
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

A propos de ce livre

Ceci est une copie numérique d'un ouvrage conservé depuis des générations dans les rayonnages d'une bibliothèque avant d'être numérisé avec précaution par Google dans le cadre d'un projet visant à permettre aux internautes de découvrir l'ensemble du patrimoine littéraire mondial en ligne.

Ce livre étant relativement ancien, il n'est plus protégé par la loi sur les droits d'auteur et appartient à présent au domaine public. L'expression "appartenir au domaine public" signifie que le livre en question n'a jamais été soumis aux droits d'auteur ou que ses droits légaux sont arrivés à expiration. Les conditions requises pour qu'un livre tombe dans le domaine public peuvent varier d'un pays à l'autre. Les livres libres de droit sont autant de liens avec le passé. Ils sont les témoins de la richesse de notre histoire, de notre patrimoine culturel et de la connaissance humaine et sont trop souvent difficilement accessibles au public.

Les notes de bas de page et autres annotations en marge du texte présentes dans le volume original sont reprises dans ce fichier, comme un souvenir du long chemin parcouru par l'ouvrage depuis la maison d'édition en passant par la bibliothèque pour finalement se retrouver entre vos mains.

Consignes d'utilisation

Google est fier de travailler en partenariat avec des bibliothèques à la numérisation des ouvrages appartenant au domaine public et de les rendre ainsi accessibles à tous. Ces livres sont en effet la propriété de tous et de toutes et nous sommes tout simplement les gardiens de ce patrimoine. Il s'agit toutefois d'un projet coûteux. Par conséquent et en vue de poursuivre la diffusion de ces ressources inépuisables, nous avons pris les dispositions nécessaires afin de prévenir les éventuels abus auxquels pourraient se livrer des sites marchands tiers, notamment en instaurant des contraintes techniques relatives aux requêtes automatisées.

Nous vous demandons également de:

- + *Ne pas utiliser les fichiers à des fins commerciales* Nous avons conçu le programme Google Recherche de Livres à l'usage des particuliers. Nous vous demandons donc d'utiliser uniquement ces fichiers à des fins personnelles. Ils ne sauraient en effet être employés dans un quelconque but commercial.
- + *Ne pas procéder à des requêtes automatisées* N'envoyez aucune requête automatisée quelle qu'elle soit au système Google. Si vous effectuez des recherches concernant les logiciels de traduction, la reconnaissance optique de caractères ou tout autre domaine nécessitant de disposer d'importantes quantités de texte, n'hésitez pas à nous contacter. Nous encourageons pour la réalisation de ce type de travaux l'utilisation des ouvrages et documents appartenant au domaine public et serions heureux de vous être utile.
- + *Ne pas supprimer l'attribution* Le filigrane Google contenu dans chaque fichier est indispensable pour informer les internautes de notre projet et leur permettre d'accéder à davantage de documents par l'intermédiaire du Programme Google Recherche de Livres. Ne le supprimez en aucun cas.
- + *Rester dans la légalité* Quelle que soit l'utilisation que vous comptez faire des fichiers, n'oubliez pas qu'il est de votre responsabilité de veiller à respecter la loi. Si un ouvrage appartient au domaine public américain, n'en déduisez pas pour autant qu'il en va de même dans les autres pays. La durée légale des droits d'auteur d'un livre varie d'un pays à l'autre. Nous ne sommes donc pas en mesure de répertorier les ouvrages dont l'utilisation est autorisée et ceux dont elle ne l'est pas. Ne croyez pas que le simple fait d'afficher un livre sur Google Recherche de Livres signifie que celui-ci peut être utilisé de quelque façon que ce soit dans le monde entier. La condamnation à laquelle vous vous exposeriez en cas de violation des droits d'auteur peut être sévère.

À propos du service Google Recherche de Livres

En favorisant la recherche et l'accès à un nombre croissant de livres disponibles dans de nombreuses langues, dont le français, Google souhaite contribuer à promouvoir la diversité culturelle grâce à Google Recherche de Livres. En effet, le Programme Google Recherche de Livres permet aux internautes de découvrir le patrimoine littéraire mondial, tout en aidant les auteurs et les éditeurs à élargir leur public. Vous pouvez effectuer des recherches en ligne dans le texte intégral de cet ouvrage à l'adresse <http://books.google.com>

840,3
V 193 dé

P.-G. V.

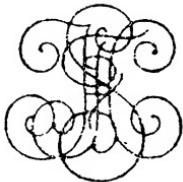
DICTIONNAIRE FRANCO-TONKINOIS

ILLUSTRÉ

Comprenant :

- 1° La traduction d'environ 15.000 mots français avec les différents sens et les idiotismes qui s'y rapportent.
- 2° Des développements encyclopédiques. — Lettres, Religions, Code, Administration, etc.
- 3° Des Illustrations et des tableaux en couleurs.
- 4° Un supplément pour les noms propres et les noms géographiques.

Prix: 10 francs

HANOI

F. - H. SCHNEIDER, IMPRIMEUR
49 à 51, Rue du Coton 49 à 51

1898

Tous droits réservés

Boyveau & Chevillet
Livres en toutes Langues
22, R. de la Banque. PARIS

ZM 16
12°

DICTIONNAIRE
FRANCO-TONKINOIS
ILLUSTRE

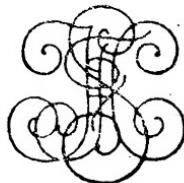
P.-G. V.

DICTIONNAIRE FRANCO-TONKINOIS ILLUSTRÉ

Comprenant :

- 1° La traduction d'environ 15.000 mots français avec les différents sens et les idiotismes qui s'y rapportent.
- 2° Des développements encyclopédiques. — Lettres, Religions, Code, Administration, etc.
- 3° Des Illustrations et des tableaux en couleurs.
- 4° Un supplément pour les noms propres et les noms géographiques.

Prix: 10 francs

HANOI

F. - H. SCHNEIDER, IMPRIMEUR - ÉDITEUR
49 à 51, Rue du Coton, 49 à 51

1898

Tous droits réservés.

840.3
V193di

ON TROUVE A LA MÊME LIBRAIRIE
DU MÊME AUTEUR

Méthode théorique et pratique de la langue annamite (abécédaire).....	0 fr. 50
Grammaire annamite à l'usage des Français de l'Annam et du Tonkin.....	5 00

En préparation :

Dictionnaire annamite-français.

Recueil de morceaux choisis annamites (livre de
l'élève).

Recueil de morceaux choisis annamites avec la tra-
duction française (livre du maître)

Recueil de proverbes annamites avec le sens littéral et
la traduction française.

1937-559 - 234

AU LECTEUR

Il nous est enfin permis après bien des retards de vous présenter ce dictionnaire franco-tonkinois : vous pourrez y recueillir le fruit de plusieurs années de travail, et s'il ne nous convient pas de nous le vanter, il ne nous déplaît pas non plus d'avoir vu les éloges qui lui ont été adressés par les journalistes de la Colonie qui le jugeaient sur les feuilles d'épreuves et de vous y renvoyer.

Si notre ouvrage ne mérite pas tous ces compliments, il est un point cependant sur lequel nous sommes en parfait accord avec ces messieurs, c'est l'opportunité de son apparition et le but patriotique de nos efforts.

Ce dictionnaire étant le premier qui paraisse au Tonkin, nous avons l'espoir que malgré ses imperfections il sera bien accueilli parce qu'il a été longtemps attendu. Mais pour éviter que dans la suite une critique plus ou moins charitable n'en fasse ressortir les défauts réels ou imaginaires sans considérer les difficultés du commencement qu'il a fallu vaincre, il nous paraît bon d'exposer brièvement notre plan afin que chacun comprenne que si cet ouvrage, tel qu'il se présente, n'est pas complet, nous avons le désir de le perfectionner nous-même plus tard.

En entreprenant ce travail, nous nous sommes proposé non seulement de vous donner la traduction de tous les mots usuels de la langue française et même d'un grand nombre de mots techniques, mais nous désirions aussi en faire comme une sorte d'encyclopédie dont l'utilité serait plus générale.

Pour atteindre la perfection et remplir exactement notre programme, il eut peut-être mieux valu y travailler encore quelques années avant de le livrer à l'impression. Mais de tous les côtés on le réclamait tel quel, on se plaignait de n'avoir sous la main aucun livre élémentaire indispensable pour apprendre la langue annamite : nous nous sommes laissé convaincre, peut-être à tort, et persuadé nous aussi que ce livre était nécessaire et que le moment opportun était venu de le publier, nous nous sommes laissé forcer la main.

Vous trouverez donc ici la traduction d'environ 15.000 mots français avec les différents sens que leur attribue le Dictionnaire de l'Académie ; nous avons eu soin d'y ajouter des expressions populaires trop connues pour n'en pas tenir compte dans un travail destiné à tout le monde. Nous espérons

aussi qu'il ne vous sera pas désagréable de rencontrer aux mots voulus des gravures et même des tableaux en couleurs dont l'exécution parfaite fait hommage aux talents des Annamites qui les ont préparés.

Nous avons cru encore qu'il ne serait pas sans profit d'ajouter à certains mots des notes explicatives sur tout ce qui regarde les hommes et les choses de ces pays-ci. Beaucoup sont complètement inédites : d'autres ont été arrangeées d'après des auteurs connus. En feuilletant les principaux ouvrages écrits jusqu'à présent sur le Tonkin, vous auriez pu vous renseigner comme nous l'avons fait nous-même ; mais c'est un long travail que vos loisirs ne vous auraient probablement pas permis, tandis que l'ordre alphabétique facilitera vos recherches et économisera votre temps.

Les changements que nous avons dû apporter à ces extraits pour les faire entrer dans le cadre d'un dictionnaire portatif nous ont quelquefois obligé de passer sous silence le nom de l'ouvrage ou de l'auteur ainsi remanié : aussi bien les noms des pères Legrand, Launay, Louvet, etc., de MM. Luro, Chéon, etc., que nous nous faisons un devoir de citer ici, vous assurent que vous trouverez dans ces notes toute l'exactitude et la précision désirables.

P.-G. V.

Hanoï, le 8 septembre 1898.

SIGNES ET ABRÉVIATIONS

EMPLOYÉS DANS CET OUVRAGE

Adj.	Adjectif.	Prép.	Préposition.
Adm.	Administratiōn.	Sing.	Singulier.
Adv.	Adverbe.	Subst.	Substantif.
Arb.	Arbre.	V.	Verbe.
Arith.	Arithmétique.	V. a.	Verbe actif.
Ast.	Astronomie.	V. p.	Verbe passif.
Bot.	Botanique.	V. g. (<i>verbi gratia</i>)	Par exemple.
C. et ch.	En chinois.	V. Gramm. no	Voyez la grammaire du même auteur aux numérós indi- qués.
Cf. (confév.)	C'est-à-dire comparez	V. n.	Verbe neutre.
Conj.	Conjonction.	V. v. (vân vân)	Etc.
Dém.	Démonstratif.		L'astérique indique : 1º les h. aspirées ; 2º les mots chinois passés dans la lan- gue annamite.
Dét.	Déterminatif.		Le trait remplace le mot qui se trouve en tête de l'alinéa.
Ex.	Exemple.	()	La parenthèse ren- fermant un ou plu- sieurs mots anna- mites indique que ces mots peuvent être employés où supprimés selon le contexte.
Fig.	Au figuré.		
(Fig.)	Renvoi à une figure.		
Géog.	Géographie.		
Géom.	Géométrie.		
Gramm.	Grammaire.		
Interj.	Interjection.		
Litt.	Littérature.		
Loc. adv.	Locution adverbiale.		
Loc. conj.	Locution conjonctive.		
Loc., prép.	Locution prépositive.		
Log.	Logique.		
M. à m.	Mot à mot.		
Math.	Mathématiques.		
Méd.	Médecine.		
P. e.	Par exemple.		
Pl.	Plante.		
Plur.	Pluriel.		

CORRECTIONS ET OMISSIONS

Abattre. Kéo dỡ, triệt hạ, phá.	Chercher sa vie. Cầu thực.
Accorder, concilier. Giản hoà.	Consubstantiel. Cùng một bản tính
Acclimater (s'). Phục thùy thô.	Copeau. Vỏ bào, dẽo.
Admissible aux examens. Kẻ đỗ mật khoá.	Course de chevaux. Đá thi ngựa.
Affluence. Đám đông người.	Députés (chambre des). Toà quan triều hiệp nghị.
Amande, noyau. Hạt quả (ăn được).	Déserteur (soldat). Lính đào.
P. 10. Nhà tồ <i>et</i> nhà thờ tồ <i>à la place de</i> nhà thờ.	Dette. Công nợ.
Antidater. Viết lui nhặt lại.	Diète. Sự kiêng ăn.
Ascendant. Quyền thế, thần thế.	Espion. Kẻ mật thám.
Atrabilaire. Kẻ có tính sầu, kẻ hay rầu rĩ, kẻ buồn bực.	Embusquer (s'). Đón eo.
Avocat. Trạng sư, thày kiện.	Gargouillement. Sự sôi bụng.
Balle élastique. Hòn nhựa.	Gloire. Danh vong.
Berlingot. Kẹo mứt.	Goûter (faire un). Uống nước.
Besicles. Mục kính.	Grillage. Câu lớn.
Bidon. Bình tích thủy.	Grommeler. Lắp bầm.
Cadastre. Địa ba, sở điện.	Hémoptysie. Bệnh khạc huyết.
Chalit. Khuôn giường.	Homicide. Nhân mạng.
	Intérêts (préter à). Cho nợ ăn lãi.
	P. 214. Litre PHAM au lieu de PHAM.

TABLE DES PLANCHES EN COULEURS

	Pages		Pages
Instruments agricoles	6-7	Lances, épées, etc	200-201
Balances	28-29	Mesures	226-227
Cloches.	54-55	Instruments de musique . . .	236-237
Drapeaux, étendards.	106-107	Sapèques.	338-339
Figures de géométrie.	158-159	Tambours	366-367
Armes de guerre	164-165		

DICTIONNAIRE FRANCO-TONKINOIS

A

A. Prép. 1° Marquant un rapport de mouvement, de direction, de tendance, à ne s'exprime presque jamais par une particule ou préposition spéciale.

Ex.: Aller à Hanoi, lèn Hà Nội.

Inviter à manger, mời ăn.

2° Marquant un rapport d'attribution, de possession, à se rend par les expressions qui remplacent le pronom possessif. (V. Gram., par P.-G. V., n° 258 et suiv.)

Ex.: Ce livre est à moi, sách này là của tôi.

3° Marquant un rapport de position, de manière d'être ou d'agir, à s'exprimer par ờ, ờ tai (être en tel endroit), trong (dans et dedans), ngoài (hors ou dehors), trên (sur ou dessus) et dưới (sous ou dessous) selon le sens. (Cf. Syntaxe de la Gram.)

Ex.: A Paris, tại Paris.

Il est à la maison, người ở nhà ou ở trong nhà.

Au ciel et sur la terre, trên lõi dưới đất.

- cause de (loc. prép.), vì, nhân vi ;
- force de (loc. prép.), tại, tại nhiều, bối nhiêu ;
- ce que (loc. conj.), cứ như ;
- moins que; nêu không, dùng kẽ khi ;
- mesure que, hế có ; có bao nhiêu, thì ;
- partir de maintenant (loc. adv.), từ rày mà đi ;

— peine (adv.), vừa... thì ;
— présent (adv.), ngay, bây giờ ;
— temps, kip ; pas — temps, không kip ;
— volonté, mặc ý, mặc kệ, kê.

Abaïsser. Hạ xuồng ; — un store, bô mành mành xuồng ; — réduire : un prix, bốt giá, gạn **S'abaisser**, hạ mình xuồng.

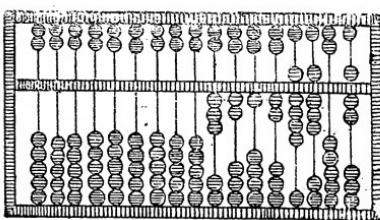
Abandonner, quitter, bỏ ; —, livrer, giao. — **S'abandonner**, se livrer, nôp mình ; —, se désespérer, ngã lòng.

Abaque. Bàn tính ; compter sur l'—, giày bàn tính ; une boule de l'—, con toán, con tính.

Abaque. — L'abaque est une table à compter très usitée en Annam et dans toute la Chine.

Tableau et exemple

3 2, 1 2 9, 8 0 7

Explication

L'abaque se divise en deux parties séparées l'une de l'autre par une traverse horizontale. Chacune renferme dans le sens vertical un certain nombre de colonnes où glissent les boules qui servent à compter. Dans la partie supérieure de la machine, il y a deux

boules à chaque colonne et il y en a cinq aux colonnes de la partie inférieure.

Les boules des colonnes supérieures valent chacune cinq boules des colonnes inférieures correspondantes, et les boules inférieures valent chacune un des degrés de cette même colonne.

Chaque colonne a une valeur numérique dix fois plus grande que celle qui la précède en allant de droite à gauche.

Abâtardir (s'). Ra kém, hu đi.

Abat-jour (d'une lampe). chụp đèn ; descendre l', hạ chụp xuống.

Abattement, désespoir. Sự sờn lòng, sự hèn dạ.

Abattoir. Nhà giết trâu bò.

Abattre, renverser, đỗ xuống, rẽ ; — tuer, giết, đánh chết ; — abaisser, hạ xuống. — **S'abattre**, tomber. Ngã, ngã xuống.

Abbaye. Nhà dòng.

Abbé. Thày cả đầu dòng.

Abesse. Bà mụ đầu dòng.

Abcès Röt, ung ; — dans le dos, hậu bối ; — sur la poitrine, tiền bối ; un — pousse, nó lên röt, phát ung.

Abdiquer. Từ, từ bỏ, từ rã, từ chirec.

Abdomen. bụng, ruột.

Abeille. Con ong ; essaim d', bầy ong, đàn ong ; nid d', tổ ong, họng ong.

Abhorrer. Ghét, ghen ghét.

Abime, Vực, vực sâu, nơi vật.

Abject. Phàm phu, hèn hạ ; homme —, người xấu nết.

Abjurer. Bỏ đạo rồi.

Abnégation. Đức bỏ quên ích riêng mình.

Abolir, v. g., une loi. Bãi luật.

Abominable. Quái gở, đáng người ta gớm và ghét.

Abondance. Của cải dư dật, sự đầy đầy ; parler d', nói thuộc lòng.

Abonder. Có nhiều, có dư dật.

Abord, accès. Lối vào, cửa vào.

Abord. D'—; tout d'—, trước hết, đầu hết.

Aborder. — à terre, dem tàu vào, vào cửa, lên đất, bờ neo, đậu ; — quelqu'un, đèn cùng ai ; bước gần ai ; — une question, bắt đầu nói về... ; tra tay vào.

Aborigènes, Những người bản cuộc, người bản thổ.

Aboyer. Sủa, cắn ; — (au figuré), diệc bách, dực mắng.

Abrégé. En —, nói tắt, tóm lại.

Abréger. Cắt bớt, làm cho vẫn tắt.

Abrevoir, Ao (uồng nước).

Abréviation. Tiêng vẫn tắt.

Abri. Lều, lều ở tạm, nơi ẩn lánh.

Abricot. * Quả hạnh tử.

Abricotier * Hạnh tử thụ.

Abriter. Che cho khói, che đầy.

Abroger. Bãi (luật, v. v.).

Absent. Vắng, vắng mặt, vắng người.

Absenter (s'). Đi vắng, đi khỏi.

Absinthe. Ngải cứu ; * khổ cao, son hoàng liên.

Absolu, souverain, Trên hết, cao nhất, vào bậc nhất.

Absolument. Cho hẳn, cho lọn, cho tuyễn vịn.

Absolution. Sự tha, sự giải ; — sacramentelle, sự thay cả làm phép giải tội.

Absorber, s'imbiber, thâm ; —, hoire, manger, uông, nuốt.

Absoudre. Tha tội, giải tội, tha.

Abstenir (s'). Kiêng, giữ kéo, lánh.

Abstinence. Sự kiêng thịt ; jour d', ngày kiêng thịt, ngày khem.

Absurde. Phi lý, vu vơ, đại.

Abus. Sự dùng quá lẽ, sự dùng trái phép, sự làm hư.

Abuser. Dùng trái phép trái lẽ, dùng cách chẳng nên.

***Abondamment**. Đầu với lối

Acacia, plante. * Thanh túc hoa, nha thảo, hoè thư.

Académie, école, tràng học ; —, réunion de savants, hàn lâm viện.

Acajou. * Đào hoa tâm mộc.

Acariâtre. Có tính khó ô.

Accaparer. Cầm lấy ; — des biens (v. g. du riz), đóng lúa mọi noi cho nó lên giá mà bán đắt ; — quelqu'un, bắt người, giữ người.

Accabler (sous le poids). Đè xuống, hiếp ; être accablé, gánh không nổi.

Accéder, consentir, ưng, chịu, theo bè ; —, arriver, đến, tới đến.

Accélérer. Làm cho nhanh hơn, giục làm cho mau hơn.

Accent, signe placé sur ou sous les voyelles, dấu ; —, manière de parler une langue, giọng.

Accentuer, marquer l'accent, đánh dấu ; —, parler avec un accent, nói giọng

Accepter, recevoir. Nhận ; — une supplique, nhận đơn, chắp đơn.

Accès (de fièvre, de colère). Cơn ; — (de vent, de pluie), cơn gió, cơn mưa.

Accessible. Người ta dễ gần được.

Accident, événement fortuit, sự tình cờ, tích xảy ra ; —, malheur, tai nạn, sự thiệt hại ; par —, tinh cờ, vô ý.

Accidenté (terrain). Chẳng tron, chẳng bằng phẳng.

Acclamer. Kêu lên, reo lên, reo mừng.

Acclimater ; s' —. Chịu nước; ne pas s' —, chống nước.

Accolade. Donner l' —, ấm, ôm lấy.

Accommodant, facile. Hoà nhã, dễ dàng, ngoan ngùy.

Accompagner. Đi vuông, theo, hầu.

S'accompagner en chantant, vừa hát vừa đánh dàn.

Accompli, parfait. Lợn, lợn vẹn, lợn lành.

Accomplir. Làm, làm cho lợn.

Accord, entente. Hòa, hòa thuận ; — dans le ton, sự hợp cung.

Accordéon. Đàn con.

Accorder, concéder, cho, để, cho phép, nhường ; —, concilier, làm cho hoà thuận, giao hoà. — S'accorder, s'entendre, hoà thuận vuông nhau ; —, prendre le ton, bắt cung.

Accoster ; — quelqu'un. Đến gần ai, đèn cùng ai.

Accoter ; s' —, Dura, dựa kề.

Accoucher, mettre au monde. Sinh đẻ, đẻ, đẻ con.

Accouder (s'). Dựa, dựa kề.

Accourir. Chạy, chạy đèn, tuôn đèn.

Accoutumé. Đã quen.

Accoutumer. Làm cho (ai) quen, tập ; s' —, quen, tập.

Accrocher (quelque chose). Treo lên ; s' — à quelque chose, vjin lây, mắc ; s' — les pieds, les mains, quoạc chân, quoạc tay ; — pour se battre, giăng xé.

Accroître, augmenter, grandir. Lớn lên, mọc lên.

Accroupir (s'). Ngồi xổm.

Accueillir, (v. g. des hôtes). Chịu khách, thết đãi, rước, đón.

Accuser, Cáo, kiện cáo ; être accusé, bị cáo.

Accumuler. Chồng, chất, vun đống.

Accusateur. Kẻ cáo, nguyên cáo, tiên cáo.

Accusation. Bài kê cáo, đơn kiện.

Acerbe. Chua, chát miệng ; paroles —, lời chua chát.

Acharner (s') ; s'efforcer, gắng sức, gắng gỏi, làm gắng ; — s'attacher avec passion, mê.

Achat. Sự mua.

Ache (plante). * Thủ cân thái.

Acheminer (s'). Theo đường (nào), đi, tần tối.

Acheter. Mua ; — du riz, đong gạo ; — des champs, tâu ruộng.

Acheteur. Kẻ mua ; il y a manque d'acheteurs, è.

Achever. Làm lòn, làm cho nốt.

Acide (adj.). Chua ; fruits —, chát.

Acides (subst.). Quả thùy.

Acier. Thép ; tremper l' —, tôi thép.

Aconit. Thuốc độc, lực lu, xạ can thảo.

Acquérir. Mua, được, sắm được, liệu cho có.

Acquiescer. Ưng, thuận ; — par un signe de tête, gật đầu.

Acquitter, absoudre. Tha. — **S'acquitter,** là nợ, là công.

Acre. Chua, chát.

Acte, action. Sự làm, việc làm ; — de foi, kinh tin ; prendre —, biên, nhận.

Acteur, comédien. Kẻ hát bội.

Action. Viết ; bonne —, việc lành ; mauvaise —, việc dữ.

Action de grâces. Sự cảm ơn ; prière d' —, kính cảm ơn.

Actionner, intenter un procès. Kiện cáo, đi kiện.

Actif. Un homme —, người lanh chai, hay làm việc.

Actuel. Bây giờ, đang có bây giờ.

Adapter, Đặt vào, tra vào, soạn cho xứng hợp.

Addition. Phép tương hợp.

Additionner. Cộng, trục, làm phép tương hợp ; —, ajouter, thêm.

Adhérer. Dính bén ; — à un parti, ám tường, theo bè.

Adieu. Dire —, giã.

Adjacent. Ở gần, giáp, lân cận.

Adjoindre. Thêm, đặt thêm, thêm vào.

Adjoint (au maire). Phó lý.

Adjudicataire (d'un travail). Kẻ lĩnh việc làm.

Adjuger. Luận cho ai được, định.

Adjurer, priser. Xin cái, nài nǎng, nắn nài.

Admettre, recevoir, Nhận, chịu, ưng, cho vào.

Administrateur. Kẻ coi việc, kẻ giữ việc.

Administration (l'). Sự cai trị dân, cách cai trị dân.

Administration des provinces. —

Il y a trois sortes de provinces : les provinces primaires, les plus importantes, s'appellent tỉnh chính ; les autres sont appelées tỉnh xếp ou secondaires, et les đạo sont les provinces de 3e ordre.

Le plus haut mandarin d'une province primaire est le gouverneur, appelé tổng đốc ou quan thượng. Sous ses ordres sont placés les autres fonctionnaires, à savoir :

(a) Le préfet fiscal, quan bô ou bô chính, chargé de l'impôt, du recrutement des soldats, etc. ;

(b) Le préfet des sentences, quan án ou án sát, chargé de la justice et de la poste officielle ;

(c) Le général, đê đốc, commandant en chef les soldats de toute la province ;

(d) L'instituteur de 1re classe, đốc học, chargé de surveiller l'enseignement dans toute la province.

A la tête des provinces secondaires est placé un gouverneur de seconde classe ou vice-gouverneur qu'on nomme tuần phủ. Il a sous ses ordres les mêmes mandarins que le tổng đốc, sauf le đê đốc qui est remplacé par un colonel ou lãnh binh. Si la province est trop peu importante, le quan bô est supprimé.

Les quân đạo gouvernent les provinces de 3e classe ; souvent ils n'ont avec eux qu'un quan án et un phó lãnh binh, ou lieutenant-colonel.

Les gouverneurs des provinces pri-

maires exercent ou plutôt exerçaient, avant la conquête française, leur autorité directement sur leur province et indirectement sur les tinh xép et les dǎo dont les tuân-phǔ et les quǎn-dǎo sont hiérarchiquement moins haut placés que les tǒng-dōc. Aujourd'hui les mandarins des petites provinces sont indépendants de leurs collègues voisins ; mais tous, tǒng-dōc; tuân-phǔ et quǎn-dǎo n'exercent leur autorité que sous la surveillance des résidents français.

Auprès du quan hô, pour l'assister dans la centralisation et l'organisation du travail administratif, étaient autrefois établis des bureaux en rapport avec l'importance de la province, et des magasiniers ou trésoriers gardant le magasin où se trouvaient les impôts en espèces et en natures. Le quan hô avait cinq bureaux correspondant à cinq ministères :

1º Le phòng lại, qui s'occupait du personnel de l'administration ;

2º Le phòng hộ était chargé de l'impôt ;

3º Le phòng lễ s'occupait des cérémonies publiques ;

4º Le phòng binh était chargé du recrutement et de l'entretien des troupes ;

5º Le phòng công veillait aux monuments et faisait exécuter les travaux généraux (digues, ponts, routes, etc.).

A la tête de chaque bureau était un hap, fonctionnaire du 8e degré. Il était assisté de thư lại (secrétaires), et de nombreux postulants surnuméraires, vị nhập lưu thư lại. La surveillance générale des bureaux était dévolue à un thōng phán, sorte de secrétaire général, ayant rang de huyễn, lequel était assisté d'un kinh lịch, sous-

secrétaire général. Souvent dans les provinces peu importantes, il n'y avait qu'un kinh lịch.

Le quan án était également assisté d'un thōng phán et d'un kinh lịch, mais il n'avait qu'un bureau, correspondant au ministère dont ce mandarin dépendait plus particulièrement : c'était le phòng hinh, qui était composé d'un hap du 8e degré, de deux hap du 9e, de thư lại et de vị nhập luu thư lại.

Les provinces se divisent en préfectures (phủ) lesquelles sont administrées par les quan phủ ou quan tri phủ. Les phủ à leur tour comprennent un certain nombre de sous-préfectures que dirigent les quan huyễn ou quan tri huyễn (la dignité de vice-sous-préfet, tri sù, est supprimée).

Enfin les cantons sont dirigés par les chefs de canton, chánh tǒng (autrefois cai tǒng), assistés de phó tǒng ou sous-chefs de canton. Les communes ont à leur tête un maire, ông lý ou lý trưởng, aidé d'un ou de plusieurs adjoints ou phó lý.

Administrer, gouverner. Cai trị ; — les sacreménts, làm các phép ; — un malade, làm các phép cho kè liệt.

Admirable. Lạ, lạ lùng, đáng người ta khen.

Admirablement. Cách lạ, cách lạ lùng.

Admirateur, Kè lây làm lạ, kè trọng, kè khen.

Admiration. Sự lây làm lạ, sự khen.

Admirer. Lây làm lạ, lây làm trọng, lây lám đáng khen.

Admissible. Nhận được, chịu được.

Adolescence. Tuổi đang thi, tuổi xuân xanh.

Adolescent. Còn trẻ tuổi, đang thi.

Adonné. Mê ; être — à l'opium nginghiện a phiện.

Adonner (s'). Ra mè ; — aux plaisirs, theo tính xác thịt ; — à l'étude, chuyên tâm học hành.

Adopter. Lập tự, nhận, nuôi.

Adoptifs. Parents —, cha mẹ nuôi ; enfants —, con cái nuôi.

Adoption. Sự lập tự, sự nuôi, sự nhận.

Adorable. Đáng kính thờ.

Adorer. Lạy, kính thờ, thờ lạy.

Adosser (s'). Dựa lưng vào ; — à une colonne, dựa vào cột.

Adoucir. Làm cho êm, cho nhau ; làm cho ra hiền ; — de l'eau, hâm nước.

Adresse, habileté. Sự tài, sự khéo chân tay ; — d'une lettre, chữ gửi thư, chữ đề thư.

Adresser, envoyer. Gửi. — **S'adresser** à quelqu'un, đèn cùng ai, kêu vuôi ai.

Adroit. Có tài, tài năng, khéo chân tay.

Adulte. Kẻ đèn tuổi khôn lớn ; une fille —, con gái đã đèn tuổi già chồng.

Adultère ; péché d'. — Tội ngoại tình.

Advenir. Xảy ra, sau sẽ có.

Adversaire. Kẻ chông trắc, kẻ thù, kẻ về bè khác.

Adversité. Tai nạn, sự khôn cực.

Affable. Hoà nhã, dịu dàng, thuần thục, có tính sá.

Affadi. Chẳng có mùi mè, lạt léo.

Affaiblir (s'). Rã yếu, ra kém, ra kiệt.

Affaire. Việc, sự, sự làm.

Affaïsser (s'). Ngã xuống, phai gió ; le sol s'affaisse. Đất sụt, đất lún xuống.

Affamé. Kẻ đói khát.

Affamer. Làm cho người ta đói khát.

Affecter un air de... Muôn làm ráng.

Affection. Sự mến, sự yêu mến.

Affectionner. Mến, thích.

Affectueux. Có lòng thương yêu.

Affermer. Cho thuê ; — pour dix ans, cho thuê đủ mươi năm.

Affermir. Thêm sức, làm cho nên vững ; —, soutenir, kèm.

Affiche. Yết thị, biển, bảng.

Afficher. Dán tờ, yết thị, dán biển, treo bảng.

Affiler. Mài cho sắc.

Affilier (s'). Ám tùng, vào bè, ám lầy, ám vào.

Affinité. Họ, họ kêt bạn.

Affirmatif. Kẻ nói cả quyết.

Affirmer. Quyết, nói già.

Affliction. Sự lây làm buồn làm cực.

Affligé. Cực, cực khổ, thảm nǎo..

Affliger. Làm khổ. — **S'affliger**, lày làm thảm, lày làm buồn.

Affluence. Sự đông đúc, sự tuôn dồn đông.

Affluent. Ngã ba sông, hai ngách sông nhập mót.

Affluer, abonder. Có dư dật, có nhiều ; —, accourir en nombre, tuôn đèn, chạy cùng nhau, túm lại, họp làm mót.

Affranchir (des esclaves). Phong tôi tá, tha sự làm tôi.

Affréter. Thuê tàu.

Affreux. Góm, góm ghiếc, góm thật, góm lầm.

Affront. Sự xỉ nhục, lời diệc bách, lời mắng trách.

Affronter. Liều mình, bắt đầu (làm việc gì) ; — quelqu'un, đánh gan.

Afin que, afin de. Mà, cho, để mà, để cho, cho được.

Agacer, ennuier, Quậy, quậy rầy ; — les dents, làm cho ghê răng ; —, provoquer, gheo.

Age, année d'. — Tuổi.

Agé. Đã có tuổi ; — de trente ans, lên ba mươi tuổi ; — comme je le suis, à quoi bon désirer vivre encore, tôi bấy nhiêu tuổi đâu, còn muôn sống làm chi nữa.

Agencer, disposer. Lo liệu, xé xép, dọn sắp.

- Agenouiller** (s'). Qui, qui xuồng, qui lén. — avec son pantalon, qui cản quẩn.
- Agile**. Nhanh ou lanh, nhanh nhọn, nhẹ nhàng, nhẹ chân; có tính nhẹ nhõm.
- Agir**. Làm, làm việc, tra tay vào (việc).
- Agiter**. Lắc, lắc lắc; — les bras, múa cánh tay; — la main pour appeler quelqu'un, vẫy tay. — **S'agiter** (de douleur). Cura, cưa cậy.
- Agité** (par le vent). Phát pho.
- Agneau**. Con chiên con, con chiên.
- Agonie**. Hấp hối; réciter les prières de l', đọc kinh giúp kẻ mong sinh thi.
- Agrafe**. Mỗ vít cài áo, khoá áo.
- Agraire**. Thuộc về ruộng, về ruộng nương.
- Agrandir**. Làm cho rộng hơn, thêm.
- Agréable**. Èm lòng, ưa.
- Agréer**. U'a, nhận.
- Agresseur**. Kẻ đánh trước, kẻ bắt đầu.
- Aggression**. Sự đánh trước, sự xông vào mà đánh.
- Agriculteur**. Kẻ làm ruộng, kẻ làm nghề canh nông.
- Agriculture**. Nghề làm ruộng, nghề canh nông.
- Aguets**. Etre aux —, veiller. Canh, do, rình; — attendre, rình chực.
- Ah !** (interj.). — bon ! hay ! hay lầm ! tốt ! đáo đẽ ! — hélas ! ôi ! hối ôi ! ô cha ôi ! khôn nạn !
- Aider**. Giúp, giúp đỡ, cứu giúp, phù hộ, làm ích cho.
- Aieuls**. Ông bà.
- Aigle**. Chim phượng hoàng.
- Aigre**. Chua, cay.
- Aigremoine**, pl. * Cao thai.
- Aigrette**. Cò trăng.
- Aigu**. Nhọn.
- Aigrir**. Ra chua, ra cay.
- Aiguière**. Chậu; — en cuivre, chậu thau.
- Aiguille**. Cái kim.
- Aiguillon**. Gây bột mà thúc bò; — de cornac, búa.
- Aiguillonnier**. Thúc, giục.
- Aiguiser**. Vạc đầu nhọn; — un cou-
teau, mài dao, mài sắt.
- Ail**. Tỏi.
- Aile**. Cánh.
- Ailleurs**. Ở chỗ khác, ở nơi khác.
- Aimable**. Đáng yêu.
- Aimer**. Mê, thích, thương yêu. *Thích, ^{Thích} ^{Thích}*
- Aine**. Chỗ giáp hàng.
- Ainé**. Con đầu lòng, con cả.
- Ainsi** (adv.). Vậy, cũng vậy, thè, cũng thè. — que (loc. conj.) như, cũng như.
- Air**. Khí, khí đất; — extérieur, ma-
nière. Hình dáng, tượng, ráng; —,
chant, bài, cung.
- Airain**. Đồng.
- Aire**. Sân làm lúa.
- Aise**. Vivre à l', được túc dụng,
được dù ăn, được khá.
- Aisselle**. Nách.
- Ajourner**, retarder. Hoãn, giãn, lẩn lùa; —, fixer un jour, hẹn ngày.
- Ajouter**. Thêm; —, foi, tin.
- Alambic**. Vạc cát rượu.
- Alarme**. Sự sợ hãi, sự kinh khiếp.
- Albâtre**. Bạch ngọc.
- Alcali**. Nước tái quất.
- Alcool**. Rượu cát, rượu mạnh lắm.
- Alcôve**. Buồng, nhà buồng, buồng ngủ.
- Alène**. Cái giùi.
- Alentour**. (conj.). Chung quanh.
- Algues**. * Hải dại.
- Aliéné**, fou. Dại, điên, cuồng.
- Aliéner**, vendre. Bán, nhường, đổi.
S'aliéner quelqu'un, mất lòng (ai),
ở bất thuận cùng.
- Aligner**. Sắp hàng, xếp cứ hàng.

Aliment. Lượng thực, đồ ăn uống.	Alterner. Thay đổi nhau, sỉ lượt, luân phiên.
Aliter (s'). Näm liệt giường.	Altier. Kiêu căng, khoảnh khoái, kê làm cao.
Allaiter. Cho bú.	Altitude. Sứ cao.
Allécher. Quyến dụ, dỗ dành, rủ, rủi, mời.	Alun. Phèn.
Allée. Lối đi, lối có rặng cây hai bên.	Amadouer. Dỗ dành, mua lòng, phỉnh phờ.
Alléger. Làm cho nhẹ.	Amaigrir. Ra gầy guộc.
Allégorie. Thí dụ, cách nói tá truyện khác giông sự minh có ý nói.	Amande. Quả mènh đào.
Allègre. Thoả lòng, khoái.	Amandier. Cây mènh đào; * mènh đào thụ.
Allégresse. Sứ mừng rỡ.	Amarre. Dây buộc tàu.
Alléguer. Lậy lẽ làm chứng, lậy nệ.	Amas. Đồng.
Aller. Đi; — vite, đi mau, đi rảo chán; — à la selle, đi rùa, ra việc cần, ra ngoài.	Amasser, mettre en réserve, tích, thu tích; — mettre en tas, đánh đồng.
Alliance. Sứ vào họ; faire un traité d'—, giao hòa, giao ước, giao kèt.	Ambassadeur. Khâm sai; khâm mạng.
Allier, joindre. Buộc vào; —, mêler, pha; s'—, vào họ, giao kèt.	Ambitieux. Kè tham danh lợi chức quyền.
Alligator, genre crocodile. * Ngac ngư.	Ambition. Sứ tham danh; sứ tham lợi.
Allocution. Bài giảng, lời dụ.	Ambitionner. Tham lam, làm hết sức cho được, ước ao, mong mỏi.
Allonger. Lảm cho dài; — le cou, nghén cỗ.	Aambre, Hồ phách; — jaune, mật lấp đính.
Allons ! (interj.). Hay ! tốt ! giỏi ! nào !	Ame. Linh hồn.
Allumer. Bật, thắp; — le feu, dót lửa; — la lampe, thắp đèn.	Améliorer. Làm cho ra tốt hơn. — S'améliorer (des personnes), sửa tính nét, sửa; s'— (des choses), nên tốt hơn.
Allumette. Đóm; boîte d'—, bao đóm, bao diêm.	Aménager. Dọn cho có phép tắc thứ tự.
Allure. Ráng, tượng: — d'un cheval, nước.	Amende, peine. Vụ; frapper d'une —, bắt vụ; être frappé d'une —, mắc vụ.
Alluvion. Đất bồi.	Amender (s'). Sửa minh lại, sửa tính nét.
Almanach. Lịch, mục lục.	Amener. Đưa đến, dắt đến.
Aloès. * Lô hội.	Amer. Cay, cay đắng, chua.
Alors (conj.). Thị, mới; — seulement, thì mới. — (parlant d'un temps passé), khi ấy.	Amertume. —, saveur amère, sứ cay đắng, sứ chua chát; —, douleur, sứ đau đớn, sứ cực lòng, sứ khôn cực.
Alouette. * Chim thiên ma, chim cha - chiện, chim chóc mào.	Améthyste. * Lam bao thạch, tǔ ngọc; — cristallisée, tǔ thạch anh.
Alourdir. Làm cho ra nặng. — S'a-lourdir, ra nặng nề, ra nặng.	Ameublier (s'), (se dit de la terre), Đất ài.
Altéré. Kè khát.	
Altérer la vérité. Nói dối, man trá; — un texte, mạo.	

Ami. Bạn, bạn hữu, có nghĩa thiết; deux amis intimes, hai người ở vuối nhau như bát nước.

Amiante. * Hoả hoàn.

Amical. Nghĩa thiêt.

Amict. Khăn amictô, khăn vai.

Amidon. Bột lọc.

Amincir. Làm cho ra mồng, vót nhô, bót.

Amiral. Quan tòng thông thủy đạo, thủy sư dinh đô thông.

Amitié. Sự nghĩa thiêt; l— de la mort est la dernière, nghĩa tử là nghĩa tận.

Ammoniaque. Nước tái quì.

Amnistier. Tha.

Amodier, louer. Thuê, lây thuê.

Amollir. Làm cho mềm.

Amonceler. Vun đống, chồng.

Amorce (v. g. pour les poissons). Mồi; — d'une arme à feu, ngòi súng, nòm.

Amour. Sự mến, sự yêu mến, tình nghĩa, nghĩa thiêt.

Amphibie. (Giồng vật) hay sống trên đất và dưới nước.

Amphibiologie. Lời có hai ý nghĩa, lời hiếu lắn được, diêu lùng.

Amphithéâtre. Nơi có sân rộng tròn, mà chung quanh có tường xây tùng bắc cho thiên hạ xem trò hay là xem kè dua vật nhau, đình amphithéâtrô.

Amphore. Hũ, chum, vò, cong, bầu; chĩnh lớn có hai quai.

Ample. Rộng, lớn, quang khoát.

Amplifier. Làm cho rộng, nói cho rộng ý hơn, nói thèm.

Ampoule. —, fiole, lọ thủy tinh nhô và phình bụng; —, tumeur, phồng da, bồng da.

Ampoulé. Style —, cách nói pháo, nói văn hoa quá lẽ.

Amputer. Chặt; — le pied, la main, chặt chân, tay.

Amulette, Bùa, bùa chú.

Amuser (s'). Choi, giải trí, giải phiền.

An. Năm, niên; — d'âge, tuổi.
(V. Année).

Anachorète. Tu hành, kẻ ở nơi vắng vẻ; un —, thày tu hành.

Analogie. Sự giống như, sự hệt nhau, sự xung hợp, sự đối.

Ananas. Quả giúra; * hoàng liên.

Anathème, excommunication. Vụ cắt sự thông công vuối thánh Yghérégia; —, excommunié, kẻ đã mất sự thông công ấy.

Ancêtres. Ông bà cha mẹ, tổ tông.

Culte des ancêtres, sự thờ ông bà ông vãi. — Les Indiens ont cette singulière idée, sur laquelle repose leur droit de succession, que tout homme pour être sauvé dans l'autre monde, doit laisser en celui-ci un fils qui offre des sacrifices à la divinité à sa place; et il ne faut pas moins de trois générations pour que l'ancêtre soit sauvé. Par un fils l'homme gagne l'empire des mondes, par le fils d'un fils il obtient l'immortalité; par le fils de ce petit-fils il s'élève au séjour du soleil. Ceux qui meurent sans enfant mâle sont exclus du ciel; si le fils meurt sans postérité, les ancêtres sont précipités dans les enfers. Les filles sont inaptes à faire les sacrifices. Quand meurt le père, les fils sont libres de rester dans l'indivision ou de partager la succession. Dans le premier cas, l'aîné seul est chargé des devoirs religieux envers les ancêtres, parce que seul il a été engendré pour les remplir. Il prend possession de tout le patrimoine et les autres enfants vivent sous sa tutelle comme ils vivaient sous celle de leur père.

Bien que l'état social de l'Inde et celui de la Chine diffèrent profondément, le

culte des ancêtres a chez eux des points de ressemblance et il peut être le reste d'un culte inconnu répandu en Asie avant la constitution des nationalités hindoue et chinoise.

En Annam, on appelle hrong hoà la portion du patrimoine destinée à subvenir au culte des ancêtres et à l'entretien des tombeaux. — Les caractères hrong et hoà représentent les parfums et le feu qui brûlent sur l'autel de la famille en l'honneur des ancêtres.

Quiconque jouit d'une portion de bien vouée au culte doit se préoccuper de faire, dans le temple des ancêtres, nhà thò thò, ou s'il n'en a pas, dans sa propre maison, les sacrifices et les offrandes aux ancêtres : thò, tu, cúng, quây, révéler, sacrifier, convier aux offrandes.

Ainsi d'après les rites, au premier de l'an, un peu avant le jour du têt, dans les derniers jours de la dernière décade de la douzième lune, il faut s'occuper de nettoyer les tombeaux. Pour cela le chef de la famille convoque ses parents et leur donne les instructions nécessaires pour mettre chaque chose en ordre. Ce travail fait il rémunère toutes ces personnes d'une manière convenable. Si quelque parent se dérobe à ce devoir, le chef de la famille est averti et il punit le récalcitrant. Seuls, les parents riches, de position élevée, sont excusés, retenus qu'ils sont par l'importance de leurs affaires.

Le 29, proche du têt, il faut nettoyer le mobilier dans la nhà thò, qui, chez les pauvres, est remplacé par un appartement de la maison, momentanément destiné à cet usage. On sort des armoires les vieux ustensiles du culte, on met les rideaux et les tapis en

place, on dispose les brûle-parfums et les chandeliers sur l'autel.

Le 30, il faut préparer un repas et faire, vers le soir, une offrande de mets sur tous les autels du temple des ancêtres. Cette cérémonie s'appelle lè rrúoc ông bà (introduire les grands parents). Pendant les trois jours du têt qui suivent cette cérémonie, il faut exposer des mets en offrande devant toutes les tablettes, jour par jour, en les renouvelant aux heures ordinaires du repas. Le soir du 3e jour on prépare un nouveau repas pour l'offrir à tous les ancêtres dont la tablette est dans le temple ; c'est la cérémonie pour reconduire les ancêtres, lè dura ông bà.

Chez la plupart des riches on continue les offrandes de repas quotidiens jusqu'au 7e jour du têt, jour où l'on fait tomber les mâts (cây nêu) plantés devant les portes. Ailleurs les offrandes continuent jusqu'au 15e jour appelé thuong nguyén, par rapport au 15e jour de la 7e lune qui s'appelle trung nguyén et au 15e jour de la 10e lune qu'on appelle hả nguyén, jours spécialement consacrés à honorer les ancêtres auxquels la famille doit son origine.

Les offrandes sont encore obligatoires à d'autres époques de l'année, mais à ces diverses époques on ne fait qu'un jour de cérémonie, Ainsi, par exemple, on doit les faire aux anniversaires de la mort des père et mère, aïeul et aïeule. La veille au soir de ces jours-là on prépare un repas et on en fait l'offrande aux approches de la nuit pour accomplir le rite tiên thuong. Le jour anniversaire arrivé il faut offrir un repas, suivant sa condition, principalement sur l'autel du mort honoré ce jour-là et exposer en même temps des offrandes suffisantes sur les autels des autres ancêtres.

Il est ordonné d'accomplir ces rites de bonne heure, c'est-à-dire avant huit heures du matin.

Le soir ou le lendemain, on fait une nouvelle offrande pour reconduire les ancêtres, semblable à l'offrande tiēn thûrōng de leur réception.

Ces offrandes sont accompagnées de véritables sacrifices offerts par le chef de la famille, vrai chef de la religion des ancêtres.

Rien ici ne dit que le père doit avoir une postérité pour être sauvé. Il n'y a rien de précis comme dans l'Inde sur la vie future. Mais la préoccupation de la mort est très grande chez ce peuple. Nombre d'années avant de mourir, l'annamite prépare sa dernière demeure, entretient son tombeau, s'occupe des honneurs qui seront rendus à sa mémoire. Il croit à l'immortalité des âmes ; il croit aussi que l'âme des trépassés aime à revenir au milieu de sa famille, que celles auxquelles personne ne porte affection, sont dans l'angoisse.

Aussi la préoccupation de tout homme est-elle d'avoir un fils, une postérité qui lui rende les honneurs funèbres, conserve sa mémoire, l'invite aux solennités de la famille alors qu'il ne sera plus de ce monde. Le pauvre a voulu avoir des enfants pour être honoré par eux pendant cette vie et après sa mort : il compte pour cela sur l'éducation traditionnelle qu'il leur a donnée et la piété filiale religieuse qu'il a su leur inculquer. Le riche s'efforce d'assurer ce même résultat en dédiant une portion de ses biens à cet usage.

Le bien ainsi dédié au culte est inaliénable ; il se transmet de mâle en mâle par ordre de primogéniture. La loi veille de tout son pouvoir à ce que

ce bien soit conservé et ne soit pas détourné de son usage. Le revenu des biens dédiés aux ancêtres n'est pas tout absorbé par le culte ; il sert aussi à maintenir celui qui est chargé du culte de la famille dans une situation convenable qui assure l'observation des rites.

Quand le père meurt intestat, ses héritiers sont obligés, de par la loi, de consacrer la dixième partie de ses biens au hûrōng hoâ. Quand il ne meurt pas intestat, il désigne lui-même une portion de ses biens pour cet usage. Rien ne limite l'importance des biens de hûrōng hoâ qu'il constitue et la loi oblige les descendants à se conformer à sa volonté.

Celui qui n'a pas de postérité cherche toujours à s'en créer une. Aussi la loi règle l'adoption et ordonne de susciter au parent, mort sans postérité, une descendance choisie parmi les proches ayant même nom et mêmes ancêtres. Elle exige en outre que dans ce choix on suive la loi de l'âge. Si l'adopté est étranger à la famille, il sera inapte à continuer la postérité et à rendre le culte, bien qu'il doive être traité comme un enfant légitime en ce qui concerne l'héritage de l'adoptant.

La piété ne consiste pas, dans une famille, à avoir une masse de biens voués au culte. Ces biens n'étant pas spécialement voués à telle ou telle personne, mais pouvant servir au culte de tous les ancêtres, on n'est pas obligé, dans les familles, d'augmenter à toutes les générations la part hûrōng hoâ primitive. Mais les branches secondaires, à mesure qu'elles se forment, créent de nouveaux hûrōng hoâ pour leur culte particulier.

Les biens voués au culte sont dési-

gnés par les termes *tự sảng* (biens du culte) et *tự dién* (champs du culte), ou par *phân hưống hoà* (part de l'encens et du feu) et *phân tuyệt tự* (part des morts sans postérité).

Dans la pratique, ces biens, quoique inaliénables, finissent par disparaître. Souvent par suite de la ruine de la famille il ne reste de sacré que l'étroit espace où sont les tombeaux, espace très facile à reconnaître par ses tumuli. La loi le couvre de sa protection et défend de vendre le terrain des tombeaux. Aussi, dans la coutume, l'on a toujours soin d'excepter, par une clause spéciale, ce même terrain de la vente du reste du champ. Or la famille pauvre ne tardant pas à se disperser, les tombeaux disparaissent à leur tour peu à peu. Le nouveau propriétaire ne les détruit pas ; c'est une profanation que personne n'oseraient commettre, tant est grande la terreur des morts. Mais la famille n'existant plus pour les entretenir, le nouveau propriétaire les laisse disparaître sous l'action du temps.

Le *hưống hoà* n'est qu'un usufruit aux mains de celui qui le possède : la nue propriété appartient à la famille. L'un quelconque de ses membres a donc le droit de veiller à sa conservation, de s'opposer à son aliénation ou d'en poursuivre ou faire poursuivre la revendication au nom de la famille. Quand il y a extinction d'héritier mâle direct dans l'ordre de primogéniture, c'est encore à la famille qu'il appartient d'en régler la dévolution, en se conformant à la loi de l'âge.

Le père ne peut enlever à son premier né le droit de jouir du *hưống hoà* : le *hưống hoà* n'est pas sa propriété, c'est la loi et non sa volonté

qui fait le *dích tự*, l'héritier du *hưống hoà* de la famille en général ; mais les fautes contre la piété filiale frappent d'indignité le bénéficiaire du *hưống hoà* ; la famille a le droit d'exclure l'inidigne et de choisir un autre membre pour jouir de ce bien.

Les filles sont improches à rendre le culte ; par conséquent s'il ne reste aucun membre mâle de la famille, le *hưống hoà* redevient un bien ordinaire que les filles survivantes ou leurs descendants se partagent entre eux.

Dans une famille, quand les enfants sont séparés et ont pris leur part du patrimoine, il peut arriver que l'un d'entre eux meure sans postérité ; la famille doit lui en susciter une, et celui qui sera choisi à cet effet aura les mêmes prérogatives que s'il avait été adopté par le défunt, les mêmes droits que son fils légitime.

En outre, d'après la coutume, un père de famille riche, qui a des frères ou des sœurs morts pauvres, sans postérité, leur fait souvent sur ses propres biens une part (*tuyệt tự*) à ajouter au *hưống hoà* pour que la mémoire de ceux qui n'ont pas eu de postérité, ne soit pas perdue. Il faut, bien entendu, pour exiger ce *tuyệt tự* une disposition testamentaire expresse.

Dans la pratique la famille ne s'étend pas indéfiniment, elle se compose de tous ceux qui doivent porter le deuil, d'après la loi, parmi les personnes ayant même nom et mêmes ancêtres, alors même qu'elles seraient parents éloignés. La famille ne s'entend que de la descendance masculine. Tous ceux qui sont alliés de la famille par les femmes en sont sortis, ils sont *ngoài họ*.

La femme en se mariant, apporte ses

biens dans la maison de son mari, et perd son nom pour prendre celui de son mari. A sa mort, ses héritiers, c'est-à-dire ses enfants, de même que les enfants des concubines de son mari, si elle-même est la première, portent tous son deuil et lui rendent le culte. Si c'est le mari qui meurt le premier, la veuve a l'usufruit de tous les biens, mais doit mettre l'aîné des enfants en possession du hương hoả.

Anchois. *Tào ngư; ngư giòi.

Ancien. Cũ, cựu, dã lâu, vê dời xưa.

Ancre. Neo; une maîtresse —, neo cái, neo thân; jeter l'—, bò neo; lever l'—, kéo neo, rồ neo, trầy di; être à l'—, đậu, dỗ; courir sur ses —, neo bò, neo cày.

Andouille. Giò, giò nem, dồi ruột lợn.

Ane. Con lùa, lùa dực; ânesse, con lùa cái; fig. người ngu si, người u mê, đòn trí.

Anéantir. Tuyệt di, phá di.

Anecdote. Tích truyện.

Anévrisme. Sụtia máu giãn ra.

Ange. Thiên thần, đức thiên thần; — gardien, Đức thánh Angiô bắn mệnh.

Angélique. Có tính thiên thần; thuộc về thiên thần.

Angélique, fleur. * Độc hoạt thảo, hương hoạt.

Angelus. Kinh nguyện ave.

Angine. Bệnh yết hầu.

Angle, coin. Xó, góc, khoé; —, fig. géométr., góc; —droit, góc thúsct.

Angoisse. Sự cực lòng, sự phiền sâu,

Anguille. Con lươn, con chạch.

Angulaire. Có góc; thuộc về góc.

Anicroche, obstacle. Ngăn trở.

Animal. Giông vật; les animaux, muông chim cầm thú.

Animer, exciter. Giục, thúc.

Animosité. Sự ghét lòng ghét.

Anis. Tiêu hối; — étoilé, dại hối; * bát giác.

Annales. Sách sử kí.

Anneau, bague. Nhẫn; — de chaîne, vòng xiềng.

Année (d'âge). Tuổi; le premier jour de l'—, ngày tết, ngày từ ngày tết; . souhaiter la bonne —, mừng tuổi.

Année. —Il faut remarquer un usage assez bizarre et qui est de nature à tromper ceux qui vivent avec les annamites : l'enfant a un an le jour de sa naissance, et tous les ans au têt il compte une nouvelle année. Ainsi, par exemple, un enfant qui naît la veille du jour de l'an, a un an ce jour-là ; le lendemain il comptera deux ans, bien qu'il n'ait en réalité que deux jours. Cette manière de compter les années fait que l'annamite a toujours un an de moins que son âge officiel, et quelquefois même deux ans, s'il est né peu avant le têt. Ces années d'âge s'expriment par le mot tuổi, tandis qu'une année de douze mois se dit năm.

Annexe, Thuộc về; tòng, tùy.

Annexer. Chiêm lầy, chiêm dắt.

Annihilier. Phá tuyệt, đánh bại.

Anniversaire. Ngày nhớ tích gì hằng năm, kỉ nhật; — de naissance, ngày sinh nhật. — de la naissance du roi, tết vạn thọ; — funèbre, ngày giỗ.

Annonce. Tin, yết thị.

Annoncer. Đưa tin, nhắn tin.

Annunciation. Lễ truyền tin cho Đức Bà Maria chịu thai Đức chúa Jêsu.

Annotation. Tiêu chú, chú, lời bàn nghĩa.

Annoter. Viết, biên, chép.

Annuel. Hằng năm, có hằng năm, mỗi một năm, từng năm.

Annuité. Sự có hằng năm, từng năm.

Annulaire, rond. Có hình vòng; doigt — ngón tay deo nhẫn.

Annuler. Hủy tuyệt, bãi.	Anus. Hậu môn.
Anoblir. Đặt lên chức kẻ sang trọng.	Anxieux. Thốn thức, lo lắng.
Anodin ; remède —, Thuốc giãn sự đau chẳng sinh đau đớn.	Août. Tháng tám tây, tháng augustô.
Anomalie. Sự chẳng xứng hợp, sự nghịch lý, sự chẳng道理.	Apaiser. Làm cho yên, làm cho người, người giận ; — tous les troubles, đánh nam dẹp bắc ; S'apaiser, ra người, người giận.
Anon. Con lừa con.	Apathique. Lười, biêng nhác.
Anonner. Đọc lắp lắp, ngập ngừng.	Apercevoir. Nom thây, trông xem ; S'apercevoir que, nghĩ đèn, mới biết.
Anonymous. Chẳng có tên kí.	Aperçu (au premier). Chợt thây ; — sommaire, điều tóm, câu tóm, sự đại khái.
Anse (de panier, etc.). Quai, cán, chuôi, tai, dây, giải, lối.	Aphône, sans voix. Câm, kẻ nói ú ó ; presque —, kẻ nói khan khản.
Anse, petit golfe. Vũng, vực.	Aphorisme. Câu luận văn tắt.
Antagoniste. Nghịch cùng, đối địch, kẻ theo bè khác.	Apitoyer. Làm cho động lòng ; S'apitoyer, động.
Antarctique. Thuộc về nam cực ; pôle —, nam cực.	Aplanir. San, sửa cho bằng phẳng
Antécédent, qui précède. Đã có trước ; les — (de quelqu'un), cách ăn nết ở từ trước.	Aplatir. Toét.
Antenne. Trục ngang cột buồm.	Aplob; mettre d'—, Kê cho vững, cho bằng.
Antérieur. Trước, trước này, trên này.	Apocryphe. Giả, chang thật.
Anthère. Nhị hoa, nhuynh hoa.	Apologie. Sự chữa lẽ, sự chối lậy (minh hay là kẻ khác).
Anthrax. Đinh sang, sang độc.	Apologue. Truyện bien ngôn có ý dạy lẽ phải.
Anthropophage. Kẻ ăn thịt người.	Apoplexie. Sự phài gió, trúng phong, bệnh uất máu.
Antichambre. Phòng khách chứa chén.	Apostasier. Bỏ đạo, chối đạo.
Anticiper. Làm trước, dè trước.	Apostat. Kẻ bỏ đạo mình, kẻ chối đạo.
Antidater. Tháng tám.	Aposter. Đặt (ai làm việc gì).
Antidote. Thuốc giải độc, thuốc giải độc.	Apostiller. Thêm mèo chữ vào.
Antienne. Cầu hát.	Apôstolique. Thuộc về các thánh tông đồ ; về đời các thánh tông đồ ; —, qui émane du St Siège, thuộc về Đức thánh Phapha, bởi Đức thánh Phapha mà ra.
Antimoine. * Oa trạch ou dược tài.	Apothéose. Sự phong thần cho (ai).
Antipathie. Tinh nghịch nhau, xung khắc nhau ; le feu et l'eau sont —, thùy khắc hoà.	Apôtre. Tông đồ Đức Chúa Jêsu, đầy tớ cả.
Antipathique. Nghịch nhau.	
Antipodes. Kẻ ở phương đối.	
Antipyrine. (Thùy) thuốc sôt.	
Antique. Cũ, đã lâu đời, thuộc về đời xưa.	
Antiquité. Đời cổ, đời xưa.	
Antireligieux. Có lòng ghét đạo.	
Antre. Hang, lỗ.	

Les noms des douze apôtres sont ainsi traduits en annamite :

St Pierre,	ông thánh Phêrô.
St André,	Anrê.
St Jacques,	Jacôbê.
St Jean,	Juong.
St Thomas,	Tumê.
St Jacques,	Jacôbê.
St Philippe,	Philippê.
St Barthélemy,	Batolamiêu.
St Mathieu,	Máthêu.
St Simon,	Simong.
St Thadée,	Tadêu.
St Matthias,	Matthia.

Apparaître. Tô mình ra, ra mặt; hiện ra.

Apparat. Sự trong thế, sự từ tè.

Apparence. Hình, hình bê ngoài; les apparences, cách ăn净资产, phép tắc.

Apparition. Sự hiện dên, sự tỏ mình ra, sự hiện ra.

Appartement. Nhà, buồng.

Appartenir. Thuộc về, là của (ai).

Appas. Sự đẹp đẽ, sự vui sướng.

Appât. Mồi.

Appauvrir; v.g. la terre. Làm cho nó ra kém; **S'apauvrir,** ra sút kém.

Appeau. Chim mồi.

Appeler. Gọi; **S'appeler,** đặt tên, có tên là, gọi là; en — (v.g. d'un jugement), nai.

Appendice. Điều tùy, điều thêm vào sách; —, (en général), điều tùy.

Appesantir, Thêm nặng; **S'appesantir,** ra nặng.

Appétit. Sự thèm ăn, sự đòi.

Applaudir. Vỗ tay; **S'applaudir,** Kho minh, cậy minh vì.

Application, attention soutenue. Sự cầm tri, ý tú.

Appliquer, mettre une chose sur une autre. Đặt trên, đặt áp; — son esprit,

S'appliquer, cầm trí lại, châm, châm chít; — un cataplasme, rit thuốc.

Appointement. Lương thực một năm, hồng lộc.

Apporter. Đem, đưa (v. porter)

Apposer. Đặt trên; — une signature, ký; — les scellés, = tịch phong.

Apposition. Sự đặt gần, sự ở gần.

Appréciér, donner un prix. Đánh giá, định giá; fig. — estimer, lây làm quý trọng; — voir, penser, suy xét, đoán, tưởng, nghĩ.

Appréhender, craindre. Sợ; — prendre, bắt lấy, nắm lấy.

Apprendre, étudier. Học; —, connaît par ouï-dire, nghe đồn tiếng; —, instruire, dạy học —,annoncer, nhắn tin, đưa tin; —, contracter une habitude, quen, biêt, tập.

Apprenti. Kẻ đang học nghề, kẻ chưa quen; —, maladroit, vụng về, kẻ làm vụng.

Apprentissage. Sự tập nghề.

Appréter, préparer. Dọn dẹp, sắm sửa; sắm sẵn; —, accommoder un plat, dọn đồ ăn, pha vị; **S'appréter** à, dọn mình, sắp, toan.

Appris; homme bien —, người phải phép; homme mal —, thằng vô phép.

Apprivoisé. Đã thuần thực.

Apprivoiser; — des animaux. Làm cho thuần; s' —, (des animaux), hoá nén thuần thực; s' —, (des hommes), nén hiền lành.

Approbatore. Kẻ ưng, kẻ ưa, kẻ khen, kẻ lày (ai, sự gì) làm phải.

Approbation. Sự ưng, sự lày làm phải, sự ưa.

Approcher. Đem gần, đặt gần; **S'approcher,** dèn gần; approchez-vous plus près, lại dèn gần hơn.

Approfondir, creuser profondément. Đào sâu; — une question, lục xét, dù xét.

Approprier. rendre propre à une destination, dọn, sắm sửa ; **S'approprier.** chiêm lây.
Approuver. U'a, lầy làm phải, ưng, khen.
Approvisionnement. Lương thực, các đồ trữ dưỡng.
Approvisionner. Lo liệu các đồ cho sẵn.
Approximatif. Đồ, chừng đố.
Appui. (Sự) vịn được, đỡ được.
Appui-main. Thủốc kê tay.
Appuyer, — quelqu'un. Bệnh vực, phù hộ, báu ; — une chose, đỡ, chòng, kê, nâng đỡ ; **S'appuyer,** dựa mình, vịn.
Apre. Chua, cay, chát.
Après. Sau, dàn sau; rồi.
Après-demain. Ngày kia.
Après-midi. Chiều hôm, bǎn chiều.
Apte. Có tài, có sức.
Aptitude. Tài, tài suds tự nhiên.
Aquarelle ; une —. Tranh vẽ thuộc nước.
Aquatile. (Giồng gì) mọc dưới nước ; hay ở dưới nước.
Aquatique. (Giồng gì) ở dưới nước ; mọc dưới nước, ưa nước.
Aqueduc. Cống ; — en briques, cống gạch ; — en bois, cống gỗ.
Aqueux. Có nước, uốt át.
Aquilaire, plante. * Kì nam mộc.
Aquilon. Gió bắc, gió bắc.
Arachide. Lạc, đậu lạc ; * lạc hoa sinh.
Arack. Rượu (bởi gạo mà ra).
Araignée. Con rệp.
Aralie, arb. Cây chân chin.
Arbalète. Ná ; la gachette de l' —, lẩy.
Arbitraire. Tùy ý muôn, dùng quyền phép mà sử mặc ý mình.
Arbitre. Kẻ xử việc (khi hai bên kiện nhau đồng tâm mà xin xử cho mình).

Arborer un drapeau. Nồi cờ lên, kéo cờ, bắt cờ lên.
Arbre. Cây, mộc, cây cối ; abattre un —, chặt cây.
Arbuste, arbrisseau. Cây nhỏ.
Arc. Cung, giàng ; tendre un —, guong cung ; — de cercle, khúc vòng tròn ; débander un —, hạ dây cung.
Arc-boutant. Díp mà chống đỡ.
Arc-bouter. Kẽm.
Arc-en-ciel. Cầu vồng.
Archange. Arécangiô ; đại thiên thần.
Arche (d'un pont). Díp cầu ; — du milieu d'un pont, lòng cầu ; — de Noé, tàu ông Noe ; — d'alliance, hòm bia thánh.
Archevêque. Đẳng arkivitvô ; Đức mục cả.
Archiduc. Ông cuộc công.
Architecte. Kẻ áp việc làm nhà, kẻ ra mẫu lập nhà ; fig. kẻ dựng nên, kẻ đứng đầu.
Architecture. Phép xây nhà.
Archives. Sổ, sử ký ; salle des —, trường sổ, trường án.
Arctique. Thuộc về bắc cực ; pôle —, bắc cực.
Ardent. Nóng nảy ; fig. sôi sáng.
Ardeur. Sự nóng nảy, sự nắng nôi ; fig. sự sôi sáng nóng nảy, sự ái mộ.
Ardoise. * Bạc thạch bản ; à écrire —, tắm đá.
Ardu, difficile à comprendre. Khó hiểu lắm.
Arène, lieu de combat. Sân, nơi đua vật, nơi đánh nhau.
Arèque. Quả cau ; un régime d' —, buồng cau ; une noix d' —, quả cau.
Arèquier. Cây cau.
Arête de poisson. Xương hom cá.
Argent. Bạc ; * ngân tử.
Argenter. Tấm bạc, xuy bạc.
Argenterie. Bát đĩa bằng bạc (đá tấm bạc).

Argile. Đất sét, gốm, bạch thồ; vase d'—, bình sành,

Argot, jargon. Giọng.

Argument. Lẽ, lẽ làm chứng, lẽ luận; donner un —, ra lẽ.

Aride, sec. Khô, khô khan.

Aristocratie. Quyền trị nước ở tại các người sang trọng trong nhà nước.

Aristocratie. — Il n'y a pas en Annam d'aristocratie proprement dite. En dehors des titres de noblesse purement honorifiques (Voyez le mot Noblesse), on ne trouve que des concessions de bénéfices immobiliers, sorte de majorats, transmissibles de mâle en mâle, constitués pour récompenser de grands services. Mais la transmission de ces biens ne confère pas la transmission des fonctions paternelles, elle ne fait qu'augmenter la part de biens voués au culte des ancêtres que possède chaque famille, qu'assurer des hommages à la mémoire d'un grand serviteur de l'Etat, que permettre d'entretenir d'une façon convenable son tombeau et celui de ses ancêtres.

Dans cette institution l'on ne reconnaît nullement, pas plus que dans les titres de noblesse, les caractères de la constitution d'une classe aristocratique héréditaire, ayant une part plus ou moins importante au Gouvernement de l'Etat, capable par conséquent de tempérer la puissance absolue du souverain.

Arithmétique. Phép tính.

Arme. Khi giói, — à feu, khẩu súng;

— blanche, gươm giáo, đồ đoản.

Armée. Đạo binh; — de terre, đạo binh bộ; — de mer, đạo binh thủy; l'avant-garde de l', tiền binh, tiền đạo; l'arrière-garde de l', hậu binh, hậu đạo.

Armée annamite. — Le connétable du royaume ou chef de l'armée est le grand maréchal du centre, trung quân: il est personnellement chargé de la défense de la citadelle de Hué (Thành nội), sorte de territoire sacré qui sert de résidence au roi.

Sous ses ordres est placée l'armée, divisée en infanterie et marine.

L'infanterie se compose de 80 régiments à 500 hommes formant une division ayant à sa tête un thòng chè. Chaque régiment est commandé par un chánh quân vẹ, assisté d'un phó quân vẹ; chaque compagnie de 50 hommes est commandée par un đội ayant au-dessous de lui les cai comme sous-officiers, les ngũ trưởng et les bèle comme caporaux.

Cette armée se recrutait depuis le Bình Định jusqu'au Ngã Án. Le Tonkin n'a jamais fourni de soldats à l'armée des linh vẹ; il fournissait et fournit encore des linh co qui ne vont pas à Hué et servent dans les provinces.

La marine (15.000 hommes) a à sa tête un vice-amiral, thủy sư dinh đô thòng; celui-ci est assisté par un thủy sư thòng chè, contre-amiral, qui commande dix régiments, et par deux capitaines de vaisseau, chưởng vẹ, ayant sous leurs ordres chacun également dix régiments.

Armer (des soldats). Phát khi giói; — vingt mille hommes, sáu hai vạn binh; — un navire, đón một chiếc tàu cho sẵn.

Armistice. Hoà tạm, sự nghỉ tạm; signer un —, giao hoãn chiến.

Armoire. Tủ, hòm.

Armurier. Thợ rèn súng, thợ rèn khí giói.

Arnica, plante. * Sơn bạc hà.

Aromatisé (vin). Rượu chói.	Art , métier. Nghề, nghề nghiệp ; —, talent, tài, tài năng, tài trí; sans —, đơn sơ mộc mạc; — militaire, nghề võ; les beaux arts, các nghề văn học, lục nghệ (V. Libéraux); tous les —, bách nghệ.
Arpent . Mẫu. (V. Gramm. Appendices).	Artère . Mạch, tia máu.
Arpentage . Phép đo đất.	Artichaud . * Từ thái.
Arpenter , mesurer les champs. Đo, do đắn, đặc.	Article , division d'un ouvrage. Đoạn ; — de la mort, lúc hắp hồi ; — (gramm.) liêng dệm ; — de foi, điều phải tin.
Arquebuse . Súng hoả mai.	Articulation des os . Khớp xương ; — interne du bras, khuỷu tay.
Arracher . Nhổ lén, rồ lén.	Articuler , parler nettement. Nói rõ.
Arrangement . Thủ tục, phép tắc.	Artifice . Mưu, mưu chước, mưu trí ; feu d'—, cây bông, cây hoa ; tirer un feu d'—, dòt cây bông.
Arranger . Xếp đặt; S'arranger, lo liệu trước.	Artificiel , non naturel (Sự gi) người ta đã làm, đã vẽ, v. v. ; nhân tạo chẳng phải thiên thành.
Arrêt , jugement. Án ; — de mort, án trảm quyết; —, repos, sự nghỉ, sự giãn việc ; —, endroit où l'on s'arrête, nơi đậu, nơi trọ.	Artillerie . Binh pháo thủ.
Arrêté , décret. Lệnh, sắc, chỉ, yết thị.	Artimon (mật). Cột ưng, cột lái.
Arrêter , faire rester en place. Cản lại, bắt đứng lại ; — un voleur, bắt kẻ cướp ; — fixer, định, nhất định ; — un jour, hẹn ngày.	Artisan . Thợ, kẻ làm, kẻ có nghề gì.
Arrhes . Cọc, cuộc, tiền cọc.	Artiste . Thợ, đã chịu khó làm khéo léo ; — habile, thợ thiên nghệ.
Arrière d'un bateau . Đằng lái (tàu) ; vent —, gió xuôi.	Artistement , Khéo léo, kì tài.
Arrière (interj.) . Xô ra, di cho rảnh.	Artocarpus chaplasha (bot.). Cây chay.
Arrière-garde . Hậu binh.	Aruspice . Kẻ coi ruột giông vật đã giết cúng bụt mà bói.
Arrière-goût . Mùi sau hêt.	Ascendant , autorité. Quyền, quyền phép, quyền trị ; les descendants, ông bà ông vãi, tổ tông.
Arrière-pensée . Sự nghĩ trong bụng.	Ascension , action de monter. Sự lên, sự bay lên ; — de N. S., lễ Đức Chúa Jêsu lên lời.
Arriver . Đến, tới đèn, lại đèn ; il est arrivé que, xảy ra, phải khi ; — à propos, xảy ra như ý.	Ascète . Tu hành, kẻ luyện tập trí khôn, kẻ chỉ lo một việc linh hồn mình.
Arrogant . Kiêu căng, có tính khoảnh, Arroger (s'). Chiêm lây cho mình, chiêm lây quyền, lây làm của mình.	Asile . Nơi chắc chắn chứa người ta ; droit d'—, phép bầu chứa và chứa người ta.
Arrondir , rendre rond. Làm tròn, vo tròn ; S'arrondir, en achetant des champs, tậu thêm ruộng.	
Arrondissement (divis.territ.). Huyện.	
Arroser . Tưới; le fleuve Rouge arrose Hanoi, sông Hồng giang đi qua thành Hà Nội.	
Arrosoir . Bình tưới.	
Arsenal . Kho khí giới.	
Arsenic . Nhân ngôn, * tì xương ; — jaune, hà hoàng.	

Aspect, extérieur, apparence. Ráng, tướng, hình dạng, sự trông xem ; —, visage, diện, mặt mũi.

Asperge. Măng, mâm, *thiên môn đông.

Asperger. Vẩy nước, rẩy nước.

Aspersoir. Que mà rẩy nước phép.

Asphalte. (Giồng) tam hợp.

Asphyxie. Sự ngạt ; mourir d' —, chết ngạt.

Aspic, serpent. Rắn lục, thằn lằn xà.

Aspirant, candidat. Kêchay chức gi.

Aspiration, respiration. Sự hơi, sự

hơi thở ; —, pronunciation du gosier, sự đọc trong họng cho mạnh như

hở hơi vậy ; — désir intense, sự ước ao, sự ra sức cho được ; — de l'âme à Dieu, lời than thở vẫn tắt.

Aspirer par le nez. Hít ; — respirer, thở ; — aux honneurs, tham lam chức quyền.

Assa-fœtida. A ngùy.

Assaillir. Xông đánh, xông vào, xông đèn, xông pha.

Assainir. Láu cho (dắt, khí) dộc ra lành.

Assaisonnement. Vị, sự gia vị, sự ướp.

Assassinat. Nhân mạng, sự đánh chét người.

Assassiner. Giết, sát, đánh chét, giết.

Assaut ; donner l' — à une ville, xông pha, xông đánh.

Assemblage, jonction. Sự nồi kêt.

Assemblée. Hội, công đồng ; dissoudre une —, cho hội về ; — régulière des trois grands mandarins, hội hèm ; —, réunion de plusieurs personnes, đám.

Assembler, joindre ensemble. Nồi, kêt, buộc làm một, làm cho hợp ; —, convoquer, hội, mời, dòi, gọi, chiêu ; — des troupes, mộ binh, tụ binh. **S'Assembler**, hội họp nhau, túa đèn, xum họp.

Asséner un coup. Đánh, đâm, dụng.

Assentiment. Sự ưng ; donner son —, ưng, lây làm ưng.

Asseoir (s'), Ngồi. Les manières de s'asseoir s'expriment par ngồi xếp bằng (pour les hommes), ngồi xếp đê he (pour les femmes), ngồi xếp et quì hạ, s'asseoir sur les talons ; ngồi xổm, s'accroupir ; — en rond, ngồi vây lại.

Assertion. Sự nói quyết, sự đoán hẳn.

Asservir, bắt phục, tri, bắt làm tôi.

Assesseur, juge. Quan đoán thùa.

Assez. Đủ, thõi ; — bien khá. (Cf.adv.)

Assidu. Cần thận, siêng năng, chăm chút ; —, continu, hằng, liên.

Assidument. Cách chuyên cần, cho siêng năng, cho chăm chỉ.

Assiéger. Vây, vây bọc, bỗ vây.

Assiette. Đĩa. đĩa bàn ; une —, một cái đĩa ; une assiettée, một đĩa.

Assigner (un jour, une heure). Hẹn ngày giờ, định ; —, attribuer, cho, chỉ, đặt cho.

Assimiler, comparer. Sánh lại, so sánh, ví như, ví ; s' —, se comparer, nên giống như, lây hình như.

S'assimiler, apprendre, thuộc, biết.

Assises. Hội, công đồng.

Assistance, aide ; porter — à quelqu'un. Giúp đỡ ai ; l' —, l'assemblée, những kẻ có mặt dày.

Assister, être présent. Ở, có mặt, đứng ; —, secourir, giúp, đỡ, coi sóc, phù hộ, làm ích.

Association. Sự giao kêt, sự làm bạn cùng nhau ; — commerciale, phuờng buôn.

Associer, joindre. Nồi cùng, buộc vào, fig. kêt nồi, liệu cho hợp cùng nhau. **S'associer**, giao kêt cùng, sự đồng tâm đồng bạc vuồi nhau.

Assombri; visage —, Mặt châu chan, ở khó mặt.

Assombrir (s'), (se dit du temps). Giờ giờ.

Assommer, tuer. Giết lác, đâm chết, đánh chết.

Assomption de la Sainte Vierge. Lễ Đức Bà lên lì.

Assortiment. Bộ; un — complet, đủ bộ.

Assoupir (s'). Buồn ngủ, ngủ mệt; — la douleur, bót đau, giặc đau.

Assouplir. Nhau, làm cho ra mềm, — de la laine, nén lông chiên;

S'assouplir, (fig.) nén thuần thực.

Assoupissement. Sự mê ngủ, sự buồn ngủ.

Assourdir. Làm cho điếc tai.

Assouvir. Làn cho no, làm cho phì, làm cho thoả; qui ne peut s' —, chẳng hề no, chẳng hề chán.

Assujetir (s'). Hàng dầu, qui phục; — aux lois, vâng phục lề luật.

Assumer. Gánh, gánh việc, gánh tội.

Assuré, certain. Chắc chắn, vững vàng.

Assurément. Thật, quả thi quả thật, chắc chắn.

Assurer, affirmer. Nói già, quyết.

Astérisque. Dâu hoa thị.

Asthmatique. Kè mắc bệnh suyễn.

Asthme. Suyễn; souffrir d'un —, kéo suyễn.

Astral. Thuộc về ngôi sao, giống như ngôi sao.

Astre. Tinh tú, ngôi sao.

Astreindre. Buộc, bắt.

Astringent (remède). Thuốc cầm lại.

Astrologie. Phép xem ngôi sao mà bói diều lành diều dữ, phép thiên văn.

Astrologue. Kè xem ngôi sao mà bói, thày thiên văn.

Astronome. Thày thiên văn.

Astronomie. Phép thiên văn.

Astuce. Tính quỉ quyết, tài trí, tài biện; sự lập mưu bày kế.

Astucieux. Quỉ quái, quỉ quyết, có mưu chước.

Atavisme. Bồi ông bà cha mẹ mà ra.

Atelier. Nhà thợ, nhà đóng đồ gì.

Atermolement. Sự giãn (ngày định).

Athée. Kè vô đạo; kè chẳng thờ gì sotor.

Athlète. Kè đua vật trong diễn trường; kè đua thi.

Athmosphère. Khí hộc trái đất.

Atlas, recueil de cartes. Cặp bản đồ, quyển bản đồ.

Atôme. Mây, mùn, bụi bặn; trần ai.

Attrabilaire. Buồn hực, buồn rầu.

Atre. Lò, hoả lò, bếp.

Atroce. Rất dữ, dữ tợn, gớm lạ, gớm ghiếc, hung ác.

Atrophié, faible. Yếu sức, gầy mòn, rũ nhược; membres, —, những phần mình ra khô héo chằng nhở của ăn.

Atrophier (s'). Ra gầy mòn, phải bệnh hao sức.

Attaché, très — à la religion. Nhiêm đạo, sùng đạo. (V. Attacher).

Attachement, affection. Sự thích, sự dính bén.

Attacher. Trói, giặt, buộc, thắt; — les mains derrière le dos, trói xép cánh, trói giặt cánh khì; — les bras avec les jambes, troi bó cùi. S'attacher, (au moral) bám lấy, dính bén, vịn.

Attaquer l'ennemi. Ra giao chiến, ra đánh, xông vào; être attaqué par une maladie, phải bệnh, phải cơn bệnh.

Atteindre quelqu'un. Theo đèn, theo kịp ai; — un but, trúng đích, trúng bia.

Atteinte d'une maladie (sentir les —).

Hu hi gần ôm ; — de la goutte, cơn bệnh cốt khí.

Attelage. Một bộ ngựa, bò, etc.

Atteler. Buộc ách, mặc ách cho ; — des chevaux, mặc ách cho ngựa ; buộc ngựa vào xe ; — un bœuf à la charrue, bắc ách bò vào cày.

Attendant, contigu. Liên, liên tiếp, tùy.

Attendant (en — que). Cho đèn, cho đèn khi.

Attendre. Đợi, chờ, chờ ; espérer, trông, trông cậy ; — désirer, ước ao, mong, chúc mong ; S'attendre à, nghĩ trước, ngóng trông ; —, redouter, e sợ, e lệ.

Attendrir. Uốn lòng cho mềm ; — quelqu'un irrité, làm cho người lòng giận. S'attendrir, động lòng, lấy lòng thương.

Attendu que, (conj.). Vì, bởi vì.

Attente. (V. Attendre).

Attenter. Xâm phạm, đá đèn ; lỗi.

Attentif. Có ý tú, cẩn thận, chăm chút.

Attention. Ý tú ; avec —, cách cầm trí, cho chính chắn.

Atténuer. Bớt, nói bớt, giảm bớt, nói chè, đỡ.

Atterré, épouvanté. Bỗng ngỡ.

Atterrir. Bỏ neo, đậu, vào cửa, lên dắt, dem tàu vào.

Attestation. Chứng, tờ làm chứng, tờ vi bằng.

Attester, certifier. Làm chứng, nói quyết ; —, prendre à témoin, gọi (ai) làm chứng cho mình.

Attiédir. Hâm, nâu cho ám, S'attiédir, bót nóng ou bót lạnh ; fig. ra lạnh lẽo.

Attifer (s'). Sửa sang áo, trang hoàng, trang điểm như đàn bà.

Attirer. Kéo, kéo đèn ; fig. dỗ, dù, xui giục, trêu, cám dỗ.

Attiser le feu. Đốt lửa, đun lửa.

Attritré, habituel. Thường, đã quen.

Attitude. Cách thế, hình, hình dạng.

Attouchement. Sự đâ đèn, sự sờ mó.

Attrait. Sự gì nhử, sự gì tót lành dỗ lòng ; — de la volupté, sự vui sướng chơi bời ; de la vertu, sự tót lành nhân đức.

Attraper. V. Tromper ou Atteindre.

Attribuer. Cho, chỉ cho ; kè là, kè cho, đặt cho. S'attribuer, đặt cho mình.

Attribut. (Điều gì) chỉ về, kè là thuộc về ; les — de Dieu, mọi sự lợn tót lợn lành ở nơi Đức Chúa Lời.

Attribution, fonction. Các việc vẫn theo đẳng bậc nào, việc bậc mình.

Attrister quelqu'un. Làm cực lòng, phiền lòng ai. S'attrister, ra buồn, buồn bực, rầu rĩ, sầu não, phiền sầu.

Attrition repentir. Sự ăn năn tội cách chằng lợn.

Attrouper (s'). Nhiều kè chạy đèn một nơi, tuôn đèn, xum họp ; chạy vuông nhau.

Aube du jour. Rạng đông ; à l', vừa hời rạng đông.

Aube, vêtement des prêtres. Áo trắng dài, áo alba.

Aubépine. * Bạch tú.

Auberge. Hàng quán, nhà quán.

Aubergine. Cà, quả cà.

Aubergiste. Kè bán hàng, chủ quán.

Aubier. Dác cây.

Aucun (V. Gramm.).

Audace. Lòng mạnh bạo, lòng can đảm, sự bạo dạn.

Audacieux. Mạnh bạo, có gan, cả gan, cả quyết, cả lòng, bạo ngược, hung bạo.

Au-dedans (adv.). Trong ; nội.

Au-dehors (adv.). Ngoài ; ngoại.

Au-delà (adv.). Ngoài, ngoài cõi.

Au-dessous (adv.). Dưới ; hạ.

Au-dessus (adv.). Trên ; thượng.

Au-devant (adv.) ; aller au —. Đi dón, đi rước.

Audience ; demander — au roi. Xin phép vào tâu vua ; accorder — à quelqu'un, cho ai vào thưa việc ; —, lieu où l'on plaide, toà quan xử sự.

Auditeur. Kẻ nghe, kẻ có mặt mà nghe.

Audition. Sự nghe, sự nghe (kẻ làm chứng).

Auditoire. Những kẻ có mặt mà nghe (giảng, nói).

Auge. Mắt lợn.

Augmenter. Thêm, gia thêm, bỏ thêm ; — l'ardeur, khuyên giục, thúc giục.

Augure. Thày bói ; kẻ xem chim bay hay là kêu ma bói.

Augurer, conjecturer. Đoán trước, tưởng ; bien — de quelqu'un, đoán sự tốt (về ai) ; —, prédire, xét chim bay chim kêu ma bói.

Auguste, saint. Thánh, đáng cung kính ; —, majestueux, oai nghiêm ; — solennel, nghiêm trang, trọng thể.

Aujourd'hui (adv.). Hôm nay, bây giờ.

Au lieu de (prép.). Thay, thay vì.

Au moins (conj.). Ít là, ít nữa là.

Aumône ; faire l'—. Làm phúc, thí của, bỏ thí, phát chẩn ; recevoir l'—, linh chẩn.

Aumônier. Thày cả coi sóc riêng nhà nào.

Aumônière. Túi bạc.

Aune, mesure. Thước (cũ), mét vầng, một sải.

Auparavant (adv.). Trước.

Au point de (prép.). Đèn nỗi.

Auprès (adv.). Gần, giáp ; — de, en comparaison de, ví như.

Auréole. Đoá hào quang, hào quang.

Auriculaire. Thuộc về tai, thuộc về lỗ tai ; doigt —, ngón út (dùng ngoáy tai).

Aurore, aube du jour. Rạng đông.

Auspice, divination. Sự coi chim bay hay là kêu mà bói ; —, faveur, protection, sự phù hộ, sự bầu chúa.

Aussi (conj.). Cũng, cũng mà ; — bien (loc. conj.), cũng bằng ; — pieux que riche, vừa có cửa, vừa ngoan đạo.

Aussitôt (adv.). Ngay, lập tức, tức thì ; — que (conj.), thoạt khi.

Austère. Nhặt, thẳng nhặt, nghiêm nhặt, dữ nghiêm phép, hâm minh.

Autant... autant (loc. adv.). Bao nhiêu... bấy nhiêu ; bao nhiêu... hết.

Autel. Bàn thờ ; — principal, bàn thờ chính ; — secondaire, bàn thờ cạnh.

Auteur (en général). Kẻ làm, kẻ làm gốc, kẻ bắt đầu ; — d'un ouvrage, kẻ chép sách ; —, créateur, kẻ dựng nên, kẻ sinh ra.

Authentique. Thật, chẳng hồ nghi được ; les livres —, những sách đã cho vào bộ kinh thánh.

Autochtone. Dân bản thổ, người bản thổ.

Autographe. Bản chính tay (ai) đã viết.

Automate. Then máy tự nó mà di ; máy tự động.

Automne. Mùa thu.

Autoriser. Tha phép, ban phép. S'autoriser de, nhờ.

Autorité. Quyền, quyền phép, chức quyền ; fig. chứng, gương, danh tiếng, giá.

Autour (oiseau). Chim bà cắt.

Autour (adv.). Chung quanh.

Autour (conj.). Chung quanh.

Autrefois, Xưa, dời xưa.

Autrement. Cách khác ; pas — que, chẳng khác nào, như thế là.

Autruche. * Lạc dà điểu.

Auvent. Mái thồ.

Auxiliaire (ai, sự gi). Giúp, đỡ ; armée — binh tiệp.

Avål (en) Ở ddc, ở dưới.

Avaler. Nuốt, uống ; — des yeux, tróc ao lầm, trống móng.

Avancer. Gio ra, giăng ; s' —, bước tới, đi, lại gần. **Avancé** en âge, đã nhiều tuổi ; un ouvrage —, việc gì đã gần xong.

Avant (prép.). Trước ; — hier (adv.) hôm kia ; — que (conj.) trước khi, khi chua.

Avantage. Ích, ích lợi, lợi lộc, bỗng lộc.

Avantageux. Có ích, có lợi.

Avant-dernier. Chỉ còn thiêu một thì là thứ sau hết, thứ gần bét.

Avant-garde. Tiên binh.

Avant-hier. Hôm kia.

Avant-poste. Đồn giữ, quân giữ.

Avant-propos. Tựa, lời nói trước,

Avant-toit. Mái hắt.

Avant-veille. Ngày hôm kia, đêm kia.

Avare. Kè hủ tiện, bón sén, chặt chẽ, xâu bụng.

Avarice. Tính hủ tiện, sự bón sén, sự khe khắt, sự chặt chẽ, sự tham lam của.

Avarié. Đã hư, đã thô.

Ave. Kinh avé sangta.

Avec (conj.). Vuối, cùng ; le père — son fils, cha vuối con.

— (prép.), devant un nom de matière ou d'instrument, avec se rend par bằng ou se supprime.

Ex. : Manger avec des bâtonnets, ăn bằng đũa.

Frapper avec un rosin, đánh roi.

Lorsqu'il y a commandement, il vaut mieux tourner la phrase comme dans l'exemple suivant: Frappe-le avec un bâton (tournez: prends un bâton et frappe-le). Lây gậy mà đánh nó.

Avenant, agréable. Đẹp mắt, vừa ý, vui, hay ; à l'— (loc. adv.) cũng vậy, cũng như thế.

Avènement, arrivée. Sự đến ; — du roi au trône, tước vị.

Avenir. Sẽ có, sẽ xảy ra ; à l'—, sau này, từ rày về sau.

Avent. Mùa át, mùa đợn mừng Đức Chúa Jêsu ra đời.

Aventure, événement. Việc xảy ra ; dire la bonne —, bói, bói khoa ; —, tình cờ, bất ý ; à l'—, vô ý vô tú, cách chẳng suy.

Aventurer (s'), s'exposer. Liều mình, làm liều.

Aventureux. Cheo leo.

Avenue. Đàng có hàng cây hai bên, nơi đi hách bộ.

Avéré. Đã tố, đã rõ.

Averse. Trận mưa, cơn mưa.

Aversion ; avoir de l'—. Nghịch cùng, ghét, xung khắc ; je ne suis pas maître de l'aversion que je ressens pour lui, tôi không có thể cầm lòng mà không gắt mặt nó

Avertir(un supérieur). Trình, chiêng ; (un égal) nói cùng, (un inférieur), bảo.

Aveu ; faire un —. Xưng, xưng ra, tố ra, thú.

Aveugle. Mù, mù mắt, mù mẫn ; xăm, xăm mắt ; lòa.

Aveugler. Làm cho ra mù mắt, khoét mắt ; fig. che lấp trí khôn, bưng con mắt linh hồn.

Avide. Kè tham lam ; kè mê ăn ; khát khao.

Avidité. Sự tham, lòng tham ; sự bụng dói.

Avilir (s'). Ra hèn, mêt giá.	Avorter , accoucher avant terme. Sảy;
Aviné . Say rượu, say sura.	—, échouer, hỏng, không được việc.
Aviron . Cái chèo.	Avouer . Xưng; — un crime, xung tội; — son nom, xung danh; — sa dignité, xung tróc.
Avis . Ý nghĩ, điều đoán; — affiché, yết thị.	Avril . Tháng tư (tây).
Avisé , prudent. Khôn ngoan, hay lo, hay giữ cho cẩn thận.	Axe de la terre . Trục lái đất.
Aviser , faire savoir. Nhắn tin, nhắn; — songer, lo, lo liệu.	Axiome . Lý đoán, câu luận; điều cội rẽ chẳng ai chối được.
Aviver . Giục, khêu, trêu.	Axis . Con hươu.
Avocat ; celui qui défend une cause. Thày kiện; —, patron, quan thày, kê báu chúa, kê bệnh vực.	Axonge . Mổ lợn.
Avoine . * Tú mạch thực, * hương mạch.	Azalée (fl.). Või quyên.
Avoir , posséder. Có, được; — faim, soif, đói, khát; — peur, sợ; — la fièvre, phái con sott. (V. Gramm.)	Azédarach (arbre). Cây xoan.
Avoir (subst.). Của cải, của, cơ nghiệp.	Azote . * Đạm khí.
	Azur , couleur bleue. Sắc xanh da trời.
	Azuré . Có sắc xanh da trời, xanh biển.
	Azyme (pain). (Bánh) không có men.

B

Babel (tour de). Tháp Babel.	à qui son village refuserait un bon certificat, ne serait pas admis aux examens.
Babiller . Nói chả chót, lép hép.	De son côté le ministère des Rites, lê bộ, choisit une commission pour chaque concours régional; elle est composée: (a) d'un président, quan chánh, assisté d'un quan phân khảo, qui prend part aux corrections, et d'un vice-président, quan phó chủ khảo; (b)
Babiole . Đồ trẻ con chơi; fig., lời truyện chơi, lời pha trò.	de deux sơ khảo, premiers correcteurs, et de deux phúc khảo, réviseurs des corrections, choisis dans les provinces; leur nombre peut être doublé en cas de besoin; on choisit pour cela des đốc học, des giáo thụ et des huân đạo; (c) on leur adjoint un examinateur du même grade que le phân khảo pour contrôler les corrections; il peut reprendre les compositions écartées par les sơ khảo et les phúc khảo, et les
Babord . Cây, bên cây.	
Bac . Đò, đò ngang.	
Baccalauréat . Chức tú tài.	
Bacchanales , danse, débauche. Sự ăn ở say đắm hoang论证.	
Bachelier . Tú tài.	
Bacheliers et licenciés . Examens du baccalauréat et de la licence. — Ces examens ont lieu tous les trois ans. Quelque temps avant l'époque fixée, les giáo thụ et les huân đạo examinent tous les candidats de leur resort aptes à concourir; ils les conduisent ensuite au đốc học qui les examine à son tour. Le triage terminé, le đốc học se fait renseigner sur la moralité, l'honnêteté, la piété filiale des candidats: celui	

soumettre à l'examen des mandarins supérieurs ; (*d*) un dé diêu, ou dé tuyén, mandarin d'ordre inférieur, chargé de recueillir les compositions avec l'aide des lê sinh ; (*e*) enfin des mandarins militaires, au nombre de quatre, pris dans la province, sous les titres de thè sát et mât sát ont la surveillance supérieure des examens.

Les examinateurs en chef chû khão, sont toujours suivis d'un mandarin portant le titre de ngr sur giám sát truòng vu. (royal censeur inspecteur des écoles) qui doit signaler au roi toute violation des règles.

Ces examens triennaux, appelés huong thi, se tiennent au 10e mois, sauf empêchement ; mais arrivés dans la ville où doit avoir lieu l'examen, le quan chánh et le phó chû khão ne peuvent différer plus de trois jours d'entrer au tràng thi ou Camp des Lettrés. Leur premier soin est de faire connaître par un avis officiel, affiché à la porte du tràng thi, les jours fixés pour les quatre séances d'examens et les règlements de police de ces examens.

Le jour de l'ouverture de la session, ngày tân tràng, les examinateurs et les mandarins provinciaux, en costume de cour, avec cortège de troupes à pied et à cheval, se rendent au tràng thi. Puis les mandarins se retirent, et des sentinelles sont placées à toutes les portes, car toute communication avec le dehors est interdite à la commission d'examen. Un de ses membres a-t-il besoin de quelque chose, le président envoie un mot au gouverneur par un homme de garde auquel la chose demandée est remise avec un laissez-passer.

D'ordinaire la première séance s'ou-

vre le 1er jour du 10e mois et les autres séances sont espacées entre elles de quelques jours. La veille, les candidats prennent connaissance de leur place au tràng thi et de la porte par laquelle ils doivent entrer, car à cause de leur grand nombre on les distribue en quatre divisions, ayant chacune une porte spéciale. A minuit, le tambour et le gong les appellent ; chaque division se présente à la porte qui lui a été assignnée ; l'appel nominal a lieu : chacun est successivement fouillé, après quoi il reçoit son cahier de composition des mains des lê sinh, et entre dans l'enceinte. Tout individu sur qui sont trouvés des livres ou des manuscrits, est renvoyé et jugé suivant la loi.

Au jour on élève en l'air une affiche portant le sujet des compositions de la première séance : sept passages à interpréter dont deux tirés des tú thư et cinq des ngū kinh.

Il suffit de faire une composition sur un sujet de chaque catégorie ; tout se passe comme dans les examens semestriels (V. Examens), et à minuit les compositions sont recueillies. Qui-conque n'a pas achevé au moins les deux exercices, est exclu du concours ; et les professeurs de ces candidats sont punis pour les avoir présentés.

Dix-huit jours après, on procède à la 2e séance, pendant laquelle on accomplit les exercices littéraires de versification (bài thơ et bài phú).

Le 3e épreuve a lieu le 3e jour du 11e mois et la 4e désignée sous le nom de phúc hạnh a lieu le 6e jour de ce même mois. Les résultats sont connus cinq jours plus tard.

Quiconque, à ces quatre séances, obtient la note ưu (très bien), dans les pointages successifs, peut être nommé

cử nhân, licencié; il ne l'est pas nécessairement parce que ce grade se donne au concours et le nombre de cử nhân à recevoir dans chaque région est limité par des règlements. Les notes bình (bien) et thú (passable) valent une nomination de tú tài; mais la note liệt (mal) à une quelconque des compositions fait renvoyer le candidat (rót), quelles que soient ses autres notes.

Les tú tài sont dispensés des examens semestriels et exempts, en vertu de leur titre, du service militaire et de la corvée; mais ils peuvent continuer à travâiller et se présenter à de nouveaux examens triennaux, sans être assujettis à passer par les épreuves d'admissibilité. Mais si dans un de ces examens, ils encourent la note liệt (mal), ils perdent le titre de tú tai.

Les cử nhân peuvent aller à la capitale concourir pour le grade plus élevé de tiến sĩ, docteur. (V. le mot *Docteur*.)

Badamier, terminalia catappa. Cây bàng.

Badaud. Kẻ lười, kẻ biêng nhác.

Badiane. Đại hồi.

Badigeonner. Quét (vôi, etc.);

Badine, petit bâton. Gậy nhỏ.

Badiner. Làm ou nói vui choi, nói dưa, nói vui miệng, nói pha trò, trát trưởng, giếu cợt.

Badinerie. Lời vặt, lời giếu cợt, lời nói pha trò.

Bafouer. Nhạo cười, phao háng, chê cười.

Bâfrer, manger avidement. Ăn lộc cộc, ăn lộp tộp.

Bagages. Đồ, đồ đạc.

Bagarre. Sự hỗn hào, sự xôn xao, sự bậy bạ.

Bagatelle. (Sự, việc) hèn, vặt.

Bagne. Ngục, tù rạc; ngục khổ giam.

Bague. Nhẫn; faire des —, kéo nhẫn; porter une —, đeo nhẫn.

Baguette. Gậy nhỏ, roi; — de tambour, giùi đánh trống, giùi trống; — de fusil, thông hồng; — pour jouer au cerceau, etc., que đánh vồng.

Baguier. Bao nhẫn.

Bah! Ah bah! (int.). Có đâu; thật ru.

Bahut. Ruong, hòm ruong.

Baie, petit golfe. Vịnh, vũng.

Baigner (se). Tắm, tắm táp, tắm rửa.

Baignoire. Thùng tắm, nhà tắm.

Bail, contrat. Văn tự, văn khê; donner à —, cho thuê, thuê khoán tráng.

Bâiller. Ngáp; — au soleil, ở nhung.

Bailly. Quan huyện, quan tri huyện.

Bailliage. Huyện.

Bâillon. Giảm; mettre un —, đóng giàm.

Bâillonner. Đóng giàm.

Bain. (V. baigner).

Bâtonnette. Mũi vòt xỏ đầu súng.

Baiser. Hôn, hôn hit.

Baisser. Hạ xuồng; les eaux baissent, rã lụt; le jour baisse, ngày xè về hôm; — les yeux, nhắm mắt; — la tête, cúi đầu, gục đầu xuồng; — un store, bồ mành mành xuồng; fig., — pavillon, chịu phép; —, s'affaiblir, mất sức dần dần; — le prix, sụt giá, hạ giá, gạn. Se baisser, hạ mình xuồng.

Bal. Đám, múa, sự múa nhảy; donner un —, mở đám múa.

Balafre. Sẹo, lốt dầu tích; dầu, dầu vết.

Balai. Chổi; — en hambou, giỗ.

Balance. Cân thăng Bằng; plateaux de —, đĩa cân; faire la — (des revenus et des pertes), so sánh tiền được vuồi tiền tiêu.

Balancer. Cân nhắc ; —, compenser, déلن, bù lại, bồi thường ; — hésiter, nắn trí ; —, examiner, suy di nghĩ lại. **Se balancer,** dura du.

Balancier. Quả dura du (dông hô, v. v.)

Balançoire. Cái du; aller à la —, đánh du.

Balayer. Quét, quét tước.

Balayures. (les). Mùn nhà.

Balbutier. Nói cà lăm, nói lắp, nói lung liêng, nói q e, nói bập bẹ.

Balcon. Hè giành ra có bao lơn.

Baldaquin. Dù, lọng.

Baleine. Cá voi ; * ngao ngư.

Baleinière, barqué. Xáng, xuồng.

Baliste. Máy bắn đá.

Baliverne. Lời truyện choi, lời vật.

Balle : de fusil. Đạn súng; — à jouer, quả cầu, hòn cầu; jouer à la —, đánh quả cầu ; — élastique, hòn nhựa ; — de marchandises, gói đồ to, kiện đồ ; — de riz, trầu.

Ballon. Tàu bay, tàu khf ; —, jouet, hòn hoi.

Ballot. Bó, gói, gánh.

Ballotter. Lung lay, lúc lác, giũ ; la barque est ballottée par les flots, sóng lắc thuyền trùng trành.

Balsamine. * Phong tên hoa, chi giáp hoa, cùp tinh tử, hoa san hô, hoa móng.

Balustrade. Bao lơn.

Bambin. Thằng, con trè.

Bambou. Tre, trúc, nứa, hương, etc.

Bambous. — Mgr Puginier ne cite pas moins de 32 espèces de bambous. On trouvera à ce sujet toutes sortes de renseignements pratiques dans une petite brochure lithographiée, publiée par l'évêque du Tonkin. Cette brochure a été reproduite par le *Journal officiel* du jeudi 11 février 1897 et jours suivants; toutefois comme les

noms annamites ont été imprimés sans les accents, on peut être induit en erreur. Pour remédier à ce défaut, nous croyons bon de donner ici la liste des principales espèces de bambous. Nous trouvons :

1° Le luồng thanh, qui peut atteindre 20 mètres de haut et 14 centimètres de diamètre ; il se rencontre surtout en Thanh Hoá ;

2° Le hương, plus gros encore que le précédent, mais un peu inférieur comme solidité ; il est commun dans les forêts de Ninh-Binh ;

3° Le hương doi est comme le précédent, mais se trouve dans les provinces du Haut-Tonkin ;

4° Le tre riển, commun en Sơn Tây, ressemble assez au luồng thanh ;

5° Le tre hoa, qui a de jolies veines ressemblant à des fleurs ;

6° Le tre hoá nhà, c'est le bambou le plus commun dans le Delta ;

7° Le tre hoá rừng ressemble au précédent, mais se trouve dans les forêts ;

8° Le vẫu qui ne dépasse guère 6 à 8 mètres de hauteur ; il a un très joli feuillage et orne bien les jardins ;

9° Le tre nạc nhà : même taille et mêmes usages que le précédent ;

10° Le dành hanh, petit bambou très dur qui pousse dans les forêts ;

11° Le hòp dá, le hòp sào et le hòp chí, petits bambous dont on fait les perches à conduire les jonques ;

12° Le trúc chí, n'atteint que 3 à 4 mètres de haut ; il sert surtout à orner les jardins ; le trúc dá, plus petit encore, a le même usage ;

13° Les nứa ngọ, nứa ông to, nứa bầy, nứa tép atteignent environ 12 mètres, mais sont peu résistants ;

14° Le hèo, espèce de liane très dure ; on en fait des cannes, etc...

1° Le song bè, liane très flexible qui atteint jusqu'à 80 mètres.

NOTA. — 1° On ne doit employer pour les travaux sérieux que des bambous qui ont au moins 5 ou 6 ans; ceux qui sont trop jeunes ne sont pas assez formés comme bois et n'ont pas de consistance;

2° La coupe des bambous doit se faire à partir de novembre jusqu'à la fin de mars, alors que la sève n'est pas en mouvement; ceux qu'on coupe en été ont bien moins de résistance;

3° Le bambou, pour avoir la solidité et la durée qu'il lui est possible d'avoir, doit être roui dans l'eau pendant six mois; il faut qu'il soit complètement immergé; sans cette précaution sa durée est diminuée des trois quarts;

4° Il faut éviter d'employer les bambous qui ont été étêtés pour un coup de vent ou un accident quelconque (on dit alors qu'ils sont cœc); leur bois n'est plus résistant et ils déperissent rapidement;

5° Les différentes espèces de bambous ci-dessus mentionnées éclatent généralement par l'effet de la température, quand ils sont employés dans les constructions; on peut obvier à cet inconvénient en les perçant au noeud avec une vrille et, pour plus de précautions, on perce la moitié des noeuds à la partie inférieure et l'autre moitié à la partie supérieure.

Ban, annonce publique d'un projet de mariage. Sư rao khi hai người toán kêt bạn vuối nhau.

Banane. Quả chuối; un régime de —, buồng chuối; une fraction de régime de —, nái chuối.

Bananes. — Les principales espèces de bananes sont:

1° La banane royale, chuối lệnh ngự;

2° La banane verte, chuối tiêu;

3° La banane poire, chuối lá mộc;

4° La banane bec-de-héron, chuối mồ rang;

5° La banane de miel, chuối mật;

6° La banane à graines, chuối hạt;

7° La banane sauvage, chuối rừng;

8° La petite banane, chuối mǎn.

Bananier. Cây chuối.

Banc. Ghê, ghê dài, chõng, ghê tràng kỵ; — de sable, cồn ou bãi cát, cồn sỏi.

Banconlier, noyer des Moluques. Cây ly.

Bandage. Dây buộc, mành vải mà buộc, lạt, lõi, giài, rẽo vải buộc đầu tích; — des enfants, tã giề.

Bande (V. Bandage); — troupe, lũ, đoàn, đồn, đồng, bọn; — bordure de (billard, etc.), mép, bờ.

Bandeau. Khăn che, khăn trùm.

Bandelette. Rẽo vải buộc đầu tích; tằm vải bọc.

Bander. Buộc, rịt, bọc khăn, rẽo vải buộc đầu tích; — un arc, giương cung, lén cung.

Bandit. Thủ gắt người, kẻ trộm, kẻ cướp.

Bandoulière. Đai lính, dây, lõi.

Banian. Cây da; le cây si est aussi une espèce de banian.

Banlieue. Nơi gần thành; sự lân cận; kẻ láng giềng.

Bannièr. Cờ, cờ hiệu.

Bannir, exiler. Phát lưu, khép án dày; — d'une ville, đuổi ra khỏi thành; —, chasser la tristesse, giải phiền.

Banque. Nhà dồi bạc, nhà kho bạc.

Banquet. Tiệc; salle de —, nhà ăn tiệc; donner un —, dọn tiệc, làm tiệc, mồi tiệc.

Banqueroute. Sự vỡ nợ; celui qui fait —, kẻ vỡ nợ.

Banquette. Ghê, ghê dầu, tràng kỳ.

Banquier. Người (kè) đồi bạc.

Baptême. Phép rửa tội.

Baptiser. Rửa tội, làm phép rửa tội.

Baptismaux ; fonts —, giềng thánh, nơi rửa tội.

Baptistère. Giềng thánh, nơi rửa tội.

Baquet. Thùng.

Baragouiner. Nói ngược, nói không rõ.

Baraque. Lêu, nhà nhỏ.

Barbare, étranger. Ngoại cuộc ; —, grossier, quê mùa, rợ mọi, ngu si, đốt nát, thô tục ; —, cruel, độc dữ, dữ tợn.

Barbarisme Tiếng nói ngược.

Barbe. Râu ; — longue, râu sàm, râu tràm ; les favoris, râu quai nón ; se raser la —, cạo râu ; garder là —, nuôi râu, để râu ; rire à la — de quelqu'un, ở vô phép vuông ai.

Barbeau, poisson. Cá đồi.

Barbier. Thợ cạo.

Barbotter, être embarrassé. Mắc vướng, tro khắc ; — être dans la boue, phài bùn lâm, lầy bùn.

Barbouiller. Bôi làm ô gỉ, làm do.

Barbu. Có râu, kẽ nuôi râu.

Baril. Thùng nhô.

Bariolé. Sắc số, lõm đõm.

Baromètre. Ông khí, ông khí để biết khí giới nặng nhẹ thế nào, âm tinh biều, tinh vũ biều. *Thay Biểu*

Baron. Người sang trọng, on le traduit aussi par bá hộ ou par tử (V. le mot Noblesse).

Baronnet ; on traduit ce mot par bá hộ.

Baroque. Lạ lùng, phi thường.

Barque. Thuỷến ; — en bois, thuyền gỗ, thuyền ván ; — en bambou, thuyền ran, thuyền thúng ; — du haut fleuve, thoí ; — de mer, gỗ, mành, ghé bầu ; monter en —, xuồng thuyền ; descendre de —, lên dắt.

Barrage. Cánh hàn.

Barre, gouvernail. Tay lái, bánh xe cầm lái ; — pour fermer une porte, chốt cửa ; — d'or, d'argent, nén vàng, bạc.

Barrer une porte. Gài then cửa ; — le passage, nét dàng ; — la route, chấn lỏi, dồn chấn ; — un fleuve, chấn ngang sông ; — un mot, gác chữ. **Barres ;** jeu de —. Phép chơi bắt quân ; jouer aux —, bắt quân.

Barrette. Mũ, mũ lê, mũ vuông.

Barricade. Lũy, đồ gì giữ mình.

Barrière. Hàng rào, bờ rào, ngãん ; —, défense, lũy.

Barrique. Thùng lớn đựng rượu ; mettre une — en perce, khoan thủng.

Bas (subst.). Bit tắt, bit tát dài ; une paire de —, một đôi bit tắt ; — tricotés, bit tắt đan ; — faits au métier, bit tắt dệt ; — pied d'une montagne, etc., chân núi, (v. v.)

Bas (adj.); —en dessous. Hạ, dưới —, peu élevé, thấp ; — ventre, bụng duỗi ; basse-cour, chỗ nuôi gà vịt ; messe basse, lê thường, lê bàn thờ.

Basané. Đen, ngăm ngãm.

Bascule. Cân (mà cân đồ nặng).

Base, fondement. Nền, đá tảng ; —, principe, dầu, cội rễ ; la — dùn triangle, mặt tráng tam bạn.

Baser (se). Cậy, nhờ, vịn.

Basilic, fl. * Cây tiền thực, rau é.

Basilique. Nhà thờ sang trọng, đèn thờ.

Basque d'un habit. Vạt áo.

Basse-cour. Gà vịt, sân nuôi gà vịt.

Bassesse. Việc ou lời hèn.

Bassin, grand plat. Chậu ; —, réservoir, ao, bể cạn ; — de balance, đĩa cân ; — pour les navires, vụng tàu đậu ; vụng chữa tàu.

Bassine. Chảo.

Basson, instrument de musique. Kèn trầm cung

Bassinoire. (Thú) lồng áp.

Bastille. Đồn.

Bastingage. Mạn tàu.

Bastion. Nhà hoả ; hoa hối thành.

Bastonnade. Trận đòn, sự phái đòn.

Bas-ventre. Bụng dưới.

Bât. Yên ngựa, lừa ; — d'éléphant, lâu voi.

Bataille. Chiên, trận ; livrer —, giao chiến, chiến trận ; ranger une armée en —, sắp quân.

Bataillon. Cơ, cơ quân.

Bâtard (enfant naturel). Con ngoại tình, con gạnh.

Bateau. Tàu ; — à vapeur, tàu lửa, hoả thuyền ; — à voiles, tàu buồm ; — à roues, tàu bánh xe ; — à hélice, tàu chân vịt ; un — pêcheur, thuyền chài.

Batelier. Kẻ làm nghề thuyền bè, chân sào.

Bâtiment, édifice. Nhà, nhà xây ; —, navire, tàu.

Bâtir, construire. Xây, xây lập, dựng lên.

Batiste. Vải mỏng, vải linô nhô nhát hàng.

Bâton. Gậy ; frapper du —, đánh gậy ; — de palanquin, đòn võng, đòn cảng.

Bâtonner. Đánh bằng gậy, bằng trượng.

Batonnet. Đầu ; — de cuisine, đầu cát ; prendre avec des —, gấp ; endurer le supplice des — (placés entre les doigts, phải kẹp ngũ trảo ; diviser le riz avec les —, giãm com).

Battant (de porte). Cánh cửa.

Batterie. Bộ sáu khẩu súng trụ ; — de cuisine, bộ đồ làm bếp.

Battoir. Bàn giặt.

Battre, frapper. Đánh ; — l'or, nát vàng, phó vàng. **Se battre**, đánh nhau, cãi nhau ; se — avec l'ennemi, giao chiến, giáp trận.

Baudet, âne. Con lừa ; fig., thằng ngu độn.

Bauge, d'un écureuil. Hang con sóc ; — d'un sanglier, ỗ lợn lòi.

Baume, arbre. Cây tô hợp, * phong tiên hoa ; — essence, tô hợp.

Bavard. Lép bέp, già móm, rậm lời.

Bavarder. Nói dài, nói chǎ chót, nói vặt

Bave. Dái bọt, dái.

Baver. Chảy nước miệng, chảy bọt dái, sêu dài.

Bazar. Vạn hàng hóa.

Béant. (Sự gì) hở ra ; rester bouche bέe, đứng sừng ra, ngăn trí.

Béatifier. Phong chức thánh ; phong chức phúc.

Béatitude, bonheur des Saints. Phúc thanh nhàn ; les huit —, tám môi phúc đức.

Beau. Tốt, chỉnh, đẹp, xinh ; le — monde, văn nhân, những người cảnh lịch ; — temps, thanh giờ, giờ tốt ; belle campagne, cảnh đồng vui vẻ dễ coi ; belle vie, cách ăn ở thanh sạch ; avoir — (se tourne par quoique), dù mà... mặc lòng. (V. conj.: Gramm. n° 471).

Beaucoup (adv.). Nhiều.

Beau (fils, frère, père). V. Gramm., Noms de parenté : n° 341.

Beaupré (mật). Cột chót mũi, cột nga.

Beauté. Sự tốt đẹp, sự xinh.

Bec. Mỏ, ouvrir le —, há móm ; — de gaz, đèn khí.

Bécasse. Chim xâm giun, con cà cưng ; * Ngưu am điếu.

Bécasseau. Chim choi choi.

Bécassine. Chim giē.

Bêche. Mai, thuỷ, móng.

Béchée (une). Một thép mai.
 Bécher. Đào bằng mai.
 Becqueter. Mồ băng mồ.
 Bedaine. Bụng, bụng bang.
 Bedeau. Bố coi nhà thờ.
 Beffroi. Tháp, gác.
 Bégalement. Sự nói lắp.
 Bégayer. Nói lắp bắp, nói bê bê, nói bập bê.
 Bégonia, fl. Cây mắt đá.
 Bégue. Kẽ nói lắp, kẽ nói cà lăm.
 Beignet. Bánh rán.
 Béler. Kêu be be, kêu bi bi.
 Belette. Con sóc.
 Bélier, mâle de la brebis. Con chiên
 đực, con cừu đực; —, machine de
 guerre, máy lớn dùng mà phá thành,
 lũy.
 Belle-de-jour, fl. * Họp hoan hoa.
 Belle-de-nuit, fl. * Yên chi hoa.
 Belliqueux, hardi. Mạnh bạo, hung
 bạo.
 Belle (fille, sœur, mère). V. Gramm.,
 Noms de parenté: n° 341.
 Belvédère. Chòi, nơi cao.
 Benedicte. Kinh trước khi ăn cơm.
 Bénédiction. Phép, phép chúc, sự
 chúc sự lành.
 Bénéfice. Lời, lãi, lộc, hồng lộc.
 Bénéficier. Ăn lời, được lãi.
 Benêt, niais. Ngu dại, nót tri.
 Bénévole, bien disposé. Có lòng
 thương, có ý lành.
 Bénir une personne. Làm phép, chúc
 sự lành; — une chose, làm phép;
 — un mariage, làm phép cưới; —
 Dieu, dội ơn, tạ ơn Đức Chúa Lời.
 Bénitier. Bình nước phép.
 Benjoin. * An túc hương.
 Béquille. Gậy, nạng chỏng.
 Berceau. Trống; dès le —, từ bé.
 Bercail, bergerie. Chuồng chiên.
 Bercer (un enfant). Võng, ru (con nít).
 Berge. Bờ.

Berger. Kẽ chăn, kẽ chăn chiên.
 Bergerie. Chuồng chiên.
 Bergeronnette. Chim chia vôi.
 Berlingots. Keo mật.
 Berner, se moquer. Nhạo, chê cười.
 nhạo cười.
 Besace. Bẩy, bì, bao, nang.
 Besicles. Mục kính.
 Besogne. Việc.
 Besoin. Sự thiêu, sự chẳng có; avoir
 —, thiêu.
 Bestiaire. Kẽ đánh vuỗi muông dữ.
 Bestial. Có tính như giòng vật; dữ
 tợn.
 Bestiole. Loài vật nhỏ, sáu bọ.
 Bétail, bestiaux. Đoàn vật; bầy (trâu,
 lợn, v. v.).
 Bêtat, bête. Lù dù, tội trí.
 Bêtes. Giòng vật, loài vật.
 Bétel. Trâu; — tout préparé, trâu
 tém sẵn; — en paquets, tắm giầu;
 petit plateau pour offrir le —, coi
 trâu; boite à —, tráp giầu.
 Bêtise. Việc ou lời ngày dài, dần độn.
 Béton. Tam hợp.
 Bette, plante. * Đại hồng la bố; cải bẹ.
 Betterave. Rau củ tía.
 Beugler. (Con bò) rồng.
 Beurre. Mỡ sữa bò.
 Bévue. Sự sai, sự sai lầm, sự lẩn,
 sự lỗi.
 Biais, oblique. Giại, lệch, chêch, xéo,
 chéo, vay vò.
 Biaiser en paroles. Lời quanh co.
 Bibelot. Đồ, đồ vật, đồ chơi.
 Biberon. Lọ con, ấm tích hép cỗ
 đựng sữa.
 Bible. Sách kinh thánh, sâm truyền.
 Bibliothécaire. Kẽ coi giữ sách.
 Bibliothèque. Tủ, rương sách; —,
 chambre, phòng để sách.
 Biche. Con nai cái.
 Bicoque. Nhà lều, nhà gianh.
 Bidon. Bình tích thủy.

Bicolore. Có hai sắc, lòm đóm.

Bident. Chià có hai răng.

Bien. Sự tốt lành, việc lành ; — public, ích chung ; *biens*, avantages, qualités : les biens de l'âme et ceux du corps, những sự lành phần hồn phần xác ; —, richesses của, của cải, công nghiệp, gia sản ; — meubles, của nỗi, đồ đặc ; — immeubles, của chim, cửa nhà ruộng nương.

Bien, bon (adv.). Tốt, hay ; — que (conj.) dù mà...mặc lòng ; dầu mà... mặc lòng.

Bien-être; avoir le —. Được dù ăn, được dư ăn.

Bienfaisance. Sự làm ơn, sự làm phúc.

Bienfaisant. Hay làm phúc, hay làm ơn ; rộng rãi, hay thương, hay làm phúc, hay giúp.

Bienfait. Ông, on rộng ; recevoir un —, chịu ơn.

Bienfaiteur. Kẻ làm ơn, làm phúc.

Bien-fonds. Gia nghiệp, vường đất dién thob cửa nhà ruộng nương.

Bienheureux (les). Các dâng trên lời.

Bienheureux, heureux. Thành nhàn, phú quý, thịnh, có phúc lộc.

Bienséance, convenience. Phép tắc, cách ăn净资产 ; contre la —, chẳng xứng, xâu xa.

Bientôt (adv.). Chút nữa, mày ngày nữa, một ít nữa, một ít lâu, một lát.

Bienveillant. Có lòng thương, có lòng giúp.

Bienvenu. Vừa ý, ưa, đẹp mặt, quý trọng.

Bière, cercueil. Quan tài, sảng.

Bière, boisson. Rượu bọt.

Bifurquer. Giẽ, trẽ.

Biffer. Gạc, chàm, sô di.

Bigame. Kẻ có hai vợ ; kẻ được hai dòi vợ.

Bigarré. Sắc sô, lò dò, có nhiều vệt.

Bilatéral. Kẻ buộc cả hai bên.

Bijou. Đồ vàng, đồ ngọc.

Bijoutier. Thợ vàng, phó vàng ; kẽ bán đồ bằng vàng.

Bilan. Số ; sự cân nhắc phản dược phản tiêu.

Bilboquet. Viên châu.

Bile. Đàm, dầm, mặt xanh ; fig., sự nóng giận lên, sự hờn giận ; épancher sa —, phát cơn giận ; avoir de la —, giận lên.

Bilieux. Kẻ có đòn, kẻ có bệnh, hoàng đòn.

Bi.lard. Bàn lăn ; jouer au —, đánh lăn.

Bille. Hòn quẩn, hòn quẩn búng ; jouer aux —, đánh quẩn ; — de billard, hòn lăn ; toucher la —, chạm.

Billet. Tờ, thẻ, giấy ; un —, un contrat, văn khê, tờ nhận nợ.

Billot. Thớt.

Biner, dire deux messes le même jour. Lành một ngày hai lễ.

Bisaieul. Ông cụ.

Biographe. Kẻ chép truyện ai.

Biographie. Truyện.

Bisbille; être en —. Gắt nhau, buồn nhau.

Biscuit. Bánh dã nâu hai lăn.

Biscornu. Chẳng cứ mèo chung ; fig., lả lùng, phi thường.

Bise. Gió bắc.

Bissac. Bao, bì, túi.

Bissextile; année —. Năm có ngày nhuận.

Bistouri. Dao chích.

Bitume. Chai, trátm, nhựa chai ; enduire de —, trát chai, bôi chai, bôi trám.

Bizarre, étrange. Lả lùng, dị dảng ; caractère —, tính lạ.

Blafard. Xanh sao, tái mét.

Blague à tabac. Túi thuốc lá.

Blaguer. Nói phét.

Blagueur. Kè nói phét, già miệng.
Blaireau, pinceau. Bút lông
Blâmer. Quở, mắng, gắt; —, critiquer, chèn.
Blanc. Trắng, trắng tréo, bạch, minh bạch; le — de l'œuf, lòng trắng trứng.
Blanchâtre. Trắng trắng.
Blanchir. Làm cho ra mùi trắng; — le linge, giặt quần áo; — de vieillesse, có tóc râu bạc; — au feu, nung cho đèn nỗi nó ra trắng, nên nóng như lửa.
Blanchisseur. Kè giặt quần áo.
Blasphème. Lời nói phạm cùng Đức Chúa Lời, etc.
Blasphémer. Nói phạm.
Blatte. Con gián.
Blé. Lúa miên, * đại mạch; le — noir, tam giác mạch.
Blême. Võ vàng, xanh xao.
Blémir. Ra tái mét, ra xanh xao.
Blesser. Dánh phải dầu; —, offenser quelqu'un, mắng lòng ai; — les oreilles, nghịch tai. **Se blesser,** dánh mình phải dầu; fig. lây làm khó lòng.
Blessure. Dầu, dầu tích, dầu bít tích.
Blette, plante. * Ngưu bì thái.
Bleu. Xanh, chàm; — clair, mùi xanh ngọt.
Bleuâtre. Xanh non da trời.
Blond. Vàng, vồ vàng.
Bloc, masse de pierre. Hòn, dòng, dá; —, amas, dòng.
Blockaus. Đổn kín.
Blocus; faire un —, bloquer, vây, vây bọc.
Blottir (se). Nắp, ần nắp.
Blouse, sarrau de toile. (Thú) áo khẩu; — de billard, túi.
Blouser, tromper. Lừa dối.
Bluet, fl. (Thú) hoa xanh da trời.
Bluteau, tamis. Giần, sàng, rây.

Boa. Con trăn; — constricteur, * lân xà
Bobine. Con quay, trục cuộn dây; — de fil, suôt.
Bocage. Mướu nhô, chỗ dợp.
Bocal. Bình, hũ, nǎm. (fig.)
Bœuf. Con bò.
Boire. Uống; — à la santé, uống chúc khoẻ cho; le papier boit l'encre, giày thâm mực.
Bois, forêt. Rừng, muõu; du —, gỗ; — de chauffage, củi, gỗ củi; — de rose, sura; de fer, gỗ lim, thiêt lim. Par le nom de bois de fer, ou gỗ thiêt, on désigne les quatre espèces qui portent les noms suivants:
 1º Le lim xanh, qui a une teinte foncée; lorsque ses fibres sont entrelacées, on l'appelle lim xanh chun;
 2º Le sén mêt, de couleur rouge foncé; ou trouve aussi le sén chun qui n'est autre que le sén mêt à fibres entrelacées;
 3º Le táo mêt, couleur marron-clair;
 4º Le thiêt dinh, couleur jaune-clair.
Boisé. Rậm, rừng rậm, có nhiều cây.
Boisseau. Đầu, thùng, thùng, phuong, hộc. (V. Gramm., page 182).
Boisson. Sụ uống, của uống.
Boîte. Tráp, bao, hộp.
Boiter. Đi què chân, đi khập khiểng.
Boiteux. Què chân, què quật.
Bol. Bát; (fig.) — à couvercle, liễn. (fig.)
Bombe. Trái phá.
Bomber. Uốn, làm cho cong.
Bon. Tốt, tốt lành; — cœur, có lòng thương, có lòng nhân từ; le — sens, lý, tính tự nhiên; — au palais, ngọt; — marché, rẻ; — vent, gió xuôi; — temps, thanh giờ, tốt giờ — ouvrier, thợ thiện nghệ.

Bonbon. Kẹo tây.	Border un vêtement. Dệt, thêu ; — un endroit, đặt (cây, v. v.) chung quanh.
Bond. Sư nhảy, sư nhảy nhót ; faire un —, nhảy lên.	Bordereau. Thè.
Bonde d'un tonneau. Lỗ, lỗ hổ.	Bordure. (Sự gì) có chung quanh ; — d'un vêtement, gầu.
Bondir. Nhảy, nhảy nhót ; — de joie, nhảy mừng.	Boréal. Thuộc về bên bắc, về hướng bắc.
Bondon, bouchon. Nút thùng, nút đút.	Borgne. Mù một con mắt, kè đui một mắt, chọt mắt.
Bonheur. Sự phuct sự thịnh, sự thanh nhàn.	Borne, limite des champs, etc. Đá mốc ; —, fin, cùng, tận, cuối.
Bonhomme, crédule. Chân thật, cõ nhân.	Borné. Có mốc, đã đặt giới hạn ; fig. tội dạ, ngu si, cùn trí.
Bonia tunquinensis (bot.). Cây le.	Borne-fontaine. Máy nước.
Bonifier. Chứa, làm cho tốt hơn ; se —nên tốt hơn.	Borner. Lập mốc, đặt giới hạn.
Bonjour, inf. à sup. Chào, kính lay ; sup. à inf., Ủ; entre égaux, Chào ; entre égaux qui s'honorent, Kính.	Bosquet. Mườu nhỏ, chòm cây.
Bonne, servante. Con dòi, đầy tớ gái ; đầy tớ nữ coi sóc trẻ con.	Bosse. Búróu.
Bonnet, Mũ; avoir la tête près du —, hay gắt, nóng tính ; deux têtes dans un —, cúng một cật vuôi nhau ; — de nuit, mũ đeo, mũ đeo đêm.	Bosselé. Bếp, cong, lum lum, lôi ra.
Bonsoir. Comme bonjour.	Bosseler. Đánh bếp.
Bonté. Sự tốt lành ; — du cœur, lòng lành, lòng nhân từ.	Bossu. Cố búróu, còm lưng, khom lưng, gù lưng.
Bonze. Thày sư, thày chùa, nhà bạch ; — de première classe, sư ông, sư cụ ; — de seconde classe, sư phụ ; — de troisième classe, sư bác ; — de quatrième classe, sư chú.	Bot; pied —. Cụt chân, chân có gót lớn.
Bonzerie. Nhà chùa ; supérieur de —, hoà thượng.	Botanique. Nghề bắn thảo.
Bonzesse. Vãi, bà vãi.	Botaniste. Kẻ thông nghề bắn thảo.
Borborygme. Sự sôi bụng.	Botte, chaussure. Ủng, hia ; une paire de —, một đôi ủng ; —, fagot, bó ; de foin, bó cỏ khô.
Bord. Nơi rìa, mép, gầu, bờ, bụi ; le — d'une barque. cạp thuyền ; l'eau atteint le — de la barque, nước cản cạp thuyền ; les — d'une plaie, miệng dầu tích ; le — du puits, bờ ou miệng giêng ; le — de la mer, gần bãi biển ; le — d'un tonneau, bụi thùng ; monter à — (d'un navire), xuồng tàu.	Botteler. Bó, giàn bó.
	Botter (se). Xô ủng.
	Bottines. Giầy, miết dài ủng.
	Bouc. Con dê đực.
	Bouche. Miệng ; tenir dans la —, ngậm, ngâm miệng.
	Bouché, sans esprit. Ngu độn, ngu muội, cùn trí
	Bouchée. Mièng.
	Boucher (subst). Kẻ bán hàng thịt, kẻ làm thịt (bò, v. v.).
	Boucher, (v.). Đóng ; — avec un bouchon, đút nút, đóng nút ; — un trou, lắp ; se — les narines, bung mũi ; se — les oreilles, bung tai.

Bourre (de soie). Gòc to, nái.	Boxer , se battre à coups de poing.
Bourreau . Lý hình.	Bâtm , vật nhau.
Bourrelé ; être — de remords. Phải lương tâm cắn rứt.	Boyau . Ruột.
Bourrelet . Đêm (cho dể dội, dể ngồi, v. v.).	Bracelet . Vòng tay.
Bourrelier . Thợ làm đồ ngựa.	Braconner . Săn trộm phép.
Bourrer . Nạp ; — une pipe, nạp diêu ; — un fusil, nạp súng.	Braconnier . Kẻ săn trộm phép.
Bourrique . Con lùa.	Braie . (Giồng, quần).
Bourru . Gắt gòn, bần tính, xàng tính, khó ăn khó ợ.	Braillard . Hay kêu la lôi, hay nóc lón tiếng.
Bourse . Túi, túi đựng bạc ; — allon- gée en forme de ceinture, ruột tượng ; — d'un régime d'aréques, bè mèo (cau).	Brailler . Kêu lớn tiếng; kêu la, la lôi.
Boursouflé . Đã sung, đã phồng, đã chuồng ; style —, nói chài chuốt tron tru.	Braire . Kêu, thét.
Bousculer . Xô ra.	Braise . Than đồ, thanh hoả đồng than lùa.
Bouse . Cút bò.	Bramer (cri du cerf). Kêu.
Bousiller , mal travailler. Làm xô, làm vội, làm vụng.	Brancard de voiture. Tay xe ; — de procession, cỗ kiệu ; — pour porter de la terre, tránh.
Boussole . La kính, địa bàn.	Branche . Ngành, cành cây ; —, famille, họ, dòng.
Bout , fin. Cùng ; venir à —, ăn thua ; ne pas venir à —, không ăn thua ; au — de sept jours, hết bảy ngày, khởi bảy ngày ; au — de peu de temps, khởi một ít lâu ; un — de chandelles, một khúc nén.	Branchies . Mang, vi cá.
Bouteille . Chai, lọ, ve, ve ngọc.	Branchu (arbre). Có nhiều ngành.
Boutique . Cửa hàng, hàng buôn ; en- seigne de —, biển hiệu.	Brandir (un sabre). Múa (giروم).
Boutiquier . Kẻ ngồi cửa hàng.	Brandon . Đồm đuốc ; être un — de discorde, gây việc cãi cọ.
Boutoir . Mõm, mõ.	Branle , donner le —. Xui làm (sự gi), bắt đầu, thúc giục.
Bouton ; pousse des végétaux. Búp, nụ, nụ hoa, mầm, măng ; —, pustule, cai, röt, đinh ; — d'habits, cúc áo.	Branler . Lung lay, rung ; — la tête, lắc đầu.
Boutonner (un habit). Cài cúc, cài do.	Braquer . Nhầm.
Boutonière . Khuy ; faire une —, đom khuy ; — déchirée, đứt khuy.	Bras . Cánh tay ; — de rivière, lạch, ngách sông.
Bouture . Ngành đã dọn sẵn mà trồng lại.	Brasier . Có than lùa, dòng than lùa.
Bouvier . Kẻ chăn trâu bò.	Brassard . Vòng tay.
	Brasse , (une). Một sải, một vãng.
	Brasser . Nấu ou làm rượu bợ.
	Brasserie . Hàng làm rượu bợ.
	Brasseur . Kẻ làm rượu bợ.
	Brave . Mạnh bạo, că gan, can đảm.
	Braver . Đánh gan ; — la mort. lién minh chêt.
	Bravo ! (interj.). Hay ! giỏi ! tốt lắm !
	Bravoure . Lòng mạnh bạo, sự can đảm.

- Breack** ou brick (v. ce mot).
Brebis. Con chiên.
Brèche (dans une place forte). Nơi
đã phá, đã triệt hạ.
Bredouiller. Nói lắp, nói ọẹ.
Bref. Vắn, tắt; — (adv.), nói tắt
vậy.
Bref du pape. Thư đức thánh Phapha
gửi.
Bretelle Dây treo quần.
Brevavage. Của uồng.
Brevet. Thị; donner un —, ra thi,
phát thi; un — d'invention, tờ ban
phép một mình được làm đỗ gi.
Bréviaire. Sách nguyện.
Brick. Tàu nhỏ có hai cột.
Bride. Dây cương, khớp; à — abat-
tue, xộc xuống ba; lâcher la — à ses
passions, buông các tình mê.
Brider un cheval. Khớp ngựa; — ses
passions, hảm dẹp các nết xấu.
Brièveté, courte durée. Sự chóng qua,
sự vắn; —, concision, sự vắn tắt,
sự ít lời, sự nói tắt.
Brigade. Cơ quân.
Brigand. Kẻ trộm cướp.
Briguer. Uớc ao, tiêm mưu cho được
sự gì.
Brillant (adj.). Sáng láng.
Brillant (subst.). Ngọc kim cương.
Briller. Chói, sáng ra, nhấp nháy
sáng lòe; fig. được sáng láng, cao
sáng, trọng vọng.
Brin. Cây cỏ, ngọn cỏ.
Brioche. Bánh ngọt.
Brique. Gạch.
Briquet. Cái đánh lửa.
Briqueterie. Lò gạch, nơi làm gạch.
Briquetier. Thợ gạch.
Brisant, écueil à fleur d'eau. Hòn,
hòn lô, lén.
Brise. Gió, hùn hùn.
Briser. Đánh gãy, đánh vỡ; — avec
les pieds ou avec les mains, xát.
- Brisures** (du riz). Tầm.
Broche. Nòng quay.
Brocart (d'argent). Vóc ngân dát; —
d'or, vóc kim dát.
Brocher (un livre.). Khâu lược (sách).
Brochet. Cá măng * mạc ngư, hậu
ngư.
Brochette. Nòng quay.
Brodequin. Miệt.
Broder. Thủ.
Broderie. Sự thêu; de la —, đồ thêu.
Brodeur. Thủ thêu.
Broncher, buter. Vập; — faillir, vập
phạm.
Bronze. Đồng pha chì.
Bronzé. Ngăm ngăm.
Brosse. Bàn chải; — à habits, bàn
chải áo; — à cheveux, bàn chải tóc;
— à souliers, bàn chải đánh giầy.
Brosser. Lây bàn chải mà đánh sạch.
Brouet. Cháo.
Brouette. Xe, xe môt bánh.
Brouetter. Chở xe.
Brouillard. Mây, mày mưa, sương
mù.
Brouiller; mettre pêle-mêle. Đỗ lộn,
pha lộn, xáo lộn, trộn lại.
Brouillerie. Sự bất thuận, sự cãi
nhau, sự lia nhau.
Brouillon. (se dit de quelqu'un).
Thằng hỗn, kẻ làm xôn xao; faire
un — de quelque chose, ráp.
Broussailles. Büi gai.
Brouter. Ăn cỏ, ăn.
Broyer. Đập, xay bột, xát.
Bruine. Mưa bụi; il —, có mưa
bụi.
Buissement de la cymbale. Móm
chiêng.
Bruit. Tiếng, tiếng kêu, tiếng ầm ầm;
faire du —, làm hồn hào, làm lao
xao, dứt lác om thòm; — rumeur,
tiếng dồn, tin tức.
Brûlé-parfums. Bình hương.

Brûlé. Đã dót, đã thiêu, đã cháy ; sentir le —, khé.

Brûler. Đốt, thiêu ; — par le feu cháy ; — par le soleil, sém ; un mal brulant, đau xót.

Brûlure. Sự phải hổng da.

Brume. Sương mù.

Brumeux. Có sương, mù mù.

Brun. Mùi nâu.

Brunir. Làm cho ra đen, cho ra mùi nâu.

Brusque, subit. Bỗng chốc, chóng.

Brusquement, subitement. Bỗng chóc.

Brusquer, offenser quelqu'un. Làm khó lòng (ai), nói lời chua, khó lòng, khó chịu ; — une affaire, làm vội vàng, hắp tắp.

Brut, non façonné. Đơn, đơn sơ.

Brutal, emporté. Dữ tợn, hung ác.

Brutaliser. Ăn ở (vuôi ai) cách dữ tợn.

Brute. Giồng vật ; fig. người dữ tợn, người ngu độn.

Bruyamment. (Tiêng) ầm ầm, ủ ủ.

Bruyant, qui fait du bruit en criant, etc. Kêu om inh, kêu om thòm, kêu dùng dùng, đức lác.

Bruyère, pl., Thạch thảo ; coq de —, gà rừng.

Buanderie. Buồng nâu quần áo.

Bubon (genre d'abcès). Giồng rợt

Bûche. Que củi, thanh củi to, gốc cày, súc gỗ ; fig. lourdeau, thằng ngu, người dẩn, súc gỗ.

Bûcher, sur lequel on brûle les cadavres. Đống củi (thiêu xác chết) ; —, endroit où l'on met le bois, nơi đốt củi ; huống trữ củi.

Bûcheron. Kẻ làm củi, thợ chạm gỗ.

Bûchette. Que củi khô.

Budget. Số chung, số bô ; inscrire au —, biên vào số.

Buffet, armoire. Tủ, tủ xếp đồ ăn.

Buffle. Con trâu ; con trâu đực ; un — blanc, trâu bạc.

Buffletin. Con nghé.

Bugle. Kèn đồng ba phím.

Buis. Cây ngàu, hoàng dương mộc.

Buisson (d'épines). Büi gai.

Buissonneux. (Nơi) đầy những bụi gai bụi rậm.

Bulle (d'air). Bong bóng ; — d'eau, bột nước sôi ; —, lettre du pape, sắc Đức thánh Phapha, thê Đức giáo Hoàng.

Bulletin, de vote. Thê bầu ; —, journal, nhật trình.

Bureau, à écrire. Ghế viết, bàn viết ; nhà giấy ; — de poste, nhà trạm ; — de police, toà quan tuần thành ; — (dans les administrations), ti.

Burette. Lọ con.

Burin. Dao chạm, đục tách.

Buriner. Chạm trồ, đục, thích.

Burlesque. Hay vui chơi, đáng cười, kẻ sinh buồn cười, kẻ giễu cợt.

Buse, oiseau. (Giồng) chim ưng ; fig., ngu, ngu độn, ngu si, ngây dại.

But. Đích, ý cùng, chính ý ; ý sau hết ; se hâter d'arriver au —, vỗ vàng đi đèn đích dàng ; arriver au —, tới đèn.

Buter, faire un faux pas. Vấp phải, vấp ; — du pied contre une pierre, chân vấp phải dập.

Butin, ce que l'on prend sur l'ennemi. Của bắt được khi đánh giặc.

Butte, tertre. Đồi nhô, đống đất.

Buvard ; papier —. Giấy tham mực.

Buvette. Nhà quán.

Buveur, qui aime à boire. Có rượu chè, mê rượu chè.

C

Ça, adv. — et là. Đầu dây.

Cabale, complot, parti. Bè, bè dâng, dâng ngụy, hội, họ.

Cabaler, conspirer. Hợp ý, hợp sức cùng, đồng tình vuôi.

Cabane. Lều, chòm, vòm, nhà nhỏ, nhà lúp xúp.

Cabaret. Hàng nước, hàng rượu.

Cabaretier. Chủ quán, kinh bán hàng chè hàng rượu.

Cabas. Bị, thúng.

Cabestan. Cột trục neo.

Cabine. Phòng, ô (dưới tàu).

Cabinet, chambre. Phòng, nhà phòng; — d'études, phòng học, buồng viết; — d'aisances, nhà tiểu, nhà dinh, nhà kín, noi kín.

Câble. Dây neo, dây tam cờ, dây to, chằng.

Câbler, faire un câble. Cuôn chằng; —, télégraphier, đánh dày thép.

Caboter. Theo bờ, theo bãi, di men.

Cabrer (se), (se dit d'un cheval). Cắt tiễn.

Cabri, petit chevreau. Con dê con.

Cabriolet. Xe ngựa nhô.

Cachalot. Cá voi.

Cache, lieu secret. Nơi ẩn mình, lõ, hang; fig. sự mâu nhiệm.

Cache-nez. Khăn lông đan quần cổ.

Cacher. Giấu, giữ kín, che, chúa, ẩn. Se cacher, ẩn mình, nấp mình.

Cachet. Đầu ẩn, con châm; imprimer un —, đánh dấu; fig. —, caractère, tính, dấu.

Cacheter. Ẩn, in dấu, đóng ẩn; — une lettre, phong thư.

Cachette. Nơi kín, nơi giấu kín, nơi ẩn mình; en —, cách trộm, cách kín.

Cachot. Ngục tội, ngục thất.

Cacophonie. Sự không hợp cung; sự khó nghe.

Cactus, cactier. Cây nén, cây lưỡi rồng, cây xương rồng.

Cadastre. Sổ, sổ bộ, sổ định điện.

Cadavre. Xác, xác chết, thây; fig., người già còn da bọc xương.

Cadeau. Đồ lễ, đồ lỗi, quà, ơn.

Cadenas. Khoá ngoài.

Cadenasser. Đóng, khoá, đóng tối.

Cadence. Thứ tự, nhịp dâng, cách nói có mèo mực; en —, cách nhịp dâng, cách có bộ vận.

Cadet, frère —. Em; sœur cadette, em gái.

Cadran. Mặt, mặt đồng hồ; — solaire đồng hồ bóng, trắc ánh.

Cadre, bordure d'un tableau, etc. Khuông; — plan d'un ouvrage, đại khái: les — d'une armée, sổ quân quan.

Cadrer, concorder. Hợp cùng, xum họp, xứng họp.

Caduc, vieux, usé. Già lụ cũ; mal —, bệnh động kinh.

Cafard, dénonciateur. Kẻ cáo anh em.

Café. Cà phê; du — au lait, cà phê pha sữa; grains de — hạt cà phê; un —, cabaret, hàng cà phê.

Caféier. Càu cà phê.

Cafetièr. Bình cà phê.

Cage, à oiseaux. Lồng chim; grande — (prison), cũi.

Cagneux. Uinh chân.

Cahier. Cấp giáp.

Cahoter. Đánh động, lung lay, rung.

Cahute. Nhà gianh, lều.

Caille (oiseau). Chim cun cút; petite —, cun cút con.

Caillé, lait —. Sữa đông, sữa đã ra ngưng trệ.

- Cailler.** Làm cho ra đặc, làm cho đồng lại. **Se cailler,** ra đặc, đồng lại.
- Caillot de sang.** Cục máu.
- Caillou.** Hòn sỏi.
- Caisse.** Hòm ; — à argent, hòm đựng tiền bạc ; grosse —, tambour, trống dài cỗ, trống cái.
- Caissier.** Người tài phú.
- Caisson,** chariot. Xe, xe chở dan được.
- Cajoler.** A dua, dỗ ngọt, ton ngọt.
- Caki.** Quả hồng.
- Cajolerie** Sự vỗ về, sự nói lời dỗ ngọt.
- Caladium.** pl. Cù ráy.
- Calamité.** Sự nạn, sự hoan nạn, tai ách.
- Calcaire.** Thuộc về vôi, bằng vôi ; pierre à —, đá vôi.
- Calcédoine.** * Thượng ngọc.
- Calciner.** Đốt, thiêu.
- Calcul, compte.** Sự tính số, sò ; —, arithmétique, phép tính ; —, maledie, bệnh kén, bệnh trái hé.
- Calculer,** compter. Tính, tính toán, đếm ; —, réfléchir, nghĩ, tưởng, đoán, ngờ.
- Cale (d'un navire).** Lòng tàu.
- Calebasse,** courge. Bầu ; —, plante, hồ kô.
- Calèche.** Xe ngựa, xe ngựa trọng thể.
- Caleçon.** Quần lót.
- Calendes.** Ngày mồng một (tháng Roma).
- Calendrier.** Lịch, mục lục.
- Calepin.** Cặp giày nhò.
- Caler,** assujettir avec une cale. Kê (cho nó bằng) ; —, faire le poltron, lui gót, lui lai, lui ra.
- Calfater (une barque).** Gắn săn.
- Calfeutrer.** Bít lại, lắp.
- Calibre,** diamètre. Kính vòng ; —, grosseur, sự rộng về chiều tràng, chiều khoát và chiều cao,
- Calice,** vase sacré. Chén lễ, chén calixé ; — d'une fleur, đài hoa.
- Calicot.** Cát bá, trúc báu.
- Califourchon ;** à — sur un baton. Cối sào dài.
- Calin.** Khéo dỗ, êm ngọt ; faire le —, a dua, nói ngọt.
- Calleux.** Kẽ có da cứng, sù sì.
- Calligraphie.** Kẽ có tài viết tốt chữ.
- Calmant,** remède —. Thuốc hay đỡ, làm cho bớt đau.
- Calme.** Yên, bằng phẳng, yên hàn ; temps —, giờ lặng, lúc yên gió ; mer —, biển lặng, im sóng.
- Calmer.** Làm cho yên, làm cho nguội ; — la colère, làm cho nguội giận ; — la soif, giãn khát. **Se calmer,** nguội ra, thổi đi, nguội con giận, ra yên.
- Calomel.** * Kính phân.
- Calomniateur.** Kẽ bồ vạ, kẻ đồ tội.
- Calomnie.** Sự bồ vạ, sự gieo vạ, sự dòi trá, sự vu thác.
- Calomnier.** Bồ vạ, vu vạ vu thác phao vọng.
- Calomnieux.** Gian, chẳng thật, điều bồ vạ.
- Calorifère.** Hoả lò.
- Calotte.** Mũ, mũ dầu, mũ sọ.
- Calotter,** frapper avec la paume de la main. Vả, vả vê, vả mặt.
- Calquer.** Lây bóng (tranh vẽ, bản đồ, v. v.)
- Calumet,** pipe. Điều, ống điều hút thuốc.
- Calvaire.** Núi Calavarìo.
- Calvitie.** Sự sói đầu, sự rụng cả tóc.
- Camail.** Áo vai.
- Camarade,** Bạn ; — d'école, bạn học.
- Camard.** Trịt mũi, sêp mũi.
- Cambouis.** Mõ sa, mõ cũ.
- Cambuse d'un navire.** Nơi trữ đồ ăn uống ; —, cabaret, hàng rượu, nhà leu.

Camée. Ngọc chạm.

Caméléon. Con tắc kê, con tắc kê ;
* thạch long tử.

Camélia. * Trà mi, sơn trà, sở.

Camelote, mauvaise marchandise. Nhị
xấu.

Camion. Xe.

Camisole. Áo khách (dàn bà).

Camomille. Hoa cúc ; * đồng cao.

Camouflet, injure. Lời xỉ vả.

Camp. Tràng binh, dinh cơ, trại, binh
đóng ; — retranché, đại đồn ; —,
parti, bè ; lit de —, phản.

Campagnard. Người nhà quê ; —,
lourdaud, quê mùa, thô, người
nông phu.

Campagne. Nhà quê ; maison de —,
trại ; la —, đóng, đóng diễn ; entrer
en —, ra đánh giặc.

Campement. Dinh cơ, trại, binh đóng ;
installer un —, đóng binh.

Camper. Đóng dinh cơ.

Camphre. Long não.

Camphrier. Cây long não, * chiêu não
thụ.

Camus. Sêp mũi, trít mũi.

Canaille, gens de rien. Thằng, thằng
chó.

Canal. Sông đào, kênh đào, ngòi ; —,
voie, đảng ; par le — de quelqu'un,
nhờ ơn, nhờ phép, nhờ quyền ai.

Canaliser. Đào sông đào.

Canapé. Ghê tràng kỵ, chõng tay
vin.

Canard, vase. Cái vịt.

Canard, oiseau. Con vịt, vịt nhà ; —
sauvage, vịt giài ; — de Barbarie,
con ngan ; — mandarin (mâle et
femelle), uyển ương.

Canardière, long fusil. Súng bắn vịt.

Cancer, tumeur. Bệnh trĩ, trĩ thượng,
ung nhũ ; —, constellation, mùi
cung ; le tropique du —, hoàng đạo
bắc.

Cancrèse, écrevisse de mer. Cua, cua
bè ; fig. ngu si, ngu độn, ngây
dai.

Cancrelat. Con gián.

Candélabre. Chân nến nhiều ngọn,
cây đèn.

Candeur, pureté. Sự thanh minh,
nhân đức sạch sẽ ; —, simplicité,
sự ngay thật, sự thật thà.

Candidat. Kẻ muôn lén chức, kẻ chạy
chức, kẻ cầu chức.

Candidate, pur. Thanh, thanh minh ;
—, simple, ngay thật, có lòng ngay ;
bộc trực, đơn sơ.

Caneton, petit canard. Vịt con.

Canevas, plan. Sứ làn dài khái
sơ lược.

Cangue. Gông ; (fig.) porter la
—, mang gông ; mettre à la
—, đóng gông.

En Annam, la cangue n'est pas, comme en Chine, une lourde table au milieu de laquelle on enserre la tête et les mains du patient ; ici, c'est une longue échelle qui repose sur les épaules et qui se ferme autour du cou avec des ferrures, de manière à ce qu'on ne puisse l'ôter à volonté. Ce meuble incommodé et lourd (il y a des cangues qui pèsent jusqu'à soixante kilogs), rend toute évasion impossible et est bien gênante pour le porteur qui est forcé de dormir assis ; au bout de quelques jours les montants qui reposent directement sur les épaules, mettent la chair à vif et tout mouvement devient très douloureux.

Caniche. Chó.

Canicule. Mùa nực trời, mùa nắng
ngột.

Canif. Dao con, dao cát bút ; — à
trois, quatre lames, dao ba, bón
lưỡi.

Canine; faim —. Sự đói điên cuồng.

Caniveau. Công.

Canne, roseau. Sậy, lau, lác ; —, bâton, gậy ; — à sucre, mía, cây mía (fig.) ; une bouchée de — à sucre, khẩu mía ; couper la — à sucre par bouchées, tiễn mía.

Cannelle, plante. Quê, nhục quê.

Cannelle, robinet. Ông, giấm.

Canneler. Xoi, dúc xoi.

Cannelier. Cây quê.

Canon, pièce d'artillerie. Súng trụ, súng thần công ; — de fusil, ông súng ; —, verre à boire, chén.

Canon, loi, décret. Luật, luật pháp, khuôn ; canons d'autel, bộ Evan.

Canonique. Thuộc về lẽ luật ; droit —, luật pháp Ighérégia ; prières —, kinh các thày năm chức phải đọc hằng ngày.

Canonniser. Phong chức thánh.

Canonnière. Ông bắn ; —, bateau de guerre, tàu đánh giặc, tàu chiến.

Canot. Xuồng, xáng ; — de sauvetage, xuồng cứu kè chèt đuôi.

Cantaloup, melon. (Thú) quả dura.

Cantate. Ca, ca hát.

Cantharide. Ban miêu.

Cantine. Hàng cơm rượu lính.

Cantinière. Nữ hàng cơm rượu lính,

Çantique. Ca, vè, vân, ca vịnh.

Canton. Tổng ; chef de —, chánh tổng (autrefois cai tổng) ; sous-chef de —, phó tổng.

Cantonner. Phát (binh) từng làng, từng xóm ; se —, bờ tạm (noi gì).

Cantonnier. Thủ súra dàng.

Canule. Ông nhô.

Caoutchouc, gomme élastique. Nhựa, nhựa cây ; arbre à —, cây đa ; —, habit, áo nhựa, áotoi.

Caoutchouter. Bôi nhựa.

Cap, promontoire. Mỏm đất, mũi đất thò ra biển.

Capable. Giỏi, có sức, có tài, vừa.

Capacité, contenance. Sự dung được, sự chứa được ; —, habileté, sức tri khôn, tài năng.

Caparaçon. Đồ lót, dệm.

Cape ; rire sous —. Cười thầm.

Capeline. Mũ dàn bà.

Capitaine. Quan, quan ba (khoanh), l'ancien dội annamite était une sorte de capitaine ; —, chef, tướng ; — de vaisseau, quan nǎm khoanh ; — de frégate, quan nǎm khoanh (ba vàng hai bạc) ; — au long cours, ông chúa tàu ; — de port, quan thủ ngự cửa bờ.

Capital (d'une rente, etc.). Vồn, gốc.

Capital, principal. Chính, nhất, trên hết ; crime —, tội đáng chết ; peine capitale, sự châm quyết, sự chém đầu

Capitale. Kinh, kinh đô.

Capitation ; impôt de —. Sự bồi thuё từng suất, thuё số định.

Capitulaire ; vicaire, —. Cô chính.

Capituler. Lai hàng, chịu phép, suy phục, nộp mình.

Capon, poltron. Rát, sợ.

Caporal. Ông ngũ, ngũ trưởng ; ông cai.

Capote. Mui xe.

Câpre. Nụ hoa ông lão.

Caprice. Ý lạ.

Capricieux, bizarre. Thát thường ; —, inconstant, hay đổi ý.

Capricorne, constellation. Sứu cung ; le tropique du —, hoàng đạo nam.

Câprier. Cây ông lão.

Capsule. Hạt nè.

Capter, la confiance. Mua lòng, lo mưu tim kẽ cho được lày lòng (ai) ; cầu mị.

Captieux, faux. Gian dòi, hay nói lẽ dòi trá, quỷ quyết.

Captif. Kẻ làm tôi tá, kẻ tù, kẻ phải giam ; racheter des —, chuộc kẻ làm tôi.

Captiver. Bắt, tim bắt ; giam cầm ; — les yeux, đeo mắt, ưa nhìn.

Captivité. Sự phải giam, sự làm tôi.

Capture. Của bắt được (khi đánh giặc) ; —, butin volé, của ăn cướp.

Capuchon. Khăn trập, mũ áo thày dòng.

Capulet. Mũ mào (đàn bà).

Caqueter. (Gà) cục tác.

Car (conj.). Bởi vì, át là, vì chung.

Carabine. Súng hiệp, súng hiệp văn.

Caracoler, faire — un cheval. Bắt ngựa chạy điểu.

Caractère, naturel. Tính ; —, lettre, chữ ; — d'imprimerie, chữ mẫu ; avoir du —, ở vững. Ở bền, vững vàng.

Caractériser. Đặt dấu riêng, có tính riêng.

Caractéristique. Riêng, dễ xem, thuộc về, là dấu riêng.

Carafe, carafon. Lọ nước, chai đựng nước.

Caramboler. Châm kép.

Carambolier, arbre. Cây khè, mả tan lang, tam nǎm ; carambole, fruit du —, quả khè.

Carapace. Mu, vỏ, da ; — de tortue, mủ rùa.

Caravane. Đoàn, lũ.

Carbone. Khi tan, hôi khí.

Carboniser. Làm cho nò ra than, âm than.

Carcan. Vòng deo cổ.

Carcasse. Hài cốt, gân cốt ; la — d'un animal que l'on découpe, xương lưng.

Carder. Chải, chải tơ bông so, chải lòng chiên ; bặt bông.

Cardeur. Thợ chải ruột đậm ; thợ chải.

Cardiaque. Trong lái tim, thuộc về lái tim.

Cardinal (subs.), prélat ecclésiastique. Đức Cardinale.

Cardinal (adj.) ; les vertus cardinales. Bốn nhân đức trụ ; les quatre points cardinaux, bốn hướng.

Carême. Mùa chay cá.

Carène. Sườn tàu, lườn ghe ; con tiếp.

Caresser. Lày tay mà mon, nói cho êm tai, dỗ dành, ton ngọt, nói ngọt, a dua ; — l'espérance, giữ lòng trông chờ.

Caret, tortue. Con dỗi mồi.

Cargaison. Đồ hàng một chiếc tàu chở.

Carguer. Cuôn buồm, hạ buồm xuống.

Caricaturer. Vẽ hình để ai vui cười.

Carie des os. Sự mục, sự mốc, sự thối xương ; — des dents, sự sàu răng.

Carier (se). Thôi đi, hư đi.

Carillon. Sứ cũ mục mà kéo chuông ; giật chuông.

Carillonner. Đánh chuông.

Carmes, couvent de —. Nhà dòng kín.

Carmélites ; couvent de —. Nhà mụ kín.

Carmin. Son, hồng dan, ngân chu ; phảm hồng.

Carnage ; faire un — (de choses). Phá tan, phá tuyệt, hủy hoại ; — d'hommes, chém giết nhiều người, giết lát.

Carnassier. Hay ăn thịt.

Carnassière. Túi, dây.

Carné, couleur de chair. Có mùi da.

Carnet. Sổ biên, sổ sách.

Carnier. Đãy, túi.

Carnivore. Hay ăn thịt.

Carotte. Củ cà rốt, thứ củ vàng ; * hồng la bố.

Carpe. Cá chép ; * lý ngư (on en compte une dizaine d'espèces).

Carquois. Bao tên, ồng tên.

Carré. Vuông, có hình vuông, có mực thước ; un —, hình vuông.

Carreau, carré plat. Gạch, ngói, khôi ; —, sol, đất.

Carrefour. Ngã ba, ngã tư.

Carreler. Lát gạch, lát sàn.

Carrelet; grand — sur radeau. Nhà vó bè.

Carrier. Thợ đánh đá.

Carrière, lieu d'où l'on extrait de la pierre. Nơi đánh đá, mỏ đá ; —, profession, nghề.

Carriole. Xe ngựa.

Carrosse. Xe ngựa.

Carrossier. Thợ đóng xe.

Carte. Thủ ; — de visite, thiệp danh ; — à jouer, bài, một con bài ; un jeu de —, một cỗ bài ; jouer aux —, đánh bài ; battre les —, rửa bài ; donner les —, chia bài ; — d'un repas, vé đồ ăn ; — géographique, bản đồ.

Cartilage. Xương non, gân, xương sụn.

Cartographe. Kẻ vẽ bản đồ.

Cartomancie. Sứ thè bói.

Carton. Giấy dầy ; du —, hìa.

Cartonner. Đóng bìa.

Cartouche de fusil. Bao đạn.

Cartouchière. Túi bao đạn, túi.

Cas, circonstance. Dịp, việc ; faire —, kính, nè ; en tout —, dù thế nào mặc lòng ; — (en grammaire), casu.

Casanier. Kẻ thích ở nhà.

Casaque. Áo chiên, áo lính.

Cascade. Thác, thác nước.

Case. Lều, vòm, nhà lúp xúp, nhà nhô ; — de certains jeux, ô, nước ; avancer de deux —, di hai nước.

Caser, mettre en ordre. Đặt, dọn cho có thứ tự ; — quelqu'un, đặt ai, liệu để ai làm việc gì.

Caserne. Trại binh.

Caserner. Đóng binh ; ở tạm.

Casier. Ô.

Casque, casquette. Mũ, nón ; — de guerre, mũ chiến ; — superstitieux, mũ thổ công.

Casquette. Mũ có tầm da.

Casse-noix, casse-noisettes. Kim (má cắp vỏ quả hạch đào).

Casser. Đánh vỡ, đánh gãy, cắp vỡ ; — un jugement, bãi án ; — un traité, lỗi trước ; se —, gãy.

Casserole. Chảo.

Cassette. Tráp, hộp, ô.

Cassolette. Bình hương.

Cassonade. Đường cát.

Castagnette (à sapèques). Sinh tiền.

Cassures du riz. Tầm.

Caste. Họ.

Castor. Con thát, * thủy trát miêu.

Castration. Sự hoạn, sự thiền.

Casuel. Tùy, tòng.

Cataclysme. Lụt, nước lụt, lụt cả * đại hồng thủy.

Catafalque. Mồ, nhà tang.

Catacombes. Hang.

Catalogue. Sổ ; faire un —, làm sổ.

Cataplasme. Thuốc rit, thuốc dán.

Cataracte d'eau. Thát ; — des yeux, mai mắt, vảy mắt, màng trong con mắt.

Catarrhe. Bệnh sổ ra, bệnh sổ mũi ; chứng suyễn.

Catarrheux. Kẻ phải chứng suyễn, hay phải bệnh sổ mũi.

Catastrophe, événement funeste. Sự khôn nạn, tai ách.

Catéchiser. Dạy học bồn lẽ cần ; dạy học đạo ; — les enfants, dạy bồn cho trẻ con.

Catéchisme. Bồn, sách bồn lẽ cần.

Catéchiste. Thày, thầy giảng, văn ; être —, làm các thày.

Catéchuménat. Nhà giáo.

Catéchumène. Kẻ xin đi đạo, kẻ xin nhập giáo, kẻ học đạo, bồn đạo mới, kẻ chầu nhung.

Catégorie. Thứ, thứ tự, lớp, số, hạng.

Catégorique. Rõ ý, cho hẳn; refus —, sự chối hẳn.

Cathédrale Nhà thờ lớn; nhà thờ có toà Đức giám mục.

Catholique (foi). Đạo thật; un —, người có đạo, người bồn đạo.

Catholicisme. Đạo, đạo thật, thánh giáo.

Cauchemar. Ma đê

Cause, origine. Cội rễ, gốc, căn nguyên; à — de, vì, vì nè.

Causier, être cause. Sinh, sinh ra, liệu cho được, làm; —, s'entretenir avec quelqu'un, nói cùng người nào.

Causeur. Lép béo, gai móm, rậm lồi, nói chả chót.

Caustique, corrosif. Hay đốt, hay cắn; fig. mordant, kẻ nói chí chiet, nói bầm bồ; lời bầm bồ.

Cautière. Thuốc đốt, thuốc cứu, mồi cứu, mồi đốt, cục sát mà đốt.

Cautériser. Đốt, cứu, lây sát dò mà chám mà thích.

Caution, garantie. Cửa cầm cò; se porter —, bầu chủ (nợ), bầu linh.

Cautionnement. Cửa ou tiền cầm cò.

Cavalcade. Đám cõi ngựa.

Cavale. Mã.

Cavalerie. Mã binh, lính kị mã.

Cavalier (subs.) Linh kị mã; kẻ cõi ngựa; un — (au jeu d'échecs), mã.

Cavalier (adj.), hautain. Cao kì, kiêu căng.

Cave (subs.). Hầm để rượu; hang, nơi lóm vào; — à liqueurs, trap để rượu mạnh.

Cave (adj.). Sâu, lóm vào.

Caveau, cave. Hầm, hang; —, tom-beau, mộ, mồ mả.

Caverne. Hang, hang hốc, lỗ.

Caverneux. Có hang, có lỗ, rỗng.

Cavité. Lỗ, nơi hổng, nơi lóm vào.

Céans. Trong, có mặt đây.

Ceci. Cái này, sự này.

Cécité. Sự mù, sự tối mắt; sự phài mù.

Céder, abandonner. Nhường, thua, chiểu lòng; — à la force, chịu phép; — sous le poids, gánh không nổi.

Cèdra consit. Mứt phật thủ, mứt thanh yên.

Cédre. Cây hương nam.

Ceindre. Buộc quanh, thắt lưng; — la couronne, đội mũ triều thiên, làm vua, tước vị; se — la tête d'une couronne de fleurs nouvelles, đặt tràng hoa mới nở trên đầu; se — d'une épée, dét gurom vào lưng.

Ceinture. Dây thắt lưng, đai; la — du corps, ngang thắt lưng; — de pantalon, cạp quần; extrémités retombant du noeud de la —, mũi thắt lưng.

Ceinturon de soldat. Đai lính.

Cela. Cái kia, cái ấy.

Célébrant, prêtre qui officie. Thày cả (kè) làm chính sự.

Célèbre, renommé. Được danh vọng, có tiếng trọng.

Célébrer, exalter quelqu'un. Khen, vinh, dem tin, rao giảng; — la messe, làm lễ; — une fête, ăn mừng, mừng lễ, làm lễ trọng thể; — des noces, ăn cưới; — des funérailles, làm ma trọng thể.

Célébrité, renommée. Danh vọng, danh tiếng, công danh.

Céler. Giàu, chúa, giữ kin.

Celeri. Rau cần rọc; * hạn cân thái; le — rave, rau cần củ.

Célérité. Sự mau mắn, sự mau kíp, sự lanh chai.

Céleste. Trên giới, thuộc về giới.

Célibataire. Người ở vậy; người không có vợ.

Cellier. Trườòng, buồng để rượu.

Cellule. Phòng, phòng nhỏ.

Celui, celle, celui qui, etc. (V. Gramm.).

Cénacle. Phòng ăn, nhà com.

Cendre. Lo ; (gio, tro) ; réduire en cendres, đốt ra lo ; jours des Cendres, ngày lě lo.

Cendré. Có sắc gio, xám, có mùi xam xám.

Cène. Bữa tối, bữa ăn.

Cénobite. Thày tu hành, thày tu vien, thày dòng ở chung một nhà.

Cens. Số ; — des habitants, số suất định ; —, impôt, thuế.

Censé, considéré comme. Kè là, xem ra, như thế là.

Censeur, qui censure. Kè trách, kè bắt tội, kè bắt nét.

Censure. Sự hạch tội, sự xét, sự quở trách ; —, jugement, án, sự xét.

Censurer, blâmer, Quở trách, hạch tội.

Cent. Trăm, bách (ch.) ou bá ; le nombre —, số trăm ; — fois, trăm lần.

Centaine. Đô mốt trăm ; par centaines, từng trăm mốt.

Centaurée, plante. * Tục đoạn.

Centenaire, qui a cent ans. Người trăm tuổi.

Centiaire. Thủcát vuông, ghè.

Centième. Một phần trong một trăm.

Cent pieds. Con rết.

Central. Trung dộ, ở giữa, trung tâm, ở trung dộ.

Centre. Giữa, ròn, trung dộ.

Centupler. Gấp một trăm lần, thêm gấp trăm.

Centurion. Quan coi một trăm quân ; bá hộ.

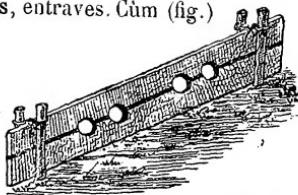
Cep de vigne. Cây nho.

Cépe, champignon. Nấm.

Cependant (conj.). Nhưng mà, song le, mà.

Céphalagie. Sự rát đau.

Ceps, entraves. Cùm (fig.)

— portatifs, cóng (fig.)

— en demi-lune, cùm bán nguyệt.

Cérat. Mõ, thuốc mõ.

Cerceau. Vòng ; jouer au —, chạy vòng.

Cercle. Vòng ; demi —, bán nguyệt, có hình bán nguyệt ; les cercles d'un tonneau, dai thùng.

Cercueil. Quan tài, ván, ván thiên ; petit — en terre cuite, tiểu sành ; petit —, tout doré à l'intérieur, tiểu nuột vàng ở trong.

Le cercueil n'est pas ce membre redouté qu'on introduit chez nous furtivement dans la maison mortuaire, comme pour en dérober la vue à tout le monde. En Annam et en Chine, le cercueil est un meuble d'honneur, qu'on expose publiquement dans les boutiques, pour tenter les amateurs. Il est fait en beau bois épais de quatre à cinq centimètres, peint en rouge, vernis, doré, orné de sculptures et de dessins variés ; en un mot, c'est le meuble le plus soigné du pays, et certains coûtent de quatre cents à cinq cents francs. Aussi une des surprises les plus agréables que des enfants bien nés puissent faire aux auteurs de leurs jours, c'est de leur offrir au Tết (jour de l'an) un beau cercueil, qu'on exposera dans l'endroit le plus apparent de la maison, pour le faire admirer aux visiteurs. C'est là une attention délicate, qui ne choque personne, comme

aussi de voir les médecins tenir boutique de cercueils, à l'usage de ceux de leurs clients que leurs drogues n'ont pu guérir.

Céréales. Lúa thóc, bách cộc.

Cérémonial, livre des cérémonies. Sách lễ phép.

Cérémonie. Lễ phép, lễ ; suppléer les — (de baptême), bù các phép ; maître des cérémonies, thày áp việc.

Cerf. Con nai, con hươu.

Cerfeuil. Rau nguyên, * thảo hoàng liên.

Cerf-volant, insecte. Bọ hung ; —, (en papier ou en bois, etc.), diều ; la ficelle du —, dây ; le sifflet du —, sáo ; lancer un —, thả diều.

Cerise. Quả anh đào.

Cerisier. Cây anh đào.

Cerner. Vây, bọc, vây bọc ; — une ville, vây thành.

Cernés (yeux). Mắt đen.

Certain. Thật, chắc, không hề nghi được ; avoir pour —, lày làm chắc.

Certainement (adv.). Chắc hẳn, át hẳn, át là, chàng sai ; et mà chớ à la fin des phrases.

Certes. Chắc hẳn, hẳn thật.

Certificat. Tờ làm chứng, tờ vi bằng.

Certifier, témoigner. Làm chứng ; —, assurer, nói quyết.

Certitude. Sự biết thật, sự tin thật.

Céruse ; blanc de —. Phân, phân trắng.

Cerveau. Óc.

Cesse (sans). Luôn mãi, trùng trùng điệp điệp, liên lỉ.

Cesser. Thôi, thôi việc ; la pluie a cessé, đã tan mưa rồi.

Cession. Sự nhường, sự từ.

C'est-à-dire (loc. conj.). Nghĩa là.

Ceste, gantelet. Bao tay.

C'est pourquoi (conj.). Nên, cho nên, vậy, nhân vì sự ấy.

Cétacé. (Các thú) cá bể lớn.

Chacun. Hết ai, người nào, ai này,

Chagrin (subs.). Sự phiền lòng ; sự cực lòng ; dissipier le —, giải p hién

Chagrin (adj.), triste. Buồn, rầu rĩ phiền lòng ; —, morose, khó ăn khó ớt, khó lòng.

Chagriner, attrister. Làm cho lo buồn đau đớn, làm phiền lòng (ai) ; se —, sinh lòng buồn, lày làm cực lòng.

Chaîne. Dây xà titch, lòi túi ; une — d'or, xà titch vàng ; — des prisonniers, xiềng ; (fig. et note) ; — à anneaux plats, siêng lá ; — de montagnes, rạng núi, dãy núi ; former la —, dưng giăng dây dài.

Chaîne. — La chaîne annamite se compose d'un collier que l'on rive derrière le cou ; à ce collier est suspendue une chaîne à anneaux qui se divise, à hauteur du ventre, en deux branches tombant jusqu'aux pieds et dont l'on rive l'anneau terminal à peu près à hauteur des chevilles.

Chainette. Xà titch nhỏ, xà titch deo cổ.

Chainon. Vòng.

Chair. Thịt ; manger de la —, dùng thịt, ăn thịt ; — d'un fruit, ruột quả.

Chaire. Toà giảng.

Chaise. Ghế, ghè ngồi ; — à porteurs, song loan.

Chaland, bateau. Tàu lồng, thuyền lồng.

Châle. Khăn khoác vai.

Chalef, fruit. Quả nhót, * thát lí hương.

Chalet. Trại.

Chaleur. Sự nóng, sự bức, sự nắng.

Chaleureux. Nóng, sôi ; fig. nóng nảy, sôi sảng.

Chalit, bois de lit. Khuôn giường.

Chaloupe. Tàu vị, xáng, tàu chở đồ

Chalumeau, tuyau de blé. Cây lúa; —, flute, ống quyển, dífic, kèn.

Chamailler (se). Cãi cọ, cãi lẫy vuối nhau.

Chamarré. Có ren có tua, tề chỉnh.

Chambellan. Các, nội các, quan các.

Chambraille. Kbuôn.

Chambre. Buồng, phòng ; — à coucher, nhà buồng, buồng ngủ ; garder la —, être malade, nằm liệt, ở nhà ; valet de —, đầy tớ dọn phòng ; la — des Députés, tòa quan triệu hiệp ughi.

Chambrée. Lính ở một phòng, nơi ở vuối nhau, hội bạn.

Chameau. Con lạc đà, con camêlô.

Chamelier. Kẻ chăn giữ con lạc đà.

Chamois. Hoàng dương ; couleur —, màu vàng vàng.

Champ. Ruộng, dién, cánh đồng ; aller aux champs, ra ngoài đồng ; le — de bataille, chiên tràng ; le champ de tir, tràng bắn ; le — de manœuvres, tràng tập ; le champ du repos, noi tha ma, vườn thánh ; prendre la clef des —, chạy thoát, chạy trốn ; sur-le — (loc. adv.), tức thì, ngay, lập tức ; à tout bout de —, luôn, luồn mãi.

Champêtre. Thuộc về ruộng dién.

Champignon. Nấm, nấm đắng ; * mộc nhĩ.

Champion, défenseur. Kẻ báu chúa, quan thày, kẻ bênh vực.

Chance (avoir de la). Việc may, việc rủi, có may rủi.

Chanceler. Thất thêu, khập khiễng, khát khèu, lung lay.

Chancelier. Quan chưởng án ; kí lục ; les grands — du royaume, đại học sĩ, tú trù ; — (au Tonkin), phó công sứ.

Chancelière. Bao lót da lông để đút chân vào.

Chancellerie (au Tonkin). Toà phó công sứ ; la grande. — Cơ mật, nội các.

Quatre grands mandarins, appelés du nom général de tú trù, les quatre colonnes de l'empire, forment le cơ mật. (On trouvera leurs noms à l'appendice de la grammaire).

Chanceux, heureux. May phúc, may mắn, có phúc ; —, douteux, chẳng chắc, có lẽ mà hồ nghi.

Chandelier Chân nén ; — à plusieurs branches, đèn bách dăng.

Chandelle. Nên ; un bout de —, một khúc nén.

Chandeleur. Lễ nén.

Change (le) des monnaies. Sự đổi tiền bạc ; giá vàng bạc ; cã vàng cã bạc ; donner le —, tromper, lừa đảo, giả hình ; prendre le —, phài lừa.

Changeant (caractère). Hay đổi, hay động.

Changer: Đổi, thay ; —, faire de la monnaie, đổi tiền bạc ; — de nom, cải tên ; — d'habit, thay áo ; — de lieu, đổi ; - en... cải là ; le vent change, gió xoay ra.

Changeur. Kẻ đổi tiền bạc, người đổi bạc.

Chanoine. Thủ cả canonico.

Chanson. Ca hát, câu hát.

Chansonnette. Ca ván, vè ván, câu hát ván.

Chant. Sự hát, phép hát ; —, composition en vers, bài thơ ; — air, cung.

Chanter. Hát, (se dit des hommes) ; hót ou gáy (se dit des oiseaux, selon le genre de chant) ; —, célébrer, khen, ngợi khen, mừng.

Chanteur. Kẻ hát ; ca công.

Chanteuse. Con hát, nhà trò, à đầu.

Chantier (de construction de navires).

Noi đóng tàu, xưởng để tàu.

Chantre. Kè hát kinh, kè hát trong nhà thờ.

Chanvre. Gai, ma.

Chaos, confusion. Sự lộn lạo hỗn độn ; le — à l'origine du monde, sự lộn lạo ngũ hàng khi mới tạo thiên lập địa.

Chape. Áo cappa.

Chapeau. Nón ; — de deuil, nón chè ; un — vernis, nón sơn ; un — en feuilles, nón lá giúra ; cordon du —, quai nón ; garniture du sommet d'un —, chóp nón ; cordon d'un — de femme, quai thao ; — de soldat indigène, nón đầu.

Chapelin. Thày cả coi nhà thờ riêng.

Chapelet. Tràng hạt ; dire son —, lắn hạt ; dire son — sur ses doigts, lắn hạt bằng ngón tay.

Chapelier. Thợ làm nón.

Chapelle. Nhà thờ nhỏ, nhà nguyện.

Chaperon. Khăn trập, khăn lùp đầu.

Chapiteau. Đầu cột.

Chapitre, division d'un livre. Đoạn ; —, réunion de plusieurs personnes, hội.

Chapon. Gà thiền, gà sông thiền.

Chaque (homme). Hết người ; — (chose), hết sự ; — fois que, hết lần, hết nào. (V. Gramm.)

Char. Xe ; — à quatre chevaux, xe bốn ngựa kéo ; — à bœufs, xe bò ; conduire un —, dẫn xe.

Charançon. Sâu, sâu keo.

Charbon. Than, than lùa, than đốt ; — de terre, than mồ ; — de bois, than ; faire du — de bois, âm than ; —, maladie, dinh sang, sang độc.

Charbonnier. Kè làm nghề âm than, thợ đốt than.

Charcuter, mal couper. Băm.

Charcutier. Kè làm hàng xé ; kè bán thịt lợn.

Chardon. Cây móng, *từ cái ou đại kè.

Chardonneret. * Hồng đầu tước.

Charge, fardeau. Gánh ; plier sous la —, nao ; — fonction, việc, nghề, quyền, chức.

Chargement. Đồ một chiếc tàu (*ou* một cái xe) chở.

Charger. Đặt gánh, cho gánh, bỏ cho nặng ; — un bateau, xếp đồ xuống tàu ; une voiture, xếp đồ lên xe ; —, donner un ordre, khiên, sai, truyền ; — (un accusé), cáo cù ; **Se charger,** gánh việc ; le temps se charge, giờ đang vần mây.

Chariot. Xe (chở đồ).

Charitable. Có lòng thương, hay làm phúc.

Charité, amour. Đức yêu mến, đức thương yêu ; —, vertu théolog., nhân đức kính mến Đức Chúa Lời.

Charlatan. Kè đi bán hàng thuốc mà lừa dân ngu.

Charmant. Hay, vui, tốt đẹp ; blagueur, múa mép.

Charme (arbre.) (Giồng) * bạch dương thụ ; —, attrait, sự gì tôt lành dỗ lòng, sự đẹp đẽ, sự gì nhữ.

Charmer. Làm cho êm ; — les oreilles, nói êm tai ; —, fasciner, làm cho mê, yểm bùa.

Charnel. Thuộc về xác thịt ; sensuel, về sự dâm dục, mê dâm dục, xâu nêt, trai gái.

Charnière. Bàn lề.

Charnu. Có nhiều thịt, chắc thịt.

Charpente. Gỗ làm nhà.

Charpentier. Thợ mộc.

Charpie. Giè vải lợt máu dầu tích.

Charrette. Xe.

Charretée. Ngân đồ vừa một chuyền xe.

Charretier. Kè đưa xe.

Charrier, transporter. Chở, chở xe.

Charron, Thợ đóng xe.

Charroyer. Chở xe, chở đồ.

Charrue. Cái cày ; le coutre de la —, dao cày ; le manche de la —, xeo cày ; le soc de la —, lưỡi cày ; le versoir de la —, mõm cày.

Chartreux. Thầy dòng ông thánh Brunô.

Chas. Lỗ kim, trôn kim.

Chasse. Sự săn bắn ; une —, dám săn ; la — aux pièges, sự đánh bẫy ; la — à l'affût, sự rình mà săn bắn ; aller à la —, đi săn, đi bắn.

Châsse. Tráp đựng xương thánh.

Chasselais. (Thú) quả nho trắng.

Chasse-mouches. Quạt.

Chassepot. Súng.

Chasser (aller à la chasse). Săn, săn bắn ; — poursuivre, tìm bắt, tóm nã ; —, renvoyer, đuổi ; — le diable, trù quí, khuốc.

Chasseur. Kẻ săn bắn.

Chassie (des yeux). Giữ mắt.

Chassieux (yeux). Bết mắt, toét mắt, nhứ (giữ) mắt, gỉ mắt.

Chassis. Chuyên song (cầu lון) ; — de fenêtre, khuôn gỗ cửa sổ.

Chaste. Có đức sạch sẽ, sạch sẽ.

Chasteté. Đức sạch sẽ, sự sạch sẽ ; garder la —, k' đồng trinh.

Chasuble. Áo lê.

Chat. Con mèo ; — tigre, con cáo, cáo sao ; — sauvage, con mèo rừng.

Châtaigne. Quả den, quả bần lật ; — d'eau, cù àu ; arbre à — d'eau, cây àu.

Châtaigneraie. Vườn giống cây dê gai.

Châtaignerier. Cây dê gai, * bần lật ; — d'eau, * bột tê, lang giác, chi thật.

Châtain. Sắc nhò nhò, mùi nâu sầm.

Château. Đền, đài, lâu, cát.

Chat-huant. Chim lợn, chim mèo, chim cú, cú mèo, vò giác.

Châtier. Phat, sra phat ; — son style, chuốt bài, sra bài cho tron tru ; être châtié, phải phat, bị phat.

Chatière. Cửa nhở, lỗ (cho mèo đi lại).

Châtiment. Phản phạt, hình phạt, vạ.

Chatouillement. Sự cù nôn, sự sờ mà làm cho nôn.

Chatouiller (quelqu'un). Sờ nôn, cù nôn, nôn ; fig. dỗ, làm cho vui lòng ; — (v. neut.) ngứa.

Chatoyer. Chó, nhảy nhoáng.

Châtrer. Thiên.

Chatte. Cơn mèo cái.

Chaud. Nóng, nóng nảy ; (temps) —, bức, nắng ; —, bouillant, sôi ; fig. nóng tính, sôi sáng, sôi ruột, sôi giận.

Chaudière. Vạc, xanh.

Chaudron. Nồi, xanh, chậu.

Chaudronnier. Thợ đúc nồi, vạc, v. v.

Chauffer. Làm cho ra nóng, nấu, hâm ; — au rouge, nung ; —, réchauffer, ấp ; se — au feu, sưởi, sưởi gần lửa ; — au soleil, sưởi nắng.

Chauffe-pieds. Lồng ấp.

Chaufferette. Lồng ấp.

Chauffour, four à chaux. Lò vôi.

Chaume (des céréales). Rạ ; maison de —, nhà lá, nhà gianh.

Chaumièrè, chaumine. Nhà gianh.

Chaussée, digue. Đê ; —, petite élévation de terre qui retient l'eau dans les rizières, bờ ; rez-de- —, tầng dưới, tầng thứ nhất (les Annamites comptent le rez-de-chaussée comme un étage).

Chausse-pied. Cái miết giày, cái xô giày.

Chausser (se). Xô (giày, etc.).

Chausses. Cái thứ quần rộng.

Chausse-trape. Chông sát, hầm, bẫy, cạm.

Chaussette. Bít tất vắn.

Chausson. Bao bit tất.

Chaussure. Các giồng xỏ vào chân : giầy, dép, hài hán, hài, ủng, hia, miệt, etc.

Chauve. Sói đầu, sói trán, trọc đầu.

Chauve-souris. Con gioi (doi).

Chaux. Vôi, đá vôi ; — vive, vôi sống ; — éteinte, vôi tôi.

Chavirer (se dit d'un bateau). Đắm, đắm tàu.

Chef, tête. Đầu ; —, le premier, kè làm bê trên, kè làm đầu, kè có quyền, kè áp việc gì, kè đứng đầu.

Chef-d'œuvre. Việc đã làm khéo nhât, việc có tài năng, tài lạ, kì tài.

Chef-lieu. Tỉnh.

Chemin. Đèng (đường), lối, nẻo ; — escarpé, đèng trèo, đèng dốc ; — détourné, lối di quanh ; — ferré, đường dá ; — de traverse, lối tắt ; — de halage, lối kéo dây ; — de fer, đèng xe lửa.

Cheminée. Lò sưởi, lò đốt lửa ; le foyer de la —, lò ; le tuyau de la —, ống khói ; ramoner une —, nạo ống khói ; la — d'un fusil, lõi nhí.

Cheminier. Đèn đèng, đèn bộ.

Chemise. Áo lót ; une — blanche, Áo lót sạch; une — sale, Áo lót đã mặc; une — plissée, Áo lót gấp lá cau.

Chemisette. Áo lót vắn.

Chénai. Rừng cây sồi.

Chêne. Cây sồi, cây dẻ bộp ; * thanh cuồng thụ.

Chéneau. Máng nước.

Chenets (les Annamites ne se servent pas de chenets proprement dits ; à la place ils emploient trois pierres sur lesquelles ils appuient leurs marmites : ces sortes de chenets s'appellent : Đá lừa, hòn dầu râu.

Chenevière. Vườn gai.

Chenevis. Gai, ma.

Chenil. Chuồng chó.

Chenille. Sâu róm, con sâu.

Cheptel, contrat. Sự làm rẽ, sự nuôi rẽ.

Cher, cheri. Thân thiết, bạn hữu ; —, coûteux, đắt, giá cao.

Chéque. Giày đổi bạc.

Chercher. Tìm, tìm kiếm ; — son gain, cầu lợi ; aller — quelqu'un, đi tìm, đi gọi (ai) ; aller — quelque chose, đi tìm ; — la mort, liều mình chết.

Chère. Sự ăn, cách ăn uống ; faire bonne —, ăn đồ cao lương ; faire maigre —, ăn uống tiết kiệm.

Chérir. Yêu, mến, yêu dấu, thương yêu, chuộng.

Cherté. Giá cao, sự đắt.

Chétif, faible. Nhỏ, yêu, đáng thương xót ; —, méprisable, đáng chê.

Chérubin. Đèng Kérubim.

Cheval. Con ngựa, ngựa đực ; — hongre, ngựa thiện ; — de selle, ngựa cõi ; de trait, ngựa kéo ; monter à —, cõi ngựa ; exercer un —, tập ngựa ; mettre un — à la voiture, mắc ách cho ngựa ; buộc ngựa vào xe ; seller un —, thăng đồ ngựa, đóng đồ ngựa ; — de bataille, ngựa chiến.

Chevaler, étayer. Kém.

Chevalet ; — de peintre. Yên vẽ ; — supplice, ngựa gỗ ; — pour soutenir un palanquin, châu vông ; —, traiteau, chắn niêng, ngựa.

Chevalier. Kè cõi ngựa ; —, cavalier, quân kị mã, binh kị.

Chevaucher. Đì ngựa, quần ngựa.

Chevelu. Có tóc, dài tóc.

Chevelure. Tóc, tóc dài ; peigner sa —, chải đầu.

Chevet. Gòi dầu, gòi ; — du lit, trèc giường ; le — d'une église, dầu nhà thờ.

Cheveu. Tóc ; un —, một sợi tóc ; une tresse de —, mòn tóc giỏi ; avoir les cheveux longs, có tóc chàm vai ; —

crépus, tóc quăn ; se lier les — en chignon (les hommes), búi tóc ; (les femmes), vân tóc ; dénouer ses —, sô tóc, sả tóc ; se couper les cheveux en signe de deuil, cắt tóc đê tang ; s'arracher les —, bứt tóc.	Chiquenaude ; donner une —, Búng.
Cheville. Chốt, danh; danh co ; — du pied, mắt cá.	Chiquer ; — du tabac, ăn thuốc ; — du bétel, ăn trầu.
Chèvre. Con dê.	Chiromancie. Phép coi tay mà bói
Chevreau. Con dê con.	Chirurgie. Nghề chích cắt, nghề chữa
Chèvrefeuille. Cây kim ngân.	dầu tích.
Chevreuil. Con hoẵng.	Chirurgien. Thày giác, thày chích cắt,
Chevrier. Kẻ chăn dê.	thày chữa dầu, thày thuốc.
Chevron en bois. Hoành tài ; — en bambou, đòn tay.	Choc, heurt. Sụt chạm.
Chevroter; manière de parler, de chanter. Hát run, nói run.	Chocolat. Chè viên.
Chez (prép.). Ở, ở tại, ở nơi, ở trong nhà.	Chocolatière. Bình chè viên.
Chicaner. Cãi, cãi lẫy.	Chœur ; chanter en —, ca hát cả hội, các kè hát trong cõi ; — d'une église, noi cõi ; les neuf chœurs des Anges, chín phầm thiên thần, chín đảng thiên thần.
Chicaneur. Hay cãi, hục hặc, hung hách.	Choir. Sa, xa xuồng, trượt, ngã.
Chiche, parcimonieux. Bón sén, sén ; hà tiện.	Choisir. Chọn.
Chicon, salade. Rau.	Choléra. Bệnh thổ tả.
Chicorée. Rau riệp quăn ; * khổ thái.	Cholérine. Tả nhiệt.
Chiên. Con chó ; — de chasse, chó săn ; — de garde, chó canh nhà ; — de boucherie, chó thịt ; — enragé, chó dại ; — d'une arme à feu, cò máy.	Chômer, se reposer. Nghỉ choi, choi ihoả ; —, ne rien faire, ở nhung, du nhàn.
Chiendent. Cỏ gà, * tinh tinh thảo.	Choquer quelque chose. Chạm, vật phải ; — quelqu'un, mắt lòng ai.
Chiffon. Giẻ rách.	Chorographie, description d'un pays. Hoạ đồ nơi nào.
Chiffonner. Vo, nhăn.	Chose. Sự, cùa, việc.
Chiffonnier. Kẻ lặt giẻ rách giày bồ.	Chou. Cải bắp, bắp cải ; * bao bao thái ; bạch thái ; — flower, cải bắp hoa ; — navet, cải củ ; — rave, củ cải Xiêm.
Chiffre. Số.	Chouette, oiseau. Chim cú, chim mèo.
Chiffrer. Tính, toán, tính số.	Choyer. Dua, dua nịnh.
Chignon. Búi tóc ; retenir le — avec un peigne, cái tóc.	Chrême. Dầu pha tô hợp (để làm dầu thánh).
Chimérique, vain. Giả, chẳng thật, dối trá.	Chrétien (subs.). Bồn đạo, kẻ có đạo, kẻ đi đạo Thiên Chúa, kẻ thờ phượng Đức Chúa Jêsus.
Chimie. Phép luyện dan.	Chrétien (adj.). Thuộc về đạo Đức Chúa Jêsus ; xứng kẻ có đạo.
Chiper, dérober. Cướp, ăn bót ăn thór, ăn bớt ăn xén.	Chrétienté, le monde chrétien. Các bồn đạo thiên hạ ; une —, họ, họ đạo.
	Christ. Đức Chúa Jêsus Kirixitô.

Christianisme. Đạo Đức chúa Jésu.
Chronique (adj.); maladie —, Bệnh tú
thì, bệnh thì khí.
Chroniques, histoire. Sứ kí.
Chroniqueur. Kẻ chép sứ, kẻ chép
sứ kí cứ tuệ thứ.
Chronologie. Sự đặt tuệ thứ trong
sứ kí.
Chronomètre. Đồng hồ.
Crysalide. Con rồng (nhông).
Crysantheme. Hoa cúc; * liên cúc
hoa, đai cúc hoa, tiêu cúc hoa, văn
hoa.
Chuchoter. Nói thầm, nói nhỏ thì thào,
rỉ lời; hát ngâm.
Chut! (interj.) Yên ! nín ! nín lặng !
Chute. Sự ngã, sự đổ xuông; la —
du siège, bệnh toát giang.
Cible. Đích, bia đích.
Ciboire. Bình Comonhông.
Ciboule. Tiêu thông từ.
Cicatrice. Sẹo, lốt dầu tích, dầu vết,
dầu tích, dầu.
Cicatriser. Siu lại, nhíp miêng lại ; les
bords de la plaie se cicatrisent, miêng
dầu dã liền lại.
Cidre. Rượu bời quả tân mà ra.
Ciel, atmosphère. Giòi (lời, trời); khí
giòi, quang trên không; —, paradis,
thiên đường; —, climat, giòi, thủy thổ.
Cierge. Nên sáp; —, plante, cây châm
nên.
Cigale. Con ve sáu, con ve ve, con
càng cắc.
Cigare. Cuôn thuốc.
Cigarette. Cuôn thuốc giấy.
Cigogne. Giông chim cò lớn.
Ciguë. Đinh tử thảo.
Cil, Lông mì, lông nheo, lông cẩm.
Cilice. Áo nhám.
Cime d'une montagne. Đỉnh, đỉnh núi;
—, (en gén.), đầu, nóc, chóp, mặt
trên.
Ciment. Tam hợp.

Cimeterre. Gurom có lưỡi cong, mǎ
tâu.
Cimetière. Nơi tha ma, — chrétien,
vườn thánh.
Cimetière. — On ne trouve pas de
cimetières proprement dits en Annam ;
on rencontre un peu partout des tom-
beaux isolés, sur le bords des routes,
au milieu des champs, dans les jardins,
etc... Auprès des grands centres il y a
ordinairement un endroit plus spéciale-
ment affecté à éléver des tombeaux,
c'est le noi tha ma. Dans beaucoup de
chrétiens l'on trouve de vrais cime-
tières où l'on enterre les chrétiens
dont les tombes sont dominées par la
croix ; c'est ce que l'on appelle le
vườn thánh ou le jardin sacré.
Cinabre. * Chu sa, ngàn châu.
Cinéraire (urne). Bình chứa hài cốt
kẻ chết.
Cingler, naviguer. Vượt tàu, vượt
biển; —, frapper, vụt; đánh mạnh,
quật.
Cinnamome. Cây quà, nhục què.
Cinq. Năm (ch. ngũ).
Cinquaintaine (une). Năm chục, độ
năm mươi.
Cinquante. Năm mươi; — cinq, năm
mươi lăm; page —, trang thứ năm
mươi.
Cinquième. Thứ năm mươi.
Cinquièmement. Năm là.
Cintre. Hình vòng nguyệt.
Cintrer. Xây ou đặt ou uốn cho nó ra
hình vòng nguyệt.
Cirage. Thuốc đánh giấy.
Circoncire. Cắt bì; xén chung quanh.
Circoncision, fête chrétienne. Lễ cắt
bì; lễ đặt tên; —, jour de l'an, tết
tây.
Circonférence. Chu, chu vien.
Circonlocution. Sự nói quanh, sự nói
xa nói quanh.

- Circonscription**, division territoriale.
Địa hạt.
- Circonscrire**, fixer des limites. Đặt giới hạn, hạn, cầm lại, ngăn cản.
- Circonspect**. Khôn ngoan, hay lo, chắc chắn, ý tứ, cẩn thận.
- Circonstances**. Mọi sự trước sau; vụles —, xét mọi sự trước sau.
- Circonstanciel**, détaillé. Đã kể mọi việc trước sau, đã kể từng điều cứ thứ tự.
- Circonvenir**. Lừa đảo, làm mưu kè dối trá (ai).
- Circonvoisin**. Những nơi ở chung quanh; các dân lân cận.
- Circuit**. Vòng, dâng vòng, chu; —, enceinte, chung quanh.
- Circulaire** (adj.). Tròn, có hình vòng, như hình vòng; une — (lettre), thư chung.
- Circuler**. Đi, chạy, di lại.
- Cire**. Sáp, sáp ong, nhựa; — végétale, * bạch lạp; — pour bouteilles, nhựa gắn chai.
- Cirer**, enduire de cire. Bôi, trát, xoa sáp; — des souliers, đánh giày.
- Ciron**. Giòi bọ, sâu nhồi.
- Cirque**. Đang vòng, vòng; — d'autrefois, noi rộng và tròn xưa quen hỏi xem dua vật, etc.
- Cisailles**. Kéo cắt sắt.
- Ciseau**. Cái đục, dao chạm.
- Ciseaux**. Cái kéo.
- Ciseler**. Chạm, chạm trổ, đục, đục chạm.
- Ciselure**, ouvrage ciselé. Đồ gì đã chạm trổ; —, art du ciseleur, nghệ chạm trổ.
- Citadelle**, forteresse. Thành.
- Citadin**. Kê ở tỉnh.
- Cité**. Thành, thành phố; tỉnh.
Cité. — Chaque chef-lieu se compose de deux parties: 1° de la citadelle ou thành; 2° de la ville mar-

- chande ou phò, située en dehors des murs de la citadelle, mais parfois entourée elle-même d'un rempart extérieur.
- Citer en justice**. Kiện cáo; — un auteur, lây chứng trong sách khác.
- Citerne**. Bể cạn, giếng, ao giữ nước mura.
- Cithare**. Đàn thập lục, đàn cầm; jouer de la —, gảy đàn cầm.
- Citoyen**. Có tục vào sổ nhân danh: kê ở (nơi nào).
- Citron**. Quả chanh.
- Citronnelle**. Nước chanh.
- Citronnier**. Cây chanh, * thanh bì, trực tử, chì bối, chu sa cộc.
- Citrouille**. Bầu, bí.
- Civet**. Thịt thò nâu rượu.
- Civette**. Con cầy hương.
- Civière**. Khai, cữu; — pour porter les cercueils, cữu, đòn đưa ma.
- Civil**, poli. Hỗn hoài, lịch sự; les mandarins —, quan văn (par opposition aux mandarins militaires, quan võ).
- Civilisation**. Thói lịch sự, phép kinh lịch.
- Civiliser**. Tập ou dạy thói phép lịch sự.
- Civilité**, politesse. Phép lịch sự, cách ăn nói cảnh rạ dễ dàng.
- Civique**. Thuộc về dân, thuộc về chính dinh, thuộc về nhà nước.
- Clabauder**. Kêu cà tiếng, dứt lác, la triền miệng.
- Cliae**. Phên rêm; — qu'on met sous les nattes des lits, giút.
- Clair**. Sáng, sáng láng; temps —, giờ thanh; eau —, nước trong; fig. tờ, rành, rõ ràng, minh bạch.
- Clairement**. Cho minh bạch, cho rõ, chuốt ý.
- Claire-voie**. Chuyên song.
- Clairière**. Chỗ murosura thưa cây.
- Clairon**. Kèn; — de soldat, kèn trận; un — (soldat), lính thời kèn.

- Clairsemé.** Sura, thưa.
- Claivoyant.** Sắc mắt; fig. sắc trí, sâu sắc.
- Clameur.** Tiếng dứt lác; sự reo mừng.
- Clan.** Họ, bè đảng.
- Clandestin.** Kín đáo, trộm vụng.
- Clapier.** Chuông thò, hang con thò.
- Claque,** coup du plat de la main. Sự vỗ mặt; —, coup du revers de la main, sự tát vào mặt.
- Claquemurer.** Giam, nhốt, bỏ vào; se —, ở nhà riêng, ở nơi vắng vẻ.
- Claquer** (des dents). Răng run lập cập; —, donner une claqué, vỗ mặt, tát vào mặt.
- Clarifier.** Lạc.
- Clarinette.** Quyền đọc.
- Clarté.** Sự sáng.
- Classe de collège.** Tràng; —, ordre, lớp, bậc, phẩm, hạng; les quatre classes de la Société, từ dân: 1° les lettrés, sĩ; 2° les cultivateurs, nông; 3° les artisans, công; 4° les marchands, thương.
- Classer.** Sắp lớp, bày thứ tự, dọn, soạn, sửa sang.
- Classification.** Thứ tự.
- Classique;** auteur —. Kè chép sách khéo lâm phải học mà bắt chước.
- Claudication.** Sự què chân, sự di què chân.
- Clause.** Điều riêng (trong lé luật, v. v.)
- Clavicule de l'épaule.** Xương quai xanh, xương cẳng, xương đòn gánh.
- Clavier.** Bàn phím.
- Clef.** Chìa, chìa khoá; — (en musique), chìa.
- Clématisite.*** Quá khanh xà; hoa ông lão.
- Clémence.** Đức nhân từ, nhân ái, lòng nhân từ, lòng khoan nhẫn, lòng hay dung thứ.
- Clément.** Nhân từ, có lòng thương.
- Clepsydre.** Đồng hồ nước.
- Clerc.** Thày già, ông già, thày cléricô.
- Clergé.** Đẳng các thày cléricô, các thày cả, kè thuộc về bậc thày cả.
- Clérical.** Thuộc về thày cléricô, thuộc về các thày cả.
- Cléricature.** Chức thày cléricô, bậc thày cả.
- Clérodendron.** Sơn mặt lợi; hoa hàn.
- Cliché.** Bản thử.
- Client.** Đầu tớ, kè làm môn hạ, thù hạ.
- Clientèle.** Những kè quen mua một cửa hàng.
- Cligner,** clignoter. Nháy mắt.
- Climat,** région. Thủ thổ, địa khí; — malsain, nước độc; s'habituer au —, chịu nước; ne pas supporter le —, không chịu nước.
- Clin;** en un — d'œil. Một nháy mắt.
- Cliquetis,** v. g. des armes. Tiếng khi giới kêu chí chát.
- Cloaque.** Nơi bẩn, hố, hò nhả tiêu, v. v.
- Cloche.** Chuông; sonner les —, kéo chuông, đánh chuông; tinter les —, giật chuông; —, tumeur, bồng, phồng da, mụn (đậu, v. v.).
- Cloche-pied;** aller à —. Đi nhảy, tập võ vồ.
- Clocher,** tour d'une église où sont les cloches. Tháp chuông.
- Clocher,** boîter en marchant. Đi khập khiễng.
- Clochette.** Chuông nhỏ, chuông con, nhạc; agiter la —, lắc chuông, rung chuông con.
- Cloison.** Vách ngăn.
- Cloître,** couvent. Nhà dòng; —, cour intérieure, hiên, nhà hành lang; —, dépendances d'une maison, église, etc., nhà rẩy.
- Clopин.** Aller — clopant, đi nhúc nhác, đi què chân, đi lặc.
- Cloporte.** Bọ mát; —des roches, sâu đá.

Clore. Đóng; — terminer, làm cho xong việc; — un compte, tính sổ, hẹn số; — une lettre, phong thư.

Clos (subs.). Nơi rào mà thả loài vật,

Clos (adj.). Đã đóng; chambre hermétiquement close, phòng kín khít.

Clôture. Hàng rào, lũy, rào giậu, bờ giậu.

Clôturer, fermer. Rào, rào giậu, bao bọc.

Clou (pour clouer). Đanh; arracher un —, rỗ danh, cạy đanh; — d'or, đính vàng; — d'argent, đính bạc; —, suroncle, rọt, cái, đinh.

Clou de girofle. Đinh hương.

Clouer. Đóng đanh.

Clysopompe ou Clystère. Ông thông khoan, ông thụt; administrer un Clystère, thông khoan (cho ai).

Coadjuteur (évêque). Đức cha phó; Đức giám mục tùy, phó giám mục.

Coagulé (sang). Ngưng; máu đông lại.

Coaguler (se). Ra đặc, đông lại

Coaliser (se). Hợp cùng, hiệp lực cùng; hùa tập, làm hòa cùng.

Coaltar. Hắc yên.

Coasser. Kêu ộp ộp.

Coassocié. Thông công trong việc gì, bạn.

Cobalt. Đồng xương.

Cocarde. Dày, ren.

Cocasse. Lạ, khác thường, hay sinh buồn cười.

Coche, entaille. Nói dã khắc, dã cắt khắc.

Cocher. Đầu tó dưa xe ngựa; kè dưa xe ngựa.

Cochère (porte). Cổng ngăn.

Cochon. Con lợn, con heo, trư; — de lait, lợn con, lợn giồng; — d'Inde, chuột bạch; du fromage de —, thịt đồng; — (fig.), kè mè sắc dục.

Cochonnée. Lúu (lợn).

Cochonnet, partie d'un jeu de boule. Cái hòn cái.

Coco, fruit du cocotier. Quả rùa; une noix de —, một quả dừa; ouvrir un —, bở quả dừa.

Cocon (de verre à soie). Con kén.

Cocotier. Cây rùa, * da thụ.

Code. Sách lề luật.

Codicille. Tờ ngoại chúc thư.

Codifier. Biên vào sách luật.

Coercition, contrainte. Sự ép, sự cấm lại, sự dẹp.

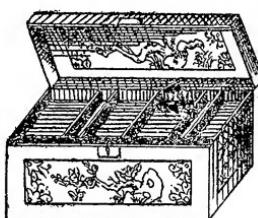
Cœur. Lái tim, con tâm; de tout —, tận tâm, vui lòng; — affection, lòng, tình nghĩa, lòng yêu mến; — d'an arbre, lõi cây; savoir par —, thuộc.

Coffre. Hòm, rương, hòm gian.

Coffre-fort. Hòm sắt đựng tiền bạc.

Coffer. Bắt giam, giam.

Coffret. Tráp (fig.), hòm con.

Cognac. Rượu mạnh, rượu mạnh nho.

Cognassier, coignassier, arbre. Cây mộc qua.

Cognée. Cái rìu; rìu chém cây.

Cogner. Đánh, đập mặt.

Cohabiter. Ở, ăn ở.

Cohérence. Sự đính, sự đính bền, sự hợp làm một.

Cohorte. Cơ quân, đội quân.

Cohue. Đông người xôn xao.

Coiffe, bonnet. (Giồng) mũ đần bà.

Coiffer (se). Đội.

Coiffeur. Thợ ngồi, thợ húi đầu, thợ chải tóc.

Coiffure. Nhứng đồ đội đầu ; — de nuit, mũ đội đêm.

Coin. Xó, góc, khoé ; —, lieu retiré, nơi vắng vẻ ; — pour fendre le bois, chém, ném ; enfoncer ce —, đóng ném ; —, marque, dấu.

Coïncider. Gặp nhau, có một trật, xảy ra cùng một khi.

Coing, fruit du cognassier. Quả mộc qua

Col de montagne, etc. Nơi hẹp, lối hẹp ; — d'habit, cổ áo ; un faux —, cổ áo mượn.

Colère (subst.). Sự giận, lòng giận ; se mettre en —, giận, giận dữ.

Colère (adj.). irascible. Hay giận, có tính hay gắt.

Colin-maillard (jeu de). Sự chơi bung mắt, sự chơi bịt mắt.

Colique. Đau bụng, cồn ruột, quẩn ruột ; forte —, đau bão, quấn ruột, cồn ruột ; — du miserere, đau bụng hắc loạn.

Colis. Đồ, đồ đặc, kiện đồ, kiện hàng hoá.

Collaborer. Làm việc vuông, giúp việc.

Collatéral. Thuộc về một bên (hàng), đồng tông biệt phái.

Collation (faire). Uống nước.

Collationner, comparer. So sánh, sánh lại ; —, faire la preuve, soạn lại, khảo lại.

Colle. Hỗn ; — forte, keo.

Collecte. Sự thu góp, phần góp ; faire une —, khuyên giáo.

Collecteur, titre de dignité dans les villages. Ông xã, ông khán, khán thủ.

Collectif. Chung, nhiều người ou nhiều sự.

Collection, réunion de personnes. Hội, đám ; — de soldats, tụ binh ; — de choses, sự gì người ta đã thu.

Collectivement. Làm môt, chung.

Collège, réunion de personnes. Hội, họ phe ; —, école, nhà trường thương mại.

Collégien. Học trò.

Collègue. Bạn, bạn học, kẻ một nghề như.

Coller. Dán, hổ, gắn.

Collet (d'habit). Cổ áo.

Collier. Vòng cổ, chuỗi hạt deo cổ ; — de perles, chuỗi hạt trai.

Colline. Đồi ; petite —, cồn dất.

Collision. Sự chạm phải, sự đánh nhau.

Colloque. Sự nói khó.

Colloquer, placer. Đặt, để ; sai đi.

Collyre. Thuốc đau mắt, thuốc đặt mắt.

Colombe, tourterelle. Chim gáy.

Colombier. Chuồng bồ câu.

Colon. Kẻ làm ruộng ; kẻ đi bù dát ngoại cuộc.

Colonel. Ông quan năm (khoanh) ; quan lãnh binh ; lieutenant —, quan năm (khoanh) ; quan phó lãnh.

Colonie. Đất ngoại cuộc ; — des lé-preux, trại phong ; — (réunion, village) de preuvres, trại kẻ khó.

Colonne Cột ; grande —, cột cái ; petite —, cột con ; — de varande, cột hiên ; — vertébrale, xương sống ; —, soldats dépendant d'un colonel, một cơ ; une — d'eau, cây nứóc.

Colophane. Thạch.

Coloquinte. fl. * Tè yêu hỗ lô.

Coloré (teint). Đỏ, hồng hồng, hồng hạt.

Colorer. Vẽ, nhuộm, quét thuốc.

Coloris. Sắc, mùi.

Colossal. Rất cao lâm, lớn tướng.

Colosse. Người đại bopper ; người cao lớn lâm.

Colporter des nouvelles. Rao, đồn, kể lại.

Colporteur, marchand ambulant. Kẻ bán rổi, kẻ bán hàng xách.

Combat. Trận, chiến, sự đánh nhau ; engager le —, giao chiến.

Combattre. Đánh trận, giao chiến, đánh giặc, giao tranh ; — les opinions de quelqu'un, cãi lẽ, dối lẽ vuôi ai.

Combien ? (adv.). Mây ? bao nhiêu ? — (exclamatif), là dường nào !

Combiner, disposer. Liêu, dọn ; —, mélanger plusieurs choses ensemble, pha lợn ; đê hợp, đặt cùng nhau.

Comble, faite. Nóc, đỉnh ; les — d'une maison, gác, gác trên hết.

Comble (adj.). Đầy đầy.

Combler, remplir. Đỗ cho đầy, làm cho đầy ; (fi.), làm cho nên lợn ; — de joie, làm cho vui lợn ; être comblé d'honneurs, kiêm nhiều chức sang trọng.

Combustibles. Những sự dót được (như gỗ củi, than, v; v.).

Combustion Lửa cháy, sự dót.

Comédie. Trò chơi, tuồng, bội bè ; faire la —, hát bội, chèo bội.

Comédien. Kê hát bội, nhà trò.

Comestible. Của ăn ; các giỗng người ta ăn được,

Comète. Sao chổi ; la queue d'une —, đuôi sao.

Comices. Hội chung, công đồng.

Comique. (Ai, sự gì) sinh buồn cười ; kê hay pha trò, vui chơi.

Comité. Đám người ngồi, hội.

Commandant, officier. Quan tư ; ông hiệp quân.

Commande. Sự đặt, sự thử (dó gi) ; de —, artificiel, giả, chẳng thật.

Commandement. Lời khen, lời truyền ; — de Dieu, muối diều răn Đức Chúa Lời ; — de l'Eglise, sáu sự răn thánh Yghérēgia ; —, autorité, quyền, quyền phép, phép cai trị.

Commander. Khiên, truyền, sai, dạy, răn, bảo ; —, demander quelque chose, đặt, thưa ; —, être à la tête,

làm đầu, áp việc, đốc, cai quản ; — une citadelle, canh giữ thành.

Comme (adv.). Như, cũng nhú ; — (conj.), dang khi, khi ; et vì, bởi vì ; — si, dường, dường như, như thế là ; Luther donnait trop à la foi, comme si avoir la foi était toute la religion. Luthérô khen nhân đức tin quá lẽ, như thế là một nhân đức ày đã dù cho được giữ lẽ luật Đức Chúa Lời cho lợn.

Commémoration. Kinh nhớ (lẽ).

Commémoratif. (Sự gì) làm cho nhớ, cho chắc lại.

Commençant (subs.). Kê mới, kê bắt đầu làm (việc gì).

Commencement. Đầu, cội rẽ, sự tân lập, sự sinh ra.

Commencer. Bắt đầu, ra tay, bắt tay làm, khai sự.

Commensal. Kê vẫn ăn một mâm vuông.

Commensurable; Đo được, có ngắn, có chừng.

Comment (adv.). Thế nào ? — (conj.) sao, nhân sao, làm sao, vì sao ?

Commentaire, notes. Chữ đệm, sự cắt nghĩa, sự giải nghĩa, dâu ; —, mémoires, sổ sách, sách sử, tờ, cắp biên diêu nợ diêu kia.

Commenter. Giải nghĩa, cắt nghĩa.

Commerçant. Lái buôn, người buôn bán.

Commerce, sự buôn bán, sự mua bán, nghề buôn bán.

Commercer. Buôn bán, buôn.

Commettre, faire. làm, làm ra ; — un crime, phạm tội, lỗi nặng ; —, confier, giao, phó, gửi, đê ; — une erreur, làm lố.

Commis. Kê giúp việc, đầy tớ ; — de magasin, kê giúp việc cửa hàng ; — voyageur, người đi mồi hàng ; — de résidence, phó công sứ, ông ký lục toà công sứ.

Commisération. Lòng thương, lòng nhàn từ.

Commissaire militaire. Trú phòng ; — de police, quan tuần thành, ông đội xêp ; — royal, thanh tra, khâm sai ; — de la marine, quan giữ việc binh thủy ; un — de bateau, quan giữ việc dưới tàu.

Commissariat de la marine. Bộ các quan giữ việc cho lính thủy đạo.

Commission. Việc gì giao cho (ai) ; việc cậy liệu thay.

Commissionnaire (qui fait des commissions). Phu dêu, người kè khác sai mượn.

Commode, armoire. Tủ thấp xêp quần áo.

Commode (adj.). Dễ ; une chose —, dễ, dễ dàng, dễ làm ; un homme —, dễ, dễ ợt, dịu dàng.

Commuer. Đổi, thay, thay đổi.

Commun, général. Chung ; —, ordinaire, thường, trung bình.

Communal. Thuộc về xã.

Communauté. Họ, nhà chung ; —, ordre, nhà, hội, họ ; — de religieux, nhà dòng.

Commune. Xã. La *commune annamite* est presque un état dans l'état : elle s'administre elle-même ; elle est entendue (autrefois surtout) dans la répartition de l'impôt et le perçoit. Elle fait ses travaux d'utilité publique et la police de son territoire. Elle est personne morale, pouvant posséder, être propriétaire, administrer, acquérir ; toutefois elle ne peut aliéner ses immeubles, d'après les décrets de Gia Long et de Minh Mệnh ; elle peut seulement, en cas de nécessité, les engager pour trois ans au plus. En somme l'Etat n'intervient dans les affaires de la commune que dans la mesure de la

protection physique ou morale qu'il lui doit. (V. le mot *Notable*).

La population des communes se divise en deux classes : les dân hộ, gens inscrits aux rôles d'impôts et les dân ngoài ou dân lậu (lậu, caché), non inscrits, ainsi appelés parce qu'ils ne sont pas portés dans les catégories de gens sujets à l'impôt personnel. En cela la coutume a prévalu, malgré le texte de la loi, et il n'y a d'inscrits dans les villages que les gens capables de payer l'impôt, et même qu'une partie de ceux-ci.

Communément. Cách thường, thường lè, cứ sự thường.

Communiant. Kè chịu lè.

Communication secrète. Sự nói khó cùng, sự nói kín.

Communier, donner la communion.

Cho chịu lè, dưa Minh Thánh ; — recevoir la communion, chịu lè, chịu ơn trọng ; — pour la première fois, chịu lè lần đầu.

Communion, union des sentiments. Kè hợp một lòng một ý, kè nhất tâm ; — sacramentelle, sự chịu lè, sự chịu Minh Thánh Đức Chúa Jésu.

Communiquer (une chose à quelqu'un). Nói vuối, nói khó cùeg.

Compact. Dày, đặc, chặt.

Compagne, épouse. Vợ, bạn, nhà.

Compagnie, assemblée. Dân, hội, họ ; —, bande, dàn, đoàn, lũ ; une — de soldats, một đội ; une — de perdrix, dân chim da da.

Compagnon. Kè ở cùng, kè đi cùng ; kè theo ; — ami, bạn ; — d'école, bạn học.

Comparable. Sánh được, giống như, chẳng khác gì như.

Comparaire. Ra mặt vuối quan xét.

Comparer. Sánh, so sánh, ví như ; — l'un à l'autre, sánh ai vuối ai.

Compartiment. Ô, ô nhô, ngăn.

Compas. Cái kìm pa, cái khuynh, cái qui xích.
Compassé. Chẳng đơn sơ.
Compassion. Đức thương xót.
Compatible. Xứng, xứng hợp, vừa.
Compatir. Thương xót, động, chuyền, chịu khó làm một.
Compatissant. Có lòng thương xót, lòng từ bi, lân mẫn.
Compatriote. Người quê hương; mon —, người cùng một xã vuông tôi.
Compendium, abrégé. Lời tóm tắt, sự nói tóm ý.
Compenser. Bù lại, đền, bồi thường; se —, gạt nợ; — (l'un dans l'autre), hơn bù kém.
Compétent. Có quyền.
Compétiteur. Kẻ tranh, kẻ xin một trật vuông.
Compiler. Lặt lây.
Complainte. Sự than vãn, ca than thương.
Complaire à quelqu'un. Theo ý, chiều lòng; se —, lày làm vui, ưa, thích.
Complaisamment. Cách lịch sự, cách kính nể.
Complaisance. Sự sẵn lòng giúp, sự hay giúp.
Complaisant. Sẵn lòng giúp, có lòng chung.
Complément. Sự làm cho lọn, sự thêm cho tuyển hảo.
Complet. Đã đầy, đã lọn, đủ.
Compléter. Làm cho đầy, cho lọn, cho đủ.
Complex. Có nhiều (thứ, cách, lẽ, v. v.).
Complexion. Tính, thân thể; — faille, thân thể yêu ót, mình vẫn yêu.
Complice. Đồng tâm, đồng tình (trong việc gì), kẻ đồng tình phạm tội.
Compliment. Lời khen, lời mừng, bài mừng.

Complimenter, faire des compliments. Đọc bài chào, đọc bài mừng, bày lời mừng; —, féliciter, mừng, khen.
Compliqué, emrouillé. Rồi rit; —, difficile, khó (làm, hiểu, v. v.)
Compliquer. Làm cho ra rối rít.
Complot. Sự hùa tập, sự nhiều người cam kết vuông nhau.
Comploter. Đồng tình cùng nhau, họp một ý, mồng lòng vuông nhau.
Componction. Sự phàn nàn đau đớn trong lòng.
Comporter (se). Ăn ở.
Composé, mélangé. Có nhiều phần kép; —, formé, đã chịu bày đặt, già.
Composer, faire une composition. Làm bài thi; — un ouvrage, chép sách; — de la poésie, đặt thơ; — un tout de plusieurs choses, xếp đặt, dọn, bắt hợp.
Compositeur d'imprimerie. Thợ xếp chữ in.
Composition (écrite). Bài thi; corriger une —, châm bài.
Compréhensible. Đề hiểu, người ta hiểu được, rõ.
Comprendre, contenir. Đựng, chứa, dược; —, englober, kiêm, gồm, tóm; —, concevoir, hiểu, thông, thâu.
Compresse. Giẽ rách nhét vào dầu tích.
Compressible. Đè được, ép được.
Comprimer. Đè, nén, ép, ôm chặt, nặn; — fig. cầm lại.
Compromis (honneur). Mang tiếng, xâu tiềng.
Compromis (un). Sự hai bên giao cùng nhau ràng sẽ chịu lây lý doán người lý sự nào xử việc cho.
Compromettre, exposer. Liều; se —, liều mình, giây mình vào (việc gì).
Comptant (payer) —. Giao tiền tươi; vendre au —, bán tiền tươi.

Compte, nombre. Số ; —, catalogue, số ; à bon —, rẻ giá, chẳng quí gì ; porter en —, biên vào số, ghi vào số ; faire un —, tính số ; solder un —, già hết nợ, già nót.

Compter. Tính, toán, làm số ; kể, đếm ; — sur ses doigts, gút tay ; — sur l'abaque, gầy bàn tính ; (fig.) — sur quelqu'un, nhò ai ; — en soi-même, nghĩ, tưởng, ngờ.

Comptoir. Đằng bán hàng ; — colonial, phò lập nơi ngoại cuộc ; établir un —, lập phò.

Compulser. Xét, soạn lại.

Comte. Thiên hò (voyez baron : bá hò), hầu, (V. le mot Noblesse).

Comtesse. Bà há.

Concasser. Đâm, đâm nát, làm cho mòn nát.

Concave. (Sự gi) lóm vào.

Concavité. Nói lóm vào.

Concéder. Cho, để, bỏ, nhường, chịu phép.

Concentrique. Có một ròn vuông, có một trung độ như nhau.

Conception : 1° intelligence. Sự hiểu, trí khôn ; 2° —, sự chịu thai ; l'Immaculée —, Rất Thánh Đức Bà chẳng hề mắc tội tổ tông truyền.

Concerner. Thuộc về.

Concert. Hội bát âm, hội hát ; de —, đồng tình vuông nhau.

Concerter (se). Bàn bạc.

Concession, chose qu'on accorde. Sự nhường, sự ưng ; — de terre, sự cấp ruộng ; obtenir une —, trưng đất, trưng điền.

Concessionnaire. Kẻ trung đàt.

Concevoir : 1° comprendre. Hiểu, thâu, thông ; 2° chịu thai.

Concierge. Kẻ giữ cửa, kẻ canh cồng.

Conciergerie. Nhà canh cồng.

Concile. Công đồng, hội đồng.

Conciliable. Có thể hợp, hợp được vuông.

Conciliabule. Hội nhở.

Conciliant. Dễ, dễ di lại, dễ ăn ở.

Conciliier les esprits. Làm cho hoà thuận, giao hoà ; se —, lây lòng (ai).

Concise (style). Cách nói văn câu.

Concitoyen. Người bần hương, có một quê vuông.

Conclave. Hội các đức Cardinalé mà bầu đức thánh Phapha.

Conclure, finir. Làm cùng, làm cho lọn vẹn, làm cho xong ; — un traité, giao kết vuông ; — un marché, mà cả.

Conclusion. Cùng tận.

Concombre. Dưa chuột, * thủ đồng qua ; le — amer, mướp đắng.

Concomitant. Điều nọ tùy tiếp vuông điều kia.

Concordance. Sự xứng hợp vuông.

Concordat. Lời giao, điều giao.

Concorde. Sự hòa, sự hoà thuận, sự đồng tâm đồng thanh.

Concorder. Hợp cùng, hợp nhau, xứng hợp.

Concourir pour un prix. Đua tranh, thi vuông nhau.

Concours. Thi ; aller au —, đi thi ; grand — de monde, đông người, sự người ta tuôn đèn cho đông lăm.

Concupine. Vợ lè, vợ mọn, vợ thiêp, vợ bé.

Concupiscence. Lòng dục, tính xác thịt.

Concurrent. Kẻ tranh.

Concussion. Sự ăn bớt của dân ; accuser quelqu'un de —, cáo ai về tội ăn bớt của dân.

Condamné. Kẻ đã phải luận phạt.

Condamner. Khép án, đoán phạt, luận phạt, phạt ; — à mort, luận xử tử ; être condamné aux éléphants, phải voi xé.

Condenser. Nâu cao, thang.

Condescendre. Nhường, kính nể, theo ý.

Condiment. Vị, đồ rim, vị pha vào đồ ăn cho ngon, đồ ướp.

Condisciple. Bạn học.

Condition, état. Bậc, đẳng bậc, số phận, thân phận, duyên phận, bản phận ; —, clause, điều buộc, điều phải giữ, điều hứa.

Conditionnel. Tùy, hoặc có hoặc không, hồ nghi.

Condoléance. Sự chịu đau cùng.

Conducteur. Kẻ đưa, kẻ dắt ; — des Travaux publics, ông lục lộ.

Conduire. Đưa, dắt, diệu, dẫn lối ; — une voiture, đưa xe ; — (fig.) cai trị, làm đầu, làm bệ trên.

Conduit (pour les eaux). Cống.

Conduite, manière d'être. Cách ăn净资产, phép ; prendre la — d'une affaire, nhận việc làm, làm cai (việc gì).

Cône. Tiêm viên thè. (hình nón sơn).

Confectionner. Làm, liệu, dọn.

Confédération. Sự giao hiếu, sự giao ước, lời giao ; une —, (nhiều nước) hảo hỉ.

Confédéré. Những kẻ giao ước vuông nhau.

Conférence, réunion. Sự hội, sự nói khéo cùng, sự giáp mặt ; —, entretien, sự dạy, sự giáo.

Conférer. 1° (v. Conférence); 2° — un sacrement, làm phép.

Confesser. Xưng, tiêu xung, tỏ ra, thú ; — ses péchés ou se —, xưng tội.

Confesseur. Thày cả giải tội ; — de la foi, kẻ xưng đạo ra cùng chịu khó vi đạo.

Confession, aveu. Sự xưng, sự thú ; — des péchés, sự xưng tội.

Confessionnal. Toà giải tội.

Confiance. Sự tin, sự cậy ; lòng tin cậy ; homme de —, người chắc chắn.

Confiant. Có lòng tin cậy.

Confidemment. Cách kín, cách trông cậy.

Confidence. Sự nói kín, sự nói khéo cùng.

Confident. Thông công vuông, đồng tâm ; đồng tình.

Confidentiel, secret. Kín nhiệm, mâu nhiệm, cẩn mật.

Confier, remettre quelque chose à quelqu'un.. Giao, gửi, phó; se —, phó mình cho, tin, tin cậy, cậy nhờ.

Configuration. Hình, hình như.

Confiner. Giáp, bờ gần cõi ; se —, bờ xa, bờ riêng.

Confins. Giáp, lân cận, liền vuông, biên thùy, bờ cõi.

Confire. Ủng, muối, gia vị ; fruits confits, mứt quả.

Confirmatif. Làm chứng, chứng.

Confirmation, assurance. Sự quyết, chứng cớ ; —, sacrement, phép thêm sức cho mạnh đạo.

Confirmer, assurer. Ra lẽ làm chứng, khuyên bảo ; —, donner la confirmation, làm phép thêm sức cho mạnh đạo.

Confiseur. Thợ làm mứt.

Confisquer. Tịch phong, bao phong.

Confit. Đồ ăn đã gia vị ; fruit —, mứt quả.

Confiteor. Kinh cáo minh.

Confiture. mứt, cao.

Conflagration. Sự cháy, sự lửa dót.

Conflit. Sự cãi nhau, sự chạm nhau, trận.

Confluent. Ngã ba sông, cửa sông.

Confluer. (Hai sông) chảy làm một, hợp làm một, nhập vào nhau, nhập vào.

Confondre, mêler. Lắn lộn, lầm ; — le vrai et le faux, lây sự thật làm dối, và sự dối làm thật ; —, couvrir de honte, làm cho thẹn ; —, se méprendre, lầm, sai, lạc.

Conforme (être). Xứng hợp, phải lẽ, vừa.

Conformer. Làm nên hình gì ; se —, chiều lòng, vâng lời, bắt chước.

Confortable (subs.). Sự dù ăn, sự dư ăn, sự hằng ngày túc dụng.

Confrère. Bạn, anh em.

Conférence. Họ, họ thánh ; — des se-cours spirituels, họ Bảo Linh ; — de la Ste Enfance, họ Tiểu nhi, họ Thiên thần.

Confronter, comparer. Sánh, so sánh, sánh lại.

Confus, troublé. Bối rối ; —, honteux, kẽm lèm làm xấu hổ.

Confusément. Lẩn lộn, bảy ba.

Confusion, trouble. Sự lẩn lộn ; —, honte, pudeur, sự thẹn thò, sự hổ mặt, sự xấu hổ.

Gongé, permission. Phép ; donner —, tha phép, cho phép, cho chơi ; —, vacances, dô nghỉ học, mùa chơi ; prendre un — pour cause de deuil, về ưu.

Gongédier. Tha phép, bỏ, rầy.

Gongeler. Làm cho đồng lại, làm cho ra đặc ; se —, ra đặc, ra cứng, đồng lại.

Congénère. Cũng một giống một thứ vuông.

Congestion. Sự phài uất máu.

Congratuler, féliciter. Mừng, khen.

Congrégation. Họ, (họ thánh).

Congrès. Sự hiệp cùng nhau, sự tôi đến cùng nhau, sự hội.

Conique. Có hình nón sơn.

Congru. Vừa dù ; la portion congrue, sự được vừa dù ăn.

Conjecture. Sự đoán phỏng, sự đoán chừng.

Conjecturer. Nghĩ, luận, phỏng, ước chừng, đoán phỏng.

Conjoindre. Kết làm một, nối cùng, tiệp.

Conjoint. Kẻ đã kết bạn.

Conjointement. Làm một, chung cả.

Conjoncture. Dịp, nỗi, mòn, tích.

Conjugal. Thuộc về sự vợ chồng.

Conjuguer (un verbe). Đọc các thì cách verbô, chia verbô.

Conjuration, révolte. Phe đảng, sự nhiều người hùa tập.

Conjuré. Kẻ vào bè, phe đảng nào.

Conjuror, supplier. Xin, xin nài, nguyễn xin ; —, détourner (un mal-heur), cầm, can, xua ra, đuổi đi ; —, conspirer, làm phe đảng, tụ tập.

Connaissance. Sự biết; perdre —, thất kinh mất vía ; faire —, bén hơi, làm quen.

Connaissement. Tờ biên lai.

Connaisseur. Kẻ biết, người quen (việc gì), người thông biết.

Connaitre. Biết, nhận biết ; — à fond, thông biết, thấu ; — quelqu'un, quen thuộc (ai).

Connétable. Trung quân.

Connexe. Liên tiếp, chẳng lia (nhau), tùy, tòng.

Connivence; être de — avec. Ám hợp, ám thông vuội.

Conopée. Màn che nhà chầu.

Conque, coquille. Vỏ trai, mu, hà, ngao sò.

Conquérant. Người đã thắng ; kẻ đã được, kẻ đã bắt suy phục.

Conquérir, soumettre. Bắt suy phục, bắt chịu phép, thắng ; — les cœurs, lây lòng.

Consacrer, dédier à Dieu. Dâng sự gì cho Đức Chúa Lời, làm phép thánh, truyền chức thánh ; se — à Dieu, dâng mình cho Đức Chúa Lời.

Consanguin. Có họ hàng vuông, anh em, bản tộc, anh em chị em.

Consanguinité. Họ máu, họ hàng.

Conscience. Lương tâm, lòng, sự biết mình có tội hay là có phúc ; les re-

mords de la —, lương tâm cắn rút; en —, cứ sự thật.

Consciencieux. Hay cứ lương tâm.
Conscient. Biết, biết mình có tội hay là có phúc.

Congscription. Sự biên lính mới vào sở.

Conscript. Lính mới, lính tân giàn; —, apprenti, kẻ mới tập; pères conscrits, sáu quan triều đình.

Consecrator. Đang làm phép thánh; kẻ dâng.

Consecration. Sự dâng cho Đức Chúa Lời, làm phép cho... nên thánh.

Consecutive. Liên, liên tiếp.

Conseil, avis. Lời khuyên, ý toán, ý cùng; —, assemblée, hội, hội đồng, công đồng; — secret (du roi), cơ mật.

Conseiller (v.). Khuyên, khuyên bảo, khuyên răn.

Conseiller (subs.); — d'Etat. Quan cơ mật.

Consentant. Kẻ ưng, kẻ khen, kẻ chiều lòng.

Consentement. Sự đồng lòng, sự ưng, sự hợp một ý vuông.

Consentir. Ưng, hợp ý cùng, thuận ý, dành, dành lòng.

Consequence. Sự liên theo, điều gì tùy tòng, sự gì bồi sự khác ma ra; en —, bồi dày, cho nên; vì vậy; nhân vì sự ấy.

Consequent (avec soi-même). Cứ trực liên, cứ một mực.

Consequently (adv.). Bởi dày cho nên, nhân vì sự ấy.

Conserve. (Đồ gì) dã dè dành, dã giữ; lunette de conserve, mục kính đen, xanh, v. v.

Conserver. Giữ giữ, giữ; se —, bê lâu dài, bê bền, còn.

Considerable (personne). Cả thể, cao trọng, khí khái; (chose), to, gồm; une foule —, đông người lâm.

Considerant. Điều nói trước, lời nói trước, đầu hết.

Consideration, estime. Sự vì nè, sự kính vi; en —, (loc. prép.), vì, vì nè.

Considerer, regarder. Nhìn xem, xem kỹ; —, réfléchir sur, suy nghĩ, lo suy, suy xét; — estimer, lây làm qui trọng, kính, kính vi.

Consignataire. Quan giữ các của cầm cõ.

Consignation. Tờ khai của gửi hay là của cầm cõ, sự ký thác đồ hay là tiền bạc.

Consigne. Lời truyền, lời khiên.

Consigner, mettre en dépôt. Giao, gửi cửa; — un soldat, giam, không cho phép ra; — un fait, biên.

Consistant, solide. Vững bền.

Consister. Ở tại.

Consistoire. Các đằng giám mục hiệp nghị.

Consolation. (Điều, lời) yên 心.

Console. Cái bàn; bàn dọn đồ lỗ.

Consoler. Yên 心, đỡ, giải phiền; se —, yên 心 mình.

Consolider. Làm cho nên vững, chống đỡ, kè, kèm, chấn lên.

Consommation. Sự tốn phí, sự dùng; objets de —, đồ ăn uống.

Consommer, manger. Ăn, dùng, tiêu; —, achever, làm xong việc.

Consumption, faiblesse. Sự hao sức đi.

Consonnance. Sự (hai, ba chữ) kêu ra tiếng như nhau.

Consonne. Chữ câm.

Consorts. Đang, bạn, đoàn, lũ.

Consoude, pl. * Lão thanh hoa.

Conspiracy. Sự làm bè đảng, đảng nghịch.

Conspirer. Đồng tình vuội, đồng lòng, đồng tâm giao cùng nhau; —, comploter, làm phe đảng, tụ tập.

Conspuer. Nói xỉ nhục, làm xấu hổ.

Constamment. Liên, cứ trực liên, mãi.

Constance. Sự vững vàng, sự khăng khăng một mực, sự chẳng hay đổi, sự kiên tâm.

Constant. Kiên, kiên tâm, vững vàng, bền lòng, bền chí, khăng khăng một mực ; — avec soi-même, cứ trực liên.

Constater (un fait). Xét, tra dắc thật, tim thảy ; — de ses yeux, chính mắt xem thảy.

Constellation. Đông sao, đám sao.

Consternation. Sự kinh khiếp, sự sợ khiếp.

Consterner. Làm cho sợ khiếp ; être consterné, ngã lòng, chột dạ ; — de douleur, phiền não quá sức.

Constipation. chứng đi táo.

Constipier. Làm cho đại tiện táo.

Constituer, instituer. Lập, xây lập, đặt lên ; —, composer, gồm, sinh ra bối ; se —, être constitué, thành bối, sinh ra bối, ở tại.

Constitution, lois. Khuôn phép, luật lệ, sắc chỉ ; — complexion, tính khí (thân thể), cách thê.

Construction. Sự xây lập ; fig. ; — des phrases, sự sắp tiếng cho tron tru.

Construire, bâtir. Xây, lập, dựng, dắp, làm ; — un navire, đóng tàu ; fig. sắp, xếp đặt, dọn dẹp.

Consubstantiel. Cũng một bản tinh vuông.

Consul. Quan cõnslê, quan lính sự.

Consulat. Toà quan lính sự.

Consulter, prendre avis. Hỏi, hỏi han, hỏi ý kẻ khác ; — un ouvrage, xem sách ; — (les intérêts de quelqu'un), lo lường, lo dèn, lo liệu ; se —, bàn bạc, bàn luận.

Consumer, manger. Ăn, dùng ; —, détruire, phá, phung phá, hao tổn ; — absorber, tiêu, làm cho hết ; —

son patrimoine, hao phí gia tài ; (pass.) être consumé par la maladie, phải ôm ròn ; maison consumée par le feu, nhà đã đốt, đốt nhà.

Contact. Sự dá đèn, sự sờ mó.

Contagieux. Lây ; maladie contagieuse, tật lây.

Contagion. Bệnh lây, ôn dịch ; être atteint par la —, lây phái, lây lan.

Contaminer; souiller. Làm cho do, vây vá, làm hư.

Conte. Truyện bày đặt, truyện biên ngôn.

Contemplatif. Hay suy ngẫm.

Contempler. Coi, nom, trông kĩ, nhìn trừng trừng ; fig. ngẫm, suy nghĩ, xem xét.

Contemporain. Cũng một đời như.

Contempteur. Kẻ chê, kẻ khinh dể, kẻ chẳng xem sao.

Contentance, capacité. Sự đựng được, tràng khoát và sâu bao nhiêu ; fig. ; —, maintien, cách thê, hình dạng.

Contenir, renfermer. Đựng, đựng được, chứa, trữ, gồm, tóm, kiêm ; fig. ; —, réprimier, cầm lại, buộc, hâm, dẹp, giữ, ngăn cầm.

Content, satisfait. Phì lòng, troi tǎn, mừng, dành lòng.

Contentement. Sự thoả, sự vui lòng, sự vui sướng.

Contenter, satisfaire. Làm cho bằng lòng, làm dù ; —, donner du plaisir, làm cho thoả, làm cho vui chơi ; —, assouvir, làm cho nó dù ; être content, vui mừng, lây làm dù, bằng lòng.

Contentieux, processif. Hay kiện cáo, hay cãi ; affaire contentieuse, việc chưa chịu xử, dang giò.

Contention, débat. Sự đua nhau, sự dòi dich, sự chồng lại, sự cãi cọ ; — d'esprit, sự cầm trí mãi, sự đem lòng đem trí.

Contenu, réprimé. phái cầm lại, hăm dẹp ; —, renfermé, có trong, sự gồm, sự chịu đựng.

Conter. Ké lại, kê ra, kê truyện ; on conte que, có truyện rằng.

Contestable. Sự chẳng chắc, hổ nghi được, cái trả được.

Contester. Chồng lại, cãi cọ, đòi lại.

Contexte. Thứ tự, từ tiệp.

Contexture. Cách kê tiệp, sự xếp đặt.

Contigu. Liên, giáp, tiệp giáp, lân cận, áp.

Continence. Đức tiết kiệm, đức sạch sẽ, sự hâm tính mè.

Continent (subst.). Đất liền, đất, báu đất.

Continent (adj.). Ké giữ đức đồng trinh, tiết kiệm.

Contingent. Xảy đèn, tình cờ xảy ra.

Continu. Can liền, liền, tiệp giáp.

Continuel. Luôn, mãi, chẳng có khi dừng.

Continuellement (adv.). Liên mãi, luôn, vô cùng, chẳng có khi dừng.

Continuer. Cứ, cứ việc, làm luôn, chẳng thôi.

Continuité. Sự liên tiệp, sự cứ việc, sự chẳng có khi dừng.

Contondant (instrument). (Đồ gù) đâm được.

Contorsion de la bouche. Sự chầu mồ, sự ngút miệng ; — des lèvres, sự blu môi ; — des pieds, sự gięo chân, sự trặc chân.

Contour. Đàng vòng, chu ; fig., détour, lời quanh.

Contourner, déformer. Vặn, quay, xe vặn, mếu máo ; —, faire le tour, di chung quanh.

Contractant. Ké giao ước, kẻ làm nỗi giao.

Contracter, s'engager. Định (cùng nhau), hứa, làm lời giao, —, reserrer, co lại, rút lại, làm cho ra

chặt hẹp ; — une maladie, lây phái bệnh ; — la variode, lén đậu, lén hoa, lén mùa, lén tót ; — la rougeole, lén sởi.

Contraction, resserrement. Sự co lại ; — de deux syllabes en une seule, sự dúc hai vẫn vào một.

Contradicteur. Ké chống cãi, kẻ bέ.

Contraindre. Ép, ép uống, bắt, hiếp ; se —, hăm mình, giữ mình, dẹp mình lại.

Contraire, opposé. Ngược, nghịch, xung khắc, đòi lại, chẳng hợp ; aller vent —, đi gió ngược ; au —, (loc. adv.) chẳng vậy, mà lại.

Contrairement. Cách ngược, nghịch, trái, chẳng hợp.

Contrariant, fâcheux. Khó lòng, rầy rà, khó chịu.

Contrarier, gêner. Làm nghịch, làm ngăn trở ; —, contredire, cãi, nói nói ngang.

Contrariété, ennui. Sự khó lòng.

Contraste. sự khác hình, sự chẳng hợp, sự nghịch.

Contraster, faire contraste. Chẳng hợp, xung khắc, so sánh, ví.

Contrat. Lời giao, điều giao, lời hứa.

Contravention. Lỗi, trái lề luật,

Contre (prép.). Trái, nghịch ; à — cœur, trái ý, ép tính, chẳng dành lòng ; —, en face, trước mặt, ngay thẳng, ngay nhau ; par — coup, đánh lại, chiên lại.

Contre-amiral. Quan sáu (khoanh).

Contrebancer. Bù, bù lại, sánh.

Contrebande. Sự chở đồ trộn tuân ; passer en —, chở trộn tuân.

Contrebandier. Ké trộn đồ trộn tuân.

Contre-bas (en). Dưới.

Contre-cœur (à). Trái ý, cách ép tính, ép uống.

Contre-coup. Sự đánh lại, sự chiên lại.

Contredire, contrecarrer. Cãi, cãi lẽ, cãi lời, nói ngang.

Contrée. Miền, phuong.

Contrefaçon. Sự bắt chước trộm, sự giả dối ; dối giả, dối mạo.

Contrefaire. Giả mạo.

Contrefaite (personne). Xấu xa, xấu hinh, xấu dạng.

Contrefort. Tường kèm ; — d'un pont, chân đập cầu.

Contre-maitre. Người đốc công.

Contremander, donner un contre-ordre. Rút lời truyền, bảo thê khác.

Contre-pied. Bên kia, sự chẳng hợp, sự nói ngược.

Contre-poids. Sự cân đối, cân thăng bằng.

Contre-poison. Thuốc giải độc, thuốc giả độc.

Contresens. Ý trái, ý nghịch cùng chính nghĩa.

Contre-temps (à). Trái mùa, trái thời.

Contrevénir, violer une loi. Làm trái luật.

Contrevent. Cánh cửa sổ.

Contribuable. Kẻ chịu nộp thuế, kẻ phải nộp thuế.

Contribuer en argent, etc. Đóng góp.

Contribution. Thuế, phần góp, tiền phúng.

Contrister. Làm phiền lòng, làm cho lo buồn đau đớn, làm cực lòng ; pass. phiền lòng, buồn rầu.

Contrit, repentant. Lo buồn, đau đớn, phản nản vì đã phạm tội.

Contribution. Sự ăn năn tội, sự đau đớn trong lòng ; acte de —, kinh ba Ngôi.

Contrôler, vérifier. Khảo lại, xét lại, xem lại.

Controuvé (fait). Giả, dối trả, chẳng thật.

Controverser. Cãi, cãi trả, lấy làm hồ nghi, chẳng chắc.

Contumace, défaut de comparaître.

Sự chẳng thưa hay là chẳng đèn khi quan đài ; juger par —, luận phạt (ai) vì chẳng chịu đèn khi quan đài.

Contumax, qui fait défaut. Người chẳng đèn khi quan đài.

Contusion. Dầu tim da, dầu giáp thịt ra.

Convaincre quelqu'un. Nói đắc lý, bắt phục lẽ ; — de quelque chose, bắt thú, làm chứng tỏ.

Convalescence. Sự dã bệnh, sự khoẻ lại ; être en —, khoẻ lại, thuyên bệnh, nên lành dã.

Convenable. Xứng, xứng hợp, dồi, vừa ; —, poli, lịch sự, hàn hoi ; (v. imp.) : il est —, nên.

Convenir, avoir le même sentiment. Hợp một ý, xứng, xứng hợp, thuận ý ; —, se mettre d'accord, đồng tâm, dành lòng ; —, avouer, thú, chịu xứng ; (v. imp.) : il convient, nên, phải ; là sự phải.

Convention, pacte. Lời giao, lời giao hứa, tờ giao ước ; observer les —, giữ sự minh dã hứa.

Conventionnel. Thuộc về sự giao ; (những sự) đã giao ước vuông nhau.

Conventuel. Thuộc về nhà dòng ; riêng nhà dòng.

Converger. Bởi nhiều nơi mà đèn.

Conversation. Sự nói khéo cùng ; sự nói truyện vuông.

Converser. Nói truyện cùng, nói khéo cùng.

Conversion à la foi. Sự lờ lại đạo.

Converti (nouveau). Bỗn đạo mới.

Convertir, changer. Đổi, lện thứ tự, làm cho ra khác ; — quelqu'un, dem lòng ai (về việc gì) ; bắt đi đạo ; se —, lờ lại đi đạo

Convexe. Lồi ra, có hình bán nguyệt ; có mặt ngoài cong.

- Conviction**; avoir la — de. Nghĩ, ou in trí.
- Convier**. Mời ăn tiệc.
- Convive**. Kê ăn mâm cùng, người dã mời ăn cơm.
- Convocation**. Sự hội, sự gọi, sự mời, sự họp lại.
- Convoi**. Đám; — funèbre, sự đưa xác, đám ma.
- Convoiter**. Tham lam, ước ao lầm, hằn khoán.
- Convoitise**. Sự tham của, sự tham chức quyền, sự trực lợi.
- Convoler**, se remarier. Cải giá.
- Convoquer**. Hội, hội lại, mời, dòi, gọi, chiêu, họp lại.
- Convulsion**, maladie. Bệnh kinh phong, tật gân co lại, sự chuyển gân.
- Coopérateur**. Kê hiệp sức mà làm, kê làm giúp.
- Coopérer**. Làm giúp, hiệp lực mà làm.
- Coordonner**. Bày thứ tự, sửa sang.
- Copeau**. Mảnh gỗ.
- Copie**, reproduction d'un écrit, etc. Bản sao, bản hệt như chính bản.
- Copier**, prendre une copie. Biên sao, sao lại, làm hệt như, sao việt; —, imiter, bắt chước, theo chòn.
- Copieux**. Nhiều lầm.
- Coq** Gà sông, con gà; — sauvage, gà rừng; — de bruyère, gà rừng; — d'Inde, gà tây; — de pagode, con bìm bìm; — de combat, gà chọi, gà đá bón.
- Coque**. Vỏ; — de limaçon, vỏ ốc; la — d'un navire, lườn tàu.
- Coquelicot**. * Mí nhân thảo.
- Coqueluche**. Ho (trẻ con).
- Coquet**. Lá lurret.
- Coquetier**. Cốc gỗ (dê trứng), dê trứng.
- Coquillage**. Vỏ các giòng hàu hén; ốc, hén.
- Coquille**. Ốc; — de noix, etc., vỏ; — pour servir le riz, cái trai (fig).
- Coquin**. Thằng bồm, gian ác
- Cor**, instrument de musique. Tù và; kèn, loa; — de chasse, kèn đồng; kèn đi săn.
- Cor**, durillon au pied. Chiên giận, chín giận.
- Cor**, petite corne du bois d'un cerf. Sừng, lộc nhung.
- Corail**. * San hô, cây hoa đá.
- Coran**. Sách thánh đạo mahumét.
- Corbeau**. Con quạ, chim ác; — à collier, quạ khoang cổ.
- Corbeille**. Thùng, rỗ, rá, giỏ, giàn, gián.
- Corbillard**. Xe đưa xác.
- Cordages**. Dây neo, dây song, chão, chằng.
- Corde**. Dây; faire une —, đánh dây, gióc dây.
- Cordeau**. Dây nhỏ, dây rợ.
- Corder**, cordeller, Vận, gióc dây, đánh dây; se —, s'entremêler, chun.
- Corderie**. Nhà đánh dây đánh thừng.
- Cordial**, réconfortant. Hay bồ súc; —, affectueux, có tình, lòng thương.
- Cordier**. Thợ đánh dây, thợ đánh thừng.
- Cordon**. Dây nhỏ; — de chapeau, quai nón, quai thao; — de mamillaire, giải yêm.
- Cordonner**. Xe (dây, sợi, etc.).
- Cordonnet**. Con rợ, dây rợ, dây nhỏ, dây gióc.
- Cordonnier**. Thợ giày.
- Coreligionnaire**. Cúng một đạo như.
- Coriace**. Cứng.
- Coriandre**. Rau mùi; * hoàn tuy thái.
- Cormier**, arbre. Cây cùi d่าง.
- Cormoran**, oiseau aquatique. Cốc dê; * thuỷ lão ác.

Cornac. Quản tượng, quản voi.

Cornaline. * Hồng mā nǎo.

Corne. Sừng ; frapper de la corne, húc, văng ; — des pieds de certains animaux, móng ; — de soulier, cái vỏ giày, cài miệt ; —, pli d'un feuillet, góc tờ giấy.

Corneille, oiseau. Con quạ ; * ông kê, bạch cáp.

Cornemuse. Kèn bao da.

Corner, sonner du cor. Thổi kèn.

Cornet de papier. Gói giấy, dài giấy, giấy cuộn như loa ; — à pistons, kèn đồng ba phím.

Cornette. Mũ dàn bà (riêng các nhà mụ).

Cornichon. Dưa chuột non, * hoàng qua.

Cornouiller. * Cây sơn thù du.

Corollaire, conséquence. Câu luận bởi lẽ chắc mà ra.

Corolle. Giùm hoa, tràng hoa.

Corporal. Khăn thánh, khăn corporalé.

Corporation. Họ, phường, hội.

Corporel, qui a un corps. Có xác, có thịt ; —, relatif au corps, thuộc về xác ; —, visible, ngũ quan thấy được.

Corps. Xác, xác thịt ; — de garde, nhà diêm, diêm linh canh ; — d'armée, binh, đạo binh ; — corporation, họ, phường, hội ; prendre du —, nên béo tót, nên béo đầy ; — céleste, ngôi sao.

Corpulence. Sự béo tót, sự béo đầy, mình vóc to lớn.

Corpulent. Béo tót, béo đầy, to lớn.

Correct, sans faute. Phải mèo, phải lẽ, —, poli, lịch sự, hẳn hoi.

Correctement. Cứ mèo.

Correcteur. Kẻ sửa lại, kẻ quở trách.

Correction. Sự đánh, sự sửa dạy, sự phạt ; maison de —, nhà phạt (trè).

Corrélatif. (Sự gì) dối nhau (như cha và con, vợ và chồng, v. v.).

Correspondance, symétrie. Sự xứng, xứng hợp ; — par lettre, thư từ vãng lai.

Cerrespondant. Kẻ thông tin.

Correspondre, avoir les mêmes sentiments. Xum hợp ; — par lettre, viết thư lại, viết thư cùng ; — avec quelqu'un, thông tin vuôi ai ; se —, être symétrique, đôi, ngang.

Corridor. Lối đi trong nhà.

Corriger, réformer. Sửa dạy ; —, punir, sửa phạt, phạt, đánh đòn ; —, adoucir, bớt ; — une composition, chàm bài ; se —, sửa minh lại, cả tà qui chính, cải ác hoàn lương, cải dũ về lành ; cách : — pour toujours, cách đèn già.

Corrigible. Có thể sửa dạy được, tri được.

Corroborer. Làm cho chắc, cho vững, thêm sức.

Corroder. Cắn rứt, gặm, khói.

Corrompre, gâter. Làm hư ; fig., —, dépraver, dỗ dành, dút lót ; corrompre quelqu'un à prix d'argent, dút tiền mua lòng ai ; se —, ra hư, thòi ra, mục ra, ra hôi ; fig. selaisser — à prix d'argent, ăn dứt, ăn hôi lộ.

Corrompu, pourri. Thối, hư, mục, hôi.

Corrosif. Hay ăn, hay làm cho mòn.

Corroyer. Thuộc da.

Corroyeur. Thủ thuộc da ; kẻ làm nghề thuộc da.

Corrupteur. Kẻ làm hư, kẻ cám dỗ ; — par argent, kẻ dứt lót.

Corruptible, sujet à la corruption. Hay hư hay nát ; — à prix d'argent, kẻ chịu ăn dứt, ăn hôi lộ.

Corsaire, pirate. Kẻ cướp bóc, quân tàu cướp, quân tàu ô.

Corsé, fort. Mạnh.

Corset. Áo nịt ngực (dàn bà).

Cortège. Các kẽ theo hâu ; en grand —, cách trọng thể lâm ; cách trọng thể linh đình.

Corvée. Việc, việc quan ; — officielle, công sự, sưu.

Corvette, bateau de guerre. Tàu chiến (binh thường).

Coryphée, chef. Kẽ làm đầu phuруг hát ; kẽ ôp việc gi.

Coryza, rhume. Bệnh sổ mũi.

Cosmétique. Thuốc thơm, phàn giỏi.

Cosmographie. Bản đồ thê gian, * thiên văn.

Cosmopolite. Kẽ đỗi noi ở luôn ; kẽ nay đây mai đó.

Cosse. Vỏ (các thứ hạt hay là đậu).

Cossu, riche. Giàu có ; —, bien mis, là lượt, kẽ mặc áo quý giá.

Costume. Áo mặc, cách ăn mặc.

Côte, impôt. Tiền thuế ; —, quote-part, phàn ; —, marque, dấu (sô ou chữ).

Côte, os. Xương sườn ; fausse —, xương sườn cụt ; —, rivage, bãi, bãi biển, bãi biển ; loc. adv., — à —, ngang, ngang vai.

Côté. Bên, bê ; de tous côtés, mọi bê, tú phía ; fig. —, ligne de parenté, họ ; —, parti, bê ; laisser de —, bỏ ; mettre de —, dể dành ; le —, cạnh sườn ; à —, gần.

Coteau. Đồi, sườn đồi.

Côtelette. Sườn, xương sườn ; de la —, thịt sườn.

Coter, marquer. Đánh giá, đánh số.

Coterie. Bè, phe, phe đảng.

Cothurne. Ủng.

Cotillon, jupe de dessous. Áo trong (dàn bà).

Cotisation. Tiền góp.

Cotiser (se). Đóng góp, thu góp, góp tiền.

Coton. Bông ; battre le —, bắn bông ; étoffe de —, đỗ vải dệt.

Cotonnier. Cây bông, cây bông gòn, * miên hoa thụ.

Côtoyer. Đi bên cạnh.

Cottage. Trại.

Cotte de mailles. Mả giáp dan.

Cou. Cổ ; — de pied, cổ chân.

Couard. Rát gan, có tính rát (nhát).

Couchant. Bên tây, hướng tây ; le soleil est au —, chêch bóng.

Couche, lit. Giường ; —, épaisseur, lớp, tầng ; —, enfantement, sự sinh đẻ.

Coucher, mettre au lit. Cho nằm giường ; —, renverser, vật xuống, đổ xuống ; —, passer la nuit, trú đêm, ngủ ; — en joue, nhăm ; se —, di nằm ngủ ; se — (en parlant des astres), lặn di ; être couché, nằm giường ; être couché ; être malade, nằm liệt.

Couchette. Giường nhỏ, giường nằm.

Coucheur (mauvais). Khó ăn, khó ở.

Coucou, oiseau. Chim tu hú ; —, horloge, đồng hồ.

Coude, Cẳng tay ; —, angle sortant, xó, khoé ; — d'un fleuve, khúc ; — d'une route, quãng, chặng.

Cou-de-pied. Cổ chân.

Coudée. Thước, thước ba gang.

Coudoyer, (se). Chạm nhau, giáp nhau.

Coudre. May, khâu, thêu thùa ; — quelque chose de dur, chăm ; — un bouton, đom đóm áo ; — ensemble, câu lại.

Coudrier. * Viên lật thụ.

Couenne. Da lợn.

Couenneuse (angine). Bệnh yết hầu.

Couler. Chảy, chảy ra ; ra lỏng ; — goutte à goutte, chảy nước teo teo ; —, laisser échapper, giọt ; — s'engloutir, chim xuồng nước, gim đầm ; — avec bruit, chảy ầm ầm, chảy ổ ổ.

Couleur. Mùi, sắc ; — claire, mùi ngọt ; — foncée, mùi sầm ; — rose,

mùi dỗ ngọt; — de paille, mùi vàng rơm; — de chair, mùi hồng; des couleurs pour peindre, thuốc vẽ; — à l'huile, thuốc vẽ dầu.

Couleuvre. Rắn ráo, rắn nước.

Couleuvrine. Súng trụ tràng dài.

Coulisse, rainure. Chỗ.

Couloir, passage. Lối hẹp.

Couloire. (Thứ) phễu lọc.

Coup, action de frapper. Sự đánh; lát đánh; donner un —, đánh một lát; — de tonnerre, tiếng sấm; — d'œil, trông một cái; un mauvais —, việc quái gở, việc gian ác; loc.: un —, một lần; — sur —, lại...lại; tout-à — bỗng chốc, bất thình linh.

Couvable. Kẻ có tội, kẻ mắc tội; acte —, tội lỗi, việc đáng phạt.

Couplant. Sắc, nhọn.

Coupasser. Băm.

Coupe, tasse. Chén, cốc; la — d'un habit, kiểu cắt áo.

Coupe-jarret, assassin. Thủ giết người, kẻ hay giết người.

Coupelle, creuset. Nồi đúc.

Coupe-papier. Dao rọc.

Couper. Cắt; chặt, gặt, hái; — du pain, cắt bánh, thái bánh; — des arbres, chặt cây, rã cây; — un habit, cắt kiểu áo; — les cheveux, gọt đầu, gót tóc, cắt tóc, xén tóc, hói đầu, hói đầu; — avec des ciseaux, xéo; — plus qu'on ne voulait, cắt bắp; — une tête, chém đầu, chặt cổ; se — le doigt, đứt ngón tay.

Couperet. Dao phay.

Couperose (substance minérale). Tạo phèn.

Couple, paire. Đôi.

Couplet. Một khúc ca.

Coupole. Nóc nhà tròn; có hình tròn.

Coupon. Vụn cắt, vụn rẽo.

Coupure. Nói đã phải cắt; đầu dao đứt.

Cour. Sân; — royale, đèn, lầu các, triều đình; — d'assises, toà luận trọng án.

Courage. Gan, gan ruột, gan dạ, lòng vững.

Courage (interj.). Hay! tốt! giỏi!

Courageux, brave. Bạo dạn, rắn rỏi, gan, can đảm; —, ardent, anh hùng, sôi sảng.

Couramment. Cách tron tru, xuôi.

Courant de l'eau. Dòng, dòng nước; suivre le —, đi xuôi (nước); aller contre le —, đi ngược (nước); fort —, nước chảy mạnh; fig. être au — (d'une affaire), biết.

Courbature. Sự mỏi mệt, sự nhọc nhằn, sự đau lưng.

Courbe, courbure. Sự gò cong, hình cùa tò vò.

Courbé. Cong, khom; un homme —, khom lưng, gù lưng.

Courber (quelque chose). Bắt xuồng, uốn xuồng, uốn cong, vin, hạ xuồng; — la tête, cuộn đầu.

Courbure. Sự gò cong, sự uốn.

Courge. Bầu, bí, * qua.

Courir. Chạy, di mau chân; — à cheval, chạy ngựa; — à toute bride (ngựa) phi; — vite, chạy xon xon; — très vite, chạy vùn vụt, chạy phẩm phẩm; — le cerf, săn nai.

Couronne. Triều thiên, tràng hoa mạo, mạo hoa; fig., récompense, giải, phần thưởng.

Couronner. Bắt triều thiên; cho đội triều thiên; fig. —, récompenser, thưởng, ban phần thưởng; —, achever, làm lợn, làm hoàn thành.

Courrier. Kẻ đem tin, kẻ bảo tin; —, qui porte des lettres, phu trạm.

Courroie. Dây da.

Courroucé. Giận, giận dữ.

Courroucer (se). Giận, giận dữ, thịnh nộ, hờn giận.

Courroux. Sự giận, con giận, lòng thịnh nộ.

Cours d'un fleuve. Dòng sông; — des astres, sự xây vân; —, suite des choses, lán lượt, thi tiết; —, durée, quãng thi giờ; —, prix des choses, giá chung (bạc, hàng hóa).

Course. Sự chạy; — de chevaux, dám dua ngựa, sự ngựa thi; — en canot, dám dua thuyền, sự dua thuyền.

Court. Vắn, tắt; vue courte, không trống xa được.

Courtage. Nghê làm mồi hàng.

Courtaud. Bé, thôp.

Courte-pointe, couverture. Chăn bông.

Courtier. Kẻ làm mồi hàng.

Courtisan, flatteur. Kẻ khen, kẻ a dua.

Courtiser, flatter. A dua, nói bom, bom thôp.

Courtois. Lịch sự, kinh lịch, tử tế.

Cousin, cousine. Anh em, chị em đôi con đì; anh em họ, chị em họ; — germain, anh em thúc bá, con chú con bác, con cô con cậu; cô cữu chi tử. (V. Gramm., n° 341).

Cousin, insecte. Con muỗi.

Coussin. Gối; gối đầu, trái dựa, đệm.

Coussinet. Gối nhỏ, đệm con.

Cout, prix. Giá.

Couteau. Dao; — à découper, dao gõ thịt, dao thái thịt; — de charcutier, dao bầu; — de cuisine, dao phay (fig.); — de chasse, dao săn.

Coutelas. Dao nấm, dao găm.

Coutelier. Thợ rèn dao.

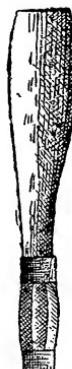
Couter. Giá, dáng giá.

Couêteux. Giá nặng, đắt.

Coutil, toile croisée. Vải.

Coutre. Mâm cày, dao cày.

Coutume. Thói, thói quen, phong tục, lề, thói lệ; vieille —, cựu lệ, thói

cũ; suivre la —, làm cứ lệ, làm lầy lè; contre la —, trái thói.

Coutumier. Đã quen; thường có.

Couture. Đàng chỉ.

Couturière. (Bàn bà) thợ may.

Couvée. Một lứa ấp, một đàn chim con.

Couvent. Nhà dòng, nhà chung tu hành.

Couver. Ấp; fig. —, préparer, sắp sửa cách kín, âm (miru).

Couvercle. Nắp, vung, phẫn; — des caisses appelées bồ, mệt.

Couvert, abri, maison. Nhà, phòng; — d'une personne à table, xiên muỗm, lô đồ com; mettre le —, dọn bàn; avoir le vivre et le —, com nặng áo đầy; loc. adv.: (être) à —, ngoại.

Couverture. Chăn; — en coton, chăn vải; — de laine, chăn lông; — du Laos, phả lào; — qu'on met sous la selle des chevaux, mă nhục.

Couvre-feu. Mô ngủ.

Couvre-pied. Đệm chân.

Couvreur. Thợ ngồi, thợ lợp nhà.

Couvrir. Che, dập, che dày; — de terre, vùn đất; — une maison, lợp nhà; — une maison en tuiles, lợp ngói; ... en paille, lợp gianh, lợp rạ; ... en junc marin, lợp bối; ... en tôle, lợp sắt tây; — la voix de quelqu'un, át tiêng; — des charbons pour les conserver, râm bếp; — un livre, bọc sách; se — (mettre une coiffure), đội; se — la tête, trùm đầu; le temps se couvre, giòi vần mây.

Crabe. Con cua, rạm, cảy, xà xạ; — de mer, cua bể.

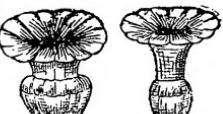
Crabier. Con cò bợ.

Crachat. Nước giỗ, nước bọt miệng, sự giỗ.

Crachement (de sang). chứng khạc huyết, sự thô huyết.

Cracher. Giỗ, nhả, khạc ; — le sang, thô huyêt, giỗ huyêt, khạc huyêt.

Crachoir. Bình phóng, ống giỗ (fig.).

Crachoter. Giỗ phản phật.

Craie. Phân, phân trắng, * hoa thạch phân ; — rouge, son.

Graindre. Sợ, sợ hãi, khiếp, ngại ; không dám ; — avec respect, kính sợ.

Grainte. Sự sợ hãi, sự kính khủng ; sans —, chẳng sợ ; de — que, (loc. conj.) kéo, kéo mà.

Craintif. Rát, hay sợ, hay ngại.

Cramoisi. Tía, đỏ thắm.

Crampe. Sự gân co lại, bệnh kinh phong.

Crampon. Đanh co.

Cramponner (se). Mắc, đinh bén.

Cran. Răng, răng cưa, khúc, khắc.

Crâne (subst.). Sọ.

Crâne (adj.). Có gan ; faire le —, làm gan sắt.

Crapaud. Con cóc.

Crapuleux. Kẻ hư hỏng, thằng lồng lao.

Craquelé. Đã vện, đã rịa.

Craquer (les bois qui craquent). Nổ, nổ lép bẹp ; — en brûlant, nổ tanh tách.

Grasseux, couvert de crasse. Nhớp nhúa, nhợ nhem.

Cratère d'un volcan. Miệng núi phun lửa.

Gravache. Roi ngựa.

Cravate. Khăn buộc cổ.

Craveux. Có phần.

Crayon. Bút chì.

Crayonner, esquisser. Vẽ đại khái, vẽ phác ; —, dessiner au crayon, vẽ bằng bút chì.

Créance, dette. Nợ, công nợ, nợ người ta mắc vuồi mình.

Créancier. Chủ nợ.

Créateur. Kẻ dựng nên, đằng tạo hoá ; le — du ciel et de la terre, đằng dựng nên lời đài muôn vật ; fig., kẻ lập ra, kẻ sinh ra, kẻ tạo thành.

Création. Sự dựng nên, sự sinh ra, sự bồi không mà dựng nên.

Créature. Vật, loài chịu dựng nên.

Crécelle à sapèques, instrument de musique. Sênh tiễn.

Crèche, ratelier pour animaux. Máng cỗ ; —, asile des petits enfants, nhà tiêu nhi.

Crédence. Án thư, bàn thờ cạnh.

Crédit, autorité. Quyền, thần thề ; —, avoir, sở biến tiên được ; vendre à —, bán chịu ; acheter à —, mua chịu.

Credo, symbole des apôtres. Kinh tin kính.

Crédule. Hay tin vô cớ, nhẹ tin.

Créer. Dựng nên, tạo hoá, sinh ; fig., lập ra, tạo lập.

Crémaillère. Móc sắt, mỏ neo treo nổi.

Crême. Váng sữa.

Crémone. Cái sắm.

Créneau. Lợi (thành, v. v.), đâ trô nhiều khía như hình răng.

Crêpe, étoffe. — Nhiều ; —, pâte frite, bánh rán.

Crépir. Trát, nে, bòi.

Crépitement des bois qui brûlent. Bôm bôm, lat chat.

Crépus (cheveux). Quần tóc.

Crépuscule. Chập tối ; khi chanh tồi chanh sáng.

Cresson. Rau cần tây, * thủy cần thái ; le — alénois, rau cần cạn.

Cressonnière. Ao rau cần.

Crête. Mào, mồng ; — de coq (fleur), hoa mào gà.

Cretonne. Dương bâu.

Creuser. Đào ; — en grattant, bói ; fig, approfondir, lục xét, dò, hỏi dò, học kĩ.

Creuset. Chậu, bình, nồi đúc.

Creux, vide. Rỗng không ; —, profond, sâu ; un —, một lỗ ; — de l'estomac, mồ ác.

Crevasse. Đang nề nhô, dầu nề.

Crève-cœur. Cực lòng, sự rầu rủ.

Crever, éclater. Vỡ ra, nở ra ; —, périr, chết.

Crevette. Con tôm, con tép.

Cri. Tiêng kêu, tiếng la loli ; — de l'éléphant, sự voi ré, voi ròng.

Criailler. Kêu cá tiếng, dứt lác, la loli.

Crible. Cái sàng, cái sào, rổ sào.

Cribler. Sàng, sảo ; — fin, giân.

Criblure. Giuông trâu dã sàng.

Criée (vendre à la). Bán tranh mại.

Crier. Reo, la lén, quát, nói cao ; — sans retenue, kêu oang oang như èch dực ; —, se plaindre, kêu ; la porte crie, cửa kêu cọt kẹt.

Crieur public. Thủ mō, kè rao mō.

Crime. Tội, tội nặng, tội phạm, sự gian ác, sự dữ.

Criminel (subs.). Kẻ mắc tội, bợm bãi, gian tà, dứa phạm, kẻ có tội nặng ; kẻ làm trái phép, lỗi luật ; * tội nhân.

Crin (de cheval), etc. Bờm, mào, mao.

Crinière. Mào, bờm, lông mao.

Criquet, sauterelle. Con châu châu.

Crise. Con (bệnh, v. v.)

Crisper. Co lại.

Cristal. Thủ tinh, * lưu ly ; — de roche, thùy tinh mỏ ; vase de —, bình lưu ly, bangle thủy tinh.

Criterium. Dâu, chứng.

Critique (une). Sự khen ou sự chê điêu gì, sự xét (bài) ; un —, kẻ xét mà khen hay là chê.

Critique (adj.), dangereux. Hồi mòn ngòe, cheo leo ; đang cơn ngặt.

Critiquer, mettre des notes. Làm tiêu chử ; —, blâmer, quở, trách, bắt lỗi, chèn.

Croasser. Kêu qua qua.

Croc. Cái móc sắt.

Crochet. Cái móc, mõ, neo, lưỡi.

Crocheter. Lây cái móc mà phá cửa.

Crochu. Cong, quặp, có móc ; nez —, mũi vợ.

Crocodile. Con sàu.

Crocus, safran. Nghệ.

Croire, tenir pour certain. Tin ; — en Dieu, tin có Đức Chúa Lời ; —, s'imaginer, ngờ, in trí ; se — quelqu'un, lây mình làm trọng.

Croisée. Cửa sổ.

Croisés (les) Bình câu rút.

Croiser, mettre en croix. Lượm, đặt như hình chữ thập (十) hay là chữ (X) ; — les bras, lượm tay, chắp cánh ; — les jambes, vắt chân, vắt chân chữ ngũ ; se — (se dit des routes), ngả ba, ngả tư.

Croissance. Sự lớn lên, lúc lớn lên ; l'âge de —, đang lớn.

Croissant (le). Vành giăng khuyết ; — de la lune, lưỡi liềm.

Croître. Lớn lên, nêu to lớn ; — en dignité, thuyên lên, tiền lên ; — en richesses, nêu phú quý.

Croix. Thánh giá, câu rút ; * Thập tự. Littéralement thập tự signifie le caractère ou la lettre dix ; c'est parce que ce caractère s'écrit 十 et ressemble assez à une croix que les mandarins d'abord et à leur suite tout le monde donnèrent à la croix le nom de caractère dix, d'où l'expression : passer sur la —, khoá thập tự ; khoá quâ. Faire le signe de la —, làm dấu câu rút ; fig., hình khỗ, hình phạt, cực hình.

Croquemitaïne. Ông ba bị.

Croque-mort. Kẻ chôn xác chết.

Croquer, manger. Ăn, cắn ; —, peindre, vẽ phác.

Croquis. Tranh vẽ phác.

Crosse d'évêque. Gậy chấn chiên ; — de fusil, báng súng.

Croton, plante. * Quyền tử thụ ; — tiglum, ba đậu.

Crotte. Phân, cát, bùn.

Crottin. Phân (ngựa), phân phuông.

Crouler, être secoué. Lung lay, xiêu di ; —, tomber, đổ, lún, ngã xuồng.

Croup, angine des enfants. Yết hầu bê.

Croupe. Lung, cát.

Croupetons (à). Kè ngồi xổm.

Croupière. Cái khâu ngựa, khâu đuôi, cái chằng hậu.

Croupion. Mông, đít, cổng hậu.

Croupir (se dit de l'eau). Nước tù.

Croûte (du pain). Vỏ bánh.

Croûton. Miêng bánh, miêng véo bánh.

Croyance, foi. Lòng tin, nhân đức tin ; ajouter —, tin ; les croyances, la religion, đạo, các điều phải tin.

Croyant, celui qui a la foi. Kè tin, kè có đạo thật.

Cru (non cuit). Sông sít, chằng chín.

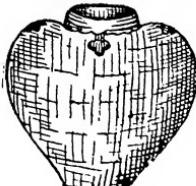
Cru (part. pass. de croire). Đáng tin.

Cruauté. Lòng độc dữ, tinh dữ tợn, sự dữ tợn, sự hung ác.

Cruche. Hũ, nầm, chum, kiệu, cong.

Cong

Chum Kiệu

Cruchon. Vò, nghè, bình nước.

Crucifier. Đóng danh trên cây cầu rút.

Crucifix. Ảnh chuộc tội.

Cruciforme. Có hình cầu rút.

Crue. Lụt, nước lụt.

Cruel. Độc dữ, dữ tợn.

Cruellement. Cách dữ tợn.

Crûment, sans ménagement. Cách cứng, thẳng, thật thà.

Crustacé. (Giống cá) có vỏ, có vảy.

Crypte. Hang đào dưới đất, hang.

Cube, corps solide à six faces. Phuông lập, có hình phuông lập.

Cubitus. Cẳng tay, dương tay.

Cueillir. Hái, lầy ; — un fruit sur un arbre à l'aide d'un bâton, còi.

Cuiller. Muỗm (fig.) ; — à soupe, môi ; petite —, thìa ; grande — en bois pour extraire le riz de la marmite, bai.

Cuillerée. Một muỗm.

Cuir. Da thuộc ; — à rasoir, da mài dao cạo.

Cuirasse. Mả giáp.

Cuirassé (bateau). Tàu bọc thành sắt.

Cuirassier. Linh kị mặc mả giáp.

Cuire. Nấu, thổi, nấu nướng ; — le riz, thổi cơm, dọn đồ ăn ; faire — un animal tout entier, nấu ám ; — sans flamme, nấu âm ; le temps de — une marmite de riz ordinaire (environ un quart d'heure), chín nồi cơm ; le temps de — une marmite de riz pour dix personnes (environ une demi-heure), chín nồi mười ; —, causer une douleur aigue. rát rúa.

Cuisine. Nhà bếp, bếp.

Cuisinier. Kè làm bếp, kè nấu nướng, hoả đầu.

Cuissart. Quần ván.

Cuisse. Trái đùi, trái vè.

Cuit. Chín ; très —, rù ; trop —, chín mõm.

Cuivre. Đồng ; — noir, đồng đen ; — jaune, hoàng đồng ; — blanc, bạch đồng ; — rouge, đồng tị, đồng âm, đồng cua.

Cuivré (teint). Vàng vàng, đèn đèn.

Cul. Cồng hậu, mông đít.

Culbuter, renverser. Đánh đổ, đánh ngã, bỗ xuồng, bạt, giày.

Cul-de-jatte. Kè cụt ống chân.

Cul-de-sac, impasse. Phò độc đạo.

Culminant. Cao, nổi, trên.

Culot, résidu. Bã.

Culotte. Quần, quần cùt ông.

Culte. Sự thờ, cách thờ, lễ phép.

I. — OBJETS CONSACRÉS AU CULTE DIVIN

Un autel. Bàn thờ.

Le maître-autel. Bàn thờ chính.

Les autels latéraux. Bàn thờ cạnh.

Les tentures de l'autel. Màn đinh.

Un devant d'autel. Màn chắn.

Une bannière. Cờ hiệu.

Un bénitier. Bình nước phép.

La Bible. Sách thánh, sách sầm truyền.

L'anc. Testament. Sách sầm truyền cũ.

Le nouv. Testam. Sách cầm truyền mới.

Un bougeoir. Nến soi.

Un brancard (de procession). Cỗ kiệu.

Un breviaire. Sách nguyện.

Les burettes. Lọ rượu, lọ nước.

Le calice. Chén calixê, chén lê.

Les canons d'autel. Bộ Evan.

Un catéchisme. Sách bôn.

Une chaire. Toà giảng.

Un chandelier. Chân đèn.

Un chapelet. Tràng hạt.

Le chœur. Cõrò, noi cõrò.

Un conopée, un voile de tabernacle.

Màn che nhà chầu, áo nhà chầu.

Un corporal. Khăn thánh.

Une crédence. Bàn thờ cạnh, án thư.

Leciboire, lacustode. Bình cõmõnhong.

Un cierge. Nến sáp.

Les cloches. Chuông.

Un confessionnal. Toà giải tội.

La croix. Câu rút, thánh giá.

Le crucifix. Anh chuộc tội.

Un dais. Phuong du.

L'eau bénite. Nước phép.

Un encensoir. Bình hương.

La navette. Tàu hương.

Un Evangile. Sách Evan.

Les fonds baptismaux. Giêng rửa tội.

Un goupillon. Que rây nước phép.

Une hostie, un pain d'autel. Bánh lễ.

Une image. Anh giày.

L'image de l'autel. Anh chính.

Les images qui ornent les tentures.

Anh mái.

Des rangées d'images. Câu dòi.

Une image encadrée (d'étoffe). Anh kê.

Un livre de prières. Sách kinh.

Un lutrin. Yên sách hát.

Une médaille. Ành indu.

Un missel. Sách lê.

Une nappe d'autel. Khăn bàn.

Une niche. Toà tượng.

Un ombrellino. Cái tàn.

L'orgue, les orgues. Đàn, dàn phím.

Un ostensorial. Mặt nhật.

Un paroissien. Sách kinh.

Une patène. Đĩa bạc.

Une pierre sacrée. Đá thánh.

Un prie-Dieu. Ghế quỳ.

Un pupitre. Yên sách.

Un purificatoire. Khăn chùi.

Un reliquaire. Hộp dầu thánh.

Des reliques. Dầu thánh.

Un rituel. Sách các phép.

Un rosaire. Tràng hạt trăm rủi.

Les saintes-huiles. Dầu thánh.

La boîte aux - -. Bình dầu thánh.

Une sonnette. Chuông nhở.

Une statue. Tượng.

Le tabernacle. Nhà chầu.

Les tentures. Màn gian

Le tronc. Hòm tiền làm phúc.

II. — OBJETS AFFECTÉS AU CULTE PAYEN

Un autel. Bàn thờ.

La table devant l'autel. Hương án.

Un brûle-papiers. Phong thư.

Un brûle-parfums. Bình hương.

Le brancard servant à porter les mets de l'offrande. Giá cõ.

Un brancard de procession à huit porteurs. Kiệu bát cồng.
Un brancard de procession à quatre porteurs. Kiệu song hành.
Une niche de procession. Long đinh.
Le cadre de la formule du sacrifice.
 Giá văn tè.
Un chandelier. Cây nén.
De l'encens. Hương.
Des bâtonnets d'encens. Nén hương,
 cây hương.
De l'encens blanc. Hương trắng, hương kín.
De l'encens noir. Hương đen.
De l'encens enroulé. Hương vòng.
Un réchaud à encens. Lư hương.
Une navette. Hộp hương.
Un tube à bâtonnets d'encens. Ông hương.
Un étendard. Cờ.
Les huit fruits (lanternes ou enseignes portées sur de longues hampe).
 Bát bùa.
Un Génie, un Esprit. Thần.
La tablette du Génie. Thần vi.
Le trône du Génie. Ngai.
Son trône de procession. Kiệu hau bành.
Le diplôme du Génie. Sắc thần.
Une idole. But, tượng but.
La tablette des ancêtres. Mộc vi, mộc chủ
Un parasol. Lóng.
Un dais (à hampe unique). Tân.
Un éventail. Quạt vâ.
Un support d'aiguière. Giá quán tây.
Le plateau rond à pied. Mâm bồng.
Le grand plateau rectangulaire à quatre pieds. Mâm tọ.
Un pied de lampe. Cây đèn.
Une cloche en pierre. Khánh.
La clochette. Chuông dẫu.
La cloche en bois creusé. Mõ.
Le tambour. Trống.
Les cymbales. Nao bát.
Les objets en papier. Đồ mã.

Les feuilles d'or, d'argent (faux).
 Giày vàng, giày bạc.
Les lingots d'or (faux). Vàng mã.
Les sapèques en papier. Tờ tiền.
Un vase en bois (servant à renfermer les coupes). Đài.
Les cinq objets. Đồ ngũ sự.
Les sept objets. Đồ thất sự.
 (Les *cinq objets* se composent : 1° d'un brûle-parfums, 2° d'une paire de pieds de lampe, 3° d'une paire de chandeliers, 4° de deux tubes à bâtonnets d'encens et 5° de trois vases à renfermer les coupes. — Les *sept objets* comprennent en outre un réchaud à encens et une navette).

Cultes. — On peut distinguer en Annam quatre religions ou quatre cultes ~~superstitieux~~ : le Confucianisme, le Bouddhisme, le culte des Génies et le culte des Sorciers.

A. Le *Confucianisme* n'est que le renouvellement d'un ancien culte que l'on pourrait facilement croire la religion primitive. Ses observances n'étant sans doute plus guère pratiquées, un sage du nom de Confucius, qui vécut, dit-on, de 551 à 479, avant J.-C., entreprit d'exposer de nouveau, de vive voix et par écrit, les dogmes et les pratiques qu'il fallait garder.

Ses idées sont résumées dans les Tứ Thư ou les quatre livres classiques ; cependant ces livres ne sont pas de sa composition ; ils sont l'œuvre de ses disciples, qui, il est permis de le croire, ont cherché à garder intacte la doctrine de leur Maître.

Il travailla lui-même plus directement à la révision, c'est à-dire à la recomposition des Ngũ Kinh ou des cinq livres canoniques.

Toutefois, rien de moins sûr que les

Ngũ Kinh, pas plus que les Tú Thur qu'é-tudient les lettrés d'aujourd'hui, soient, même de loin, l'ouvrage de Confucius. Car c'est un fait historique qu'un empereur de la famille Tân, ennemi des Lettres, fit détruire par le feu tous les livres qui existaient à son époque, sans épargner même ceux de Confucius. Plus tard, il est vrai, un autre empereur de la famille Hán, plus attachée à l'antiquité, fit rechercher les documents qui avaient échappé à l'incendie général ; on en retrouva fort peu et ce fut surtout de mémoire que les savants refirent, de bribes et de morceaux, les livres attribués maintenant à Confucius. On peut donc, sans même se montrer très difficile, avoir des doutes sur l'authenticité de ces ouvrages.

Tel qu'il est entendu aujourd'hui, le Confucianisme recommande quatre pratiques :

1° L'adoration du Ciel et de la Terre (tè thiên địa) : deux fois par an, au printemps et à l'automne on doit offrir des sacrifices au Ciel et à la Terre, sans doute pour obtenir de bonnes moissons;

2° On doit aussi offrir des sacrifices aux mânes des premiers empereurs, afin d'avoir un bon gouvernement ;

3° Le culte des Ancêtres. (V. le mot *Ancêtres*) ;

4° Le culte de Confucius lui-même ; au printemps et à l'automne on lui offre des sacrifices (tè thánh xuân thu nhì ki). Les lettrés sont tenus encore à son égard à beaucoup d'autres cérémonies qu'il serait trop long d'énumérer.

B. Le Bouddhisme est le culte observé par la majeure partie des peuples de l'Extrême-Orient, c'est-à-dire par des centaines de millions d'individus ; et pourtant ses dogmes sont déplorables,

ils ne dépassent sûrement pas le niveau moral ou intellectuel des esprits les moins ouverts. Le Bouddhisme nie pas Dieu, mais il ne le connaît pas, et pratiquement le bouddhiste devient athée. L'âme immatérielle et immortelle lui est également inconnue ; c'est le cœur qui est la source de l'intelligence ; or le cœur est considéré comme un organe purement matériel, comme l'ouïe et la vue : le bouddhiste est donc matérialiste. Le Bouddhisme enseigne encore la métémpsychose et par suite l'éternité de tous les êtres, qui doivent passer par de plus ou moins nombreux échelons, selon leurs mérites ou leurs démerites, afin de s'anéantir en se perdant dans le Nirvâna, c'est-à-dire le Néant. Le Néant ! telle est la fin dernière et le but suprême auquel doit tendre tout houdhiste convaincu.

Si le dogme du Bouddhisme est désespérant, sa morale est profondément triste : une seule chose étant affirmée, la douleur, le bouddhiste fervent n'a qu'un but : échapper à la douleur par l'accomplissement exact des pratiques de sa religion. Il y a tout un code en effet qui renferme des préceptes pour tout le monde et des conseils à l'usage des dévots.

Les préceptes sont au nombre de cinq :

- 1° Ne tuer aucun être vivant ;
- 2° Ne pas voler ;
- 3° Ne pas commettre l'adultère ;
- 4° Ne pas mentir ;
- 5° Ne pas boire de boissons enivrantes.

Il y a également cinq conseils qui sont :

- 1° De ne point manger passé midi ;
- 2° De s'abstenir des spectacles et des comédies ;

3° De s'abstenir de porter des essences ou de respirer avec sensualité le parfum des fleurs ;

4° De s'abstenir d'avoir un grand lit, un matelas ou un oreiller moelleux ;

5° De s'abstenir de toucher de l'or ou de l'argent.

Quant au religieux, il doit non seulement observer les préceptes et les conseils, mais pratiquer encore les dix points suivants :

1° Ne se vêtir que de haillons ramassés dans les cimetières, ou sur les tas d'ordures dans les routes ;

2° Ne posséder jamais plus de trois de ces misérables vêtements, qu'il a dû coudre lui-même et teindre en jaune ;

3° Se raser la tête, les sourcils, et généralement tous les poils du corps, qui sont autant de superfluités ;

4° S'abstenir de regarder les femmes. Le religieux doit toujours porter à la main un éventail en feuilles de palmier, pour se voiler la figure, quand il rencontre une femme sur sa route. C'est de là que leur est venu en Birmanie le surnom de *Talapoins* ;

5° Ne vivre que d'aumônes, qu'il va chaque matin quêter en silence de maison en maison. Il lui est absolument interdit de rien demander. Le religieux doit mettre le produit de sa quête dans sa *patta*, vase en bois qu'il possède à cet usage ;

6° Ne faire qu'un seul repas par jour avant midi. Il est absolument défendu de rien prendre de solide depuis midi jusqu'au soir; cependant les rafraîchissements sont permis ;

7° Vivre en plein air dans les forêts. Pendant la saison des pluies, il est accordé aux religieux de se retirer à l'abri dans les *Viharas*, ou couvents communs ;

8° S'asseoir le dos appuyé au tronc de l'arbre qu'on a choisi, et ne pas en changer capricieusement. Il est défendu au religieux de s'étendre pour dormir, et de changer sa natte de place après qu'il l'a posée dans un endroit ;

9° Aller au moins une fois chaque mois passer la nuit dans les cimetières, pour y méditer sur la vanité des choses humaines ;

10° Renoncer à sa volonté propre, et obéir exactement à tous les points de la règle, ainsi qu'aux ordres des supérieurs.

La plupart de ces vertus si recommandées sont impraticables, et ne sont en effet pratiquées par personne. De tout ce fatras il ne reste que quelques observations, et par une inconséquence de plus, des sacrifices en l'honneur de Bouddha ; car Bouddha étant depuis longtemps perdu dans le Nirvâna, il ne reste plus rien de lui, et ses fidèles ne peuvent plus s'adresser qu'à un être de souvenir, un être imaginaire. On continue donc par habitude à observer quelques points de cette étrange religion ; mais on peut dire qu'en Annam le bouddhisme est en pleine décadence.

c. Le culte des *Génies*. Chaque village a son Génie protecteur que le roi lui a accordé; non-seulement les hommes célèbres peuvent être créés Esprits ou Génies protecteurs des villages, mais même des animaux et des choses inanimées. Le culte des Génies n'est donc en soi qu'une idolâtrie. C'est le roi qui canonise ces saints d'un nouveau genre; il donne même de l'avancement à ceux dont il est content, il peut aussi rétrograder et

même destituer tout a fait les Génies qui ne protègent pas bien les villages et n'exaucent pas les prières qu'on leur adresse. C'est, en un mot, un culte profondément abject en soi, mais assez comique dans la pratique.

d. Le culte des *Sorciers*. Les sorciers sont les représentants plus ou moins attirés du démon lui-même ; leurs tours de sorcellerie ne seraient pas tous expliqués facilement en ne faisant intervenir que les seules forces de la nature ; tout n'est pas fantasmagorie dans leur métier. Ordinairement beaucoup plus craints que respectés, les sorciers gagnent leur vie en donnant des consultations : ce sont eux qui indiquent les bons emplacements pour les tombeaux, la bonne orientation des maisons ; ils disent la bonne aventure, interprètent les songes, font retrouver les objets perdus ou volés ; ils envoient aussi des maléfices, se chargent de faire parvenir de l'argent aux défunt ; si l'on y met le prix, ils se flattent même de guérir les maladies, etc...

Résumons avec le P. Louvet : « Toutes ces religions et ces pratiques superstieuses, dit-il, s'enchevêtrent, se superposent l'une à l'autre et forment un amalgame de formules contradictoires, au milieu desquelles il est impossible de se reconnaître. Chacun les observe à la fois, non par conviction, mais parce que c'est l'usage, et qu'on veut faire comme tout le monde. Les lettrés les plus instruits, le roi lui-même, tout en se piquant de ne suivre que la droite raison, et de croire uniquement à ce qui est contenu dans les livres classiques de Confucius, pratiquent le Bouddhisme, rendent un culte aux Génies protecteurs, et con-

sultent les Sorciers dans l'occasion. Rien ne montre mieux le vide doctrinal des systèmes religieux de l'Annam. Aussi il n'y a aucune conviction dans les esprits, et rien n'étonne plus les mandarins que de voir des gens assez fous pour souffrir toutes les avanies et donner leur vie, en affirmant leur foi. Pour eux, si le roi le leur demandait, ils changeraient de religion vingt fois par jour, ce qui revient à dire qu'ils n'ont aucune religion. »

Cultivateur. Kẻ làm ruộng, kẻ làm nghề canh nông.

Cultiver les champs. Làm ruộng nương, cày cây ; — les arts, học lục nghệ ; — la vertu, dì dàng nhân dúc.

Culture. Sự làm đất, sự làm ruộng, nghề canh nông; fig., sự học tập, sự sửa dạy.

Cumuler, amasser. Thu tích, thêm của, vun đòng ; — des fonctions, nhận làm nhiều việc cho được nhiều của.

Cupide. Tham của, hè tiện.

Curateur. Kẻ giữ việc con cõ đặc.

Curatif. Hay, hay chữa bệnh.

Curcuma. Củ nghệ.

Cure, presbytère. Nhà xứ ; —, paroisse, xứ ; —, traitement, sự chữa dầu, cách chữa bệnh.

Curé. Thày cả coi sóc bón đảo địa hạt hay là xứ riêng mình ; — annamite, cụ, cụ xứ, cụ chính.

Cure-dents. Tăm, cái tăm xỉa răng.

Cure-langue. Cái cạo lưỡi.

Cure-oreilles. Cái ngoáy tai.

Curer, nettoyer. Đánh ; — un étang, đánh bùn ao.

Curieux. Tò mò ; kẻ muôn biết, hay dò xét ; hay thọc mạch.

Curiosité. Tính tò mò ; sự muôn biết

Cursifs (caractères). Chữ viết thảo.

Custode. Bình Comonhông.**Cuve.** Thùng đựng rượu đang sôi.**Couver,** fermenter. Sôi nóng, nấu ; — son vin, ngũ già rượu.**Cuvette.** Chậu ; — en porcelaine, chậu sứ.**Cycas.** * Ô sơn trè, cây vạn tuế.**Cycle.** Giáp, lục giáp ; petit —, thập can ; grand —, thập nhị chi ; leur réunion forme le cycle de 60 ans, vạn niên lục giáp. (Tableau. Cf. aussi Gramm. p. 115 et suiv.).**Concordance de la chronologie annamite et de la chronologie chrétienne**

ANNÉES	CYCLE	LXXV	LXXVI	ANNÉES	CYCLES	LXXV	LXXVI
1	Giáp tý.	1804	1864	31	Giáp ngọ.	1834	1894
2	Ất sửu.	1805	1865	32	Ất mùi.	1835	1895
3	Bính dần.	1806	1866	33	Bính thìn.	1836	1896
4	Đinh mèo.	1807	1867	34	Đinh dậu.	1837	1897
5	Mậu thìn.	1808	1868	35	Mậu tuất.	1838	1898
6	Kỷ tị.	1809	1869	36	Kỷ hợi.	1839	1899
7	Canh ngọ.	1810	1870	37	Canh tý.	1840	1900
8	Tân mùi.	1811	1871	38	Tân sửu.	1841	1901
9	Nhâm dần.	1812	1872	39	Nhâm thìn.	1842	1902
10	Quí dậu.	1813	1873	40	Quí mèo.	1843	1903
11	Giáp tuất.	1814	1874	41	Giáp thìn.	1844	1904
12	Ất hợi.	1815	1875	42	Ất tị.	1845	1905
13	Bính tý.	1816	1876	43	Bính ngọ.	1846	1906
14	Đinh sửu.	1817	1877	44	Đinh mùi.	1847	1907
15	Mậu dần.	1818	1878	45	Mậu thìn.	1848	1908
16	Kỷ mèo.	1819	1879	46	Kỷ dậu.	1849	1909
17	Canh thìn.	1820	1880	47	Canh tuất.	1850	1910
18	Tân tị.	1821	1881	48	Tân hợi.	1851	1911
19	Nhâm ngọ.	1822	1882	49	Nhâm tý.	1852	1912
20	Quí mùi.	1823	1883	50	Quí sửu.	1853	1913
21	Giáp thìn.	1824	1884	51	Giáp dần.	1854	1914
22	Ất dậu.	1825	1885	52	Ất mèo.	1855	1915
23	Bính tuất.	1826	1886	53	Bính thìn.	1856	1916
24	Đinh hợi.	1827	1887	54	Đinh tị.	1857	1917
25	Mậu tý.	1828	1888	55	Mậu ngọ.	1858	1918
26	Kỷ sửu.	1829	1889	56	Kỷ mùi.	1859	1919
27	Canh dần.	1830	1890	57	Canh thìn.	1860	1920
28	Tân mèo.	1831	1891	58	Tân dậu.	1861	1921
29	Nhâm thìn.	1832	1892	59	Nhâm tuất.	1862	1922
30	Quí tị.	1833	1893	60	Quí hợi.	1863	1923

Second tableau de correspondance des Cycles avec les années de l'ère chrétienne

	GIÁP 4 ẤT 6	BÍNH 6 ĐINH 7	MÂU 8 KỶ 9	CẠNH 0 TÂN 1	NHÀM 2 QUÝ 3
TÍ. SỬU.	0.6	1.7	2.8	4	5
DÂM. MÃO.	5	0.6	1.7	3.9	4
THÌN. TỊ.	4	5	0.6	2.8	3.9
NGỌ; MÙI.	3.9	4	5	1.7	2.7
THÀN. DẬU.	2.8	3.9	4	0.6	1.7
TUẤT. HỢI.	1.7	2.8	3.9	5	0.6

Voici la méthode à suivre pour trouver à l'aide de ce tableau l'année de N. S. correspondant à une année quelconque du cycle :

A quelle année, par exemple, correspond l'année du cycle kỷ mùi. Il faut chercher le mot kỷ dans la partie supérieure du tableau. Le chiffre 9, placé à côté sera le dernier chiffre de l'année cherchée. On cherche ensuite le mot mùi dans la série verticale, puis on suit cette ligne jusqu'au carré où elle rencontre la ligne suivie également depuis le mot kỷ en descendant. Le chiffre trouvé indique les dizaines ; donc l'année kỷ mùi est l'année 1859.

En suivant la méthode inverse, on trouverait aussi facilement le nom de l'année du Cycle correspondant à l'année 1859.

Quant aux carrés contenant 2 chiffres, ils correspondent à 2 années distantes de 60 ans. Le tableau ci-dessus ne donne directement que les années du XIXe siècle. Il serait facile de faire un tableau semblable pour le XXe siècle, en ajoutant 6 au chiffre de chaque carré (au chiffre le plus élevé, dans les casiers où il y en a deux). Si l'addition atteint ou dépasse 10, on néglige le 1er chiffre, pour ne garder que le chiffre des unités. Ainsi pour les carrés de la 1re ligne horizontale, on aurait, de gauche à droite, les chiffres 2 (de $6 + 6 = 12$), 3 (de $7 + 6 = 13$), et ainsi de suite 4, 0, 1.

Cyclone. Bão.

Cyclopes (les). Nhữnց tướng dài lộ gò Sicilia chỉ có một mắt giữa trán.

Cygne.* Chim thiên nga, hoàng cộc.

Cylindre. Trục, trục lăn ; tròn như cốt lúa.

Cymbales, instrument de musique. Nao hạt, chũm chẽo ; —, sorté de signal, chiêng.

Cynique. Kè ăn ở như chó, kè chằng có phép tắc gì, xâu nêt.

Cyprès. * Bạch dương thụ ; cây trác trắc bạch diệp.

Cyprin doré, poisson. Cá vàng ; cá chép.

Cytise. * Sơn đậu cản ; đậu sáng.

Czar. Vua ou hoàng đế nước Galatru (Russia).

D

D'abord. Trước hết, đầu hết, nhất là.

Dague. Dao găm, dao chủy thủ.

Dahlia. * Hoa xích thược.

Daigner. Dù lòng, thương, doái thương, ưng.

Daim. Con hươu.

Dais. Phượng du.

Dalle. Đá lát đàng, gạch lát đàng.

Daller. Lát đá, lát gạch.

Dalmatique. Áo chít thắt già sáu.

Damas. Vóc, ninh trùm.

Damassé (acier). Thép cài hoa.

Dame. Bà, đàn bà ; jeu de dames, cờ ; jouer aux dames, đánh cờ.

Dame-jeanne, grosse bouteille. Hũ.

Damer. Nện.

Damier. Bàn cờ. (V. Echiquer).

Damnable. Đáng phải luận phạt dưới địa ngục.

Damnation. Sự chịu phạt dưới địa ngục, sự phải phạt đời đời.

Damné. Kè phải phạt dưới địa ngục ; les damnés, những kè đã mất linh hồn.

Damner. Phạt xuống địa ngục ; se —, sa xuống địa ngục, mất linh hồn ; liều mình xuống địa ngục.

Dandiner (se). Đi thẳng thỉnh.

Danger. Sự cheo leo ; s'exposer au —, liều mình ; dans un si grand —, trong con cheo leo đường áy.

Dangereux. Cheo leo, hiểm ghêo ; homme —, người có sức làm hại, đáng sợ.

Dans (prép.). Se traduit en général par trong.

Ex.: Dans la maison, trong nhà ;

— le même temps, trong chính lúc bây giờ ; — Cicéron, trong sách ông Cicero.

Marquant un intervalle de temps, il se rend par khỏi, cách ou còn.

Ex.: Dans quelques jours, khỏi mấy ngày, ou cách mấy ngày, ou còn mấy ngày.

Quand on peut le tourner par tandis que, pendant que, on le traduit par dang khi, et le substantif que régit la préposition se tourne par le verbe correspondant.

Ex.: Dans le sommeil, dang khi ngủ.

Danse. Dám múa, sự múa nhảy.

Danser. Múa, múa nhảy ; — au son de la flûte, múa theo ông dịch ; — sur la corde, leo dây.

Danseur de corde. Kè leo dây.

Dard. Lao, tên bắn ; — d'une abeille, ngòi con ong.

Darder. Bắn, ném, phóng lao ; le soleil — ses rayons, ánh mặt trời giại vào.

Dartre. Hắc lào, lang ben ; — farineuse, bạch diên ou bạch biền.

Dartreux. Có tật hắc lào, có tật lang ben.

Date, époque passée. Thời, giáp ; — future, ngày hẹn ; la — d'une lettre, chữ ou số định,

Dater, mettre la date. Đinh nhật.

Datte. Quả chà là.

Dattier. Cây chà là ; * binh dô là.

Datura-stramonium. * Cà dộc dược, kha dược.

Daube. Thịt bò nâu rượu.

Dauber, parler mal de. Trách móc, châm chích.

Dauphin, poisson. Cá nuroc, * hải trứ.

Davantage (adv.). Hơn ; je n'en dis pas —, không thêm lời gì nữa ; — âgé de quarante ans et davantage, ngoài bốn mươi tuổi.

Davier. Kim rỗ răng.

De (prép.). Entre deux substantifs de se supprime ordinairement ; mais s'il marque un rapport de propriété on le rend par của. (V. Gramm, adj. poss. no 144).

— S'il précède en français des compléments indirects, il se rend par diverses tournures.

Ex.: Il sort de la maison (tournez : il est dans la maison sortant dehors), người ở trong nhà ra ngoài. Obtenir une dignité du roi, được chúc quyền bởi vua mà ra.

— Exprimant une idée de relation d'un endroit à un autre, de se traduit par từ ;

Ex.: De Hanoi à Sontay, từ Hà nội lên Sơn tây.

— Marquant un rapport absolu, de se supprime ;

Ex.: De tout son cœur, de toutes ses forces, hết lòng, hết sức.

— Exprimant la matière dont une chose est faite, de se rend par bằng ;

Ex.: Une statue de bois, tượng bằng gỗ.

— bonne heure (adv.), sớm ;

— ce que (conj.), cứ như ;

De crainte que (conj.), kǒo, kẽo mà ;

— plus (conj.), lại, và, và lại ;

— manière que (conj.), th  m o, d  cho, d n n i ;

— m me (adv.), c ng như ;

— m me que (conj.), như, c ng như ;

— m me que si (conj.), như th  là ;

— peur que (conj.), k o, k o mà ;

— sorte que (conj.), cho n n, th  n o, d  cho ;

— suite (adv.), liên ;

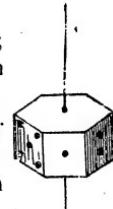
— temps en temps (loc. adv.), th nh thoảng.

— jour, — nuit, ban ngày, ban đêm ; aller — maison en maison, đi từng nhà.

D  à coudre. C i b o may ;

— à jouer, th  l  ; con quay (fig.).

D bacle (des glaces). S  tan gi .

D baller. L y d  ra, d n d .

D bandade (à la). V o th t t , cách l n b y, cách x  b .

D bander,  ter un bandage. C i giải, g o ; — un arc, h  d y cung ; se —, se disperser, tan ra, di t n.

D barbouiller. R ra mặt.

D barcad re. Bên, bên tàu.

D barquer. L n d t ; — des bagages, l y d  dưới tàu ra.

D barrass . Kh i, l ng, thong dong, ch ng m c ; lieu —, vide, r ng kh ng.

D barrer. K o ch t ra, b o ng n tr  di.

D bat. S  c i c , s  c i nh u, s  ki n ; s  d i dich, s  ch ng l i.

D b tre. C i l , luận l , b n luận ; — une question, b n s  g , b n c i ; se —, ch ng l i, d nh tr , d i dich.

D bauche, exc s de table. S  m  ăn u ng, s  u ng qu  ch n ; —, lib tinage, t nh m  n t x u.

Débauché. Hu, trái, buông tuồng, yêu diệu; le plus — des hommes, dứa hoang dàng rất mực; dứa rát xâu nêt.

Débaucher. Làm hư, dỗ về dâng trái; se —, dỗi nhân dứa ra nêt xâu.

Débet, ce qui est dû. Nợ, công nợ.

Débile, faible. Yêu, uốn é, yêu đuối, kém sức.

Débilitant. Hay làm cho yêu.

Débilité. Sự yêu đuối, sự kém sức.

Débiliter. Làm cho ra yêu.

Débit, vente. Sự bán, cửa bán; —, maison où l'on vend, nhà hàng; fig., manière de parler, cách nói, cách đọc.

Débitant. Kê bán, kê bán hàng vật hàng lẻ.

Débiter, vendre. Bán, bán chác; —, vendre au détail, bán hàng vật hàng lẻ; — fig., réciter, đọc, nói; — des mensonges, nói dối.

Débiteur. Kê mắc nợ, kê có nợ.

Déblatérer. Là lớn, kèu la, bỉ báng, trách móc, nói ngoa.

Déblayer. Đào lèn, lây ra.

Débloquer. Dành tháo vây, bắt giải vây.

Déboire. Sự đau đớn, sự cực lòng.

Déboitement d'un os. Sự sái khớp, sự lỗi xương.

Débonder. Rút nút thùng; se —, fig., phát cơn giận; dỗ cơn giận.

Débonnaire. Hiền lành quá.

Déborder. Chảy tràn ra.

Déboucher. Mở; — une bouteille, rút nút chai.

Déboucler. Cởi cúc, tháo cúc.

Débourser. Mất tiền, xuât tiền, tốn, hao ton.

Debout. Đứng; aller vent —, đi gió ngược.

Débouter. Loại ou không nhận kiện sự.

Déboutonner. Tháo cúc, cởi cúc.

Débraillé. Kê ăn mặc lôi thôi; kê mặc áo không khép.

Débrider. Tháo khớp, lây dày cương ra.

Débris, restes. Phần còn lại giống gì đã phải tàn phá.

Débrouiller, éclaircir. Giải nghĩa ra; — des choses, giờ ra, mở ra, gõ ra, tháo ra; se —, liệu cho được, gõ mình.

Débusquer. Xua ra, đuổi ra, bắt đi.

Début. Đầu, đầu hết; au —, khi mới, khi đầu.

Décacheter (une lettre). Mở thư, mở phong thư.

Décade (une). Một tuần.

Chaque mois se divise en trois décades ou semaines de dix jours, appelées la première; thường tuần (semaine supérieure ou du commencement), la seconde: trung tuần (semaine du milieu) et la troisième: hạ tuần (semaine basse ou de la fin); cette dernière n'a que neuf jours dans les mois incomplets. Pour énoncer les jours de la première décade, on les fait précéder du mot mồng; ainsi le 3, mồng ba; le 10, mồng mười; mais ce mot disparaît dans les autres décades et l'on dit, par exemple: le 11, ngày mười một; le 20, ngày hai mươi. Par exception, le 15 de la lune se dit ngày rằm, au lieu de mười lăm. La nouvelle lune est appelée sóc ou mồng et la pleine lune rằm ou vọng; le premier quartier est désigné sous le nom de thượng huyền et le dernier sous celui de hạ huyền.)

Décalogue. Mười điều răn Đức Chúa Lời.

1. Kinh chuộng một thiền địa chân chúa trên hết mọi sự;
2. Chó lây tên thiền chúa mà hư thế;
3. Giữ ngày lễ lạy.

4. Thảo kính cha mẹ ;
5. Chớ giết người ;
6. Chớ làm tà dâm ;
7. Chớ ăn trộm cắp ;
8. Chớ nói chung nói ;
9. Chớ muôn vợ chồng người ;
10. Chớ tham của người.

Déca (en). Dàng này, dàng trong, bên này.

Décadence. Sự sút kém đi, sự xiêu chiểu ; tomber en —, sút kém một khi mệt hon.

Décaler. Lây miêng kê ra.

Décalquer. Vẽ bóng, lây bóng (tranh, bản đồ, v. v.).

Décamper. Bỏ nơi đóng đinh mà đi.

Décanter. Gạn, gạn cân (nước, rượu, v. v.).

Décapitation. Sự trảm quyết, sự chém đầu.

Décapiter. Chém, chém đầu, chặt cổ ; — un condamné, xử tù, chém tù.

Décéder. Chết, qua đời, sinh thi, mất, vè, tạ thiê, làm chung.

Déceler, découvrir une chose cachée. Đem ra, lây ra ; — fig., tỏ ra, cáo, trần tỏ ; — avouer, xưng ra.

Décembre. Tháng chạp tây.

Décent. Đề coi, tề chỉnh, xứng đáng.

Déception. Sự phai lura.

Décerner. Giao cho, giả cho, phó cho, định, truyền, hạ lệnh.

Décercler. Thảo dai thùng ra.

Décès. Sự chết, cái chết.

Décevant, trompeur, Man, gian, dối trú, chàng thật.

Décevoir. Dánh lừa, nói dối.

Déchainer. Thảo lôi tội ; — exciter, giục, xui, thôi thúc.

Décharger quelqu'un, Giúp đỡ, cát gánh, bớt gánh, làm cho ra nhẹ hơn ; — l'impôt, rút thuế, bớt thuế ; — un coup de bâton, đánh gậy ; — un coup de fusil, bắn súng ; — sa bile,

phát con giận, đỡ con giận ; — sa conscience, làm, nói cho khôi tội, cát gánh nặng xuồng ; — des marchandises, rờ đỡ, bắc đỡ.

Déchargeur. Phu lày dỡ ra

Décharné. Gầy mòn, vô vàng.

Déchausser, ôter la chaussure. Cởi giày ra ; — enlever la terre du pied des arbres, bới gốc cây cho khôi nghẹn ; — une dent, cát da chung quanh răng ; se —, cởi giày ra.

Déchéance. Sự nuốt phép.

Déchet. Phần hư, phần hại.

Déchiffrer. Xem chữ khéo, đọc từng chữ một.

Déchiqueter. Xé, càu xé, băm, xát lát.

Déchirant (cri). (Tiếng) cỏi, cứng.

Déchiré. Rách, rách rưới ; avoir les pieds déchirés par les pierres (oreilles de chat), di tai mèo toạc ra.

Déchirement. fig. Sự cục lòng, sự đau đón rầu rĩ, đau lòng.

Déchirer. Xé ra ; xé nát ; —, mettre en pièces, cắn rứt ; — avec le bec, mó ; le tigre déchire avec ses griffes, hùm hâu (hâu da, hâu xé) ; — la peau avec les ongles, béo.

Déchirure. Sự rách, dàng nè.

Déchoir. Sút, sa sút, sụt xuồng.

Décidé, courageous, Rắn rỏi, mạnh bạo.

Décider. Định, quyết ; — un différent, xử kiện xong ; se —, định, luận.

Décime. Tiễn.

Décimer. Thập phần thứ nhất.

Décimètre. Tắc tây.

Décisif. (Sự gì) luận dứt, đã định ; heure décisive, giờ sau hết.

Décision, action de décider. Sự quyết, sự định ; — courage, lòng mạnh bạo, sự liều mình.

Déclamation. Biệu nói, cung nói, cách nói pháo, sự nói lèo lá, văn hoa quá lè.

Déclamatoire. Có cung giảng.

Déclamer. crier. Kêu to tiếng, la lối, —, débiter, giảng lớn tiếng, tập cung giảng, nói văn hoa quá lè, nói phét lác.

Déclaration. Sự tờ ra, sự xưng ra, khẩu hiệu.

Déclarer, faire connaître. Tỏ ra, làm cho biết, xưng ra, cáo; — la guerre, hẹn chiến, bảo trì mình toan đánh; se —, xưng mình ra, xưng mình là kè.

Déclassé. Ngoại bậc, đã xuất bậc.

Déclin de l'âge. Tuổi già; — du jour, ngày xê hôm.

Décliner. Sa sút, kém đi; le jour —, ngày xê về hôm; la maladie —, bệnh đã dùu đi; — un honneur, chối chức quyền; — un nom (gramm.), chia tiếng.

Déclive (en). Giác.

Déclouer. Tháo; — une caisse, tháo lòm rõ danh ra; —, arracher des clous, cạy danh.

Décocher. Bắn, ném, phóng.

Décoiffer (se). Cắt mũ.

Décoller. Bật ra, bờ ra.

Décolleter. Lột trần cỗ và ngực.

Décolorer. Làm cho phai mùi, làm cho mắt sắc; se —, đã phai mùi, đã mắt sắc, ra den sì.

Décombres. Vôi cát cùng các đồ vụn nhà cũ.

Décommander. Rút lời truyền.

Décomposé (visage). (Mặt mũi) xanh xanh, vàng vọt, vàng bุง, vỗ vàng.

Décomposer. Giải từng phần, chia lẻ; —, corrompre, làm hư, làm cho ra xấu; se —, ra hư, thối đi.

Décompter. Rút vé, nghẽn lại.

Déconcerter. Làm cho rời; se —, rời lòng điều gì.

Déconseiller. Nói già, nói gắng ra, khuyên đừng, can.

Déconsidérer. Đã mất giá.

Décor. Sự sửa sang, sự dọn đẹp từ từ. **Décoration,** marque d'honneur, Bằng, sự thi ân túc, chứng có.

Décorer, orner, Sửa sang, dọn dẹp; — quelqu'un, phong chức, cho bằng, thi ân túc.

Décortiquer. Lột vỏ; — le riz,大米, gạo, giã gạo.

Découdre. Tháo dằng chì.

Découler, dériver. Bởi... mà ra; bởi... mà dòn.

Découper. Cắt, gõ, xé, băm; — un poulet, gõ thịt gà; — un gigot, thái thịt dùi.

Découragement. Sự ngã lòng.

Décourager. Làm cho ngã lòng; se — són lòng, ngã lòng.

Découronner. Cắt triều thiên; — un arbre, chém đầu cày.

Découvert. Đã tỏ ra, không có gì mà che; à —, (loc. adv.) cách trông trải, trước mặt thiên hạ.

Découverte. Sự mới đã tìm được; sự tìm được sự mới.

Découvrir une chose couverte. Cắt sự gì che, dở ra, bày tỏ, mở, tỏ ra; — une chose ignorée, tìm được (sự mới); se —, cắt nón.

Décrasser. Chùi, lau, lột, mài.

Décrépit. Già cả, tuổi tác, giàn mòn, cũ rích.

Décret. Sắc, chỉ, lệnh; les décrets du ciel, mệnh trời.

Décréter. Ra sắc, định, hạ lệnh, ra chỉ.

Décrié. Xấu tiếng, kẻ phai mang tiếng xấu.

Décrier. Nói xấu người ta.

Décrire. Diễn cách thê; kẻ lại; —, tirer une ligne, vạch.

Décrocher. Cởi ra, tháo ra.

Décroire. Bót, bót xuống; le jour décroît, ngày xê; fig., sa sút, kém đi, hạ xuống.

Décrotter. Lau, chùi, đánh sạch.

Décrotteur. Kẻ đánh giầy.

Décrueur du fil ou de la soie. Tấm tờ, tấm chỉ.

Décruser des cocons. Nêu kén.

Déçu. Đã phải lừa, đã trượt.

Découpler. Gập mườn.

Decurion. Cai, quan cai một tháp lính kỵ.

Dédaigner. Kinh, chè, chàng khùng, kinh dè.

Dédaigneux, fier. kiêu hanh, khinh dè, kiêu căng.

Dédale. Néo quanh eo, néo quanh quẩn, noi rỗi rit.

Dedans, (adv.). Trong, nội (ch.)

Dédicace. Sự dâng, sự làm phép thánh mà dâng ; — d'un livre, sự dâng sách kính (ai).

Dédier, consacrer. Dâng, dâng kính. — un livre, dâng sách kính ai.

Dédire (se). Không giữ lời giao, không cù mục.

Dédommager. Bù lại, bồi thường, đền, trả công ; — de pertes essuyées, sinh lợi mà bù sự thiệt hại.

Dédoublet, partager en deux. Chia làm hai.

Déduction, soustraction. Sự rút, sự giảm trừ ; — (par raisonnement), sự luận cầu kêt.

Déduire, soustraire. Bớt, trừ, rút ; —, tirer une conséquence, ra câu kêt.

Défaillance (tomber en). Phải giờ, ngã lá, cảm khí.

Défaillir. Tất hơi, phải giờ, cảm khí.

Défaire. Tháo ra, phá tan, cởi ; fig., băi ; se — de, vendre, bán ; se — de, se corriger, chửa, bỏ nết xấu.

Défaite d'une armée. Sự bại trận.

Défalquer. Trù, bót.

Défaut, imperfection. Sự hư, tính hư, nết xấu, sự gì trái; au — de quelqu'un, thay vì ai.

Défaveur. Sự mất lòng, sự bất thuận cùng, sự chẳng ưa.

Défavorable. Trái, nghịch cùng, bất hoà, trái mùa.

Défection. Sự bỏ, sự bất trung.

Défectueux. Có lỗi, thiêu.

Défendant (à son corps). Trái ý, bất đặc dĩ.

Défendre, protéger. Cứu, bênh vực, giữ, phù hộ, chửa ; —, prohiber, cấm, can gián ; — absolument, cầm đặc, cầm tiệt, cầm nhất, nghiêm cầm ; — garder, gìn giữ, che chở.

Défenses (d'un éléphant). Ngà voi ; l'éléphant frappe avec ses —, voi châm.

Déférence. Sự tôn kính, sự dài sợ ; sự vị nể.

Déférer, accorder. Đặt, dâng cho, ban, bạn giải ; —, condescendre, nhường.

Déferrer (un cheval). Tháo vó ngựa ; se —, (ngựa) mất sét bịt chân.

Défi. Sự thách, sự trêu chọc.

Défiance (avoir de la). Hỗ nghi e sợ, chàng tin ; ngờ vực.

Défiant. Hay ngờ vực, hay hỗ nghi, că nghi.

Déficeler. Tháo dây ra, cởi ra.

Déficit. (Bạc) thiêu.

Défier. Thách thức, trêu chọc, ghẹo ; se —, hỗ nghi e sợ, ngờ vực.

Défigurer. Phá hại, làm hư, làm xấu hình.

Défilé. Khe núi, quèn, eo.

Défiler, ôter le fil passé dans quelque chose. Cuồn ra ; —, aller à la file, di tùng người một.

Définir, donner une définition. Luận, luận chât phác, cắt nghĩa, giải nghĩa ; — statuer, lập, chỉ định.

Définition. Câu giải nghĩa.

Défleurir. Rụng hoa, mất hoa.

Défoncer, briser. Phá vỡ, bẻ ; — un tonneau, đánh thủng ; — (une route), đào, đào sâu.

Déformer. Bóp bếp.

Défraîchir. Mát sắc, phai màu.

Défrayer, payer la dépense. Tư cấp cho.

Défricher. Phá hoang dién, vỡ ruộng.

Défroque. Áo cũ.

Défroquer. Xuất, xuất về thời gian.

Défunt. Đã chết, chết rồi.

Dégagé (qui a un air —). Lanh chai, hay làm cho khéo, cho giỏi.

Dégager (un gage). (Chuộc của cầm) ; —, délivrer, cứu chuộc, dánh thoát, gỡ ra ; —, désobstruer, lèn ra khỏi, cởi ra, gỡ ra ; —, produire, ra, sinh ra ; se —, gỡ mình, liều cho khỏi.

Dégainer. Tuốt gươm ra.

Dégarnir. Cắt, lây mệt.

Dégât. Sự mệt, sự phá phách.

Dégeler. Tan đi.

Dégénérer, s'abaisser. Ra kém, chẳng đáng, hạ xuống.

Dégonfler. Thổi lại, hả hơi ; se —, ngót xuống, rợt lại ; fig., dìu lại, uguôi đi.

Dégorger, laver. Rửa cho sạch ; —, déboucher, cát ngăn trò ra, rút nút ; —, déborder, chảy ra, tràn ra.

Dégourdi, avisé. Lanh chai, giỏi.

Dégourdir (quelqu'un). Giục ra, trêu, xui.

Dégoût, sự chán, sự ngán.

Dégoûtant, malpropre. Ô uế, do nhốp, nhem nhuốc.

Dégoûté, ennuyé. Phiền rầu.

Dégoûter (se). Lây làm chán, nhàn lớn, góm.

Dégoutter. Chảy từng giọt, rỉ, nhỏ xuống.

Degrader. Truất chức, cách chức.

Dégrafer. Tháo mồ vịt cài áo.

Dégraisser, ôter les taches. Giặt vết dầu mỡ

Dégraisseur. Thơ giặt vết dầu mỡ.

Degré, marche d'escalier, etc. Bậc ; — de latitude, de longitude, de chaleur, độ ; — du mandarinat, phâmn (il y en a neuf dont chacun se divise en deux classes). (V. le mot *Mandarin*).

Dégrevet. Bót, giàm, dỡ, giãn bớt.

Dégringoler. Roi xuống ngã xuống.

Dégriser (se). Giả rượu.

Dégrossir. Đẽo, bào ; fig., tăp (ai).

Déguenillé. Rách rưới, kẽm mặc áo rách, tà toi.

Déguerpir. Chạy lòi lòi, chạy ngắn ngắt, chạy son sác, chạy bảy.

Déguisé. Kẽm giả hình, kẽm giả dò ; kẽm bắt nón.

Déguiser. Giả, giả hình, giàu giòn ; se —, giả cách, giả tảng, tảng lanh, xuất hình.

Déguster. Nêm, nhập đúng ; fig., thử.

Déhanché. Đau lưng, nhược, kiệt sức.

Dehors (adv.). Ngoài, ngoại (ch.),

Déifier. Đặt làm hụt.

Déjà. Đã.

Déjeuner (subst.). Bữa cơm sáng.

Déjeûner (v.). Ăn bữa sáng, ăn cơm sáng, lót dạ.

Déjoindre. Tháo ra, phân rẽ ra.

Déjouer. Làm cho nhõ việc ra.

Déjuger (se). Ra lý do không hợp với ý trước.

Delà (prép.) ; par rapport au lieu. Quá, xa hơn, rồi ; par rapport au temps, về sau, từ rày mà đi.

Délabré, affaibli. Yếu ớt, lùi thủ.

Délacer. Cởi ra, nói ra, tháo ra.

Délai. Sự lẩn lazaar, sự khoan giãn, sự trì hoãn.

Délaisser. Bỏ, lia bỏ ; — sair, trốn ; —, renoncer à, nhường.

Délassement. Sự nghỉ chơi.

Délasser (se). Nghì chơi, chơi, nghỉ nhọc, giải trí.

Délateur. Kẻ cáo, kẻ giác.

Délayer. Ngâm nước, chè ; — un bâton d'encre, mài mực.

Délecter. charmer. Làm vui lòng, làm cho thoả ; se —, thích, lây làm vui, ua.

Délégation. Sự sai cử, sự chịu sai.

Délégué. Quan khâm sai, quan sứ.

Déléguer. Sai sứ, giao cho.

Délétère. Độc, nghịch, làm hại được.

Délibrérer. Bàn, bàn bạc, bàn luận, suy nghĩ ; — ensemble, hiệp nghị.

Délicat, faible. Yếu diệu, son son người ; — surtout dans la nourriture, mè hè ; ouvrage —, việc khó, hiềm nghèo ; situation — dịp rồi rít, hiềm nghèo ; conscience —, lương tâm ngay thật, trung thành, liêm ; oborat — sự thính nũi.

Délices. Sự vui chơi, sự vui sướng.

Délicieux. Hay lầm, vui thật ; lieux —, nơi vui vẻ đẽ coi.

Délié. Đã chịu tháo (v. délier) ; —, mince, lỏng, mỏng ; —, subtil, sắc sảo, khôn khéo, hay.

Délier, détacher. Tháo, buồng, rẽ ra, tha ; —, dispenser, gõ, tha, giải ; — quelqu'un de, tha cho ai.

Délimiter. Lập đá móc.

Délinquant. Kẻ mắc tội, kẻ có tội.

Délire. Sự sảng, chứng sảng, sự nói sảng, sự mê.

Délirer. Sảng, nói sảng, nói mơ màng, ở hồn tỉnh.

Délit. Điều lỗi, tội lỗi.

Délivrer. Cứu chuộc, cứu chữa, đánh tháo ; se —, gõ mình cho khôi ; — d'un vœu, làm việc mình đã khấn ; — d'un fardeau, cất gánh nặng xuồng.

Déloger, chasser. Đuỗi, loại ra ; —, partir, trầy đi, đem dỗ đi nơi khác.

Déloyal. Bát trung, gian tà.

Déluge. Lụt, lụt to, lụt cả.

Déluré. Lanh chai.

Demain (adv.). Mai, ngày mai ; après —, ngày kia.

Démancher. Lây chuỗi ra, tháo quẻ ra.

Demander. Xin, cầu xin ; — avec instance, xin nài, xin nâng ; — pardon, xin tha ; —, s'enquérir, hỏi, hỏi han ; —, avoir besoin, thiêu ; — une femme en mariage, hỏi vợ, giạm vợ.

Démangeaison. Sự ngứa, sự rất rúa ; — de parler, sự ngứa miệng.

Démanger. Ngứa, xót xa, rát rúa ; fig., sót ruột, ức ao, muôn làm.

Démanteler. Phá lũy, phá vách.

Démarcation. Cõi, bờ, giới hạn.

Démarche, manière de marcher. Kiều đi, ráng đi, diệu đi ; — affectée, thành hoành.

Démarquer. Cắt dấu đi.

Démarrer. Rồ neo.

Démasquer. Kéo mặt nạ ; —, fig., tò lòng dũ người ta.

Démêler. Gõ, cõi, mõ, giải, xù ; — le vrai du faux, phân biệt sự thật sự không ; — les cheveux, bóp tóc.

Démêloir. Lược thưa.

Démembrer. Xé, xé ra, cắt xé ; — un royaume, chia ra, phá nước.

Déménager. Đem đồ đặc ra nơi khác.

Démence. Bệnh dại; bệnh điên.

Démener (se). Gắng sức, làm hết sức, tím mọi đường.

Démenti. Lời nói ngang, sự cãi trả.

Démentir. Bé, hạch, chàng ưng, bắt lê, nói ngang.

Démériter. Chàng xứng công ; — de la patrie, làm hại nhà nước.

Démesuré. Lạ, góm, khác lạ, quá mực, quá đở.

Démettre (se) le bras. Sái cánh ; — d'une dignité, từ bỏ, từ chức ; —

quelqu'un d'une dignité, truát chức, cách chức cho ai ; être démis d'une charge, phái cách chức.

Demeure. Nhà ở ; — passagère, quán trú.

Demeurer. Ở ; — chez autrui, ở nhờ, trú.

Demi. mội nửa, nửa phần ; deux heures et demie, giờ thứ hai rưỡi.

Demi-cercle. Nửa vòng, bán nguyệt.

Demi-jour. Sáng mờ mờ.

Demi-lune (en). Có hình bán nguyệt.

Demi-mort (à). Chết diêng, nửa chết.

Démission. Sự từ, sự bỏ, sự dẹp.

Démissionnaire. Kẻ từ, kẻ từ bỏ, kẻ từ nhượng.

Démissionner. Từ, từ bỏ.

Demoiselle. Gò, con gái ; — d'honneur, dâu phụ ; —, maillet, vỏ trứng ; —, libellule, cặng cạc.

Démolir. Rasar, phá, phá tuyệt.

Démon. Ma, quỷ, ma quỉ.

Démoniaque. Kẻ phải quỉ ám.

Démonstration, preuve. Lẽ mạnh mà làm chứng.

Démontrer quelque chose. Dánh tháo, cát xuồng, đánh đồ, bỏ, giày ; — quelqu'un, đánh ngã ; fig., làm cho rớt ; —, tuer, giết ; se —, rớt lòng.

Demontrer, prouver. Tỏ ra, lây lê mà chứng.

Démoraliser, corrompre. Làm hư, giục phạm tội, ghẹo ; —, décourager, làm cho người ta ngã lòng, sòn lòng.

Dénaturé. Khác típ, vỏ tầm;

Dénaturer. Làm hư, đổi tính.

Dénégation ou Déni. Sự chối, sự từ chối.

Dénicher, prendre au nid. Lày trong tò ra ; —, fig., xua đuổi, bắt được.

Dénier. Chối, nói không, chẳng xứng.

Denier (On peut traduire le mot denier par) : Tiền, đồng tiền.

Dénigrer. Gièm pha, gièm chè, nói hành.

Dénombrer. Soạn lại, làm so.

Dénommer. Gọi tên, đặt tên ; se —, đổi tên, có tên là.

Dénoncer. Cáo, mách, giác, tố ; —, dire en public, rao, tố ra ; se —, xưng mình, cáo mình.

Dénonciateur Kẻ cáo, kẻ mách, kẻ thóe mách, thằng tố.

Dénoter. Chỉ, chỉ rõ, tố ra.

Dénouement. fin. Cùng, cuối ; —, mort, sự chết.

Dénouer, Cởi, cởi ra, cởi nút, mở, tháo, buồng, rã.

Denrée. Hàng, đồ hàng, của buôn bán.

Dense. Đặc, dày, chặt.

Dent. Răng ; — canine, răng chó, cạnh răng ; — molaire, răng hàm, răng cằm ; — incisive, răng cửa ; — de lait, nanh ; arracher une —, rò rang, fig., móc, răng.

Dentelé. Có nhiều răng nhô.

Dentelle. Ren.

Dentier. Răng mượn.

Dentifrice. Thuốc đau răng, thuốc đẻ đánh răng.

Dentiste. Thầy rò răng, thầy chữa bệnh răng.

Dentition. Sự mọc răng, đau khi mọc răng, mùa mọc răng.

Dénué. Thiếu, thiểu thốn, nghèo đói, bần tiện ; — de jugement, phi lý, đót nát.

Dénûment. Sự thiếu, sự chẳng có, sự khó khăn.

Dépaqueter. Tháo, gỡ ra, mở ra, cởi đi.

Dépareiller. Lìa dời, biệt ra.

Léparer. Làm cho ra xâu hình.

Départ. Sự trày đi.

Département. Tỉnh.

Départir, partager. Phân phát, phân ra ; se —, ra khác, nhường.

Dépasser. Qua ; — les autres, nỗi ; ne pas —, bắt qua, chẳng qua.

Dépaver. Đào gạch lèn, bới đá lót dày lèn.

Dépecer. Xé ra, câu xé.

Dépêche, lettre. Thư ; — télégraphique, thư đánh giấy thép.

Dépêcher, envoyer. Gửi, sai đi ; se —, làm mau, di vội, làm vắng đi ; làm mau mắn.

Dépeindre. Vẽ, mạc ; fig., bày vẽ, kể ra.

Dépendre. Thuộc về quyền ai, suy phục, vàng lời ; cela dépend de vous, việc ấy tại ông:

Dépens. Các phí tồn, của tồn.

Dépenses. Sự tồn, của tồn, phí tồn.

Dépenser. Tồn, tiêu tồn, hao tồn, tồn của, mất.

Dépensier. Hay phí của, phung phí, kè xa xỉ của vòi ếch.

Dépérisir. Hư di, suy sút, suy tồn ; —, (les plantes), lui.

Dépêtrer (se). Gỡ mình.

Dépeupler. Phá dân, phá luỷ, phá nát.

Dépister, découvrir à la piste. Bắt hơi, noi theo.

Dépit. Sự tức giận, sự giận gáy, con giận ; eu — de (loc. prép.), trái ý.

Dépité. Tức giận, sôt giận.

Dépiter (se). Gây giận, gáy, tức minh, tức gáy.

Déplacer. Đổi di, cát di, duỗi di ; — une borne, đổi dã mốc ; se —, đổi nơi, đổi nhà, đổi dời.

Déplaire. Chẳng đẹp lòng, chẳng ưa, mất lòng.

Déplaisir. Sự khó lòng, sự không được bằng lòng, sự rầy rà ; causer du — à quelqu'un, làm phiền lòng ai.

Déplanter. Nhổ ra, đào (cày), đánh cây mà trồng chỗ khác.

Déplier. Mở, nở ra, giải, gio, giường.

Déplorable. Dáng người ta thương tiếc.

Déplorer. Thương tiếc, khóc thương.

Déployer (v. déplier).

Déplumer. Vặt lông ; se —, mài lông.

Dépolir, ôter l'éclat. Xoa cho khỏi nhẵn.

Dépopulation. Sự phá dàn, sự bớt dàn.

Déportation. Sự lưu đày.

Déporté. Kẻ phải án đày, kẻ phải sung phòi.

Déporter. Đày di, phát phòi.

Déposer quitter une chose. Để xuống, hạ xuống ; — un dépôt, gửi của, giao ; —, enlever une dignité, cất, truất, rút quyền ; — en justice, làm chứng

Dépositaire, qui garde un dépôt. Kẻ giữ cửa gửi.

Déposition, en justice. Chứng, tờ làm chứng.

Dépôt, objets confisés. Của ghi ; mettre en —, gửi ; —, alluvion, đất bồi, đất phù sa ; —, lie, cặn, cân.

Dépoter. Bào ra, bới cày ra.

Dépouille, peau ôtée du corps d'un animal. Da, lột loài vật ; — d'un serpent, lột rắn, xả thoát ; —, butin, của bắt được khi đánh giặc.

Dépouiller, mettre à nu. Bóc trần ; — enlever la peau, phác bì, lột bì, lột da, khú bì.

Dépourvu, privé de. Thiếu thốn, chẳng có ; au —, bắt thình lình, bỗng chõc.

Dépravation (des mœurs). Sự xấu nết

Dépravé (homme). Người hư tính tình, dữ ác.

Déprécation. Lời cầu nguyên, lời xin nài.

Déprécier. Chê, nói chê.

Déprédateur, pillage. Sự ăn cướp, sự cát lây.

Déprendre, Gỡ, lây ra.

Dépression. Sự hụt xuống, sự đe
xuống ; — de terrains, sự sụng ; —
de la terre aux pôles, sự lái dắt
chùm lại.

Déprimer. Đe xuống, bát xuống.

Depuis. Từ ; — que (conj.), từ, từ khi ;
— lors, từ bây giờ.

Dépuratif. Hay xổ bụng nhẹ vây.

Député, envoyé en mission. Quan sứ,
quan khâm sai ; —, délégué élue,
quan triều dân bầu ; chambre des —,
toà quan chiêu hiệp nghị.

Députer, envoyer. Sai sứ, sai cử ; —,
choisir, đặt thay mặt.

Déraciner. Nhổ, nhổ
rễ ; —, au fig., phá
tuyệt ; instruments
pour — les arbres,
mai, thuỷ (fig.).

Déraisonnable. Trái
lẽ, phi lý, dại.

Déraisonner. Nói nghịch lý, không
phải lẽ, nói dại.

Déranger. Phá thứ tự.

Derechef (adv.). Lại, một lần khác.

Déréglé. Không có mục ; — de mœurs,
lung лang, hư nết.

Dérider. Sinh buồn cười ; se —, cười,
nực cười.

Dérision. Sự nhạo ; par —, cách nhạo
hàng ; tourner en —, nhạo, chê cười.

Dériver, venir de. Lấy bối, bối.. mà
ra ; — détourner, bát lại, dò cho.

Derme. Da.

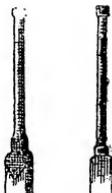
Dernier. Sau hết, cuối hết ; le — d'une
classe, rót hết, rót hết, thứ bét, kém
nhất ; le — né, út.

Dérobée. Regarder à la —. Liếc.

Dérober, prendre. Ăn cướp, ăn cắp ;
—, soustraire, cướp, chửa.

Déroger à une loi. Bãi luật ; — à sa
dignité, mất giá mình, ăn bở cách
hèn.

Dérouiller. Xoa gù, lau gù.

Dérouler. Kéo ra, giải ra.

Déroute. Mettre les ennemis en —.
Phá tan quân giặc.

Dérouter, troubler. Làm cho rối trí.

Derrière (subst). Lưng, dâng sau,
cật; hậu môn; le — d'une voiture,
khoang sau xe.

Derrière (adv.). Sau, dâng sau.

Dès (prép.). Từ ; — lors, từ bây giờ ;
— maintenant, từ bây giờ ; — l'en-
fance, từ thuở bé ; — que, (conj.),
thoạt khi, vừa khi, khi... vừa rồi.

Désaccord. Sự bất hoà, sự bất thuận;
être en —, bất bình, bất trung hợp ;
— (en musique), sự bất cung, sự
không hợp.

Désaccoutumé. Đã mệt thói.

Désagréable. Chẳng đẹp lòng, chẳng
vừa ý ; —, dur, nặng, thẳng phép.

Désagrement. Điều gì rầy rà, sinh lo
buồn, chán ngán.

Désaltérer (se). Giãn khát, uồng.

Désappointer. Làm cho hỏng, cho
uồng công.

Désapprouver. Chẳng ưng, trách, phi,
chè.

Désarçonner (se dit d'un cheval).
Hắt.

Désarmer. Thu thiết khí lại, cất khí
giỏi ; fig., — la colère, làm cho
khí nở.

Désarroi. Loạn, sự hỗn hào.

Désastreux. Khôn cục, làm hại, làm
khôn.

Désavantage. Sự thiệt hại ; éprouver
du —, phải thiệt.

Désavouer, nier. Chối, nói không ; —,
désapprouver quelqu'un, chẳng ưng,
chẳng nhận.

Desceller. Bật ra.

Descendance, postérité. Con cái ; —,
origine, tông tộc.

Descendants (les). Con cháu, cháu
chắt, kè hậu lai.

Descendre. Xuồng ; — (quelque chose), bồ xuồng, hạ xuồng, dem xuồng ; — du ciel, ở trên lời mà xuồng ; — à terre, lén đất ; — sur la terre, xuồng thề.

Descente, penchant. Bàng dộc, dảng trèo ; — de justice, sự các quan di khám.

Description. Sự kẽ lại, sự diễn lại.

Désemparer (sans). Liên lì, trùng trùng, chẳng có khi dừng.

Déemplir. Múc hết, tát, vét, làm cho cạn ; se —, ra cạn.

Désenchanter. Làm cho người ta bồ sự lầm lõi, không lây làm hay nữa.

Désenclouer. Rô danh, cạy danh.

Désenflier (se). Ngót xuồng, xưng ngót, rợt lại ; fig., nguôi đi, dịu lại, bồ lòng kiêu hãnh.

Désengorger. Cắt những đồ gì làm ngăn trở.

Désennuyer. Giải phiền, giải trí.

Désenrayer. Kéo bánh xe ra.

Désenrhumer (se). Bứt ho, đỗ khỏi ho.

Désentortiller. Gỡ ra.

Désert (subst.). Rừng, rừng hoang, nơi vắng vẻ.

Désert (adj.). Vắng vẻ, có rừng.

Désarter, quitter. Bỏ ; —, trahir, lối việc, lối nghĩa.

Déserteur, soldat qui trahit. Kẽ tròn, kẽ từ bỏ.

Désespéré. Đã ngã lòng trông cây ; malade —, kẽ chẳng khỏi bệnh được ; agir en —, làm liều.

Désespérer. Làm cho ngã lòng trông cây, mắt trông cây ; — de soi, chẳng trông gì bởi mình ; se —, sờn lòng, ngã lòng trông cây.

Désespoir. Sự mắt trông cây, sự ngã lòng trông cây.

Déshabillé (en). Kẽ mặc áo đơn sơ.

Déshabiller. Cởi áo ; se —, cởi áo, bỏ áo.

Déshabituer (se). Mất thói quen, quên.

Désherber. Làm cỏ, giẫy cỏ.

Déshérité. Chẳng được ăn phần gia tài.

Déshériter (quelqu'un). Từ (ai) chẳng ăn phần gia tài mình.

Déshonnête. Vô phép, thô tháp, ô uế, xâu hổ.

Déshonneur. Sự ô danh, sự gì trái, sự xâu hổ ; faire — à quelqu'un, làm ô danh ai.

Déshonorant. Xấu xa, làm nhục nha, làm cho sỉ nhục.

Déshonorer. Làm ô, làm cho xâu hổ, làm cho ra xâu, cho ra dơ.

Désideratum. Điều ước.

Désigner. Chì, tò, tò ra ; — un jour, chỉ ngày, hẹn ngày ; — son successeur, chọn kẽ nội vị thế quyền.

Désillusionner. Làm ou nói cho khỏi lầm lõi.

Désinence. Tận, cùng, cuối.

Désinfecter. Rửa cho sạch, làm cho mắt hơi độc, cho khỏi hơi xấu.

Désintéressé. (Làm) nhưng không.

Désintéresser, dédommager quelqu'un d'une perte. Sinh lợi mà bù sự thiệt hại ; se —, không lo đến.

Désir. Sự ước ao, sự trông mong, sự thèm ; brûler du — de, tiếc lâm, muôn lâm.

Désirable. Báng người ta ước ao.

Désirer. Uớc, ước ao, trông mong, tham, thèm.

Désireux. Kẽ muôn lâm, kẽ ước ao, kẽ tham.

Désistement. Sự từ bỏ.

Désister (se). Thôi việc, từ, từ bỏ.

Désobéir. Không vâng lời, bất kháng, phạm dân lời truyền.

Désobéissant. Kẽ chẳng vâng lời, bất kháng ; cheval —, ngựa bất kham

Désobligeant. Chẳng thương giúp, chẳng có lòng chung.

Désobliger (quelqu'un). Làm khổ, làm khó lòng.

Désobstruer. Cắt ngăn trở đi.

Désœuvré. Ở nhung, nghỉ chơi, rỗi việc.

Désolant. Sinh rầu rĩ, làm cho buồn sầu, khôn nặn, đáng chịu thương khóc.

Désolation, affliction. Sự đau đớn, sự buồn bực, sự sầu não, sự phiền lòng..

Désolé. Buồn bã, sầu não.

Désoler (quelqu'un). Làm phiền lòng (ai); se —, sờn lòng, có lòng buồn bã.

Désordonné. Vô thu- tự, lỗ mõ, lộn hely.

Désordre. Sự hỗn hào, sự chuyên động; —, déréglement des moeurs, tính mê, tính xấu, lòng dục.

Désorganiser. Làm hỗn hào, làm xôn xao.

Désorienter, déconcerter. Làm cho rời.

Désormais (adv.). Từ rày mà đi.

Désosser. Lóc, rút xương; — un poison, gỡ xương cá.

Despote. Vua độc ác, kẻ dùng quyền cách độc ác, kẻ dã tiêm vị.

Despotique. Độc ác, kẻ hà hiếp dân.

Dessaisir (se). Bỏ, nhường, từ.

Dessaisissement. Sự nhường, sự từ.

Dessaler. Ngâm nước cho khỏi muối.

Desséchant. Có sức làm cho khô.

Desséché. Cạn, khô, ráo; herbe desséchée par le soleil, cỏ héo giàn.

Dessécher. Phơi khô, làm cho cạn; — au soleil, phơi nắng; se —, nén cạn.

Dessein, projet. Tinh ý, ý muốn, việc gì dã toan; à —, tự ý, có ý.

Desseller. Cởi yên ngựa, tháo yên.

Desserrer. Nói ra, cởi ra.

Dessert. Bữa nước; des desserts, đồ nước, đồ chè.

Desservant. Thày cà coi xứ nào, cự phó.

Desservir la table. Cắt mâm đi; — quelqu'un, nói chê, nói hành, nói xấu; —, faire les fonctions de curé, coi sóc xứ nào.

Dessication. Sự làm cho khô, sự nén khô.

Dessiller, détromper. Tỏ ra những điều kín cho khỏi lầm.

Dessin (le). Phép vẽ; un —, tranh (anh) thủy mặc; —, ligne, nét.

Dessinateur. Thợ vẽ, kẻ vẽ.

Dessiner. Vẽ, vẽ đại khái, vẽ phác.

Dessouder. Bắt ra (sát hàn).

Dessous (subs.). Bên dưới.

Dessous (adv.). Dưới, ở dưới, hạ (c.).

Dessus (subs.). Bên trên, mặt trên.

Dessus (adv.). Trên, ở trên, thượng(c.).

Destin, destinée. Số, số phận; —, (païen), mệnh trời.

Destinataire. Kẻ người ta gửi thư.

Destination. Sự chỉ, sự định.

Destiner. Định, nhất định, rắp lòng, ra lý doán.

Destitué d'une dignité. Đã phải cắt chức.

Destituer, enlever une charge. Cắt chức, truất xuồng, cách, rút (quyền) lại.

Destitution. Sự truất chức, sự rút quyền.

Destruction. Sự phá phách, sự đồi tệ.

Désuétude, vieillesse. Sự ra cũ, sự chẳng còn giữ; —,oubli, sự bô thói, sự mất thói quen; tomber en —, cũ di, sút kém.

Désunion, séparation. Sự phân ra, sự rẽ ra; —, mésintelligence, sự bất thuận.

Désunir, séparer. Tháo ra, rẽ ra, phân ra; —, mettre la mésintelligence, làm cho bất thuận, làm cho bất hòa vuông nhau.

Détacher, délier. Tháo, buông, cởi, giũa, bẻ; —, enlever les taches, rửa cho sạch.

Détail; dire en —. Nói từng điều một; vendre au —, bán hàng lẻ, bán vặt.

Détailler, Bán hàng lẻ, bán vặt.

Détaler, fuir. Trốn đi lánh, chạy mau lên.

Déteindre. Làm cho phai mờ, làm cho mờ sắc; se —, phai mờ, mờ sắc.

Dételer, Cởi ngựa ra xe.

Détendre. Mở ra, cởi ra; — un arc, hạ dây cung; — son esprit, nghỉ trí khôn, giải trí.

Détenir, garder. Giữ, cầm lấy, giữ lại.

Détenteur. Kẻ cầm, kẻ được, kẻ chúa (của gi).

Détention, prison. Sự phải giam.

Détenu, prisonnier. Kẻ tù, kẻ phải cầm tù, kẻ phải giam, kẻ phải tù hãm.

Détériorer (se). Nên hư, ra kém, nên xấu.

Détermination. Ý định, sự quyết.

Déterminant. (Lẽ, lời, v.v.) mạnh hơn làm cho người ta quyết định làm việc gì.

Déterminé, hardi. Kiên tâm, bạo dạn, cà gan, gan ruột.

Déterminer, décider. Định; — un jour, hẹn ngày; se —, nhất định, dốc lòng, quyết.

Déterrер. Đào, khoét, đào lén, bới; — un cadavre, bóc, bóc xác.

Détestable. Đáng gom, khá ghét.

Détesté. Đã chịu ghét, kẻ người ta lây làm gom.

Détester. Ghét, gom, lây làm ghét.

Détirer. Giăng, guồng, gio ra.

Détoner. Kêu như sấm.

Detonner, sortir du ton. (Hát) không vào cung, không hợp cung.

Détordre. Trở lại, trả bên khác.

Détortiller. Gõ ra, cuộn ra.

Détour d'un chemin. Khúc; fig., lối quanh co.

Détourné (chemin). Đèng, lối quặt queo.

Détourner. Trở, trở lại, dem đị dảng khác; — de l'argent, ăn hốt; — la tête, ghé mặt lại; — avec le pied, la main ou un instrument quelconque, tật; — fig., can gián, bảo dùng.

Détriquer. Phá thứ tự.

Détructeur. Kẻ gièm, kẻ gièm chê, kẻ nói chê.

Détremper. Ngâm nước, dầm gýa.

Détresse. Sự túng; être dans la —, túng cợc.

Détriment. Sự hại, sự thiệt hại.

Détritus. Bã.

Détroit. Cửa bế hẹp, cửa hắt hẹp; — passage étroit, noi eo hẹp.

Détrumper (se). Bỏ sự lầm lỡ.

Détrôner. Cắt lây chức quyền vua, truất chức vua xuồng.

Détrousser. Bỏ xuồng, rủ xuồng, sỗ; fig., voler trộm cướp, hắt lây.

Détrousseur. Kẻ cướp bóc, kẻ trộm cướp.

Détruire. Phá, phá phách, đỗ, rỡ.

Dette. Nợ, công nợ; avoir des dettes mắc nợ; réclamer une —, đòi nợ; payer une —, già nợ; remettre une —, tha nợ.

Deuil. Sự tang chê; porter le —, đeo tang; le —, est fini, mãn tang; chapeau de —, nón chê; coiffe de —, mũ mão.

Deuil. — La loi annamite a fixé d'une manière trèsrigoureuse le temps du deuil, et personne n'oserait s'en dispenser. Il est de trois ans pour le père et la mère et ceux que la loi leur assimile: la femme de premier rang, pour les enfants des secondes femmes, les parents adoptifs, le maître qui enseigne les lettres. Pour les autres pa-

rents dans la ligne ascendante, le deuil est d'un an, six mois ou trois mois selon le degré de parenté. Légalement les parents ne portent pas le deuil de leurs enfants.

Pendant tout le temps du deuil, il faut s'abstenir des festins publics, des comédies, etc. ; les mandarins en charge doivent prendre un congé ; il est aussi défendu de se marier. On porte l'habit blanc qui, la première année, doit être d'un tissu grossier, assez semblable à nos toiles d'emballage et sans ourlet. Plus tard, comme chez nous, ce grand deuil perd de sa rigueur ; on peut alors porter des vêtements ordinaires, mais le turban en toile blanche est obligatoire. C'est ce qu'on peut appeler le demi-deuil.

Les anniversaires font partie essentielle du deuil et la loi les exige rigoureusement.

Au premier de l'an, aux anniversaires, on revient pleurer sur les tombeaux, et souvent encore, en dehors de ces jours officiels, surtout dans les premiers mois après la mort, vous entendez, en passant le long des chemins, une mélodie plaintive, qui s'élève auprès d'une tombe récemment fermée. C'est une mère qui pleure son enfant, une femme son mari, un orphelin abandonné qui vient raconter ses misères à la tombe de ses parents. Ces accents mélancoliques qui troublent seuls le silence de la campagne vous causent une impression de tristesse profonde, et vous rappellent que sous toutes les latitudes, le cœur de l'homme se ressemble.

Deux. ; Hai ; nhì (ch.) ; — ensemble, vẫn di dôi ; tous les —, cả và hai ; lequel des —, người no hay là người kia ; de — jours l'un, hai ngày một, mỗi hai ngày.

Deuxième. Thứ hai.

Deuxièrement. Hai là.

Dévaliser. Lây trộm, chiêm lây, trộm cướp, lây cắp, bóc lột.

Devancer. Bi trước ; — fig., nỗi hơn, thẳng vượt trênl.

Devanciers (les). Cha ông, ông bà ông vãi, các tiền nhân.

Devant (prép.). Trước, trước mặt ; le —, dàng trước ; le — d'une voiture, khoang trước xe ; aller au — de quelqu'un, đi đón, đi rước ai.

Devanture. Mái tiền.

Dévaster. Phá hoảng, phá huỷ ; — par le fer et le feu, dùng gươm dùng lửa mà phá tan.

Développement, action de développer. Sự kéo ra, sự dở ra, sự giải ra ; —, explication, sự giải nghĩa.

Développer. Mở ra, cởi ra ; —, augmenter, thém, làm cho rộng hơn ; — sa pensée, giải ý, toả ý ; se —, croître, lớn lên.

Devenir. Nên ; — prêtre, docteur, dỗ cụ, dỗ tiền sĩ.

Dévergondé. Xác láo, chẳng biệt xâu hổ, kè xâu tính xâu nêt.

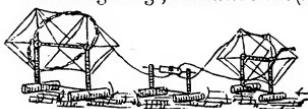
Déverser, pencher. Chiều, hặt ; —, répandre, dỗ.

Déversoir. Lài.

Dévêtir (se). Cởi áo xuồng.

Dévider. Kéo (vải), kéo (sợi).

Dévidoir. Cáiguồng ; cáixákéo vải (fig.).

Dévier, se détourner. Trẽ ; —,errer, lạc đường ; — au moral, lối sai.

Devin. Kẻ bói khoa, thầy bói.

Deviner, faire le métier de devin. Bói, bói khoa ; —, pressentir, tướng trước, dạc chứng, nghi.

Devineresse. Bà bói.

Devis. (Sự gì) đã đánh giá, đã luận giá.

Dévisager, regarder. Nhìn, trông lão.

Devise. Câu luận.

Deviser. Nói chơi, nói giải trí.

Dévisser. Kéo ốc ra, vặn ốc ra, vặn lại.

Dévoiement. Chứng tỏ, sự dì tả.

Dévoiler, ôter le voile. Bỏ khăn trùm ; fig., tờ ra, cáo, cho biết.

Devoir (subst.). Việc mình phải làm, bản nghiệp, việc bản phận ; remplir son —, làm việc bậc mình ; manquer à son —, bỏ việc bậc mình ; rendre les derniers devoirs à quelqu'un, đưa xác, làm đám ma, làm việc hậu sự.

Devoir, avoir des dettes. Mắc nợ, có nợ ; —, être obligé de, phải, cần phải.

Dévolu (jeter son). Chọn.

Dévorant, qui dévore. Kè háu ăn ; fig., hay phá, hay ăn ; flamme dévorante, lửa đốt ra lò ; —, sự đói xo,

Dévorer, manger avec avidité. Háu ăn, ngòn, hộc, húp, nuốt ; —, dissipier son bien, phung phá ; — des yeux, gầm ghè.

Dévot. Có lòng kính mến Đức Chúa Lời, sôt mến, sôt sảng, đạo đức ; (terme surtout païen, sùng).

Dévotion. Lòng đạo đức, lòng sôt sảng.

Dévoué à Dieu. Đã dâng mình cho Đức Chúa Lời, đã khấn dâng mình ; — à quelqu'un, ở hết lòng cùng ai ; vâng phục ai.

Dévouer, destiner à. Khấn hứa, nộp, phó, dâng ; se —, se consacrer, dâng mình ; — se sacrifier, liều mình, rủa mình.

Dévoyer quelqu'un. Giục ai bỏ dâng lành.

Dextérité. Tài, sự linh chi.

Diable. Ma quỉ, quỉ, thần dữ.

Diablotin. Ma, tà ma.

Diabolique. Thuộc về quỉ, xứng với quỉ ; — méchant, độc dữ, quái gớ.

Diaconat. Chức thày già sáu.

Diacre. Thày già sáu, thày phó tế, ná trưởng đạo.

Diadème. Mũ triều thiên ; ceindre le —, đội triều thiên.

Diagnostiquer. Xét đoán, đoán chừng.

Diagonal. Từ góc nọ sang góc kia, huyền tà.

Dialecte. Tiếng riêng (một nơi một xứ).

Dialectique. Phép luận lẽ, phép dạy kiêu luận lẽ.

Dialogue. Lời vấn đáp, sự nói khó, sự truyện trò.

Dialoguer. Nói vuông, truyện trò vuông.

Diamant. * Kim cương thạch.

Diamètre. Kính, kính vòng.

Diaphane, transparent. Trong, trong như ngắn, mỏng.

Diaphragme. Mạng mõ, giồng gân rộng ngăn ngực và ruột, * cách mòn.

Diarrhée. Chứng tả, bệnh di tả, bệnh di lạnh giã ; avoir une demie —, di sôt sệt.

Diatribe. Lời diêc dóc, lời xỉ nhục, lời châm chọc.

Dictateur. Quan tổng thống.

Dictée. Bài đọc cho học trò viết.

Dicter une dictée. Đọc bài cho học trò viết ; —, ordonner, truyền dạy, súc ; —, suggérer, khuyên nhủ, dỗ dành.

Diction. Cách nói, giọng nói, kiêu nói.

Dictionnaire. Tự vị, sách tự vị, tự điển.

Dicton, Lời ví, câu ví, tục ngữ.

Diète. abstinence. Sự kiêm ăn, sự tiết kiệm.

Diéte, assemblée. Hội, hội chung, công đồng.

Dieu. Đức Chúa Lời, Thiên Chúa ; — le Père, Đức Chúa Cha ; — le Fils, Đức Chúa Con ; — le Saint Esprit,

Đức Chúa Phiritô Sangtô, Đức Thánh Thần; les dieux, các bụt thần ma quỷ ; plaise à — que, chó gì ; avec le secours de —, on Đức Chúa Lời thương.

Diffamateur. Kẻ gièm chê, kẻ phỉ háng, kẻ nói hành.

Diffamer. Gièm, gièm pha, gièm chê, nói bỗ vạ.

Différence, dissemblance. Sự ở khác nhau, sự chẳng giống như, sự chẳng hợp ; — entre deux nombres, sự có... bao nhiêu.

Différencier. Phân biệt, phân xử, chia ra.

Différend. Sự khác nhau, lời cãi nhau ; terminer un —, xử xong, xử hoà.

Différent, dissemblable. Khác, khác nhau, sự chẳng giống như.

Différer, ajourner. Giãn, lẩn lùa, trì hoãn ; — à demain, giãn dén mai ; sans —, ngay tức thì.

Différer, être différent. Ở khác, chẳng đôi, ra khác.

Difficile. Khó, chẳng dễ ; — à comprendre, khó hiểu ; — à expliquer, điều hóc hách khó cắt nghĩa ; caractére —, tính khó ăn khó ủ.

Difficulté, Sự khó, khó lòng ; — de respirer, sự khó thở ; — d'uriner, sự làm bẽ ; faire des —, chồng lâ, cãi ; — obstacle, ngăn trở.

Difforme. Xấu xa, xấu hinh, xấu dạng.

Difformité. Sự xấu hinh, sự xấu dạng, sự xấu xa ; sig., sự hư thân, điều xấu..

Diffus, verbeux. Lâm diều, rậm lời ; discours —, bài giảng dài rờm.

Diffusion, action de se répandre. Sự dò ra, sự chảy ra, sự tràn ra ; —, prolixité, sự nói nhiều lời.

Digérer. Tiêu, tiêu hoá.

Digeste. Dễ tiêu.

Digestif. Giúp tiêu cơm.

Digestion. Sự tiêu cơm ; faire la —, tiêu cơm, tiêu của ăn.

Digitale. (N'existe pas en Chine ni au Tonkin ; elle est remplacée par le) * Mao địa hoàng.

Digne. Đáng, xứng đáng ; — d'éloges, đáng khen ; — de mémoire, đáng nhớ lâu dài, đáng biện kí ; —, solennel, nghiêm trang, uy nghi.

Dignement (adv.). Cách xứng đáng.

Dignitaire. Kẻ có chức tước, các đàng.

Dignite. Sự xứng đáng ; sauver sa —, chẳng mất giá, giữ giá ; —, charge, quyền chức, dâng bậc, chức phận.

Digression en parlant. Điều nói lạc ý.

Digue. Đê ; faire une —, đập đê ; la — se brise, vỡ đê ; entré la — et le fleuve, ngoài đê ; en dehors de la —, trong đê ; petite —, tiêu bồi ; hờ.

Dilacérer. Xé ra, câu xé.

Dilapider. Phá hoại, mất, tốn.

Dilater (se). Làn ra, lán ra.

Dilemme. Lẽ hai mối, lẽ lui ngách.

Diligence, soin. Sự cần mẫn, sự siêng năng ; — promptitude, sự mau mắn, sự mau kíp ; faire —, làm ou đi vội ; —, voiture, xe hơi chở người.

Diligent, soigneux. Siêng, siêng năng, cần mẫn, cần cản.

Diluer. Ngâm (nước), chè, dầm.

Dimanche. Ngày thứ nhì, ngày chủ nhật, ngày lễ buông, ngày nhát lỗ lạy.

Dime. Một phần trong mươi ; thuê nhát thập phân chi nhát (une part de dix).

Dimension. Sự tràng khoát bao nhiêu ; prendre les dimensions, đo, do đán, dạc.

Diminuer. Bớt, giảm, giảm bớt ; sig., sa sút ; — le prix d'une chose, nói hạ giá, nói lui ; la fièvre diminue, bệnh sốt ngót bớt.

Dinde, dindon. Gà tây.

Diner (subs.). Bữa trưa, bữa tối.

Diner (v.). Ăn bữa trưa, ăn cơm trưa, ăn bữa tối.

Dingue, maladie. Bệnh cúm.

Diocèse. Địa phận Đức giám mục.

Diphongue. Hai chữ âm vào một vần.

Diplomate. Quốc sư, kẻ biết phép cai trị.

Diplomatie. Tài, cách ăn nói quí quái (diên dǎo).

Diplôme. Thị, sắc, bằng, trát, phái.

Diplômé. Kẻ có bằng, kẻ có sắc, v. v.

Dire. Nói ; — à l'oreille, nói rì tai, ghé vào tai; pour tout — en un mot, nói tất một lời ; — la messe, làm lễ ; — la bonne aventure, hói ; — des riens, nói trêu; c'est-à — (loc.conj.), nghĩa là ; **se** — à soi-même, nghĩ trong bụng.

Direct. Ngay thẳng.

Directeur. Kẻ cai, kẻ cai trị, kẻ làm đầu ; — de la poste annamite, thura trạm; sous — de la poste, mục trạm.

Direction, administration. Sự cai trị, sự cầm mục, sự dẫn ; —, côte, phương, hướng, bên, dảng.

Diriger, gouverner. Dẫn, cai trị, cầm mục, cai quản; **se** — d'après., cứ (lời), vâng (lời); **se** — vers, di, chạy vào.

Dirimant (empêchement). (Ngăn trở) phá hôn nhân ; ngăn trở dứt phép matrimoniô.

Discrener. Trông rõ ; — le bien du mal, biệt sự lành sự dữ.

Disciple, suivant. Đầy tớ; —, élève, kẻ học, học trò, kẻ tập ; — des prêtres, * đạo đồ.

Discipline, loi. Phép tắc, luật, khuôn phép ; —, fouet, roi, dây da.

Discipliner, former. Tập, trị.

Discontinuer. Gián, hoãn, nghỉ, bỏ, thôi ; sans —, liên lì, luôn mãi, trùng trùng điệp điệp.

Disconvenir, nier. Chòi, chằng xung ; —, être en désaccord, chằng hợp ý, chằng thuận ý, chòng lắc, cãi lẽ.

Discordant. Bất thuận, bất hòa ; — (musiq.), chằng vào cung, sai cung.

Discorde. Sự bất thuận, sự cãi lẽ ; semeur de —, kẻ gây việc cãi cọ.

Discourir. Giảng giải, kẻ vè, nói vè, luận lẽ.

Discours. Bài, bài giảng ; tenir un — sur, nói vè, giảng vè.

Discourtois. Vô phép, không biết phép.

Discret. Kín miệng, kín dạ, kín bụng, kẻ biết giữ kín.

Discretion. Sự kín bụng, sự kín miệng, sự tin cẩn, lòng trung nghĩa; à —, mặc ý ; se rendre à —, xuồng đầu kẻ thù, nộp mình.

Discrediter. Nói xấu (người ta); làm ou nói điều gì cho người ta mất tiếng tốt.

Disculper. Gõ tội cho ai; **se** —, gõ mình.

Discuter, débattre. Cãi, cãi trả, cãi cọ, cãi lẽ ; bàn luận, luận lẽ ; — un prix, giàn giá.

Disert. Kẻ nói dẽ dảng, kẻ nói giáo hoạt.

Disette. Sự phải đợi khát, sự thiếu thốn, sự chằng có.

Disgrâce. Sự chằng ưa, sự bất thuận.

Disgracié. Kẻ đã mất lòng phải khôi, kẻ phải cách.

Disgracieux. Chẳng đẹp, chằng xinh, nhơm nhóc, quê mùa, thô tháp.

Disjoindre. Lìa dôi, tháo, phân rẽ ra, mở ra, bóc.

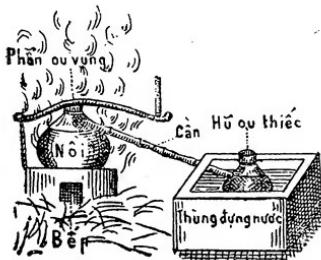
Disloquer. Sái, sái xương, sái khớp.

Disparaitre. Biến di ; —, s'éloigner, di khôi, rời di xa lánh ; —, s'échapper, thoát khôi.

Disparate. Chẳng điều nhau, không hợp ; couleurs disparates, sắc bất hợp nhau.

- Dispensier.** Đát, già cao, hay phi của.
- Dispensateur.** Kẻ phát, kẻ phân phát, kẻ chia ra.
- Dispense.** Sự tha phép, phép.
- Dispenser.** Tha phép, chẳng buộc ; — —, bỏ, bỏ qua (việc gì).
- Disperser.** Chia ra, tan ra, phân phát, bỏ quăng nơi nọ nơi kia ; — des soldats en tirailleurs, rải lính.
- Dispersion** (des chrétiens à travers les villages païens). Kì phân sáp ; l'année de la —, năm phân sáp.
- Disponible.** Sẵn, sẵn lòng.
- Dispos,** prêt. Sẵn lòng ; —, fort, agile, nhanh nhẹn, khoẻ.
- Disposé,** prêt à. Sẵn, sẵn lòng.
- Disposer.** Dọn dẹp, đặt, xếp, sửa sang ; — une armée en bataille, sắp binh từng toán ; — les vaisseaux, sắm đoàn tàu ; se —, dọn minh, sáp.
- Disposition,** ordre. Thứ tự ; —, règlement, khuôn phép, phép tắc, điều truyền, lời răn ; —, état d'âme, ý lòng.
- Disproportion.** Sự chênh lệch, sự chênh lệch nhau.
- Dispute.** Sự đưa nhau, sự đối địch, sự cãi cọ.
- Disputer,** quereller. Mắng, gáy, quở ; —, rivaliser, tranh, thi, đối địch ; se —, cãi cọ, xát nhau, giằng nhau ; — pour la possession de quelque chose, tranh cạnh nhau ; — pour une charge, tranh một chức.
- Disque.** Vành.
- Dissemblable.** Khác, khác nhau, chẳng giống như, chẳng bằng, khác dạng.
- Disséminer.** Rắc, rải rác.
- Dissension.** Sự khác ý, sự cãi lẽ ; être en — avec quelqu'un, chẳng hợp ý vuông ai, cãi lẫy.
- Dissentiment.** Sự bất thuận, sự chênh lệch ý.
- Disséquer.** Bỏ, mở, cắt ruột xác chết.
- Disserter.** Luận lẽ, bàn luận.
- Dissident** (en religion). Kẻ chống theo đạo thật.
- Dissimulation.** Sự giả hình, sự giả trá ; —, cách giả dò.
- Dissimulé** (homme). Gian, già, dối trá, chẳng thật thà.
- Dissimuler,** cacher. Giàu ý mình, giàu gièm ; —, feindre, giả hình.
- Dissipé,** débauché. Hay phung phá, rỗng rã quá ; élève —, học trò bay làm nghịch.
- Dissiper,** dépenser. Phung phá, hoài ; — son patrimoine, phả bại nghiệp cha ; —, chasser, đuổi, làm cho tan tác.
- Dissolu,** débauché. Yêu diệu, buông tuồng, lỏng lao ; de mœurs dissolues, (cách) ăn нет ở buông tuồng.
- Dissoluble.** Chịu tan được, tan được.
- Dissolution,** séparation. Sự tan di, sự rời rạc, sự hì ra ; le mort est là — du corps, chết là xác nát thịt rời xương.
- Dissolvant.** Vị hay nhuận tì vị.
- Dissonant.** Chênh hợp cung, lạc cung.
- Dissoudre.** Gõ ra, phá, tháo ; — dans l'eau, hoà ; — dans l'huile, bỏ vào dầu cho tan di ; — une assemblée, cho hội vê.
- Dissous.** Đã tan di.
- Dissuader.** Khuyên dừng, can, nói giàn, nói gắng ra, nói dão ra.
- Dissyllabe.** (Tiêng) có hai vần.
- Distance.** Độ xa, quãng xa, sự xa gần bao nhiêu ; les étoiles sont à de très grandes distances les unes des autres, các ngôi sao cách xa nhau lắm.
- Distant.** Xa, biệt xa, cách xa.
- Distendre.** Giăng thẳng, gióng, kéo cho giãn ra.
- Distillateur.** Thợ cắt rượu.

Distiller. Cát, cát rượu; alambic pour —, lò cát rượu, lò nấu rượu (fig.).

Distillerie. Nhà cát rượu.

Distinct, différent. Khác, chẳng như ; —, clair, rõ, minh bạch.

Distinctif, propre. Riêng, đâu riêng,

Distinctioп, différenсe. Sự ở khác nhau, đâu mà phân biệt ; sans — d'âge, chẳng kì tuổi nào.

Distingué, remarquable. Khéo, giỏi, chẳng vừa, rất tốt ; homme —, người phi thường.

Distinguer, discerner. Trông thấy rõ ; — au loin, trông xa ; —, marquer la différence, biệt, phân biệt, biệt nhận ; se —, s'elever, nổi lên, vượt trên, được nước trên.

Distique. Hai thơ thành câu, câu dòi.

Distraction, inapplication. Sự chia trí ra ; —, délassement, sự giải trí.

Distraire, séparer. Cắt lìa ; —, détourner à son profit, ăn bót ; — l'esprit, giải trí, giải phiền, buông trí ; se —, chơi, giải trí.

Distrait, inattentif. Chẳng có ý tú, vô ý vô tú, không cầm trí.

Distribuer, partager. Chia, phân chia, phân phát ; — des sapéques en les jetant, tung tiền ; — des aumônes, thí chia, bồ thí, làm phúc.

Distributeur. Kê phát, kệ phân phát.

District. Địa hạt.

Dithyrambe. Thứ thơ rộng mèo.

Diurétique. (Đồ, vị) thông tiểu tiện.

Diurne. Có ban ngày, hàng ngày.

Divaguer. Nói lạc ý bài, nói lẩn quẩn.

Divan. Chỗng có đệm.

Divergence d'opinion. Sự nghĩ khác nhau, sự cãi lẽ.

Divergent. Khác, nghịch theo bè khác.

Diverger. Chẳng thuận ý, chẳng hợp, chẳng giống nhau, chẳng theo bè.

Divers. Khác, chẳng như.

Diversifier. Làm cho ra khác, thay đổi.

Diversion (faire). Làm muu mà dòi quân giặc ; giải trí, chia tri.

Diversité, variété. Sự xung khác, sự khác nhau, cách khác.

Divertir, distraire. Dỗ dành, rủ về đảng khác ; se —, chơi, giải trí.

Divertissement. Sự vui chơi, sự vui sướng.

Dividende, gain. Phần lãi ngoại ; — (arith.), bị phân.

Divin. Thuộc về Đức Chúa Lời, bởi Đức Chúa Lời mà ra ; —, excellent, lọn, cao trọng, rất mực, lâ luồng.

Divination. Nghề bói khoa.

Diviniser, mettre au rang des dieux. Đặt làm bụt.

Divinité. Tinh Đứa Chúa Lời, Thiên Chúa ; les divinités païennes, những bụt thần ma quỷ ; các bụt, các thần kè ngoại thờ.

Divisé. Đã phải phân ra, chia ra.

Diviser. Chia, phân ra ; — en deux, chiết bán ; —, faire une division, làm phép qui trừ.

Diviseur (arith.). Nguyên phân.

Divisible Kẻ chia ra được, chia phân được.

Division. Sự chia, cách chia ; —, dissociation, sự lìa nhau, sự bất thuận, sự chẳng hợp ý ; —, opération arithm., phép qui trừ.

Division (général de). Quan bầy (khoanh), quan ba sao, dô thòng.

Divorce. Sự rãy bỏ, sự rãy vợ ; un certificat de —, tờ rãy, tờ phóng.

Divorcer. Rãy vợ, rãy bỏ ; —, renoncer à, bỏ ; — avec le monde, bỏ thê gian.

Divulguer. Rao, tò ra, phao tiêng, đón, bắn tiêng, tò lò ra.

Dix. Mười ; à partir de vingt, hai mươi, le mot mươi perd l'accent huyén ; thập (ch.).

Dixième. Thứ mười.

Dizaine. Chục, đợt mười ; une —, một chục.

Docile. Dễ bảo, hay nghe lời dạy bảo.

Docilité. Tính dễ chịu dạy dỗ, tính ăn lời dạy bảo.

Dock. Xe hàng tàu.

Docte. Thông thái.

Docteur, médecin. Thày thuốc, thày lang ; —, titre au-dessus de licencié, tiền sĩ

Doctorat. Chức tiền sĩ ; obtenir le —, đỗ chức tiền sĩ.

Docteurs ; examens du doctorat. — Les lincenciés (cử nhân) seuls peuvent se présenter aux examens du doctorat, lesquels ont lieu les années sǜu, thìn, vi et tuát, c'est-à-dire, la 2e, la 5e, la 8e et la 11e année du petit cycle de 12 ans. Ces examens s'appellent hội thi.

Les mandarins examinateurs portent les mêmes titres et sont organisés comme dans les examens régionaux hương thi (V. Bachelier). Les formes sont les mêmes ; toutefois le quan-chánh et les phó chủ khảo président aux examens désignés directement par le roi. Les exercices littéraires sont également les mêmes, mais les sujets à traiter sont plus difficiles. Le roi Tự Đức, qui était, dit-on, le meilleur

leur lettré de son royaume, se plaisait à envoyer quelquefois des sujets de composition qu'il faisait porter par un cavalier de sa garde personnelle le jour de l'examen.

Les notes se douinent de 1 a 20 parce que le nombre des places étant limité, le mérite relatif des concurrents est plus facile à constater que ce mode de pointage.

Ceux qui sont reçus (trúng cách) sont admis à l'examen de la cour, đình thi et leurs noms sont inscrits sur une tablette d'honneur, chính bảng ; ceux qui, ayant de bonnes compositions, n'obtiennent cependant pas de place au concours, sont phó bảng, c'est-à-dire inscrits sur la seconde tablette, les trúng cách ayant seuls les honneurs de la première. Cette mention leur vaut plus tard un emploi de huyén ou de đồng phủ (phủ adjoint), mais ils ne peuvent se représenter et doivent s'en tenir au titre de phó bảng. Ceux qui, au contraire, sont complètement refusés sont obligés de concourir à nouveau pour tâcher d'avoir un grade dans l'administration.

Pour le hội thi comme pour le đình thi, les candidats reçoivent des cahiers d'examens, tout rayés et reliés par les soins du Lê bộ. Les compositions, dès qu'elles sont achevées, sont remises au net par d'habiles copistes de manière à empêcher les examinateurs de reconnaître l'écriture des candidats.

Le đình thi, examen royal, a lieu dans le palais du roi, en une seule séance. Le roi donne le sujet de composition puisée dans le droit administratif ou une question politique actuelle.

Les compositions classées, le 1er est proclamé trạng nguyên ; le 2e bảng

nhanh, le 3e thám hoa ; et tous les trois sont déclarés docteurs du premier degré, đê nhât giáp tién sī.

Les compositions suivantes, quoique bien notées, ne sont pas classées, leurs auteurs sont dits hoàng giáp et intitulés docteurs du 2e degré, đê nhì giáp tién sī.

Quant aux autres dont les compositions ont moins de mérite, ils n'obtiennent que le titre de đồng tién sī presque docteurs ou docteurs adjoints, et ils ne peuvent se représenter au đinh thi que s'ils subissent de nouveau victorieusement les épreuves du hôi thi.

Les lincenciés, non reçus au hôi thi, peuvent se présenter à de nouveaux examens ou bien entrer comme surnuméraires dans un ministère avec une solde minimale, en attendant un emploi. Les phó bảng sont inscrits au ministère de l'intérieur et placés comme huyen ou đồng phu, dès qu'il y a une vacance.

Les nhât giáp tién sī sont nommés quan án à la première vacance ; les hoàng giáp tién sī sont employés à la cour ou envoyés comme phu en province ; les đồng tién sī sont pourvus les derniers.

Doctrine, science. Sự thông thái ; —, enseignement, sự học, sự dạy dỗ ; —, religion, đạo, đạo lý.

Document, preuve. Chứng cứ ; —, renseignement anciens, văn khê, số sách, tờ biên kí.

Dodu. Béo dầy, béo tót, to béo.

Dogme. Đieu rắn, lẽ luật, lẽ cõi rẽ ; les dogmes de la religion, diêu gi phép đạo buộc phải tin.

Doigt. Ngón tay ; savoir sur le bout du —, biết thuộc lòng ; montrer (quelqu'un) du —, chỉ tro ; se mor-

dre les doigts, se repentir, phàn nàn, ăn năn. Le pouce, ngón tay cái ou * cự chỉ ; l'index, ngón tay trỏ ou * tryc chỉ ; le médius, ngón tay giữa ou * trung tướng chỉ ; l'annulaire, ngón tay deo nhẫn ou * vò danh chỉ ; lauriculaire, ngón tay út ou * tiêu chỉ.

Doigté. Cánh đánh phim dân.

Doigtier. Bao tay.

Doit. Nợ, tiền nợ.

Doléance. Lời than, lời kêu van.

Dolent, plaintif. Nặng nän nị.

Dolique. Dậu ; — de Cuba, đậu giài áo.

Dollar, piastre. Đồng bạc.

Dolman. Áo ngoài (quan võ).

Doloire. Cá voi, cá búa.

Domaine, propriété. Gia nghiệp, dien sẵn, của cải, ruộng nương.

Domanial ; biens domaniaux. Công thô, công dien ; (opposé à tư thô ou à tư dien) et công dien chau thô.

Dôme. Mái tùm hum.

Domestique (subst. masc.). Đầy tớ, kè làm tôi, * gia nhân ; —, fem.), đầy tớ gái, con dòi.

Domestique (adj.). Thuộc về nhà ; animaux —, súc, lục súc ; affaires —, việc riêng.

Domestiquer. Nuôi ở nhà.

Domicile. Nhà ồ, cửa nhà, * gia cư ; noi ồ.

Domicilié. Kè ồ, kè ồ tại, trú tại ; — sur le terrain d'autrui, ồ ngụ cư, ồ kí ngụ.

Dominer. Trí, cầm quyền, làm chúa ; se —, ép mình ; être dominé, chịu cai trị, phục, làm tôi ; —, être plus élevé, cao hon, nổi trên, vượt hon.

Dominicains, ordre religieux. Nhà dòng ông thánh Dominicô.

Dominicain (oiseau). Chim chuýt choè.

Domino, jeu, Bao do nò.

Dommage. détriment. Sự thiệt hại, sự phải tàn hại ; causer du —, làm thiệt hại ; souffrir du —, phải thiệt.

Dompter. maîtriser. Trị, dẹp, bắt phục ; — un cheval, làm cho ngựa nén thuần ; — la maladie, già bệnh ; — sa colère, gièp tinh hay giận.

Dompteur. Kẻ làm cho thuần ; kẻ dẹp vật.

Don. Cửa ban, ơn, cửa lẽ, quà ; —, faculté, tài.

Donataire. Kẻ được (chá giì) ; đã chịu dàng.

Donateur. Kẻ ban, kẻ cho, kẻ dàng của.

Donation. Sự ban của, sự lỗi của, cha lỗi, của cho.

Donc (conj.). Bởi đây, vậy, vì vậy, ày vậy, cho nên.

Donjon. Tháp, đồn.

Donnée, indice. Dâu, lẽ, tích.

Donner. Ban, cho, dàng ; — sa fille en mariage, gả con ; — en récompense, thưởng ; — un nom, đặt tên ; — un coup de lance, đâm giáo ; — l'assaut, trèo thành, dâng thành ; — plus à la colère qu'à la raison, theo lòng giận hờn hơn cứ lẽ công chính ; — dans un piège, phải lừa ; — du rotin, đánh dòn, đánh roi ; se —, giao mình, dâng mình, nộp mình ; se — une entorse, sái (chân, tay, v. v.) ; se — garde, giữ kéo ; se — pour, xưng mình là.

Dorade, poisson. Cá kini.

Doré. Đã chịu xuy vàng, đã xuy vàng.

Dorénavant. Từ này mà đi.

Dorer. Thiếp vàng, xuy vàng, mạ vàng, tám vàng ; se —, ra mùi vàng, lèu nước vàng.

Doreur. Thợ thiếp vàng, thợ phô vàng.

Dorloter v. g. un enfant. Nàng niu con trẻ.

Dormeur. Kẻ mê ngủ, kẻ theo tính hay ngủ.

Dormir. Ngủ, nghỉ ; — un somme, ngủ một giấc ; avoir envie de —, lùi lùi buồn ngủ.

Dormitif. Làm cho buồn ngủ.

Dorsal. Thuộc về lưng ; épine dorsale, xương sống.

Dortoir. Nhà ngủ, phòng mà ngủ, phòng nằm ngủ.

Dorure. Sư thiếp vàng, sư xuy vàng ; faire de la —, làm nghề thiếp vàng.

Dos. Lưng, cật, mu ; tourner le —, sấp cật ; renvoyer — à —, xử hoà ; chemin en — d'âne, dàng giặc.

Dose. Liều, lào.

Doser. Lào, chia lào.

Dossier (d'une chaise). Bành dựa lưng.

Dot. Cha cho con về nhà chồng, của cho con gái vu qui.

Doter. Cho của gì khi con gái di lấy chồng.

Douané. Thương chính, tuần, tuần giang ; payer la —, mài tiền tuần.

Douanier. Kẻ ngồi tuần, quân thù ngũ, kẻ thu tiền người ta qua đò hay là qua cầu.

Double, copie. Bản sao.

Double. Gặp hai ; parler à — sens, nói lulu đôi ; caractère —, faux, tính quanh quéo, quanh co, có hai lòng

Doubler. Gặp hai, xép đôi ; — (passer) un cap, vượt tàu quanh mòm đất.

Doublure. Vải lót áo.

Douce-amère, pl.* Thực đương chúng.

Douceroux. Siêm mi, kẻ nói a dua.

Douceur. Đức hiền lành ; — de la voix, giọng êm ; — du vin, mùi ngọt rượu.

Douche, bain. Prendre une —, tắm.

Doué. Được, có.

Douille. Vò dạn.

Douillet, faible. Non nót, mỏng manh ; —, sensible, không biết nhịn, yếu diệu.

Douleur. Đau, đau đớn, sự đau ; — de poitrine, bệnh đau tức.

Douloureux. Đau đớn, có đau ; fig., hay sinh cực lòng.

Doute. Sự hổ nghi, sự nghi nan ; sans —, loc. adv., át hẳn, chẳng hổ nghi được.

Douter. Hổ nghi, không rõ, không tin chắc ; se —, nghi, đoán phỏng.

Douteux. Hay sinh hổ nghi, không chắc, chưa át, hãy còn hổ dò, * bán tín bán nghi.

Douve. Ván, ván thùng.

Doux (caractère). Nhu mì, nhun nhen, hiền, hiền lành, dịu dàng ; assez —, thư thư ; très —, hiền lành lắm, hiền như bụt ; — (vent), gió hiu hiu, êm ái ; eau douce, nước ngọt ; eau douce (adoucie), nước àm ; — à entendre, êm tai, àm tai ; en pente douce, dàng lèn xoai xoải ; chatiment —, sự phạt nhẹ vậy.

Douzaine. Bộ mười hai ; par douzaines, từng chòm mười hai, hế mười hai.

Douze. Mười hai.

Douzième. Thứ mười hai.

Douzièmement. Mười hai là.

Doyen, ancien. Kẻ đàn anh ; — parmi les prêtres, thày cà chính xứ đầu tông.

Dragée. Kẹo tây.

Dragon, animal. Con rồng, long ; —, soldat, lính kị mang gươm.

Draguer. Đánh(cát, bùn) ao, sòng, v.v.

Drame, tragédie. Tuồng, tàn tuồng ; —, événement terrible, việc gì quái gở.

Drap. Nhung, nỉ, giã ; — de lit, khăn giường.

Drapeau. Cờ, cờ hiệu ; — du régiment, cờ đầu ; être sous les —, dang làm lính ; suivre le — de quelqu'un, theo bè, theo (ai) ; éllever le —, bật cờ lên.

Draper. Che bằng nhung.

Drapier. Kẻ bán ou kẻ làm nhung.

Dresser. Dựng, dựng lên, nhắc lên ; — les oreilles, giáng tai, láng tai nghe ; —, former, lập, lập tành ; — des embuches, ám mưu ; cela fait — les cheveux sur la tête, nghe thày điêu áy thi giáng tóc lên, giòn tóc gáy lên ; se —, chỗi dậy, đứng ; se — sur les pieds, rên chán ; se — sur ses pattes (se dit d'un cheval), ngựa cát hậu ; se — contre quelqu'un, cưỡng cùng ai.

Dressoir. Chạn.

Drogue. Thuốc, thuốc the.

Droguer (se). Uống thuốc vò lě, quá mực.

Droguerie. Nhà bán vị thuốc.

Droguiste. Kẻ bán hàng, thuốc thang.

Droit (subst.), Phép ; — d'ainesse, phép trưởng nam ; les — civils, những phép chung trong dân ; le —, luật, phép dạy lě luật ; avoir — de vie et de mort, ám sát.

Droit (adj.). Ngay thẳng, giảng thẳng ; esprit —, trí đoán chắc chắn ; conscience droite, lòng ngay.

Droite, à —. Hữu, bên hữu ; la main —, tay hữu.

Droiture d'amé. Sự trung trực, lòng ngay lành.

Drôle (adj.). Hay ; —, plaisant, vui, cười cợt, giễu cợt.

Drôlerie, bouffonnerie. Lời vui chơi, lời nói cợt.

Dromadaire (Thú) lạc đà.

Dru, épais. Đặc ; pluie drue, mưa tuôn.

Druide. Thày tế lě đạo dân Gallô xưa, sáu Gallô.

Dryades, nymphes des bois. Những thần sơn lâm.

Dù, ce qui est dù. Nợ, công nợ, nợ nần.

Dubitatif. Hổ nghi, chưa chắc.

Duc, titre de noblesse. Đức ông, quan công, ông công.

Duc, oiseau. Chim mèo, chim cú, vò giac.

Ducal. Thuộc về ông công.

Duché. Địa phận đức ông.

Duchesse. Vợ đức ông, bà công.

Duel. Sự mồi bén một người đánh nhau.

Dument. Phải phép, cứ thói, cứ lê phép.

Dune. Đong cát gần bãi biển.

Dunette. Sàn cao dâng lái tàu.

Duper. Lừa, dối, lường gạt, lường đảo.

Duplicata. Bản sao.

Duplicité. Tinh quanh quéo, tinh quanh co, sự hai lòng.

Dur. Cứng, cứng cáp ; du bois —, gỗ chắc ; — au moral, khó chịu, khó lòng ; —, insensitive, không có lòng thương ; tête dure, rắn rời, cứng cỏi, cứng lòng ; — d'oreille, nặng tai, nghẽng ngang.

Durable. Vững bền, bền dỗ, vững vàng.

Durant, durant que. Đang khi ; — toute une heure, dù một giờ ; deux ans —, trong vòng hai năm.

Durcir. Làm cho nén cứng ; — le fer, rèn sắt cho nó cứng ; se —, ra cứng, nén cứng.

Dure (coucher sur la). Nằm dài không.

Durée. Quãng thời giờ, sự lâu (nhiều ít).

Durer. Ở vững, ở lâu, ở bền, lâu dài.

Dureté. Sự cứng ; — du cœur, sự cứng lòng.

Durillon. Da cứng, cục cứng.

Duvet. Lông con, lông sồi.

Dynastie. Nhà (vua).

Dynasties annamites. — En donnant un tableau des dynasties annamites, nous ne faisons que nous servir de données généralement admises sans avoir la prétention de trancher

des difficultés historiques que l'obscurité des légendes annamites ne permettra peut-être jamais de résoudre. La certitude n'existe que pour les deux ou trois dernières familles ; les dates des autres ne sont que probables.

Hồng Bàng..... 2874-257 A. C.

Thục..... 256-207 A. C.

Thiệu 207-111 A. C.

L'Annam dépendit ensuite de la Chine jusqu'en l'année 968 après J.-C. Durant cette longue période, des soulèvements se produisirent de temps en temps contre la domination chinoise causant des guerres cruelles et procurant parfois quelques années de liberté au royaume. L'histoire de la révolte des sœurs Trung se place de l'an 38 à 41 après J.-C. De 541 à 603 le pays d'Annam fut gouverné par des rois nationaux de la famille des Lý ; on les appelle les tiens Lý ou Lý antérieurs. Puis le royaume australien redevint définitivement libre en 968. Les dynasties qui se sont succédé depuis lors sont celles des

Binh..... 968-980.

Tiến Lê..... 980-1009.

Hậu Lý..... 1010-1225.

Trần..... 1225-1533.

Mạc..... 1533-1543.

Hậu Lê..... 1543-1785.

Nguyễn..... 1779 à nos jours.

Les rois de cette dernière dynastie sont :

Gia Long..... 1779-1802-1820.

Minh Mệnh..... 1820-1841.

Thiệu Trị..... 1841-1847.

Tự Đức..... 1847-1883.

Dục Đức..... 1883.

Hiệp Hoà..... 1883-1884.

Kiên Phúc..... 1884.

Hàm Nghi..... 1885.

Đồng Khánh..... 1886-1888.

Thành Thái..... 1889.

Dysenterie. Bệnh lị ; avoir la —, di lị, tả buốt buột.

Dyspepsie. Sự ăn chướng tiêu.
Dysurie. Bệnh làm bè.

E

Eau. Nước, nước lũ ; — de source, nước mạch, nước suối ; — de pluie, nước mưa ; — saumâtre, nước lờ lờ, nước ngang ; — salée, nước mặn ; — trouble, nước đục ; — claire, nước trong ; — douce, nước ngọt ; — filtrée, nước lọc ; — de riz, nước hổ ; — -de-vie, rượu mạnh ; — bénite, nước phèp ; il tombe de l'eau, có mưa, sa hạt mưa.

Ebahir (s'). Ra bõ ngọt, ngâm ra, dừng thuởt ra ; lây làm lá.

Ebattre (s'). Choi, giải trí.

Ebaubi. Đứa mặt ra.

Ebauche. Tranh (ou) tượng mới phác ra.

Ebaucher, faire une ébauche. Phác, vẽ phác, phác ra ; —, commencer, mới bắt đầu, chỉ hình bóng ; —, dégrossir, dẽo.

Ebénier. Cây mun, * diều mộc ; — couleur d'ebène, sắc mun ; des cheveux couleur d'—, tóc xanh.

Ebéniste. Thợ hàng dàn.

Eblouir les yeux. Quáng mắt, chói ; —, tromper, gian dối, lừa.

Ebouler (s'). Đỗ, đổ xuồng, rã xuồng.

Ebourgeonner. Cắt bót (ngành cây).

Ebrancher. Xén cây, phát ngành.

Ebranlé Hay lung lay.

Ebranler. Lung lay, rung, lắc ; fig., émouvoir, làm cho động lòng, chuyen.

Ebréché. Mè, sút.

Ebrécher. Dánh sút mè, đánh vỡ, đánh gãy.

Ebriété. Sự say rượu ; qui est en état d'—, kẻ say chuyễn choáng.

Ebruiter (s'). Lộ, lộ ra, dồn ra.

Ebullition ; être en —. Sôi ; fig., sốt giận, căm giận.

Ecaille. Vảy, vảy cá ; fig., sự su sì, sự sù sì, sự cứng cỏi.

Ecailler. Bánh vảy cá.

Ecale, envelope de certains fruits. Vỏ.

Ecarlate. Đại hồng, đỏ tía, có sắc điêu.

Ecarquiller (les yeux). Gầm ghè, phanh mắt ra, trông trùng trùng.

Ecart, déréglement. Sự buông tuồng ; à l'—, noi kín, noi vắng vẻ.

Ecarté (endroit). Nơi vắng vẻ.

Ecarteler. Lăng trì.

Ecarter, détourner. Cắt, cho khỏi ; les jambes, giang chân ; —, dissiper, đuổi, tan ra ; s'—, di khỏi, rời di xa lánh.

Ecclésiastique (subst.), cleric. Thày cà, thày clerc : —, (adj.), thuộc về hội các bôn đạo, thuộc về thánh Igêhresa.

Ecervelé. Võ ý võ tú, lêu lão, nghịch, kẻ chằng suy.

Echafaud. Gác xù tú.

Echafaudage. Ráo, tảng, sập ; éllever un —, bắc ráo.

Echalas. Choái cày nho, cột chòng, cây chòng.

Echalotte. Củ hẹ, * phỉ thái.

Echancré. Đã phải uốn cong ; có hình bán nguyệt.

Echancrer. Cắt khắc, xén.

Echanger. Đổi, thay đổi ; —, s'envoyer réciprocement, hai bên đánh nhau.

Echancrure. (chỗ nào) đã khắc.

Echanson. * Quan chước túru.

Echantillon. Mẫu hàng hoá.

Echappatoire. Cửa ou lối mà tròn ; fig., cách thê gỗ mình.

Echapper. Thoát, lánh khỏi, tròn ; laisser — l'occasion, bỏ qua dịp ; — de la main, sảy tay ; —, fuir, lẩn đi, trút ra, thoát ra ; —, tomber, rơi, ngã, sa.

Echardonner. Cắt (nhô) cây móng ra.

Echarpe. Đai, dải, dây, ren.

Echarper. Xén, xé ra, đánh rách,

Echasses. Ca kẹo.

Echassiers, oiseaux. Chim cao chân (như rang, sếu, v. v.)

Echauboulure. Phòng da.

Echaudé, pâtisserie. Bánh ngọt, đồ mứt.

Echauder. Đỗ nước nóng trên, rót vào nước.

Echauffant. Có sức làm cho nôn nóng ; nóng, nóng trong mình.

Echauffer. Làm cho nóng, nau, hâm ; — en couvrant, ấp, ủ ; —, ra nóng, ấm mình ; — (v. g. en discutant), sôi lên, nổi giận.

Echauffourée. (Việc gì) người ta chẳng nghe, chẳng nghĩ đến, vô tình, hờ cơ.

Echauguette, mirador. Chòi.

Echéance. Hạn giả nợ, ngày đã hẹn.

Echec, désaite. Sự phải thua, sự bại trận.

Echecs, jeu. Cờ, cờ tướng ; les pièces d'—; con cờ, quân cờ (fig.) ; — vivants, cờ người ; jouer aux —, đánh cờ ; faire —, đánh cờ ; faire — au roi, chiêu tướng.

Echelle. Thang ; dresser une —, bắc thang ; une — de cordes, thang dây.

Echelon. Bậc, bậc thang,

Echelonner. Đặt từng bậc, cứ độ, từng.

Echeniller. Đầu hụt sâu rơi xuống.

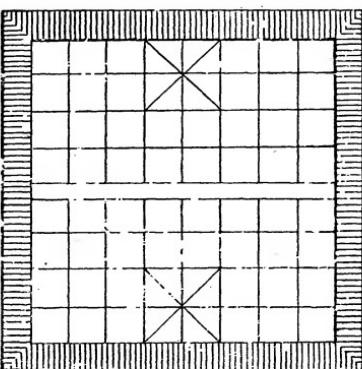
Echeveau. Cuộn (chỉ, vải).

Echevelé. Tóc tết tai.

Echine. Xương sống.

Echiquier. Bàn cờ (fig.) ; une case

d'—, ô, nước.

Echo. Thẳng cuội, sự vang tiếng, tiếng dội, tiếng vọng.

Echoir, arriver. Xây đèn, có, được ; —, arriver à échéance, đèn hạn.

Echoppe, boutique. Cửa hàng, quán rượu.

Echouer, ne pas réussir. Không được việc ; — (un navire), chạm tàu hòn lô.

Ecimé. Cộc, (cây) đã phải chém đầu.

Eclabousser. Vẩy vá bùn lâm.

Eclair. Chớp, cái chớp ; il fait des —, có chớp, chớp giằng.

Eclairage. Sự thấp đèn, sự sáng đèn, tiền dầu đèn.

Eclaircir. Soi sáng, làm cho sáng (mắt, tai, tiếng) ; — (une sauce), pha nước, thêm nước ; — un texte, tỏ ra, cát nghĩa, giải ; — une affaire, gan việc ; s'—, sáng ra.

Eclaircissement. Nghĩa.

Eclairé, clair. Sáng, sáng giỏi ; — instruit, sáng tri khôn, thông thái.

Eclairer. Soi, soi sáng ; —, faire des éclairs, có chớp, chớp nháng ; s'—, s'instruire, học, học hành.

Eclaireur (soldat) Lính thám binh.

Eclat, gloire. Sự sang trọng, danh yong ; —, lueur brillante, sự sáng

chói, sự sáng loè ; fragment (de bois), mảnh gỗ, gỗ dã xé ; par —, từng mảnh, từng khúc, từng miếng ; — (bruit violent) de la voix, tiếng kêu ầm ầm.

Eclatant, lumineux. Chói, sáng chói ; — retentissant, hay kêu om à, kêu ầm ầm, kêu dùng dùng ; —, glorieux, cả thề, vinh hiển.

Eclater, se briser. Nổ ra, vỡ ra ; — de rire, reo cười, cười rặc, cười hoa ; la joie éclate sur son visage, mặt mũi người vui mừng ; — de colère, phát cơn giận, hung giận (ai) ; —, briller, chói lói, sáng chói ; sa vertu éclate, nổi tiếng nhân đức người.

Eclipse. Sự thiêu, sự chảng còn, sự mất ; — de soleil, nhật thực ; — de lune, nguyệt thực.

Eclipser, cacher. Che, che khuất, giấu ; —, dominer, nỗi, được bậc nhất ; s'—, disparaître, biến đi, ẩn mình.

Ecliptique. Bàng hắc lộ ; sự mặt trời quay chặng khác gì ở vận lên xuống hai bên xích đạo.

Eclisse. Tâm ván mồng tấp xương gãy.

Eclopé. Què chân, què quặt.

Eclore. Ra, sinh ra ; fig. le jour vient d'éclore, mới sáng ngày.

Ecluse. Cổng.

Eclusier. Kẻ coi cổng.

Eccœurant. Hay sinh nhảm, do dày.

Eccœurer. Nhảm, làm ngầy, ngây.

Ecolâtre. Thày đồ, thày giáo.

Ecole. Nhà trường, trường học ; ouvrir une — mồ trường học, — industrielle, trường học thô mộc ; — de natation, trường tập bơi (V. le mot *Instruction*).

Ecolier. Học trò, kẻ học, môn đệ.

Econduire. Biết giữ phép mà đuổi (ai) ra.

Economie (subs.). Kẻ giữ việc, kẻ áp việc, kẻ cai, thày cai.

Economie (adj.). Bón sén, chặt dạ, chặt bóp, hà tiện.

Economie, épargne. Sự tiết kiệm, sự tằn tiện, sự dè dặt ; vivre avec —, ăn uống tiết kiệm ; vivre de ses économies, dùng của riêng (đã tích trữ dân dân).

Economique. Kẻ bót phí tồn.

Economiquement. Cách tằn tiện, tùng tiệm.

Economiser. Tích trữ của dân dân ; dè dành, ở tiết kiệm, dè đặt.

Ecope, escape. Gầu, gáo.

Ecorce. Vỏ, vỏ cây ; mặt ngoài, sự già học.

Ecorcer. Gọt vỏ.

Ecorché. Toạc, rách toạc, sứt da.

Ecorcher, dépouiller. Lột da ; — déchirer, làm cho sứt da ; — les oreilles, nói diẽ tai, nói day dã.

Ecorchure. Dầu sứt da.

Ecosser. Lây vỏ ra.

Ecöt. Tiết góp ; payer son —, đóng góp.

Ecouler, couler hors. Chảy ra ngoài ; —, vendre, bán ; s'—, (en parlant du temps), qua, mất.

Ecourter. Bớt, cắt bớt, giảm, làm cho vắn ; — un discours, nói tóm lại.

Ecouter. Nghe, tai nghe, nghe thầm ; —, recevoir, nhận lời, nghe lời, ưng cho ; —, obéir, vâng lời ; s'—, se dorloter, dưỡng thân.

Ecran. Màn (giữ lửa).

Ecrasé. Bẹp, dã phái giập xuống ; avoir le corps tout —, nát rứt cả và mình ; — par les éléphants, phái voi đập.

Ecraser. Giập xuống, đánh bẹp, bóp bẹp, đánh nát ra, phá vỡ, nghiền tán ; — avec les pieds, giẫy, chà, đập.

Ecrémer. Lây váng sữa, vót vàng.

Ecrevisse. (Một thứ) cua, * hà ma ; — de mer, * đại đầu hà.

Ecrier (s'). Kêu, kêu một tiếng, reo lên, kêu cả tiếng ; s'— tous d'une voix, kêu lên cùng nhau, kêu la, reo, kêu đồng thanh.

Ecrin. Hòm, bao, túi để đồ quý.

Ecrire. Viết, viết lách ; — un ouvrage, chép sách ; — à quelqu'un, việc thư cho ai.

Ecrit. Tờ bối, điếu viết, đơn, sách.

Ecriteau, avis. Yêu thị.

Ecratoire. Nghiên.

Ecriture. Sự viết, nét chữ, chữ viết, kiểu viết, cách viết ; la Sainte —, kinh thánh.

Ecrivain. Kẻ chép sách, kẻ thông thái.

Ecroû. Đanh ốc, rôt danh ốc; cùm, tù.

Ecrouelles. Bệnh tràng nhạc.

Ecrouer. Giam, giam tù, rôt danh ốc, bắt vào cùm.

Ecroûlé. Đã dỗ, đã rõ.

Ecrouler. Đánh đỗ, phá, đánh dưa di ; s'—, đỗ xuồng, lở.

Ecrû. (Tô...) chưa nấu, chưa thuộc.

Ecu, bouclier. Thuẫn, mộc, khiên ; —, ancienne monnaie, đồng, đồng bạc,

Ecueil, rocher dans la mer. Sạn, hòn sạn, hòn đá, hòn rạn, hòn lô, lèn ; le

vaisseau s'est brisé contre l'—, tàu chạm vào hòn lô vỡ ra ; —, obstacle, ngăn trở, sự cheo leo.

Euelle. Bát ;   — à manger le riz, bát sè (fig.)

Ecumé. Bọt, bọt dầu.

Ecumér, jeter de l'écume, sêu dãi ; —, enlever l'écume, vớt bọt ; —, (nétre), ra bọt ; fig., — les mers, làm nghề cướp bóc.

Ecumieux. Bầy bọt.

Ecumoire. Môi thừa.

Ecureuil. Con sóc.

Ecurie. Chuồng ; — (pour les éléphants et les chevaux), tàu.

Ecusson, armoiries. Đầu, ân.

Ecussonner. Chiết mâm cây.

Ecuyer. Tham kỵ, tham thắng ; kê quẩn ngựa, kê dạy phép cưỡi ngựa.

Eden, paradis terrestre. Vườn địa đàng.

Edenté. Móm, móm răng.

Edenter. Phá răng, nhổ răng.

Edicter. Ra chỉ, truyền dạy, khiên.

Edifiant. Kẻ làm gương tốt ; exemple —, gương tốt.

Edification, action de bâtir. Sự xây nhà, sự làm nhà ; —, bon exemple, gương tốt, gương sáng, sự làm gương tốt.

Edifice. Đền, nhà.

Edifier, bâtir, xây ; —, fonder, lập ; —, donner le bon exemple, làm gương tốt, gương sáng.

Edilité. Chức quan sửa phép tắc các nhà trong thành.

Edit. Sắc, chỉ ; donner un —, ra sắc, xuồng chiêu ; publier un —, lục tông.

Editer (un ouvrage). In, khán bản,

Editeur. Kẻ sáp sách mà in.

Edition. Sự in sách ; préparer une —, dọn sách, sáp sách mà in.

Edredon, duvet. Lồng con ; — pour dormir, chăn bồng lóng.

Education. Sự dạy dỗ, sự coi sóc ; — dans la famille, sự xem sóc con trẻ ở nhà cách hẳn hoi.

Edulcorer. Làm cho ra ngọt, pha đường.

Eduquer. Dạy dỗ, coi sóc, dẫn, xem sóc ; — dès l'enfance, coi sóc, dạy dỗ từ thuở bé.

Effaçable. Xoá được.

Effacer. Xoá, bãi ; — une faute par une bonne action, dái tội lập công ; — un caractère, gõ chữ, bôi chữ ; — un nom des registres, cung tên, cung tú ; — une tache, rùa vết ; — l'empreinte des pieds, phá lốt

chân ; —, fig. phá tan, làm cho mất tích, làm cho xong.

Effarer. Làm cho rôi.

Effaroucher. Làm cho sợ, làm cho ra dữ ; s'—, sợ, nêん dữ, hoá nêん dữ.

Effectivement. Thật, thật sự.

Effectuer. Làm, làm nên, làm hoàn thành, lo liệu.

Efféminé. Yếu điệu, biếng nhác, non nót.

Efféminer. Làm cho ra yếu điệu, làm cho ra non nót như đàn bà.

Effervescence. Sự động lên, sự nóng nảy, sự rẩy lên.

Effet, résultat. Sự gì bời diệu khác mà ra ; —, exécution, việc gì đã thành, việc nêu thành ; sans —, chẳng nêu việc gì ; en —, (loc. conj.) thật sự, át là.

Effets, biens. Đồ dạc.

Effeuiller. Cắt lá ; s'—, mất lá.

Efficace. Có sức, mạnh súc, được việc ; remède très —, thuốc có sức chữa bệnh, thuốc lạc hiệu.

Effigie. Ảnh, tượng, hình ; —, resemblance, hình bóng.

Effilé. Từng chì, từng sợi ; fig., như chì.

Effiler. Kéo, gõ từng sợi, từng chì.

Efflanqué. Gây vỡ, ôm nhom.

Effleurer. Đánh sát, đánh phải đầu nhẹ ; — un sujet, nói qua, nói lược qua về sự gì.

Effluve. Hơi.

Effondrer. Đánh vỡ, phá, đánh gãy ; s'—, vỡ, gãy.

Efforcer (s'). Ra sức, gắng sức, cõi sức, gắng giuong, làm giuong, làm hết phép.

Effort. Sự gắng sức ; avec —, hết sức, cách mạnh ; (prov.) s'épuiser en — inutiles, chàu chàu dá voi.

Effraction. Sự đao ngạch khoét vách mà ăn trộm.

Effrayant. Quái gờ, gờ lợ, góm ; châtiment —, hình phạt thẳng nhặt.

Effrayer. Đe, gioplay, bắt nạt, nạt nộ ; làm cho (ai) kinh hãi ; s'— sợ, có lòng rát.

Effréné. Buông tuồng, sự mê quá phép.

Effroi. Sự kinh khiếp, sự sợ hãi, sự dái sợ, sự kinh khủng.

Effronté. Xác láo, tro tráo, ngô ngáo, ngô nghịch.

Effronterie. Sự tro tráo, sự xác láo.

Effroyable. Góm ghiec, quái gờ, làm cho kinh khiếp.

Effusion. Sự đổ, sự đổ ra ; — du cœur, sự lậu tình.

Egal, pareil. Bằng ; égaux, bằng nhau, bằng trắc, bằng vai ; —, uni, bằng phẳng ; —, poli, nhẵn ; caractère — à soi-même, tính khăng khảng một mực ; de visage —, mặt mũi bằng phẳng ; à l'— de, như, bằng, cũng bằng ; d' — à —, ngang nhau, bằng nhau.

Egalement (adv.). Bằng.

Egaler, rendre égal. San bằng, làm cho bằng, cho bằng phẳng ; —, être égal, ở bằng, nêu bằng ; s'—, sánh minh cùng, nghĩ minh bằng.

Egaliser. San, làm cho bằng, tê cho bằng ; — avec la main, vỗ cho bằng.

Egalité, niveau égal. Sự bằng, sự bằng phẳng ; — d'amé, tính bằng phẳng, sự bằng cứ một cách ăn ở, sự hàn tính.

Egard (avoir). Nè, kính nè, thiên tư ; à l'— de, vì, vuối, vê ; eu — à, tùy, vừa.

Egaré. Lạc, lạc mất, lạc đường ; avoir les yeux égarés, trông tư bể, lật luống.

Egarer. Mất ; s'—, lạc đường, lạc lối, xiêu lạc ; fig., làm, lẩn, lối.

Egayer. Làm cho vui, làm cho (ai) được nức lòng, làm cho khoái lạc ; s'—, chơi, chơi vui, cười.

Egide, bouclier. Khiên mộc, thuẫn ; —, protection, sự bênh vực, sự phù hộ.

Eglantier. Cây tâm xuân, * dỗ anh tú hoa.

Eglantine, fl. * Nguyệt quí hoa.

Eglise. Nhà thờ, nhà thánh ; — cathédrale, nhà thờ chính toà ; — paroissiale, nhà thờ trị sở; la Sainte —, thánh hội, thánh Yghérésa.

Elogue. Thơ (thư).

Egoïsme. Sự trực lợi, sự chỉ tim ích riêng mình.

Egoïste. Kẻ chỉ lo个人 mình, kẻ chỉ tim ích riêng mình, người trực lợi.

Egorger. Đâm tiết, chặt cổ, giết.

Egosiller (s'). Gào, nói khản.

Egout. Cống, rãnh.

Egouter. Nhô (giồng gì lòng) xuồng, chảy từng giọt.

Egratigner. Cào, cào sây da.

Egratigüre. Dầu cào, dầu cào sây da.

Egrener, égrainer. Phùi (hạt), suôt (lúa); — son chapelet, lán hạt.

Egriser. Nhẵn.

Egrugeoir. Cồi tán muỗi.

Egruger. Tán muỗi.

Ehonté. Chẳng hay hổ thẹn, không biết xấu hổ, trơ tráo, trót nhả, lỏng lao.

Elaborer. Ra sức, xuất công, trấn lực, chuyên tâm, hâm hở.

Elæagnus ou Chalef. Quả nhót, cây nhót.

Elaguer. Phát ngành, xén cây.

Elan. Sự xô đánh, sự áp vào, sự sục ; — de l'âme, sự động lòng, tinh mê man.

Elan, grand cerf. (Thú) nai lớn.

Elancement, douleur. Sự cắn, đau cắn.

Elancé (de corps). Không khảnh.

Elancer (s'). Nhảy, chảy chồm, xông vào, chạy vào.

Elargir, étendre. Mở rộng ra ; —, agrandir, nói ra, tháo ra ; —, délivrer, tha.

Elastique (balle). Hòn nhựa.

Electeur, celui qui élit. Kê bầu lên, kê kén chọn.

Election. Sự bầu lên.

Electricité. Khí (sâm sét), khí (hô phách); maison où l'on fabrique l'—, nhà máy đèn.

Elégamment. Cách tê chỉnh, cách tron, etc.

Elégance, beauté. Sự tê chỉnh, sự xinh tót ; —, politesse, sự lịch sự ; —, dans le langage, sự văn hoa, sự mĩ duyệt, cách nói trọn tru ; s'exprimer avec —, nói mĩ duyệt trọn tru.

Elégant. Lịch sự, xinh tót, hoa mĩ.

Elégie. Thơ áo não, thơ thảm thiêt.

Elément. Đầu, cội rễ, giồng ; les quatre éléments : Tứ hành (là khí, thủy, hoả, thổ); les cinq — (chinois), ngũ hành, sont : kim, l'or; mộc, le bois ; thủy, l'eau ; hoả, le feu et thổ, la terre ; — constitutifs d'une chose, cội rễ, hàng, giồng ; étudier les —, học chữ a. b. c.; bắt đầu hoc.

Elémentaire. Thuộc về bài đầu, thuộc về chữ a. b. c.

Eléphant. Con voi ; la trompe de l'—, vòi voi ; les défenses de l'—, ngà voi ; siège à —, lầu voi.

Eléphantiasis, maladie. (Thú) tật phong, bệnh hủi (da hóa ra như da voi).

Elévation. Sự dem lên, sự tăng lên, sự cao ; fig., sự tăng lên ; — de l'âme à Dieu, sự dem trí khôn về Đức Chúa Lời.

Elève, étudiant. Học trò, đầy tớ ; — de marine, quan mực khoanh.

Elevé. Cao, thượng, trên ; homme de taille élevée, người cao lớn ; homme

bien —, người lịch sự, hay giữ phép, hẳn hoi.

Elever, porter en haut. Nâng lên, đem lên, kéo lên ; — quelqu'un en grade, tăng chức trọng hơn ; —, bâtier, xây ; —, nourrir, nuôi, coi sóc, dạy dỗ ; — la voix, cát tiếng lên ; — des vers à soie, chăn tằm ; s'—, s'enorgueillir, cậy mình trọng, khoe mình.

Eleveur. Kè nuôi (lục súc).

Eligible. Kè chịu bầu lên được, chọn được, bầu lên được.

Elider, faire une élision. Bớt chữ (trong một tiếng).

Eliminer. Đuỗi ra, loại đi.

Elire. Bầu, chọn, tuyển duyệt.

Elite. Nhât, tốt nhất, nhât hạng, vào bậc nhât.

Ellébore, pl. * Ngô thù du ; — noir, * lê lô.

Ellipse. Sự bớt một tiếng (trong câu).

Elocution. Cách nói, kiểu nói.

Eloge. Sự khen, lời khen ; faire l'— de quelqu'un, nói khen, hát mừng ; — d'un défunt, bài tặng người chết.

Eloigné. Xa, cách xa.

Eloignement. Độ xa, quãng xa, sự ở cách xa.

Eloigner, écarter. Đem đi, đuổi ra ; —, détourner, cát đi, cho khôi ; —, chasser, xua, đuổi, loại ra ; s'—, di, di vắng, rời đi xa lánh.

Eloquence. Tài nói, sự dẽ nói.

Eloquent. Khéo nói ; — à prêcher, kè có tài nói nở như cơm vàng. (Le riz jaune se gonfle beaucoup à la cuisson, de là l'idée de cette comparaison).

Elu. Đã chịu chọn, đã được bầu lên.

Elucider. Tò ra, giải nghĩa, xét cho minh bạch.

Elucubration. Sự chuyên tâm (việc gì), sự làm việc ban đêm, sự làm khuya.

Eluder. Tránh, tránh, thoát khỏi ; — une question, nói trém, nói đảo ra.

Emacié. Gầy gò, gầy vô, gầy nhom.

Email. Thuốc pha thủy tinh và loài kim, men, son.

Emailler. Vẽ (xuy) bằng thuốc pha thủy tinh và loài kim.

Emarger, écrire en marge. Biên vào mép (sách) ; —, signer un reçu, chữ ký nhận bạc.

Emanciper (v. g. un enfant). Tha trè mồ côi khỏi phép kè coi sóc, cho phép ở mặc ý mình ; s'—, làm quá mực, quá lẽ.

Emaner. Bồi... mà ra, duyên do tại.

Emballer, empaqueter. Xếp, chồng chật, xếp đồng ; fig., s'—, nói gắt, gắt gồng, sôt giận.

Emballeur. Thủ xếp đồ vào hòm, vào thùng.

Embarcadère. Bên, bên tàu.

Embarquer. Đè đồ dưới tàu ; s'—, xuống tàu ; s'— dans une affaire, mình lo việc..., giây mình vào việc gì.

Embarras. Ngắn, ngắn trớ ; être dans l'—, túng.

Embarrassé, gêné. Túng, rồi ; —, embrouillé, bo vỡ, rồi ; — par les affaires, mắc, bối rối ; être —, giập giành ; — pour répondre quelque chose, thura diêu gì, thì phải khóm nóm gãi đầu gãi tai mới dám thưa.

Embarrasser. Ngăn lại, ngăn cản, can ; — un chemin, vướng lối đi ; s'—, vướng víu, mắc lưỡi.

Embaucher (quelqu'un.) Đút tiền mua (ai).

Embaumé. Thom, có mùi thơm.

Embaumer, sentir bon. Thom ; — un cadavre, xức thuốc thơm xác ; —, parfumer, đỗ ou đốt thuốc thơm.

Embellir. Sửa sang cho tề chỉnh, dọn dẹp ; — une histoire, kè truyện cách

hay ; s', —, (parlant d'une personne), ăn mặc lịch sự, mặc áo lịch sự.

Emblée (d'). (Kè) vuốt bắc.

Emblème. Dầu, hình bóng.

Emboiter. Bắt vào, bỏ vào, tra vào ; — le pas, theo nôi, theo bè, hợp ý ; s' —, đóng vào vuông nhau.

Embonpoint. Sự béo, sự sê hụng.

Emboucher. Thổi, thổi vào, đê giáp vào miệng thổi ; — la trompette, thổi tù và ; — le porte-voix, thổi loa.

Embouchure d'un fleuve. Cửa, cửa bắc ; — d'un instrument de musique, miệng, miệng ống, lỗ.

Embourber. Lắm, lâm lấp ; s' — (dans une affaire), mắc việc gì, rỗi.

Embranchement de chemins. Ngã tư, ngã ba.

Embraser. Thổi lửa, đốt, thiêu, phán hoả.

Embrasser. Ấm, ấm lây, ôm lây ; — les genoux, bó gòi ; —, baiser, hôn ; s' —, hôn nhau.

Embrasure. Cửa sổ.

Embrocher, mettre à la broche. Dùng nòng quay.

Embrouillé. Rối, xôn xao.

Embrouiller. Làm cho rối rít, làm cho mắc phải ; s' —, giàn minh, rối, giấy minh.

Embûche. Chướng mộc, mưu kè ; dresser des embûches, lập mưu, lập kè, lửa dối ; éviter des —, ngừa đòn mưu gian.

Embuscade. Nơi rình ; mưu kè ; être en —, dang rình ; se mettre en —, đón eo.

Embusquer (s'). Rình.

Emeraude. Ngọc xanh, quindh ngọc.

Emeri. * Kim cương toàn, mạt thuỷ tinh.

Emérite, remarquable. Có công ; kẻ làm việc mình cách đáng khen.

Emerveiller. Ăn & (cách nào) cho người ta lày làm lạ lùng, lày làm trọng, s' —, lày làm lạ, sững trí ra ; —, s'étonner, ngẩn trí.

Emétique. Thuốc thở.

Emeute. Sự xôn xao, sự dậy loạn, sự khởi nguy ; exciter une —, làm loạn, làm cho rẩy lên.

Emettre. Phát ra ; —, énoncer, nói, tố ra (diều gì, lẽ gì).

Emietter. Bóp ra vụn ; — des mottes de terre, rù.

Emigrant. Ké sang nước khác, kè thiên cư.

Emigration. Sự sang nước khác, sự sang lập cơ nghiệp ở phương khác.

Emigrer. Sang ở nước khác, sang phương khác ; sang lập cơ nghiệp ở nơi khác.

Emincer, couper en tranches minces. Thái nhô.

Eminence. Nơi cao, gò đồng, đồi nhô, cồn ; —, titre de dignité, Đức ông lớn,

Eminemment. Cách lạ, cách nỗi, cách tuyển hảo.

Eminent, qui domine. Cao, cao hơn ; — excellent, trọng, cao trọng, thông thái lâm, thượng trí hơn mọi người.

Emissaire, agent. Kẻ có lệnh sai ; —, espion, quân do.

Emmagasiner. Đè vào xưởng trữ hàng, đê dành, bỏ vào kho, xếp, thu lại.

Emmaillotter. Bọc khăn trẻ con.

Emmeler. Làm cho rối rít, làm cho mắc phải, làm cho giấy giúóng.

Emménager. Xếp đồ, dọn đồ (trong nhà mới ở).

Emmener. Đem đi, diệu đi, đưa đi, cất vể.

Emmieller. Pha ou bôi mật ong ; paroles emmiellées, lời dịu dàng, èm ái, đẹp lòng.

Emoi; mettre en —. Làm cho bậy bạ, làm cho bối rối.

Emollient. Làm cho bớt đau, làm cho nguôi ngoai, hay đỡ.

Emolument. Bồng lộc, lương tiền phạt, lợi, ích, lãi.

Emonder. Phát cây, xén bớt ngành.

Emotion. Sự động lòng.

Emotionner. Làm cho động lòng, làm cho chuyền; s' —, động, chuyền.

Emotter. Đập rù (dập).

Emoucher. Đầu ruồi đì.

Emouchoir. Vì ruồi.

Emoudre, aiguiser sur une meule. Mài, mài cho sắc.

Emousser. Làm cho cùn, tà mũi, làm cho mòn mỏi; — un sabre, làm cho hươi (gurom) săt ra nhụt; fig.; s' —, ra yêu, ra kém, mất sức.

Emouvoir. Làm cho động, đánh động; s' —, sinh động lòng.

Empailler. Giỏi (rرم, trâu) trong da (chim, v. v.) dã lợt.

Empaler. Đóng người ngồi vào nọc.

Empan. Gang, gang nách.

Empaquier. Gói, bó lại.

Emparer (s'). Bắt, lây dượè, cầm; s' — d'une ville, hạ thành; loc. fig., la terreur s'empara de tous, mọi người dã khiếp.

Empâté. Có hổ, dã bối hổ.

Empêché. Dã có (lời v. v.) cầm; — par les affaires, mắc trớ việc; n'etre pas —, không có việc gì, ô nhung.

Empêcher. Ngăn trớ, can gián, ngăn lại, ngăn cầm; s' —, s'abstenir, giữ kèo, chằng dám; — de rire, cầm cơn cười lại, nín cười.

Empêchement, Ngăn trớ, sự gì làm ngăn trớ.

Empeigne. Mũ, mu.

Empereur. Đế, hoàng đế, vua thượng vị.

Empeser. Hoà bột lọc vào nước.

Empesté. Hôi hám, thối tha, thối hoác, tanh hôi, hăm khắm.

Empester. Ra hôi hám, ra thối tha, có mùi gây gắt.

Empêtrer (s'). Giắn mình, giây mình.

Emphase. Sự nói văn hoa quá lè, kiều nói giõng, cách nói pháo.

Emphatique. Kẻ nói kiều giõng.

Emphysème. Bệnh phù.

Empierrer. Đỗ đá mà dập dàng.

Empiéter. Lấn dắt; fig., trộm quyền.

Empiler. Xếp đặt, xé xép, tích đòng.

Empire, gouvernement d'un empereur.

Nước thượng vị; —, commandement, quyền phép, sự cai trị.

Empirer (une maladie). Ra nặng, ra nặng nề.

Empirique (remède). Thuốc kinh trị.

Emplacement. Nơi, đất.

Emplâtre. Thuốc rịt, thuốc dân, thuốc cao; mettre un —, rịt thuốc.

Emplette. Đỗ mua, sự mua; faire une —, mua.

Emplir. Làm cho đầy, bồ đầy, dỗ cho đầy.

Emploi, fonction. Nghề nghiệp, việc riêng; —, usage, sự dùng; —, occupation, việc.

Employé (sûbs.). Đầy tú, ký lục.

Employer (quelqu'un, quelque chose). Dùng; — son temps, mất (dùng) ngày giờ; s' — en faveur de quelqu'un, lo giúp ai.

Empocher. Đէ trong túi áo; fig., ăn trộm.

Empoigner. Vỗ ngực, nắm chặt lấy hai tay; s' — pour se battre, chằng chày nhau.

Empois. Bột lọc (dùng giặt áo).

Empoisonner (quelqu'un). Cho ai uống thuốc độc mà chết; — quelque chose, pha thuốc độc vào (cái gì); — un plat, đánh bả, ném bả, bồ bả; mets

empoisonné, bả rột; s'—, uòng thuốc độc.

Empoisonner. Thả cá (chuồm, ao, đầm, v. v.).

Emporté, violent. Hay giận, hay gắt, bần tính, nóng tính.

Emportement, violente colère. Sự căm giận, sự căm dã, sự căm lâm.

Emporter, porter ailleurs. Đem đi, cất đi; — d'assaut, xông bắt, hạ (thành), đánh được; l'—, venir à bout, được; l'— sur, nỗi, vượt hơn, trỗi hơn, được nước trên; s'—, giận, thịnh nộ, hòn giận, phát cơn giận.

Empoter. Cắm (hoa, cây) vào bình.

Empourprer. Làm cho nên sắc diệu.

Empréindre. In, đóng, thích, àn, đè, đánh.

Empreinte, marque. Đầu; — du pied, lót chân.

Empressé. Vội, sôt ruột; faire l'—, lo lắng làm việc gì, làm vật và lâm, tật tưởi.~~an~~ ~~laziness~~

Empresser (s'). Vội vàng, đi mau, ~~tật~~ ~~tưởi~~; ~~abandonner~~, ~~deserteur~~

Emprisonner. Giiam, giam cù, rốt vào tù, bỏ (ai) vào ngục.

Emprunt. Sự vay nợ.

Emprunter. Vay, mượn. (Vay indique que l'on ne rendra que la valeur ou le prix de la chose; mượn s'emploie lorsque la chose elle-même doit être rendue).

Emprunteur. Kẻ vay nợ.

Empyrée. Thiên thượng.

Empyreume. Mùi khét.

Emu. Động lòng.

Emulation. Sự đua thi, sự đua tranh.

Emule, concurrent. Kẻ đua thi, kẻ dõi theo cùng; —, qui imite, kẻ bắt chước.

En (prép.). 1º Marquant l'endroit se rend par tại, trong, ngoài, trên,

dưới, selon le sens ou bien se supprime.

Ex.: En ville, ngoài phò; en terre, dưới đất *ou* trong đất; en route, dọc đường.

2º Marquant le temps, se rend par la conjonction khi *ou* dang khi, suivie du verbe.

Ex.: En songe, khi chiêm bao; — dormant, dang khi ngủ; être — prières, dang đọc kinh;

3º Indiquant la matière, se rend par bằng ou se supprime.

Ex.: Statne — bois, tượng bằng đá hoa:

4º Loc. div.: en public, trong trại, cách tó lộ; — ami, cách thiêt nghĩa, dáng bạn hữu; — rond, vòng; — cas que (loc. conj.) bằng có, hoặc khi, hoặc có; — dépit de (loc. prép.), trái ý; — face de (loc. prép.), trước mặt, ngang, ngay, thẳng; — autre (loc. conj.), lại, và, và lại; — raison de (loc. prép.), vì, tùy, cứ, etc.

Encablure (une) Độ hai trăm thước tây.

Encadrement. Khuông.

Encadrer. Bánh vào khuôn.

Encaisse. Tiền bạc trong hòm.

Encaisser. Nhận lấy tiền, xếp tiền vào trong hòm.

Encan. Vendre à l'—, Bán cách lèn giá hạ giá; être vendu à l'—, chịu bán tranh mai.

Encastrer, joindre. Chắp, nồi.

Encaustique. Thuộc pha thuỷ tinh và loại kim.

Enceindre. Buộc quanh, đặt chung quanh; — une ville, vây, vây bọc, bọc, bao.

Enceinte, circuit. Lời chung quanh, vòng ; —, clôture, bờ rào, rào giậu, lũy.

Enceinte (être). (Bàn bà) có mang.

Encens. Hương, nhũ hương; de l'— noir, hương đen; de l'— blanc, hương trắng, hương kín; de l'— enroulé, hương vòng; réchaud à —, lú hương; brûler de l'—, đốt hương.

Encenser. Xông hương; fig. — flatter, dưa nịnh, phỉnh phờ, phò phĩnh.

Encensoir. Bình hương, lú hương,

Encéphalalgie. Sợ rát đầu.

Enchainé. Kẻ phải trói, kẻ phải giam trói ; —, lié, joint, dã buộc.

Enchainement des idées. Sự các ý tuỳ tiệp nhau.

Enchaîner. Trói, buộc; être enchaîné, porter la chaîne, phài đeo xiềng ; —, captiver, lây lòng (ai); s'—, kè hợp, nôi, chấp ; — (parties d'un discours), nói câu nôi liên tiệp nhau.

Enchanté, charmé. Kẻ lây làm vui lòng, thoả lòng, mừng lắm ; —, qui plaît, dẽ coi, vui vẻ, vui sướng, sung sướng.

Enchantement, plaisir. Sự vui sướng ; — magique, sự êm chú, sự phù chú.

Enchanter fasciner. Phù chú ; —, réjouir, mừng rỡ ; — les oreilles, nói êm tai.

Enchâsser v. g. des piergeries. Ngọc bit vàng.

Enchausser. Vun, vun dắt.

Enchère. Sự tranh mại ; mettre l'—, đánh giá ; vendre, acheter aux enchères, bán, mua tranh mại.

Enchériser. Giá, thách giá, dâng giá ; —, vendre aux enchères, bán tranh mại, —, surpasser, nói thêm nói già.

Enchérisseur, devenir plus cher. Lên cao giá, đắt hơn.

Enchérisseur. Kẻ tranh mại.

Enchevêtré. Rồi, bồi rồi.

Enchifrénement. Sự số mũi, sự ngạt mũi.

Enclave. (Ruộng, đất) của riêng ở giữa ruộng người ta.

Enclaver. Lắp giới hạn, kiêm, đặt trong.

Enclin. Chiều vé, mè, có tính, vón hay...

Encloire. Rào, rào giậu, dập lũy.

Enclos (vn). Đất vườn có tường, có lũy bao.

Enclouer. Dóng đinh vào.

Enclume. Hòn dè, cái dè.

Encoche. Chỗ đã khắc.

Encoffrer. Xếp trong hòm, dѣ trong tủ, dѣ trong hòm tiền.

Encoignure. Xó.

Encoller. Hỗ, dán.

Encolure d'un cheval. Cổ, gáy cổ (ngựa).

Encombrer. V. Embarrasser.

Encontre, à l'—, Chồng trả, dỏi địch, ngang.

Encore (adv.). Còn, còn nữa, tồn ; — (prép.), lại ; — que (loc. conj.), dù... mặc lòng ; loc. div. : — davantage, hơn nữa ; — une fois, một lần nữa ; pas —, chưa ; non seulement, mais —, chẳng những là... mà lại.

Encourager. Khuyên bảo, giục lòng, giục giã, yên ủi ; —, favoriser, bênh vực, giúp.

Encourir, s'exposer à. Phải, mặc phài, liêu minh.

Encre. Mực ; — de Chine, mực tàu ; un bâton d'—; thoi mực ; délayer de l'— de Chine, mài mực.

Encrier. Ông mực ; — annamite, nghiên.

Encyclique (lettre). Thư chung (Đức Thánh Phapha) ; sắc tông mọi nơi, lệnh truyền cho hết mọi nơi.

Encyclopédique. Chung, gồm, mọi sự.

Endémique. Tuỳ nơi, tuỳ đất ; chung một nơi.

Endetté (être). Có nợ, mắc nợ.

Endetter (s'). Mắc nợ, phải nợ.

Endoctriner. Đỗ dành, dạy bảo cách dối trá.

Endolorir. Làm cho đau hòn.

Endiable, méchant. Độc dữ ; —, espiègle, nghịch lâm.

Endiguer. Bắt đê cho khỏi lụt ; fig., ngăn, ngăn lại.

Endommager. Sinh hại, làm hại.

Endormant. Hay sinh buồn ngủ.

Endormi. Buồn ngủ ; —, mou, lòi dò.

Endormir (s'), Ngủ, ngủ nghỉ ; s' — de lassitude, thin ngủ.

Endosser un habit. Mặc áo ; — la responsabilité, gánh việc, gánh tội.

Endroit. Nơi, sô.

Enduire. Xức, xoa, bôi, trát ; — une barque, săn.

Enduit. Sụ bôi trát.

Endurant. Hay chịu khó, hay nhẫn.

Endurci. Đã ra cứng ; fig., cứng lồng, cứng cỏi, đầu bò.

Endurcir. Làm cho ra cứng ; fig., s' —, ra cứng lồng, chẳng biết hổ thẹn.

Endurer, souffrir. Chịu ; — volontiers, cam chịu, cam tâm, cam lòng, cam bụng.

Energique. Vững lòng.

Energumène. Kẻ phải qui ám.

Enervant. Hay giục lòng gắt ; hay trêu lòng giận.

Enervé, emporté. Hài gắt, hay giận.

Enerver. Làm cho ra yêu súc, làm cho rát gan, làm cho chán.

Enfance. Tuổi thơ, tuổi non nớt, tuổi măng sữa ; la Sainte Enfance (congrégation), họ tiêu nhi, họ thiên thần.

Enfant. Con, trẻ con, trẻ mồ ; les enfants, con cái ; — adoptif, con

nuôi ; — légitime, con bời hai vợ chồng mà sinh ra ; — illégitime, con gian sinh, con ngoại tình ; — posthume, con sinh ra khi cha đã chết đoạn ; tout jeune —, mọn, con đỗ, thơ àu.

Enfanter, mettre au jour. Sinh, sinh đẻ ; —, produire, lập ra, sinh có, làm.

Enfantillage. Cách làm, cách nói như trẻ con.

Enfantin. Thuộc về trẻ con, thuộc về tuổi trẻ.

Enfarinée (bouche). Lời nói ngọt, kè ton ngọt, kè a dua.

Enfer. Địa ngục, âm phủ ; les dieux de l' —, diêm vương ; tomber en —, sa xuống địa ngục.

Enfermer. Đặt trong, bờ vào, tra vào ; — en prison, giam, rót ; — une ville, vây, vây bọc.

Enfiler, mettre par files. Ruồi ; — une aiguille, xò kim.

Enfin (adv.). Sau hết.

Enflammé. Đang cháy, nóng như lửa, fig., sốt sáng, nóng nảy ; des vers —, những thợ sét sáng.

Enflammer. Đốt lửa, thổi lửa ; — quelqu'un, xui giục, thổi thúc ; s' —, lây lửa, bén lửa, cháy ; s' —, s'emporter, lôi con sét sáng, gắt gông.

Enflé. Sung lên, phù ; visage —, bụ mặt ; corps mort —, xác chưng.

Enfler. Làm cho sung lên, làm cho phồng ra ; s' —, sung lên, phù ; —, grossir, phình ra, bầu ra ; s' — légèrement, giật lên ; s' — par la piqûre d'un insecte, nổi giật ; s' —, fig., ra kiêu ngạo.

Enflure. Bệnh sung lên, bệnh phù.

Enfoncé, profond. Sâu, thẳp, trũng, sầm ; yeux —, mắt lóm vào.

Enfoncement. Sụ đè xuống, chiêu sâu ; — d'un rocher qui surplombe, hòn đá.

Enfoncer. Đóng vào, dun vào ; — une porte, xông vào ; le navire enfonce, tàu chìm.

Enfouir. Lập đất, vùi lấp, tra vào đất, tảng, chôn ; —, cacher, giấu, che, giữ kín, chôn tò ra.

Enfouisseur. Kẻ chôn xác, kẻ mai táng.

Enfourcher. Cõi ngựa, lèn ngựa.

Enfourner. Dun bánh trong lò, nướng bánh.

Enfreindre. Lỗi, phạm đền.

Enfuir (s'). Trốn đi, lánh, chạy ; le temps s'ensuit, thì giờ chóng qua.

Enfumer. Hun, hun khói, xông khói, phun khói ; — des rats, hun chuột.

Engageant, qui attire. Hay dỗ dành, hày giục lòng về sự gì.

Engagé (soldat). (Linh) mợ.

Engagement, promesse. Lời hứa ; —, mise en gage, sự đợt, sự dã cò ; —, enrôlement, sự linh dã đặt tên vào sở binh.

Engager, attirer. Dỗ dành, quyên dụ, rủ ; —, donner des avis, khuyên bảo, khuyên nhủ ; quelque chose, cảm, cò, đợt ; — des champs, gạt ruộng, cò ruộng ; — le combat, giao chiến, s'—, donner sa parole, hứa, giao hứa ; s'—, s'enrôler, đặt tên vào ; s'— dans une affaire, giàn mình, giày mình vào việc gì.

Engainer. Xò (gurom, dao) vào vỏ.

Engelure. Sự phát caotic vì rét.

Engendrer, mettre au monde. Sinh đẻ ; —, causer, sinh cở, lập ra, làm cho.

Engin. Đồ ; — de chasse, những đồ mà săn bắn.

Englober. Thu hợp, gồm.

Engloutir, dévorer. Hút ăn, húp, nuốt ; —, dissiper, hao tốn, phá, phung phá.

Engorgement. Sự rập, sự bít, sự ngăn trở.

Engorger. Ngăn, ngăn cầm, lắp.

Engouer (s'). Ra mê (ai, sự gì dù chẳng có lẽ).

Engouffrer (s'). Chạy vào, chảy vào : thời mạnh.

Engoulevent, oiseau. (Giông) chim sẻ.

Engourdi. Tê, lờ dờ mắt ; —, fig., lờ dờ.

Engourdir (s'). Ra tè, tè mê, mê mẫn.

Engrais. Phân, phân phuơng.

Engraisser, devenir gras. Ra béo ; — les terres, đồ phân cho tốt đất, bồ phân.

Engrenage. (Sự hai bánh xe) xiết, xiết vuôi nhau.

Enhardir. Làm cho nèn hung bạo ; s'—, nèn bạo.

Enigmatique. Mâu nhiệm, khó hiểu.

Enigme. Sự mâu nhiệm khó hiểu, diệu dò.

Envirer, aveugler. Ra kiều ngao, cày mìn ; s'—, uòng say, say rượu.

Enjamber. Nhảy, nhảy qua, nhảy nhót.

Enjeu. Của cuộc, của cọc, lợn.

Enjoindre. Khiên, sai, răn bảo, dạy truyền.

Enjôler. Quyết dụ, dỗ lòng, dỗ dành, rủ, phỉnh phò, khí khâm, nói ve vuôt.

Enjôleur. Kẻ già mưu, kẻ lừa lọc.

Enjoliver. Sửa sang, dọn cho tót, sửa cho đẹp.

Enjoué. Hấy pha trò, giếu cợt, vui.

Enlacer. Vấn, quấn vào ; — fig., làm cho ra rồi rit, làm cho mắc phải ; — quelqu'un dans ses bras, ấm (ai).

Enlaidir (act.). Làm xấu hinh ; s'—, ra xấu hinh ; —, fig., làm xấu hổ, làm ô danh.

Enlever, emporter. Cắt di, vặt di ; —, ravir, trộm lây, cướp lây ; —, entraîner de force, hăm bắt, cướp ; — une tache, rửa vết.

Enligner. Sắp hàng, bày hàng.

Enlisier (s'). Sụt xuồng cát, chôn chàm (ở trong cát, bùn, v. v.).

Enluminée (figure). Mặt dò hồng, dò thám.

Enluminer, colorier. Vẽ.

Ennemi. Kẻ thù nghịch, kẻ thù, kẻ bắt thuận cùng, kẻ cừu địch ; les ennemis du royaume, quân giặc ; les ennemis du dehors, giặc ngoại cuộc.

Ennui. Sự chán, sự chán ngán, sự buồn, sự phiền lòng, sự nhảm lòn.

Ennuyer (act.). Rầy rà, quày, làm cho chán, sinh chán, sinh phiền buồn, sinh nhảm, làm ngày ; s' —, phiền, buồn, chán ngán, ra buồn ; s' — partout, người bày bã.

Ennuyeux. Khuây khoá, làm rầu, ngày, tòm ; une personne ennuyeuse, người khó lòng, rầy rà, khó nghe, hay sinh buồn.

Enoncer. Tỏ ra, xưng ra ; s' —, nói, dọc, kể ra.

Enorgueillir. Tàng lèn, làm cho ra kiêu ngạo ; s' —, tàng minh lèn, đầy lòng kiêu ngạo.

Enorme. Cao quá sức, lớn cao, to lớn quá tầm thường, to tay thính ; crime —, tội góm ghiếc, tội gờ lợ.

Eaormité. Sự to lớn quá mức, sự thắt thường, sự thắt mức.

Enquérir (s'). Hỏi thăm, tra hỏi, hỏi về.

Enquête, faire une enquête. Nghiêm, khẩn nghiêm tra về sự gì, tra hỏi, xét, soát ; — sur un vol, tra tích án trộm.

Enraciner (s'). Sinh rễ ; — fig., thâm vào lòng sâu, ra bền chặt.

Enragé. Đại ; — fig., dữ tợn, giận hoảng.

Enrager, devenir enragé. Phải bệnh đại, giận hoảng ; —, se dépitier, sôt giận dữ, thịnh nộ, giận mè cuồng.

Enrayer. Buộc bánh xe, đặt tam gỗ hay là buộc thiêt liêu mà cầm bánh xe lại.

Enrégimenter (des soldats). Mộ binh.

Enregistrement. Số bộ, số tiền.

Enregister. Biên, biên vào sổ.

Enrhumé (être). Kẻ có ho, kẻ phải ho.

Enrichir. Làm cho nên giàu có ; s' —, nên giàu, nên phú quý giàu có.

Enrôler (des soldats). Mộ binh, chiêu binh, tục vào sổ ; s' —, đặt tên vào sổ, vào hội, vào họ.

Enroué. Khàn cổ, khản tiếng.

Enrouement. Sự khản cổ, sự khản tiếng.

Eurouillé (Sự gì) gì ghét, ô gi.

Enrouler. Cuộn, quấn ; — un turban autour de la tête, chít khăn.

Ensabler. Đàm vào bãi cát ; le bateau est ensablé, tàu đã đâm vào cát.

Ensanglanté. Đã làm ráu ; —, blessé, đã bị đầu.

Ensangler. Làm cho làm máu, dỗ máu, dỗ máu đơ nhớp.

Enseigne de boutique. Hiệu ; —, marqué, dấu riêng ; — de vaisseau, quan hai (khoanh).

Enseigner, instruire. Dạy, dạy dỗ, dạy bảo, phán dạy ; — le chemin, dẫn đường, chỉ lối.

Ensemble (conj.). Điều, cùng nhau, vuốt nhau.

Ensemencer. Gieo, gieo (giồng), tra (hat).

Ensevelir. Liêm, liêm xác ; — dans une natte, bó chiếu ; s' — dans la solitude, làm tu hành, ở tu hành, ăn mình vào hang.

Ensorceler, jeter un sort. Bồ hùa, êm, êm chú, làm phù phép.

Ensuivre (s'). Bởi dày hoá ra.

Ensuite (conj.). Rồi, sau, đoạn, lại.

Entacher. Làm đơ nhớp, làm ô gi ; fig., làm cho mất tiếng tốt.

Entaille. Sự cắt, sự thich, nơi đã cắt, nơi đã khác.

Entailler. Cắt, thich, khắc, chém.

Entamer, diminuer d'un peu. Cắt bớt một phần ; —, commencer, bắt đầu.

Entasser, faire un tas. Đánh đồng, vun đồng ; —, mettre l'un sur l'autre, chồng ; — des richesses, thu tích của ; — crime sur crime, phạm tội vào vàn và sô, di dâng tội lỗi.

Entendre. Nghe, nghe thấy — par hasard, nghe lỏm ; — comprendre, hiểu ; — dire, nghe tin, nghe đồn tiếng rắng ; — vaguement dire, nghe mang máng, nghe phong thanh, nghe gió ; — la messe, xem lễ ; s'—, s'accorder, hoà thuận cùng nhau ; —, se concerter, bàn cùng nhau, hợp nhau mà bàn.

Entente (V. Entendre). Parole à double —, tiếng lưu đài.

Entendu, habile. Khéo léo, khôn khéo, tài nǎng ; c'est —, (sự gì) đã định ; đã dành.

Enter, greffer. Chiết.

Enterrement. Sự chôn, sự táng xác ; — solennel, sự làm ma, sự đưa mai (V. Funérailles).

Enterrer. Chôn, mai táng, táng xác vào mồ ; — plusieurs corps dans la même fosse, lấp những xác chết cho dây hò ; —, faire un enterrement solennel, đưa xác, đưa ma, làm ma.

Entété. Cứng đầu, cứng cổ, đầu bò.

Entêtement. Sự cứng đầu cứng cổ.

Entêter (s'). Cố ý, chấp nhất.

Enthousiasme. Sự mê (cái gì).

Enthousiasmer (s'). Ra mê (về sự gì, về ai), lây làm đáng khen.

Enthousiaste. Mê mẫn, khen quá lè.

Enticher (s'). Mê, ghi vào lòng, nhiễm.

Entier, complet. Lọn, nguyên vẹn ; un cheval —, ngựa dán ; une heure

entière, dù một giờ ; —, opiniâtre, ương ách, cứng cát.

Entièrement. Cách lợn, tuyệt, lót cả.

Entonner. Xướng (hát, kinh).

Entonnoir. Cái phễu.

Entorse. Chứng sai (chàn, tay) ; se faire une — au pied, sai chân.

Entortillé. Rồi ; discours —, sự nói chằng rẽ ý, nói quanh co.

Entortiller. Cuộn chung quanh, vân vít, xâu vần ; s'—, nén rồi.

Entourage, compagnie. Các kè hẩu hạ, kè theo.

Entourer. Buộc quanh ; — une ville, vây, vây bọc ; — d'une haie, rào rào ; —, défendre, giữ, kèm ; — de soins, coi sóc gìn giữ, tắt tâm coi sóc ; — quelqu'un, đứng chung quanh, ở gần ai.

Entraider (s'). Giúp nhau.

Entrailles. Ruột, bụng ; fig., homme sans —, người vô tâm, người chẳng có động lòng.

Entrain. Sự tình táo, sự lanh chai, sự sôt sảng.

Entraîner, trainer avec soi. Kéo, kéo đi, kéo lôi, diệu di ; —, gagner à soi, quyền dụ, rủ, rủ, dỗ dành, làm cho ái mộ ; s'—, đưa nhau, kéo nhau.

Entraver. Làm ngăn trở, can gián, ngăn cản.

Entraves, obstacle. Ngăn trở ; — portatives, toả, công (fig.) ; — en fer, khuróc liêu ; porter des —, deo công ; mettre aux —, đóng toả, đóng công.

Entre (prép.). Trong, giữa ; (ou se rend par des idiotismes) : parler entre eux, nói khô cùng nhau ; — onze heures et midi, từ giờ thứ mười một đến trưa.

Entrebaillée (porte). Cửa ngõ, cửa hở.

Entre-colonne. Gian, gian nhà, căn nhà, chặng cột.

Entrecroiser (v. g. les coups de rotin).

Bánh giao kèo ; s'—, se croiser, dã dệt vuông nhau.

Entrée, porte. Cửa, lối vào ; — de marchandises, dô cửa vào, sô đồ ; —, début, đầu, sự vào, đầu hêt.

Entrefaites ; sur ces —. Đang khi ấy, khi bây giờ.

Entremêler. Pha lện, dê lẫn lện.

Entremettre (s'). Láu mồi, ra mặt mà liệu, xen vào việc người ta.

Entremetteur. Kẻ làm mồi.

Entre-nœud. Dót, dót cây ; — de la canne à sucre, dót mía.

Entrepôt. Xưởng chứa tạm đỗ.

Entrepreneur, hardi. Can đảm, mạnh bạo.

Entreprendre, commencer un ouvrage. Bắt đầu, chịu việc, nhận, lĩnh, coi sóc ; —, faire une entreprise, chịu việc đặt khoán.

Entrepreneur. Kẻ nhận việc gì, kẻ gánh việc, người nhận việc khoán trảng.

Entreprise. (Việc gì) dã độc lòng, dã toan làm, dã bắt đầu làm.

Entrer. Vào, nhập vào ; — en religion, vào dòng, làm tu hành ; — au service de quelqu'un, làm tôi (ai) ; — en matière, mói bắt đầu, khì sự ; — en colère, theo con giận, con giận nỗi lên.

Entresol. Tầng dưới cao.

Entretenir, prendre soin de quelqu'un. Coi sóc, nuôi ; — quelque chose, coi sóc, giữ ; —, (refaire) une tombe, giấy mà ; s'—, causer avec, nói truyện, nói khó cùng.

Entretien, action d'entretenir. Sợ coi sóc, sợ châm chít ; —, conversation, sợ nói khó cùng, sợ nói truyện vuông nhau.

Entrouvert. Đã hở ra, dã nè ra.

Entrevoir. Trông không rõ.

Entrevue. Avoir une — avec. Giáp mặt mà nói, truyện trò, nói khó cùng.

Entr'ouvrir. Hở, mở hé ; s'— hở ra ; (une fleur), nở ra ; la terre s'entr'ouvre, đất khôp ra.

Enumérer. Kể lại từng diều, kể đầu đuôi.

Envahir, entrer. Xông vào, sập vào, ám vào ; —, occuper, chiếm, cuôp.

Enveloppe.

Đồ gi bọc :
khăn gói,
bia, vò, etc. ;
— de lettre,
phong thư
(fig.) ; — de
l'épi de
maïs, bẹ
ngò.

Envelopper,

faire un paquet. Gói,
bọc, quấn ;
— sa pen-
sée, nón
bóng bày,
nói chẳng
rõ ý, nói
quanah; être

enveloppé de nuages, phủ mây.

Envenimé. Độc, có thuốc độc pha vào ; fig. —, aigrir, có lòng giàn, lòng ghét buồn bã.

Envenimer. Pha thuốc độc vào ; s'—, ra độc ; —, aigrir, làm cho (ai) càng giàn, càng ghét, trêu giàn lại.

Envergure. Sợ chim mờ cánh ; fig., trí lực, trí rộng, trí cao là bao nhiêu.

Envers (prép.). Vuông, vi, etc. ; charitable — les pauvres, có lòng thương kẻ khó khăn.

Envers (opposé à endroit). Hàng sau, mặt trái.

Envi (à l'). Cách đua nhau.

德
咗
榮

字 美

福

申
稟

恤
及

在
几
斤

在

几

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤

斤</p

Envie, désir. Sự ước ao ; avoir — de dormir, buồn ngủ, muôn ngủ ; avoir — de rire, tức cười, buồn cười ; —, jalouse, sự phen bì, sự ghen ; —, marque au visage, etc., cǎu bót.

Envier, désirer. U'orc ao, trông mong, tham lam ; —, porter envie, ghen, phen bì, tị.

Envieux, jaloux. Kẻ ghen, kẻ phen bì, kẻ tham lam.

Environ, à peu près. Đô, chừng dộ, ước chừng.

Environner. Bất chung quanh, rào, vây bọc ; — quelqu'un, đứng chung quanh, ở gần, di hâu hạ.

Environs. Nơi chung quanh, nơi gần.

Envisager. Trông, trông xem, nhìn.

Envoi (V. Envoyer).

Envoler (s'). Bay, bay đi ; — fig., tròn, biền đi, biền mây.

Envoyé (un). Sự, thanh tra, khám sai, khâm mạng ; —, messager, kẻ dem tim, kẻ hảo tin.

Envoyer (quelqu'un). Sai, sai cát, khiên đi, truyền ; — quelque chose, gửi ; — des marchandises, gửi hàng hoá ; — le bonjour, gửi lời thăm ; — son respect, gửi lời kính ; — une nouvelle, nhân tin ; — un trait, une flèche, phỏng, bắn.

Epagneul. Chó (lông dài).

Epais. Giấy, đặc, đậm ; forêt —, rừng xanh, rậm ; — ténèbres épaises, tối mịt, đèn lâm, tối đặc ; —, peu intelligent, quê mùa, dán dộn, tối dạ ; cheveux —, rậm tóc.

Epaisseur, manque de fluidité. Sự đặc, sự giấy ; —, largeur, khoát.

Epaissir, rendre épais. Làm cho đặc ; s'—, ra đặc, đóng lại.

Epamprer. Cắt bớt 'ngành cây nho ; phát, bẽ, tía.

Epancher. Đỗ, dỗ nước ; s'—, chảy ra ; fig., tố tình minh ra, lật tình.

Epanouir (s') : (se dit d'une fleur). Nở ra, hở ra, nở ra ; fig., — le visage, ra mặt vui vẻ.

Epargner. Dè dặt, bỉ tiết kiệm, dè dành ; — quelqu'un, tha, thứ, dung thứ, nhiêu ; ne pas — ses soins pour, chẳng có tiếc công gì mà ; s'—, dè giũ.

Eparpiller. Tan ra, vã, rác, bò quang tú bê.

Epars (cheveux). Tóc xoà, tóc rũ rượi.

Epaté (nez). Tét mũi, trít mũi.

Epaule. Vai ; fig., donner un coup d'—, giúp đỡ.

Epaulement. Ủ súng.

Epauler, aider. Giúp đỡ, kèm ; — un fusil, tì súng vào vai.

Epaulette. Cái cù vai.

Epave. Bồ trôi, bồi tàu vỡ ; những đỗ trôi giặt vào bãi.

Epée. Gurom, thanh gurom, lưu cầu ; tirer l'—, tuột gurom ra.

Epelier les lettres. Dánh vần.

Eperdu. Kẻ sỹ khiếp, kinh khiếp, rung rời, thát kinh.

Eperon. Mũi nhọn thúc ngựa ; —, ergot de coq, cựa gà.

Eperonner, pr. et fig. Thúc giục.

Epervier, oiseau. Chim bà cát ; —, filet de pêche, lưới, chài ; lancer l'—, quăng chài.

Ephèbe. Kẻ đang thi, kẻ thanh niên, kẻ trưởng thành.

Ephémère. Kẻ sống được một ngày, chóng qua.

Ephémérides. Nhật kí, nhật trình, số biên diễu nợ diễu kia hằng ngày.

Epi. Bông lúa ; — de blé, bông lúa miên ; — de maïs, bắp ngọt.

Epicarpe. Vỏ trong.

Epices. Vị, vị pha vào đồ ăn cho ngon.

Epicer. Rim, ướp, muối, gia vị.

Epicier. Kẻ bán hàng xén.

Epicurien, voluptueux. Mê dâm xác thịt.

Epidémie. Dịch, ôn dịch, bệnh lây, tật lây.

Epiderme. Da mỏng.

Epier, monter en épis. Ra bông lúa, giỗ.

Epier, observer. Rinh, do; đò, canh.

Epieu. Lao dùng mà săn.

Epigramme. Bài thơ bẩm bồ; bài thơ văn tắt.

Epigraphe. Chữ thích.

Epilepsie. Bệnh động kinh; avoir une attaque d'—, phài con động kinh.

Epileptique. Kẻ phải bệnh động kinh.

Epiler. Mọc lông, ngô lông, cạo gọt.

Epilogue. Lời kết bài giảng.

Epiloguer, censurer. Bè.

Epinard. Rau ba thái, xích càn thái.

Epine. Gai, từ; fig., être sur les épines, dang lúc túng, túng cực, bàng hoàng.

Epineux. Có gai, đầy gai; fig, khó cheo leo.

Epingle. Kim cúc; — à cheveux, cái trâm.

Epinglette. Kim hoa cái áo.

Epinière (moelle). Tỉ xương sống.

Epiphanie. Lê ba vua.

Epique. Thuộc về văn thơ oai vọng; poète —, kẻ đặt thơ oai vọng.

Episcopat. Chức giám mục.

Episode. Tích truyền ngoại.

Epistaxis. Sợ đỗ máu cam.

Epitaphe. Chữ mộ chí; văn tế, văn thảo.

Epithalame. Văn hì sinh.

Epithète. Tiếng adjetivô dệm.

Epitome. Sách tóm tắt.

Epitre, lettre. Thư, bức thư, tờ; — de la messe, épistola.

Epizootie. Ôn dịch (giống vật).

Exploré. Chảy nước mắt, khóc lóc.

Eponge. Tô dila bè, cái luôt.

Eponger. Lày tô dila mà chùi.

Eplucher. Nhặt, nhặt lá xâu di, dọn rau cho sạch mà nấu.

Epainter. Đánh gẩy dầu nhọn.

Epopée. Văn thơ oai vọng.

Epoque. Kỳ, thời, đời.

Epouse. Bạn, vợ; — du premier lit, đích mẫu; — du second lit, kế mẫu; secondes épouses, vợ hé, vợ thiếp, vợ lẽ.

Epouser (en parlant d'un homme). Lày vợ, kêt bạn, cưới lày vợ; — (en parlant d'une femme), lày chồng, lày bạn, kêt bạn, gánh vác; fig., — un parti, theo bè, bên (ai).

Epousseter. Lày chồi nhỏ mà quét bàn, tủ, etc., đánh bụi ra, phủ bụi.

Epoussette. Phát trần.

Epouvantable. Gớm ghiếc, quái gở, khiếp.

Epouvantail (qu'on met dans les champs). Bồ nhìn; —, idée, sự lây làm sợ hãi, sự rát sợ.

Epouvanté. Bõ ngõ.

Epouvanter. Nạt nộ, làm cho sợ hãi, de net; s', sợ, lày làm sợ, kinh sợ, kinh khiếp.

Epoux. Bạn, chồng.

Epreindre. Bóp.

Epreuve. Sự thử, sự đò, sự dò dành; faire l', thử; — d'imprimerie, tờ in thử.

Epreuves. Sự khổ, sự khôn khổ; les — forment l'homme (prov.), có thàn thì có khổ, có khổ thì mới nêu thâu.

Eprouver. Thử, thử xem, đò; — quelqu'un, thử lòng ai; — tous les malheurs, chịu mọi sự khôn khổ.

Epris, passionné. Mê, mê mệt.

Epuiser, mettre à sec. Múc hết, tát kiệt; — ses richesses, dùng hết, làm cho cùng; s', se tarir, cạn; s', s'affaiblir, di kiệt; — de travail, làm cho kiệt sức.

Epurer (le riz, l'or, le sable, etc.), Đãi.

Equarrir. Đẽo ; — un arbre, dẽo cây.

Équateur. Xích đạo.

Équerre. Thước thợ ; thước vuông (fig.).

Équilibre (de poids égaux).

Cân thăng bằng ; mettre en —, để cho cân ; être en —, cân cho bằng, thăng bằng, nặng cho bằng.

Équilatéral (triangle). Có ba mặt bằng nhau, tam giác.

Équinoxe du printemps. Xuân phân ; — de l'automne, thu phân.

Equipage, suite. Đồ đạc, người và đồ tùy thân ; — d'un bateau, quân, quân huân lỵ ; d'un vaisseau de guerre, Một bộ thuỷ thủ ; un maître d'—, ông đội.

Equipée. (Việc) lạ, trái mùa ; phi lý ; bất tiện.

Equipment. Các đồ, sự sắm sửa đồ ; — d'un bateau, các đồ cần cho được đi tàu.

Equiper. Sắp, dọn, liệu ; — une flotte, sắm đoàn tàu.

Equitable. Kẻ công bằng ; kẻ giữ phép công bằng.

Equitation. Sự cõi ngựa, phép cõi ngựa.

Equité. Sự công bằng, phép công bằng.

Equivalent. Bằng, có giá bằng, cung bằng, xứng, giồng như.

Equivoque. Lời phân đôi, lời khuôn khúc, lời hai ý ; fig. (vertu) —, chẳng chắc, có lẽ hồ nghi được.

Erable, arbre. Cây trảng khê ou cây trường khê.

Erafler. Chạm đèn da.

Eraillée (voix). Khản tiếng.

Ere. Ki, dời ; — chrétienne, kì tự Đức Chúa Jêsu ra dời cho đèn rầy.

Ereinté, rompu de fatigue. Nhọc mệt, mệt mả, mệt lử.

Ergot. Cây.

Ergoter, chicaner. Nói giễu, nói bẩn, nói trêu ghẹo, cãi.

Ergoteur. Kẻ hay cãi vặt.

Eriger, dresser en l'air. Dựng lên ; — fonder, lập, xây.

Ermitage. Nơi vắng vẻ ; nhà thày tu hành, nhà kín.

Ermite. Thày tu hành, ẩn sĩ ; se faire —, di tu.

Eroder. Ăn xói bờ.

Erosion. Sự nước xói, sự nước chảy, xói.

Erotique. Thuộc về sự yêu và dàng trá.

Erratum. Suyễn mâu.

Errer, être égaré. Lạc lối ; — à l'aventure, di dàng dài, di xung xăng ; — fig., lầm, lầm lở, lầm lạc, lối.

Erreur, opinion fausse. Sự lầm, sự sai lầm. ~~Hết~~ Hết

Erronné. Chẳng thật, sai, diều lầm.

Erudit. Thông thái, hay chữ nghĩa, người súc tích.

Erudition. Sự thông thái, sự súc tích, chữ nghĩa.

Eruption. Sự ra, sự phát ra, sự lộ ra ; — volcanique, sự núi phun lửa.

Erysipèle. Tật hoả dan, tật tò đỉa.

Escabeau. Ghè, ghè dầu.

Escadre. Binh thuỷ, đoàn tàu.

Escadron (un). Cơ binh kị ; phần cơ kinh kị (bồn đội).

Escalader. Lên trên, leo, trèo ; — avec des échelles, lây thang mà lên ou trèo lên.

Escale. Nơi cửa tàu đậu ; faire —, dem tàu vào, đậu, bờ neo.

Escalier. Thang gác ; — en spirale, thang tròn ốc ; le grand — d'une

maison, thang cái ; un — dérobé,
thang xếp ; marches d'—, bậc thang.

Escamoter. Ăn cắp, lây trộm.

Escamoteur, prestidigitateur, Kẻ múa
chén, kẻ làm trò khéo, ; —, voleur,
thằng ăn cướp.

Escarbot. Con bọ hung.

Escarboucle. Ngoc, * (dạ minh châu).

Escargot. Ốc nhồi, ốc vắn.

Escarmouche, engagement léger.
Trận đánh nóm, sự đánh giơm,
chiến trận lè.

Escarole ou scarole. Rau riềp to lá.

Escarpé. Hiểm hóc ; cao dốc ; chemin
—, dâng dốc, dâng trèo.

Escarpelement. Chỗ hiểm hóc.

Escarpin. Giày nhô, giầy, dép.

Escarpolette. Cái du.

Escient ; à bon —, Đã biết, đã thông ;
je l'ai fait à bon —, tôi đã biết song
cũng làm.

Esclandre. Việc gì hả hả, gương xấu
lộ ra.

Esclavage. Sự lam tôi, sự bóc lột tôi ;
être condanné à l'—, phải án đì vì nô.

Esclave. Tôi tá, tôi đòi, nô, nô tì ;
être l'— de ses passions, làm tôi
các tính mê, theo tính xác thịt.

Escompte. Tiền trả thuỷ.

Escompter, faire l'escompte. Đãi tiền
trả thuỷ ; —, compter d'avance, suy
tính, trông mong.

Escorte de soldats. Lính thú, quân giữ,
lính hầu, hộ vệ ; — d'amis, kè hầu
hạ, kè theo.

Escorter, accompagner. Đi cùng, theo
hầu, theo chân ; — défendre, di
kèm, theo hộ.

Escouade. Một tháp binh, những lính
về quyền ông cai.

Escrime. Phép tập dua gurom ; faire
de l'—, dua gurom, múa gurom.

Escrimer (s'), s'efforcer. Gâng súc,
làm mọi thê mọi cách.

Escroc. Thằng cướp.

Escroquerie. Sự ăn trộm cướp, sự
lây trộm.

Espace, étendue. Độ, quãng ; —, durée,
vòng, quãng thời giờ ; dans l'— de
trois jours, trong ba ngày.

Espacer. Phân khoảng.

Espadon, poisson. Cá nhà táng ; —
épée, gurom rộng thanh.

Espadrille. Giấy vải.

Espèce, catégorie. Thứ, giống ; des
espèces sonnantes, thật tiến, thật
đồng bạc ; des — courantes, tiến
thông dụng.

Espérance. Sự trông cậy ; perdre l'—
mắt lòng trông cậy ; la vertu d'—,
nhân đức cây.

Espérer. Trông cây.

Espiègle. Nghịch, lêu láo, quí quyết.

Espièglerie. Sự nghịch, tính nghịch.

Espingole. Súng trụ.

Espion. Quân do, kẻ di rình, người di
mặt do.

Espionner. Do, rinh.

Esplanade. Sân, sân cao.

Espoir. Sự trông cậy.

Esprit, intelligence. Trí, trí khôn ; doué
d'un bel —, biện bao, biện bao ; —
(opposé à corps), tính thiêng liêng ;
le Saint Esprit, Đức Chúa Phiritô
Sangtô, Đức Thánh Thần ; les Esprits
(superst.), thần ; fig., rendre l'—,
tắt hơi, chết.

Esquif. Thuỷ, tam ban.

Esquille. Miếng xương, đoạn, mảnh.

Esquinancie. Yết hầu.

Esquisse. Ảnh vẽ phác.

Esquisser. Phác qua.

Esquiver. Di khỏi, lánh, thoát, trẽ ra ;
—, lánh khỏi, bỏ.

Essai, épreuve. Sự thử ; —, début, sự
mới, sự bắt đầu.

Essaim (d'abeilles). Bầy ong, đàn ong.

Essarter. Nhổ (rồ) gai góc.

Essayer. Thử, thử xem, thử biết, uốn thử, dò ; — ses forces, thử sức mình ; — de tous les moyens, thử mọi phép mọi cách.

Essence, nature. Tính tự nhiên, bản tính ; chất phác ; —, huile, dầu thơm.

Essentiel, très important. Nhất, trên hết, can hệ nhất.

Essentiellement. Cứ bản tính, cách cần làm ; phải có làm vậy.

Essieu. Chốt xe.

Essoufflé. Khó thở, đuối hơi, thở vặt.

Essouffler (s'). Khó thở, thở hồn hồn, thở dài.

Essuie-mains. Khăn lau tay.

Essuyer. Lau, chùi.

Est, orient. Đông, phương đông.

Estafette. Kẻ dem tin, kẻ đưa tin.

Estaminet. Nhà quán, quán rượu.

Estampe. Ánh in.

Estamper. In ánh.

Estampiller. Đánh dấu, kí.

Estimable. Dáng trọng, dáng chuộng ; la vertu seule est —, ta chỉ phải trọng nhân đức mà thôi.

Estimation. Giá, sự đánh giá. (V. Estimer).

Estime. Sự trọng (ai), giá, danh tiếng, tiếng tốt ; perdre l' —, mất giá ; selon l' — commune, như người ta thường nghĩ.

Estimer, évaluer. Bánh giá, giá ; —, faire cas de, lèy làm trọng, lèy làm dáng kính, trọng, chuộng ; —, penser, nghĩ, tưởng, đoán ; s' —, lèy mình làm trọng ; s' — heureux, nghĩ mình có phúc.

Estival. Về mùa hè, chỉ có ou vừa mùa hè.

Estomac. Ti vị, bầu bím ; — fatigué, ti vị ngán com ; le creux de l' —, mồ ác.

Estomper Bôi chì bút.

Estrade. Phản, sập.

Estragon, pl. * Bán hạ ou * nam tinh thảo.

Estropié. Đã chịu chặt một phần mình, đã gãy chân, tay, v. v.

Estropier. Cắt, chặt ; —, altérer (les mots), nói sót tiếng.

Estuaire. Vịnh.

Esturgeon, poisson. Cá lợn ; * tru ngư et hoàng ngư.

Et (conj.). Và, mà, cùng, cung, vuôi.

Etable. Chuồng ; (pour les éléphants et les chevaux) : tàu.

Etabli. Sàn, bục, phản, bàn (thợ làm việc).

Etablir, fonder. Lập, đặt, sửa sang ; — ses enfants, liệu cho con cái kèt bạn ; — un tribunal, lập toà, ngồi toà xét ; — des lois, lập lề luật ; — des peines, ra vạ ; — la concorde, làm cho hoà thuận ; s' —, se fixer, chọn nơi nào mà lập gia cư.

Etage. Tầng ; une maison à trois étages, nhà bốn tầng. (Le rez-de-chaussée compte pour un étage chez les Annaïmites) ; fig., gens de bas —, kẻ hèn hạ, loài hèn.

Etager. Xếp từng tầng.

Etagère. Bàn, án thư có tầng.

Etain. Thiếc.

Etal. Bàn.

Etaler, exposer en vente. Bày hàng ; —, faire parade de, lò ra, khoe ; s' —, làm dáng, khoe dáng ; s' —, par terre, sa ngã.

Etalon, type. Mẫu kiêu, khuôn gương ; —, cheval entier, ngựa giống, ngựa dán.

Etamer. Bôi thiếc.

Etamine des fleurs. Râu hoa, tua hoa.

Etancher. Thâm ; — le sang, thâm máu ; —, (apaiser) la soif, giãn khát.

Etançon. Đồ chống đỡ, chắn giùm, cột kèm.

Etançonner. Chông, dő; — une table avec des briques, lây mảnh sành kê bàn.

Etang. Ao, hồ, đầm, chǎm; chiểu; ao chuồm, ao rộng.

Etape. Biêm, dồn; chỗ nào quân lính đậu.

Etat, royaume. Nước, nhà nước; cuộc; être utile à l'—, làm ích cho dân; — tributaire, nước chư hầu; —, situation, cách b', cách đứng; — métier, nghề, nghê nghiệp, bậc; l' — religieux, bậc thầy dòng; l' — du ciel, cách thê khí giới; l'affaire est dans le même —, việc bày giờ cũng như khi trước.

Etau. Cái cắp, cái kẹp.

Etayer. Kê, nâng đỡ, chông; — une maison, kèm nhà.

Et coetera ou etc. Vẫn vẫn ou v.v.

Eté. Mùa hè, mùa hạ.

Eteignoir. Chụp nén, chụp tắt nén.

Eteindre. Tắt, tắt đi, giập; s'—, tắt đi; fig., mourir, chết.

Etandard. Cờ, lá cờ; fig. lever l'— de la révolte, dậy loạn, dậy giặc.

Etendre. Giở ra, giuong, giăng; — les ailes, mở cánh; — les bras, vuơn vai, sải tay; — les bras en croix, giang tay; — les pieds, xoài chân ra; s'—, se coucher, ngả lưng; là renommée s'étend, nổi danh tiếng, dồn xa.

Etendu, large. Rộng; —, mêlé d'eau, dã pha nước.

Etendue. Sự rộng, sự cao lớn; — de l'esprit, sự thượng tri.

Eternel. Vô thuỷ, vô chung, hằng có trước sau vô cùng; —, immortal, hằng sống đời đời, chẳng có cùng.

Eternellement. Hằng có đời đời, chẳng có khi dừng, đời đời kiếp kiếp, liên liên mãi mãi.

Eterniser, faire durer. Làm cho lâu dài chẳng có cùng; — un nom, ngurai khen ai cho được tiếng trọng vạn dại.

Eternité. Sự hằng có trước sau vô cùng, sự lâu dài không có cùng.

Eternuer. Hát hoi, hát xoi.

Etéter. Chặt ngon, hót ngọt, phát chót (cây).

Eteule ou esteuble. Rạ, rom rạ.

Ethnique, païen. Kè theo đạo bụt, kè bên thích, kè ngoại đạo.

Ethnographie. Sự diễn ra cách nét và thói quen các dân.

Ethologie. Sự kè cách ăn nét b'.

Etier. Công, rãnh.

Etincelant. Nháy nháy, sáng chóe.

Etinceler. Vụn tàn lửa, nháy nhoáng, nháy nháy, lóng lánh.

Etincelle. Tân lửa.

Etioler (s'). Ra yêu, ra kém, mất sức; (des plantes): (cây) chột đi, ra khô héo.

Etique. Gây guộc; devenir —, ra gầy gò, rộc rách, ròn mỏi.

Etiqueter. Đề-hiệu.

Etiquette. Hiệu.

Etirer. Kéo cho dài.

Etisie. Bệnh lao, sự gầy gò.

Etoffé. Đồ dệt; une — de coton, đồ vải dệt; une — de laine, đồ nhung dệt; une — de soie, đồ tơ dệt.

Etoile. Ngôi sao; — polaire, bắc đầu; — silante, tinh lạc, sao đôi ngôi.

Etoilé. Có ngôi sao, có nhiều chấm sáng, vằn vện; habit —, áo thêu những sao vàng.

Etole. Dây stola.

Etonnant. Lạ, lạ lùng, chẳng ngờ.

Etonné. Bỡ ngỡ, ngần trí, ngần sợ.

Etonnement. Sự lây làm lạ, sự chẳng ngờ.

Etonner, surprendre. Làm cho (ai) lây làm lạ, làm ou đèn bất thành linh.

- Etouffant** (air). Giòi bức túc khó chịu lâm.
- Etouffer**, suffoquer. Làm cho chêt ngạt, bóp chêt, bóp chẹn ; —, serrer à la gorge, chẹn họng.
- Etoupe**. Gôc gai, bã gai.
- Etourderie**. Sự vô ý, sự lêu láo, sự vô tâm.
- Etourdi**. Vô ý, vô tâm, lêu láo, xác láo.
- Etourdir**, assourdir. Bát tai, làm cho ngày tai, cho điếc ; s'—, se distraire, giải phiền sâu.
- Etourdissement**; avoir un —. Uất máu, uất lén, chóng mặt.
- Etourneau**, oiseau. * Hạt dịch.
- Etrange**. Dị dạng, khác lạ, lạ lùng.
- Etranger** (vn). Khách ; — au royaume, ngoại cuộc nhân.
- Etrangler**. Thắt cổ, bóp chẹn cổ, làm cho ra chật, xù giảo.
- Etrape**, petite fancille. Cái hái, cái liềm.
- Etre** (v.). Có, ở, là, ở tại. (V. Gram.).
- Etreindre** (dans ses bras). Ám, ấm lây, ôm lây.
- Etrenne**. Cửa dải nhau ngày tết, quà mừng tuổi.
- Etrenner**, donner des étrennes. Ban tiền tết, tết, mừng tết ; —, commencer, mở, bắt đầu ; — un sabre, khai dao (c'est-à-dire : couper une tête au commencement d'une expédition. Superst.).
- Etres** (les). Các giồng, các loài.
- Etrier**. Bàn đạp, chân nâng.
- Etrille**. Đồ chài ngựa.
- Etriller**. Chài lông (ngựa, lừa, v. v.) ; fig., quỷ trách, diệc dóc, bẽ.
- Etrivière**. Roi da.
- Etroit**. Hẹp ; habit —, áo chẽm, áo chật quá ; esprit —, trí bần chật, nhẹ dạ.
- Etude**. Sự học, sự học hành ; —, maison où l'on étudie, phòng học ; faire ses études, học chữ, học latin ; les études baissent, chữ nghĩa đã sút kém.
- Etudiant**. Học trò, kẻ học.
- Etudier**, apprendre. Học, học hành ; s'—, observer, có ý xét, dò rỉnh, xem xét ; s'—, s'exercer, tập, tập tành.
- Etui**. Bao, túi ; — à chapeau, túi nón, bao nón.
- Etuve**. Phòng bức lám (cho nó ra mồ hôi).
- Etuvée**. Thịt ầm; cá om.
- Etymologie**. Cội rễ tiếng.
- Eucalyptus**, arbre. Cây sôt rét.
- Eucharistie**. Phép Minh thánh.
- Eunuque**. Kẻ đã chịu hoạn, cậu bộ.
- Euphémisme**. Cách nói bóng vạy.
- Euphonie**. Tiêng bùi tai, giọng êm.
- Euphorbe**, pl. * San hô xanh, cây xương rồng.
- Européen**. Người tây, thuộc về tây, về phuong Europa.
- Evacuer**, partir d'un lieu. Bỏ, từ bỏ, trôn.
- Evader** (s'). Thoát ra, thoát khỏi, khỏi, trèo ngực.
- Evaluer**. Đánh giá.
- Evangéliser**. Giảng đạo, giảng đạo Êvan, rao tin lành.
- Evangéliste**. Đang chép sách Êvan.
- Evangile**. Sách Êvan.
- Evanouir** (s'). Ngã bất tỉnh, ra bất tỉnh, phài gió ; fig., disparaître, biến đi mất.
- Evanouissement**. Sự ngã bất tỉnh, sự phài gió.
- Evaporer** (s'). Hỗn hơi, tan.
- Evasé**. Đã mở rộng.
- Evasif**, paroles évasives. Lời phân đôi, lời lưu đồi, lời khuẩn khúc.
- Evasion**. Sự trôn, sự thoát ra.
- Evêché**. Toà Đức giám mục, địa phận (thuộc về Đàng giám mục).

Eveil. (V. Eveiller). Donner l'—. Bảo, nhán tin, nói trước.

Eveillé, vif. Lanh chai, tinh táo.

Eveiller. Đánh thức ; s'—, thức dậy, thức giấc, thôi ngủ ; fig., — l'attention, giục trí khôn vè...

Événement. Sự xảy ra, việc xảy ra.

Eventail. Quạt ; —

en papier, quạt giấy (fig.) ; — en plume, quạt lông ; — des pagodes, quạt vâ.

Eventé (vin, etc.). (Rượu) dã hâ.

Eventer, faire du vent. Quạt, kéo quạt ; un bruit qui s'évente, lô ra ; s'—, s'altérer, hâ hơi; ce vin est —, rượu này dã hâ.

Eventrer. Mỗ bụng, lân ruột ra.

Eventuel. incertain. Chẳng chắc, sự xảy ra được.

Évêque. Đức giám mục, Đức cha, Đức thầy, Vịt vô.

Evertuer (s'). Gặng sức.

Evident. Rõ ràng, tỏ tường, minh bạch, rành, rách rời.

Evider. Đọc, chạm vào.

Evidoir. Cái đọc vụm, đọc bat.

Evier. Máng dâ dò nước bếp.

Evincer (quelqu'un). Trù, thảng, nỗi hơn.

Eviter. Trốn, lánh, thoát khỏi ; — quelqu'un, giữ mình kèo gắp (ai).

Evoluer. Di hàng, tập binh.

Evoquer (superst.). Làm phép rọi cho ma quỉ hay là linh hồn nào hiện ra ; — les esprits, phu tiên ; — le souvenir, nhớ, nhắc lại.

Exact, soigneux. Siêng năng cẩn thận, kĩ càng ; —, vrai, thật, cứ sự thật ; —, précis, hay cứ ngày giờ.

Exaction. Sự đòi tiền bạc trái lẽ, sự bắt làm, sự đòi.

Ex aequo. Hoà, đồng, bằng nhau.

Exagérer. Nói già miệng, nói phét, ngoa miệng.

Exaltation, élévation. Sự nhắc lên, sự đem lên cao ; fig., sự kiêu ngạo ; — de la Ste Croix, lễ tôn kính câu rút thánh Đức Chúa Jésu.

Exalter. Tôn lên, tặng khen, vinh.

Examen. Sự khảo, sự xét ; aller à l'—, đi thi ; aller passer les — préparatoires, đi duyệt; aller aux grands examens, vào khoá thi ; réussir dans un —, đỗ; — de conscience, sự xét minh.

Examens. — *Tous les six mois*, au chef-lieu de chaque province, les personnes de tout âge qui veulent obtenir l'exemption de la milice et de la corvée, le peuvent en satisfaisant aux examens présidés par le đốc học. Ces examens semestriels sont connus sous le nom de khảo.

Tous les trois ans, des concours régionaux, hưng thí, présidés par des envoyés de la capitale, sont ouverts au public pour l'obtention des grades littéraires de tú tài, bacheliers, et cử nhân, licenciés.

De plus toutes les fois qu'un événement heureux arrive à la dynastie régnante, le roi accorde des examens régionaux supplémentaires, appelés ân thí.

C'est à la capitale seulement qu'ont lieu pour tout le royaume les examens de thiên sĩ ou docteurs.

Examens semestriels. — Chaque année, au 15e jour des 4e et 10e mois, les đốc học, giáo thụ et huân đạo examinent (hạch) les élèves des écoles de leur circonscription pour reconnaître ceux qui sont en état de se présenter aux examens.

Si par un empêchement quelconque, les examens semestriels ne pouvaient

avoir lieu au 15e jour, la date pourrait être avancée ou reculée d'un mois.

Les compositions sont toutes du même genre soit aux examens semestriels, soit aux examens régionaux et même au grand concours de la capitale ; la différence consiste uniquement dans le choix des sujets.

Ces examens semestriels ne durent qu'une seule séance : Le 14e jour, veille de l'examen, les candidats de la province se rendent au collège du *dōc hoc* (*tràng thi*). La nuit, vers trois heures, les *lê sinh*, maîtres des cérémonies, appellent les candidats et leur remettent des cahiers spéciaux pour la composition. Au jour une affiche est élevée en l'air, indiquant le sujet des quatre genres de composition.

Autrefois il n'y avait que trois genres d'épreuves : 1° une composition sur l'interprétation d'un passage des *ngũ kinh* ou des *tứ thư* ; 2° deux compositions en vers, un *bài thơ* (de 8 vers dont le sujet et la rime principale étaient donnés par les examinateurs), un *bài phú* (espèce de bout-rimé particulière à la poésie de ce pays, dont le sujet était en vers de 4 ou 8 mots qui servaient de rime principale à la composition) ; 3° le *bài văn sách*, dont le sujet était généralement tiré des quatre livres et développé par chacun, sous forme de discours, au gré de son imagination et de son érudition.

Sous Tự Đức on a introduit dans les examens un quatrième genre de composition sur trois sujets : un *bài chiêu*, communication royale à composer par les élèves; un *bài biếu*, lettre de félicitation des mandarins au roi ; et un *bài luân*, dissertation sur un sujet donné. Inutile de dire qu'on ne met jamais le roi régnant en scène.

Les candidats ayant lu les sujets de composition sur l'affiche, choisissent l'un d'entre eux et le traitent ; il leur est permis d'en traiter plusieurs ou de les traiter tous les quatre. Vers midi, les surveillants posent un cachet à l'endroit où en sont arrivés les candidats ; à partir de deux heures, on frappe le gong par intervalles pour rappeler que les heures passent. Tout candidat qui a terminé remet son cahier aux *lê sinh* ; on reçoit les cahiers jusqu'à minuit ; à une heure on expulse impitoyablement les retardataires.

Les examinateurs corrigent les compositions sans en connaître les auteurs ; les notes des *giáo thụ* et des *huân dạo* sont soumises à la révision du *dōc hoc*.

Il y a quatre notes : *uru*, excellent ; *bình*, bien ; *thú*, passable, et *liệt*, mauvais.

Toute composition qui obtient la note *uru* au premier pointage (*châm trước*) et au second (*châm phục lại*), vaut à son auteur l'exemption pour un an de la milice et de la corvée, *chuẩn miễn binh diên nhât niên*.

Les auteurs des compositions marquées *bình* et *thú* sont exempts des mêmes charges pour six mois seulement.

La note *liệt* donnée soit par les examinateurs soit par le *dōc hoc*, importe l'exclusion de tout privilège.

Le nombre d'exemptions est quelquefois si considérable que les communes se trouvent dans l'embarras pour satisfaire aux exigences de la milice et des corvées ; dans ce cas le *tổng đốc*, prévenu, ordonne qu'aux prochains examens les compositions soient annotées en dernier ressort par le *quan bô*. Cet examen devient alors un véritable con-

cours où le nombre des candidats à recevoir est limité d'avance ; on l'appelle khoá khiêm binh (concours pour manque de soldats).

Le choix fait des meilleures compositions, on affiche le nom des lauréats aux portes de la citadelle. Les villages intéressés en prennent copie et ont le droit de lever tous ceux dont le nom ne figure pas sur l'affiche.

C'est par ces compositions semi-tribuelles ou annuelles que les lettrés, non gradés, arrivent à être exempts toute leur vie de la milice et des corvées, à condition de réussir toujours dans les concours.

(V. le mot *Bachelier*).

Examiner. Khảo, tra xét, bạch ; — avec soin, nghiêm ; s'—, xét minh.

Exaspérer. Trêu ghẹo, gây giận, nói gièm pha, nói xoi xièm giận. —

Exaucer. Nghe lời xin, ứng, nhậm lời.

Excavation, creux. Lỗ, hầm, hang, noi lóm yào.

Excédant. Thừa, dư.

Excédent. Phản thừa, sô thừa.

Excéder, dépasser la mesure. Quá ngắn, quá chừng, quá mức.

Excellentement. Cách nói, cách cao trọng, cách tốt lắm.

Excellent. Tốt nhất, tốt lắm, cao trọng.

Exceller. Nói, nói hơn, cao hơn., vượt hơn.

Excentrique, original. Chẳng có phép chung, chẳng làm như thường, khác thường, khác lạ.

Excepté (prép.). Trừ.

Excepter. Trừ, trừ ra, loại ra.

Exception. Sự trừ, điều trừ; tous sans —, hết mọi người chẳng trừ ai.

Excessif. Quá, quá chừng.

Excitant. Hay giục, hay làm cho.

Exciter. Giục, xai giục, xui xiém, thúc; — la soif, làm cho khát; — un chien, ày chó.

Exclamation. Tiếng kêu ; jeter une —, kêu cả tiếng ; — de joie, reo mừng ; point d'—, (orth.) châm đầu lầy làm lạ.

Exclude. Loại, loại ra, xua, khu trù ; cùm vào, chặng nhận.

Exclusivement, uniquement. Mà thôi.

Excommunication. (Sự) va cắt phép thông công, và excomônkhong.

Excommunier. Ra va cắt sự thông công, rút phép thông công ; — chasser. (V. Exclure).

Excrément. Cứt, phân.

Excrétion (des yeux). Giữ mắt.

Excroissance. Búróu ; — sur un arbre, búróu cây.

Excursion. Sự di dời sá ; sự di chơi xa.

Excusable. Đáng tha, có lẽ nên tha, tha được.

Excuse. Lẽ chừa (mình hay là kẻ khác).

Excuser, chercher des raisons. Lấy lẽ mà chừa, nói giải ; —, pardonner, tha ; s'—, gõi mình, chừa mình ; — sur sa santé, cáo bệnh ; — de faire une chose, lấy lẽ mà kiêu việc gì.

Exécrable. Góm, quái gò, đáng chịu ghét, đáng người ta ghét.

Exécrer. Góm, ghét làm ; —, injurier, chửi rủa.

Exécuter. Làm, làm lợn, liều ; — un morceau de musique, đánh dàn ou hát (cái gì) ; s'—, chịu phép làm ; —, mettre à mort, chém, chém đầu.

Exécuteur des hautes œuvres. Lý hình.

Exemplaire (subs.). Bản, mẫu ; copier un —, biên sao.

Exemplaire (adj.). Đáng người ta coi, tốt (quang).

Exemple. Quang ; — d'écriture, mẫu chữ ; (à l'appui d'une règle), thí dụ ; par —, thí dụ, giả linh.

Exempt. Chẳng phải, khôi, sạch.

Exempter (d'une charge). Tha.

Exercer. Tập, năng tập, năng làm ; — des soldats, tập binh ; — un cheval, quần ngựa ; — un métier, làm nghề ; s' — tập, tập tành ; s' — à parler l'annamite, tập nói tiếng Annam.

Exercice. Sự tập, sự tập tành, sự làm tập ; faire l' — , tập, tập binh, thao diễn.

Exhalaison. Hơi, sự bay hơi ; khí bốc lên.

Exhaler. Xông mùi, bay hơi ; fig. — le dernier soupir, tắt hơi, chết ; — sa colère, giận gắt, phát cơn giận.

Exhausser. Nâng lên, nhắc lên, nâng lên.

Exhéredéer, Từ (ai) chẳng cho ăn phản gia tài.

Exhiber. Tỏ ra, дем ra ; s' — , tỏ mình ra, khoe mình.

Exhorter. Khuyên, khuyên giục, nhủ bảo ; —, consoler, yên ủi.

Exhumer. Bóc, bóc xác lên.

Exigeant, dur. Khô ăn ô, khô tính, cứng.

Exiger, réclamer. Đòi, đòi lại ; — une dette, bắt nợ.

Exigu. Nhỏ, vắn, mỏng.

Exil (temporaire). Đỗ ; — (perpétuel), lưu, dày, lưu yên tri.

Exiler, condamner quelqu'un à l'exil. Khép án dày ai.

Existence. Sự ở ; —, condition, sở phàn, bản phòn, duyên phòn, bậc, cách thế.

Exister, être. Ông ; —, naitre, sinh ra.

Exocet, poisson volant. Cá chuồn, cá bay.

Exonérer, dispenser. Cắt gánh xuống, bỏ gánh cho ra nhẹ hơn.

Exorbitant. Quá, quá chừng, lâm lâm.

Exorciser. Trừ quí.

Exorcisme. Lời ou phép trừ quí.

Exorciste, qui exorcise. Kẻ có phép trừ quí ; —, qui a le 3e ordre mineur, thày ba chức, ông già ba.

Exorde d'un discours. Đầu bài, mào đầu ; — d'un livre, tựa sách.

Exotique. Thuộc về nước khác, bồi nơi khác mà ra, ngoại cuộc, lạ.

Expansif. Thật thà, kề lậu tình, kề giãi lòng trắng.

Expansion. Sự mở ra, sự gio, sự kéo dài ; fig. — du cœur, sự lậu tình.

Expatrier (s'). Bỏ quê hương; bỏ bản quán ; bỏ nước mình.

Expectative (être dans l'). Minh đang mong, đang chờ, đang trông.

Expectorer. Giả, nhả, khác.

Expédition. Cách nọ cách kia, lê nọ lê kia.

Expédier, agir vite. Làm cho mau lên ; — (un courrier), sai đi ; —, envoyez des marchandises, gửi hàng hoá.

Expéditeur. Kẻ gửi hàng hoá.

Expéditif, agile. Lanh chai, người nhạy việc, cắn mẩn, siêng năng, mau kíp.

Expédition, guerre. Sự di đánh giặc, phen đánh giặc ; — de marchandises, sự gửi hàng hoá ; —, copie, bản sao.

Expéditionnaire. Kẻ gửi hàng hoá.

Expérience. Sự thử, việc gì đã thử ; — des choses, sự sành sỏi các việc ; — de la guerre, sự từng việc đánh giặc ; faire l' — de... ou

Expérimenter. Thủ, làm thử, thử xem ; — quelqu'un, thử lòng ai, thử sức ai.

Expert. Ông thám nghiệm.

Expertise. Sự thám nghiệm.

Expertiser. Thám nghiệm.

Expiatoire. (Việc gì làm) mà đền tội ; sacrifice —, việc té lẽ mà đền tội.

Expier (une faute). Đền, báo oan, chịu phạt (vì tội); dái tội.

Expirer. mourir. Chết, tắt hơi ; fig. finir, xong, hết.

Explétif. Đêm, du.

Explication. Sự cát nghĩa, sự giải ý echo rõ ; avoir une — avec quelqu'un, cãi lẽ vuối ai, nói khó cùng ai.

Explicite. Rõ ràng, bộc bạch, minh bạch.

Expliquer. Cát nghĩa, toà ý, giải nghĩa ; s'—, nói ra, cãi lẽ vuối.

Exploit. Việc dại thè, việc mạnh bạo ; —, assignation, đơn kiện.

Exploiter la terre. Làm đất, làm ruộng ; — une mine, khai mỏ ; — quelqu'un, ăn tiền bạc ai, đánh lừa, dòi ai.

Explorer. Do, thăm, khám, soát ; — en secret, do mật.

Explosible. Hay nổ ; (thuộc) nổ.

Explosion. Sự nổ ra ; — de la poudre, sự thuốc súng nổ ; faire —, nổ ra.

Exportation. Sự chở đồ, chở hàng hoá sang nước khác.

Exporter. Chở đồ ra khỏi nước mình, chở hàng hoá sang nước khác.

Exposé, dangereux. Cheo leo ; — au soleil, phơi nắng, giải nắng.

Exposé, récit abrégé. Bài tóm lại ; sự kẽ tích cho rõ.

Exposer, mettre en vue. Giở ra, tò ra ; — des marchandises en vente, bày hàng ; — au midi, xem (lày) hướng nam ; s'—, liều mình, giày mình vào (việc gì) ; — sa vie, liều mình chết ; — un enfant nouveau-né, bỏ trê (giữa dàn) ; — au soleil, giải nắng ; —, une question, kẽ ra, giải ra, diễn lại ; — la tête d'un supplicié, bêu đầu lén.

Exposition de marchandises, etc. Thi bách nghệ, dâu xảo ; —, situation, hướng ; — de quelqu'un au soleil, già hiệu.

Exprès, à dessein. Có ý làm vậy.

Expressif. Rõ ràng, mạnh ; regard —, mắt sắc.

Expression, mot. Tiếng ; —, élocution, giọng.

Exprimer, tirer le suc. Ép, ép ra, vát, bóp ; —, énoncer, nói ra, giải, kể ra ; —, manifester, tỏ ra ; s'—, nói, đọc ra.

Expropriier. (Nhà nước) lày đất của riêng người ta mà làm việc ích chung : (dàng, v. v.).

Expulser, chasser quelqu'un. Đuổi ra khỏi, xua, loại ra.

Expurger, corriger. Chữa.

Exquis. Mĩ vị, nhát hạng, rất mực.

Exsangue. Đã hết máu, vô vàng, yêu ót, diêng hồn.

Extase. Sự ngây trí di.

Extasier (s'). Lày làm quá trí, lày làm lạ, ra bô ngô ; — de joie, ngắn mừng.

Extension. Sự gio, sự giường, sự giăng ; —, accroissement, sự nén rộng hơn;

Exténuier. Làm cho ra yêu, làm cho ngây di ; être exténué, yêu lâm, nhọc nhằn.

Extérieur. Ngoài, bê ngoài ; juger sur l'—, xét bê ngoài.

Exterminer. Phá tuyệt, đánh vô ; —, massacrer, đánh chét.

Extinction. Sự tắt ; — de la voix, sự nói khản tiếng, tiếng còi ; — des feux, sự đánh chuông tắt lửa.

Extirper, arracher. Rồ (nhô), rồ lên ; —, détruire, phá tuyệt.

Extorquer. Cướp lày, ép, hà hiếp.

Extradition. Sự nộp (ai).

Extraire. Kéo ra, rồ ra, khêu ; — quelque chose à l'aide d'un instrument, khêu gợi ; — le riz de la marmite, bới cơm ; — une dent, rồ răng.

Extrait d'un ouvrage. Điều gì đã lật lày ; — d'un registre, bản sao.

Extraordinaire. Lạ; dị lạ, phi thường, khác thường; —, rare, hoạ hiêm.

Extravagances (dire des). Nói xô xát, nói như kẽ dại.

Extravaguer, délivrer. Nói sảng.

Extrême, qui est au bout. Càng, sau hết; —, excessif, quá lạm, thái quá, nhiều quá.

Extrêmement (adv.). Lầm lầm.

Extrême-onction. Phép xúc dầu thánh cho kẽ liệt; donner l--, làm phép xúc dầu.

Extrémité. Sự cùng, sự hèn, đầu, tận; être à l--, dã gần chết; être réduit à l--, dang túng cực; — retombe du bout de la ceinture annamite, mui, moi.

Extrinsèque. Ở ngoài, bê ngoài; — à une chose, không thuộc về tính sự gì.

Exubérant. Đầu đầy, dư dật.

Exulter de joie. Mừng rỡ, nhảy mừng.

Ex-voto. Biển dâng khàn (dâng nào).

F

Fable. Truyện biên ngôn; —, histoire inventée, truyện bày đặt, diêu dối trả; être la — de, phải người ta chê cười.

Fabricant. Kẽ làm (đồ gì), kẽ làm, thợ làm.

Fabrication. Sự làm (đồ gì).

Fabricien. Ông trùm.

Fabrique, manufacture. Nhà làm (đồ gì).

Fabriquer. Làm: (dóng, dánh, dúc, xây, lắp, đụn); — une histoire, bày đặt (truyện gì).

Fabuleux, incroyable. Lạ, dối trả, sự dã bày đặt.

Façade. Mặt dâng trước nhà.

Face. Mặt, mặt mũi, hình dạng; en —, trước mặt.

Facétie. Lời vui chơi, lời nói cợt.

Facétieux. Hay pha trò, cười cợt, giễu cợt.

Fâché. Bã giận, giận dữ, nóng gan.

Fâcher (act.). Gây giận; se —, giận, gát, hờn giận; se — contre quelqu'un, giận gắt ai.

Fâcheux. Khuỷa khoả, khó lòng, rày rà, làm phiền.

Facile. Dễ, chẳng khó; —, accommodant, hoà nhã, từ hoà, xuể xoà, dịu

dàng mềm mại, hiền lành; homme — à sâcher, người dễ giận.

Facilité. Sự dễ; — habileté, tài, sức.

Faciliter. Làm cho dễ hơn.

Façon, manière. Cách thè, kiều, ráng; —, prix du travail, công, tiền công; faire des façons, làm ráng; sans —, cách đơn sơ, cách thường vây.

Faconde. Hoạt khẩu, hoạt lời; qui a de la —, hoạt mép; parler avec —, nói giảo hoạt.

Façonner quelque chose. Làm, đóng, lắp ra; — quelqu'un, dậy đồ, lắp.

Facteur, faiseur d'instruments. Thợ làm, thợ đóng đồ bát âm; —, qui porte les lettres, kẻ dem thư, kẻ phát thư, người chuyển thư trạm.

Factice, emprunté. Dồi trả, giả, giả trả.

Factieux. Kẽ vào bè dâng, mòng nguy, phản tặc, hùa tập.

Facton, parti. Bè, phie, dâng, phuòng; —, garde, giờ canh.

Factonnaire. Quản canh.

Facture, prix des choses. Đơn của hàng; — de choses achetées, tờ biên giá đồ đã mua.

Faculté, pouvoir. Quyền, phép, quyền
phép ; —, puissance physique, sức, tài.

Fadaise. Lời ròm, truyện nhảm ; dire
des —, nói ròm truyện.

Fade. Lát, lạt léo, chàng có mặn mòi,
chàng có mùi mè.

Fagot. Bó ; — de bois, bó củi.

Faible. Yếu, yêu duỗi, bủng, yêu sức,
non sức.

Faiblesse. Sự yếu đuối, sự yêu sức ;
— d'esprit, sự thiển trí.

Faiblir. Mất sức, ra yêu ; — (au mo-
ral), sòn lòng, ngã lòng.

Faience. Sứ.

Faïencier. Thủ làm đĩa bát.

Faillible. (Kẻ) lầm được.

Faillir, se tromper. Lầm ; —, faire une
faute, lỗi ; —, être sur le point de,
sắp, gần, xuýt nữa thi.

Faillite, faire, —, Vỡ nợ.

Faim. Sự đói, sự dói bụng ; avoir —,
đói ; souffrir de la —, nhịn đói.

Fainéant. Biêng nhác, làm biêng, ở
nhưng.

Faine, fruit du hêtre, *Thanh cương tử.

Faire, travailler. Làm, làm lụng ; —,
tạo, dựng nên, lập ra ; — un
brouillon, ráp ; —, composer, dặt ; —
semblant, giả hình ; — ses besoins,
làm việc cần ; — l'aumône, làm phúc,
làm phúc bồ thí ; — peur, gioa, de ;
— des chapelets, bắt tràng hạt ; —
des armes, múa gurom, dua gurom ;
— cas de, trọng, chuộng, lấy làm
quí. **Faire** suivi d'un verbe, se rend
par bắt, sai, mượn, bảo, ou cho,
selon le sens. (V. ces différents mots
dans le Dictionnaire annamite-fran-
çais) ; se — à, quen, tập ; se —
vieux, nén già, đã già.

Faisable. (Việc gì) có thể ou có phép
lầm được.

Faisan. Gà lôi, chim trĩ ; * dạ kè.

Faisandea. Gà lôi con.

Faisander. Làm cho nó lên mùi chim
trĩ.

Faisceau, fagot. Bó, gói ; — des con-
suls romains, bó roi có rìu ở giữa ;
réunir en —, cháu đầu lại.

Faiseur. Kẻ làm, thợ.

Fait (subs.). Việc đã làm ; haut ; việc
rất trong vọng, việc đại thể, việc cả
thể, việc công danh ; de — (loc. adv.),
thật, thật sự ; en — de (loc. prép.),
còn vé.

Fait (part.). Đã làm ; un homme —,
người đang tuổi thành nhân, đang
tuổi đứng dàn.

Faitage. Nóc nhà, mái nhà ; faire le —
d'une maison, thu nóc.

Faîte. Nóc nhà.

Faitière (tuile). Ngói vò mảng úp trên
nóc nhà.

Faix, fardeau. Gánh.

Falaise. Bờ dốc ; hòn đá giáp bờ
bắc, chỗ cao dốc hiểm hóc.

Faldistorium, Ghè ý.

Fallacieux. Gian dối, qui quyết, man.

Falloir (v. imp.). Phải ; il s'en faut de
tant, thiêu bày nhiêu.

Falot. Đèn, đèn lớn.

Falsification. Của giả, đồ giả.

Falsifier, miélanger. Giả, làm hư, pha
giống khác vào ; — (altérer) un texte,
mạo, giả.

Famé (mal). Xấu tiếng, hư danh.

Famélique. Kẻ dối lầm, kẻ dối khát

Fameux, renommé. Có danh tiếng, có
tiếng ; (quelquefois en mauvaise part) :
xấu tiếng, có tiếng böm ; —, excel-
lent, nhát hạng, tốt-nhất.

Familiariser (act.). Làm cho quen ; se
—, s'accoutumer à quelque travail,
quen, tập ; se — avec quelqu'un
quen thuộc (ai).

Familiarité. Sự quen, sự quen thuộc,
sự thân thiết ; agir ensemble avec
—, ở quen thuộc cùng nhau.

Familier, ami. Quen thuộc, quen biết, quen hơi bén tiếng, thâm thiết, bạn ; trop — avec un supérieur, nhổ nhã ; —, qui regarde la famille, thuộc về nhà, thuộc về họ, về họ hàng ; — simple, thường đơn.

Famille. Nhà, họ, chi ; —, toutes les personnes qui vivent sous le même toit, các người nhà cùng các dây tơi tá, gia nhân ; la —, les ancêtres, dòng dõi, tông phái ; la —, l'origine, nhà dòng dõi, chi.

Famine. Sự đói ; époque de —, mùa đói, thi đói khát.

Fanal. Đèn.

Fanatique. Hoảng hốt, hung hăng, sùng, mê hoảng, mê mẫn.

Fanatiser. Làm cho ra mê hoảng, sùng, v. v.

Fanchon. Khăn khoác.

Fané. Khô, đã héo.

Faner. Phơi (cô, etc.), gầy rạ ; se —, héo đi, ra khô

Fanfare. Bát âm ; il y a toute la —, có phuờng trống bát âm và kèn.

Fanfare. — La fanfare annamite (bát âm), comprend huit sortes d'instruments qui sont :

1° *Le tambourin*, trống ;

2° *Les custagnettes* (à sapèques), sinh tiền ;

3° *Le violon* (à deux cordes), nhị huyền ;

4° *Le luth* (à trois cordes), tam huyền ;

5° *Le luth à caisse ronde*, đàn nguyệt ;

6° *La flûte*, sáo ;

7° *La timbale ordinaire*, tiêu ;

8° *La timbale à manche*, cành.

Fanfaron. Hay khoe mình.

Fange. Bùn lầm, phản bội, sự dối ; fig., vivre dans la —, giả mạo trong đồng tội lỗi.

Fangeux. Đãy bùn lầm, lầm láp.

Fanion. Cờ xéo.

Fanon. Yêm bồ.

Fantaisie. Ý muôn, tự tình ; —, invention, trí vĩ, trí bày đặt ; vivre à sa —, người thông đồng mặc ý mình.

Fantasque. Xáng tinh, kháu tinh, hay gát gồng, cú màu.

Fantassin. Linh bô.

Fantastique, inventé à plaisir. Giả dời trả, chàng thật.

Fantomé. Ma, fig., se créer un —, in tri, mơ màng bày đặt trong tri khôn.

Faon. Nai con.

Faquin, faraud. Kẻ ăn mặc là lượt ; orgueilleux, kiêu, kẻ làm kiêu, hay khoe mình.

Farce, amusement. Sự đánh lừa, sự chơi ; —, viande bachee, thịt dồi.

Farceur. Kẻ làm trò ; —, bouffon, thằng hề.

Farcir. Dồi, làm dồi.

Fard. Phàn ; se mettre du —, giới phàn. fig., parler sans —, nói cách mộc mạc ; nói thật thà.

Farder, se farder. Giới phàn ; visage fardé, mặt tó phàn.

Fardeau. Gánh, gánh nặng.

Farine. Bột ; — de blé, bột lúa miến.

Farineux, couvert de farine. Đã rây bột, đã dỗ bột trên ; — qui contient de la farine, có bột, đã pha bột vào.

Farouche(bête). Muông dữ ; —, cruel, dữ, dữ tợn, cứng, thẳng nhất.

Fascicule (d'un ouvrage). Cấp, tập.

Fascine. Bô.

Fasciner, ensorceler. Èm chú, yém bùa, làm phép yêu thuật ; —, éblouir, mà con mắt, lừa, dỗi trả, làm cho mê.

Faste, ostentation. Sự làm kiêu, làm cao, làm cao kỳ, tính khoánh khoái.

Faste (jour). Ngày phiện kiệu.

Fastes, registre. Sứ kí, lịch.

Fastidieux. Chán ngán, nhảm lòi.

Fastueux. Cao, kiêu, làm kiêu, khoảnh khoái.

Fat. Kè nhẹ dạ làm kiêu.

Fatal, inéluctable. Bã có sô định, cù sô mệnh tự nhiên ; —, funeste, dã, dộc dã, sinh hại.

Fatalité. Mệnh trời, sô, sô phận, vận mệnh.

Fatigant, importun. Khó lòng, rầy rà, khuây khoả.

Fatigue. Sự nhọc mệt, sự mỏi mệt.

Fatigué. Nhọc, mệt ; —, engourdi, mỏi.

Fatiguer. Làm cho nhọc nhàn ; —, fig., quay, làm cực, sinh chán ngán ; se —, làm khó nhọc, gắng sức làm.

Faubourg. Xóm ngoại thành.

Fauchaison. Mùa gặt.

Faucher. Gặt, cắt cỏ.

Faucille, Cái liềm (fig.) (V. Faux).

Faucon. Chim ưng, * giác ưng.

Faufiler. Khâu lược, dính chỉ, may cho xong, may tạm, khâu cho thành ; se —, lén, lén vào, giày mình vào.

Faussaire. Kè mạo, kè giả.

Fausser (une signature). Mạo chử.

Fausset (voix). Tiếng bồng.

Fausseté. Sự gian dối, sự chẳng thật, lời dối.

Faute, péché. Tội, tội lỗi ; — erreur, lỗi, sai lỗi, sự lầm, điều sai ; par là — de, tại (ai) hỏng việc.

Fauteuil. Ghế hành, ghế tay vượn.

Fauteur de désordres. Người làm quan thày cho kè làm xôn xao ; kè bệnh vực, kè giúp.

Fauve (bête). Muòng dữ.

Fauvette. Bóng lầu : (giống như bóng lầu).

Faux (adj.), fourbe. Gian, kè gian ; —, erroné, đồi trú ; —, en dehors du ton, không vào cung, không hợp cung.

Faux (s. mase.) (faire un).

Mạo chử.

Faux (subst. fém.), instrument pour faucher. Cái liềm, liềm dài chuỗi : — annamite, cái a, cái hái (fig.) ; le fer de la —, lưỡi liềm.

Faux-fuyant. Trẽ d่าง khác, lẽ chừa mình.

Faveur. Ông, * àn ; capter la —, chay thê ; jouir de la —, dác thê, mua lòng ; en — de, vì, vuôi ; à la — de la nuit, đêm, nhớ sự tối tăm ban đêm. On appelle àn diên, les faveurs accordées par les rois à l'occasion d'un événement heureux.

Favorable, propice. Xuôi ; avoir les vents favorables, thuận buồm xuôi gió ; —, bienveillant, hay phù hộ, hay doái thương.

Favoris, barbe des joues. Râu má, râu quai nón.

Favoriser. Bèn, làm ơn.

Fébricitant. Kè phải bệnh sốt rét, kè sốt àm.

Fébrifuge. Thuốc sốt, hay đỡ sốt.

Fébrile. Thuốc vé bệnh sốt rét, tại bệnh sốt rét.

Fécond. Có nhiều, hay sinh sản ; — fig., travail —, việc có lợi lộc.

Féconder. Làm cho sinh sản ; — la terre, làm cho tốt đất.

Fécule. Bột.

Fédération. Sự giao kèt, sự hoà thuận.

Fédéré. Kè giao hoà, kè giao kèt ; Etats fédérés, những nước đã giao kèt vuông nhau.

Fédérer (se). Giao kèt, giao hoà, giao lán.

Feindre. Giả, giả hình.

Fêlé. Dja, nè.

Félicité. Phúc, phúc thauh nhán jourir de la —, hưởng phúc.

Féliciter. Mừng, khen, tö lòng mừng.

Félon. Bât trung, nội công, gian tà ; — à son roi et à sa patrie, bắt trung cùng nhà nước và vua mình.

Félonie. Sự bắt trung, sự gian tà.

Féture. Lỗ hổ. (V. Fissure).

Femelle. Cái, vật cái. (V. Gram. : du genre dans les subst., page 32 et suiv.).

Féminin. Thuộc về đàn bà, thuộc về giông cái ; —, fig., yêu súc, yêu diệu, rất gan.

Femme. Đàn bà, người nữ ; vieille —, bà lão ; — épouse, vợ, bạn ; — de chambre, dãy tóc gái, con dòi.

Fémur. Xương đùi.

Fenaison. Mùa cát cỏ.

Fendiller (se). Né ra, hở.

Fendre, diviser en long. Bô, bê, bừa chành ra, xé ; — au couteau, chẽ, khác ; —, faire une fente, nứt ; — les airs (comme les oiseaux) bay ; — les flots, vụt. tàu, ngoi ; la charrue fend la terre, cày xôc đất ; se —, phan rẽ ra, vỡ ra.

Fenêtre. Cửa sổ ; —, œil de bœuf, cửa sổ mặt nguyệt ; — vitrée, cửa sổ thuỷ tinh ; — ogivale, cửa sổ trái nhót ; — en plein cintre, cửa sổ vò vò.

Fenil. Nhà tích cỏ khô.

Fenouil. Rau thì là ; * tiêu hôi hương, thi là.

Fente. Đang nè, lỗ hổ, khe, kẽ.

Fer. Sát ; * thiêt ; du — en fusion, gang ; — de la faux, luõi liém ; — à repasser, cái bàn là (fig.) ; fig., être aux

fers, phải giam, phải tòng vào ngực ; corps de —, người mạnh khoẻ chẳng biết bệnh.

Ferler une voile. Cuôn buồm.

Ferblantier. Thợ đóng đồ sắt tây.

Férie, jour de la semaine. Ngày thường.

Férié (jour). Ngày lễ, ngày nghỉ.

Ferme (subst.), bien rural. Trại ; prendre à —, thuê ; —, bois de construction, kèo.

Ferme (adj.). Vững vàng, vững bền ; — fig., kiên, cứng cáp, vững vàng.

Ferment. Men ; fig., un — de discorde, (kè) gảy việc cãi cọ.

Fermenter. Trộn men cho nồi bột, bột dày men ; —, s'aigrir, ra chua.

Fermier. Đóng, khép, khoá, rào, bưng ; — hermétiquement, khít rịt, khít khao ; — les yeux, nhắm mắt ; fig., chèt ; — un chemin, ngăn lối ; — un livre, gấp sách ; — les oreilles, bưng tai ; fig., chằng muôn nghe ; — les yeux à quelqu'un, bit mắt ; — la bouche à quelqu'un, bưng miệng, chằng cho nói ; — les yeux à un mort, vuốt mắt, nắn mắt người chết.

Femeté. Sự vững vàng ; — d'amour, sự vững lòng.

Fermeture. Sự đóng (cửa).

Fermier. Ké làm ruộng đóng thuê, tò diển.

Fermoir. Cái móc,

Féroce. Hung dữ, dữ tợn, dữ mặt ; les bêtes féroces, muòng dữ, các giông súc vật hay là các vật rừng.

Ferraille. Đồ sắt cũ.

Ferrailler. Đánh nhau, đánh tập.

Ferré. Đã bit sát ; de l'eau ferrée, nước sát (hoặc ngâm hay là bồi mõ mà ra).

Ferrer. Bit sát ; — un cheval, bit móng ngựa.

Ferrugineux. Có sắt, có mùi sắt.

Ferrure. Đồ sắt bit (cái gì).

Fertile. Hay sinh sản, hay sai trái, tót.

Fertiliser. Làm cho tót đất, làm cho sai trái.

Férule. Roi, gậy, bè.

Fervent. Sốt sáng, sôi mòn Đức Chúa Lời.

Ferveur. Lòng đạo đức sôi sáng.

Fesse. Mông, mông, bàn tọa.

Fessée. Trần dòn.

Festin. Tiệc, đám tiệc, yến.

Festiner. Ăn tiệc.

Feston. Bô trồ trang như tràng hoa.

Festonner. Trồ trang.

Fête. Lễ, ngày lễ, đám; — patronale, lễ quan thầy; — nationale, lễ chung nhà nước, đám chung cả dân; célébrer une —, mừng ngày lễ.

I. — FÊTES CHRÉTIENNES

Noël. Lễ sinh nhật Đức Chúa Jésu.

La Circoncision. Lễ đặt tên, tết tây.

Le jour des Rois. Lễ ba vua.

La Chandeleur. Lễ nén.

Le mardi-gras. Ngày thứ ba sắp vào mùa chay.

Le mercredi des Cendres. Ngày lễ lo.

Le carême. Mùa chay.

Le dimanche de la Passion. Lễ don chịu nạn.

Le dimanche des Rameaux. Ngày lễ lá.

La semaine-sainte. Tuần lễ thánh.

Le jeudi-saint. Ngày truyền phép.

Le vendredi-saint. Ngày chịu nạn, ngày hôn châm.

Le samedi-saint. Ngày lễ giật màn, ngày dọn sòng lại.

Pâques. Lễ Phục sinh.

Les Rogations. Lễ cầu cho được mùa.

L'Ascension. Lễ Đức C' Jésu lên lời.

La Pentecôte. Sê hiên xuồng.

La Trinité. Lễ Đức Chúa Lời ba ngôi.

La Fête-Dieu. Lễ Santi.

La Saint-Jean. Lễ ông thánh Juong Baotixita.

La Saint-Pierre, Saint-Paul. Lễ ông thánh Phèrô, ông thánh Bảo Lộc.

L'Assomption. Lễ Đức Bà lên lời.

La Nativité de la Sainte Vierge. Lễ sinh nhật Đức Bà.

La fête du Rosaire. Lễ Rôsa.

La Toussaint. Lễ các thánh.

La fête des Morts. Lễ cầu cho các linh hồn ở lầu giải tội.

L'Avent. Mùa át.

L'Immaculée Conception. Lễ Đức Bà chàng hồn ma tội lỗi tông truyền.

II. — FÊTES PAÏENNES

Appel des mânes des ancêtres aux réjouissances du nouvel an (12e lune). Chạp.

Le sacrifice de minuit entre l'ancienne et la nouvelle année. Tê giao thừa.

Le premier de l'an. Tết, tết cà, tết nguyên dân.

Saluer l'autel des ancêtres. Bi lạy ông vãi.

Porter les étrennes aux ancêtres (chez le chef de la famille). Đom nhà.

Faire une visite porte-bonheur. Xông nhà.

Congédier les âmes des ancêtres. Dura ông vãi.

Abattre la perche du nouvel an (le 7 de la 1re lune). Hạ cây nêu.

Jour faste où l'on peut commencer à travailler la terre. Ngày động thổ.

Fête de l'agriculture. Tê lịch diển.

Sacrifice au ciel et à la terre. Tê thiên đìa, tê giao.

Sacrifices à Confucius, au printemps et à l'automne. Tê thánh xuân thu nhị kì.

La fête patronale du village (procession du Dragon). Vào hội, vào đám.

Processions des fêtes d'amitié. Giao hiếu, kéo hội.

La fête des Vieillards. Yên lão.

La fête des Cimetières. Thanh minh, tảo mộ.

Le 1er et le 15 de chaque mois. Ngày tuân, ngày sóc vọng.

Salut des mandarins à l'ombre du Roi (le 1er et le 15 de chaque mois). Lễ bái vong.

Fête des aliments froids (le 3 de la 3e lune). Tết hàn thực.

Fête de la fin de la plantation du riz (3e lune). Thượng diên.

Nativité de Bouddha (le 8 de la 4e lune). Ngày Bụt sinh.

La fête du midi juste (le 5 de la 5e lune). Tết mồng năm, tết doan dương, tết doan ngọ.

Les sacrifices expiatoires. Làm chay, xám hồi.

Les sacrifices funèbres (7e lune). Bốt mã, hè, bội.

Fête de l'Amnistie des âmes (le 15 de la 7e lune). Ngày Trung nguyên tha tội, ngày vong nhân xá tội, ngày phá ngục.

La septième lune (mois où l'on ne doit ni se fiancer ni se marier). Tháng ngâu.

La fête des Lanternes (le 15 de la 8e lune). Trung thu.

Fête des deux-neuf (le 9 de la 9e lune). Tết trùng cửu.

Fête du milieu de l'automne. Ăn trung thu.

Fête des deux-dix (le 10 de la 10e lune). Tết trùng thập.

Le sacrifice du riz nouveau. Tê thường tân.

La fête du riz nouveau. Tết com mới.

La fête de tous les Génies. Rúóc sắc (bách thán).

Le sacrifice aux âmes errantes (12e lune). Tê âm hồn.

Prières pour la paix. Kì yên.

Prières pour la félicité. Kì phuorté.

Prières pour la pluie. Đảo vũ.

Cérémonies pour l'expulsion de la peste. Đuá ôn.

(V. le mot *Sacrifice*).

Fête ter. Mừng, mừng ngày lễ.

Fétide. Hôi hám, tanh hôi.

Fétu. Cái gầy, cái rác.

Feu (subst.). Lửa; faire du —, đốt lửa, dùn lửa ; — de joie, đinh liệu ; — d'artifice, cây bông, cây hoa ; tirer un — d'artifice, đốt cây bông ; fig., le — des yeux, mắt sáng lầm ; le — d'une blessure, sự nóng nảy nơi đâu tích ; — follet, ma troi.

Feu (adj.). Đã chêt rồi.

Feudataire. Kẻ làm mòn hạ, thủ hạ.

Feuillage. Lá cây ; arbre d'un beau —, cây xanh ròn ròn.

Feuille. Lá ; — de bananier, de cocotier, d'aréquier, tàu(chuồi, rùa, cau) ; — d'or, d'argent faux (superst.), giấy vàng bạc ; — de papier, giấy tờ.

Feuillée; sous la —. Dưới bóng.

Feuillet. Tờ.

Feuilleter. Mở từng tờ.

Feuillu. Có nhiều lá, rậm lá, sờn lá.

Feutre. Đỗ nhung, đỗ lông dỗ nện (chỗng dệt).

Fève. Đậu ; (4 esp.): * hổ đậu, tạo giác, lâ tông quâ, hạp thẳng tử.

Février. Tháng hai tây.

Fez. Mũ.

Fi ! si donc ! (interj.). Góm ! góm thật !

Fiacre. Xe ngựa.

Fiançailles. Sự nhận lời khi hỏi nợ, sự gá tiềng; téter les —, tiệc ăn mừng lê hỏi (vợ).

Fiancé, fiancée. Đã chịu gả rồi ; les fiancés, kẻ đã nhận lời sẽ lấy nhau.

Fiancer (se). Hứa cùng nhau ; — une fille, gả con.

Fibre. Rẽ ngư soi chỉ, rẽ con, rẽ to ; fig., avoir la — sensible, người dẽ động lòng.

Ficeler. Buộc, buộc bằng dây nhô.

Ficelle. Dây nhò, dây con.

Fiche. Que, cọc ; — de jeu, vĩ; planter une — đặt vĩ.

Ficher, fixer par un fiche. Đóng, cầm, bỗ xuồng, ăn vào.

Fichoir. Cái cắp.

Fichu (subst.) Khăn vai, giông khăn quàng cổ người nữ.

Fictif. Giả, chẳng thật, dã bày đặt.

Fiction. Điều bày đặt ; —, fable, truyện biên ngô.

Ficus indica. Cây da, cây da lông,

Fideicommiss. Của gửi ai giao cho người khác.

Fidèle. Trung, trung hiếu, trung trực, có lòng trung, chắc chắn ; — avec ses amis, trung nghĩa ; — à garder un secret, kín miệng ; historien —, kẻ chép sự kí cách thật thà ; domestique —, đầy tớ chắc chắn, có lòng chung ; mémoire —, tót trí nhớ.

Fidèles (les), les chrétiens. Các bôn đạo, kẻ tin và theo đạo thật.

Fidélité. Lòng trung trực, lòng trung nghĩa.

Fief. Ruộng nương mình được dùng.

Fiel. Mật, mật đắng ; — fig., sự chua chát, sự cay đắng, lòng giận.

Fiente. Phân, cút.

Fier, orgueilleux. Kiêu, kiêu căng ; —, généreux, sang trọng, dáng bậc minh.

Fier (se). Cây, cây nhò, cây trông ; — à la parole de quelqu'un, tin cẩn ; đặc dụng.

Fierté, orgueil. Sự kiêu căng.

Fièvre. Bệnh sốt, sốt rét ; avoir la —, phải sốt, lén cơn sốt ; sentir les premières atteintes de la —, ngày rét, ớn mình ; — des bois, bệnh ngã nước ; — typhoïde, bệnh thương hàn ; — tierce, sốt cách nhật ; — quarte, sốt ba ngày một cơn ; guérir de la —, chữa bệnh sốt, khỏi bệnh sốt.

Fiévreux, qui a la fièvre. Phải bệnh sốt rét ; —, qui cause la fièvre, sinh bệnh sốt rét.

Fifre. Quyền vắt, ống quyền.

Figer (se). Ra đặc, nhau.

Figue. Quả vả.

Figuier. Cây vả, * vả hoa quả ; espèces : thiên tiên quả, vương bát lưu hành, hương hoa thụ, tiêu hoàng, thiên ma thảo ; — des Indes (*ficus religiosa*), bồ đề, * thiên đê thụ.

Figure, visage. Mặt ; —, air, hình, dong, ráng ; — image, bóng ; — de rhétorique, bóng, kiều nói.

Figuré, détourné. Là hình bóng, dã nói bóng, bóng bảy.

Figurer, représenter. Vẽ, nói bóng, dùng lời bóng bảy ; —, être présent, có mặt, ở ; se — en imagination, vẽ trong trí, bày vẽ, suy.

Fil. Chỉ, sợi, tơ ; le — de l'eau, chiếu nước ; le — — un discours, nề nếp bài giảng ; le — — de la vie, mệnh sống ; de — en aiguille, dần dần, dần dà ; passer au — de l'épée, giết lát, chém chết.

Filament. Sợi chỉ.

Filandreux. Râm tóc, có tóc.

Filante (étoile). Tinh lạc, sao đổi ngôi.

Filature. Nhà dệt lông chiên, nhà kéo vải, sợi, v. v.

File. Hàng, lớp ; chef de —, kè đầu, trưởng ; par —, ruồi.

Filer, faire le fil. Kéo chỉ, kéo vải, kéo sợi ; fig. ; — des jours heureux, được phúc, được mọi sự lành.

Filet, petit fil. Chỉ nhò ; — de pêche, chài, lưới ; jeter le —, giăng chài, vải chài ; — de chasse, lưới săn, dò lưới ; — de palanquin, rá ; — d'eau, mành nước.

Filet de bœuf. Thăn lòng.

Fileur, fileuse. Kè kéo sợi kéo vải.

Filial. Xứng con cái, phải đạo con cái.

- Filiation.** Tông tự ; — (ancêtres), dòng dõi.
- Fille.** Con gái, trẻ gái, trẻ nữ, con ; une jeune —, con gái dang thi ; — du roi, bà công chúa.
- Filleul.** Con cầm đầu.
- Filon.** Tia (trong mỏ loài kim).
- Filoselle.** Nái.
- Filou.** Thằng cướp.
- Filouter.** Ăn cắp, ăn trộm, lây trộm.
- Fils.** Con, con gai, trẻ gai ; les — des mandarins, âm sinh ; petit —, cháu ; — adoptif, con mày.
- Filtre.** Cái lọc nước.
- Filtré.** Đã lọc.
- Filtrer.** Lọc ; l'eau filtre à travers les terres, nước rì.
- Fin** (subst.). Cứng, chung, tận ; mener un ouvrage à bonne —, chuộc việc ; —, mort, sự chết ; toucher à sa —, gần chết ; đã đến lúc hả hôi ; arriver à ses fins, moi được, được như ý, liệu được ; à la —, sau hết ; à la — de la lettre, cuối thư.
- Fin** (adj.), délié. Mỏng ; —, rusé, quí quái, quí quyết, khôn khéo ; pluie fine, mưa bụi, mưa lùn phún ; oreille fine, sáng tai ; yeux fins, con mắt sắc sảo.
- Final.** Về chung, thuộc về tận, sau hết, ở cùng.
- Finance,** revenus publics. Kho tiền, kho vàng bạc.
- Financier.** Kè làm nghề đổi bạc.
- Finesse.** Sự mỏng ; fig., — des traits, sự xinh tốt, sự đẹp đẽ, nhan sắc ; — de l'esprit, mưu trí, tài trí, sự sâu sắc, sự sắc trí, sự khôn khéo.
- Fini.** Xong rồi, hết cả.
- Finir.** Làm cho chung, làm xong ; pour en —, làm cho nốt ; — ses classes, son service, mãn tràng, mãn khoá ; —, mourir, chết, qua đời, tạ thế.
- Fiole.** Lọ con.
- Firmament.** Quang không, thượng thiên, các tầng giới, giới.
- Fisc.** Của nhà vua, kho tiền nhà vua, kho nhà nước.
- Fissure.** Đang nứt, lỗ hở.
- Fistule,** ulcère. Âm sang ; — à l'anus, trĩ hạ, trĩ lậu.
- Fixe,** immobile. Đáng yên ; —, déterminé, đã hẹn, đã định ; —, solide, vững bền, vững vàng.
- Fixer,** rendre solide. Làm cho vững, đóng, cầm ; — un jour, hẹn ngày ; — le prix d'une chose, giá, đánh giá ; — les yeux sur quelqu'un, nhìn ai ; se —, s'établir, lập gia cư.
- Fixité.** Sự vững, sự bền, sự đúng ; — dans les idées, sự vững vàng, lòng vững một bể.
- Flacon.** Lọ, hũ ; — à parfums, lọ thuốc thơm.
- Flagellation.** Sự đánh roi.
- Flageller.** Đầu dòn, đánh roi, đánh vọt ; — fig., sửa phạt.
- Flageolet.** Ông quyền.
- Flagorner,** flatter. Dua nịnh, ru mìn, phỉnh phờ.
- Flagrant** (délit). Đang làm bấy giờ ; đang khi phạm tội.
- Flair.** Sự ngửi thấy mùi được.
- Flairer.** Ngửi, hit.
- Flambeau.** Nến soi.
- Flamber** (act.). Đốt qua ngon lửa ; (neutr.), dót, cháy, cháy lên.
- Flamboyant** (subst.), arbre. Cây chói ; le faux —, salmaria malabarica, cây gạo.
- Flamboyer.** Sáng chói.
- Flamme.** Ngọn lửa, lửa ; —, drapeau, cờ pháo.
- Flammèche.** Tàn lửa.
- Flanc,** côté. Hồng, sườn, bên lưng ; le — d'une montagne, sườn núi ; le — d'un navire, hông tàu ; fig., se battre les flancs, trấn lực, gắng sức vô ích.

Flanelle. Nhung.

Flanquer, fortifier. Kèm, đóng, xây.

Flaque (d'eau). Vụng nước.

Flasque, mou. Mềm xop, xop xap, lẹt bệt, lẹt dẹt.

Flatter. Dua nịnh, ru, mơn, phỉnh phờ ; — approuver, khen, mừng ; — un chat, ve vuốt mèo ; se —, khoe mình, nói khoác, khen mình.

Flatterie, adulstion. Sự phỉnh phờ, sự a dua ; parler avec —, nói lời ngọt ngào, nói lời cho êm tai, giọng bom; nói bom.

Flatteur. Kẻ dua nịnh.

Fléau, calamité. Tai ách, sự hoan nạn ; — à battre le blé, thiêt lính (đập lúa) ; — d'une balance, cán cân.

Flèche, trait. Tên ; lancer une —, bắn tên ; — empoisonnée, tên thuốc ; petite — (dont on transperce certains fruits pour les faire mûrir), nô.

Flétrir, poyer. Uôn, eo lại, vít ; — quelqu'un, uôn lòng ai ; — quelqu'un par des prières, nêu nồng ép ai động lòng nghe ; — les genoux, quì gối ; faire — une branche, vít ngành cây ; — sous le poids, quấn xuồng ; —, céder, chịu, nhường, ban phép.

Flegmatique, lambin. Muộn, chậm chạp, yên.

Flétrit, sec. Đã héo đi, đã khô ; —, déshonoré, đã hư danh, đã mất tiếng, xâu xa, phàm hèn.

Flétrir. Làm cho mất sáu ; —, dés-honorer, nói mất tiếng ai ; se — (au physique), héo đi, khô ra ; fleur qui se flétrit, hoa rữa ; une plante qui se flétrit, cay lụi đi ; — (au moral), hư đi.

Flétrissant, ignominieux. Xâu xa, làm cho sĩ nhục ; làm cho ô danh.

Fleur. Hoa, doá, cây hoa, hông hoa, nhụy hoa ; — double, hoa kép ; — de la passion, hoa chịu nạn ; —

de farine, bột miền nhát hạng ; — de l'âge, tuổi thanh niên ; être à la — de l'âge, dang tuổi mạnh sức ; fleurs du style, lời văn hoa ; — de rhétorique, lời văn hoa bóng bẩy ; cách nói hoa hoét ; à — de (loc. prp.), gần mặt ; à — de terre, gần mặt đất ; à — d'eau, gần mặt nước.

Fleurer, répandre une odeur. Ra mùi hoa thơm ngát.

Fleuret. (Gươm giáo) cùn mũi, thon đầu.

Fleurir. Nở hoa, nở nang ; — fig., prospérer, nở danh, nỗi, thịnh.

Fleuriste. Kẻ nuôi hoa.

Fleuron. Hoa ; sao hoa.

Fleuve. Sông ; grand —, sông cái ; petit —, sông con ; passer le —, qua sông, sang sông.

Flexible. Dẻ uôn, mềm dẻu, giẻo giang.

Flocon. Mút bông, mòn lông chiên.

Florin. Đồng bạc.

Florissante (santé). Sự minh khoẻ mạnh lắm.

Flot. Sóng, sóng nước ; nước cồn lên cồn xuồng ; le — frappe le rivage, sóng vỗ giáp vào bãi ; les flots s'agissent, lựng sóng ; verser des — de larmes, đổ nước mắt ra dòng dòng ; nước mắt chan hoà.

Flottant, qui flotte. Trôi trên mặt nước, nổi phèn ; —, indécis, lung lay, nghi nan, ngắn ngủi.

Flotte. Đoàn tàu, binh thuyền ; constituer une —, sắm sửa một đoàn tàu.

Flotter. Nổi phèn, trôi trên mặt nước ; — au vent, lung lay, phát pho.

Fluctuation, variation dans l'esprit. Sự ngắn ngủi, sự do dự.

Fluet. Không khành, mỏng mảnh, khéo khu ; — comme un étudiant, mảnh nhô như học trò.

Fluide (opposé à solide). Giồng gì chảy, lỏng như nước, hay chảy.

Flûte. Địch, dàn dịch, sáo, ống ; jouer de la —, thổi địch.

Flux de la mer. Con nước, nước bể lên xuồng, thuỷ chiêu, chiêu nước lên ; nước dây ; nước giòn di giòn lại ; —, écoulement de sang, di ra huyết, (phải) bệnh loạn huyết ; fig., un — de paroles, da ngôn.

Fluxion. Các bệnh khí độc tụ lại một nơi.

Fœtus. Con trong lòng mẹ.

Foi. Sự tin ; —, vertu, nhân đức tin ; avoir la —, có lòng tin, tin, có đạo ; bonne —, lòng thật thà ; digne de —, đáng tin ; garder sa —, giữ lời hứa ; violer sa —, thất tín ; renier sa —, chối đạo, bỏ đạo.

Foie. Gan, con can.

Foin. Cỏ khô, cỏ rác, cỏ cho trâu bò ăn.

Foire. Chợ, chợ húa, phiên chợ.

Fois. Lần ; une —, một lần ; plusieurs —, vài và lần ; pour la première —, lần thứ nhất ; combien de —, mấy lần ; toutes les — que, hễ lần nào, hễ khi nào ; à la —, một trật, làm một vụ.

Foison (à). Cách sung túc, cách bội hậu.

Folâtrer, badiner. Nô nức, chơi, chơi ác, chơi nhốn.

Folie. Bệnh điên dại, bệnh điên cuồng ; faire des folies, làm xăng ; c'est une — d'espérer, nêu trông có... thi dai.

Follement. Cách dại, cách phi lý.

Follet (poil). Lông sồi ; feu —, ma troi.

Fomenter, exciter. Sinh ra, giục.

Foncé de couleur. Mùi sầm ; d'un noir —, đen sầm.

Foncière (propriété). Ruộng nương, đất.

Foncièrement. Cho đến cùng, tuyệt, hẳn, thật.

Fonction, emploi. Quyền phép, việc việc bậc mình.

Fonctionnaire. Kẻ làm việc nhà nước.

Fond, partie la plus basse. Ở dưới cùng, rót hết, tận ; — d'un puits, de la mer, đáy (giêng, bể) ; — d'un pantalon, дung quần ; fig., le — des cœurs, lòng, ý nhiệm ; au —, en effet, thật sự ; connaître à —, biết thuộc lòng, biết đầu đuôi các việc ; détruire de — en comble, phá tuyệt di.

Fondations d'une maison. Nền, chân tường, chân cột ; faire les —, trị nền, xây nền ; — fig., gốc, căn nguyên, cội rễ.

Fondé de pouvoirs. Có quyền phép.

Fondement. (V. Fondation) ; fig. Gốc, cội rễ, căn nguyên.

Fonder, bâtir. Xây, trị nền ; —, établir, lập, lập ra, dựng nền ; — une ville, lập thành đô ; — un village, lập lý ; se — sur, nhờ, cây.

Fonderie. Nhà đúc.

Fondeur. Thợ đúc.

Fondre. Đúc, nấu ; — une statue, đúc tượng ; — du cuivre, nấu đồng ; se —, se dissoudre, tan đi.

Fondrière. Vực, noi vụng, lỗ sâu.

Fonds, sol. Đất ; —, domaine, ruộng nương ; —, argent, tiền vồn ; placer à — perdus, cho vay liêu cả vồn ; les — publics, của công khố.

Fontaine, source. Mạch, giếng ; —, réservoir à eau, bể, bể cạn, thùng.

Fonte, produit du traitement des minerais de fer par le charbon. Gang ; —, action de se fonder, sự tan đi ; là — des neiges, mùa tuyết tan đi.

Fonts baptismaux. Giếng rửa tội.

For. Toà đoán kiện.

Forage. Việc khoan, sự khoét.

Forain (marchand). Kẻ di bán hàng.

Forban, corsaire. Kẻ cướp bóc, quân tàu cướp.

Forçat. Người khoẻ sai.

Force. Sức, sức khoẻ mạnh, * lực ; selon ses —, tuỳ sức mình, phì sức ; au-delà de ses —, quá sức mình ; de toutes ses —, hết sức, * thát lực ; enlever de —, cướp lấy ; à — de coups, tại sự đánh di đánh lại.

Forcené. Kẻ giận dỗi, thịnh nộ, hoảng hốt.

Forceps. Kim (riêng).

Forcer, contraindre. Ép, ép lòng, bắt, hiếp ; — une fille à se marier, ép duyên.

Forer. Khoan, khoét, đâm thủng.

Forestier. Thuộc về rừng ; garde —, người có việc coi rừng.

Foret, instrument. Cái khoan.

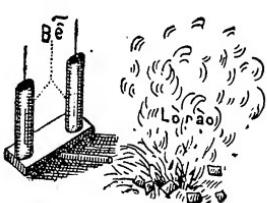
Forêt, bois. Rừng, rừng xanh ; aller à la —, vào rừng.

Forfaire (au devoir). Sai lối (việc bắc mình).

Forfait, crime. Tội trọng, sự gian ác.

Forfanterie. Lối khoe mình.

Forge. Lò rèn, lò rào (fig.).

Forger. Rèn, rào, đúc ; — une histoire, bày đặt (truyện gì), chép, dọn ; — des mots, lập những tiếng mới.

Forgeron. Thợ rèn, thợ rào.

Formaliser (se). Lập làm buôn, khó chịu.

Formalités, manières de faire. Mẫu, cách, kiểu ; observer les —, giữ các lề phép.

Format, dimension. Sự tràng khoát (bao nhiêu).

Forme d'un corps. Hình, hình bê ngoài ; — de soulier, khuôn gỗ thợ giày dùng mà đóng giày ; —, modèle, khuôn, mẫu ; les formes (du corps), hình ráng, mặt mũi, nhan sắc.

Formel, net. Đã nói rõ ràng.

Formellement. Rõ ràng.

Former (quelque chose). Làm cho ra hình, đóng ; — (à la vertu, etc.), sửa dạy ; —, sonder, lập, dọn ; se — (à un ouvrage), tập việc, quen việc gì ; se — sur quelqu'un, bắt chước ai.

Formidable. Đáng khiếp, đáng người ta sợ hãi.

Formule. Mẫu, khuôn, mạo mực ; — de médecine, đơn.

Formuler. Đặt mẫu, biên đơn.

Fornication. Tội tà dâm.

Forniquer. Phạm tội tà dâm.

Fors, excepté. Trừ.

Fort, forteresse. Đồn ; — fortin, đồn chốt.

Fort, vigoureux. Mạnh, khoẻ, khoẻ mạnh, tốt sức, to béo ; — et robuste, xương đồng da sắt ; de plus en plus —, một lâu một mạnh ; loc. div. : au — de l'été, giữa mùa hè ; se faire — de, cây mình, khoe mình ; c'est son —, về điều ấy thì người vào bậc nhất

Fort, fortement. Cách mạnh, rất, làm, cục (V. Superlatif).

Forteresse. Đồn, thành, lũy.

Fortifications. Lũy, những (đè, rãnh, tường, v. v.) giữ thành.

Fortifiant (pour la santé). Hay bồ sức ; remède —, thuốc bồ.

Fortifier. Làm cho vững, lập cho bền ; — une place, xây thành, đắp lũy ; — par la présence des troupes, đóng quân giữ thành ; se — après une maladie, khoẻ lại, mạnh lên.

Fortin. Đồn chốt.

Fortiori (a). Phương chí, huống lợ là.
Fortuit. Tinh cờ, bất ý.

Fortune, richesse. Của cải, vàng bạc
 gia tài; acquérir de la —, nên giàu
 có, làm ăn nảy nở; faire —, nên
 giàu ; —, sort, sô phận, mệnh số.

Fortuné, heureux. Có phúc, có phước
 lộc ; —, riche, giàu có, phú quý.

Forum. Chợ.

Fosse. Huyệt, lỗ hầm ; — pour en-
 terrer les morts, huyệt mả ; —, piège
 (pour prendre les bêtes féroces), hố
 (mà bắt muông dữ).

Fossé. Rãnh, hào.

Fossile. (Xương giòng vật dời trước)
 đã lây ra khi đào đất.

Fossoyer, entourer de fossés. Đào hào,
 xé rãnh chung quanh.

Fossoyeur. Kẻ đào huyệt.

Fou. Điên, dại, điên cuồng; devenir
 —, furieux, ra hoảng hốt.

Foudre. Sét; la — frappe, sét đánh;
 fig., — d'éloquence, hoạt ngôn như
 sét.

Foudroyer. Phóng sét; être foudroyé,
 phải sét đánh.

Fouet. Dây da, roi, roi nẹt, roi vọt;
 — du laboureur, roi cày.

Fouetter. Đánh roi, lây dây da mà
 đánh.

Fougère (il y en a plusieurs espèces).
 Cây thạch vi, phong vĩ thảo, long cử
 thảo.

Fougue, ardeur. Sự nóng tính, sự sôi
 ruột làm.

Fougueux. Nóng mủi, hung bạo, vội
 vàng, sôi ruột.

Fouiller (la terre). Xâm đất; —,
 creuser, đào lén, cuốc, lợn đất; —
 quelqu'un, khám trong mình trong
 áo người ta.

Fouine. Con sóc, * tảo thụ.

Fouir. Đào, khoét.

Foulard. Khăn cổ.

Foule. Dòng, dòng dân; — très ser-
 rée, chen vai nôii góit, chen chúc,
 chen nhau; en —, cho dòng; la —,
 le vulgaire, dân hèn mạt, dân ngu.

Fouler, presser. Ép, dè, đạp; — aux
 pieds, đạp, giẫm; être foulé aux pieds
 des éléphants, phải voi đạp; — des
 draps, nện nhung già; se — un
 bras, sái cánh.

Foulonnier, ouvrier qui foule les
 draps. Thợ nện nhung già.

Foulque. Sâm cầm.

Foulure. Sư sai kháp, sự lỗi xương.

Four. Lò; — à briques, lò gạch; —
 à chaux, lò vôi; — de boulanger, lò
 nướng bánh.

Fourbe. Gian, có lòng gian.

Fourberie. Mưu, mưu chước, chước
 dối, sự gian lận.

Fourbir. Chùi, lau, đánh sạch.

Fourbu. Yêu chán, xiêu xó.

Fourche. Cái nạng, cọc nạng; —, bi-
 furcation, ngã hai.

Fourchette. Xiên; grande — pour
 prendre le poisson dans les étangs,
 dinh ba.

Fourchon, branche d'une fourche.
 Răng.

Fourchu. Có hai ngạnh, đã chẽ ra
 làm hai, có chia, có hình nạng.

Fourgon. Xe, xe có mũi chờ đợi được.

Fourmi. Con kiến et cái kiến; —
 blanche, mồi; — ailée, kiến cánh.

Fourmilière. Tồ kiến; fig., foule,
 đông nhâm dát, đông nghìn nghịt.

Fourmillement. Sự ngứa ngáy như
 kiến dát.

Fourmiller, picoter. Ngứa ngáy, ngứa
 như kiến dát vây; —, abonder, có
 nhiều, có vô số, chỉ có.

Fournaise. Hoả lò, lò lửa, lò than.

Fourneau. Bếp lò, lò.

Fournée (une). Một lò; — fig., một
 lớp.

Fourni, épais. Đặc, rậm, chặt ; —, approvisionné, có nhiều, dày.

Fournir, procurer, Sảm, lo liệu, vận liệu, cấp cho, cấp dưỡng.

Fournisseur. Kẻ lo liệu, kẻ sảm, kè bán các đồ cần (đồ ăn đồ mặc, v. v.).

Fourniture. Đồ cần dùng ; —, choses fournies pour la table, khẩu phần.

Fourrage. Cỏ khô, cỏ xanh, của nuôi loài vật ; faire du —, cát cỏ, phơi cỏ.

Fourrager, faire du fourrage, Bì cát cỏ ; —, ravager, phá huỷ, phá hoang.

Fourré, épais. Rậm ; habit —, doublé, áo mèn, áo kép, áo mèn dựng.

Fourreau. Vò (gurom), ống ; tirer l'épée du —, tuột gurom ra ; mettre l'épée au —, xô gurom vào vò.

Fourrer, introduire. Xô, xô vào.

Fourreur. Kẻ bán da thuộc cỏ lông.

Fourrière, Nhà diêm, nơi giữ loài vật dã lạc đàng.

Fourrure. Áo da lông.

Fourvoyer. (se). Lạc đàng ; fig., —, se trộmper, lầm, lầm lỡ.

Foyer, lieu où on fait le feu. Bếp, lò ; —, pays natal, nhà, gia cư, sò.

Fracasser, briser. Dánh vỡ, đánh giập, đánh gãy.

Fraction. Sự đánh gãy, sự bẻ, phân bẻ ; — (arith.), số lẻ, phân bẻ tân.

Fractionner. Bẻ, chia từng phần.

Fracture. Sự gãy phần mình.

Fracturer. Dánh vỡ, đánh bỗ, bẻ ; — un os, gãy xương.

Fragile. Dễ vỡ, giòn, chẳng bền ; fig., santé —, sự yêu đuối trong mình.

Fragilité. Sự dễ vỡ, sự giòn ; sự chẳng bền, sự chóng qua.

Fragment. Mảnh, tám, mièng, phiền, đoạn, khúc.

Frai de poissons. Cá con, trứng cá.

Fraîcheur. Sự mát mẻ ; — du teint, sắc mặt mũi đỏ hồng ; mặt mũi tươi tắn.

Fraîchir, devenir plus frais. Ra mát mẻ, nên lạnh ; —, devenir plus fort, (se dit du vent), gió thời mạnh hơn.

Frais (subst.), dépenses. Phí tồn ; — le —, la fraicheur, noi mát mẻ ; prendre le —, hóng mát.

Frais (adj.). Mát, mát mẻ ; vent —, gió mát ; teint —, mặt tươi, trắng trẻo ; —, nouveau, mới.

Fraise. Quả xà mai.

Fraisier. * Xà mai, dịa phao tử, phủ bón tử.

Framboise. Quả giàu.

Framboisier. * Từ bao ; sơn phao tử, tài ương phao.

Framée. Giao mạc.

Franc (subst.), unité monétaire. Hai hào tây.

Franc (adj.), sincère. Thật thà, ngay thật ; —, libre, khôi, sạch, chàng phải, chàng chịu buộc.

Français (adj.). Thuộc về nước Phá-lângsa ; la langue française, tiếng Phá-lângsa.

Franchement. Rõ ràng, thật ; parler —, nói thật thà, nói sốt sắng.

Franchir. Nhảy qua, nhảy nhót ; fig., — les obstacles, dù có ngăn trở thì nói được.

Franchise, sincérité. Lời thật ; — ingénuité, lời thật thà, lòng thật thà.

Franciscain. Thày dòng về dòng ông thánh Planchicô khó khăn.

Franc-parler. Cách nói sốt sắng.

Frange. Tua ; — d'habit, gầu áo.

Frangipanier. Cây dại, * kê thắt hoa ; hoa sứ.

Frappe. Hiệu (tiên bạc, v. v.).

Frapper. Dánh, đâm, quất ; — avec le rotin, đánh roi ; — doucement, đánh sê, ou đánh khẽ ; — quelqu'un au visage, tát vào mặt ; — à la tête le poing fermé et le doigt du milieu ressortant, báng (vào đầu) ; — avec

grand bruit, đóng chí chát ; — de la corne, húc ; — de la corne par côté, bang ; — à la porte, gõ cửa ; — monnaie, đúc tiền bạc ; être frappé par la foudre, phải sét đánh ; fig., — d'admiration, làm cho ngẩn trí ra.

Fraternel. Có tình anh em.

Fraterniser. Ở vuối nhau như anh em vậy, làm thuận, kêt nghĩa.

Fraternité. Tình anh em, sự thàn huynh cùng nhau.

Fraticide. Tôi giết anh (em) mình ; kẻ giết anh (em) mình.

Fraude, tromperie. Mưu chước, dối ; —, contrebande, sự chở đồ lậu thuê.

Frauder, tromper. Làm mưu, bày chước (v. g. cho khỏi nộp thuế, etc.) ; lậu thuê ; —, frustrer, làm dối trả, cắt bớt, ăn lận.

Frauduleux. Gian lận, dối, lối phép gì, đã làm cách gian.

Frayer un chemin. Mở lối ; — avec..., đi lại vuối, đi đi lại lại.

Frayeur. Sự kinh hãi, sự kinh khủng.

Fredonner. Hát nhò tiếng.

Frégate. Tàu chiến (hạng nhì).

Frein, mors. Khớp, dây cuồng, hàm thiêt ; lâcher le — à ses passions, buông các tính mê ; mettre le — à ses passions, hâm các nết xấu.

Frelater. Làm hư, pha giông khác vào (rượu, v. v.).

Frèle, fragile. Dễ vỡ, yếu, hay mòn ; —, faible, yếu đuối, yếu sức.

Frelon. Ông mít.

Frémir. Run rẩy ; — en soi-même, động lòng ; — de peur, run sợ.

Frénâie. Nơi có cày mông hoè.

Frêne. Cây và, * mông hoè, thung thụ.

Frénésie. Cơn giận dữ, sự dại càn ; se livrer au jeu avec —, mê chơi cờ bạc.

Frénétique, furieux. Sốt hoảng, giận dữ.

Fréquence. Sự năng có, sự nhiều.

Fréquent. Nặng, thường.

Fréquentation Sự quen ở vuối ai, sự năng dì lại.

Fréquenter. Nặng ra vào, dì lại, nặng thăm.

Frère ainé. Anh ; — cadet, em ; le — ainé, anh cả ; les frères, anh em ; — jumeaux, anh em đồng bào ; — germains, anh em ruột ; — de lait, anh em đồng nhũ.

Fret, chargement. Các đồ chở tàu ; —, dépenses de transport, tiền quá giang.

Fréter un navire. Thuê tàu.

Frétiller. Nhảy nhót, lăng túng.

Fretin. Cá con.

Friable. Dễ b López rá vụn, dễ chịu tan mạt, hay ra vụn, dễ chà xát.

Friend. Kẻ khảnh ăn, kẻ mè ăn của ngon.

Fricassée. Thịt dã rán, thịt áp chảo.

Fricasser. Rán, nướng, rang.

Friche. Đất hoang vu, chảng chịu cày cuốc ; laisser en —, bỏ hoang vu.

Friction. Sự xoá.

Frictionner. Xoa ; se — (se frotter) les yeux, giật mắt.

Frileux, qui craint le froid. Không chịu rét được.

Frimas. Sương muối, rét.

Fringant. Thay máy, nhúc nhác.

Fripé. Hu, mòn, cũ quâ.

Fripier. Kẻ bán quần áo cũ.

Fripón. Thằng cướp, thằng gian.

Frire. Rang, rán, nướng.

Friser. Quấn, làm cho ra nhăn nhúi ; —, effleurer, sát qua, xuýt nữa thì phai.

Frisés (cheveux). Cỏ tóc quăn, cỏ tóc mai, cum cúm tóc.

Frisson. Sự ghê mình, sự run giật.

Frissonner. Run, run rẩy, run giật, ghê trong mình ; — de peur, run sợ.

Frit. Đã rán, đã nướng ; de la viande frite, thịt nướng.

Friture. Cá rán.

Frivole. Hèn, nhẹ tính, vô ích.

Frivolité. Sự vô ích, sự phù vân, sự gì vặt vãnh.

Froc. Áo thây dòng ; jeter le —, xuất nhà thây về thê gian ; qui a jeté le —, nhà thây xuất.

Froid. Rét, lạnh, rét khan, nguội ; grand —, lạnh cóng, rét ngắt ; — ápre, giá rét, giá ngắt, giá buốt ; avoir —, thây rét trong mình ; claquer des dents par le —, buốt răng ; être transi par le —, lạnh cóng ; marcher courbé par le —, di cò rò.

Froideur, indifférence. Lòng nguội lạnh, sự lát léo.

Froidure. Sự lạnh, sự rét, sự giá rét.

Froisser, frotter. Bánh giập, dâm, làm hư ; —, mécontenter, làm ou nói mắt lòng, làm phiên lòng ; — les oreilles, nói rầy tai (ai) ; se —, être choqué, lây làm khó lòng, khó chịu ; không chịu.

Frôler. Sờ mó, rờ, di qua gần.

Fromage. Bánh sữa ; — de cochon, thịt dòng.

Fromagerie. Nhà làm bánh sữa, nhà bán sữa.

Froment. Lúa miên, * mạch tử ; farine de —, bột miên.

Froncer les sourcils. Chau mày, cau mày, cau trán, cau mặt lại.

Fronde. Tròng ném đá, trành quăng đá.

Fronder. Ném đá bàng tròng ; —, critiquer, bắt lẽ, cãi lẽ, quở trách.

Frondeur, qui aime à critiquer. Ké trách, kẻ bắt nét ; —, qui lance des pierres avec la fronde, kẻ dùng trành mà quăng đá.

Front. Trán ; — large, vỗ trán, trán nở nang ; fig., courber le —, cùi dầu, chịu phép, thua ; avoir le — de..., cả (lòng) dám ; aller de —, di ngang nhau, di ngang vai.

Frontal (os). (Xương) trán.

Frontière. Địa giới, giới hạn.

Frontispice. Mặt trước (nhà nào) ; — d'un livre, mào đầu sách.

Frotter. Cọ, kì, bóp, xoa ; se — les yeux, giày mắt ; — les mains, xoa tay.

Frou-frou. Sót, sī sót, sót sát.

Fructifier. Sinh quả, sinh lợi.

Fructueux, fertile. Hay sinh trái ; —, utile, sinh lợi, có ích.

Frugal. Kẻ ăn tiết kiệm, kẻ ở tùng tiệm, kẻ tiêu dùng ít.

Fruit. Quả (trái), hoa quả ; des fruits confits, mật quả ; — du lotus, gương sen ; récolter des —, lây quả, trảy quả ; fig., ích lợi, bồng lộc.

Fruiterie. Kho tích quả.

Fruitier. Người bán các thứ quả ăn.

Frustrer, tromper. Ăn bớt, lừa đảo, dối trả, làm gian, làm cho uổng công.

Fugace. Chóng qua, phù vân, vân vòi.

Fugitif, qui est en fuite. Đã tròn đã chạy ; soldat —, déserteur, lính đào ; —, peu durable, hay hư nát, thoảng qua, phù vân, tạm gửi.

Fuir, se sauver. Tròn, tròn khói ; —, éviter, lánh, thoát ; faire —, bắt chạy, đuổi đi, xua.

Fulminer, s'emporter. Quát thảo ; — contre quelqu'un, mắng té ai.

Fumée. Khói ; fig., sự hư không, sự già trá.

Fumer, faire de la fumée. Lên khói, xông khói, phun khói ; — un jambon, ướp khói (dùi lợn) ; — l'opium, hút thuốc nha phiện ; — du tabac, hút thuốc, ăn thuốc ; — un champ, đồ phân cho tót đất, bồ phân.

Fumeron. Than xông khói, than có mùi khói.

Fumet. Mùi, hơi.

Fumeur. Kè hút ; — d'opium invétéré, người nghiện a phiện.

Fumeux. Có khói, xông khói lèn, oi khói, dã ám khói, dã chịu hun khói, nhọ khói.

Fumier. Phân ; — d'animaux, phân trâu bò ; — d'excréments humains, phân bắc.

Fumigation. Suy hun khói, suy ám khói ; —, action de brûler des parfums, đốt thuốc thơm.

Fumiste, qui entretient les cheminées. Thợ chửa lò sưởi cho thông khói.

Fumoir. Nhà ou phòng người ta hút thuốc.

Funambule. Kè leo dây.

Funèbre. Thuộc về tang chè, thuộc về tòng táng ; repas —, bài húra, làm bài ; oraison —, văn tháo, văn tế ; (les chrétiens disent : văn mồ).

Funérailles. Bám ma, đám đưa xác, suy tang xác ; assister aux —, theo xác.

Funérailles païennes. — Dans un pays comme l'Annam, où le respect que l'on a partout pour les morts est devenu un véritable culte, les cérémonies funèbres sont la grande affaire dans la vie de famille.

L'Annamite n'a pas l'horreur de la mort ; on en cause comme d'un événement tout naturel, et la grande préoccupation de chacun est de se préparer des funérailles aussi belles que possible. L'usage veut que les enfants s'imposent quelquefois des sacrifices déraisonnables pour cette cérémonie, qui emporte souvent la plus grande partie de la succession du défunt.

Quant un Annamite vient à mourir,

on lui ferme les yeux, on lui couvre la figure avec une feuille de papier, et l'on fait brûler autour de la couche funèbre des parfums, ou au moins, chez les pauvres, des feuilles de thé. Puis on lave le corps avec soin, on le revêt de ses plus beaux habits, et par dessus d'un vêtement de coton blanc, qui est l'habit de deuil. On le dépose alors, enveloppé d'une natte fine, dans son cercueil, qu'on ferme hermétiquement, et qu'on lute avec une espèce de mastic, pour qu'il ne s'exhalte aucune mauvaise odeur au dehors. On place le cercueil sur une estrade, au milieu de la salle de réception, ou quelquefois dans une petite case qu'on élève pour la circonstance, au devant de la maison d'habitation.

Cependant, aussitôt après la mort, on a fait avertir les notables de la commune, qui ordonnent de battre le gros tambour pour convoquer les amis et connaissances du défunt. Il y a ordinairement de la musique qui joue des airs funèbres, entremêlés de lamentations, tout le temps que le corps est gardé à la maison. Les hommes et les femmes de la parenté, les amis, les connaissances viennent tour à tour pleurer et pousser des cris autour du cercueil, après quoi chaque groupe se retire pour faire place au suivant et l'on se remet à chiquer le bétel, fumer, rire et causer comme auparavant. Pendant tout ce temps il y a naturellement table dressée dans la maison mortuaire ; et, à entendre tout ce bruit, à voir ces allées et venues, cette joie, ce mouvement de gens qui se mettent à table ou en sortent rassasiés, un étranger ne se douterait guère qu'il s'agit d'une cérémonie funèbre. Au milieu de tout ce vacarme ou entend par

intervalles le bruit sourd du gong, les éclats de la musique ou les lamentations des pleureuses qui vous rappellent subitement à la réalité, et vous font souvenir qu'il y a là, dans la pièce voisine, un cadavre.

Chez les gens riches, on tient ainsi table ouverte et l'on garde le corps à la maison, pendant quinze jours, trois semaines, et quelquefois plus ; chez les pauvres, on est forcée, par économie, d'abréger un peu ; mais il est rare qu'on procède à l'iphumation avant le troisième jour qui suit la mort.

A l'inverse de ce qui se fait aux Indes, et chez presque tous les peuples de religion bouddhiste, les Annamites, comme les Chinois, ne brûlent pas leurs morts ; ils les confient à la terre. Pour conduire le corps à sa dernière demeure, chaque commune possède un brancard monumental, peint en rouge, laqué, verni et doré, avec de jolies découpures sur bois ; il y a encore, comme à nos dais, de longues pentes en soie, relevées de belles broderies, qui forment le contour supérieur, et des rideaux tombent de chaque côté pour cacher entièrement le cercueil, qu'on dépose au milieu de ce splendide catafalque. Ce monument, qui a environ deux mètres de haut, est porté sur deux longs bras qui passent par dessous, et s'allongent à l'avant et à l'arrière ; leurs extrémités se terminent en tête de dragon.

Ces brancards mortuaires sont plus ou moins riches, selon les ressources de chaque commune ; mais comme on paye un droit assez élevé pour s'en servir, il est bien peu de villages qui n'aient pas au moins un beau brancard, pour enterrer les morts ; dans les centres importants, il y en a plusieurs,

plus ou moins ornés, selon la richesse de l'enterrement. Une fois le cercueil placé sur le brancard, on organise tout un cortège pour conduire le mort à son tombeau.

En tête, marchent des enfants portant des lanternes en papier ou des torches de cire ; suit le gros tambour communal, surmonté d'un parasol ; il est porté par deux ou quatre hommes, et un individu placé à côté en frappe tout le long du chemin. On porte dans le cortège de longues planchettes recouvertes de soie ou de papier doré, où sont gravées des sentences funèbres en l'honneur du défunt. Assez souvent ces éloges ressemblent par leur banalité aux épithèses de nos cimetières : bon père, époux tendrement pleuré, excellent ami, etc. On a dit qu'il n'y a rien de menteur comme une épithète, et il n'y a pas qu'en Annam qu'on abuse de l'hyperbole en l'honneur d'un défunt, qu'on suppose toujours orné des plus belles qualités. Vers le milieu du cortège, quatre hommes portent un petit autel, sur lequel sont les bâtonnets d'encens, le vin de riz pour les libations et les mets pour offrir le sacrifice aux mânes de celui qui n'est plus.

Une grande banderoile en soie, ou en papier doré, de deux à trois mètres de haut, porte en gros caractères le nom du défunt : c'est le siège de l'âme, et la représentation de la petite tablette qu'on conservera désormais dans la maison. Un groupe de musiciens jouent des cymbales, du tambour, du tam-tam, de la flûte, et font le plus de tapage possible.

En avant du catafalque marche à reculons un maître de cérémonies, qui frappe en mesure sur deux baguettes,

pour régler la marche des porteurs. Ceux-ci, au nombre de trente à quarante, car le catafalque avec le cercueil déjà bien lourd est d'un poids énorme, s'avancent lentement et à pas mesurés ; ils doivent si bien équilibrer leur marche qu'une tasse remplie d'eau étant placée sur la représentation, il ne faut pas qu'une seule goutte s'en échappe au dehors, autrement ils sont susceptibles d'être punis du rotin ou d'une amende.

Derrière le cercueil, marche l'aîné de la famille avec toute la parenté, en grand deuil, c'est-à-dire revêtus d'un habit de coton blanc sans ourlet, les cheveux épars, poussant de distance en distance de grands cris et de longs gémissements ; suit la représentation de la commune, en demi-deuil, c'est-à-dire avec les habits ordinaires, mais le turban blanc. Derrière, dans un beau désordre, viennent les amis, les connaissances, les curieux ; on cause tout haut, on rit, on se presse pour mieux voir, il n'y a aucune ombre de recueillement ou même de convenance.

On ne porte jamais le corps à la pagode ou au temple des ancêtres. De temps en temps, on s'arrête en route, pour faire brûler sur l'autel portatif des bâtonnets d'encens, répandre des libations en l'honneur du défunt et offrir le sacrifice à ses mânes.

Il y a encore un grand nombre de superstitions que je ne puis exposer en détail. Des sorciers, grotesquement habillés, courrent en avant, et font des contorsions et des grimaces épouvantables, pour effrayer les mauvais esprits et les éloigner de la route ; on tire des pétards, pour faire peur à ceux qui seraient s'approcher afin de s'emparer de l'âme ; on jette sur le chemin des

monnaies d'or et d'argent (en papier), pour tromper l'avidité des diables, qui se jettent dessus, croyant bonnement que c'est de la véritable monnaie, et ne pensent plus à tourmenter le défunt pendant ce temps. En un mot, on se livre à une multitude de cérémonies ridicules, dont les Annamites sont les premiers à rire, mais qu'on ne peut omettre, puisqu'elles sont dans l'usage. On invite quelquefois un ou deux bonses, qui prennent rang dans le cortège, sans faire, à ma connaissance, aucun acte religieux. Voilà l'enterrement ordinaire. Pour les gens de qualité, on porte beaucoup d'autres insignes et l'on fait des dépenses insensées en vue d'honorer le défunt.

Après avoir porté solennellement le défunt à sa dernière demeure, les parents tout échevelés se prosternent à terre, et font entendre de grands cris entremêlés de lamentations sur un récitatif pleurard, qui produisent quand on les entend pour la première fois, un effet lugubre. Tout à l'heure, ces mêmes gens, qui vous paraissent si désolés, vont se relever et causer comme si rien n'était. Est-ce donc pure comédie ? Non, et je suis persuadé que les Annamites regrettent très sincèrement leurs morts ; seulement ils n'ont pas la même matière de manifester leur douleur que les Européens. (LOUVET). **Funéraire.** Thuộc về tang chè.

Funeste. Dữ, tàn hại, làm cho chêt ; jour — (superst.), ngày giông.

Furet, animal. Loài diều thù (người ta dùng mà săn con thỏ).

Fureter. Lực lạo, soát kĩ, dò xét.

Fureur, colère. Con giận dữ, sự sôt máu ; sự căm giận, sự thịnh nộ ; entrer en —, nó lén con sôt máu ; la — du gain, sự hám lợi.

Furibond. Thịnh nộ, giận dữ, hoảng hốt.

Furieux. Thịnh nộ, giận dữ, đang giận dữ; devenir —, hung lén; táo dỗi mặt mâm (ne pas se tenir de colère comme des prunes qui roulent sur un plateau).

Furoncle. Röt, cái, đinh.

Furtif. Trộm, trộm vụng, trộm phép, vắng mặt.

Furtivement. Cách trộm vụng.

Fuseau. Con quay, cái cuộn vải.

Fusée incendiaire. Hoả hổ; — volante, thăng thiên.

Fusible. Chảy ra được, tan ra được.

Fusil. Súng, khẩu súng, súng hiệp; — se chargeant par la culasse, súng nạp hậu; — Lefaucheux, súng bè; — à deux coups, súng hai lòng; — de chasse, súng bắn chim; — à pierre, súng có máy đá; — à mèche, súng hoả mai; — de rempart, súng thần công; charger un —, nạp súng; tirer un coup de —, bắn súng. Parties du —: la capsule, l'amorce, hạt nè;

la cheminée, lỗ nhĩ; la baguette, cái thông hồng; le chien, cò máy; la crosse, báng súng; la gâchette, lẫy súng.

Fusilier, soldat. Lính bắn súng hiệp.

Fusiller. Lây súng mà bắn chết.

Fusion, fonte. Sự đúc, sự chảy; —, mélange, sự pha lện, sự đồ lộn.

Fustiger. Lây dày da mà đánh, đánh dòn; être fustigé, chịu dòn, phải dòn.

Fût, tonneau. Thùng, thùng rượu; — tige d'une colonne, chân cột.

Futaie. Rừng có nhiều gỗ cây cũ tốt.

Futaille. Thùng.

Futé, rusé. Quí quyết, khôn khéo, hay mưu trí.

Futile. Hèn, phù vân, chẳng có ích.

Futilités. Lời vặt, truyện choi, lời bày đặt, sự vô ích.

Futur, qui doit arriver. Sẽ có, hậu lai; le siècle —, hậu đại.

Futur, fiancé. Trai đã hỏi vợ; kẻ đã hứa kêt bạn vuôi.

Fuyard. Hay tròn, kẻ tròn.

G

Gabelle, impôt sur le sel. Thuê muối.

Gabier. Lính coi việc cột buồm.

Gabion. Sọt dỡ dạn.

Gâche. Con bợ cưa.

Gâchette (de fusil). Lẫy (súng).

Gaffe, rame. Cái sào; fig., sự làm ou nói lầm, nhơ việc.

Gage. Của cầm, cùa cuộc; donner en —, dọ, cầm, cò; donner sa maison en —, dọ nhà, thê nhà; recevoir un —, chịu cùa cầm; prendre un —, lẫy cò; retirer un —, chuộc cùa cầm; se livrer en —, cò mình.

Gager. Đánh cuộc.

Gages, salaire. Tiền công.

Gageure. Cùa cuộc, tiền cọc.

Gagner. Được, được lợi, được ích lợi; — sa vie de chaque jour, hằng ngày dùng dù; — un procès, được kiện; — une bataille, thắng trận; la contagion gagne, bệnh lây cứ lan ra; — au jeu, trúng, được ván, đánh cờ được bạc; — du temps, được khát ít lâu; fig., — quelqu'un à prix d'argent, dút tiền mua lòng ai; — (corrompre) des témoins, dứt tiền mà giục ai làm chứng gian.

Gai. Vui, vui vẻ, vui tính, khoái tráí.

Gaieté. Tinh vui vѣ, sự vui vѣ.

Gaillard, hardi. Mạnh bạo, rắn rỏi ; — fort, mạnh, mạnh khoẻ.

Gaillard d'avant (sur un navire). Phần cuối sân tàu dảng mũi ; — d'arrière... dảng lái.

Gaillarde, fleur. Cúc vē.

Gain, bénéfice. Lợi, lợi lãi, lợi lộc ; ápre au —, chen lợi ; sans — ni perte, hoà chán, chán bằng.

Gaine, étui. Võ ; — d'aréquier, mo.

Gaité. Tình vui vѣ, sự vui chơi, vui cười, mặt vui vẻ.

Galanga, plante. Củ riềng.

Galant, civil. Lịch sự, hồn hoï, từ tè.

Gale. Ghѣ, ghѣ cảng ; — purulente, ghѣ hòn ; petite —, gbѣ kѣ ; avoir la —, phái ghѣ.

Galère, vaisseau. Tàu chiên (dời xưa).

Galerie, promenade. Hiên, lối trong nhà ; — extérieure d'une maison, nhà rãy ; —, suite, hàng, sô.

Galérien, forçat. Tù khô sai.

Galet, caillou. Sỏi sạn.

Galetas. Lếu, phòng nhô, gác.

Galette. Bánh da.

Galeux. Kẽ phái ghѣ.

Galoche. Guộc (fig.).

Galon d'un vêtement.

Gầu, tà áo, đồ viền ; — d'un ornement, ren, dây ; du — d'or, ren vàng, dây vàng ; du — de laine, ren nhung, dây nhung ; — (d'officier) khoanh.

Galop (aller au). Đi nước lớn, đi nước dài, đi nước té.

Galopin. Tháng, nghịch.

Gambader. Giảm chân mau lâm, chơi múa nhảy.

Gamelle. Bát, bình để đổ ăn cho tên lính.

Gamin, enfant. Tháng bé ; —, polisson, tháng nghịch.

Gamme. Ca kèo, dâu kèo.

Ganglion. Ung bướu ; —, tumeur, ung đớc.

Gangrène. Chứng đầu thời, mủ đớc làm cho thịt lở lói, cái đớc hay ăn thịt dần dà.

Gangréné. Đầu thời ; fig. dâ hu, có xâu nêt.

Gangrener (se). (Dầu) thời.

Ganse. Khoanh, dày nhò.

Gant. Bao tay ; — de peau, bao tay da ; — de soie, bao tay to ; — de fil, bao tay gai.

Gantelet. Bao tay băng sắt.

Ganter (se). Xô bao tay.

Gantier. Thợ may bao tay.

Garance. * Tú luân thảo.

Garancer. Nhuộm dỗ.

Garant (se porter). Bầu linh, bầu chủ ; rechercher un —, xin ai bầu chủ cho mình.

Garantir, assurer. Nói quyết ; —, promettre, hứa ; —, défendre, giັງ, bệnh vực, coi sóc ; —, se porter garant, bầu chủ, bầu linh ; se —, giັງ mình.

Garcinia cocincinensis. Quả et cây bứa.

Garçon. Con gai, trẻ gai ; — d'honneur, rè phụ ; —, serviteur, dầy tó, kè làm tôi.

Garde. Sư giັງ, sự coi sóc ; la —, quân canh, quân tuần ; mettre des gardes, đặt quân canh ; monter la —, canh, cầm canh ; passer la —, giao canh ; preudre la —, lính canh; corps de —, diêm lính canh ; — du corps, lính thị vệ ; — nationale, lính hương dũng ; — royale, hậu vệ, vệ hậu ; — des sceaux, quan chưởng âu.

Garde-fou. Tay vịn.

Garde malade. Người coi kẻ liệt.

Garde-manger. Tủ xèp đồ ăn, cũi để đồ ăn, lồng bàn, quang treo.

Garder, surveiller. Coi, giັງ, coi sóc ; —, conservier, tích, để dành, giັງ ; — avec un très grand soin, giັງ bo bo ; —

- un secret, giữ diệu gi kín ; se — de, giữ mình kèo ; se — (éviter à l'avvenir), cách, cách dèn già.
- Garde-robe.** Phòng *ou* hòm dè áo.
- Gardeur** (d'oies, etc.). Kè chǎn (ngỗng, v. v.).
- Gardien.** Kè giữ, kè canh, quản canh ; — de troupeaux, kè chǎn chiên ; — des prisons, ông dè lao, quan dien ngục ; ange —, thiên thần bần mệnh, thiên thần giữ mình.
- Gare** (subst.). Nơi xe lửa đậu lại.
- Gare !** (interj.). Khéo ; — à toi, khὸn lung mày.
- Garenne.** Mướu rào dè nuôi con thỏ.
- Garer** (se). Vào nơi đậu ; fig., lo giữ, liệu cho khὸi.
- Gargariser** (se). Súc miệng ; — avec de l'eau, dùng nước mà súc miệng.
- Gargote.** Hàng rượu, quán rượu.
- Gargotier.** Chủ quán rượu.
- Gargouille** (de gouttiere). Máng xối, rãnh, mương.
- Gargouillement** (dans les intestins.)
- QC ạch.
- Gargoulette.** Bầu nước.
- Garnement,** vaurien. Thằng, thằng gian, thằng bờm xóm.
- Garnir,** fournir des choses nécessaires. Sắm các đồ cần ; —, orner, làm cho đẹp
- Garnison.** Trại binh, đồn dinh, dinh cõ.
- Garniture.** Đồ viền, gùa, gi, ren.
- Garrot.** Chỗ ông chân nồi vuông vai.
- Garrotter.** Trói, buộc, chặt ; —, les bras croisés, trói cháp cánh ; — les bras par derrière, trói giặt cánh khi.
- Gars.** Thằng, con gai.
- Garum.** Nước mắm, mắm thính.
- Gascon,** vantard. Kè phô mình, kè khoe, kè nói khoác.
- Gasconnade.** Sự phô trương, tính khoảnh.
- Gaspiller.** Phung phá, xa xỉ, hoài.
- Gastralgie.** Bệnh (dau) ti vị, đau mồ ác.
- Gastrique.** Thuộc về ti vị.
- Gastronome.** Kè mê ăn uống.
- Gâté** (au moral). Hư nết ; (au physique), bở, dã thõi, hư.
- Gâteau.** Bánh, bánh vuông dường ; — de Savoie, bánh trứng.
- Gâter,** détériorer. Làm hư, làm hại ; — les enfants, nuông con cái ; se — ra hư, thõi di.
- Gauche,** opposé à droite. Tả, bên tả, chiêu ; —, maladroit, vụng, vụng chân tay.
- Gauchement.** Vụng, cách vụng về.
- Gaucher.** Người hay dùng tay chiêu.
- Gaude.** Cháo ngô.
- Gaufre.** (Thứ) bánh rán.
- Gaule.** Nêu, sào.
- Gaver.** Bón (gà, ngỗng, v. v.); dùt nám com vào mồ.
- Gaz.** Khí.
- Gazé.** Lượt.
- Gazelle.** * Hoàng dương.
- Gazette.** Nhật trình.
- Gazon.** Đáy cỏ, cỏ xanh tươi ; couvert de —, dây cỏ, có cỏ xanh, rậm cỏ.
- Gazouiller.** Kêu ánh ỏi, kêu yêng ỏi ; les oiseaux gazouillent, chim kêu ánh ỏi.
- Geai.** * Bạch cáp.
- Géant.** Tướng dài lợ, người lớn tầy thỉnh, người giênh giàng.
- Gecko,** lézard. Con tắc kè ; * hợp giới.
- Geindre.** Rên.
- Gélatine.** Nước đặc, nước thịt đông lại.
- Gelée.** Sợ đông, sự nước đông lại, rét mrys, giá ngắt, lạnh huốt ; — blanche, sương muối.
- Geler** (se). Đông lại, ra đặc.
- Gelinotte.** (Giồng) chìm trĩ.
- Gémeaux** (les). Song nhí cung, thần cung.

Gémir. Rên, rên rầm, kêu van, than thở ; la tourterelle gémit, chim gáy gù ; le vent gémit, gió gào.

Gémissement. Tiếng rên, tiếng than thở.

Gemmation. Sự mọc mụt, sự dẩm mậm.

Gemme, pierre précieuse. Ngọc, đá ngọc ; sel —, lô sa, muối mồ.

Géminies. Nơi bỏ xác tù (trong thành Rôma).

Génant, douloureux. Hay sinh đau ; —, lourd, nặng nề.

Gencive. Lợi răng, chán răng.

Gendarme. Linh trấn phủ.

Gendarmerie. Cơ linh trấn phủ.

Gendre. Chàng rể.

Gêne, peine. Sự đau, đau đớn, sự khó chịu ; être à la —, hăng ngày thiêu ăn, không được hăng ngày dùng dù.

Géné, mal à l'aise. Khó chịu, khó lòng ; —, pauvre, khó khăn, nghèo, thiểu ăn.

Généalogie. Dòng dõi, gia tộc.

Généalogique (arbre). Anh tượng tổ tiên ; livre —, sổ gia tộc.

Généalogiste. Kẻ kê gia tộc, kẻ làm mục lục tông tộc.

Gêner, embarrasser. Làm cho mắc lưỡi ; —, empêcher, can, can gián, ngăn lại, ngăn cản.

Général (subst.). Quan bảy, quan tướng ; —(dans les ordres religieux), bê trên chung, bê trên cả.

Général (adj.). Chung, cả và, hết cả ; en —, nói chung, cách chung, thường ; parler en —, nói bông lông bang lang.

Généralat. Chức quyền quan bảy ; chức quyền bê trên cả (trong nhà dòng).

Généraliser. Lây lê riêng làm chung, diều riêng kẻ là chung.

Généralités (dire des). Nói trống, nói bông lông bang lang.

Générateur. Kẻ sinh sản, đầu, cội rẽ.

Génération, famille. Tộc, dòng dõi, tông tích ; —, âge, đời (người ta) ; la — actuelle, người ta đang sống bây giờ ; les générations futures, kẻ hậu代.

Généreux, libéral. Rộng rãi, có tính rộng rãi ; vin —, rượu ngon, rượu có sức mạnh.

Générique. Thuộc về giống, chung một thứ.

Générosité, bienfaisance. Lòng rộng rãi, sự rộng lòng.

Genêt, plante. * Nhược thảo.

Genévrier. * Cây cối bách.

Génie, nature. Bản tính ; —, caractère, tính khí, tính tình ; —, talent, trí, tật trí, trí duệ, tài trí ; un —, anh tài, kẻ thượng trí.

Génie, un des services militaires. Cơ linh phòng bị.

Genièvre. * Cây cối bách, viên bá tòng.

Génisse. Con bê, bê cái, bò con.

Genou. Đầu gối ; se mettre à —, quì gối xuống ; se jeter aux genoux de quelqu'un, sấp mình xuống dưới chân ai.

Genouillère. Bít tát học đầu gối.

Genre, catégorie. Giống, thứ ; le — humain, loài người ta ; —, manière, cách, thể ; — de vie, cách ăn ở.

Gens. Người ta, họ ; les — de lettres, kẻ có chữ nghĩa, kẻ thông thái ; * sĩ hành văn.

Gensen. * Sâm, nhân sâm ; — de Corée, cao ly sâm.

Gentiane. * Thạch long đậm ou dang khô sâm, rau mơ tam thất, et rau mơ lông.

Gentil, qui plaît. Hay, vui, đẹp, xinh.

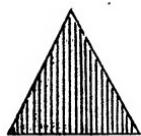
Gentilhomme. Người nhà sang trọng.

Gentilité (la). Dân ngoại đạo.

Gentillesse. Sự hay, sự đẹp, etc.

Gentils (les), païens. Kẻ vô đạo, kẻ ngoại đạo, dân ngoại đạo.

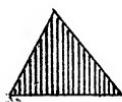
Figures géométriques

Tam giác dién

Thê dién

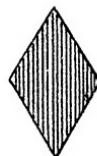
Khuê dién

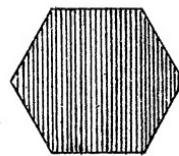
Tà dién

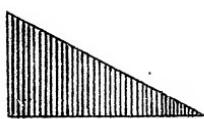
Tà khuê dién

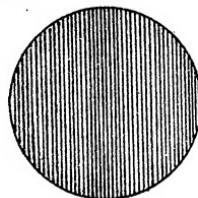
Thoan dién

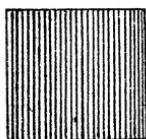
Lục giác dién

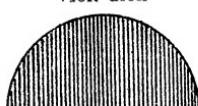
Cầu cỗ dién

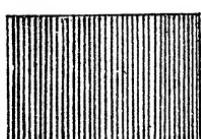
Viên dién

Phương dién

Phúc nguyệt

Trực dién

Hổ thi

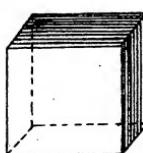

Mì dién

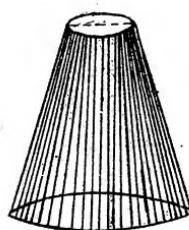
Figures géométriques

Lâm dien

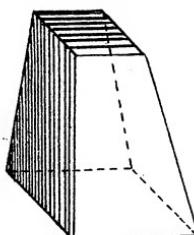
Phuong lap

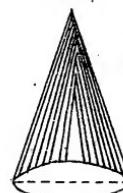
Thê vien lap

Giac dien

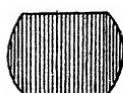
Thê phuong lap

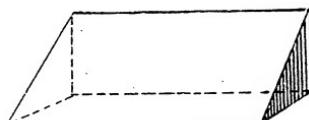
Tiem dau vien lap

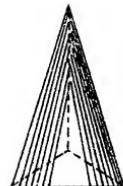
Tam quang

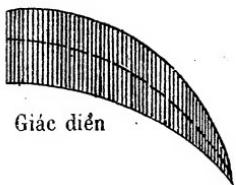
Cô dien

Thuê hình lap

Tiem dau tam giac lap

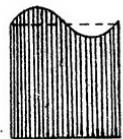
Giac dien

Truc hinh lap

Tiem dau phuong lap

Bat dang dien

Génuflexion. Sụt qui gối xuống, sự bái quì ; faire une —, qui gối xuống.

Géodésie. Nghề đo lái dắt.

Géographe. Kẻ thông phép địa dư, kẻ tập bản đồ ; kẻ viết bản đồ.

Géographie. Phép địa dư.

Geôle. Trại lá, ngục, tù giam. (V. Prison).

Geôlier, chef de la geôle. Ông đê lao, ông diều ngục ; les geôliers, quân lính canh kẽ tú.

Géomètre. Kẻ do dắt, kẻ biết phép đo, kẻ có nghề đo.

Géométrie. Phép đo ; * trọng lượng pháp.

Géorgiques (les). Sách thơ dạy việc canh nông.

Géranium. * Cây hương diệp et phong lá thảo.

Gérant. Kẻ giữ, kẻ coi việc gì thay chúa minh.

Gerbe. Bó lúa, bó ; lier une —, giàn bó lúa.

Gercer (se), se crevasser. Rì, nè.

Gérer, administrer. Cai, coi.

Gerfault, genre faucon. (Giồng) chim ưng.

Germain (frères). Anh em ruột ; con sins —, anh em con chú con bác. (V. Degrés de parenté, Gram. n° 341).

Germe. Mầm, mộng, mực, măng, chồi, mồng.

Germer. Mọc mầm, nảy mộng, đâm chồi.

Germination. Sự đâm chồi, đâm mực.

Gésier. Mê.

Gestation. Ngày tháng cưu mang ou tháng chửa.

Geste. Sự múa tay, dấu tay chỉ ; demander par —, làm dấu xin.

Gesticuler. Múa tay, đánh giò ; — en récitant des vers, và đọc thơ và múa tay múa mặt.

Gibbeux. Có bướu lồi ra.

Gibbosité. Bướu, cục bướu.

Gibecière. Bao di săn.

Giberne. Bao đạn, bao tàu.

Gibet. Cột hình (xử kẻ có tội) ; pendre au —, buộc vào cột hình.

Gibier, venaison. Loài vật săn (bắn) được.

Giboulée, pluie. Con mưa, trận mưa.

Giboyeux. Nơi lâm chim, rừng lâm giồng vật bắn được.

Gifler. Đánh b López.

Gigantesque. Thuộc về kẻ lớn tây thịnh, thuộc về trường đại lộ.

Gigogne. (Giồng) chim cò lớn ; * tiên cáp.

Gigot. Đầu lợn, bò, v. v.).

Gilet. Áo chít, áo bị, áo lót ; — de flanelle, áo lót nhung ; — tricoté, áo lót dán.

Gin. Rượu, rượu Annam, rượu mạnh.

Gingembre. Gừng, * sinh khương, thiên khương.

Girafe. Cầu sắc lạc đà.

Girofle (clou de). Bình hương.

Giroflée, fl. * Thủ y đương mai, yên chi hoa.

Giroflier. * Cây dinh hương ; clous (femelles) de —, mẫu dinh hương.

Girouette, homme versatile. Người lát lường, trí biến bác.

Gisant. Kẻ nằm ; (sự gì) nằm dài.

Gite. Nhà ồ, chỗ ồ.

Givre, rosée gelée. Sương muối ; —, neige, tuyết.

Glace, eau congelée. Nước đông lại, hòn nước đông ; — artificielle, nước đá ; —, miroir, mặt gương ; fig., être de —, không hay động lòng.

Glacé (de froid). Giả rét, lạnh lẽo, lạnh buốt ; — par l'âge, già cả lạnh lẽo.

Glacer, faire de la glace. Làm cho nước đông lại ; fig., — d'effroi, sợ hãi tái mét.

Glacial. Rét buốt, giá ngát ; fig., se montrer —, làm cách or hờ người lạnh.

Glacière. Nhà máy làm nước đá.

Glacis, pente douce. Đàng dốc, đàng nghiêng.

Glaçon. Hòn nước đông.

Gladiateur. Kẻ đua gươm.

Glaïeul. * Vong ưu thảo ; thương bạc thảo.

Glaire. Đòm đặc, đòm xanh.

Glaireux. Có đòm, có nhiều đòm.

Glaise (terre). Đất sét, đất thịt, đất gốm.

Glaive. Gươm, thanh gươm.

Gland, fruit du chêne. Quả cây thanh cương.

Glande, tumeur. Cái hạch, cái bướu.

Glane. Nấm lúa mót.

Glaner. Mót ; aller — le poisson dans les éperviers, đi hôi cá, đi vẹt.

Glaneur. Kẻ di mót.

Glapir. Kêu ảng ảng, gùi gùi ; —, crier d'un son aigre, nói làm nhảm, kêu choé choét.

Glas (sonner le). Đánh chuông cho kè chêt.

Glauque. Xanh éo, xanh non, xanh xanh như nước biển.

Glèbe. Đất, ruộng nương.

Gleditschia ou bouquet (arbre). Bù kết, tạo giác.

Glissant. Trơn, trơn lớn ; une pierre glissante, đá trơn lăn ; fig., dangereux, hiểm nghèo, hay ngã.

Glisser. Trơn, di trơn chân ; fig., — sur un sujet, nói qua vây ; fig., se —, lén vào.

Glissoire. Đàng trơn lớn.

Globe terrestre. Đất, lái đất, bầu đất.

Globe, corps sphérique. Hòn tròn bầu.

Globule. Cúc.

Gloire. Danh vong, sự vinh hiển, danh tiếng, sự sáng danh.

Glorieux, qui s'est acquis de la gloire.

Vinh hiển, sáng danh, danh giá, có danh tiếng ; fait —, (việc gì) sinh sáng danh ; —, fier, kiêu căng.

Glorifier, rendre gloire. Làm cho sáng danh ; —, louer, khen, ngợi khen ; se —, khoe mình, phô trương, cậy mình vì.

Glose. Nghĩa, tiêu chú.

Gloser, interpréter. Cắt nghĩa ; —, critiquer, bắt lẽ, quở trách, bê.

Glossaire. Sách tự vị.

Glouglouter (cri du dindon). Kêu cúc, — (bruit de liquides), nước kêu ộc ộc.

Glousser. Kêu cục cục, cục tác, túc.

Glouton, vorace. Kẻ háu ăn, kẻ mê ăn uồng, kẻ bẩm ăn.

Glu. Nhựa đánh chim ; prendre à la —, đánh nhựa.

Gluant. Giẻo giai, có nhựa.

Gluau. Que nhựa.

Gluer. Bôi nhựa.

Gluten. Hỗ, keo.

Glutineux, gluant. Có hỗ, giẻo giai.

Gobelet. Chén, chén bằng sắt, cốc sắt.

Gobille, bille. Hòn quẩn thuỷ tinh.

Godille, godiller. Chèo lậu.

Goélette. Tàu buồm hai cột.

Goguenard, railleur. Kẻ nói pha trò, kẻ giêu cợt.

Goinfrer. Ăn lộp tộp.

Goitre. Riêu khí.

Golfe. Vụng, cửa bắc.

Gombo, plante. Rau vông vang.

Gomme. Nhựa, hỗ ; — arabique. * vân hương ; nhựa xoá bút chì ; — azédarach, nhựa xoan.

Gommer. Bôi hỗ, nhựa.

Gommeux. Có nhựa, đầy nhựa, giẻo như nhựa cây.

Gommier. Cây nhựa.

Gond. Mộng, mộng cưa.

Gondole, barque. Thuyền nồng lòng.

Gonfanon, étendard. Cờ.

Gonfler. enfler. Thổi vào, làm cho đầy, làm cho sưng ; **se —,** sưng lên, phồng lên, phồng lên ; fig., tăng minh lên, ra kiêu ngạo.

Gong. Chiêng, thanh la ; frapper le —, đánh chiêng.

Gorge. Cổ họng, họng.

Gorgée (une). Một hộp, một ngụm.

Gorger. Bắt ăn cho no đầy ; **se —,** ăn uống thái quá, ăn uống la dà..

Gosier. Họng, cổ họng.

Gouache. Phép vẽ thuốc keo.

Goudron. (Thuốc) hắc yên.

Goudronner. Bôi thuốc hắc yên.

Gouffre, abîme. Vung, vực, vực sâu.

Goulot. Miệng, cổ (bình, chai, lọ, ve).

Goulotte. Rãnh.

Goulu. Kẻ háu ăn.

Gouillon, Que rầy nước phép, que ruồi nước.

Gourde. Lọ bầu, bầu nước.

Gourdin. Côn, trượng, dùi gậy.

Gourmand. Kẻ mê ăn uống, kẻ theo tính mê ăn uống.

Gourmander, réprimander. Mắng, gắt, quở trách.

Gourmandise. Sự ou tội mê ăn uống.

Gourmette. Xà tích nhỏ, xà tích hàm thiêt.

Gousse. Vỏ (các thứ hạt hay là đậu) ; — d'ail, củ tỏi, gián tỏi, ánh tỏi.

Gousset, pochette, túi áo.

Gout, un des cinq sens. Miệng lưỡi ; sự biết mùi, biết vị ; (aliment) sans —, lat lèo, bỗ bã ; homme sans —, người chẳng có mùi mèo gì ; fig., homme de —, kẻ hay biết xét,

người lý sự; dire son — (son opinion), tỏ ý mình ra ; le — du poisson, cá thanh; être mis avec —, ăn mặc là lượt, ăn mặc diễm trang.

Gouter (v.) ; — une chose. Nêm, nhâm, dâng, thử, nhâm mùi ; —, savourer, l่าย làm ngon ; — les douceurs de la

vie, hưởng sự vui sướng đời này ; fig., approuver, lây làm phải, ưng, khen.

Gouter (subst.), petit repas. Bữa nước, bữa rượu, sự uống nước; faire un —, uống nước ; ăn của lặt vặt lót lòng.

Goutte d'eau. Giot ; — à —, tảng giọt, tảng hạt ; — de pluie, hạt mưa.

Goutte, maladie. Bệnh cột khí.

Goutter. Nhô giọt.

Goutteux. Kẻ phải bệnh cột khí

Gouttière des toits. Máng nước, máng xòi.

Gouvernail. Lái, bánh lái, lái tàu ; tenir le —, cầm lái ; fig., cầm quyền trị nước, cầm lái nhà nước.

Gouvernement, Etat. Vua trào (triều), vua các quan ; le — (d'une province), sự cai trị (tỉnh, địa phận nào).

Gouverner, administrer. Cai trị, coi sóc, cầm mục ; —, diriger, dẫn, đưa ; —, tenir le gouvernail, cầm lái, cai tàu.

Gouverneur. Quan cai, quan trấn, kẻ cai quản ; — d'une province de 1re classe, quan thượng, quan tổng đốc ; — d'une province de 2e classe, tuần phủ ; — d'une province de 3e classe, quân đạo ; — général de l'Indochine, quan tổng thống, quan toàn quyền, quan nguyên suy ; lieutenant — (de Saigon), phó tổng thống, thống đốc.

Goyave. Quả ôi.

Goyavier. Cây ôi ; * ôi láng.

Grabat. Giường trần không, chòng.

Grâce, faveur. Ông ; on lành, sự làm ơn ; demander une —, xin (ai) làm ơn cho mình ; demander —, xin (ai) thalối cho mình ; faire —, tha ; rendre —, cảm ơn, đội ơn ; la — de Dieu, on Đức Chúa Lời, on garasa ; — à Dieu, on Đức Chúa Lời thương ;

de bonne —, vui mặt vui lòng ; de mauvaise —, khó lòng, buồn, chẳng bằng lòng.

Grâce ! (interj.). Xin tha.

Grâces, divinités de la fable. Những hụt nữ hay sự nhan sắc cùng vê vang.

Grâcier. Tha, tha tội.

Gracieusement. Cách đẹp đẽ, cách hoa mĩ, cách hàn hoi tử tế.

Gracieux. Đẹp đẽ, hoa mĩ, tề chỉnh, lịch sự ; enfant —, thằng bé mành khảnh.

Gradation. Sự cứ bậc, cứ bước ; — ascendante, cách nói (làm) tăng dần.

Grade. Bậc, chức, phẩm.

Gradin. Bậc, bậc thang.

Graduellement. Từng bậc, từng độ, từng bước, dần dần.

Graduer, diviser en degrés. Cắt độ, chia độ.

Grain. Hạt ; un — de raisin, hạt quả nho ; —, coup de vent, con gió.

Graine. Hạt giồng.

Grainetier, grainier. Kẻ bán hạt giồng.

Graisse, Mỡ, thịt mỡ ; chargé de —, béo đầy, to béo.

Graisser. Bôi mỡ.

Graisseur, Bằng mỡ, có mỡ, có bôi mỡ.

Graminées. Những cỏ xanh.

Grammaire, livre qui traite des règles d'une langue. Sách méo, sách dạy tiếng ; —, art qui enseigne à parler correctement, phép dạy nói xuôi méo.

Grammairien. Thủ thong méo tiếng, kẻ dạy méo, kẻ chép sách méo.

Grammatical. Thuộc về sách méo, thuộc về méo tiếng nói.

Gramme. Phân tây, gramma.

Grand. Lớn, dài, cao, to ; —, étendu, dài rộng ; une grande lettre, thư dài ; —, magnanime, khí tượng, khí khái ; —' messe, lễ trọng, lễ hát ;

fig., cao trọng, đại thể ; les Grands, các kè cả trong nước, sang trọng, đại thần.

Grandeur, étendue. Sự dài ; —, hauteur, sự cao lớn ; —, titre d'Evêque, danh Giám mục.

Grandeurs. Chức quyền cao trọng ; kè có chức trước.

Grandiose. Đài các, đại thể, cao ki.

Grandir en taille. Lớn lên ; — vite, lớn bồng bồng ; — en intelligence, nêu khôn lớn.

Grand'mère. Bà.

Grand-père. Ông.

Grange. Nhà tích lúa, nhà để lúa bông, nhà lầm.

Granit. * Hoa hồng thanh, hoa còng thanh ; đá cứng.

Grappe. Buồng, chùm ; — de bananes, nải chuối, buồng chuối ; — de raisin, buồng nho.

Grappiller. Hồi, vét.

Grappin, crochet. Câu móc hồn năm lưỡi.

Gras. Béo, có mỡ ; —, qui a de l'embonpoint, béo tót, béo đầy ; trop —, béo chút chít ; terrain —, đất hậu khí ; —, épais, dặc, mù mịt ; du —, thịt mỡ ; faire —, ăn thịt.

Grassement, largement. Cách rộng rãi.

Grasseyer. Nói giọng trong họng.

Grassouillet. Béo một ít.

Gratifer Lảm ơn, cho.

Gratis. Nhưng không, chẳng trong lợi gì.

Gratitude. Lòng báo hiếu, sự biết ơn, nghĩa.

Gratter, racler. Bói, cao ; se —, gãi, gãi mình.

Grattoir. Dao cạo mực.

Gratuit. Nhưng không.

Gratuitement (donner). Cho không ; recevoir —, được không.

Grave, posé. Nghiêm trang, oai nghi ; —, digne de foi, đáng tin ; —, important, nặng, nặng nề ; maladie —, bệnh ngặt, sự ôm nặng ; faute —, lỗi nặng ; affaire —, việc cả thê, can hệ.

Gravé, marqué de petite vérole. Rô, rô mặt.

Graveleux, mêlé de gravier. Đáy sỏi ; fig., paroles graveleuses, lời chêch lêch, lời hai ý.

Gravelle, pierre. Sỏi ; —, maladie, bệnh kén, bệnh trái ké.

Graver. Chạm, tách, tạc vào, thích ; — dans son esprit, in vào lòng, ghi vào tri khôn.

Graveur. Kẻ chạm trồ, kẻ thích, thợ chạm.

Gravier. Sỏi, đất sỏi.

Gravir. Leo, trèo lên.

Gravité, pesanteur. Sự nặng, sự nặng nề ; — fig., sự can hệ, sự cả thê, sự trọng ; —, sérieux, sự oai nghiêm, mặt nghiêm.

Graviter. (Ngôi sao) xây di vần lại.

Gravure, art de graver. Nghề chạm ; —, image, ảnh in (bàn đồng, bàn sát, bàn gỗ).

Gré. Ý ; au — de, mặc ý ; agir à son —, làm mặc ý mình, vừa ý mình ; bon — mal —, dù muôn dù không ; contre son —, trái ý.

Grève. Con le le, vịt le, con lia lia.

Gredin. Thằng gian, thằng gian ác.

Grément. Các đồ cần cho dược di tàu.

Gréer (un navire). Sắp các đồ cần cho dược di tàu.

Greffe, ente. Ngành chiết ; sự tiếp ; cành chiết ; la — prend, đàm chồi.

Greffe, tribunal. Tràng án.

Greffier. Chiết, chiết cành, tiếp cành.

Greffier, scribe. Người nha lại, dò lại, dê lại, thô lại, thông lại, nha mòn, nha ruồi.

Greffoir. Dao tiệp cành.

Grèle (subst.). Mưa là dá.

Grèle (adj.). Mành khảnh, lỏng, không khảnh ; voix —, tiếng còi, nhõ tiếng ; intestin —, tiêu tràng.

Grélisé (par la variole). Rô, rô mặt ; très —, rô giăng, rô bét, rô bầm.

Grêler. Nô sa mưa dá.

Grelot. Nhạc.

Grelotter, trembler de froid. Run (rét).

Grenade, fruit. Quả thạch lựu ; — petit boulet, trái phá tay.

Grenadier, arbre. * Thạch lựu thụ ; —, soldat, lính kén ném trái phá tay.

Grenat. Xích ngọc.

Grénetier, grainier. Kẻ bán hạt giống.

Grenier. Kho, nhà kho, nhà lâm, dun lâm ; intendant des —, quan giám lâm ; —, dernier étage d'une maison, gác ; monter au —, lên gác.

Grenouille. Gà đồng, nhái, éch, chấu chàng, chấu chuộc, ngoé ; — bœuf, ếnh ương ; prendre des —, chộp éch.

Grenu. Đáy hạt, mày mang.

Grès. * Hồng nê thạch.

Grésil. Sương muối, sương móc.

Grève (de sable). Bãi bẽ (có cát) ; loc. : se mettre en —, thôi việc, không chịu làm.

Grever. Làm cho khó chịu, khuây khuất ; — d'impôts, đặt thuế nặng ; être grevé de dettes, có lâm công nợ.

Grief, plainte. Lời kêu trách, diều cao.

Grièveté. V. Gravité.

Griffe. Ongle crochu et pointu. Móng cào ; —, empreinte imitant une signature, dấu kí, chữ kí.

Griffer. Cào.

Griffonner. Viết chữ kí coi, ráp.

Grignoter. Ăn.

Gril. Rè nướng thịt, rè sát, rè hoả lò.

Grillade. Thịt nướng.

Grillage, grille. Chuyên song, cầu lớn ; — en fer, chuyên song sắt.

Grillager. Đặt câu lòn, đóng chuyên song.

Griller. Nướng, ; —, faire cuire en entier, thui.

Griller, mettre une grille. Đóng chuyên song, đặt câu lòn, kén mành mành.

Grillon. Con dè.

Grimace, contorsion de la bouche. Ngón miệng, méo miệng ; — des lèvres, blù môi ; — de quelqu'un qui veut pleurer, bẹu bạo ; faire des — en parlant, nói bè nhè.

Grimoire, livre de magies. Sách phù thuỷ ; —, écrit obscur, quyển sách tráo tréo khó hiểu.

Grimper. Trèo, leo ; — à un arbre, leo cây.

Grincer, faire entendre un bruit aigre. Kêu cọt kẹt, kêu ào ào ; — des dents, nghén răng, cắn răng.

Grincheux. Kẻ có tính khó ố, có tính buồm, hay gắt göng.

Grippe. Ho, ho sót.

Grippé. Kẻ phải bệnh ho.

Gripper (se) (se dit d'une étoffe qui se fronce en se retirant). Giǎn lại, giǎn giılm.

Gris. Mùi xam xám, có sắc tro ; —, à moitié pris de vin, hơi say, say chuênh chwang ; temps —, giờ tôi tăm, mù mịt.

Grisâtre. Có sắc tro, mùi xam xám.

Griser. Làm cho say ; se —, uông cho say.

Grisonner. Ra bạc đầu, có tóc lôm đóm.

Grive. (Giồng) chim sẻ đóng lòn.

Grognard, grogneur, grognon. Hay lầm bầm, hay kêu trách, nũng kêu van.

Grogner (cri du cochon). Hết, kêu ụt ịt ; —, murmur, kêu như lợn hết.

Groin. Môm lợn.

Grommeler. Lâm bầm, lùng bùng, nói thi thào, nói thầm.

Gronder, réprimander. Mắng, gắt ; — retentir, làm rầm, ra tiếng ụ ụ ; — (cri de certains animaux), gừ.

Grondeur. Kẽ hay kêu trách, hay mắng mồ.

Gros. To, to héo ; — et pesant, nặng nề ; — mots, lời chửi, lời diếc dốc ; loc. : la mer est grosse, biển động ; femme grosse (enceinte), dân bà có thai ; marchand en —, lái buôn bán cát ; vendre en —, bán hàng cát.

Groseillier. * Linh dang quả.

Grosse, douze douzaines. Một bộ 144 cái.

Grossesse. Sự mang thai.

Grosseur. Sự to héo ; —, tumeur, búóu.

Grossier, incivil. Quê mùa, thô tục ; ngu muội, cỏ lỗ ; —, épais, giây.

Grossir (v.act.). Làm cho to ; — (neut.) nêm to, nêm béo ; —, exagérer, nói thêm, nói già, nói khoác.

Grotesque. Đáng chê cười.

Grotte. Hang, hang hôle.

Groupe, réunion. Lớp, đoàn, lũ ; — (dessin), ảnh vẽ có nhiều người ; — (sculpture), tượng chạm có nhiều người.

Grouper. Thu họp, xum lại, xếp đặt ; se —, giüm nhau lại ; họp.

Gruau. Bột, bột lúa miến.

Grue. Con sếu.

Gruger. Hà hiệp (dàn).

Grumeau (des sang, etc..) Cục (máu, v.v.)

Gruyère (fromage de). Bánh sữa tây.

Guano. Phân chim.

Gué. Chỗ cạn, chỗ nông ; explorer un —, dò lòng sông.

Guéable. Cạn, dễ lội qua được.

Guenille. Giẻ rách.

Guenon. Con khỉ cái.

Guêpe. Con ong vč, ong bò vč.

Guêpier. Tò ong.

Guère, peu, ít; ne durer —, không
được lâu là bao nhiêu; il ne s'en
faut —, thiêu ít,

Guéret. Đất mói vỡ; ruộng trồi một
năm, ruộng goá.

Guéri. Kẻ đã chữa bệnh, đã khỏi bệnh,
đã bệnh; es-tu —? đã khỏi chưa?

Guéridon. Bàn xoay, bàn tần.

Guérir. Chữa (bệnh), dã; être guéri,
đã khỏi bệnh, đã bệnh.

Guérissable. Chữa được, khỏi được.

Guérite. Ô lính canh.

Guerre. Sự đánh giặc; se préparer à
la —, dọn đánh giặc; déclarer la —,
hẹn chiên, báo tri minh toan đánh;
— civile, loạn lạc trong nước, giặc
nội cuộc.

Guerrier. Kẻ đi đánh giặc; thuộc về
nghề vũ (võ); —, hardi, mạnh bạo;
peuple —, dân hung bạo hay đánh
giặc.

Guerroyer. Đì đánh giặc, chinh
chiên.

Guet. Sự canh, sự di tuân; le guet,
tuân, quấn canh, lính canh.

Guet-apens. Chửóc mồi, mưu kế.

Guêtre. Xà cạp, (thứ) ống, (thứ) hia
miết đèn dầu gòi.

Guetter, épier. Rình, do.

Gueule. Mồm, miệng; la — d'un four.
cửa, cửa lò.

Gueux. Thằng nghèo rách rưới.

Gui. Cây tầm giri; * thạch hộc.

Guichet. Lỗ đòn.

Guichetier. Kẻ canh cửa.

Guide, celui qui conduit. Kẻ dưa;
— militaire, người hướng đạo.

Guide d'un cheval (subst. fém.). Dày
cường.

Guider. Dẫn, dưa; — par la main, dắt

Guidon. Cờ binh.

Guillemets. Đầu ngoặc kép.

Guilleret. Vui, vui mặt, vui tính.

Guillotine. Máy chém tù.

Guillotiner. Dùng máy mà chém tù
chém tù.

Guimauve. Cây còi xay; * mộc cần hoa.

Guirlande (de fleurs). Tràng hoa.

Guise, volonté. Ý riêng; à sa —, mặc
ý nó; en — de, thay.

Guitare. Dàn cầm, dàn tranh, dàn dây;
jouer de la —, gảy dàn cầm.

Gutte (gomme). * Tát hoàng, xà hoàng.

Guttural. Thuộc về họng, đọc trong
họng.

Gymnase, école. Tràng học.

Gynécée. Nhà phòng kín người nữ.

Gypse. * Thạch cao, thô phán diệp.

H

Habile, adroit. Khéo, khéo chân tay;
—, intelligent, giỏi, có tài, có
sức.

Habiléte. Tài trí, tài năng, sự giỏi;
— physique, sự khéo chân tay.

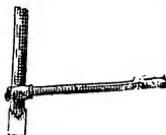
Habilité, aptitude légale. Sự có đủ lẽ
dù sức cho được.

Habillement. Quần áo, bộ quần áo.

Habiller (act.). Mặc áo cho, cho áo
mặc; s'—, mặc áo.

Habit. Áo, xòng áo; — de dessous, áo
trong; petit — de dessous, áo lót,
áo khách; — de dessus, áo ngoài;
— court, áo khâu; — doublé, áo
kép; — ouaté, áo mèn; — de cérémonie,
áo tè, áo thượng, áo tạc; changer d'—, thay áo, thay quần áo;
fermer son — (sans le boutonner),
khép áo; déboutonner un —, cởi
áo ra.

- Habitable.** (Nơi, người ta ở được; nơi có người ở.)
- Habitant.** Kẻ ở (nơi nào), kẻ đã lập gia cư ở; — d'une ville, dân thành.
- Habitat.** Nơi giòng vật gì vẫn ở, nơi có xanh vẫn mọc ra.
- Habitation.** Nhà ở, nơi ở.
- Habité (endroit).** Nơi có người ở.
- Habiter.** Ở, ở tại; — avec quelqu'un, ở đồng song vuôai ai, ở một nhà...
- Habitude.** Thói quen, thói tục, sự quen; cách thức; d', (loc adv.), thường, vẫn có.
- Habituel.** Đã quen, thường có, vẫn.
- Habituer.** Làm cho quen, tập cho quen; s', tập quen; — à un pays, chịu nước, phục thuỷ thủ.
- * **Hâbleur.** Kẻ nói phét, kẻ béo mép, kẻ nói chả chót.
- * **Hache.** Cái búa, cái rìu (fig.).
- * **Hacher.** Băm, vây; — de la viande, vây thịt.
- * **Hachis.** Thịt băm, mọc.
- * **Hachoir.** Dao phay, dao nem.
- * **Hagard.** Trùng con mắt, mắt trùng trồ.
- * **Hai!** (interj.). Cha !
- * **Haie.** Luỹ, hàng rào, bờ rào, giậu; planter une —, rào giậu.
- * **Hailon.** Áo rách; couvert de —, (kè) ăn mặc rách rưới.
- * **Haine.** Lòng ghen ghét, sự thù ghét.
- * **Haineux.** Kẻ có lòng ghét, kẻ hay ghét.
- * **Hair.** Ghét, ghen ghét; être hai de tout le monde, phải mọi người ghét.
- * **Haissable.** Dáng ghét, đáng người ta gán.
- * **Halage (chemin de).** Lối kéo dài (tàu, thuyền).
- * **Hâlé.** Đen măt (vì di giờ nắng); kẻ đã phải hong nắng.
- * **Haleine,** souffle. Hơi, hơi thở; mùi; — courte, đoán hơi; être hors d', hết hơi, thở hồn hồn, thở rắc; d'une seule —, trong một hơi thở.
- * **Haler (un bateau).** Kéo dài (tàu).
- * **Haleter.** Thở vặt, thở vẫn, thở rắc.
- * **Halle.** Chợ.
- * **Hallebarde.** Mác, siêu dao.
- * **Hallebardier.** Linh cẩm siêu dao, linh cẩm mác.
- * **Hallier.** Bụi gai.
- * **Hallucination.** Sự lầm lạc; sự lõi làng, sự mình phải dời trá.
- * **Halo.** Quang (mặt lòi mặt láng).
- * **Halte.** Nơi nghỉ tạm.
- * **Hamac.** Võng ngủ.
- * **Hameau.** Xóm, thôn, trại.
- Hameçon.** Luối câu, câu móc, móc sát, kèo nèo : le poisson mord à l', cá bắt.
- * **Hampe.** Cán, que.
- * **Hanche.** Xương bả, xương giầm.
- * **Hangar.** Nhà rạp, chái nhà.
- * **Hanneton.** Bọ hung.
- Hanoïne.** Thuốc hay bồ súc lâm.
- * **Hanter.** Năng di lại, năng ra vào, năng thăm.
- * **Happer.** Dớp, bắt.
- * **Haquet.** Cỗ xe.
- * **Harangue.** Lời giảng, bài giảng.
- * **Haranguer.** Giảng ; le général haranguer ses soldats, quan tướng giảng bài khuyên quân ; le peuple, giảng cho dân.
- * **Haras.** Nơi nuôi dàn ngựa, tàu ngựa.
- * **Harassé (être).** Nhọc, mệt, kẻ lày làm chán.
- * **Harceler.** Khêu chiên, nũng quày, nói chọc, trêu ghẹo, giục, thúc, xúi; — l'ennemi, đánh nhiều trận lê.
- * **Hardes.** Quần áo, xòng áo.
- * **Hardi, brave.** Mạnh bạo, bạo dạn, có tính hung bạo, có gan, cǎ gan, cǎ lòng; —, effronté, tro tráo, (kè có).

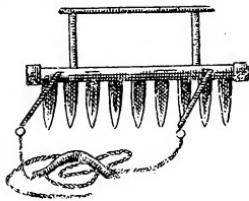

- mặt chai đá ; conseil —, điều toan
hiểm hóc cheo leo.
- * **Hardiesse.** Lòng mạnh bạo, sự gan,
sự bạo dạn ; parler avec —, nói số
sàng.
- * **Harem.** Phòng (người nữ ở).
- * **Hareng.** * Hoàng hoa ngư ou tào ngư.
- * **Hargneux.** Kháu tính, bắn tính, xăng
tính, khó ăn khó ở, hay chơi, hay
cãi.
- * **Haricot.** Đậu ; — de Baria, đậu bạch
biển.
- * **Haridelle,** cheval maigre. (Ngựa) gầy
vò, ôm nhom.
- * **Harmonie,** chant. Sự hát díp dàng,
sự hát điều, cung hát êm ái ; nghệ
bát âm ; — des couleurs, sự các sắc
xứng hợp nhau ; — fig., sự hoà
thuận, sự điều hợp.
- * **Harmonieux.** Díp dàng, cung hát
êm nhẹ ; fig., có thứ tự, chè độ,
vừa khoảng.
- Harmoniser** (s'). Hát díp dàng, hát
điều, ra cung hay ; — fig., xứng
hợp, ở hoà thuận cùng nhau, đồng
lòng, thuận ý.
- Harmonium.** Đàn, dàn tây ; jouer de
l'—, đánh đàn.
- Harmoniste.** Kẻ biết nghệ bát âm.
- * **Harnacher.** Đóng đồ ngựa.
- * **Harnais.** Đồ ngựa, yên ngựa.
- Harpagon,** très avare. Kẻ bòn chén,
bòn dãi.
- * **Harpe.** Dàn cầm.
- * **Harpie,** femme méchante. Người
nữ ác dữ (như quỷ).
- * **Harpon.** Cái móc, câu móc, móc sát :
— pour pêcher, cái lao cá.
- * **Harponner.** Câu, dùng móc mà kéo,
móc lây, phong lao bat cá.
- * **Hasard.** Sự tình cờ, sự hoặc ; jeux
de —, các thứ bài đánh may rủi ;
s'adonner à des jeux de —, mê chơi
cờ bạc ; un —, tích xảy ra, tình cờ ;
- loc. adv. : par —, tình cờ ; au —,
vô tình, nhẹ dạ, lêu láo.
- * **Hasardé.** Cheo leo, liều.
- * **Hasarder** (se). Liều mình.
- * **Hasardeux,** dangereux. Cheo leo,
hiểm nghèo.
- * **Hase,** lapine. Con thỏ cái.
- * **Haste,** longue lance. * Giáo mác,
dòng, xà mâu.
- * **Hâte.** Sự vội vàng, sự mau chán, sự
sốt ruột ; agir avec —, làm mau mắn.
- * **Hâter.** Giục, liệu cho chóng ; — la
fuite, trốn cho kíp ; le pas, di dẳng
mau chán, di vội vàng ; se —, di
mau, di tất tưởi, di vội vàng, chạy.
- * **Hâtif.** Sóm, chin sóm, chịu truớc mùa.
- * **Hauban.** Dây chằng cột buồm.
- * **Hausser,** éllever. Nồng lên, nhắc lên,
nâng lên ; —, augmenter, thêm, gia
thêm ; — un prix, lên giá, nhắc giá
lên ; — la voix, lên tiếng, cất tiếng
lên ; — les épaules, giùng mình.
- * **Haut** (subst.). Ngọn, đỉnh, đầu, chóp ;
le — d'une montagne, đỉnh núi ; le
— d'un arbre, ngọn cây.
- * **Haut** (adj.). Cao, lớn, to ; crier à
haute voix, kêu cả tiếng ; —, fier,
kiêu, kiêu căng, kiêu hãnh.
- Hautain.** Kiêu căng, kiêu ngạo, làm
cao, khoảnh khoái.
- Hautbois.** Kèn loa.
- * **Haut-de-chausse.** Quần, quần rộng.
- * **Hauteur,** élévation. Sự cao, bê cao ;
—, orgueil, sự kiêu căng, tinh kiêu
hãnh, tinh kiêu ngạo.
- * **Hâve.** Võ vàng, vàng vụt, vàng bùng.
- * **Havre,** port. Cura biển.
- * **Havre-sac.** Đãy lớn, túi lớn (linh).
- * **Hé !** (interj.). Ô ! hối ! bó !
- * **Heaume.** Mũ chiêu.
- Hebdomadaire.** Từng tuần, thuộc về
một tuần bảy ngày.
- Hebdomadier.** Ké làm việc trong tuần
bảy ngày.

- Héberger.** Cho dỗ nhà mình.
Hébété. Ngơ ngẩn, lùn thùn, lờ khờ.
Hécatombe. Sự giết một trăm vật làm của lễ.
Hectare. Mẫu tây ; độ hai mẫu ruồi annam.
Hélas ! Ái cha ! ô cha ôi ! khôn nạn ! ai ôi ! hối ôi !
* **Héler, appeler.** Gọi, kêu (ai) ; thỗi loa mà gọi (ai) đèn.
Hélianthe, fl. * Hướng nhật quì.
Hélice. Chân vịt (tàu).
Héliotrope. Hoa qui, nhật qui, hoa vòi voi.
Hématurie Bệnh tiểu ra máu.
Héméralope. Kẻ phải bệnh quáng gà.
Hémicycle. Bán nguyệt ; en —, có hình bán nguyệt ; nửa phần vòng.¹
Hémime. Lào ; lưỡng được một cha nhò.
Hémione. Con lừa rừng.
Hémiplégie. Có bệnh thủy thũng nửa mình người.
Hémisphère. Nửa phần bầu đất hay là bầu trời, nửa lái đất.
Hémistiche. Nửa cầu thơ.
Hémophytie. Bệnh lao.
Hémorrhagie, saignement du nez. Sự nực huyết, sự đổ máu cam ; —, perte de sang, sự chảy máu.
Hémorroïdes. Bệnh trĩ hạ, bệnh trĩ lâu.
* **Henné.** Cây móng tay.
* **Hennir.** Hết, hí.
Hépatite. Bệnh gan.
Heptagone. Có thất lăng.
* **Héraut.** Kẻ rao ; tiền hò.
Herbacé. Non xanh như cỏ.
Herbe. Cỏ, cỏ rả, cỏ xanh, hoa cỏ, sảng cỏ ; fig. en —, cỏ xanh, cỏ non ; arracher l'— giấy cỏ ; couper l'—, làm cỏ, cắt cỏ.
Herbeux. Có nhiều cỏ, đầy cỏ, xanh như cỏ.
- Herbier.** Cặp dựng những cỏ xanh ; nơi tích nhiều thứ thảo mộc.
Herbivore. (Giống vật) vẫn ăn cỏ.
Herboriser. Tim thảo mộc.
Herboriste. Kẻ bán lá làm thuốc, kẻ thông phép bắn thảo.
Hercule, très fort. Mạnh mẽ, lực lượng, to lớn.
* **Hère.** Người nghèo dối.
Hérédité. Sản nghiệp, sự được phân gia nghiệp ; (sự gi) bởi cha mà ra.
Hérésiarque. Kẻ lập bè rời đạo.
Hérésie. Bè rời đạo, bè lạc đạo.
Hérétique. Rời đạo, kẻ di đạo dị doan.
* **Hérissés (cheveux).** Sù dầu, dầu sụ sụ ; barbe hérissée, râu hòn sὸm.
Hérisser. Sù, rù ; se — les cheveux, tóc gáy lên, giòn tóc lên.
* **Hérisson.** Con nhím (rím).
Héritage. Sản nghiệp, của kẻ chết để lại, sự được phân gia nghiệp.
Hériter. Được phân của kẻ chết, lính phân gia tài ; —, fig., nỗi quyền.
Héritier. Kẻ được phân gia nghiệp, kẻ được phân của kẻ chết ; — universel, kẻ được hết gia tài ; fig., kẻ nỗi quyền.
Hermaphrodite. Người ái nam ái nữ ; hữu âm dương vật.
Hermétiquement. Cách khít rit ; cách khít khao.
* **Hernie.** Bệnh thiên trụy, bệnh tràng hạ nang.
Héroïne. Người nữ anh hùng, người đàn bà mạnh bạo.
Héroïque. Chỉ có anh hùng làm được ; cả thế làm ; vertu —, nhân đức cao cả.
Héroïsme. Tinh anh hùng, lòng mạnh bạo.
* **Héron.** Chim diệc, chim rang, rang rang, cò rang.
* **Héros.** Anh hùng.

Herpès, éruption vésiculaire. Hắc lào, mun phỏng.

* **Herse**. Cái bùa, xe cộ (si.).

* **Herser**. Bùa (dât).

Hésitant. Kè nghi ngại, kè ngàn ngừ, kè lưỡng lự, kè ngập ngừng.

Hésitation. Sự nghi ngại, sự ngàn ngừ.

Hésiter. Ngần ngừ, nghi ngại, ngập ngừng; lúng túng chẳng biết làm thế nào; — en parlant, nói cà lăm.

Hétéroclite. Chẳng cứ meo thườn;

Hétérodoxe. Rời đạo; chẳng hợp ý cùng mọi người.

Hétérogène. Có tính khác, có nhiều giống pha lão nháo.

Hêtre. Cây dẽ gai, * già thụ.

Heure. Giờ; une demie —, nửa giờ; plus d'une —, hon (một) giờ; une — et demie, một giờ rưỡi; un quart d'—, một khắc giờ đồng hồ; à deux —, (đến) giờ thứ hai; loc. adv.: tout à l'—, lúc nãy; à cette —, bây giờ, lúc bây giờ; de bonne —, sớm, sớm ngày, sớm sáu; sur l'—, ngay lập tức, tức thì; à la bonne —, thời mới được.

Heures — Les Annamites ne comptent que douze heures par jour; chacune vaut donc deux heures d'horloge; on les désigne par les douze noms du grand cycle: tí, trú, etc. La première, giờ tí, va de onze heures du soir à une heure du matin, et les autres se succèdent dans leur ordre de sorte que la dernière, giờ hợi, va de neuf heures du soir à onze heures.

Les heures sont désignées aussi par les noms des douze animaux symboliques correspondant aux douze mots du grand cycle; le milieu de la nuit est marqué par le milieu de la première heure (V. Gramm. n° 367).

Heures (livre). Sách nguyện, sách kinh.

Heureusement. May phúc, xuôi, may mắn.

Heureux. Thanh nhàn, vui vẻ, có phúc, sướng; heureuse mort, chết lành; — présage, diêm lành.

* **Heurter**. Vập; — à une porte, đánh gó cửa; se — à quelqu'un, gặp phải (ai), chạm nhau.

Hexagone. Có lục lăng.

Hexamètre. Có sáu lớp vần.

Hibiscus. Cây râm bụt, vông vang; — variable, cây phù dong; * hoàng thực qui ou kim mộc lan ou hồng cần, etc.

* **Hibou**. Chim lợn, chim cú.

* **Hideux**. Xấu xa, gớm, quái gò,

* **Hie**, instrument appelé aussi demoiselle. Võ đíeng.

Hier. Hôm qua, hôm trước, * hướng nhật; — (dans un sens vague), mới; avant —, hôm kia.

* **Hiérarchie**. Thứ tự các phàm chúc.

Hiéroglyphe. Chữ mẫu nhiệm; chữ tượng hình (như chữ nhỏ).

Hiérophante. Sãi dạy những điều kin nhiệm.

Hilarité. Sự vui vẻ, sự khoái chí, sự hoan hỉ.

Hippocampe. Cá ngựa; * hải mã.

Hippodrome. Sân lớn đua ngựa, trảng đua ngựa.

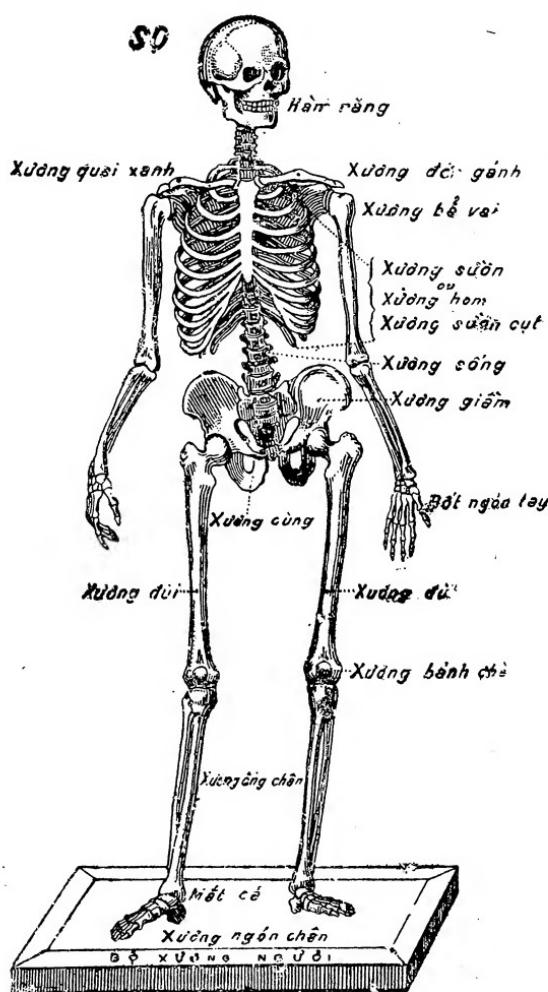
Hippopotame. Thủys mã, hải mã.

Hirondelle. Chim én, chim nhạn; yèn; nid d'—, tổ yèn; manger des nids d'—, ăn yèn.

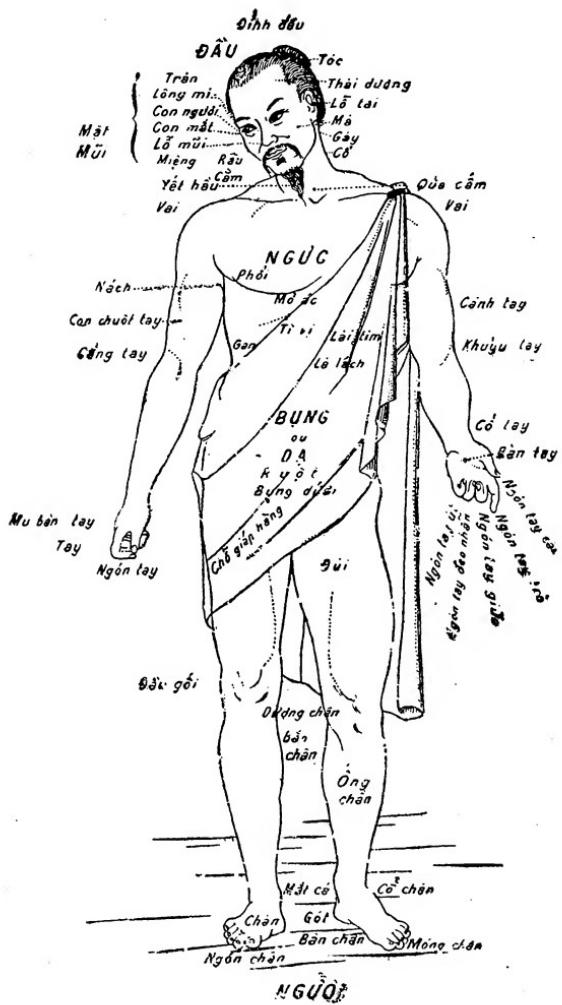
Hisser. Nhắc lên, demi lên; — les voiles, kéo buồm; se —, dem mình lên.

HOMME (SQUELETTE)

55

HOMME (EXTÉRIEUR)

Histoire. Sứ ký, sách sứ ký ; écrire l'—, chép sứ kí ; une —, tích truyện ; raconter une —, rõ tích.

Historien. Kẻ chép sứ ký.

Historiette. Tích truyện nhỏ mọn, truyện choi.

Historique. Thuộc về sứ kí ; thật lục.

Histrion. Kẻ làm trò, thằng hề.

Hiver. Mùa đông, mùa rét.

Hiverner. Qua mùa đông, nghỉ mùa đông.

* **Hocher la tête.** Lắc đầu.

* **Hochet.** Trông bời.

* **Holà !** (int. pour appeler). Ô, bó, kia !

Holocauste. Của lễ chịu đốt hết.

* **Holographe.** (Bản) chính tay người viết cả.

* **Homard.** Tôm hùm.

Homélie. Bài giảng đơn sơ.

Homicide. Tôi giết người, sự sát nhân ; kẻ đã giết người ; condamné pour —, phải án mạng.

Hommage. Sự kính nể, sự vâng phục.

Homme. Người, người đàn ông, người nam (fig. page précédent.) ; jeune —, con gai, con gái đang thi ; un — fait, người đã lớn ; — célèbre, người danh giá ; — d'armes, lính, lính trắng ; — d'affaires, người cán bộ ; les Hommes, người ta, loài người.

Homogène. Cũng một bản tính như, giống như.

Homonyme. Trùng danh, trùng tiếng (khác nghĩa).

Honnête, probe. Tốt nết, có nết na, hẳn hoi, thật thà ; —, poli, lịch sự, túc tết.

Honnêteté. Sự ăn ngay ở lành, sự tốt nết, đức hạnh ; —, politesse, sự lịch sự, cách ở phải phép.

Honneur, réputation. Tiếng tốt, danh thơm ; —, dignité, chức quyền, sự tôn kính ; rechercher les honneurs, tham chức quyền ; —, probité, sự

ngay lành, nết na, sự xứng đáng ; homme d'—, người đức hạnh, có tốt nết.

Honorable. Đáng trọng, đánh kính.

Honoraires. Tiền công, bông lộc.

Honorier. Tôn kính, thảo kính, kính chuộng ; — Dieu, thờ phượng thiên Chúa.

Honorifique. (Sự gì) có ý tôn kính ; trọng cho ai.

* **Honte.** Sự xâu hổ, sự thẹn, sự trán ; avoir —, xâu hổ, đỏ mặt lên, lầy làm thẹn, hổ mặt, nhuộm hổ, thẹn thò ; faire —, làm ô danh, làm cho xâu hổ.

* **Honteux.** Kẻ phải xâu hổ, kẻ thẹn ; ouvrage —, (việc) đáng thẹn, sinh xâu hổ, làm cho thẹn thò.

Hôpital. Nhà kè liệt, nhà thương ; — des aveugles, trại xâm ; — des lépreux, trại phong.

* **Hoquet.** Sự nắc ; avoir le —, nắc, nắc vặt, phát út ; avoir la voix entre-coupée de hoquets, và nói và nắc.

Horaire, Bản đồ chỉ giờ đã định.

* **Horde.** Đoàn, lũ.

Horizon. Vòng chân trời, địa bình diện ; à l'—, xa xa mới trông.

Horizontal. Ngang, ngang lưng.

Horloge. Đồng hồ ; remonter l'—, vặn dây đồng hồ.

Horloger. Thợ làm đồng hồ.

Horlogerie. Nghề đóng đồng hồ.

Hormis, excepté. Trừ.

Horoscope. Sự xem sao giờ sinh mà bàn cát hung ; kẻ xem sao trong giờ sinh.

Horreur. Sự gớm, sự khiếp, sự sợ hãi ; avoir en —, lây làm gớm, khiếp, lành ; dire des —, nói gớ.

Horrible. Gớm ghê, quái gở, làm cho sợ hãi ; —, fig., xâu xa, dữ tợn, đáng khiếp.

Horripiler. Giòn tóc gáy lên, giòn gáy.

* **Hors,** hormis (prép.). Trừ, dùng kể.

- * **Hors-d'œuvre**, mets. Đồ bấy sẵn trên bàn.
- Hortensia**, fl. * Cúc dược-hoa.
- Horticulture**. Nghề làm vườn rau.
- Hospice**. Nhà thương, nhà kè liệt; — des aveugles, trại xâm; — des lépreux, trại phong.
- Hospitalier**. Hay rước khách; maison très hospitalière, nhà hay quí khách lâm.
- Hospitalité**. Sự rước khách, sự cho đỡ nhà mình.
- Hostie**. Bánh lẽ, của tê lẽ.
- Hostile**. Kẻ có lòng nghịch, thù nghịch; độc dữ, kẻ có lòng ghét,
- Hôte**, celui qui reçoit. Chủ nhà; , celui qui est reçu, kẻ ở dỗ, khách trú; —, hôtelier, chủ hàng quán.
- Hôtel**, auberge. Hàng quán; — de ville, đình; — des monnaies, tràng tiền; — de la préfecture, đình quan tỉnh; (au Tonkin): đình quan phủ.
- Hôtelier**. (hủ hàng quán, kẻ bán hàng).
- * **Hotte**. Gùi.
- Hôtellerie** Nhà quán, hàng quán.
- * **Houblon**. * Xà ma thảo ou cỏ trầu dắng.
- * **Houe**. Cuốc quắp.
- * **Houille**. Than mỏ; mine de —, mỏ than.
- * **Houillère**. Mỏ than.
- * **Houlette**. Gậy kè chăn.
- * **Houleux**, mer houleuse. Nước biển rẩy lên.
- * **Houppe**. Chóp, chóp lông chiên.
- * **Houppelande**. Áo dài ngoài.
- * **Housse**. Chăn, đệm; — de cheval, bành (ngựa).
- Houssine**, baguette. Roi nhỏ, vot.
- * **Houssoir**. Phất trần.
- * **Houx**. Cây ô rô; * binh mạt et cầu cát.
- * **Hoyau**. Cuốc chia.
- * **Huche**, armoire. Rương để đồ ăn; —, pétrin, máng thâu bột, thùng thâu bột.
- * **Huer**. Dứa lác, kèu là, xì vả.
- Huile**. Dầu; — de pétrole, dầu mỏ; — d'arachides, dầu lạc; — de ricin, dầu thầu dầu; — de sésame, dầu vừng; — à vernis, trầu.
- Huiler**. Bôi dầu.
- Huileux**. Có dầu, có hơi dầu, dã bôi dầu.
- Huiler**, flacon à huile. Lọ dầu; (tout l'appareil) giá lọ dầu lọ giüm.
- Huis**. Cửa, lối vào; à — clos, đóng cửa, không cho người ta vào.
- Huissier**, qui garde la porte. Kẻ giữ cổng; — chargé de l'ordre, kẻ có việc bắt người ta b lặng; —, scribe, mòn lại, đẽ lại, nhà to.
- Huit**. Tám; ^ bát.
- Huitaine**. Độ tám ngày; dans la —, trong vòng tám ngày.
- Huitième**. Thứ tám; un —, trong tám phần lây một.
- Huître**. Con hâu.
- Humain**, qui touche l'homme. Thuộc về loài người; le genre —, loài người ta; —, sensible, nhân từ, nhân ái.
- Humanité**, les hommes. Loài người ta; —, (virtu), dứa nhân từ, tính khoan nhàn, sự nhân ái.
- Humble**. Khiêm nhượng, hèn; kè hạ mình xuống, kè lây mình làm hèn.
- Eumecté**. Uốt át, dã thầm.
- Humecter**. Nhuần, đượm nhuần, làm cho đượm nhuần, làm cho ướt át.
- * **Humer**. Húp, mút, uòng.
- Huméros**, os. Xương cánh, xương trời vai.
- Humeur**, nature. Tính; —, substance fluide, khí, nước.
- Humide**. Uốt, muốt, dầm dề.
- Humidité**. Hơi, hơi đất, hơi khí.

Humiliant. Làm cho xấu hổ, làm xỉ nhục.

Humiliation. Lời diệc bách, sự hạ xuồng, sự làm cho ô danh.

Humilier. Hạ xuồng, làm cho ô danh, làm cho xấu hổ ; s'—, lèy lòng khiêm nhượng, hạ mình xuồng ; s'— en demandant quelque chose, cản cờ cúi đầu, cản cờ mà lạy.

Humilité. Đức khiêm nhượng, sự hạ mình xuồng ; le premier de tous en —, vẻ nhân đức khiêm nhượng thì người vào bậc nhất.

Humus. Đất tốt cày.

* **Hune.** Vòm trên cột buồm.

* **Huppe,** oiseau. Chào mào rìng *ou* chim rẽ quạt.

* **Huppé.** Có mào.

* **Hure.** Đầu heo rìng.

* **Hurler.** Gầm, gầm thét, tri hô, gọi cù tiếng.

* **Hussard.** Binh kị nước Hungaria.

* **Hutte.** Lều.

* **Hyacinthe,** pierre précieuse. Xích ngọc ; — de Chine, *ou* jacinthe, fl. * tú ru hoa.

Hybride (animal). Vật sinh ra bởi hai vật khác giống nhau.

Hydraulique. Thuộc về máy nước, di vì nước.

Hydre. Rắn nước ; — (superst.), rắn cỏ bảy đầu.

Hydrocèle. Tràng hạ nang hưu thuỷ ; tật ruột sa có nước lộn vuỗi.

Hydrocéphale. Bệnh thủy thũng no i dầu.

Hydrogène. Âm khí.

Hydrographie. Hoá đồ hà hải ; bản đồ các sông biển ; bài nói về các sông biển.

Hydromel. Mật ong pha nước.

Hydropobe. (Chó) dại ; (người) dã phải chó dại cắn.

Hydrophobie. Sự görn nước, bệnh dại.

Hydropique. Kẻ phải bệnh thủy thũng.

Hydropsie. Bệnh thủy thũng.

Hydroscopé. Kẻ biết tim mạch nước.

Hyène. * Sơn cầu.

Hygiène. Nghề giữ mình khoẻ.

Hygiénique. (Thuốc) tốt cho được giữ mình khoẻ mạnh.

Hygrométrie. Số (nghề) biết khí giờ trót là bao nhiêu.

Hymen. Phép hôn nhân, lễ cưới, sự hôn phối.

Hymne. Ca, ca ngợi, ca vịnh ; — de l'Église, thơ hát mừng Thiên Chúa, hymnô.

Hypallage. Cách nói kia (về phép văn chương).

Hyperbole, figure de rhétorique. Cách nói thêm, nói quá.

Hypnotisme. Sự ngủ (ngoài cách tự nhiên) ; phép bắt người ta ngủ.

Hypocondre. Nơi cạnh nương long, nơi hông.

Hypocondriaque, triste. Sầu sụ, căm mâu ; —, malade de l'hypocondrie, có bệnh noi hông.

Hypocondrie. Tính lầu bầu, tính rầu rĩ.

Hypocrisie. Sự giả hình, sự binh bối, tài xuất hình.

Hypocrite. Kẻ giả hình (người nhân đức) ; kẻ kinh bối.

Hypogastre. Bụng dưới, hạ phúc.

Hypogée. Hang xầy dưới đất.

Hypoglosse. Phần dưới lưỡi ; ung dưới lưỡi.

Hypostase. Sự vị, sự ngôi, sự hưu ; (il y a en Dieu) trois hypostases, tạm vị nhật thể.

Hypothéquer. Cỏ, dọ, cầm cỏ ; — des champs, khê ruộng, dợ ruộng.

Hypothèse. Điều giả như, sự giả như.

Hypothétique. Sự giả như, chẳng thật.

Hysope. * Ngưu tất, kinh giới.

Hystérie. Bệnh (người nữ) nơi tử cung.

I

Ibidem. Cũng một nơi ấy, cũng một khi ấy.

Ichtyophage. Cá kề hay ăn cá.

Ici (adv.). Đây, ở đây.

Iconoclaste. Những quân rỗi đạo hay phá các tượng ảnh.

Ictère. Bệnh hoàng đản ; bệnh bùng beo.

Idéal, qui est dans l'esprit. (Sự gì) đã bày vẽ trong trí, đã chịu xuyên tạc trong trí mà thôi : —, parfait, tốt, quí, trọng, lòn vẹn.

Idée. Sự tri vẽ, hình thể mọi sự chúa trong trí khôn, cách thể tưởng.

Identifier, comparer. Sánh, so sánh ; s' — s'assimiler, lây ý, liệu rõ ý.

Identique. Cũng một, cũng là một.

Ides. Ngày 13 hay là 15 (tuỳ tháng).

Idiome. Tiêng, tiếng cuộc ngử.

Idiot. Kẻ dại, kẻ dại dột, ngu độn, ngu nột, ngu ngo, lù cù.

Idiotisme. Kiều nói riêng về tiếng nước nào.

Idolâtre. Kẻ thờ tượng bụt thần, kẻ ngoại đạo.

Idolâtrie. Đạo bụt thần ma quỉ, sự thờ bụt thần.

Idole. Tượng bụt thần, bụt thần, các giòng có hình tượng kẻ ngoại thờ đồi trú.

Idylle. Ca vần mục đồng.

If. Sam bá thư.

Ignome (plusieurs espèces). Củ từ, củ, ngà, củ mài, củ tía, củ cọc giậu.

Ignare. Dốt nát, mê muội, dốt đặc chẳng biết đì gì sot.

Igné. Băng lửa ; nóng, đồ, sáng (như lửa).

Ignoble. Hèn hạ, phàm hèn, phàm nhàn ; —, honteux, xâu xa, gớm.

Ignominie. Sự ô danh, sự xâu hổ.

Ignominieux. Xâu xa, hèn hạ, xâu hổ, làm cho sỉ nhục.

Ignorance. Sự dốt nát, sự chẳng biết ; sự vô tri.

Ignorant, ignare (voy. ce mot) ; —, qui ne sait pas, kẻ không biết, dốt.

Ignoré, inconnu. (Người, sự gì) người ta không nhìn dến ; chẳng có danh tiếng gì.

Ignorer. Chẳng biết, chẳng quen.

Iguane. Con kỳ đà.

Il (V. pron. de la 3e p. Gram. n° 184).

Ille. Gò ; cù lao ; presqu' —, gò có giải dắt nồi vuôi dắt liên.

Iléon. Ruột non.

Illes. Hồng ; ruột.

Illégal. Trái phép, trái lề luật.

Illégitime (enfant). Con gian sinh, con ngoại tình, con chơi ác..

Illettré. Chẳng có chữ nghĩa.

Illicite. Trái luật, trái lề ; (sự gì) không được làm.

Illico. Tức thì, lập tức, thoát chóc.

Illisible. Chữ thì chẳng xem được.

Illogique. Chẳng lý sự, chẳng cứ lẽ.

Illuminations joyeuses. Hội song dặng, hội đèn.

Illuminate. Soi sáng, làm cho soi sáng ; — en signe de joie, kéo đèn, kéo song dặng.

Illusion (se faire). Sự dối mình lầm.

Illusoire. Dối trá, giả trá, chẳng chán ; (diêu) mơ màng.

Illustration. Sự sáng, sự soi sáng ; sự sáng danh ; —, images imprimées, hình vẽ.

Illustre. Danh vọng, sáng, sang trọng ; nom —, tên trọng.

Illustrer. Làm cho nên sang trọng vinh hiển ; s' —, nỗi, nổi danh, nên danh vọng vinh hiển.

Ilot. Gò con, cồn ; —, au milieu du fleuve, cồn soi.

Image, ressemblance. Hình bể ngoài cũng như ; — figure, bóng, hình bóng ; la figure est l' — de l'àme, mặt mũi là như gương linh hồn ; — représentation en sculpture, ảnh tượng ; — en papier, ảnh giấy ; — encadrée, ảnh kẽ ; des rangées d' —, câu đói.

Imagé. Có bóng, (cách) nói bóng.

Imaginaire. (Sự gì) trí khôn bày đặt chẳng thật.

Imagination, faculté de l'àme. Trí vĩ, trí bày đặt ; des imaginations, sự gì trí khôn bày đặt ; điều to tưởng ; sự gì in trí.

Imaginer. Bày vĩ, bày đặt ; s' —, in trí, bày trong trí khôn, to tưởng dòng dài.

Imbécile. Kẻ dại, ngu, dần dộn.

Imberbe, qui est sans barbe. Không có dâu ; — jeune, trẻ người, trẻ tuổi, nhở tuổi, còn trẻ trung.

Imbiber. Thâm, thâm lây ; mít, hút lây ; giúng nước ; s' —, ra urót, thâm (nước), dầm mình.

Imbriquer. Lợp ngôi vò mảng, lợp ngôi âm dương.

Imbu. Đã chịu nước, dã thâm ; — (au fig.), sùng nhiệm (dạo bụi, v. v.).

Imitable. Có thể bắt chước được ; có thể mạo được.

Imitation. Sự bắt chước : sự gì đã làm cũ mẫu nào ; à l' — de, theo gương.

Imiter. Bắt chước, cũ mẫu ; — une signature, mạo (giả) chữ ký.

Immaculé. Nguyên vẹn, vẹn sạch, chẳng có dâu vết gì, chẳng mắc tội ;

l'Immaculée Conception, Đức Bà Maria chẳng hề mắc tội tổ tông truyền ; Đức Bà sạch mọi giống tội từ lúc bẩm thai.

Immanquable. Chắc hẳn, chẳng sai.

Immatériel. Vô hình, thiêng liêng.

Immatriculer. Biên vào sổ.

Immédiat. Gắn, liền, giáp.

Immédiatement (adv.). Ngay lập tức, tức thì, ngay bây giờ ; — après, liền nhau.

Immémorial (de temps). Từ xưa đến rày, xưa nay.

Immense, sans mesure. Vô lượng vô biên ; vô cùng ; —, très grand, cả thế, lớn lám, quá chừng, gồm ; une — somme d'argent, tiền bạc vô kể.

Immensité. Sự vô lượng, sự lớn lám.

Immerger. Gim xuồng ; s' —, hụp xuồng, hụp lặn.

Immérité. Oan, trái lẽ, chẳng đáng.

Immeuble. Ruộng điền, điền sản, của chìm.

Immigration. Sự sang b nước khác.

Immigrer. Sang nước khác ; sang lập gia cư.

Imminent. Gắn đèn, sắp.

Immiscer (s'). Giàu minh trong ; giúng tay vào ; — dans l'ouvrage d'autrui, xen vào việc người ta.

Immobile. Chẳng động, yên, đứng yên.

Immodéré. Tháy quá, chẳng giữ mực, chẳng vừa phải, vô độ.

Immodeste. Vô phép, dã manh nét ; jouer des jeux immodestes, chơi ác ; paroles —, những lời uệ tạp, bẩn thỉu.

Immodesties. Ác nghiệp ; trác nết, xấu nết ; cách làm ou việc chẳng nên.

Immoler. Giết làm chà lẽ, dâng tề ; s' —, dâng minh, liều minh.

Immonde. Dơ dáy, nhơ nh López, ô uế, bẩn thỉu.

Immondices. Phân bón giàu, sự bẩn thỉu, sự dơ dáy.

Immoral. Trái phép, tục tĩu, ô uế, thô tháp.

Immortaliser. Lưu truyền vạn代.

Immortalité. Sự hằng sống, sự chẳng
hay hư nát.

Immortel. Chẳng hay chết, hằng sống,
chẳng hay hết, hằng có mãi.

Immortelle, fl. * Thiên nhật hồng.

Immortifié. Kè chảng hâm minh; kè
theo tính xác thịt.

Immutable. Chẳng hay thay đổi, vững
bên.

Immunité, exemption. Sự khôi, sự
chẳng mắc phải.

Impair. Lè, chảng chẵn; jouer à pair
et —, đánh chẵn lè.

Impalpable. Không dà đèn được.

Imparfait. Chẳng lợn; —, inachevé,
chưa xong, chưa rồi.

Impartial. Công bằng, không thiên tư.

Impartialité. Sự công bằng; sự chảng
thiên tư.

Impasse. Phò dọc dạo.

Impassible, ferme; Chẳng động, vững
vàng, khăng khăng một mực; — à la
douleur, chảng thấy đau.

Impatience. Sự chảng nhịn, sự hay
gắt, lòng gắt, sự tức mình.

Impatient. Chẳng hay nhịn, hay gắt
gỗng, có lòng gắt, hay tức mình.

Impatienter. Giục, trêu chọc, ghẹo;
—, tức mình, gắt.

Impeccable. Khỏi tội, chảng mắc tội
được.

Impénétrable. Chẳng chịu thấu suốt
được; chảng có thể vào; homme —,
người thâm hiểm, kín nhiệm.

Impénitence. Sự chảng ăn năn tội,
sự chảng hâm minh đèn tội.

Impératrice. Bà hoàng hậu (thượng vị).

Imperceptible. Con mắt xem chảng
thấy.

Imperfection. Sự chảng được lợn;
lỗi rất nhẹ.

Impérial (adj.). Thuộc về hoàng đế;
thuộc về vua thượng vị.

Impéieux. Hay truyền khiên; ordre
—, diều bảo cách kiêu hãnh.

Impéritie. Sự chảng từng, sự vụng về.

Imperméable (subs.). — annamite. Áo
toi, áo bị; — français. Áo nhưa.

Imperméable (adj.). Không thấu qua
được.

Impersonnel. Chẳng có ngôi; (lời gì)
chẳng chỉ tên ai.

Impertinent, sot. Notted, ngu dại;
—, insolent, xâm lấn, vô phép, ngô
nghịch.

Imperturbable. Chẳng hay động,
chảng ra bồi rồi được, vững vàng.

Impétigo. Tật hắc lào, tật lác, tật lᾶi,
tật lang ben.

Impétueux. Mạnh lâm, hảm hảm.

Impétuosité. Cơn mạnh, sức mạnh.

Impie, incrédule. Kè phạm đức tin,
bất nghĩa bất trung cùng Đức Chúa
Lời.

Impiéte. Sự phạm đèn sự đạo, sự
phạm đức tin.

Impitoyable. Cứng lòng, chảng hay
thương, dữ, vô tâm.

Implacable. Chẳng ra êm lòng được,
chảng nguội được, kè hiềm khích.

Implanter. Gieo vào, trồng; fig., in
vào, biến vào, ghi vào; fig., s'—, in
vào lòng.

Implicite. Chẳng rõ song đã gồm
trong lời khác hay là ý khác.

Impliquer (s'). Giàu minh, liều minh;
être impliqué (par ex. dans une sen-
tence), can án; être impliqué dans
les superstitions, mắc việc rồi.

Implorer. Cầu xin, xin lỗi, xin, van.

Impoli. Vô phép, bất lịch sự, quê mùa.

Impolitesse, Sự bất lịch sự, sự quê
mùa.

Impopulaire. Không được lòng dân;
không ưa dân.

Importance. Có hệ trọng; chose d'—,
việc gì có hệ trọng.

Important. Nặng, trọng, can hệ, cả thế; il est bien —..., có hệ trọng, có ích trọng.

Importation. Sự chở dồ vào nhà nước.

Importer, introduire dans. Chở sang, chở dồ vào (nhà nước mình); v. imp. il importe, can hệ, có hệ trọng, có ích trọng, là sự cả thế; peu importe, chẳng hệ gì, chẳng can gì.

Importun. Trái, trái thì, trái mùa, hay quay, rầy râ.

Importunément. Cách rầy râ, cách bất tiện, hay sinh khó lòng.

Importuner. Làm phiền lòng (ai). làm khó lòng, khuây khuất.

Importunité. Sự khuây khuất, sự rầy râ.

Imposant. Nghiêm trang, oai nghi, đáng kính.

Imposer, mettre des impôts. Đánh thuế, bồi tiền; — silence (à quelqu'un), bắt ai nín lặng; — un nom, đặt tên; — les mains, gio tay trên đầu; en —, tromper, bắt nạt.

Impossible. Không được, chẳng có thể làm được.

Imposteur. Kẻ man trả, dứa gian dối, kẻ lừa dối.

Imposture. Sự gian lận, sự dối trả.

Impôt. Thuê, thuế má; — foncier, thuê dién thô; — de capitation, thuê số định; lever l', đánh thuê; recueillir l', thu thuê, góp thuê; livrer l', nộp thuê; pardonner l', xá thuê, nhiêu thuê.

Impotent. Yếu sức, que.

Impracticable. Không làm được; chemin —, đường (đèn) không đi được.

Imprécation. Sự thề rủa, lời thề rủa, sự chửi; dire des imprécations, rủa, chúc sự dữ.

Imprégnner. Giội, thâm; s'—, giội.

Imprenable. Không chịu bắt được.

Impression. Sự in, sự ăn vào, sự đóng dấu; faire — sur quelqu'un, làm cho ai động lòng.

Impressionnable. Dễ động, dễ uốn.

Impressionner. Làm cho động lòng, làm cho chuyễn.

Imprévoyance. Sự vô ý, sự vô lự, sự chẳng lo kĩ; perdre par —, thất lạc.

Imprévoyant. Chẳng hay lo phòng, o hờ, vô lự; chẳng dự trước, chẳng ngờ.

Imprévu. Bất kì, bất thình linh; bất ý.

Imprimer, faire une empreinte. Ấn xuồng, đóng, thích; — un livre, in sách; — dans le cœur, in vào lòng.

Imprimerie. Nhà in, nghề in.

Imprimeur. Thợ in, kẻ in.

Improbable. Âu là chẳng thật, phòng thì chẳng có, dễ chẳng có, chẳng có lẽ nào mà chứng.

Impropre. Chẳng vừa, chẳng xứng.

Improprement. Cách chẳng xứng, cách chẳng hợp.

Improuver. Chẳng ưng, trách, phi, chê; chẳng nhận, chẳng ưa.

Improviser. Nói thuộc lòng; nói bất kỳ chẳng ngờ; giảng bài tinh cù; giảng chẳng kịp suy trước.

Improviste (à l'). Bất thình linh, bất kì, bỗng chốc.

Imprudement. Cách chẳng khôn.

Imprudence. Sự làm liều, sự chẳng khôn, sự vô ý vô tú, sự nhẹ tính; par —, vì vô ý chẳng biết.

Imprudent. Hay liều mình, vô ý vô tú, nhẹ tính, chẳng suy, hăng hè.

Impubère. Chưa đến tuổi trưởng; chưa mọc râu.

Impudense. Sự tro tráo, sự xác láo, sự bạo ngược, sự chẳng biết thiện.

Impudent. Xác láo, tro tráo, chẳng hay hổ thiện; mặt chai đá, có mặt đe, lầy lụa.

Impudicité. Tinh mè dâm dục, lòng mê sắc dục.

Impudique. Mê dâm dục, mê dâm, hư thân, do dày, buông tuồng.

Impuissance. Sự yếu sức, sự làm chẳng nổi, sự chẳng được.

Impuissant. Chẳng có thể, chẳng có sức, yếu sức, chẳng được.

Impulsion physique. Sự dun, sự động, sự giắc; — morale, sự khuyên, sự xui giục, sự đỡ dành.

Impunément. Khỏi hình phạt, cách chẳng phải phạt.

Impuni. Khỏi hình phạt, khỏi phải phạt.

Impur. Chẳng sạch, ô gi; —, impudique, mê dâm dục, do dày, ô uê, hoa tình.

Impureté. Sự do dày, sự ô uê; fig., sự dâm dục.

Imputé. Đặt cho, đồ lại cho, ngờ vực; —, mettre à un compte, biên vào sổ, tính toán.

Inabordable. Chẳng có thể tới đèn được, hiềm hóc; homme —, người có tính xấu hay gắt; người trồ lầm việc.

Inacceptable. Không nhận được.

Inaccessible. Chẳng có thể tới đèn được, sờm, rậm; — à la pitié, chẳng hay động lòng thương.

Inaccoutumé. Mới lạ, khác thường.

Inachevé. Chưa xong, chưa lợn, chưa thành; laisser un ouvrage —, bỏ hagy, bỏ dở việc.

Inactif. Kè ở nhung, làm biếng, lười.

Inaction, inertie. Sự trễ nải, sự xong tay, sự ngay lứng.

Inadmissible. Chẳng đáng nhận; — aux examens, không đồ mật khoá.

Inadvertance. Sự vô ý, sự chẳng nghĩ đến.

Inaliénable. Không được bán.

Inaltérable. Chẳng nên hư được.

Inadmissible. Không chịu mà được.

Inamovible. Chẳng xé dịch được; situation —, chức chẳng cắt (rút) được.

Inanimé. Đã chết, chẳng sống; les êtres inanimés, giống có sinh hồn, vô trí giác.

Inanition. Sự nhịn đói, sự là đói.

Inappétence. Sự chẳng khao khát; sự không thèm, sự chẳng thắc lèm; vaincre l'— par de l'exercice, xốc xác mà khêu dậy.

Inappréciable. Quí giá quá chừng.

Inapte. Chẳng có tài hay là sức; không có đủ điều mà.

Inaptitude. Sự vụng về, sự chẳng từng, sự không có đủ điều mà.

Inarticulés (mots). Lời chẳng rõ.

Inattaquable. Chẳng chịu bắt được, kiên cố, vững bền, không trị được.

Inattendu. Bất thình lình, bỗng chốc.

Inattentif. Vô lự, sơ suất, chẳng lo.

Inaugurer, faire l'inauguration de. Dâng, cúng, thử, khai, mở; —, commencer v. g. l'année, mừng, mừng ngày, mừng tết.

Inavivable. (Việc gì) xâu đèn nổi không dám nói ra, không dám tỏ ra.

Incalculable. Vô số, vô vàn vô số, kể chẳng xiết được.

Incandescent. Đỏ như lửa, cháy lửa lên; nóng như lửa vậy.

Incantation. Bùa, sự êm chú, phù phép.

Incapable. Chẳng có sức, chẳng nổi, không được; —, ignorant, dốt nát.

Incapacité. Sự chẳng có sức, sự chẳng quen, sự chẳng biết, sự dốt nát.

Incarcerer. Giiam, giam cầm, nhốt, bỏ vào ngục.

Incarnat. Mùi hồng hồng.

Incarnation (de N. S.). Sự (Đức chúa Jésu) mặc lấy tính loài người, sự giáng sinh.

Incarner (s'). Mặc lây tính loài người, giáng sinh.

Incartade. Sự tro, tráo, sự xác láo.

Incendiaire. Kẻ đốt nhà cùa, thằng thiêu gia ; fusée —, hoa hổ.

Incendie. Sự cháy nhà, sự đốt nhà, sự thiêu gia, kẻ phản ; maison détruite par l'—, nhà đã phải cháy.

Incendier. Đốt, thiêu, phản hỏa.

Uncertain, douteux. Chẳng chắc, còn hổ dồ, có lẽ mà hổ nghi ; temps —, giờ giờ.

Incertitude. Sự chưa quyết, sự chảng tỏ, sự chẳng chắc, sự lưỡng lự, lòng nghi hoặc.

Incessamment. Luôn, mãi, luân mãi.

Incessant. Mãi, chẳng có khi dừng.

Inceste. Tội loạn luân, tội cùng người thân thích.

Incestueux. Có tội loạn luân.

Incident, événement. Tích xảy ra, sự tình cờ.

Incinérer. Đốt xác kẻ chết (cho ra lo).

Inciser. Xéo, cắt, thich, khắc, cắt khắc, khía rách.

Incisif (discours). Bài hay đót, sự nói trì chiết, lời nói túc ách.

Incision. Sự rách, sự mổ, nơi đã cắt, chỗ đã khắc.

Inciter. Giục, thối thúc, khuyên.

Incivil. Bất lịch sự, vô phép, quê mùa, thô tháp.

Incivilité. Sự vô phép, sự bất lịch sự.

Inclinaison. Sự dốc, sự nghiêng, sự lệch, dang dốc.

Inclination de la tête. Bái gật đầu ; — profonde, bái sâu ; — médiocre, bái nồng.

Incliné. Dốc, nghiêng, chêch lệch ; fig., chiếu vế.

Incliner. Uốn cong, bát xuồng, trờ ra dang khác ; — la tête, cúi đầu ; — un parasol, ghi long ; s'—, cúi đầu, cúi mình.

Inclure. Tra vào, đặt trong.

Inclus. Đã tóm, đã kiêm, đã đe trong.

Incognito. Cách kín, cách thầm, cách trộm.

Incohérent. Chẳng hợp ý, chẳng thuận ý, chẳng có lý.

Incolore. Chẳng có sắc nào, phi sắc.

Incomber. Thuộc về, là chính việc.

Incombustible. Chẳng chịu đốt được, không thiêu được.

Incommensurable. Không do đặc được, không có ngắn, không có chừng.

Incommode. Chẳng dễ, không vừa ; une personne —, người khó ăn khó ăt.

Incommode par la maladie. Có hơi bệnh ; không được khỏe là bao nhiêu.

Incommoder. Khuây khuêt, làm khó sờ, nhiễu phiền.

Incommunicable. Không chịu thông cho ai được, không thuộc về kẽ khác được.

Incomparable. Chẳng ai sánh tay được, nổi trên hết, trỗi chúng.

Incompatible, opposé. Khác tính, nghịch cùng.

Incompétent. Không có quyền mà xúi, thiêu quyền mà...

Incomplet. Chẳng lọn.

Incompréhensible. Không có thể hiểu được ; vô lượng vô biên ; quá trí người ta hiểu chẳng được.

Inconciliable. Khác tính, nghịch.

Inconduite. Thói ăn ở buông tuồng.

Incongru. Vô phép, thô tục, chẳng xứng, chẳng vừa.

Inconnu. Chẳng ai quen biết, lạ mặt ; người dị dạng.

Inconscient. Không biết, dở người.

Inconséquent. Hay thay đổi, lúng lo, nhẹ tính ; chẳng hợp.

Inconsidéré. Lèu láo, vô ý vô tú, lộp cộp, lộn bậy, lom nhom.

Inconsolable. Chẳng chịu yênủi được.

Inconstance. Sự hay đổi ý, sự chẳng cứ trực, tính lăng quăng.

Inconstant. Bất bướng, hay thay đổi, hay đổi ý, lăng quăng.

Incontestable. Không ai bê được, không ai hạch được.

Incontesté. Không có ai bê, không có ai cãi.

Incontinence. Sự mê dâm, sự buông tuồng, sự chẳng hâm tính xác thịt.

Incontinent, non chaste. Mê dâm, buông tuồng, kè không hâm tính xác thịt.

Incontinent (adv.), aussitôt. Ngày, ngay bây giờ, tức thì.

Inconvenience. Sự chẳng xứng, sự xấu.

Inconvénient. Sự bất tiện, sự thiệt hại.

Incorporel. Không có xác, vô hình vô tượng, thiêng liêng.

Incorporer. Cho vào, pha vào.

Incorrect. Có nhiều lỗi, xấu bụng ; —, impoli, vô phép, bất lịch sự.

Incorrigeable. Chẳng chữa được, không ai sửa lại được, bất trị.

Incorruptible. Chẳng hư nát được ; fig., chẳng chịu đổ vỡ đằng trái được.

Incrédule. Kè chẳng tin, kè cứng lòng tin ; —, athée, kè vô đạo.

Incriminer. Cáo, cáo gian ; —, reprocher, tránh.

Incroyable. Chẳng có lẽ mà tin được, quá sự tin, lạ lùng.

Incroyant. Kè không có lòng tin ; vô đạo.

Inscrustation. Sự khâm ; nghẽ khâm.

Incrusté. Khâm; plateau —, khay xà cù.

Incruster. Khâm ; — en plain, khâm chìm ; — en relief, khâm nổi.

Incrusteur. Thợ khâm xà cù.

Incubation. Sự nằm sấp, sự áp trung.

Inculper. Cáo, dòm tội.

Inculquer. In vào lòng, ghi tạc.

Inculte (terre). Hoang, hoang vu ; fig., homme —, người quê mùa.

Incurable. Không đã được, không khỏi được.

Incurie. Sự vô lỵ, tính o hờ, sự không lo kĩ.

Incursion. Sự chạy vào, sự xông pha.

Indécence. Sự chẳng nên, sự lỗi nhàn đức sạch sẽ.

Indécent. Chẳng nên, không xứng, tục tĩu, trái nhân đức sạch sẽ.

Indéchiffrable. Không hiểu được, không cất nghĩa được.

Indécis (caractère). Nản trí khôn, người lâng lưởng, lảng lơ.

Indéfini, sans fin déterminée. Không có cùng, không có hạn ; —, vague, không rõ.

Indéfiniment. Vô cùng.

Indéfinissable. Chẳng có thể cất nghĩa được.

Indélébile. Không chịu xoá được, không huỷ di được.

Indélibéré. Vô ý vô tú, không suy dèn trước.

Indélicat. Không biết phép, bất lịch sự, không hay.

Indemne. Chẳng phải nao.

Indemniser. Bù lại, đền.

Indemnité. Sự bù lại, tiền đền.

Indéniable. Không có thể chối được.

Indépendance, liberté. Sự được thông đồng, phép ở mặc ý mình.

Indépendant. Không thuộc về (ai, sự gì), thông đồng.

Indestructible. Không chết được, vững chắt.

Indéterminé. Không định cùng ; —, irresolu, nản trí khôn.

Index (doigt). Ngón tay trỏ.

Indice. Dấu chỉ, chứng, tích, hiệu, sự gì tỏ ra.

Indicible. Lạ lùng, cả thể quá lưỡi người ta nói ra chẳng được.

Indienne, étoffe. Vải tây hoa.

Indifférence. Sự chẳng muôn về dáng nào hon.

Indifférent. Chẳng tốt chẳng xấu, chẳng chiều dáng nào hon, dáng nào cũng được.

Indigence. Sự thiêu thòn, sự bần cùng, sự khốn khốn ; tomber dans l' —, sa cơ, nên nghèo dối.

Indigène. Kẻ bản cuộc, kẻ bản cư.

Indigent. Khó khăn, nghèo, bần nhàn.

Indigeste. Khó tiêu ; —, confus, bậy bạ, lộn lạo, bã chả.

Indigestion. Sự không tiêu đồ ăn, sự không tiêu thực, sự ách bụng.

Indignation. Sự tức giận, sự thị phỉ nộ.

Indigne. Chẳng xứng, chẳng đáng ; —, inconvenant, phàm hèn, xấu xa, gớm ghiếc, vô phép lầm ; faire une communion —, làm hư phép Minh Thành, chịu phép Minh Thánh cách chẳng nên.

Indigné. Giận lầm, tức mình.

Indigner. Gây giận, trêu chọc ; s' —, tức giận, lày làm tức mình.

Indignité. Sự chẳng xứng, sự phàm hèn ; —, outrage, việc ou lời xấu xa.

Indigo. Chàm.

Indigotier. * Đai thanh ou lam thảo.

Indiquer. Chỉ, chỉ trỏ, chỉ dẫn, tò ra ; — un jour, hẹn ngày.

Indirect. Chẳng giảng thẳng ; quanh queo, quanh co.

Indiscipline. Sự chẳng giữ phép tắc ; sự bậy bạ.

Indiscipliné. Bất trị, khó sửa dạy, không giữ luật phép, nghịch.

Indiscret. Không biết giữ, láo, trông dạ, trông bụng.

Indiscutable, Không có lẽ nào mà chối mà cãi được.

Indiscréption. Sự không biết giữ, sự trông dạ, trông bụng.

Indispensable. Cần, cần phải có.

Indisposé par la maladie. Ôm nhẹ, ôm nhom, uốn mình, non súc, yêu ớt ; — par le mauvais temps, chướng khí.

Indisposer (quelqu'un). Mắt lòng ai, mắt nghĩa cùng ai ; —, mettre la brouille entre plusieurs, làm cho bát thuận.

Indisposition, manvaise santé. Sự yêu ớt, sự căm rứt ; — passagère, chướng khí, bệnh chướng, sự uốn mình, sự ôm nhẹ.

Indissoluble. Không chịu tan ra, không tháo ra được, chẳng gõ được.

Indistinct, non clair. Không rõ ; —, commun, chung.

Indistinctement. Cách chung, cách chẳng nể ai, chẳng kì, cách không phân biệt.

Individu, homme. Thàng, quách, người, tên.

Individuel. Thuộc về một người, từng người một.

Individuellement. Từng người một.

Indivis. Chẳng có chịu phân chia.

Indivisible. Chẳng chịu phân chia được.

Indocile. Khó bảo, bất trị, khó ăn khó nói.

Indolence. Sự trễ nải, sự lười.

Indolent. Trễ nải, lười, vô tâm tinh, kè chẳng có lòng vũng.

Indompté. Không ai trị được, bất khống.

Indomptable. Chẳng chịu trị được, bất khống, cứng cổ, bất trị ; cheval —, ngựa chẳng thuần ; jeune homme —, con trai ngỗ nghịch, bất trị.

Indubitable. Chắc thật, hẳn thật, chẳng khá nghi hoặc.

Induction. Lẽ luận chung bởi xét nhiều điều riêng.

Indue (heure). Giờ không tiễn, trái thì giờ, qua giờ.

Induire, pousser à. Khuyên, rủ, giục, xui giục, dỗ ; — en erreur, phỉnh phờ, lừa dối.

Indulgence. Sự dung thứ, lòng thương yêu ; —, grâce, ơn indul ; — plénière, indul đầy, đại xá, ân xá ; — de cent jours, indul một trăm ngày (sự tha phần và phải chịu dù trăm ngày cứ lệ đòi xưa).

Indulgent. Dung thứ, có lòng thương yêu, dong, duông, rộng duông.

Indult. Phép rộng (Đức Thánh Phapha ban).

Indument. Trái phép.

Industrie, profession. Nghề ; —, adresse, tài, tài trí, mưu chước.

Industrieux, habile. Có tài, tài năng, khéo.

Inébranlable. Chẳng hay núng, không lung lay được, vững vàng.

Inédit (livre). Sách chưa in ; histoire inédite, truyện gì chưa có ai biết.

Ineffable. Cả thế quá lười người ta nói ra chẳng được.

Ineffaçable. Chẳng chịu xoá được.

Inefficace. Vô ích, chẳng linh nghiệm, không có sức chữa.

Inégal. Không bằng, chẳng bằng phẳng, không xứng xuôi, so le ; chemin —, đàng gấp ghênh, nghèo đàng.

Inéligible. Không được chọn, không chịu bầu lên được.

Inéluctable. (Người ta) không lánh khỏi được.

Inénarrable. Lạ lùng quá sức, cả thế quá lười nói chẳng được.

Inept. Ngu dại, nột trí, mặt nạc, phi lý, nghênh ngác.

Ineptie. Sự dại dột, lòi ròm, điêu trêu tật ; dire des inepties, nói ròm truyện.

Inépuisable. Chẳng chịu mực cạn được, vô cùng, chẳng hay hết.

Inerte. Ra như chêt, chẳng động ; nặng nề, tro tro, non lòng.

Inertie. Sự chẳng động được, sự nặng nề, sự non lòng.

Inespéré. Chẳng ai ngờ, bất ưng.

Inestimable. Quí giá lắm, vô giá, không đánh giá được.

Inévitable. (Người ta) không lánh được.

Inexact, faux. Chẳng thật.

Inexcusable. Chẳng sao chữa được, không chữa (gõ) minh được.

Inexercé. Chưa tập, không quen, chưa từng ; vọc vạch.

Inexorable. Chẳng nghe lời xin, công thẳng ; chẳng ai làm cho động lòng thương được.

Inexpérimenté. Chưa quen, chưa tập, bơ ngo, vu vor.

Inexplicable. Không có ai cắt nghĩa được ; không nói được, không ai diễn nghĩa được.

Inexploré. (Nơi nào) chưa có ai do khám.

Inexprimable. Không nói ra được, quá lười người ta nói không được.

Inexpugnable. Kiên cõ, chẳng bắt được, không phá được.

Inextinguible. Không chịu tắt được, không hay chêt, hăng sòng.

Inextricable. Chẳng ai gõ được, (sự gì) rồi rầm hiểm hóc không gõ được, chẳng nhổ được.

Infaillible. Chẳng sai lầm được ; —, certain, chắc, thật.

Infaillibilité (du Pape). Sự Đức Thánh Phapha không sai lầm được.

Infamant. Hư danh, sinh xâu hổ.

Infâme. Hư danh, rất xâu nết ; mener une vie —, ăn ở buông tuồng.

Infamie. Sự ô danh, sự hư danh, sự xâu hổ.

Infanterie. Binh bộ ; — de marine, lính đi thú ngoại cuộc.

Infanticide. Tội giết con mọn mình ; kè giết trẻ con thơ ấu.

Infatigable. Chẳng hay nhọc, đèo sức.

Infatuer (s'). Lây mìn làm trọng.

Infécond. Chẳng sinh sản gì, vô ích, dung, không ra cái gì.

Infect, infector. Hôi hám, thối tha, tanh hôi.

Inférer. Ra diều tuỳ tòng bởi diều khác mà ra, ra câu kêt.

Inférieur (subs.). Kè dưới, kè bê dưới.

Inférieur (adj.). Dưới hơn, thấp hơn ; fig., kém, không bằng ; pas —, chẳng kém gì ; peu —, chẳng kém mấy hot.

Infernal. Thuộc về địa ngục, bởi địa ngục mà ra ; —, très mauvais, dữ tợn, đáng quỉ ; les dieux infernaux, diêm vương.

Infester. Làm hư, làm hại, làm cực, phá phách.

Infidèle. Bất trung, chẳng thật thà ; — envers Dieu, đã sắp đặt cùng Đức Chúa Lời ; ami —, bạn hữu bất trung.

Infidèles (les). Kè ngoại đạo, kè chẳng có đạo thật.

Infidélité. Sự bất trung, lòng chẳng ngay.

Infiltration. Sự rỉ.

Infiltre (s'). Rì, thâm vào.

Infime. Dưới hết, rốt hèn.

Infini. Vô cùng, vô chung, vô hạn, vô sò, vô lượng vô biên.

Infinité. Sự vô cùng, sự vô sò, sự vô lượng vô biên.

Infirme. Kè tật nguyên, yêu ớt, cứ rú, uốn é, liệt.

Infirmer, affaiblir. Làm hại, bát lẽ ; — une sentence, bãi án.

Infirmerie. Nhà kè liệt.

Infirmier. Kè coi sóc kè liệt.

Infirmité. Tật nguyên, bệnh, sự uốn mình, sự yêu mình.

Inflammable. Hay lây lửa, dễ đốt.

Inflammation. Sự đốt, sự nhem lửa ; — (d'une partie malade), sự rát rúa (nơi đâu).

Inflexible (homme). Người cứng tính, người không hay động lòng, kè kè một mực, người không nghe lời xin.

Inflexion. Sự uốn, sự trẽ, vòng quanh ; — de la voix, cung giọng lên bằng xuồng trầm.

Infliger (un châtiment). Bắt va, luận phạt, phạt va, khép án, buộc.

Influence, crédit. Quyền phép, sự thẩm thê, sự đặc thê.

Influencer. Xui giục, thúc, khuyên.

Influent. Có quyền, có thê thẩm, có quyền phép.

Influer. Có sức, có thê, có quyền phép ; đặt cho.

Information, enquête. Sự lây phép quan mà tra hỏi ; prendre des —, tra hỏi, lục xét.

Informe. Xâu hình, chẳng có khuôn mẫu gì, xâu dảng, khó coi, chẳng có hình dạng gì.

Informér, faire connaître. Trinh, rao, cho biết, nhắn tin ; —, faire une enquête, tra hỏi, khám nghiệm ; s —, hỏi, hỏi thăm.

Infortune. Tai vạ, ách nạn, sự khôn nạn, xâu sò, sò giòng.

Infortuné. Khồ, khổ sò, khôn nạn, xâu phận, mắc rủi.

Infraction. Tội, tội phạm, sự lỗi, sự phạm đền (luật gì).

Infuctueux. Chẳng sinh giòng gì, chẳng sinh quả ; dung ; fig., vô ích vô dụng.

Infuser. Ngâm, thâm, thâu, đầm, tắm.

Infusion (une). Thuốc chén ; préparer une —, đồ nước, pha nước (thuốc).

Ingambe. Lanh chai.

Ingénier (s'). Tìm mọi cách, làm hết sức trí khôn, dùng mưu.

Ingénieur. Kẻ dốc việc xây, kẻ ra mầu xây thành.

Ingénieux. Giỏi, khôn khéo, sáu sắc, có tài, tinh tường.

Ingénu. Thật thà, chán chán, cỗ nhàn.

Ingérer (s'). Giày mình, liêu mình vào, xen vào việc người ta.

Ingrat. Bạc, hội bạc, bac ác, tệ bac, vô nhân, vô tâm, chẳng là nghĩa, bất hiếu; (prov.) ăn cháo dài bát ; travail —, việc chẳng sinh lợi lộc gì, việc khó nhọc làm vô ích.

Ingratitudo. Sự hội bạc, sự bạc nghĩa, sự vô nhân hội nghĩa.

Ingredient. Vị (thuốc).

Ingruérissable. Chẳng ai chưa dã được.

Ingurgiter. Bón, dút cơm vào miệng ; — de la nourriture à un enfant, móm cơm ; s'—, ăn uống thái quá, ngon lấy ; uồng li bịt.

Inhabile. Chẳng có tài, chẳng có sức.

Inhabitable. Người ta không ở được.

Inhabité (endroit). (Nơi) không có ai ở.

Inhérent. Hợp làm một, nén như một, chẳng rời ra được.

Inhospitalier (pays). Nơi hiểm chằng ai ở được ; personne inhospitalière, người chẳng hay chịu khách.

Inhumain, cruel. Độc dữ, vô nhân ái, unanh ác, hung ác.

Inhumér. Chôn, vùi đất, lấp đất, mai táng, tống táng.

Inimitable. Chẳng có ai bát chược được.

Inimitié. Sự thù nghịch, sự bất thuận, sự ghét nhau, sự ở bất bình.

Inintelligent. Tối dạ, vô trí.

Inintelligible. Chẳng ai hiểu được ; vô lượng vô biên.

Ininterrompu. Chẳng khi dừng, chẳng khi rời, luôn li.

Inique. Trái phép, trái lẽ, bất công, gian.

Iniquité, injustice. Sự trái phép, sự gian ; —, péché, tội lỗi, sự trái.

Initial. Đầu, thuộc về đầu ; thuộc về thuỷ ; lettre initiale, chữ đầu hết ; chữ lớn, chữ kép.

Initié. Đã được biết điều kín nhiệm. **Initier,** former. Tập, dạy, dạy các sự đại khái về phép nào ; — à des choses secrètes, tổ diều kín nhiệm (cho ai).

Injecter. Tra vào, bồ vào ; thụt (thuốc).

Injecteur. Thông khoan tiêm thuốc.

Injection. Sự bồ vào ; faire une — (méd.) châm, tiêm, thụt (thuốc).

Injonction. Lời truyền dạy, sự buộc làm, lệnh truyền, sự truyền khiên.

Injure. Lời chửi rủa, sự xì nhục, lời diếc dóc, sự xì và ; lời diếc bách ; couvrir quelqu'un d'injures, chửi rủa ai nhuộc nha lám ; les — de l'air, mura gió nắng rét, khí giờ khó chịu.

Injurier. Làm xì nhục, chửi, nói phạm, diếc bách, mang trách.

Injurieux. Làm mất tiếng tốt, làm xì nhục, làm xấu hổ.

Injuste. Trái phép, lỗi nhẫn đức công bằng, bất công, gian.

Injustice. Sự gì trái phép công bằng, sự lỗi phép công bằng.

Inné, naturel. Tự nhiên (có), vốn có.

Innocence. Đức hạnh, sự sạch tội, sự vô tội ; —, simplicité, sự trung trực.

Innocent. Sạch tội, vô tội, oan ; —, simple, có ý ngay, hiền lành ; les Saints Innocents, các thánh anh hào, các thánh trẻ tử vì đạo.

Innocenter. Bênh, nói bệnh.

Inrombrable. Vô sò, vô vận vô sò, không xiết, có xe.

Innovation. Sự mới, sự gì mới lập.

Innover. Lập, lập sự gì mới lạ, đổi thói lệ cũ, thay đổi.

Inobservation. Sự chẳng giữ phép tắc.

Inoccupé. Ở nhung.

Inoculer. Tra vào, châm ; fig., in vào lòng ; — des vices à quelqu'un, nhiễm các nết xấu cho ai.

Inodore. Chẳng có mùi mê gi.

Inoffensif. Hiền, thuần, chẳng làm hại.

Inondation. Lụt, nước lụt ; petite —, lụt ôi.

Inonder. Cố lụt, làm cho ngập, nước tràn ; —, fig., xông vào ; être inondé, phải lụt, chịu lụt, chịu ngập.

Inopiné. Bất ưng, người ta chẳng ngờ, chẳng suy trước.

Inopinément. Bất thình tình, bỗng chóc, cách chẳng ngờ.

Inopportun. Bất tiện, sinh khó lòng.

Inoublié. Chẳng có quên ; hãy còn biệt on.

Inoui. Chưa hề (chịu) nghe thày ; chẳng ai nghe thày ; cruauté inouïe, sự dữ tợn quá sức.

In-petto. Trong bụng, cách kín.

Inquiet. Lo, lo lắng, hay lo, áy náy, bồi rôi, tư lự ; très —, bồi hồi, cực lòng, túng thê.

Inquiéter. Khuây khuát, sinh lo lắng ; —, faire souffrir, bắt bớ ; s'—, lày lầm lo lắng.

Inquiétude. Sự lo lắng, sự lo buồn, sự tư lự.

Inquisiteur, juge. Quan tra xét.

Inquisition, enquête. Sự lây phép quan mà tra hỏi, sự hỏi tra sự gì.

Insaisissable. Hay trượt, hay biến.

Insalubre. Bộc, chẳng lành ; air —, khí độc.

Insanité. Sự diên cuồng, sự sốt máu ; dire des insanités, nói lời nghịch lý.

Insatiable. Chẳng hay no, chẳng hé chán.

Insciemment. Cách chẳng biết, vô ý vô tú, cách chẳng ngờ.

Inscription. Chữ thích, đề, thẻ, hiệu.

Inscrire. Biên vào, chép, đề, thích ; —

un nom, để tên, viết tên, bién tên ; fig., — dans son cœur, ghi vào lòng ; s'—, bién tên, đặt tên, ký tên.

Inscrits. Những người có tên bô.

Inscrits. — La loi ordonne l'inscription de tous les hommes de toutes les professions ; toutefois la coutume, admise depuis longtemps, a fait qu'il n'y a guère d'inscrits (suất bô) que les propriétaires (dién hộ). Tous les cinq ans, un envoyé royal, Khâm mạng, reçoit les rôles ; à son défaut, ce devoir incombe aux grands mandarins des provinces.

La contribution personnelle se compose de la capitulation thàn tiễn et du mảng tiễn.

Il y a plusieurs catégories d'inscrits :

1º Les tráng hạng, classe des hommes forts ; ils supportent toutes les charges et fournissent des soldats et des hommes de corvée ;

2º Les lão hạng, âgés de plus de 55 ans ; ils paient la moitié de la contribution personnelle et ne comptent ni pour les soldats ni pour la corvée ;

3º Les tàn tật hạng, infirmes ; ils ne paient que la moitié de la contribution personnelle ;

4º Les dàn dinh hạng, jeunes gens de 18 à 20 ans ; ils ne paient que la moitié de l'impôt et ne fournissent ni soldats ni hommes de corvée ;

5º Les miến giao hạng comprenant : les lính lê, c'est-à-dire les gardes des phủ et des huyện ; ils paient la moitié de l'impôt et font un mois de garde sur deux.

Les gardiens de monuments — sépultures royales, tombeaux, temples dédiés aux illustrations de la province — sont inscrits sur les mêmes rôles.

Appartiennent encore à cette classe les quan viên tử, fils de mandarins

civils du 5e degré et au-dessus ou des mandarins militaires du 6e degré et au-dessus. Ils ne paient que la moitié de l'impôt personnel ;

6° Les lauréats des examens provinciaux ne paient que l'impôt personnel et sont exempts de la milice et de la corvée ;

7° Le village paie encore l'impôt pour ceux qui ont disparu dans le courant de l'année, dào chū bò ; l'année suivante on les inscrit parmi les dào hạng, disparus, et on ne paie plus rien pour eux.

Ne paient point d'impôts :

1° Les lão nhiêu, vieillards au-dessus de 60 ans ;

2° Les can áń, ceux qui sont sous le coup d'une condamnation grave et attendent que leur sentence soit sanctionnée par le roi ;

3° Les nhiêu tật hạng, ceux qui sont atteints d'infirmités graves ;

4° Les dào hạng, disparus depuis plus d'une année ;

5° Les tử hạng, ceux qui meurent dans l'année ;

6° Les chúc sác hạng — les miến sai hạng, les soldats, les étudiants et les employés des trams.

Insecte. Sàu bọ, loài vật nhö ; les insectes, con trùng.

Insensé. Dại, điên cuồng ; —, extraordinaire, cà thè, quá lẽ, quá chừng.

Insensibilité physique. Sự tê ; — morale, sự cứng lỏng, sự không biết động lỏng.

Insensitive, qui ne sent pas la douleur. Không biết đau, tê ; —, dur à émouvoir, cứng lỏng.

Insensitivelement. Một khi một it, lần lân, dần dần.

Inséparable. Chẳng lia nhau được, chẳng chịu phân chia được.

Insérer. In vào, biến vào, ghi vào ; —, mettre une chose dans une autre, giát, dúc, bỏ vào.

Insidieux. Hay bày mưu mánh, hay làm chước mòc, kẽ lập kẽ.

Insidieusement. Cách rình, cách gian dối ; parler —, nói xược.

Insigne (subst.). Dấu, chứng cớ, hiệu ; — d'une dignité, dấu riêng về chức phầm nào.

Insigne (adj.), remarquable. Quá thường, phù thường, là lùng ; —, noble, sang trọng, công danh, thi danh.

Insignifiant. Lè nhè, không can gì, chẳng hề gì.

Insinuant. Khéo dỗ, kẽ a dua, nói ngọt.

Insinuer. Mách lèo, mách bảo ; s' —, lén vào.

Insipide, sans saveur. Lạt lèo, chẳng có mùi mè ; —, fat, dai, lè nhè, nhì nhằng, lạt lèo.

Irressister. Giục, ăn cắn, thêm lẽ, nói lại ; —, prier avec instance, cõ nài, xin nài.

Insociable. Bất hoà, bất thuận, bất đồng, chẳng chịu kết hợp được.

Insolation. Chứng ngã nắng.

Insolence. Sự làm kiêu hanh, sự xắc láo, sự vô phép.

Insolent. Xắc, xắc láo, vô phép, cục cằn.

Insoler, exposer au soleil. Giải nắng ; —, sécher au soleil, phơi nắng, sái nắng.

Insolite. Lạ, mới, chẳng quen, khác thường, trái thói quen, nghịch thói.

Insoluble. Chẳng tan ra được ; fig., question —, điều gì chẳng ai giải nghĩa được.

Insolvable. Chẳng trả được.

Insomnie. Chứng không ngủ được ; sự thức ; passer une nuit dans l' —, qua lót đêm không ngủ được.

Insoudable. Không do được, sáu lầm ; fig., mystère —, diêu mầu nhiệm không có thể hiểu được.

Insouciant. Chẳng lo việc, chẳng hay lo, vô lỵ, or hờ, hẳng hờ.

Insoumis. Cứng cỗi, bất kháng, bất trị, kẽ chằng nghe lời dạy bảo, ngỗ nghịch.

Inspecter. Xem xét, khám, soát, suy xét ; điểm.

Inspecteur. Quan khám, quan thanh tra ; — des prisons, quan khám ngục ; — des écoles, quan khảo tràng ; — en chef des examens des lettrés, quan chánh giám khảo, chánh chủ khảo ; sous- — des examens, quan phó chủ khảo ; — adjoints, quan sơ khảo, quan phúc khảo,

Inspection. Sự khám, sự khảo ; sự điểm.

Inspiration. Hơi thở, sự thổi vào ; fig., on soi lòng.

Inspiré. Người có ơn Đức Chúa Lời soi lòng sôt sảng.

Inspirer, faire naître dans l'esprit. Sinh giục, khuyên ; — de la crainte, làm cho sợ hãi ; — (neut.), hà hơi vào, thở vào.

Instable. Chẳng vững, chẳng bền, tròng trành, núng níu, lung lay ; fig., người biền cải, lao dao, lung lo.

Installer. Lập, sửa sang, dọn dẹp, đặt.

Instances (faire des). Nói lại, xin bài ; rebuter des —, chối kẽ xin nài.

Instant, moment. Chút, chốc, phút, giây ; encore un —, một chốc nữa ; à l' —, ngay lập tức ; à chaque —, luôn mãi.

Instantané. Trong một giây một phút.

Instar (à l'). Như, cũng như, cứ chước, bắt chước.

Instaurer, installer. Lập, sửa sang, dọn dẹp.

Instigateur. Kẽ xui giục, kẽ thói thúc, khuyên nhủ.

Instiller, verser goutte à goutte. Nhô giọt vào, nhô giọt trên ; fig., rỉ rãnh vào tai.

Instinct. Tinh phú, sự gì tự nhiên xui giục.

Instinctif. Tự nhiên, bồi tính phú mà ra.

Instituer. Lập, tạo thành, đặt.

Institut. Đóng, nhà đóng ; hội.

Instituteur. Thày đồ, thày giáo ; — du chef-lieu de la province, đồ học ; — du phủ, giáo thụ (thụ) ; — du huyện, huân đạo.

Institutrice. Bà giáo, cô giáo.

Institution, commencement Sự bắt đầu ; —, fondements, sự lập, sự xếp đặt ; — maison d'éducation, tràng học, nhà tràng.

Instructeur (de soldats). Kẽ tập binh, kẽ luyện binh.

Instruction, action d'instruire. Lời dạy đồ, sự dạy đồ ; —, savoir, sự thông thái, sự thông biết ; —, ordre. lời truyền, lời bảo, diêu răn ; — judiciaire, sự tra xét tích kiện, các tờ về một đơn kiện ; juge d' —, quan tra xét, quan khám nghiệm.

Instruction. — L'instruction publique en Annam est complètement libre ; mais bien que nullement obligatoire elle est très répandue.

Dans chaque province, pour donner une direction aux études, demeure un đồ học qui en a la surveillance et est professeur au chef-lieu ; il a le grade de tiễn sĩ (docteur).

Un giáo thụ est professeur au siège du phủ et un huân đạo tiént école auprès de chaque huyện. Ces deux mandarins sont des cử nhân (licenciés) de n'importe quel âge, ou des tú tài (bacheliers) d'une quarantaine d'années environ.

Après un certain nombre d'années de professorat, si l'on est content de leurs services, le dōc hoc peut être nommé quan án, et les autres instituteurs phu et huyen.

Instruction primaire. — Dans chaque village il y a des hommes ni payés ni assistés par l'Etat, qui font métier de maîtres d'école. Les enfants, groupés autour d'eux, tracent avec un petit bâtonnet des caractères sur une planchette recouverte de vase liquide. Le magister donne la signification et le son du caractère ; puis, quand la mémoire s'est un peu formée on passe à l'usage du pinceau.

L'instruction primaire se fait à l'aide de quelques livres élémentaires, très habilement composés, se prêtant à des commentaires instructifs sur la morale et l'histoire. Le Tam tý kinh (livre des trois caractères), est un des meilleurs modèles de ce genre.

Les maîtres d'école des villages n'ont aucun caractère officiel ; ils sont respectés et honorés pour leur savoir. Ils vivent de leur métier grâce aux cadeaux et aux minimes rétributions qu'ils reçoivent des parents, aux écritures qu'ils font pour le village ou pour les particuliers.

Ils enseignent aussi aux enfants la morale et les devoirs sociaux.

Enseignement secondaire. — Dans chaque huyen il y a un professeur de l'Etat, huân dạo, ainsi que dans chaque phu, un giáo thụ. L'un et l'autre ont droit à une maigre solde ; ils acceptent les élèves déjà dégrossis dans les écoles primaires. Ces professeurs les initient à l'étude des livres d'où dérivent toute la morale et toutes les coutumes de ce pays, les ngū kinh et les tú thư.

Enseignement supérieur. — Le dōc hoc qui siège au chef-lieu de chaque province, tient aussi école ; il a pour élèves : les Hoc Sinh, jeunes gens lauréats des examens provinciaux, nourris par l'Etat, dispensés de la milice et des corvées ; il a en outre des élèves libres en nombre illimité.

L'instruction donnée par ces professeurs de l'Etat est libre ; les familles riches entretiennent chez elles des professeurs particuliers ; peu importe l'école où l'on a étudié pour passer les examens.

Enseignement des princes. — Il y a à la capitale une école où l'on prépare les enfants des princes et des mandarins aux examens, ainsi que les enfants remarquables par la précocité de leur intelligence des écoles provinciales. Elle s'appelle Cuộc tử giám et les élèves giám sinh.

Instruire. Dạy dỗ, dạy bảo, dạy tập ; s', học, học hành ; s' — d'une chose, hỏi việc gì.

Instruct, savant. Thông, thông thái, thông biêt, súc tích, kè có chුn nghĩa.

Instrument. Đồ (đồ làm, đồ dùng, etc.).

Insu. Cách kín, cách chẳng biêt ; à mon —, khi tôi không biêt.

Insubordination. Sự uồng ách, sự cưng cát, sự bất kháng.

Insubordonné. Bất kháng, bất tri, ngang ngược.

Insuccès. Sự không được việc, sự phải thua.

Insuffisance, incapacité. Sự chẳng có đủ điều mà, sự chẳng từng.

Insuffisant. Chẳng có đủ điều, chẳng có sức.

Insuffler. Thổi vào, thổi trên.

Insulaire. Kè ở gò.

Insultant. Làm xấu hổ, làm xì nhục.

Insulte. Lời ou việc phạm dèn ai, lời chửi.

Insulter. Phạm dèn, ở vô phép vuồi, diệc dốc, chửi rủa, nhạo báng, nói cắn nhau.

Insupportable. Khó chịu, khó lòng ; un homme —, người xẳng tính không ai nhịn được.

Insurger (s'). Làm ngụy, làm loạn, dậy loạn, hưng loạn, làm phản.

Insurrection. Sự khởi ngụy, sự làm loạn, sự phản tặc ; le pays est dans l'—, nước loạn.

Intact. Nhuyên, còn lành, có đủ phần ; chẳng hư, chẳng hại, chẳng bẹp.

Intangible. Không ai được dá đèn.

Intarissable. Chẳng chịu múc cạn được, vô cùng, chẳng hết bao giờ.

Integral. Có đủ phần, tròn, lọn.

Intégralement. Cho hết, hết cả.

Intègre (homme). Ngay lành, thơm danh, trung trực, liêm chính; témoin —, kẻ dòi chứng ngay thật; juge —, quan xét liêm chính.

Intégrité d'une chose. Sự nguyên vẹn, sự lót cả, sự hoàn tuyễn ; — d'une personne, lòng ngay lành, sự công liêm, sự sạch tội, sự chẳng tham của.

Intellect, intelligence. Trí khôn, trí hiểu, sự thông hiểu, tài trí ; vivre ensemble en bonne intelligence, ăn ở hoà thuận vuồi nhau.

Intelligent. Tốt trí khôn, sáng sủa, sáng dạ, minh mẫn, trí sâu; —, habile, khôn khéo, giỏi, thâm thiêm.

Intelligible. Người ta hiểu được, dễ hiểu.

Intempérance (en général). Sự thái quá, sự chẳng giữ mực vừa ; — dans la nourriture, sự ăn uồng thái quá, sự mê ăn uồng ; — de la langue, sự ngứa miệng.

Intempérant (en général). Kè chảng giữ mực vừa ; — dans la nourriture, mê ăn uồng, chảng tiết kiệm.

Intempérie. Sự chướng khí, khí giờ khó chịu ; être exposé à toutes les intempéries, ăn gió nằm mưa, ăn tuyết nằm sương.

Intempestif. Trái thì giờ, trái mùa ; bất tiện.

Intendance. Bộ các quan diền ti.

Intendant. Thày ca ; — militaire, quan diền ti ; — des greniers, quan giám lâm ; sous- — des greniers, chủ kho.

Intenter un procès. Kiện cáo (ai), tranh tụng ; s' — mutuellement des procès, cáo lẩn nhau.

Intense. To, lớn, mạnh, lầm ; froid —, giá rét, giá ngắt, giá buốt.

Intention. Ý, ý chí, ý muôn ; avoir l'—, chủ, chủ ý ; votre intention est de..., anh có ý là...

Intentionné. Có ý.

Intercalaire (mois). Tháng nhuận ; année —, năm có ngày nhuận, năm có tháng nhuận ; cette année a un mois —, năm nay có nhuận.

Intercaler. Nhuận, thêm vào, tra vào.

Intercéder. Bầu cử, cầu bầu.

Intercepter. Bắt lây, cướp lây.

Intercostal. Trong xương sườn.

Interdiction. Sự cấm, điều cấm.

Interdire, défendre. Cấm, nghiêm cấm ; — un prêtre, treo chén (cụ nào); cấm không được làm việc chức mình.

Intéressant, important. Nặng, nặng nề ; —, attachant, hay, vui, vừa ý.

Intéressé, aware. Kè mè tham của quá lè, sèn so ; — dans une affaire, kè được ăn phần lãi trong việc gì, được thông công.

Intéresser (quelqu'un dans une affaire). Cho ăn phần lãi ; —, émouvoir, làm cho động ; —, réjouir, làm cho

vui ; —, avoir de l'intérêt, có ích, có hệ trọng.

Intéresser (s'), à quelqu'un. Thích, coi sóc, gìn giữ, thương ; — à une affaire, hay lo việc gì.

Intérêt, bienveillance. Sự thích, sự lây làm hay ; quel — ? (quel avantage ?) can gì ? chẳng can gì sot ; histoire pleine d'—, tích truyện hay lâm ; — de l'argent, lãi, phần lãi ; règle d'—, mèo tính lãi ; prêter à —, cho nợ lãi ; —, utilité, ích.

Intérieur. Trong ; nội (ch.) ; (subst.) l' — du corps, ruột, những sự trong mình người ta ; son —, (sa maison), ở nhà, trong nhà.

Intérim, intérimaire. Tạm.

Interjection. Lời xen vào, diều lạc ý bài.

Interjeter appel. Nài dèn toà khác.

Interlocuteur. Kẻ nói khò cùng.

Interlope. Không xứng, chẳng có phép tắc.

Interloqué. Ngo neckline.

Intermédiaire, entremetteur. Kẻ báu chủ, kẻ làm quan thày, kẻ làm môi ; (adj.), ở giữa.

Interminable. Vô cùng, chẳng hay cung.

Intermittence. Sự giãn việc nửa mùa ; sans —, trùng trùng điệp điệp, liên lì.

Internat. Nhà tràng học trò ở luôn ngày đêm.

Interne (élève). Học trò ăn và ngủ ở nhà tràng ; maladie — bệnh trong, bệnh lâu.

Interner. Giam cầm.

Interpeller (quelqu'un), Nói hót, hỏi han, bắt thưa lại.

Interpoler. Xen trộm, thêm (diều giù vào sách).

Interposer. Đặt vào giữa, xen vào ; s' —, ra mặt mà liệu ; — pour la paix, làm môi manh mà đàm hoà.

Interprétation. Sự cắt nghĩa, nghĩa ; —, note, chú ; d'une — difficile, chua dẽ đoán, khó cắt nghĩa.

Interprète, truchement. Thày thông ngôn.

Interpréter, expliquer. Cắt nghĩa, giải ý nghĩa ; —, traduire, dịch ra ; — les songes ; bàn chiêm bao ; — en biển, cắt nghĩa về ý lành, hiểu về ý lành.

Interrogne. Kì vô vương (từ khi vua băng hà cho đến khi có vua mới).

Interrogation. Sự hỏi, lời hỏi ; point d'—, đầu hỏi.

Interrogatoire. Sự tra hỏi ; faire suivir un —, tra hỏi, tra khảo.

Interroger. Hỏi, hỏi han, hỏi thăm.

Interrompre une chose, Bé giữa, ngăn chặn ; — un ouvrage, bỗng băng ; — quelqu'un qui parle, hớt, cướp lời ; — le sommeil de quelqu'un, đánh thức (ai) đang khi ngủ.

Intersection. Nơi cắt giữa.

Interstice. Quãng giữa, nơi giữa, nơi rỗng giữa.

Intervalle. Quãng ngày giờ, quãng thời giờ, cữ ; par —, thỉnh thoảng, từng lúc, từng cữ.

Intervenir, arriver. Xảy dèn, dèn bất thình linh ; —, s'interposer, ra mặt mà xú ; — pour empêcher de faire quelque chose, ngăn chặn, cản lại, can gián.

Intervention. Sự báu chủ, sự lính chịu, sự lo liệu cho ai.

Intervertir. Trở về đảng khác, trở cách khác ; — l'ordre des remèdes à donner, giáo giờ vị làm quân thì lây làm thân, vì làm thân thì lây làm quân.

Interview. Sự giáp mặt mà nói cùng ai.

Intestat (mort). Bã chết mà chẳng để chúc thư.

Intestin. Ruột ; — grêle, tiêu tràng ; le gros —, đại tràng.
Intestinal. Thuộc về ruột ; ver —, con giun.
Intime (subst.). Bạn hữu rát yêu dấu, thân thiết ; être très intimes, am nhau, ở với nhau như bát nứoc, cũng một cật với nhau, thông cật với nhau, trán trùi nhau.
Intime (adj.). Trong, tận trong, sâu nhất, nội.
Intimement. Thật lòng, cho hết lòng, tận tâm
Intimer, donner un ordre. Truyền khién.
Intimider. Gioa, nạt ; làm cho (ai) sợ.
Intimité. Sự thân thiết, sự nghĩa thiết, sự quen biết.
Intituler (un livre). Đề sách.
Intolérable. Chẳng ai chịu được, quá phép.
Intolérance. Tính chẳng hay chịu, tính khó ở.
Intolérant. Chẳng hay nhịn, chẳng chịu.
Intonation. Cách xướng hát, sự lên cung, cung.
Intraitable (personne). Chẳng chịu trị được, khó ở ; người chẳng muốn nghe, chẳng đồng lòng.
Intrépide. Cố gan, không biết sợ, táo hạo, bạo dạn, chẳng chịu nạt, làm sướt.
Intrépidité. Gan, lòng vững, tính gan ruột.
Intrigant. Kẻ hay bày mưu gian, kẻ có tính diệu trác.
Intrigue. Mưu chước, sự gian tà.
Intriguer. Lập mưu, mông, bày đặt mưu chước.
Intrinsèque. Bé trong, trong.
Introducteur, Kẻ đưa vào, kẻ dẫn.
Introduction (d'un livre). Tựa sách, tiêu dẫn.

Introduire. Đem vào, đưa vào, cho vào ; — quelqu'un, làm mới cho ai vào ; đưa ai vào với ai ; — quelque chose, xô ; — avec la main de la nourriture dans la bouche, bỏ vào miệng.
Introit. Kinh hát đầu lê.
Introniser. Đặt lên toà.
Introuvable. Không có thể tìm được.
Intrus. Kẻ vào dù chẳng có phép, kẻ vào trộm.
Intrusion. Sự len lỏi cho được chức quyền, sự vào trộm.
Intuition. Sự tự nhiên biết, sự trông, sự ngó ; sự xem thây.
Inusité. Không quen, phi thường, trái thói, mới lạ.
Inutile. Vô ích, Không có ích, vô dụng ; ouvrier —, thợ chẳng làm ích gì.
Inutilité. Sự vô ích, sự vô dụng.
Invalide, infirme. Yếu sức, yếu, ố, lờ thút ; non sức, không có sức mạnh.
Invalider. Đánh bã, trừu lại, phi di, làm cho ra vô ích.
Invariable. Không thay đổi được, vững bền, mãi như khi trước.
Invasion (faire). Xông vào, ám vào, săn vào, ập vào, đâm xô vào.
Invectiver. Mắng điếc, bắn mù lén, mắng tệ, mắng nặng lời quá.
In vendable. Chẳng bán được.
Inventaire. Sổ, sổ các đồ, sổ gia tài ; faire l'—, diêm, lên sổ, tính.
Inventer. Bày tìm, lập ra, làm tiên sur.
Inventeur. Kẻ tìm được, kẻ bày ra, kẻ lập ra, tiên sur.
Inventif (esprit). Trí khôn hay bày đặt.
Invention, action d'inventer. Sự gi lập ra ; —, ruse, mưu, mưu kẽ.
Inventorier. Lên sổ, diêm, diêm, tính, kẻ lại, soát lại.
Inverse. Trái, dã chiụ chở ngược.
Inversion. Sự trả ngược, sự nói lời.

Investigateur. Kẻ tìm, kẻ xét, kẻ tra.

Investigation. Sự tìm tòi, sự tra hỏi, sự suy xét.

Investir quelqu'un d'une dignité. Ban chức, truyền chức (cho ai); —, entourer, vây, bọc, che phủ, bỗ vây.

Investissement. Sự vây, sự vây bọc, sự bỗ vây.

Invétéré, Đã ra giá, đã thành, đã dọn lâu dài, đã ra bên chặt; habitude invétérée, đã thành thói.

Invincible. Chẳng thua được.

Inviolable. Chẳng khả phạm đên, đáng kính; il n'y a rien d' — pour vous, chẳng có sự gì mà bay chẳng phạm đên.

Invisible. Không có thể mà trông thấy được, mắt xem chẳng thấy; thiêng liêng, vô hình vô tượng.

Invitation. Sự mời, sự dụ, sự giục.

Invitatoire. Kinh đầu cẩu.

Inviter. Mời; — à dîner, mời ăn bữa tối; — quelqu'un, mời ai ăn tiệc, rước đỡ nhà mình; —, exciter, dỗ, dụ, nhủ, giục; tout invite à pécher, mọi sự nên mời nhủ phạm tội.

Involontaire. Trái ý, chẳng có ý, chẳng dành lòng; c'est tout-à-fait — de ma part, trái ý tôi lắm, vô tâm.

Invoquer, prier. Xin cùng; —, faire une invocation (superst.), vái.

Invraisemblable. Khó tin, chẳng có lý mà tin được, dễ chẳng thật.

Invulnérable. Chẳng bị đầu được.

Ipéca. Thuốc thối,

Irascible. Hay giận, hay gắt, nóng tính.

Iris, météore. Cầu vồng; —, fleur, phiến tử hoa, vong ưu thảo; —, pierre précieuse, ngọc.

Irisé. Cố sắc cầu vồng.

Ironie. Sự nói nhạo, sự nói xùroc, sự nói lòi, sự nói kiêu, sự nói giễu.

Irradier. Giật giời, giại ánh sáng, làm cho sáng.

Irraisonnable. Nghịch lẽ, chẳng phải lẽ.

Irréalisable. Chẳng làm được, sự gì không xảy ra bao giờ được.

Irréconciliable. Chẳng người được, chẳng ra êm lòng được; không muôn làm lành.

Irrécusable. Chẳng có thể chòi cãi được.

Irréflechi. Láo, vô tâm, vô ý.

Irréfragable. Chẳng ai bác được, chẳng ai bắt lẽ được.

Irrégularité. Sự chẳng cứ luật, sự nghịch cùng lẽ luật; — des clercs, ngăn trở kéo (ai) chịu chức nào hay là làm việc chức mình.

Irrégulier. Chẳng cứ phép chung, chẳng cứ mèo chung.

Irréligieux, impie. Vô đạo, kẻ chẳng giữ đạo, kẻ bất kính Thiên Chúa, nghịch đạo.

Irrémédiable. Chẳng chữa được, chẳng có ai làm gì mà chữa được.

Irrémissible. Chẳng có lẽ tha được.

Irréparable. Chẳng có thể sửa lại được, chẳng bù lại được.

Irrépréhensible, irréprochable. Vô tội, chẳng ai trách được.

Irrésistible. Không chống là được.

Irrésolu. Nản trí khôn, do dự.

Irrespectueux. Bất kính, vô phép, trót nhả, bợt nhợt.

Irresponsable. Chẳng gánh (tội); —, qui n'est pas maître de ses actes, dờ người.

Irrévérencieux. Vô phép, bất kính.

Irrévocable. Chẳng thể phá được, chẳng ai xóa lại được.

Irrigateur, instrument de médecine. Thông khoan.

Irrigation. Sự tát nước, sự lây nước vào ruộng.

Irrigner. Tát nước, tưới nước.

Irritable. Hay giận, hay gắt, nóng tính.

Irrité. Đã giận, thịnh nộ, cộc cùm.

Irriter. Gây giận, gây gỗ, trêu chọc, giục, xui ; s' —, giận, thịnh nộ.

Irruption (faire). Sân, sân nhập; xông vào, ập vào, giỗ.

Isard, chamois. Hoàng dương.

Isolé, à part. Ở riêng ; —, solitaire, vắng vẻ ; —, sans appui, chẳng có ai giúp.

Isolement. Nơi vắng vẻ, nơi tịch cur ; vivre dans l' —, ở riêng, ở tu hành.

Isolément. Cách biệt, cách phân ra, riêng.

Isoler. Đem biệt, để riêng, trừ ra ; s' —, ở nơi kín, ở riêng, ở nơi vắng vẻ.

Isotherme. Phượng (nơi) cũng một dịa khí vuông phượng khác.

Issu. Đã sinh ra bối, bối...mà ra.

Issue. Cửa, lối ra ; —, fin, cùng, cuối.

Isthme. Giải đất, cỗ bồng, rẽ đất thắt cỗ bồng.

Item. Cũng vậy; như vậy.

Itinéraire. Đàng ; —, livre, sách kể những sự gặp đọc đàng ; —, prière, kinh đọc khi toan đi đàng.

Ivoire. Ngà, ngà voi.

Ivraie. Cỏ lồng vực, * nhện mạch thảo. (V. Zizanie).

IVre. Say, say rượu, say be bét, bét rượu.

IVresse. Sự say rượu.

IVrogne, Mê rượu chè, hay uồng say ; qui a une voix d' —, tiếng lè phè.

Ixora, pl. Cây mầu đơn.

J

Jabot. Họng, túi vị, mồ ác, mề.

Jacana, oiseau. Cắt nước.

Jachère. Ruộng trồi, ruộng goá.

Jacinthe, fl. * Tú ru hoa.

Jacquier, arbre. (V. Jaquier).

Jactance. Sự khoe, sự phô trương, sự cậy mình quá.

Jaculatoire (oraison). Lời kinh vẫn vội, lời than cùng Đức Chúa Lời.

Jade. * Ngọc, ngọc thạch.

Jadis. Xưa, đời trước.

Jaillir. Vọt lên, chảy, nhảy vọt ; le feu jaillit, lửa trỗi lên ; les larmes jaillissent, nước mắt tràn ra.

Jalon. Cọc, cái sào, nêu ; ngũ ou trượng do đất.

Jalonner. Đóng cọc, do đất.

Jalouser. Ghen, ghen tương, phen bì.

Jalousie, envie. Sự ghen, lòng ghen ghét, tật dò ; —, treillis de fenêtre, màn mành xếp.

Jaloux. Kẻ ghen, có tính ghen, có lòng ghen ghét, xâu da.

Jamais. Không... bao giờ ; à —, đời đời kiếp kiếp, chàng có cùng.

Jambage. Nét.

Jambe. Ông chân ; courir à toutes jambes, chạy vùn vụt, chạy phảm phảm, chạy túc tốc.

Jambon. Giò (lợn), đùi (lợn).

Jambosier, pl. Cây roi ; * bạch phan tử, phi an nam ; le fruit du —, quả roi.

Jante. Vòng sắt bít mép bánh xe.

Janvier. Tháng giêng tây.

Japper. Sủa, cắn, kêu ảng ảng ; — pour rien, chó ganh.

Jaquette. Áo, áo khâu.

Jaquier. Cây mít ; * ba la mật thụ ; le fruit du —, quả mít.

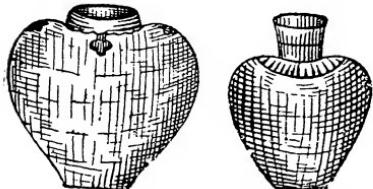
Jardin. Vườn ; — potager, vườn rau.

Jardiner. Làm vườn.

Jardinier. Người làm vườn.

Jargon. Giọng.

Jarre. Chum, kiệu (fig. 1.), hũ, chĩnh ; — à vinaigre, cong (fig. 2.).

Jarret. Dượng chân, khuỷu chân, kheo chân.

Jarretière. Dây buộc bít tắt; vòng chân.

Jars. Con ngỗng sông.

Jaser. Nói vặt, nói chả chót, nói choe choét, nói bồng chảng.

Jaseur. Kẻ rậm lời, nhạy mép, béo mép, kẻ nói vặt, kẻ nói chả chót.

Jasmin. Cây lài (nhài), * tò thanh hoa.

Jaspe. * Bích ngọc.

Jatte. Chậu sành.

Jauger, mesurer la capacité. Đo.

Jaunâtre. Vàng vàng.

Jaune. Vàng, hoàng (ch.) ; (subst.) du — d'œuf, lòng đỏ trứng.

Jaunir, rendre jaune. Vẽ vàng, quết vàng ; —, devenir jaune, ra vàng, nén vàng ; les moissons jaunissent, lúa đã vàng vàng ; — par la maladie, ra xanh xao.

Jaunisse. Bệnh hoàng đầm.

Javeler. Đánh gôi.

Javelle. Gối lúa, đòn lúa ; sécher les javelles au soleil, giái gối.

Javelot. Lao, tên bắn ; lancer le —, lao.

Je. Tôi, min, mình, ta, tao, trẫm. (V. Gramm., n° 169 et suiv.) :

Jet. Sợ bắn, sợ quăng ; — d'eau, giấm phun nước ; —, rejeton, mâm cày ; faire un ouvrage d'un seul —, dọn xong việc luôn tay.

Jetée. Đê, đê đá.

Jeter. Ném, quăng, bắn, phóng ; — négligemment sur son épaule, khoác ; — en l'air, tung lén ; — des pierres, ném đá ; — l'ancre, bồ neo ; — les fondements d'un édifice, tri nén, dập nén ; — un pont sur une rivière, bắc cầu qua sông ; — les yeux sur quelqu'un, nhìn ai, nghĩ đến ai ; — l'épouante, làm cho sợ hoảng hồn ; — de la poudre aux yeux, lừa đảo ; — le froc, xuât vê thê gian ; se — aux pieds de quelqu'un, sấp mình xuống dưới chân ai ; bó gồi ; se — dans un parti, theo bè ai ; la rivière se jette dans le fleuve, sông con chảy vào sông lớn.

Jeton. Con toán.

Jeu. Sự chơi, sự chơi bời; sự giải trí ; — d'esprit, sự nói pha trò, lời hay ; — de hasard, cờ bạc ; gagner au —, đánh bạc được ; perdre au —, đánh bạc thua ; mettre en —, g López chầu ; tricher au —, ăn gian, đánh gian ; un — de cartes, một cỗ bài ; le — de l'oise, cờ ngỗng ; le — d'échecs, cờ, cờ tướng ; inventer un —, bày đặt phép mới mà chơi.

Les principaux *Jeux annamites* sont désignés par les noms suivants :

Chèo, comédies plus ou moins bouffonnes et obscènes.

Hát, concert de chanteuses, également obscènes ;

Leo du, la balançoire ;

Bắt chạch, le jeu de l'anguille ;

Tô tôm, les cartes.

Cờ, les échecs ;

Cờ người, échecs vivants (jeu très immoral).

Jeudi. Ngày thứ năm (trong tuần bảy ngày).

Jeun (à). Có lòng không, kẻ chưa ăn, chưa lót lòng ; rester à —, giữ lòng không.

Jeune. Trẻ, it tuổi, non; un — homme, con gái đang thi, đang xuân; une — fille, con gái đang thi, gái to; plus — d'une année, kém một tuổi.

Jeûne. Sự ăn chay, sự kiêng ăn; jour de —, ngày chay; — des vigiles, chay giặc; instituer un jour de —, lập ngày chay; ne pas observer le —, phạm chay.

Jeûner. Ăn chay, kiêng ăn, tịnh trai.

Jeunesse. Tuổi đang thi, tuổi thanh niên, tuổi trẻ trung, tuổi xuân thanh; l'ardeur de la —, sức người đang thi.

Joaillerie. Nghề chuốt ngọc.

Joaillier. Thợ ngọc, thợ chuốt ngọc.

Jobard, niais. Nhẹ dạ, kẽ dể phái lừa.

Joie. Sự vui mừng, sự thảo lòng; combler de —, làm cho vui mừng; les joies du monde, sự vui sướng thế gian; un feu de —, đinh liệu; de —, vì mừng quá.

Joinnant, proche. Áp, giáp, lân cận.

Joindre. Kết, nôi, chắp, chắp nôi, đặt liên, gắn, ghép; — les mains, chắp tay; — les deux bouts, hằng ngày dùng đủ; — deux tables ensemble, chắp ván, ghép ván; se — ensemble, hợp làm một vuông nhau; se —, s'ajouter, thêm.

Joint, jointure. Sự nôi, sự gi nôi, nơi nôi, kháp, noi lát leo.

Jointée (une). Một nắm.

Jointure des planches adaptées ensemble. Nối khe ván hở; — des os, kháp xương.

Joli. Hay, vui, đẹp, tốt, chỉnh.

Jonc. Lác, cói; moelle de —, tim lác, tim bắc.

Joncher. Bồ dâu đầy, pha phôi, rải ra.

Jonction. Sự nôi làm một, sự hợp làm một; — de rivières, ngã ba sông, hai ngách sông hợp một.

Jongler. Múa chén.

Jonglerie. Trò khéo, phép múa chén.

Jongleur. Kẻ múa chén, kẻ làm trò khéo, kẻ làm trò hùy thật.

Jonque. Thuyền thoí, ghe bầu.

Jonquille, fl. * Thuỷ tiên hoa.

Joue. Má; mettre en —, viser, áp má, nhắm.

Jouer, s'amuser. Choi, giải trí, đánh choi; — à un jeu d'argent, đánh bạc; — une partie, đánh một ván; — d'un instrument à touches, đánh đàn; — d'un instrument à vent, thổi; — d'un instrument à cordes à l'aide d'un archet, kéo đàn; — en pinçant l'instrument, gảy; se — de quelqu'un, nhạo choi, nhạo cười ai, lừa dỗ.

Jouet d'enfants. Đồ cho con nít chơi.

Joueur. Kẻ choi, kẻ đánh cờ đánh bạc; — enragé, mê cờ bạc.

Joufflu. Có má mảnh bầu, to má, có mặt chèp bếp.

Joung. Ách; mettre le —, mặc ách; ôter le —, tháo ách, giũ ách; — pesant, ách nặng.

Jouir. Hưởng, dùng, được dùng, được hưởng; — de l'éternelle félicité, hưởng phúc thanh nhàn vô cùng.

Joujou. Đồ choi, đồ con nít chơi.

Jour, journée. Ngày, bữa, hôm; — ouvrable, ngày thường; — de fête, ngày lễ lạy; — de l'an, ngày tết, ngày tư ngày tết; — maigre, ngày kiêng thịt; — et nuit, cả ngày cả đêm, thâu đêm thâu ngày; au petit —, bằng lảng, bằng bàng sáng ngày; avant le —, khi mới tang táng; se lever avec le —, chỗi dậy khi vừa sáng ngày; donner le — (la vie), sinh, sinh nở; le dernier —, ngày sau hết, ngày lâm chung; loc. adv., chaque —, hằng ngày; de —, ban ngày.

Journal. Nhật trình, sổ nhật ký, báo.

Journalier (subst.). Kẻ làm thuê, thợ.

Journalier (adj.). Hằng ngày.

Journaliste. Kẻ chép nhật trình.
Journée (une). Một ngày ; aller en —, đi làm thuê làm mướn.
Journellement. Hằng ngày.
Jouter. Đánh chơi ; —, discuter, dòi lại, dòi dịch, cãi cọ, kinh dịch.
Jovial. Hay, vui, khôn khéo.
Joyau. Các đồ bằng ngọc ; ngọc.
Joyeux. Vui vẻ, vui mừng, vui ; pousser des cris —, reo mừng, gào reo.
Jubilation. Sự mừng rõ, tiếng reo mừng, sự tung hô.
Jubilé. Đại xá, jubilæo.
Jucher. Đậu, đứng trên, ngồi trên.
Juchoir. Cái cầu (chim), giàn gà đậu.
Judiciaire. Thuộc về sự đoán xét, sự cù pháp, cù luật.
Judicieux. Cùng lý, biệt xét lý.
Juge. Quan án, quan xử kiện, kẻ phản xử ; — de paix, quan xử việc thường hàng tổng.
Jugement, faculté de l'âme. Lý, sự xét lý ; — droit, cùng lý ; — faux, hay luận sai ; —, sentence, án ; porter un —, luận án, khép án ; le jour du —, ngày phán xét.
Juger, penser. Đoán, xét, nghĩ, định ; — rendre la justice, xét, đoán xét xử, khép án, luận án ; — quelqu'un, sát hạch.
JUILLET. Tháng bảy tây.
Juin. Tháng sáu tây.
Jujube. Quả táo.
Jujubier. Cây táo, cây hồng táo ; táo tử.
Jumeaux. Con gai sinh đôi, đôi lứa ; anh em đồng bào ; deux fruits —, quả gánh ; séparer des fruits —, bóc quả gánh.
Jumelles. Con gái sinh đôi.
Jumelles, lorgnettes. Song quản.
Jument. Ngựa cái.
Jupe. Quần đần bà.
Jupon. Quần lót đần bà.
Juré (un). Kẻ luận hạng tội.

Juré (adj.). Ennemi —, kẻ giận ghét muôn đánh chét ; kẻ hiềm nghịch kẻ có lòng thù ghét.
Jurement, serment. Sự thề, lời thề ; —, imprécation, sự nói phạm đền Đức Chúa Lời.
Jurer, prêter serment. Thề, thệ ; obliger à —, bắt thề ; — pour rien, thề vặt ; —, dire des jurons, nói tục ; — sans cesse, nói tục nhem nhem ; fig., ne pas s'accorder, chẳng hợp, xung khắc.
Jurisdiction. Quyền cai, quyền phép ; địa phận, địa hạt, bản hạt.
Juridique. Cù pháp, cù lề luật ; thuộc về sự đoán xét.
Jurisconsulte. Kẻ thông lề luật.
Jurisprudence. Phép giáo luật, sự biết lề luật, lề luật.
Juriste. Kẻ chép sách thuộc về lề luật.
Juron. Lời tục siu ; lancer d'obscènes jurons, quăng tục ra ; —, blasphème, lời phạm đền.
Jury. Công đồng (hội) những kẻ đã thề hứa luận sự thật.
Jus. Nước thịt, canh riêu, canh (cò, rau, v. v.), nước xáo, nước.
Jusque. Cho đên ; jusqu'à maintenant, cho đên bây giờ, cho đên rầy ; du matin jusqu'au soir, từ sớm mai đên chiều tối ; jusqu'au point de, cho đên nỗi...
Jusquiaime, pl. * Vong ưu thảo.
Juste. Công bằng, trung chính, chiêu luật ; —, convenient, có mực vừa, vừa đủ ; —, sans faute, đạo đức, vô tội ; homme —, người ngay chính ; esprit —, trí đoán chắc chắn ; — quatre piastres, chẵn bốn đồng.
Justesse des sons. Sự tiềng hợp nhau ; sự vào cung.
Justice, équité. Đức công bằng, sự công bằng ; la —, la loi, phép, lề

luật, luật pháp ; rendre la —, đoán kiện, xử sự.	khởi tội ; fig., —, légitimer, tha, ra dù lẽ cho được.
Justiciable. Thuộc về quyền cai ; kè ở trong địa hạt.	Jute, plante. Day.
Justicier (seigneur). Kè có phép xử việc.	Juteux. Có nhiều nước.
Justification. Sự chữa lẽ, sự chối lấy (mình hay là kè khác).	Juvénile. Thuộc về người đang thi, thuộc về tuổi đang thi ; ardeur —, sức khoẻ, tinh mạnh bạo người đang thi.
Justifier quelqu'un. Làm ou nói cho nên sạch tội ; se —, gõ mình cho	Juxtaposé. Áp liền. Juxtaposer. Xếp giáp nhau, dỗ áp vào.

K

Kaolin. * Lĩnh cao thạch.	borne —, đá mộc đã cắm từng nghìn thước mét.
Képi. Mũ quan, mũ lính.	Kiosque. Nhà bát giác.
Kermès. * Hột diều.	Kirsch. Rượu mạnh, rượu mạnh bồi hạt quả mà ra.
Khédive. Vua (nước Ichitô).	Knout. Roi da (riêng nước Galatur).
Kilo, kilogramme. Cân tây.	Kyrielle. Những sự liên tiếp nhau, hàng.
Kilomètre. Một nghìn thước tây.	
Kilométrier. Bóng cọc từng nghìn thước mét.	
Kilométrique. Từng nghìn thước ;	

L

Là (adv.). Đài.	Labourer. Cày, cày bừa, làm ruộng ; — pour préparer la terre, cày ải, cày vỗ.
Labarum. Lá cờ (thêu hình câu rứt).	Laboureur. Kè cày bừa, kè làm nghề canh nông.
Labeur. Sự làm, sự khổ nhọc, việc.	Labyrinth. Nơi có nhiều ngóc ngách ; nेतो quanh co ; sự gì rồi rít.
Laboratoire. Nhà thí, lò.	Lac. Đầm, hồ, vụng, bể, ao, phá, châm.
Laborieusement. Cách khó nhọc, khôn khó ; cách đau đớn.	Lacer. Xô dây, xô tréo.
Laborieux (homme). Người hay chịu khó, hay nhặt, vặt vã, siêng năn ; (une chose) —, difficile, việc gì khó nhọc, sinh đau đớn, khó chịu.	Lacérer. Xé ra, câu xé, bẻ ra.
Labour. Sự cày, việc cày ; charrue de —, cái cày (fig.).	Lacet, petit cordon. Dây nhỏ, dây dợ ; —, piège, cái trùng.
Labourable. Có thể cày được.	Lâche, non tendu. Lỏng, rủi, dã giặc, thụng thụt ; —, poltron, rát, cǎ sơ, có tính cǎ sơ ; action —, honteuse, việc gì làm cho xấu hổ.
Labouré (terrain). Đất đã cày.	

Lâchement, mollement. Cách thung thiu, lỏng lẻo ; —, sans cœur, cách nhát gan, vô tâm.

Lâcher, détendre. Nói ra, tháo ra, giải ra, giắc ra, rủi, buông ra ; —, laisser aller, thả ; — les rênes, phóng cuồng ; — pied, lùi lại.

Lâcheté, action basse. Sự gì làm ô danh, sự quái gở, tội xâu xa ; — paresse, sự trễ nải, sự xong tay, sự ngay lưng, sự lười lín ; —, poltronnerie, sự rát gar, sự non lòng, tính cẩn sors.

Laconique. Văn tắt, gồm ý.

Laconisme. Cách nói văn tắt ; ngôn thiểu trí da.

Lacrymatoire. Đầy những nước thom.

Lacs, filets. Cái bẫy ; fig., chước.

Lacté. Có sữa, thuộc về sữa ; voie lactée, vòng sữa, * vân hà.

Lacune, interruption. Chỗ thiêу, sự thiêу ; combler une —, bù phần hao.

Ladre, lépreux. Kẻ phải bệnh phong ; —, avarie, bỗn sên, hè tiện, chặt chẽ.

Ladrerie, lèpre. Trái phong, bệnh hùi ; —, avarice, v. ce mot.

Lagune. Đống lầy, đât lầy, bùn nầy.

Laïc (subst.). Bỗn đạo thứ dân, kẻ chẳng có chức trong thánh Ighérégia.

Laïque (adj.). Thuộc về thế gian, không thuộc về thánh Ighérégia.

Laïciser. Bắt lấy cho khỏi quyền phép thánh Ighérégia.

Laid. Xấu, xâu xa, xâu hình, xâu dạng.

Laideur. Sự xâu xa, sự xâu hình ; — du visage, sự xâu dạng.

Laie, femelle du sanglier. Lợn lòi cái.

Laine. Lông chiên ; filer la —, kéo sợi lông chiên ; ouvrier qui prépare la —, thợ chải (dọn) lông chiên.

Laisse. Dây nhô, dây da, roi da, dài da.

Laisser, quitter. Bỏ, từ bỏ, lia bỏ ; — un ouvrage à moitié fait, bỏ việc nửa

mùa ; — (en mourant) des biens à quelqu'un, lôi của cho ai ; — les affaires, thôi việc gì ; — échapper l'occasion, mất dịp tiện ; — passer une année, bỏ qua một năm ; ne pas — passer un jour sans, chẳng có ngày nào mà chẳng..., — une chose en place, đỗ cái gì yên ; se — aller, dong thứ cho mình ; tha hồ theo các tình mè.

Lait. Sữa ; traire le —, vắt sữa ; l'odeur du —, hoi mùi sữa ; dent de —, răng chuột ; frère de —, anh em đồng nhũ.

Laiterie. Buồng trữ sữa (bò), nhà làm sữa (bò).

Laiteux. Có sữa, đầy sữa.

Laitier. Kẻ bán sữa bò.

Laiton. Thau, đồng bạch, kim bản.

Laitue. Rau riệp.

Laize, largeur d'une étoffe. Phần ngang, chiều khoát.

Lambeau d'étoffe. Giè, giè rách, mảnh rách.

Lambin. Trễ nải, biêng nhác, kẻ đi chậm chạp.

Lambiner. Đi chậm, làm biêng.

Lambris. Lá mái ; — dorés, lá mái thiệp vàng.

Lambrisser. Đóng mái lồng nhà, thiệp vàng, ghép ván ou trát vôi gác nhà.

Lame v. g. de couteau. Lưỡi dao ; — d'or, vàng diệp ; — de fer, giát sắt.

Lamelle, fibre de bambou, etc. Lạt ; couper en lamelles très minces, vót nan.

Lamentable. Đáng thương khóc, khôn nạn.

Lamentation. Sự than khóc, tiếng than vắn, tiếng van vỉ, ai khóc.

Lamenter (se). Than thở, thương khóc ; kêu van, ta thán, than khóc.

Laminer, đánh giát.

Laminoir. Mài mà giát (sắt, v. v.)

Lampe. Đèn, đèn quang, đèn hạnh.

Lampion. Đèn, dóm, đuốc.

Lampiste. Thợ đèn.

Lamproie. * Thủ tinh ngư, thiêt linh.

Lance. Bòng, giáo, mác ; donner un coup de —, đâm giáo ; exhiber une tête au bout d'une —, quách cắm ngọn mác.

Lancer, jeter. Ném ; — des pierres, ném đá ; — le javelot, bắn tên ; — le filet, quăng chài ; se —, xông vào, chạy xồ ; se — au milieu des ennemis, xông vào giữa quân giặc.

Lancette. Dao chích.

Lancier, soldat. Lính cầm giáo, lính chàp kích.

Lancinante (douleur). Có đau từng lúc ; rức trong mình.

Lande. Đất hoang vu, nơi rừng xanh núi dốc.

Langage. Tiếng, giọng ; cách nói, tiếng nói ; la grâce du —, cách nói ý vị khôn khéo.

Lange. Khăn bọc trẻ con, tã giẻ.

Langoureux. Yếu điệu, uốn éo.

Langue, organe. Lưỡi ; thiệt ; tirer la —, thè lưỡi ra ; — idiome, tiếng ; connaître une —, biết tiếng, nói tiếng ; une — de terre, mồm đất, họng cổ, giải dắt hẹp.

Languette. Lưỡi nhỏ ; — d'un instrument de musique, phím quyền, miếng nhỏ lắp lỗ đong quyền.

Languir, dépérir. Ra yêu, ra ôm yêu, kém đi, mất sức, ôm lử thử, ra mòn mỏi.

Lanière. Dây da, roi da.

Lanterne. Đèn, đèn lồng ; — chinoise, đèn bóng ; — sourde, đèn ló ; éclairer quelqu'un avec une —, cầm đèn lồng đi trước ai.

Laper. Hút, mút, liếm láp.

Lapereau. Con thỏ con.

Lapidaire. Thợ ngọc.

Lapider. Ném đá mà đánh chết.

Lapin. Con thỏ.

Lapis lazuli. * Kim tinh thạch..

Laps (de temps). Quãng, quãng thời giờ.

Laquais. Đầy tớ, kẻ di hâu.

Laque. Sơn ; — en bâton, cánh kiên, * tú thảo nhung ; arbre à —, cây sơn.

Laqueur. Thợ sơn, phô sơn.

Larcin. Đồ dã lây trộm ; accuser quelqu'un d'un —, cáo ai về tội ăn trộm.

Lard. Thịt mỡ lợn, thịt mỡ heo ; — salé, thịt mỡ lợnướp muối, un morceau de —,塊 thịt mỡ lợn.

Lardoire. Cái thuôn nhét thịt mỡ.

Lardon. Tầm thịt mỡ lợn.

Lares. Các bụt thồ chủ ; vua bếp.

Large, étendu. Rộng, lớn, to ; —, largeur, ngang, quãng khoát, bên khoát ; — de deux pieds, rộng hai thước ; — d'épaules, người to vai ; —, généreux, có lòng rộng rãi ; en long et en —, từ hế, mọi đảng, mọi cách ; prendre le —, ra khoai.

Largesse, libéralité. Lòng rộng rãi sự xa xỉ ; của bán rộng rãi ; faire des largesses pour se gagner les coeurs, phát của mua lòng ; hối lộ.

Largeur. Quãng khoát, bên khoát, bể ngang, bể rộng ; en —, chiều khoát.

Larme. Nước mắt, hạt châu, châu lệ, biển bạc ; verser des larmes sur quelqu'un, thương khóc ai ; qui pourrait s'empêcher de répandre des larmes ? nào có ai cầm nước mắt được ? avoir des larmes dans la voix, xem ra thương tiếc larmor.

Larmes de Job, fl. Cây bo bo.

Larmoyant. Chảy nước mắt, khóc lóc.

Larmoyer. Khóc, thương khóc, thương tiếc, chảy nước mắt ra.

Larron. Kẻ trộm cướp.

Laryngite. Bệnh trong họng.

Larynx. Hầu, họng.

Las. Nhạc, nhọc mệt, mỏi ; — du chemin, mỏi chân, đi dèng nhọc.
Lascif. Lung lăng, hoa tình, mê đắm, lục tắc.
Lasser, fatiguer. Làm cho mỏi mệt ; fig., làm ráy (ai), quay phiên lòng, xéo xắt ; se —, ra nhọc, yêu di ; fig., lây làm chán.
Lassitude. Sự nhọc nhằn, sự mỏi mệt,
Lasso. Roi da, dây da (mà bắt muông dữ).
Latanier. Cây cọ.
Latent. Kín, chửa trống, trộm vụng.
Latéral. Ở bên, thuộc về hông.
Laticlave. Đai bào.
Latin (subst.). Tiếng latin ; connaitre le —, hiểu tiếng latin ; (adj.), thuộc về tiếng latin, thuộc về dân latin.
Latiniste. Kẻ thông biết tiếng latin.
Latinité. Tiếng latin.
Latitude. Độ ngang.
Latrie (culte de). Sự thờ phượng Đàng thiêng Chúa.
Latrines. Nhà tiểu, nhà dinh, nhà chô, nhà vĩ, nhà xí.
Latte. Tấm ván, ván mỏng, gỗ dã xé ; — transversale (des toits des maisons), rui ; — longitudinale, mè.
Laudanum. Thuốc đau bụng.
Laudatif. Khen, (lời) khen.
Lauréat. Kẻ được giải, đã thắng trận.
Laurier, arbre. Cây du dáng ; — rose, cây trúc đào ; fig., couvert de lauriers, đã thắng trận, đã được giải.
Lavabo. Ghê rửa mặt.
Lavage. Sự giặt, sự rửa.
Lavande. * Ấi hương thảo ou ải khô thảo.
Lave. Ôn thạch.
Lavement, clystère. Thuốc thông khoan ; prendre un —, dùng thông khoan.

Laver le corps. Rửa, rửa cho sạch, tắm ; — des habits, giặt áo ; — les taches d'un habit, gột áo ; — des verres, etc., tráng cốc ; se —, rửa mặt, tắm ; se — la tête, gội, gội đầu ; fig., se —, se disculper, gỡ mình cho khỏi tội, chối lây mình.
Lavis. Phép vẽ thuốc không vòn.
Laver. Nhà ou nơi giặt quần áo, thùng giặt rửa.
Laxatif. Thuốc làm nhuần tì vị.
Layettes d'un enfant. Tã giẻ, khăn bọc trẻ con,
Lazaret. Nơi giữ tàu cho khỏi dịch lây.
Lé (V. Laize).
Leader, chef d'un parti politique. Đầu bê dâng.
Lécher. Liêm, liêm láp, mút.
Leçon à apprendre. Đoạn phải học ; donner des leçons, dạy học ; faire la —, dạy bảo.
Lecteur. Kẻ đọc sách, kẻ xem sách.
Lecture. Sự xem sách, sự đọc sách.
Légal. Cử luật, chiêu luật.
Légaliser. Làm cho xứng luật, cho phải phép.
Légalité. Luật, kiểu phải giữ mà cứ luật.
Légit (du pape). Khâm sứ toà thánh ; les suivants d'un —, tòng sứ.
Légataire. Kẻ được của lì, kẻ ăn món trong gia tài kẻ chết để lại.
Légation. Toà quan khâm mạng, toà quan khâm sai ; aller en —, đi sứ.
Légendaire. Có hoi tích truyện bày đặt, chẳng thật.
Légende, récit, Truyện biên ngôn, truyện chơi ; —, inscription, tựa.
Léger. Nhẹ, chẳng nặng ; d'un pas —, lanh chai, mau kíp ; blessure légère, đau nhẹ ; un homme —, người nhẹ dạ, có lòng chiêu vê dèng trái.
Légèreté. Sự nhẹ ; — d'esprit, tính nhẹ dạ.

Légiférer. Lập luật.

Légion, troupes. Cơ binh, vệ. đạo binh, đoàn binh ; —, foule, đông người, nhiều người lắm ; la — étrangère, lính mông ngoại cuộc ; la — d'honneur, tước thưởng, bội tinh, khuê bài ; les degrés de la légion d'honneur peuvent se traduire ainsi :

Grand' croix : Nhất phẩm bội tinh ;

Grand officier : Nhì phẩm bội tinh ;

Commandeur : Tam phẩm bội tinh ;

Officier : Tứ phẩm bội tinh ;

Chevalier : Ngũ phẩm bội tinh.

Législateur. Kẻ lập luật.

Législation. Lê luật, luật pháp, cuộc pháp.

Légiste. Kẻ thông luật.

Légitime (enfant). Con bời hai vợ chồng thật mà sinh ra ; épouse —, vợ chính, vợ mình đã cù luật mà lấy ; roi —, chính thống ; —, légal, cù luật, hợp luật, xứng luật.

Légitimer. Làm cho nó nên xứng luật.

Légitimité. Luật, phép, lối.

Legs. Của lối, món của để cho.

Léguer. Lối của, trả, lưu lại, để lại.

Légumes. Ngô đậu ; des —, rau.

Lémures. Ma mộc, ma.

Lénitif. Hay đỡ, làm cho bớt đau, êm.

Lent. Chậm chạp, chậm chân ; très —, chậm si chậm sát, chậm như rùa ; — en parlant, nói cung lôi thôi.

Lenteur. Sự chậm chạp, sự đủng đỉnh, sự thủng thỉnh ; — de l'esprit, tính lơ ngơ, tính hẳng hờ.

Lentille. Phan đậu ; tiều sào thái ; —, grains sur le corps, đám noi mặt, đám bót, nốt ruồi noi mặt hay là trong mình.

Lentisque. (Giồng) cây chò ; văn hương thụ.

Léopard. Hùm beo ; * báo tử.

Lépre. Bệnh phong, tật phong, đòn phong ; bệnh hủi.

Lépreux. Kẻ có tật phong, kẻ phải bệnh phong.

Léproserie. Trại phong.

Lequel? Ai ? — des deux ? người nọ hay là người kia ? sự nọ hay là sự kia ?

Léser. Làm hại, làm thiệt hại.

Lésiner. Đè đặt, đè giữ.

Lésineur. Người sên, bồn sên, chắt dạ, keo, chắt bóp.

Lésion, blessure. Dầu tích, sự bị dầu.

Lessive. Giảm thuỷ, nước tro (lo) ngâm áo ; faire la —, ngâm áo trong nước lo trước khi giặt.

Lest. Đồ nặng cân tàu ; cát to, v. v., bỏ vào đáy tàu cho dầm.

Leste, actif. Lanh chai, mau ; —, peu délicat en paroles, láo, bãm nói, tro trẽn, hoa tình.

Lester. Đầm tàu, bỏ cát hay là giồng gì nặng vào cho dầm tàu.

Léthargie. Trầm mặc ; tomber en —, phải trầm mặc.

Léthargique. Kẻ phải trầm mặc ; có máu trầm mặc.

Lettre, caractère de l'alphabet. Chữ ; grande —, chữ cái ; —, missive, thư, tờ, thư từ, cánh thư, bức thư ; envoyer une —, gửi thư ; recevoir une —, được thư ; les belles lettres, phép văn chương ; — de change, tờ đổi bạc ; — de voiture, sổ đồ vật xe chở.

Lettré. Thông thái, có chữ nghĩa, kẻ văn tự, sĩ hành văn ; peu —, người ba chữ què, kẻ biết năm ba chữ ; les Lettrés, văn Thành ; la secte des —, nho gia.

Leur. (V. Gramm. n° 143).

Leurre, artifice. Sự man trá, sự dánh lừa, mưu gian.

Leurrer, tromper. Dánh lừa, nói man, man trá.

Levain. Men ; du pain sans —, bánh không có men.

Levant. Đóng, hướng đóng, bên đóng, phuong đóng.

Lever (verbe). Nhắc lên, kéo lên ; — la tête, ngóc đầu lên, ngửa mặt lên, ngửa cổ lên ; — les yeux, trông lên, ngửa trông ; — des soldats, cất binh, dù binh ; — le derrière (se dit d'un cheval), ngửa cất ; — le siège d'une ville, giải vây thành ; se —, dậy, thức dậy ; le soleil se lève, mặt trời mọc lên.

Lever (subst.). Sự thức dậy ; sonner le —, đánh hiệu dậy ; au — du soleil, khi mặt trời mọc lên.

Léviathan, poisson. Cá voi.

Levier. Cần, đòn nạy, nâm ; soulever à l'aide d'un —, nạy.

Lévite (un). Thày có chức trong thánh Ighérégia.

Lévite (une), habit. Áobit.

Levrant, lapereau. Con thỏ con.

Lèvre. Môi, đầu môi, môi miệng ; la — supérieure, môi trên ; la — inférieure, môi dưới ; goûter du bout des lèvres, nhâm ou nêm đầu môi ; remuer les —, nhóp nhép miệng ; serrer les —, mím môi ; les — d'une plaie, miệng dầu tích.

Lévrier. Chó săn.

Levure. Bột.

Lexicographe. Kẻ chép tự vị.

Lexique. Tự vị con, tự vị nhỏ.

Lézard. Rắn thằn lằn.

Lézarde. Đang nê, lỗ hở, chỗ đói.

Lézarder (se). Nê.

Liaison d'amitié. Nghĩa thân thiết ; — de parenté, nghĩa họ hàng.

Liane. Cây dẽ uôn : (mây, liễu, nhô, v. v.).

Liard. Tiên den.

Liasse. Gói, bó.

Libations (faire des). Giáng thần (paien) ; —, boire beaucoup, uống say.

Libelle. Tờ cáo, bài vè những điều hay làm thiệt hại.

Libeller, rédiger en forme. Cứ phép đã định mà biên mà viết (đơn, v. v.).

Libellule. Cặng cặc

Libéral, généreux. Có lòng rộng rãi, dại lượng ; les arts libéraux, các nghê văn học, lục nghệ.

Les six arts libéraux, lục nghệ, sont :

La musique, nhạc ;

L'arithmétique, số ;

L'écriture, thư ;

L'art de lancer les flèches, xạ ;

Les cérémonies ou les rubriques, lễ ;

L'équitation, ngự.

Libéralement. Cách rộng rãi.

Libéralité, largesse. Sự rộng rãi, lòng rộng rãi, tính thảo lão.

Libérateur. Kẻ cứu chữa, kẻ cứu chuộc.

Libération. Sự khôi, sự chữa khôi.

Libérer, rendre libre. Tha sự làm tội, phóng các tội tá ; —, secourir, cứu, đánh thảo, chữa, gõ ra ; se —, chuộc mình ; se — d'une dette, trang nợ.

Liberté. Sự thông dong, phép ở mặc ý mình ; donner la — de parler, ban (cho) phép nói.

Libertin. Yêu diệu, kẻ xâu nêt, kẻ buông tuồng.

Libertinage. (ách ăn ở buông tuồng, sự lăng loàn.

Libidineux. Hay dỗ về sự dâm dục ; kẻ mê dâm dục, xâu nêt, hoang đàng.

Libraire. Kẻ bán sách.

Librairie. Hàng sách, nhà bán sách, nghê bán sách.

Libre. Thông dong, kẻ ở mặc ý mình ; — de tout souci, xóng lòng mọi sự lo lắng ; — de crainte, khôi sợ ; — arbitre, ý thông dong.

Librement. Cách thông dong, như người thông dong ; parler —, lời sổ sàng.

Lice. Tràng chay, tràng đua chạy, tràng đua ngựa.

Licence, permission. Quyền phép ; —, excès, sự buông tuồng, sự hồn hào, sự xâu nêt, sự lăng loàn.

Licencieé, breveté. Ông công, cử nhân, kẻ có chức cử nhân. (Pour les examens de licence, voyez la note du mot *Bachelier*).

Licencier, renvoyer. Đuỗi, bỏ, thả, tha.

Licencieux. Có tính nết buông tuồng, lung láng, trái phép, chẳng có phép tắc gì.

Licite. Nên, phải phép, sự gì người ta được phép làm, có phép.

Licol, licou. Dây buộc cỗ ngựa, dây tróc cỗ ngựa.

Licorne. Con rồng ; procession de la —, sự rước rồng.

Licteur. Xá nhân.

Lie. Cân, cân.

Liége, arbre. Giồng cây vông, * viễn mộc.

Lien. Dây buộc ; — de bambou, lạt, lạt núc ; — fait avec la partie verte du bambou, lạt cật ; — fait avec le cœur du bambou, lạt giòng ; — pour porter les gerbes, les vases en terre, quang ; — conjugal, nhân duyên.

Lienterie. Bệnh tả.

Lier. Buộc, trói, ràng rịt, nôi ; — les coudes derrière le dos, giặt cánh khỉ ; — les bras avec les genoux, trói bó cùi ; — les bras par derrière, trói gô ; — un fagot, giàn bó cùi ; fig., — conversation avec quelqu'un, giáp mặt mà nói vuối ai ; se — d'amié, kêt nghĩa.

Lierre. * Bà thảo, liên tiễn thảo, thường xuân đăng.

Liesse (être en). Mừng rõ, vui mừng, phì chí.

Lieu. Nơi, sở ; — agréable, phong cảnh ; (extraction) issu de bas —, người phàm dân ; lieux communs

(littérat.), lẽ chung (dùng mà giả bài) ; loc. : au — de, thay vì ; en premier —, thứ nhất, trước hết ; en second —, thứ hai, sau nữa.

Lieu. Dặm (rậm).

Lieutenant. Quan hai (khoanh) ; — de vaisseau, quan ba (khoanh) ; — colonel, quan năm (khoanh : ba vàng hai bạc), quan phó cơ, phó quản cơ.

Lievre. Con thỏ, con thỏ rừng.

Ligament. Dây buộc, lạt, lối.

Ligature, monnaie. (Một) quan tiền ; cinq ligatures, một vác tiền ; —, enveloppe pour les plaies, rèo vải buộc đầu tích.

Ligne, trait. Chỉ, nét bút ; tracer une —, vạch hàng, kê hàng ; — à sonder, hòn dò, cái rò ; — à pêcher, tra ; pêcher avec cette —, đánh tra ; autres sortes de — à pêcher, chỉ câu, cần câu, dây câu, nhợ câu ; la —, l'équateur, xích đạo.

Lignée, enfants. Con cái ; —, race, dòng dõi, ông bà cha mẹ, tông tộc.

Ligneul. Dây nhựa.

Ligneux. Bằng gỗ, rắn như gỗ.

Ligotter. Trói ; — peu solidement, trói sênh ; — les bras avec les genoux, trói bó cùi.

Ligue. Sự giao hoà, sự giao kêt, sự hoà hợp, bè, đảng.

Liguier (se). Giao kêt (vuối), làm bè đảng.

Lilas, * Đinh hương hoa ; — des Indes. (lagerstroemia), cây tử vi ; (melia), cây xoan.

Limace. Con sên.

Limaçon. Ôc, ôc ác, ôc nhồi : en forme de —, có hình tròn ôc.

Limaille. Mạt giữa, mạt cưa, mạt sắt, * thiết sỉ.

Limbe, cercle. Vòng, chu, chung quanh.

Limbes (les). Nơi lâm bô.

Lime. Cái giữa, cái thura.

Limer. Giữa, mài giữa, giũa bót ; chải chuốt

Limitation. Ngày hẹn ; sans — de temps, không định ngày hẹn.

Limite, fin. Cùng, tận, cuối, ngắn ; —, borne, bờ cõi, giới kiêt, bờ ruộng.

Limiter, mettre des bornes. Đặt giới hạn, lập đá mốc ; —, fixer un terme, hẹn ngày, chỉ định.

Limitrophe. Lân cận, giáp cõi, làm cõi, láng giềng, tiếp giáp.

Limon, Bourbe. Đất bùn, bùn lâm ; —, jus de citron, nước chanh, * ninh mông ; —, bras d'un char, diều xe, tay xe.

Limonade. Nước chanh.

Limpide. Trong, trong tréo, trong như ngắn, eau très —, nước trong vắt ; eau — d'un fleuve, de la mer, nước biếc, trong suốt.

Limpidité. Sự trong tréo, sự trong suốt.

Lin. Gai, gai linô, * dang hổ ma.

Linceul. Khăn bọc xác người chết.

Linéaire (dessin). Phép vẽ cứ nét thẳng, cứ hàng kẻ.

Linéament, ligne. Nét viết, nét vẽ ; — trait du visage, nét mặt.

Linge. Đồ vải, đồ nhung v. v.

Linger. Kẻ bán hàng các thứ vải, kẻ may đồ bằng vải.

Lingère. Người đàn bà may (hay là) là đồ bằng vải.

Lingerie. Buồng xếp đồ vải.

Lingot. Khối ; — d'or, d'argent, néo vàng, néo bạc ; petit —, thoi ; — d'or faux (superst.) vàng mã.

Linguiste. Kẻ chép sách về những tiếng người ta nói ; kẻ thông mẹo tiếng.

Liniment. Thuốc bót đau, thuốc bôi.

Linon. Vải linô mỏng lâm, * dang hổ ma mỏng.

Linteaу. Mây cưa.

Lion. Con sư tử ; —, signe du zodiac, ngọ cung ; fig., un homme brave, người mạnh bạo.

Lionceau. Sư tử con.

Lippu. To mép, đầy môi.

Liquéfaction. Sự nấu loài kim cho chảy, sự dong hoá.

Liquéfier. Nấu chảy, đúc, dong hoá, làm cho ra lỏng.

Liqueur. Kượu ngọt ; — des arbres, mủ cây.

Liquide (adj.). Chảy, hay chảy, lỏng,

Liquidier. Tính toán ; — un compte, trang nợ.

Lire. Xem sách, đọc sách ; savoir à peine —, đọc chẳng cháy ; — en public, giảng sách ; — à haute voix, đọc to lên ; fig., — dans l'avenir, quan phòng, xa trông.

Lis. * Cây tô hợp, ngọc tán hoa ; giống cây huệ ; — des eaux, liên hoa, hoa sen.

Liseron rampant, convolvulus repens. Rau muồng, * lâu mông.

Lisible. (Chữ) dễ xem, dễ hiểu.

Lisière, frontière. Giới, cùng, cuối.

Lisse. Lắn (nhắn), trơn, băng phẳng ; chevelure —, tóc chải mướt mượt ; rendre —, bào, chuốt, đánh cho nhẵn, đánh bóng lóng.

Liste. Số ; dresser une —, làm số.

Lit. Giường ; — de camp, phản ; — en fer, giường sắt ; un ciel de —, bình thiên ; le pied du —, chân giường ; la tête du —, đầu giường, trộc giường ; sous le —, dưới gầm giường ; être au —, dang nằm ; garder le —, nằm liệt ; sortir du —, chối dậy ; le — d'une rivière, lòng sông.

Litanies. Kinh cầu ; — de la Sainte Vierge, kinh cầu Đức Bà, kinh cầu chữ (nho) ; — des Saints, kinh cầu các thánh.

Litchi (arbre et fruit) ; le gros —. Quả vải, cây vải ; le petit —, quả nhẵn, cây nhẵn. (V. Longanier).

Litharge. Mật dà tảng.

Lithographie. Phép in bàn đá, nghề thích chữ vào đá.

Lithographe. Thợ in bàn đá.

Lithosomie. Sự chữa bệnh kén.

Litière, chaise à porteurs. Song loan, võng, cáng ; —, paille, rom rạ lót chuồng loài vật, rom rạ rắc cho trâu bò nằm.

Litige. Sự kiện cáo, sự tranh tụng, món kiện, tích kiện.

Litigieux. Đang dở, chưa (chịu) xử.

Litote. Sự nói non nghĩa.

Litre. Chai, lọ.

Littéraire. Thuộc về chữ nghĩa, thuộc về sự học hành.

Littéralement. Từng chữ một, cẩn kẽ.

Littérateur. Người thông, kẻ hay chữ nghĩa.

Littérature. Phép văn chương, chữ nghĩa, nghề văn ; phép dạy mèo cho được làm các thư văn bài.

Littoral. (Nơi) áp bờ bãi ; bãi biển.

Liturgie. Lễ phép, phép dạy thứ tự các lễ phép.

Liturgiste. Kẻ biết (kẻ dạy) các lễ phép.

Livide. Bầm, tím, bầm tím, tái mét, trắng nhợt, xám mặt.

Lividité. Sắc bầm tím, sự trắng nhợt, sự vô vàng.

Livraison. Sự giao, sự nộp ; livraisons (d'un ouvrage), cắp, tập.

Livre, volume. Sách, quyển sách ; ouvrir un —, dở sách, mở sách ; faire un —, dọn sách, chép sách ; éditer un —, in sách ; — de prière, sách kinh.

Livre, poids. Cân, nửa cân.

Livrée. Áo riêng nhà nào (cho dây tơ mặc).

Livrer. Giao, nộp, phó ; — quelqu'un à la mort, nộp ai cho chết ; — un secret, tờ ra điều gì kin ; se —, nộp mình.

Livret. Sách nhỏ, thư, tờ.

Lobe de l'oreille. Lái tai.

Local, logement. Nơi ở, nhà ở.

Local (adj.). Riêng một nơi, thuộc về nơi nào.

Localité. Miền, xứ, phuong, noi.

Locataire. Kẻ trú nhà người ta, kẻ ở nhờ, kẻ thuê nhà ở.

Location. Sự thuê, sự cho thuê.

Locomotive. Máy kéo xe lửa.

Locution. Cách nói, tiếng nói.

Loge. Buồng ; — de concierge, buồng kẻ canh cổng.

Logement. Nhà ở, gia cư ; avoir un bon —, có nhà ở tiện.

Loger, habiter. Ở, dỗ ; — chez quelqu'un, trú nhờ, tạm ; — quelqu'un, cho dỗ, chửa chịu khách ; — (contenir) quelque chose, trữ.

Logicien. Hay cú lẽ, có lý, kẻ hay luận lý, người lý sự.

Logique (la). Phép luận lẽ, phép dạy luận lý, nghề luận lẽ ; analyse —, sự xét tiếng nói, thứ tự và kiểu nói thế nào ; être —, hay lý sự.

Logis. Nhà ở ; être au —, ở nhà.

Logogriphie. (Thú) điêu dồ.

Loi. Phép, lẽ luật ; porter une —, lập luật ; casser une —, bãi luật ; observer la —, cứ luật, chiêu luật ; se faire une —, buộc mình, ra luật cho mình ; les lois de la nature, thứ tự, chè đố, luật tự nhiên.

Loin, lointain. Xa, xa xôi.

Loir * Tòng thử.

Loisible. Nên, được phép.

Loisir. Sự ở nhung, lúc thong thả, sự phong lưu ; avoir du —, ở thong thả, nghỉ. *tối, rảnh*.

Lombes. Thận, trái cật.

Long. Dài, rộng, lớn ; habit —, áo chùng, áo dài.

Longane. Quả nhẵn, quả long nhẵn.

Longanier. Cây long nhẵn, cây nhẵn.

Longanimité. Đức khoan dong, tính hiền từ, dức nhjn.

Longe, corde. Dây da, dây cương ; — de veau, nùa dọc lưng bò con.

Longer. Bì men, ăn lận.

Longévité. Tuổi già cả, tuổi rùa tóc bạc.

Longitude. Độ dọc.

Longtemps, longuement. Lâu, lâu dài.

Longueur. Bề dài, tràng, bề dọc ; fendre dans le sens de la —, chè dọc, chành dọc ra ; — du temps, sự lâu dài.

Longue-vue. Ông dòm.

Lopin (de terre). Miêng đất.

Loquace. Ngoa ngoắt, lép bếp, kè rậm lời, kè nói chả chót.

Loque. Giẽ rách, mảnh rách.

Loquet. Then, then đòn gánh ; pousser le —, gài then cửa.

Lorgner. Liếc mắt, trông lườm lườm.

Lorgnette. Ông dòm.

Lorgnon. Mục kính.

Loriot, oiseau. Huỳnh anh, vàng anh.

Lors, alors. Thị, thị bầy giờ ; dès —, từ lúc ấy, từ lúc bầy giờ ; — de, lúc, chính lúc, dang lúc, khi.

Lorsque. Khi, đang khi ; loc. conj., lors même que, dù mà... mặc lòng ; dù giả như.

Losange. Hình bốn mặt ngang nhau tưng đôi mà chẳng có ngóc thórc thó.

Lot. Sò, sò phận.

Loterie. Sự bắt thăm, sự được bời bắt thăm.

Lotion. Sự rửa.

Lotus, fleur. Hoa sen.

Louable. Đáng khen.

Louange. Sự khen, lời khen, sự ngợi khen ; couvrir de louanges, khen lao lăm.

Louche, grande cuiller. Môi.

Louche, difforme par les yeux. Kè hiêng mắt, lé mắt ; fig., homme —, người phản trắc ; parole —, lời phản dối.

Loucher. Hiêng mắt.

Louer, vanter. Khen, ngợi khen, khen lao, khong khen, tăng tiền ; avoir à se — de quelqu'un, khen (ai), ung ưa, lây làm phải mọi dáng ; se —, khoe mình ; être loué par tout le monde, kè mọi người diều khen.

Louer, donner à louage. Cho thuê, thuê khoán trảng ; se —, làm thuê.

Loup. Con chó sói, sói rừng ; prov. ; je tiens le — par les oreilles, cầm đuôi hùm.

Loup-cervier. Dã cẩu.

Loupe, lunette. Kính hoả, kính hiển vi ; —, tumeur, ung buróu, ung độc.

Lourd, pesant. Nặng, nặng nề ; température lourde, nặng khí khó chịu ; — d'esprit, trí chậm, töi dạ, töi đặc, kè học chậm.

Lourdaud. Lò khò, ngày dài.

Lourdeur. Sự nặng nề ; — dans la tête, sự nặng đầu, sự nhức (rúc) đầu.

Loutre. Con rái, con tẩy.

Louve, femelle du loup. Chó sói cái.

Louveteau. Chó sói con.

Louveter. Kè săn chó sói.

Louvoyer. Giẽ bên nọ bên kia, chạy bát.

Loyal, sincère. Trung tín, trung trực ; —, franc, thật thà, ngay thật.

Loyauté. Sự trung tín, lòng trung, sự thật thà.

Loyer. Tiền thuê (nhà, ruộng; v. v.).

Lubie. Ý lạ, ý riêng, tư tình, tình ý.

Lubrique. Buông tuồng, xâu nét, tính mê dâm dục.

Lucarne. Cửa sổ nhỏ.

Lucide. Sáng, sáng chóe ; —, facile à comprendre, tỏ tường, minh bạch, rõ ; raisons lucides, lẽ rõ ràng.

Luciole. Con dom dom.

Lucratif. Sinh lợi, sinh ích lợi, có lợi lãi.

Lucre. Lợi, lợi lãi, ích lợi; rechercher le —, tham cùa, trục lợi, chen lõi.

Luette. Nắp cuồng họng, hâu bao.

Lueur, clarté. Ánh sáng.

Lugubre. Đau đớn, sâu não, thương khóc; homme —, người sâu não, ưu phiền; air (chant) —, cung hát thảm, cung thương.

Luire. Sáng, sáng ra, sáng sủa, nháy nháy.

Lumbago. Đau lưng.

Lumière. Sự sáng, ánh sáng; la — du soleil, sự sáng mặt trời.

Lumignon. Bác (đăng tâm).

Lumineux. Sáng, sáng láng; fig., rõ ràng, minh bạch.

Lunaison (une). Một tháng, durer une — xẩy ra dù một tháng.

Lunatique. Có bệnh theo cữ trăng; fig., thắt thường, có tính thắt thường.

Lundi. Ngày thứ hai (trong tuần bảy ngày).

Lune. Mặt trăng (trăng, giăng); * nguyệt (ngoặt); clair de —, sáng láng; pleine —, ngày rằm; premier quartier de la —, thượng huyền; dernier quartier de la —, hạ huyền; éclipse de —, nguyệt thực; la — se lève, se couche, mặt trăng mọc lên, mặt trăng lặn.

Lunetier. Kẻ làm ou kẻ bán mục kính.

Lunette. Mục kính.

Lunule. Bình có hình nguyệt.

Lupanar. Nhà thổ, lầu xanh, áng hoa nguyệt.

Lupin. Lực đậu.

Lustral. Dùng mà rửa cho sạch; eau lustrale, nước cam lồ, nước phép; —, qui arrive tous les cinq ans, thuộc về tuần ngũ niên.

Lustre, chandelier à plusieurs branches. Chân nêu treo; —, éclat, sự sáng láng, sự văn hoa; —, espace de cinq ans, tuần ngũ niên, năm năm.

Lustrine. Vải láng mỏng.

Luth. Đàn cầm.

Luthier. Thợ đóng đàn.

Lutin, éveillé. Nghịch; —, démon, ma, tà ma, ác thần.

Lutrin. Yên sách hát.

Lutte. Sự chống lại, sự cãi nhau, sự bất thuận, sự rán sức; une —, vật môt keo.

Lutter. Đánh nhau, cưỡng lại, chống trả, rán sức vật; — à bras le corps, chẳng cày nhau; — contre ses mauvais penchants, hâm dẹp tính hư minh.

Luxation. Sự rái khớp, sự lỗi xương, sự trật xương.

Luxe, somptuosité. Sự xa xỉ, tính mê sự sang trọng; s'habiller avec —, ăn mặc lộng liêu.

Luxer. Làm cho rái khớp; se — un bras, rái cánh.

Luxueux. Kẻ tích sự sang trọng; maison luxueuse, nhà rườm rà; repas —, tiệc trọng thể quá.

Luxure. Tính mê dâm, sự mê dâm, cách ăn ở lăng loàn.

Luxurieux. Mê dâm dục, mê chơi bời, ke theo tính buông tuồng, xâu nêt, trai gái, mê tình xác thịt.

Luzerne. * Long đởm thảo.

Lycée, collège. Nhà trường.

Lycéen. Học trò.

Lymphe, maladie, Bệnh thủy thũng.

Lynx. Dã cẩu; fig., avoir des yeux de —, có mắt sáng như dã cẩu; tính thường, sâu sắc.

Lyre. Cỗ cầm, đàn cầm; pincer la —, gảy đàn cầm.

M

- Macadam.** Tam hợp.
- Macérer,** infuser. Tắm, ngâm, ngâm nước, ngâm ngâm.
- Macération,** infusion. Sự ngâm nước; fig., se macérer, s'infiger des macérations, hâm minh.
- Mâche.** Rau độc hoạt, * gia trọc hoạt.
- Mâcher.** Nhai; — de la nourriture pour un enfant, móm com.
- Machinal.** Vô ý, tự nhiên.
- Machination.** Mưu chước, mưu mẹo.
- Machinateur.** Kẻ bày mưu kế, kẻ làm đầu, kẻ lập mưu.
- Machine.** Máy, then máy; — à vapeur, máy lửa; — hydraulique, máy nước; — électrique, máy thu khí âm dương; — pneumatique, máy thu khí.
- Machiner,** intriger. Lập mưu, dùng chước, làm phuong thè, mông.
- Machiniste.** Thợ máy, kẻ dùng máy.
- Mâchoire.** Hàm, hàm răng.
- Mâchonner,** mal articuler. Nói không rõ, nói lúng búng không rõ.
- Mâchuré.** Nhọ mặt, lồ dồ.
- Maçon.** Thợ nề, thợ xây, thợ ngoã.
- Maçonner.** Xây.
- Macre,** châtaigne d'eau. Cây ầu, cù ầu.
- Maculer.** Làm dơ, làm ô gỉ, vầy vá, làm cho có vết.
- Madame.** Bà, đàn bà.
- Madéfier,** humecter. Làm cho ướt át, xắp nước, tưới.
- Mademoiselle.** Cô.
- Madone (la).** Rất Thánh Đức Bà.
- Madré.** Giỏi, duệ, quí quyết, gian giảo, diên dǎo, tinh ma.
- Madrier.** Phiên; hộp.
- Magasin.** Xưởng, xưởng đồ, nhà đồ.
- Mage,** prêtre Perse. Thày tè lě (bên Persia).
- Mages (les).** Ba vua.
- Magicien.** Phù thủy, phù chú, đồng phu, con đồng.
- Magie.** Pháp phù thuỷ, phép thuật, pháp môn; inventeur de la —, cao biền.
- Magique.** Thuộc về pháp môn; về phù thuỷ.
- Magistère.** Phép dạy, phép cai, quyền bê trên.
- Magistral,** grandiose. Sang trọng, dáo dể, quá phép.
- Magistrat.** Quan; être —, làm quan.
- Magistrature.** Bộ các quan; chức quan; các quan cùu phẩm.
- Magnanerie.** Nhà chăn tằm.
- Magnanime,** généreux. Quảng tâm, rộng rãi, khoan dong.
- Magnanimité,** grandeur d'amé. Sự đại dàm; —, générosité, tính rộng rãi.
- Magnésie.** * Đóng hoảng thạch ou hồng tử mộc thuỷ.
- Magnétique.** Thuộc về đá nam châm; fluide —, khí bôi đá nam châm mà ra.
- Magnétiser.** Pha khí đá nam châm.
- Magnificence.** Sự trọng thè, sự cao trọng.
- Magnifier.** Khen lao, tâng lên, ngợi khen.
- Magnifique.** Cao trọng, trọng thè, cả thè; —, très beau, tốt quá sirc.
- Magnolia.** * Cây da hợp.
- Mai.** Tháng năm tây.
- Maie,** pétrin. Máng thâu bột, thùng thâu bột.
- Maigre (adj.).** Gày, gày guộc, gày gò, vồ vàng; jour —, ngày kiêng thịt.
- Maigre (subs.).** Thịt nạc; faire —, kiêng thịt.
- Maigreur.** Sự gày gò, sự òm nhom.

Maigrir. Ra gây mòn ; — peu à peu, ròn mồi.

Maille. Mát lúrói ; cotte de —, áo mā giáp đan mát sät ; loc., n'avoî ni sou ni maille, châng có dòng tién nào sôt ; avoir — à partir, có diêu cãi vuôi nhau.

Maillet. Cái vồ, vồ sàm.

Maillot. Khăn bọc trê con.

Main. Tay, nám tay ; — de Bouddha, * phật thủ cam ; une — de papier, môt cäp giây ; lever la main (pour jurer), gio' tay lén mà thê ; (pour bénir), gio' tay làm phép ; battre des mains, vồ tay ; faire signe de là —, vây tay ; tendre la —, mendier, ăn mày ăn xin ; tendre la — par amitié, dâng tay (tô nghĩa), fig., xin giúp ; avoir la haute —, commander, cai quan, cai trị ; mettre la — sur quelqu'un, bắt ai, nã tróc ai ; mettre la dernière — à un ouvrage, chuôt việc, mài giûa việc cho xong ; donner à pleines mains, ở rộng rãi mà làm phúc ; boire dans le creux de la —, lây tay vục nước, vồ nước ; avoir le cœur sur la —, thật thà, cõ nhân ; en venir aux mains, giao chiên ; de la — à la —, chuyên tay.

Maintes fois. Mây lần, nhiều lần.

Maintenir, conserver. Giữ ; — une affirmation, nói quyết, già giän ; —, consolider, kẽm, giữ.

Maintien, contenance. Ráng, hình.

Maire. Lý trưởng, xã trưởng ; — des villes, đốc lý.

Maire. — Le maire annamite est loin de jouer le rôle des maires de notre pays ; il n'est pas président du conseil des notables (thôn hôi) ; il est même moins élevé dans ce conseil que les hrong et le thủ chỉ ; il fait toutefois partie des notables majeurs. (V. le mot *Notables*). Ce qui lui donne, surtout

maintenant, une grande importance, c'est qu'il est seul l'agent officiel, accrédité entre l'administration et la commune. Il garde le môt truyen, sceau en bois, insigne de sa charge, dont il se sert pour signer toutes les pièces officielles ; il est chargé des rôles de l'impôt et autres pièces officielles de l'année courante ; c'est lui aussi qui, tantôt seul, tantôt avec l'aide du hrong thân et du hrong hào, premiers notables du village, est chargé de lever l'impôt et d'en faire le versement. Il vise ou légalise toutes les signatures, toutes les demandes des particuliers. Il doit aussi transmettre à la commune les ordres de l'administration et est responsable de leur inexécution, s'il ne prévient pas l'autorité compétente que le conseil des notables n'a pas laissé exécuter ses ordres.

Le maire est élu par les notables. La charge lui est généralement conférée pour trois ou six ans ; cependant le village peut le maintenir dans ses fonctions aussi longtemps qu'il lui plaît. Les fonctions de maire sont presque obligatoires de fait, au moins pour un certain temps, pour celui des habitants que les notables ont élu.

Dans certains villages, pour remplir les autres charges de notables, il faut avoir subi celle de maire : intermédiaire ordinaire entre la commune, considérée comme personne morale, et les représentants du Gouvernement, le maire a une situation assez délicate : il ne lui est pas toujours facile de faire accorder les intérêts de sa commune et les réclamations des notables qui sont derrière lui avec les exigences ou ordres de l'autorité ; souvent il a à jouer un rôle très ingrat et se trouve entre le marteau et l'enclume.

Il n'est procédé à l'élection d'un nouveau maire que sur la demande du maire en fonctions ou sur celle du village; c'est le phu ou huyen de la circonscription qui donne aux notables l'ordre de se rassembler, et pendant la vacance, c'est le huong hao qui remplit provisoirement les fonctions de maire.

Mairie. Bình, đình trung.

Mais. Lúa ngô, lúa bắp; un épis de —, bắp ngô; * ngọc mạch et bao cắc.

Maison. Nhà; — d'habitation, nhà ở; — de campagne, nhà xứ quê đê nghỉ choi, trại; — de plaisance, nhà chơi; — couverte en tuiles, nhà ngói; — couverte en feuilles, nhà lá; — couverte en chaume, nhà gianh; — basse et étroite, nhà lúp thúp; — en briques, nhà gạch; — en pierre, nhà đá; — en bois, nhà gỗ; bâtir une —, làm nhà, xây nhà; dresser une — en bois, cát nhà; être à la —, ở nhà; —, race, nhà, chi, họ, dòng dõi.

Maisonnette. Lều, nhà lều, nhà nhỏ.

Maitre. Thày, chúa, chủ; — d'équage, ông đội; — de chant, thày dạy hát; — de musique, thày dạy bát âm; — ès-arts, nhiều học; — de lettres, — d'école, thày đồ, thày giáo; le — du ciel, Thiên Chúa, Đức Chúa Lời; loc.: être son —, ở thong dong làm măc ý mình; être — de soi, tình tri khôn; n'être pas — de soi, bất tình nhân sự; — autel, bàn thờ chính.

Maitrise. Tràng các chú bé giúp hay là hát lẻ.

Maitriser, gouverner en maître. Tri, cầm quyền.

Majesté, air respectueux. Sư oai vọng, sự uy nghi, sự nghiêm nghi; —, terme honorifique des rois, tâu Đức bệ hạ; crime de lèse —, tội phạm đêm quyền.

Majestueux. Uy nghi, nghiêm trọng, nghiêm nghi, trọng thể.

Majeur, hors de tutelle. Kè dã đèn tuổi được làm chúa minh.

Major (officier supérieur). Quan giữ việc (một cơ, một phần cơ binh); sergent —, ông đội hồn.

Majorité. Tuổi ai đèn thì được làm chúa minh; —, le plus grand nombre, sự ở nhiều hơn.

Majuscule. Chữ cái, chữ lớn.

Mal, douleur. Đau, chứng; — au cœur, chứng thắt, chứng lợm; avoir — à la tête, rúc đầu; le —, contraire du bien, việc xâu xa, nét xâu; faire le —, phạm tội; causer du —, làm hại, làm thiệt hại; — à propos, trái mùa, trái thời, bất tiện; dire du — de quelqu'un, nói hạnh, nói sự xâu vê ai; prendre en —, hiểu vê ý độc dữ, lây làm khó chịu; avoir du —, chịu khó, gắng sức; être — avec quelqu'un, nghịch cùng, chẳng hợp ý, bất thuận, gài gập; être très — (malade), ôm nặng sắp chết.

Malachite. * Thạch lục.

Malade. Ôm, ôm đau, có bệnh, kè liệt, kè phải bệnh, kè cảm bệnh, kè nhuộm bệnh, kè mắc bệnh; être —, ôm, phải bệnh; être très —, ôm rất nặng; soigner un —, coi sóc kè liệt.

Maladie. Bệnh, chứng bệnh; sentir les premières atteintes de la —, muôn ôm, ghê trong mình, ươn mình; — d'oreilles, chứng đắng đắng; — difficile à guérir, bệnh nan trị; soigner une —, chữa bệnh, trị bệnh; la — diminue, ngọt bệnh, bớt bệnh; — dangereuse, bệnh nghèo, bệnh ngặt; — contagieuse bệnh lây.

Maladif. Hay ôm, ôm yêu, vẫn yêu trong mình.

Maladrerie. Trại phong.

chẳng stanh long = à contre cœur. à regret

Maladroit. Vụng, chẳng có tài, vô tài.

Malaise. Sự ghê trong mình, sự muôn ôm, sự se mình, sự uốn mình.

Malaisé, difficile. Khó.

Malappris. Thắng vô phép, thô kệch.

Mâle. Vô giông dực ; un — (parmi les animaux), con dực, vật dực ; con sông ; —, énergique, xứng người nam, mạnh mẽ.

Malédiction. Sự chửi rủa, lời thề rủa.

Maléfice. Phép phù thuỷ, sự êm chú, bùa mê ; victime d'un —, phài bùa.

Malencontreux. Trái, bắt tiễn ; khôn nạn.

Malentendu. Sự lầm, sự vô ý.

Malfaisant. Gian, hay làm sự dữ.

Malfaiteur. Kẻ lâm sự dữ, thằng trộm cướp, kẻ phạm tội.

Malfamé. Xấu tiếng, có tiếng xấu.

Malhabile. Vụng, vô tài, chẳng khéo.

Malgracieux. Bẩn tính, tức minh, giận, buôn mặt.

Malheur. Tai vạ, sự khôn cực. ; loc. adv. : par —, chẳng may ; int. : — à ! khôn cho ! — à moi ! khôn nạn tôi ! — aux vaincus ! khôn cho kẻ bại trận !

Malgré. Trái ý, chẳng dành lòng, ép uồng ; — moi, trái ý tôi, dù tôi hẳn chẳng bằng lòng ; —, que, dù mà...

Malheureusement. Chẳng may.

Malheureux (adj.). Khôn nạn ; un —, kẻ phải sự khôn cực.

Malhonnête, déshonnête. Xấu, xâu xa ; —, grossier, vô phép, quê mùa.

Malice, méchanceté. Lòng tà, lòng dộc địa ; —, habileté, sự khôn khéo, sự xảo kẽ ; —, enfantillage, sự nghịch, tính ngịch.

Malicieux, méchant. Độc ác, độc dữ, kẻ tim làm hại ; —, habile, khôn, hay lập mưu ; —, malin, nghịch, có tính trẻ con.

Malin, méchant. Dữ, có lòng độc, có tính độc dữ, xâu bụng, kẻ tim làm hại ; —, rusé, quỉ quái, giỏi, khôn, duệ ; l'esprit —, quỉ độc dữ.

Malingre. Yêu, yêu súc, gầy.

Malintentionné. Có ý trái, muôn làm hại, có tính gian, có lòng độc.

Malle. Hòn vuông, hòn đế đồ dùng ; — à couvercle rond, hòn vỏ măng.

Malléable. Mềm, giืo, chịu dát được.

Malle-poste. Xe tram.

Malmener. Làm khổ sở, bắt bó, khuây.

Malotru. Thắng vô phép.

Malpropre. Xấu, bẩn thiu, nho mặt.

Malsain. Nặng khí, khí độc.

Malséant. Không phải phép, không xứng đáng, không hợp bậc mình.

Malsonnant. Lời khó nghe, nghịch cùng, chẳng xứng.

Maltrakter. Làm khổ, làm khổ sở.

Malveillance. Lòng độc, tính gian, bụng xấu, sự muôn làm hại.

Malversation, vol. Sự ăn bót tiền dân, sự làm hại.

Malverser, commettre des malversations. Ăn bót tiền kho hay là tiền dân.

Maman. Mẹ, bà.

Mamelle. Vú, vú sữa.

Mamelon. Đồi, cồn.

Mamillaire. Yêm ; mettre un —, mặc yêm ; cordon de —, giải yêm.

Mammifère. (Giống vật) có vú.

Manant. Người thú quê, nhà quê.

Manche long. Đòn côn ; — court, chuôi, nắm ; — à balai, cán chổi ; — de charrue, xeo cày ; — d'outil, giằng xay ; — de cognée, quẻ rìu ; — d'habit, tay áo.

Manchettes. Tày áo mượn ; mettre des —, kê tay áo mượn ; —, menottes, thiêt liêu tay ; xiêng tay.

Manchon. Bao tay.

Manchot. Cụt tay.

Mandarin. Quan, quan lón.

Mandarin. — Les mandarins sont répartis en deux catégories (nhị cấp) ou gai : les mandarins civils, quan vân, et les mandarins militaires, quan võ. Ils font tous partie d'un des neuf degrés ou phâms.

Aux quan vân seuls sont dévolues les fonctions administratives : ils sont pris dans la classe des Lettrés ayant satisfait aux examens littéraires. Ce sont généralement des gens dont l'instruction dans la science des caractères est complète. Ils ont étudié la philosophie, le droit, la littérature et l'histoire.

Les mandarins militaires sont choisis surtout d'après leurs aptitudes physiques ; ce n'est que dans les grades très élevés que l'on trouve des militaires instruits et considérés.

Le mandarinat est divisé en neuf degrés et chaque degré comporte deux classes : la 1re ou vraie classe (chính) ; la 2e ou suivante (tùng, tòng). Ainsi on dit : chính nhât phâm, mandarin de 1re classe du 1er degré, tùng nhât phâm, mandarin de 1re classe du 2e degré.

Les tableaux insérés p. 214 et 215 donnent la liste des principaux mandarins.

Mandarine. Quả quít ; — confite, mứt quít.

Mandarinier. Cây quít.

Mandat, ordre. Lời truyền, diều răn, tờ súc, việc gì đã giao phó cho ; —, délégation, sự sai cử, sự chịu sai, sự sai cất ; — d'argent, tờ bảo giao tiền ; — d'arrêt, trát.

Mandataire. Kẻ linh việc làm thay vì người khác, kẻ người ta đã sai cất mà liệu việc đã giao cho mình ; faire l'office de —, liệu việc đã giao cho mình.

Mandement. Thư Đức giám mục, thư chung.

Mander, faire venir. Mời, đòi, bảo dễn ; —, faire savoir, nhắn tin.

Mandibule. Hàm răng.

Mandragore. Cây cối rẽ như nhàn sâm.

Manège pour les chevaux. Tràng quản ngựa.

Mânes (superst.). Vong hồn, hồn, linh vị kè chêt.

Manganèse. * Đồng quặng thạch.

Mangeoire. Máng cỏ.

Manger. Ăn ; (en parlant de grands personnages), xoi ; (on dit en riant) : lồm, lồm khồm ; — peu, ăn cơm yêu ; — beaucoup, ăn cơm khoé ; — gloutonnement, ăn bỗm bẩm ; — sa fortune, tiêu pha cơ nghiệp.

Mangeur. Kẻ phàm ăn, kẻ háu ăn, kẻ ăn xui xúp.

Mangoustan, arbre. Cây măng cụt ; fruit du —, quả măng cụt.

Mangue. Quả muỗm, quả xoài ; petite —, quả quέo.

Manguier. Cây muỗm, cây xoài, cây quέo ; * mang qua thủ.

Maniable, docile. Dễ bảo.

Maniaque. Có ý lạ, kẻ theo ý mình, thà thường, sàng tính.

Manie. Cách thà thường, ý lạ lùng.

Manier. Giữ, cầm sờ, vuốt ; — habilement quelqu'un, biết cách dạy bảo ai.

Manière. Cách thè, kiêu ; tenter de mille manières, thử trăm nghìn cách ; de toutes manières, thè này thè khác, mọi thè ; chacun agit à sa —, ai ai làm mặc ý mình ; il n'y a qu'une — de, chỉ có một cách liệu... ; qui a de bonnes manières, người lịch sự, kinh lịch, lịch lâm, tử tế ; de — que, cho được, dễ mà.

Maniére. Quá mực vừa phải, chàng đơn sơ ; style —, kiểu nói (viết) văn hoa quá lẽ.

LES NEUF CLASSES DES MANDARINS CIVILS ET MILITAIRES

VĂN VÕ QUAN CỦU PHẠM

NHẤT PHẨM.	Chính... {	Les tú trù ou les quatre colonnes {	cân chinh diện đại học sĩ ; vân minh diện đại học sĩ ; vũ hiền diện đại học sĩ ; đồng các diện đại học sĩ ;
	Tòng... {	Les ngũ quân ou les cinq maréchaux {	trung quân { tiên quân { dô thông phủ tả quân { thông chưởng hữu quân { phủ sự. hậu quân
NHỊ PHẨM...	Chinh... {	Les hiệp biện đại học sĩ ou assesseurs ; Les sept dô thông ou généraux de division ; Les lục bộ thượng thư, présidents des ministères ; Les deux censeurs { dô sát viện tả dô ngự sử ; impériaux { dô sát viện hữu dô ngự sử ;	
	Tòng... {	Les tông đốc, gouverneurs de 1 ^e classe ; Les thông chè, généraux de brigade ; Le thuỷ sứ thông chè, vice-amiraux ; Le đê đốc, commandant militaire du territoire de Hué.	
TAM PHẨM...	Chinh... {	Les tham tri, conseillers des ministères ; Les tuần phủ, gouverneurs des provinces secondaires ; Les thông chè (quelquefois ne sont que de cette classe) ;	
	Tòng... {	Le chưởng vệ úy, commandant de la garde impériale ; Les đê đốc, généraux des brigades provinciales ; Les thuỷ sứ đê đốc, contre-amiraux. Les thị lang, assesseurs des ministères ; Les hàm lâm viện chưởng viện học sĩ, directeurs de l'académie impériale ;	
TAM PHẨM...	Chinh... {	Le phủ thừa thiên, gouverneur civil de Hué ; Le đại lý tự khanh, président de la cour de cassation ; Les quan bô, préfets de l'impôt ;	
	Tòng... {	Le chánh lãnh binh, colonels dans les provinces. Les quang lộc tự khanh, intendants des vivres du palais ;	
	Chinh... {	Les biện lý, vice-conseillers des ministères ; Les sous-gouverneurs du territoire de Hué ;	
	Tòng... {	Les phó vệ, lieutenants-colonels des régiments royaux ; Les phó lãnh binh, lieutenants-colonels provinciaux.	

Les mandarins de ces trois premiers degrés seuls ont droit au titre de ông lớn ; par exception les quan án sont, par courtoisie, qualifiés de ce titre dans le 4e degré.

		Les biện lý (quelquefois) ;
		Les lang trung, chefs de division des ministères ;
		Les án sát, mandarins de la justice dans les provinces ;
Chính...{	Chính...{	Les đại lý tự thiêu-khanh, vice-présidents de la cour de cassation ;
TÚ PHAM...{	Tòng...{	Le cuộc tử giám sát tửu, directeur du collège impérial ;
		Les chánh quản cơ, commandants des milices provinciales.
		Les rapporteurs auprès des ministères, thị giảng học sĩ ;
Tòng...{	Tòng...{	Les phó quản cơ, commandants en second des milices provinciales ;
		Les quản đạo, gouverneurs des provinces de 3e classe ;
		Les cuộc tử giám tư nghiệp, professeurs du collège impérial.
Chính...{	Chính...{	Les thanh lại tự viên ngoại lang, sous-chefs de bureaux des ministères ;
NGŨ PHẨM...{	Chính...{	Les rapporteurs, thị đọc học sĩ, ou lecteurs du roi ;
		Les đốc học, directeurs de l'enseignement dans les chefs-lieux de provinces ;
		Les phó quản đạo, sous-chefs des provinces de 3e classe ;
		Le khâm thiên giám chính, directeur du tribunal d'astronomie ;
Tòng...{	Tòng...{	Les chánh quản lãnh, capitaines adjudants-majors.
LỤC PHẨM...{	Chính...{	Les chủ sử, chefs de bureau ;
		Les quan phủ ou tri phủ, préfets.
Tòng...{	Chính...{	Les đồng tri phủ ou suppléants du quan phủ ;
		Les tư vụ, sous-chefs de bureau.
		Les quan huyện, sous-préfets ;
Tòng...{	Tòng...{	Les tri châu, préfets régissant les contrées sauvages ;
		Les thông phán, chefs de bureau de l'administration provinciale ou juges adjoints.
THẤT PHẨM...{	Chính...{	Les kinh lịch ou greffiers des provinces ;
		Les giáo thụ, instituteurs au phủ.
Tòng...{	Tòng...{	Les thò tri huyện, sous-préfets dans les contrées sauvages ;
		Les huân đạo, directeurs d'études au huyễn.

Il a encore un 8e et un 9e phảm pour les petits employés.

(Ce tableau n'est que le résumé d'un travail plus complet qu'on trouve dans notre Grammaire, page 196 et suiv.).

Manifestation. Sự tỏ ra.

Manifeste (un). Tỏ, tỏ yết thị ; —, (adj.), clair, dã tỳ, rõ, minh bạch.

Manifestement. Tỏ tường, cho minh bạch, rành rọt, cách tròng trải.

Manifester. Tỏ ra, nói ra ; — sa volonté, lậu tính ; se —, tỏ mình ra.

Manioc. Sắn tàu.

Manipulation. Sự làm, sự dùng, cách dùng.

Manipule. Dây manipulô.

Manipuler. Dụng, làm, dọn, mó dèn.

Maniveau. Mẹt, nẹp.

Manivelle. Tay, tay lái, giằng xay.

Manne, panier à pain. Rỗ thuyền, rỗ để bánh.

Mannequin. Con bò nhìn.

Manœuvre (un). Phu, tên phu, phu phen, kẻ làm thuê, thợ.

Manœuvrer, diriger. Dẫn, cai trị ; — des troupes, luyện binh ; — user d'artifices, dùng mưu thâm, lập mưu kín nhiệm.

Manouvrier. Kẻ làm thuê.

Manque. Sự thiêu, sự mất ; — de soin, sự vô ý, sự chẳng lo kĩ ; — de courage, sự nhát gan, tính lười lính ; — de fidélité, sự bất trung, sự gian tà.

Manqué, défectueux. Có lỗi, chẳng được lợn ; —, avorté, hỏng việc, nhỡ việc.

Manquement, faute. Tội, sự lầm.

Manquer, faire défaut. Thiếu ; — d'argent, thiếu tiền bạc ; —, être absent, vắng mặt ; — de respect, chẳng xem sao, chẳng kính nể ; — à son devoir, bỏ việc bậc minh ; — à sa parole, không giữ lời, thất tín ; — une occasion, mất dịp tiền ; — un oiseau en tirant un coup de fusil, bắn hỏng, bắn sai ; — de (être sur le point de), xuýt xoát thì...

Mansarde. Gác.

Mansuétude. Sự thuần thục, tinh nết ; hiền từ, plein de —, hiền hoà, nhu mi.

Mante (religieuse). Bồ ngựa.

Manteau. Áo khoác ; — de feuille, áotoi.

Mantille, mantelet. Áo khoác (đàn bà).

Manuel (un), livre. Sách nhỏ, sách cầm tay.

Manuel (adj.). Thuộc về tay, tay làm được.

Manufacture. Nhà hàng, nhà thợ, lò.

Manuscrit. Tờ viết, sách viết.

Manutention. Sự lo, sự coi sóc (việc gì) ; sự áp việc, sự cai.

Mappemonde. Bản đồ đất tròn.

Maquereau. Cá chây ; * thí ngư.

Maquignon. Lá ngựa, kê buôn ngựa.

Maquiller (se). Bánh phàn, giòi phàn.

Marabout (oiseau). Chim hạc.

Maraîcher. Kẻ làm vườn ; jardin —, vườn rau.

Marais. Đổng lầy, đât lầy.

Marasme. Sự mòn mỏi ; sự è ; —, tristesse, sự rũ đi vì buồn bã.

Marâtre. Mẹ ghê, kê mẫu.

Marauder. Trộm cướp.

Maraudeur. Kẻ trộm cướp, kẻ di án cướp.

Marbre. Đá hoa ; * cầm thạch, hoa thạch ; recouvrir de —, lát (phủ) bằng đá hoa.

Marbré. Vẽ như đá hoa ; giống như cầm thạch.

Marbrier. Thợ chạm đá hoa.

Marbrière, carrière de marbre. Mỏ đá hoa.

Marbrure. Sự vẽ đá hoa.

Marc, eau-de-vie. Rượu mạnh bời bã quả nho mà ra ; —, résidu, bã.

Marcassin, petit sanglier. Lợn lòi con.

Marchand. Kẻ buôn bán, lái buôn, người lái buôn ; — de bubbles, lái trâu ; — en gros, kẻ bán hàng cát ; — en détail, kẻ bán hàng vặt.

Marchander. Mà cả.

Marchandises. Hàng hoá, đồ buôn bán ; — avariées, hàng hoá hư ; mauvaises —, của hàng xấu ; — qui ne se vendent pas, hàng è.

Marche, action de marcher. Sự di bộ, sự di choi, sự di dàng ; se mettre en —, trầy di ; — militaire, di tập quân, di diễu quân.

Marche, degré d'escalier. Bậc, bậc thang.

Marché, lieu de vente Chợ ; aller acheter au —, ra chợ mua đồ ; conclure un —, mà cả ; à bon —, rẻ.

Marchepied. Bàn đạp.

Marcher, Bi, di bộ, di vã ; — en boitant, di nhúc nhắc ; — contre l'ennemi, xuất trận ; — dans le chemin de la vertu, di dàng nhân đức.

Marcheur. Kẻ hay di dáng, kẻ di khoẻ.

Marcotte. Ngành chiết, ngành đã vin xuồng dắt.

Marcotter. Chiết, vin ngành cây xuồng dắt.

Mardi. Ngày thứ ba (trong tuần bảy ngày) ; le — gras, ngày thứ ba sắp vào mùa chay.

Mare, Đầm, hồ, vụng nước.

Marécage. Bông lầy, bùn nẩy.

Marécageux. Bùn lầy, có lầy, có lô nẩy.

Maréchal (ferrant). Thợ bit móng ngựa ; — des logis, ông đội ; — des logis-chef, ông đội bôn.

Marée. Con nước, nước bể lên xuồng, nước thuỷ chiểu ; — haute, chiểu nước lên, nước dẩy ; — basse, chiểu nước xuồng, nước dòng.

Marge extérieure, d'un livre. Mép ; — intérieure, gáy ; — d'en haut de la page, đầu sách.

Margelle. Mé, viền, miêng, mạn.

Margouillat. Con rắn mồi * thạch thùng.

Marginale (note). Điều biên (viết) vào mép sách.

Margousier ou lilas des Indes ou mœlia azedarach. Cây xoan, * luyện thụ.

Marguerite, fleur. Hoa cúc.

Marguillier. Ông trùm, kẻ coi việc nhà thò.

Mari. Chồng, ban, nhà.

Mariable. Có đủ tuổi mà kêt bạn.

Mariage. Sự kêt bạn ; sacrement de —, phép cưới, phép hôn nhân, phép nhât phu nhât phụ ; s'unir en — avec, kêt bạn vuội ; promettre une fille en —, gả con ; se promettre en —, hứa minh sẽ lày nhau ; messe de —, lễ bắt tay, lễ cưới.

Mariage. — Comme chez tous les peuples qui ont gardé les vraies traditions de l'humanité, le mariage annamite est avant tout un rite religieux qui ne peut s'accomplir validement sans l'intervention du chef de la famille, considéré dans le culte des ancêtres comme une sorte de pontife domestique. Tout mariage dans lequel on n'observe pas les rites du pays, est nul devant la loi annamite.

Les rites ou lễ, prescrits pour la célébration du mariage légitime, sont actuellement au nombre de cinq, mais tous ne sont pas d'égale importance et les pauvres gens se dispensent des cérémonies moins obligatoires.

1° Le LỄ HỎI ou la demande en mariage ;

2° Le LỄ ĐỒ LỜI ou l'offrande des cadeaux à la future.

3° Le LỄ BỐ TRẦU CAU ou LỄ ĂN TRẦU CAU (manger le bétel ensemble), en quoi consistent proprement les fiançailles ;

4° Le LỄ CHỊU LỜI, ou la fixation du jour du mariage.

5° Le LỄ CƯỚI, ou la cérémonie même du mariage.

A. La première chose à faire, comme partout, c'est la demande en mariage, LÉ HÔI ; mais ici, la réserve extérieure des mœurs qui est très grande, ne permet pas à un jeune homme d'aller demander une jeune fille en mariage. On emploie pour cela des intermédiaires, appelés möi dong, choisis le plus souvent parmi les notables de la commune qui mettent les deux familles en rapport, vont d'une maison à l'autre porter la demande et les réponses, et débattent les conditions de l'accord.

D'après la loi chinoise, le père a le droit absolu de marier ses enfants comme il lui plaît, et sans même avoir besoin de les consulter. Mais le bon sens des Annamites ne leur permet pas d'user de ce droit à la rigueur, et il est rare, croyons-nous, que la volonté des enfants soit sérieusement violentée. Néanmoins ce serait se faire une idée tout à fait fausse des mœurs du pays, de s'imaginer que les parties se choisissent comme chez nous. Le plus souvent, s'ils appartiennent à des familles bien tenues, et surtout s'ils ne sont pas du même village, les futurs se connaissent à peine, car la coutume élève une barrière presque infranchissable entre les jeunes gens des deux sexes. Il y a donc peu de mariages d'amour proprement dits. Les jeunes gens sont habitués, dès l'enfance, à envisager à un autre point de vue le but et l'utilité du mariage. Le plus ordinairement les enfants s'en remettent à la tendresse de leurs parents du soin d'arranger leur avenir.

B. Quand la demande en mariage a été agréée, ceux qui ont servi d'intermédiaires débattent la question des cadeaux à offrir à la jeune fille et à ses

parents. Du reste la coutume a prévu dans le détail ce qui doit être offert dans chaque position de fortune, et il est rare qu'il y ait des difficultés là-dessus.

La loi chinoise qui n'est pas sentimentale, comme on le sait, appelle cela brutalement un marché, et dit que le mari achète sa femme. Chez nous, c'est presque toujours la jeune fille qui achète son mari, en lui apportant une dot plus ou moins élevée ; ici au contraire, c'est le futur qui fait toutes les dépenses. D'après la coutume, ces dépenses sont de trois sortes :

1° Les cadeaux offerts à la jeune fille, ce qui représente notre corbeille de mariage ; ces cadeaux consistent en vêtements de soie, colliers, bracelets, boucles d'oreilles, le tout plus ou moins riche, selon la fortune des parties ;

2° Le repas des fiançailles, pour lequel on doit offrir en cérémonie un cochon renfermé dans une cage en bois, deux jarres de vin de riz, un plateau de bétel, et un régime ou deux de noix d'arec fraîches ;

3° Une somme d'argent, qui varie selon la condition du jeune homme, de cinquante ligatures à quarante ou cinquante piastres ou plus selon les conditions. Cette somme est offerte au père de la fille pour le dédommager des frais qu'il a dû faire en l'élevant.

Chez les païens, la remise des cadeaux se fait d'une manière très solennel. On organise tout un cortège, au milieu duquel défilent, au son de la musique, les cadeaux dont on tient à faire étalage, et qu'on porte sur des brancards, au-dessus desquels on étend de grands parasols en soie richement brodés. Rien de pittoresque comme de voir ainsi défiler au milieu du

village les robes de soie, les bijoux, le porc qui grogne dans sa cage, comme s'il pressentait le sort qui l'attend, les jarres de vin, l'arec, le bétel, et pour fermer le cortège, les ligatures exposées avec ostentation pour faire montre de richesse. Tout le long de la route, on tire des pétards, à la grande joie des gamins du pays, qui suivent en chantant, criant et faisant le plus de bruit possible.

Chez les chrétiens, la remise des cadeaux se fait plus modestement, et sans apparat. Du reste, la plupart sont pauvres et se contentent d'offrir quelques bijoux, avec le bétel et l'arec indispensables.

C. Les présents apportés et reçus, les futurs échangent une chique de bétel, en présence des deux parentés et des amis communs qui ont été invités à la fête. C'est ce qu'on appelle manger le bétel, *ĀN TRĀU CAU*, et ce rite est un de ceux dont presque personne ne se dispense. Dès lors, le futur est regardé comme de la maison ; il doit venir y travailler aux semaines, aux moissons et chaque fois qu'on a besoin de bras. Cela s'appelle *LÀM RÈ* (faire le gendre) et c'est un moyen pour les parents de la future de s'assurer par eux-mêmes de l'adresse, des capacités, des vertus ou des défauts de celui qui veut épouser leur fille.

L'échange solennel de la chique de bétel constitue entre les deux parties un engagement mutuel et légal ; cette cérémonie est donc comme une espèce de fiançailles.

D. Après quelques semaines ou quelques mois d'épreuve, on fixe un jour pour la célébration du mariage. C'est ce qu'on appelle *CHJU LÔI* (donner parole). Chez les païens, on consulte le

sorcier pour le choix d'un jour fâcheux, et cela devient l'occasion de nombreuses superstitions. Chez les chrétiens, les deux parties, accompagnées chacune d'un des notables de la paroisse, se présentent au prêtre, pour faire publier les bans, et déclarer leur intention définitive de se marier à tel jour.

E. Enfin, tous les rites préparatoires accomplis, on procède à la cérémonie du mariage proprement dit, *LĒ CUÓI*.

Chez les païens, cette cérémonie est purement domestique, bien qu'ayant toujours un caractère religieux, comme on va voir. On commence par conduire la mariée chez son époux ; elle est revêtue pour la circonstance d'habits de cérémonie, une robe de soie bleue ample et traînant à terre, avec de larges manches qui tombent jusqu'aux pieds, un collier d'ambre à plusieurs tours, des bracelets en or ou au moins en argent doré à chaque bras. Le marié, de son côté, a revêtu ses plus riches habits, pantalon et tunique de soie, le turban noir en crépon enroulé artistement autour de la tête. Arrivés à la maison des parents du mari, on commence par offrir le sacrifice aux ancêtres. Les deux époux se placent devant l'autel domestique, ayant au milieu d'eux le chef de la parenté, qui va offrir le sacrifice. En faisant la libation de vin, celui-ci dit : « Moi, N., j'ai choisi pour épouse à mon fils N., une telle, fille de N. Je prie respectueusement mes ancêtres d'agrémenter cette union, et d'accorder aux époux une longue vie et dix mille prospérités. »

Alors les nouveaux mariés font cinq fois le *LÂY* (grand salut) devant les tablettes des ancêtres du mari ; à partir de cette heure, la jeune fille est censée être sortie de sa famille et les ancêtres

de son mari deviennent les siens. Si plus tard, elle voulait rendre des hommages à ses propres ancêtres, elle ne pourrait le faire que d'une manière privée, car officiellement elle n'a plus d'autres dieux domestiques que ceux de sa nouvelle famille.

Après le sacrifice aux ancêtres, les parents des époux s'asseyent sur le siège d'honneur, et ceux-ci les saluent chacun de trois LAY, en commençant naturellement par les parents du mari, ensuite ils saluent d'un LAY les notables et la parenté. Avant chacune de ces prosternations, le marié étant à genoux offre à deux mains le vin de riz et la chique de bétel, qui sont placés sur un petit plateau, à tous ceux qu'ils vont saluer, ce qui allonge singulièrement cette cérémonie déjà assez fatigante. Dans les mariages où il y a beaucoup d'assistants, les pauvres enfants ne s'en tirent pas à moins d'une vingtaine de prosternations. Enfin les voilà à eux-mêmes : on apporte alors au milieu de la salle une petite table et deux sièges. Les époux s'asseyent de chaque côté, puis l'épouse se levant la première, se prosterne devant son mari, qui lui rend son salut. Ensuite on verse du vin de riz dans deux petites tasses et les époux boivent ensemble, sans rien laisser, se souhaitent réciprocement toutes sortes de prospérités et de bonheur. Alors ils prennent leurs tasses vides, qu'ils renversent l'une sur l'autre en signe qu'ils se sont donnés l'un à l'autre et ne font plus qu'un.

Après toutes ces cérémonies, on se met à table, et ce sont les nouveaux mariés qui servent. Dans ces grands festins, tout se fait en un ordre parfaitement hiérarchique. Les hommes et les femmes mangent à part. On sert

d'abord les parents et les notables, puis vient le tour des petites gens. Il n'est pas rare de voir se succéder ainsi quatre, cinq et six tables. Comme les mariés ne mangent qu'après tous les invités, il peut arriver qu'ils soient forcés d'attendre jusqu'à une heure assez avancée de la journée avant de rien prendre. Mais les rites et la politesse du paysleur imposent cette corvée, ce qui fait que chacun s'y soumet gairement.

Le lendemain et les jours suivants, les mariés vont visiter les parents et connaissances des deux familles. Ici recommencent les prosternations, avec l'offrande obligée de vin de riz et de bétel et les souhaits de prospérité pour les jeunes époux.

Il va sans dire que toutes ces cérémonies ne s'observent que pour les mariages avec la femme légitime. Pour les femmes de second rang, on y met moins de façons : on demande le consentement de la femme légitime, le consentement des parents de la fille qu'on veut prendre ; on livre en échange une certaine somme d'argent, à ses parents, et tout est dit.

En droit, même aux yeux des païens, ces sortes d'unions ne constituent nullement un mariage, mais un simple marché. Et cela est si vrai, que, si, à la mort de la première femme, on voulait éllever une femme de second rang à la dignité d'épouse, on devrait recommencer tous les rites, pour que ce mariage fût légal.

Pour les chrétiens, on omet naturellement tout ce qui regarde le culte des ancêtres, qui est remplacé par les belles cérémonies de la liturgie catholique.

L'usage général est que les époux communient à leur messe de mariage,

ce qui est le meilleur symbole de l'union des coeurs. Après la messe on se rend chez le prêtre, à qui le marié offre à genoux le vin de riz et la chique de bétel obligatoires. Pas moyen d'y échapper, sous peine de contrister ces braves gens. On étend alors une belle natte, sur laquelle les deux époux se prosternent pour saluer le Père qui les bénit et leur donne quelques bons avis. Ensuite on fait les saluts aux parents, aux notables de la chrétienté, et c'est alors seulement que la mariée est conduite chez son époux, où toute la parenté et les connaissances vont prendre part au festin des noces, car l'Église catholique n'a jamais prohibé les joies légitimes de la famille ; elle se contente d'en retrancher les abus, et de les sanctifier par la prière et la morte chrétiennes.

On remarquera que dans tout cela, chez les païens comme chez les chrétiens, il n'y a pas trace de mariage civil. Chez les païens, le mariage est un acte qui relève du culte domestique ; chez les chrétiens, c'est un des sacrements institués par Jésus-Christ. Néanmoins comme le mariage se rattache à la vie civile par les effets qu'il doit produire, il est d'usage d'inviter les notables du village, et dans certains endroits, d'aller saluer la représentation de la commune en faisant la déclaration de mariage. Cela s'appelle NÔP CHEO (affermir le mariage), parce que cette déclaration donne au mariage force légale. Le maire ou le gardien des archives donne un acte authentique qui devra être conservé, et si les deux époux sont du même village, on paie seulement une ligature pour droits d'enregistrement ; mais si les mariés sont de villages différents, il faut payer au

village qui va prendre un de ses membres, un droit plus fort qui peut monter jusqu'à une quinzaine de ligatures. — *Coch. relig.*

Marier (act.). *Dưng vợ già chồng* ; liệu cho ai kêt bạn ; —, bénir un mariage, lâm phép cưới.

Marier (se). *Kết bạn* ; (une femme) : gánh vác, lây chồng ; (un homme) : lây vợ.

Marin (subst.). *Lính thuỷ*.

Marin (adj.). *Thuộc về biển*.

Marine, armée de mer. *Binh thuỷ*.

Mariner. *Uýp*.

Marinier. *Quân buồm lạt, bạn tàu, kẻ làm nghề thuyền bè (dưới sông)*.

Marital. *Thuộc về vợ chồng, những sự thuộc về vợ chồng ; la foi maritale, nghĩa vợ chồng*.

Maritalement. *Cứ thói quen vợ chồng*.

Maritime. *Thuộc về biển, giáp biển. ở dưới biển, gần bờ*.

Marjolaine. *Cây kinh giới ; * ngưu tất*.

Marmelade, confiture. *Mứt quả*.

Marmite. *Nồi ; — à cuire des médecines, àm sành ; — à infuser le thé de Chine, àm càp siêu, àm chuyên*.

Marmiton. *Bếp tuy*.

Marmot. *Thằn bé*.

Marmotte. *(Giồng) chuột*.

Marmotter, maronner. *Lắm bầm, lùng bùng, nói thầm, nói thì thào*.

Marne, terre d'engrais. *(Thú) đất phán*.

Maroquin. *Da vật mêm dã dọn*.

Marotte, idée grotesque ou exagérée.

Sự mê muội, sự khao khát ; chacun a sa —, ai ai cũng có tình ý riêng.

Marque, signe. *Dầu, dầu diêm, dầu mà nhận ; — de la petite vérole, dầu rõ ; fig., homme de —, người sang trọng*.

Marquer. *Đánh dấu, làm dấu mà nhận ; — avec un couteau, khắc*.

Marqueté. Lang lồ, sắc sỡ.

Marquis. Thiên hộ ; hâu. (V. le mot Noblesse).

Marquisat. Dân xã thuộc về kề có tước hâu.

Marquise, auvent. Mái cung.

Marraine. Người nữ cầm đầu trẻ con lúc rửa tội.

Marri. Buồn, buồn bã, đau đớn, thương tiếc, phàn nàn, tủi.

Marron. * Quả thanh cương ; quả bần lật ; — à fusée, nhói ; couleur —, vàng hươm.

Marronnier. * Cây bần lật ou dai bần lật.

Mars. Tháng ba tây.

Marsouin. Cá vược, cá cúi, * bô ngư ou lò.

Marsupiaux. Giồng vật có túi đẻ con.

Marteau. Cái búa, búa danh ; — de la porte, dùi gõ cửa.

Marteler. Lèn, giọt, nện.

Martial. Thuộc về nghề võ ; —, brave, bạo dạn, mạnh bạo.

Martinet, fouet. Roi.

Martin-pêcheur. Chim trá ; chim bói cá ; trá quan ; trá khoang ; trá vua.

Martre ou marte. Mèo rừng ; — tào th(___).

Martyr. Người tử vì đạo, dâng tử vì đạo ; —, qui souffre beaucoup, kẽ chịu khôn khổ.

Martyriser. Đánh chêt ou giết vì đạo ; — faire souffrir beaucoup, làm khổ, thiến liêng ; péché —, tội phạm bê ngoài mà thôi.

Martyrologe. Sách biên tên các dâng thánh.

Mascarade. Phượng đeo mặt nạ.

Masculin. Thuộc về giòng đực ; —, viril, xin, người nam, đại dâm ; un enfant du sexe —, trẻ trai.

Masque, faux visage. Mặt nạ, mặt nạ.

Masquer, couvrir. Che, che kin, giấu, giấu ; se —, mettre un masque, đeo

mặt nạ, có mặt mè, mặc mặt nạ mặt mạc ; fig., giả hình.

Massacerer. Giết cách tợn, chém chêt.

Masse, amas. Sự gì to lớn quá chừng ; khôi lớn (giồng gì liền nhau) ; đông, trồ, nhiều.

Massepain. Bánh trứng.

Masser. Bóp, đập bóp.

Massif, lourd. Nặng, nặng nề.

Massue. Dùi gậy.

Mastic. Nhựa ván hương thụ.

Mastication. Sự nhai.

Mastiquer, garnir de mastic. Gián, gán ; —, mâcher, nhai.

Masure. Lêu ; nhà có vách cũ nát, tường lở xuồng.

Mat, sans éclat. Không sáng chút nào, không có sắc, đèn mờ.

Mât de navire. Cột buồm ; le grand —, cột loan, cột lòng ; le — de misaine, cột mũi, cột lộc ; le — d'artimon, cột lái, cột ưng ; le — de beaupré, cột chót mũi, cột ngà.

Matador, notable. Quan viên.

Matelas. Đệm, đệm lông ; — cambod-gien, đệm xếp.

Matelasser. Làm đệm giường.

Matelot. Người buồm lạt ; —, soldat de la marine, lính thuỷ.

Matelote. Nhiều thứ cá nấu rượu.

Mater, dompter. Trị, bắt phục, bắt làm tôi.

Matériaux. Giồng dùng mà làm đồ gì, tài chất.

Matériel. Có hình thể, vô hồn, chẳng thiêng liêng ; péché —, tội phạm bê ngoài mà thôi.

Maternel. Có tính mẹ, thuộc về mẹ.

Maternité. Sự làm mẹ, tính mẹ.

Mathématicien. Thày thông phép tính.

Mathématiques. Phép tính toán, phép tư thiên.

Matière. Giồng vô hồn ; — des sacrements, chất phép bí tích,

Matin. Ban sáng, buổi sáng, sáng ngày ;
tǎo thán ; de grand —, sáng sớm ;
demain —, sáng mai ; du — au soir,
từ sáng đèn tối.

Matin. Chó, chó ngao.

Matinal. Sáng sớm, thuộc về ban sáng ;
—, qui se lève matin, hay chỗi dậy
sớm.

Matinée. Ban sáng, buổi mai ; le milieu
de la —, nửa buổi.

Matois. Duệ, quý quyết.

Matrice. Lòng mẹ ; tử cung.

Matricule. Số, số.

Matrimonial. Thuộc về vợ chồng.

Matrone. Bà, bà lớn, bà sang trọng,
người đàn bà.

Maturité. Sự chín, sự chín chắn ;
de l'âge, tuổi đứng bóng, tuổi khỉ già.

Maudire. Chúc sự dữ, chửi rủa ; —,
dèester, ghét.

Maudit, exécutable. Đáng người ta
ghét ; quái gở ; kẻ ugười ta đã chửi
rửa.

Maugréer. Tức giận, lầm bầm, giận gắt.

Mausolée. Mồ mả ; phần mộ, lăng.

Maussade. Buồn, phiền lòng.

Mauvais. Dữ, ác, độc, chảnh lành,
trái lẽ ; — présage, điềm xấu, điềm
dữ ; mauvaise foi, lòng bất trung ;
mauvaise langue, miệng độc ; —
bruits, tiếng đồn xấu ; mauvaise mine,
mặt mũi xanh xao ; mặt độc dữ ;
haleine mauvaise, hôi miệng ; trouver
—, chảnh ứng, trách, không nhận, lây
lầm khó chịu ; sentir —, hôi, có mùi.

Mauve, * Rau dông hiên, dông hiên
thái.

Maxilaire. Vẽ hàm.

Maxime, sentence. Điều luận, câu.

Maximum. Trên hết ; au —, bắt quá,
chẳng qua là.

Méandre d'un fleuve. Khúc (sông) ;
vòng quanh ; fig., mưu kế, chươn
mộc, ngách.

Mécanicien. Kẻ coi máy, thợ đóng
then máy.

Mécanique (une). Then máy ; la —,
(science), phép dẫn các then máy ;
adj. vô ý, vẩn, tự nhiên.

Mécanisme (un). Then máy ; le —
d'une chose, cách xếp đặt, thứ tự.

Méchanceté. Tính độc ; dire des mé-
chancetés, nói những lời mất tiêng
tốt người ta.

Méchant. Dữ, có tính độc dữ, có tính
quý, có hồn ma.

Mèche de lampe. Bắc, tim đèn ; — de
bougie, nòng ; — de pétard, ngòi
pháo ; allumer la —, châm ngòi ; —
d'instrument à perforer, lưỡi.

Mécompte. Sự trông uồng, sự trông
vô ích, sự hỏng.

Méconnaissable. Không nhận mặt
dược.

Méconnaitre. Chẳng nhớ, bỏ quên,
chẳng muốn nhận lấy, chẳng chịu thú.

Mécontent. Chẳng dành lòng, không
bằng lòng, không vui lòng, buồn,
buồn giận ; être — (d'une chose), lây
lầm khó lòng, khó chịu, không chịu
bằng lòng.

Mécontenter. Làm phiền lòng, làm
khó lòng, làm cho chán ngán.

Mécréant. Kẻ vô đạo, ngoại đạo.

Médaille. Ánh ; — indulgenciee, ánh
indu ; — d'honneur, bài thưởng
công ; — militaire, bài quân công,
thưởng dì bội bài ; — commémorative,
bài nhắc công ; — d'or, kim
bội bài ; — d'argent, ngân bội bài.

Médaillon. Ánh (đồng, bạc, v. v.).

Médecin. Thày lang, thày thuốc, ; —
officiel des mandarins, điêu hộ.

Médecine (la). Nghề thuốc, nghề chữa
bệnh ; exercer la —, làm nghề thuốc ;
une —, thuốc, một chén thuốc.

Médeciner, soigner. Cắt thuốc, rịt,
bôi thuốc, làm thuốc cho.

Médiat. Chẳng liên nhau, khác nhau.

Médiateur. Kẻ báu chửa, kẻ giàn hoà.

Médiation, entremise. Sự báu chửa,

sự giàn hoà.

Médical. Thuộc về thày thuốc, thuộc
về nghề thuốc ; vertus médicales
d'une plante, sức sảng cỏ chữa bệnh.

Médicament. Thuốc, thuốc men, thuốc
thang.

Médication. Cách dọn thuốc, sự chè
thuốc, sự hốt thuốc.

Médicinal. Thuộc về thuốc the; plante
médicinale, thảo mộc có sức chữa
bệnh.

Médiocre. Bình thường, vừa vặn, kén.

Médire. Nói hành, nói xái, nói gièm
chê, nói xâu người ta.

Médisance. Sự nói hành; tội nói hành.

Médisant. Kẻ nói hành.

Méditatif (homme). Kẻ hay suy nghĩ,
kẻ mệt ngày giờ mà làm việc ngầm.

Méditation. Sự nguyện ngầm, sự
ngầm.

Méditer, songer. Suy, toan ; —, faire
la méditation, nguyện ngầm ; — des
embûches, bày mưu.

Méditerranée. Ở giữa đất ; mer — ,
biển trung.

Méduse (poisson). Con sứa ; muỗi.

Meeting, réunion. Hội, hội người ta
lập mà nói về việc chung nhà nước.

Méfait. Việc dữ, tội lỗi.

Méfiance. Sự chẳng tin cậy, sự sợ
hoặc, sự ngờ vực.

Méfier (se). Hỗn nghi, chẳng tin vững,
ngờ vực.

Mégarde (par). Vô ý.

Mégère. Đàn bà khó ăn khó ă.

Mégisserie. Nghề thuộc da.

Meilleur. Tốt hơn (V. comparatif dans
la Gramm.); ramener à une meilleure
conduite, khuyên được ai sứa tính
nết mình.

Mélancolie. Sự phiền rầu.

Mélancolique, triste. (Hay) phiền rầu,
sầu, bức mình ; —, bilieux, có bệnh
xung khí ; có mặt chau chan.

Mélange. Sự trộn, sự pha lện ; —, re-
cueil, sách cớp nhiều điều pha phôi.

Mélanger. Trộn, pha lện, đồ lện, xáo
lện, chè, xôi đồ ; village formé de
païens et de chrétiens mélangés, dân
xôi đồ, giàn tòng.

Mélasse. Mật mía.

Mêlée, combat. Trận, trận chiên, đám
chiến ; se jeter dans la —, ra trận.

Meler. Pha lện, chè, trộn ; — à la
terre, sát đất ; se — d'une affaire,
giảm mình vào, giây mình vào việc gì ;
se —, s'embrouiller, ra rồi rit.

Mélèze. * Bạch tiễn tòng, * sam thụ.

Melia azédarach. Cây xoan ; da mộc,
xuyên luyện tử.

Mélodie. Ca, cung hát, tiếng hát bùi
tai, cung hát dấp dàng.

Mélodieux. Èm tai, êm nghe.

Mélæstoma, arbre. Cây mua.

Mélomane. Kẻ mê nghề hát âm.

Melon. Dưa gang, dưa bở ; — d'eau
dưa hấu.

Mélongène, aubergine. Cà.

Membrane. Da mỏng.

Membre. Phần thân thể, phần mình
mắt, chân tay ; fig., être —, faire
partie, thuộc về.

Même, semblable. Cũng một, cũng là
một ; moi-même, chính tôi, tôi chóc :
—, de plus, mà lại.

Mémoire. Trí nhớ ; qui a bonne —,
tốt trí nhớ, sáng dạ ; qui a mauvaise
—, tội dạ ; rafraîchir la —, nhắc lại ;
réciter de —, đọc thuộc lòng, đọc
ôn.

Mémoire, compte. Số ; —, livre, sách
biên ký.

Mémoires, histoires. Sách sử, sử ký ;
— particulières, sách kể những
truyện mình đã xem thầy.

Mémarable. Đáng người ta nhớ đến, đáng nhắc lại, đáng lưu lại; action —, việc cả thề, trọng, có danh tiếng.

Mémorial, livre-journal. Sách, sách biên ký, nhật ký.

Menaçant. Hay de loi; yeux menaçants, trọn mắt, trừng con mắt.

Menace. Lời đe loi, lời hăm hè.

Menacer. Đe loi, de net, de phát, hăm hè; — de la mort, de giết; — de détruire la ville, de triệt hạ thành.

Ménage. Cửa nhà.

Ménagements, égards. Sự miến thứ, sự nè, sự dung thứ.

Ménager, économiser. Đẽ dành, ở tiết kiệm, dè đặt, ăn tiêu ít; ne pas — ses soins, chẳng tiếc công gì mà..; — quelqu'un, tha, thứ, nè (ai).

Ménagère. Người dàn bà coi sóc cửa nhà.

Ménagerie. Cũi loài vật.

Mendant. Kẻ ăn mày, kẻ khóc, hẳn nhân.

Mendier. Ăn mày ăn xin, đi xin, đi ăn mày.

Menée. Mưu, kế, mưu chước, sự lập cách kín nhiệm.

Mener, conduire. Đưa, đem, dẫn, diệu, dắt, chở; mener des bubbles aux champs, đi chăn trâu, lùa trâu, giọng đoàn trâu.

Ménétrier, joueur d'instruments. Kẻ gảy đàn.

Meneur. Kẻ đứng đầu, kẻ giục.

Méninges. Ba lượt da bao óc.

Ménigite. Bệnh da bao óc.

Menottes. Thiết liều tay, xiêng tay.

Mense, revenu. Lợi lộc.

Mensonge. Lời nói dối, sự dối trá; dire un —, nói dối.

Mensonger. Dối trá, giả, chẳng thật; discours —, bài man trá đã bày dặt.

Mensual. Xảy ra mỗi tháng một lần.

Mental. Có trong trí khôn; restriction mentale, lời quanh, lời lưu đài.

Mentalement. (Có) trong trí khôn.

Menteur. Hay nói dối, kẻ nói dối.

Menthe. Rau húng.

Mention; faire mention de quelqu'un. Nói dên ai; faire — de quelque chose, nhắc lại sự gì.

Mentionner. Nói dên ai, nhắc lại sự gì.

Mentir. Nói dối, nói diều gì chẳng thật, man trá; — à quelqu'un, nói dối ai; — en parlant de quelqu'un, nói dối về ai.

Menton. Cầm.

Menu, carte d'un repas. Vé đồ ăn.

Menu (adj.). Nhỏ tí tí; couper —, băm vụn, chém vụn, nát bậy; le — peuple, dân phàm, dân den, dân ngu.

Menuiserie. Nghề gỗ, nghề thợ mộc.

Menuisier. Thợ mộc.

Méphitique. Hôi hám, thòi tha, thòi hoắc, có mùi hám khắm.

Méprendre (se). Lầm, lầm lỗi.

Mépris (v. mépriser); tordre la bouche en signe de —, blu môi; encourir le — de quelqu'un, phải ai khinh chê mình; au — de, chẳng xem sao dèn.

Méprisable. Đáng khinh, hèn hạ.

Méprisant. Kiêu hánh, kẻ khinh chê.

Méprise. Sự sai lầm.

Mépriser. Khinh dè, chê, chê bác, khinh bác; — la vie, chẳng kè sao sự sống; — la mort, chẳng xem sao sự chết, chẳng lo dèn chết.

Mer. Bè, biển, hải (ch.); en haute —, biển khơi; voyager en —, vượt biển; — tranquille, biển phảng lặng; — agitée, lòng gió cả sóng; avoir le mal de —, say sóng, chóng mặt, nôn lòng.

Mercantile. Thuộc về sự buôn bán.

Mercenaire (homme). Kẻ làm việc cho được công lệnh; kẻ làm thuê mướn;

— soldat, lính thuê ; travail —, việc kè làm lày tiền công, việc làm vì công.

Mercerie. Cửa hàng xén.

Merci; dire —. Cám ơn, dội ơn, giả ơn ; Dieu —, ơn Đức Chúa Lời thương ; être à la — de, ở tại, ở quyên.

Mercier. Kẻ bán hàng xén.

Mercredi. Ngày thứ tư (trong tuần bảy ngày) ; le — des cendres, ngày lễ lo.

Mercure. * Thủ ngân.

Mère. Mẹ ; mẫu (ch.) ; belle —, (mère du mari), mẹ chồng ; (mère de la femme), mẹ vợ ; (femme d'un père veuf), mẹ ghê, dì ghê ; — nourricière, mẹ nuôi, vú nuôi ; la reine-mère, bà cuộc mẫu ; loc. fig. : la — patrie, quê hương ; idée —, ý gốc, duyên do ; l'oisiveté est la — de tous les vices, sự ở nhưng giục làm nhiều sự trái.

Méridien. Vòng chính ngọ.

Méridienne (faire la). Nghỉ trưa.

Méridional. Về phương nam, nam.

Mérinos, drap. Nhung xe.

Merisier. Cây anh đào rừng.

Mérite. Công, công nghiệp, sự đáng thưởng ; tiền công.

Mériter. Được công lệnh, được hồng lộc ; —, être digne, đáng, xứng đáng ; — une punition, đáng phạt ; bien — de la patrie, xuất công giúp nhà nước ; sans l'avoir mérité, oan ức, vô tội.

Méritoire. Đáng thưởng.

Merle. Con sáo, sáo dá ; — siffleur, con khuróu ; le — siffle, con khuróu hót ; le — combattant, chim họa mi ; le — mandarin, con yêng.

Merveille. Sự lạ, lạ lùng, phép lạ ; regarder comme une —, người ta lày làm lạ ; à — ! tôt, giỏi, đáo đẽ !

Merveilleux. Lạ lùng, rất hay, gợn lạ.

Mésalliance. Sự lày bạn không thuộc về bậc mình.

Mésallier (se). Lày bạn không vừa bậc mình.

Mésange. Chim bạc má.

Mésaventure. Tích xảy ra khôn nạn ; sự vô phúc.

Mésentière. Da mồng bao ruột.

Mésestimer. Chẳng lày làm trọng, chẳng chuộng, lày làm không trọng.

Mésintelligence. Sự bát thuận, sự bát bình, sự ganh cạnh.

Mesquin, avare. Chặt chẽ, bẩn sén ; —, petit, hèn, chẳng xứng.

Message. Thư, tin tức.

Messager. Kẻ đem tin, kẻ báo tin, kẻ thông tin ; expédier de nombreux messagers, sai nhiều người đem tin mọi nơi.

Messe. Lễ, lễ misa ; grand' —, lễ trọng, lễ hát ; — basse, lễ thường ; — de mariage, lễ cưới ; — des morts, lễ mồ, lễ bàn thờ ; dire la —, làm lễ ; entendre la —, xem lễ ; servir la —, giúp lễ.

Messéant. Chẳng xứng, chẳng khá, chẳng nên.

Messie. Đang cứu thế ; Đức Chúa Jésu.

Mesure. Thước đo, cái lường, cái lào ; — (de vêtements), kích thước ; la — (en musique), díp dàng ; manquer la — (en musique), sai díp ; fig. prendre ses —, lo liệu trước, quan phòng ; être en — săn, săn cả rồi ; outre —, quá chừng, quá lẽ, thái quá ; à —, tuy nhiên, cứ tuy.

Mesuré. Đã đo, đã chịu đo ; marcher à pas mesurés, đi thẳng thỉnh, đi nghiêm trang.

Mesurer. Đo, đạc ; dong, gạt lày.

Mésuser. Dùng trái phép.

Métairie. Trai.

Métal. Loài kim, kim ; loài vô hồn.

Métalepsie. Sự đổi thứ tự trong câu nói.

Métallique. Thuộc về loài kim, bằng loài kim.

Métallurgie. Nghề loài kim.

Métamorphose. Sự đổi hình, sự biến tướng.

Métaphore. Cách nói bóng, cách nói đổi nghĩa den ra nghĩa bóng, ẩn ngửi, tá nghĩa.

Métaphysique. Phần phép cách vâ nói về các sự chẳng có hình thể.

Méraplasme, métathèse. Phép đổi thứ tự chữ trong một tiêng.

Métayer. Kẻ coi sóc nhà và dắt trại, kẻ lĩnh thuê ruộng trại.

Métempsycose. Luân hồi, sự lột kiếp.

Métempsycose. — Le premier article de la religion bouddhique: « Ne tuer aucun être vivant », est basé sur la théorie que les âmes passent par les corps des différents êtres, avançant ou rétrogradant selon leurs mérites ou leurs démerites jusqu'à ce qu' étant devenues parfaites, elles se perdent dans le Nirvâna. La conséquence logique est qu'on doit aux animaux dans les corps desquels des âmes humaines sont en pénitence le même respect qu'aux hommes eux-mêmes ; les bouddhistes convaincus ne devraient donc jamais porter atteinte à la vie des animaux, fussent-ils d'infectes punaises ou d'ignobles poux.

Cette idée a été formulée par Thích ca mâu ni Phật dont la doctrine est conservée dans les livres bouddhistes. Ils enseignent qu'à la mort des hommes les âmes qui ont encore des souillures et ne peuvent s'unir à la divinité qu'ils appellent le Nirvâna, c'est-à-dire retourner dans le néant, doivent passer en d'autres êtres : THIỀN ĐÀO indique

la migration des âmes dans les corps des oiseaux ; ĐỊA ĐÀO le passage dans les corps des vers ou des êtres inférieurs ; SỨC ĐÀO lorsqu'elles doivent vivre dans les corps des six animaux domestiques (lục súc) qui sont : le cheval, le buffle ou bœuf, le mouton, le porc, le chien et la poule ; NHÂN ĐÀO exprime le passage de l'âme (soit d'un homme, soit d'une femme) dans le corps d'un autre homme. Enfin si l'âme devient démon, son passage se nomme QUỶ ĐÀO et si elle devient esprit, c'est le THẦN ĐÀO.

Toutes ces fadaises ne supportent pas la critique et méritent d'autant moins d'être réfutées que les néo-bouddhistes pas plus que les bouddhistes de naissance n'en tiennent aucun compte dans la pratique.

Météore. Cảnh tinh, cảnh tinh.

Méthode. Mẹo mực, lè lôi, cách thê, kiều, môn mạch.

Méthodique. Có lôi, có thứ tự, cứ môn mạch.

Meticuleux. Rát gan, hay lo sợ.

Métier, profession. Nghề, nghề nghiệp; exercer un —, làm nghề ; — à tisser, giuròng cùri, không cùri.

Métonymie (littérat.). Cách dùng tiêng no thay vì tiêng kia.

Métoposcopie. Phép xem trống mà bói.

Mêtre. Thước tây, thước do ; — (en poésie), mẹo văn thơ.

Métrique. Thuộc về mực thước ; système —, những mẹo mực theo thước.

Métropole. Tỉnh chính.

Mets. Đồ ăn, bữa ăn.

Mettre, placer. Bắt, dắt, xếp ; — ses souliers, xô giấy ; — un bouton, đom cúc ; — la table, dọn bàn ; — son espérance, cậy trông (ai) ; — ses soins à, làm chu chu châm châm ; — la main sur quelqu'un, tra tay bắt ai ; — de côté, à part, dề riêng, dề

dành ; — au jour, publier, in sách ; — bas, dè ; se — à, commencer, bắt đầu, tra tay vào việc ; se — à table, ngồi ăn ; se — en route, mới đi, đang trầy di ; se — en colère, hòn giận, nó lén con nóng tính ; se bien —, ăn mặc điêm.

Meuble. Đồ, đồ đạc, các đồ đẽ trong nhà ; adj. biens meubles, cửa nôi ; terre meuble, đất đẽ cày.

Meule (de foin, etc.). Bòng (rom, cỏ, lúa, etc.) ; — (de moulin), cối xay bột ; la manivelle de la meule, cái giàng xay.

Meulière (pierre). Hòn đá cứng người ta dùng mà làm cối xay, đá cối xay.

Meunier. Thợ xay bột, kẽ xay bột, kẽ giã gạo.

Meurtre. Tội giết người, nhân mạng ; commettre un —, giết người, đánh chết ai.

Meurtrier. Hay sinh chết, độc ; un —, kẽ giết người, kẽ có tội nhân mạng.

Meurtrière. Mả súng.

Meurtrir. Đâm, đánh ai nát cả và mình.

Meute. Đàn chó săn.

Miasme. Mùi hôi hám, khí độc.

Miauler. Kêu ngoao ngoao.

Miche. Bánh tảy.

Microbe. Những giông vật nhỏ lắm ; các giông bé mọn.

Microscope. Kính hiển vi, hoả kính chiểu các giông bé mọn.

Midi. Trưa, ban trưa, giờ trưa, giờ thứ mười hai ; l'après —, buổi chiều ; le — (opposé au nord), nam, phương nam, hướng nam.

Mie de pain. Ruột bánh.

Miel. Mật ong ; faire le —, kéo mật.

Miette. Mụn bánh.

Mieux. Tốt hơn ; tant —, càng hay.

Mignardise du langage. Cách nói ý vị khôn khéo.

Mignon, délicat. Khỏng khảnh, mành khảnh, son son người.

Migraine. Chứng thiên đầu thống, sự rức đầu.

Migration. Sự sang phương khác (mà ô), sự thiên cư.

Mijoter. Nấu lâu.

Mil ou millet. * Tiêu mě ; hạt kê.

Milan, oiseau. Con diều, chim diều.

Milice, armée. Đạo binh, binh.

Milicien. Linh mộ, linh khô xanh, quân cuộc.

Milieu (subst.). Trung độ, rộn, giũa ; au —, nứa ; au — de, ở giũa, trong ; le — de la soirée, nứa hôm.

Militaire, soldat. Lính.

Militaire (art). Nghề võ ; adj. thuộc về lính, thuộc về nghề võ ; thuộc về sự đánh giặc.

Militer. Gắng sức, ra sức mà, có sức.

Mille. Một nghìn (ngàn) ; dix —, một vạn.

Millepieds. Cái giờ, cái cuồn chiều ; — d'eau, rươi.

Millet. * Tiêu mě ; kê.

Milliare (pierre). Đá mộc cầm từng nghìn bước một.

Milliard. Cai, một nghìn triệu.

Million. Nhât triệu, một trăm vạn.

Millionnaire. Giàu có vô số.

Mime, bouffon. Trò, tuồng, tuồng tập ; dứa hát bội, thăng hè.

Mimer, contrefaire. Bắt chước chơi nhạo.

Mimosa pudica (bot.). Cây mít cỏ.

Minaret. Tháp.

Mince. Mỏng, nhô, kém.

Mine, air. Ráng, hình, mặt mũi, diện, tướng ; bonne —, mặt mũi tốt đẹp.

Mine (d'or, d'argent, etc.). Mỏ (vàng bạc, v. v.)

Miner, creuser. Khoét, đào, đào hang ; fig., bày mưu mẹo kín nhiệm ; se —, s'affaiblir, ra kiệt, mất sức.

Mineraï. Quánh ; — dé fer, quánh sắt ; — de cuivre, quánh đồng.

Minéral (un). Kim ; les minéraux, loài kim.

Les Annamites comme les Chinois admettent cinq corps minéraux : *l'or*, kim (vàng), *l'argent*, ngân (bạc), *le cuivre*, đồng (đồng), *l'étain*, tich (thiếc) et le *fer*, thiêt (sắt).

Minéral (adj.). Thuộc về loài kim, thuộc về loài đá.

Minéralogie. Phép dạy về các giòng kim.

Mineur, pupille. Kè chưa đèn tuổi được làm chúa minh ; con trai mồ côi phải nhờ người bảu chủ.

Mineur, qui travaille aux mines. Kè khai mỏ, kè đào mỏ ; —, soldat, lính đào hầm, địa lôi phục.

Miniature. Anh tượng vừa nhỏ vừa đẹp.

Minier. Thuộc về loài kim, thuộc về mỏ (loài kim).

Minime. Nhỏ lầm, nhỏ quá sức.

Minimum. Ít là, ít hêt sức.

Ministère, emploi. Bản nghiệp, việc làm, chức quyền ; prêter le concours de son —, giúp ; les ministères, bộ.

En Annam il y a six ministères, lục bộ, qui sont :

- 1º Lai bộ, le ministère de l'Intérieur ;
- 2º Hộ bộ, le ministère des Finances ;
- 3º Lễ bộ, le ministère des rites ou des cultes auquel on a ajouté depuis l'occupation française le ministère des affaires étrangères, lễ bạc bộ, ou tờa thương bạc ;

- 4º Hình bộ, le ministère des supplices ou de la justice ;

- 5º Bình bộ, le ministère de la Guerre ;

- 6º Công bộ, le ministère des Travaux publics.

Chaque ministère comprend :

- a) Le président, thượng thư ;

b) Deux vice-présidents, tham tri ;

c) Deux conseillers, thị lang ;

d) Un vice-conseiller, biện lý.

Pour qu'une affaire soit suivie d'exécution, il faut que tous les membres du ministère soient du même avis : le dissensitement de l'un d'eux entraîne la nécessité d'en référer au roi.

Les ministres et leurs assesseurs ont sous leurs ordres :

Les délégués à l'intérieur, lang trung, chefs de division ;

Les délégués à l'extérieur, viên ngoại lang, sous-chefs de division ;

Les sous-délégués, chủ sự, chefs de bureau, plus les sous-chefs de bureau, tư vụ, employés ayant rang dans le mandarinat ;

Et enfin de simples écrivains, thư lai, qui n'ont pas rang dans le mandarinat.

On pourrait traduire comme il suit les noms des ministères français :

Affaires étrangères : tờa thương bạc ;

Finances : tờa hộ bộ ;

Guerre : tờa bình bộ ;

Justice : tờa hình bộ ;

Cultes : tờa lễ bộ ;

Intérieur ; tờa lai bộ ;

Travaux publics : tờa công bộ ;

Marine : tờa thuỷ bộ ;

Instruction publique : tờa học bộ.

Ministériel. Thuộc về bộ, chung ; buộc cả.

Ministre d'Etat. Quan thượng thư ; les ministres du Roi, nội viện ; le chef de cabinet du —, tá lý ; —, serviteur, kè giúp việc, quản hầu, dây tú, chân tay ; les — des mandarins, phòng bộ, thủ hạ.

Minois. Mát mũi tốt đẹp, mặt xinh.

Minoré (clerc.). Thày già bòn.

Minorité. Tuổi kè chưa được làm chúa minh.

Minuit. Nửa đêm, giờ thứ mươi hai đêm.
Minuscule. Nhỏ, hơi kém.
Minute. Phút; une —, một phút; la — (d'un acte), chính bản.
Minutie. Truyền lật vặt, diều lè nhè, diều vặt vãnh.
Minutieux. Cẩn thận, ân cần.
Miracle. Phép lạ, diêm lạ; diều phi thường.
Miraculeux. Xảy ra cách lạ, lạ lùng; người ta lây làm lạ.
Mirador. Chòi.
Mirer, viser. Nhắm đích; se —, soi gương, cầm mặt gương.
Miroir. Mặt gương, minh kính; fig., hình giông hệt; loc.: œufs au —, trứng tam tinh.
Miroiter. Chói sáng.
Miroitier. Thợ làm mặt gương.
Misaine (mât de). Cột mũi, cột lộc.
Misanthrope. Kẻ ghét loài người ta.
Mise, tenue. Cách ăn mặc, đồ mặc; — au jeu, cọc.
Misérable, malheureux. Khôn nạn, khó khăn, bầu cùng, đáng thương xót, đáng thâm thương; —, coupable, thằng tội lỗi.
Misère, état malheureux. Sự nghèo đói, sự đói khát; faire des misères à quelqu'un, làm khổ cho ai, bắt bớ.
Misère (interj.)! Khôn nạn, quái gở!
Miséricordieux. Có lòng thương xót, hay thương, nhân từ.
Miséricorde, compassion. Lòng thương, lòng nhân từ.
Missel. Sách lễ.
Mission, ordre. Sự sai cử, sự gửi; prêcher une —, làm phúc.
Missicnaire. Cô, linh mục tây, thầy ca giảng đạo.
Missive. Thư, thư từ.

Mistral, vent du N.-O. Gió may.
Mitaine. Bao tay.
Mite. Con mồi.
Mitiger. Làm cho ra mềm, làm cho êm; làm cho dễ chịu, hot; — une peine, bớt hình phạt.
Mitoyen. Giữa, chung.
Mitraille. Đạn ghém.
Mitrailleuse. Máy chiến bắn súng đại bác.
Mitre d'évêque. Mũ Đức giám mục.
Mitré. Kẻ đội mũ giám mục.
Mixte. Nửa, bán, gián.
Mixture. Thuốc chè.
Mnémonique. (Cách thê) giúp trí nhớ.
Mobile, motif. Lẽ, lẽ gốc, cội rễ, ý cùng.
Mobile, changeant. Hay đổi, chẳng bền, nhẹ tính; —, qui peut être mũ, hay động, dễ đem đi, dễ lúc lắc.
Mobilier. Đồ, đồ đạc, đồ lề, các đồ dùng.
Mobiliser des troupes. Biêu binh, đê binh.
Mode, manière. Cách thê, thói phép, kiểu, thê; —, usage, thói, lề, lối lôi, thói tục; — en musique, cung hát, dịp đảng.
Modèle. Mẫu, kiểu, khuôn.
Modeler; faire un modèle. Làm mẫu; —, suivre un modèle, làm cứ mục; — un visage en cire, dúc hình người bằng sáp; — une figure sur l'argent, khắc hình người vào bạc; se —, bắt chước, theo chân.
Moderation. Sự giữ mục, cách ở vừa phải.
Modéré. Kẻ biết giữ mình, kẻ có mục vừa phải, có mục thước; prix —, giá vừa phải.
Modérer, retenir. Cầm lại, hãm, ngăn chặn, giữ; — sa colère, dẹp con gián; —, adoucir, bớt, chê, chê chằm; se —, giữ mình, thìn mình.

Moderne. Về đời này, thuộc về đời kim, mới, mới bây giờ.

Modeste. Có nét, nét na, hàn hoi, khiêm nhường, kẽ giữ ngũ quan; qui possède une fortune —, kẽ dùn.

Modestie. Đức hạnh, đức giữ ngũ quan, đức khiêm nhượng.

Modifier, faire des modifications. Bồi sửa sang, sửa lại.

Modique, peu. Nhỏ, mọn, ít, ít vây, vừa vây.

Modulation. Cung hát, tiếng ngân, sự hát êm tai, sự hát ngâm ngọt.

Moduler. Hát, hát díp dàng, hát ngân, ngâm nga; — sur un ton joyeux, hát cung vui mừng.

Moelle des os. Tỉ xương; — de jonec, tim bắc; la —, l'intérieur, ruột, lòng, tâm.

Moelleux, doux. Èm; —, qui a de la moelle, đầy tì, có tì.

Mœurs. Tính nết, phong tục.

Moi, pronom (V. Gramm. no 169 et suiv.).

Moignon. Nói chân tay dã chặt.

Moindre. Kém, không bằng.

Moine. Thày dòng, người tu hành, viễn tu.

Moineau. Chim sẻ.

Moins (adv.). Kém, ít hơn, không bằng; — de quatre heures, chẳng đầy đủ bốn giờ; plus ou —, environ, chừng đó; de — en —, một khi một kém.

Moire. Lụa vóc.

Mois. Tháng.

Mois. — Le premier mois de chaque saison s'appelle mạnh (premier), le second trọng (milieu), le troisième qui (dernier); ainsi on dira mạnh hè, trọng hè, qui hè, pour indiquer les trois mois de la saison d'été, mạnh xuân, trọng xuân, qui xuân, pour désigner les mois

du printemps. (Ces termes sont plutôt employés dans les livres que dans le langage ordinaire).

Les douze mois de l'année (mười hai tháng) sont :

Janvier : Tháng giêng tây ;

Février : Tháng hai tây ;

Mars : Tháng ba tây ;

Avril : Tháng tư tây ;

Mai : Tháng năm tây ;

Juin : Tháng sáu tây ;

Juillet : Tháng bảy tây ;

Août : Tháng tám tây ;

Septembre : Tháng chín tây ;

Octobre : Tháng mười tây ;

Novembre : Tháng mười một tây ;

Décembre : Tháng chạp tây ;

Les mois annamites s'expriment de la même façon en supprimant le mot tây (occident); mais comme ce sont des mois lunaires, ils ne correspondent pas aux mois européens; on ne pourrait non plus les traduire par les termes français : *janvier*, *février*, etc.; mais on les désigne par les nombres ordinaux du premier au douzième; on dit par exemple : le premier mois ou la première lune, le 6e mois ou la 6e lune, etc.

L'année annamite commence généralement dans les derniers jours de janvier ou dans le courant de février. De temps en temps, pour rétablir l'ordre entre l'année solaire et l'année lunaire, les calendriers chinois qui sont suivis dans le pays annamite comprennent un treizième mois qui se place, non à la suite des autres, mais entre deux mois: on l'appelle mois intercalaire, tháng nhuận, et on dit, par exemple : tháng ba nhuận pour désigner un mois supplémentaire qui prend place entre le 3e et le 4e.

Les mois lunaires sont de 30 ou de 29 jours: ceux de 30 jours, sont appé-

lés tháng dù (mois pleins) ou tháng đại (grands mois) ; ceux qui ne comptent que 29 jours, portent les noms de tháng thiều (mois incomplets) ou tháng tiểu (petits mois) ; mais ordinairement le dernier jour de n'importe quel mois, qu'il soit de 30 ou 29 jours, se nomme le 30e jour.

Moisi. Môc, mục, mòc meo.

Moisir. Môc, mục, ra môc.

Moisson. Mùa gặt, lúa gặt, mùa màng ; lúa thóc, vụ ; la — du 5me mois, mùa chiém ; les champs de cette —, đồng chiém ; la — du 10e mois, mùa tháng mười.

Moissonner. Gặt, gặt hái.

Moissonneur. Thợ gặt ; une bande de moissonneurs, bọn thợ gặt.

Moite. Uót át, dã thâm.

Moiteur, sueur. Sư urót mô hôi.

Moitié. Nửa ; un peu plus que la —, thái bán, hơn nửa.

Molaire (dent). Răng cằm.

Môle. Bờ đập, đồng dá ngăn nước.

Molécule. Trần ai.

Molester, vexer. Bắt bớ, làm khổ sở, quấy.

Mollesse (physique ou morale). Sự yêu súc, sự o hờ, sự duênh doảng ; s'adonner à la —, mê sự vui sướng.

Mollet, gras de la jambe. Bắp chân.

Molleton. Nhung lông chiên.

Mollir, s'adoucir. Ra mềm.

Molosse, chien. Chó ngao.

Moment. Lúc ; encore un —, một chốc, một nhát ; à ce — là, chốc ấy, lúc ấy.

Momentané. Trong một lúc, chóng qua, tạm.

Momie. Xác kẽ chêt dã thom thuoc.

Momordica coccinensis. Cây gác ; le fruit du —, quả gác.

Mon, ma, mes (V. Gramm. n° 143.)

Monacal. Vé thày dòng, thuộc vé nhà dòng.

Monade. Trần ai.

Monarchie. Nước có vua trị.

Monarchiste. Kẻ theo bè vua.

Monarque. Vua, hoàng đế, quân vương.

Monastère. Nhà dòng, nhà tu, nhà người tu hành.

Monastique. Về nhà tu hành, thuộc về nhà dòng.

Monceau. Đồng, đồng dân, nhiều.

Mondain. Thuộc về thế gian ; kẻ hay lo về đời này, yêu sự thế gian.

Monde. Thế, thế gian ; đất, thiên hạ ; mettre au —, sinh đẻ ; fig., lập ra ; quitter le —, bỏ thế gian. Le nouveau —, thế gian mới, phương America.

Monition. Lời dạy bảo, lời quở.

Monnaie. Tiền, bạc ; faire de la —, đổi tiền bạc ; battre —, đúc bạc.

Monnayer. Đúc tiền, đúc bạc.

Monnayeuse (faux). Kẻ đúc tiền giả.

Monocle. Mục kính (có một mắt).

Monocorde, instr. de musiq. Đàn bầu.

Monolith. Bằng một hòn đá.

Monologue. Sự nói khô một mình, lời nói khô cùng mình.

Monomanie. Bệnh điên cuồng ; atteint de —, dở người.

Monopole. Phép được bán một mình đồ hàng gì, độc mãi mại, sự đóng cấm.

Monopoliser. Đóng cấm, giữ cấm.

Monosyllabe. Tiếng có một vần.

Monothéiste. Kẻ tin một đảng Thiên Chúa.

Monotone, de même ton. Hàng cứ một cung, cứ một trực mãi ; —, fastidieux, chán.

Monseigneur, titre. (Lay) Đức Cha.

Monsieur. Ông.

Monstre. Vật quái gở, giòng quái gở gồm ghê ; sự gì gở lạ.

Monstrueux. Quái gở, tai quái, gở lạ, xâu xa.

Monstruosité. Sự gì lạ lùng, giông gi
quái gở, quá phép tự nhiên.

Mont, montagne. Núi, núi non, sơn ;
— artificielle, núi cảnh; le haut d'une
montagne, đỉnh núi.

Montagneux. Có núi, lâm núi.

Montant, somme totale. Cộng, cộng cả,
các kỳ đồng ; — d'une porte, thanh
cửa.

Monter. Lên ; — la garde, canh, cầm
canh ; — en grade, thăng trạc; thăng
quan tiền chức ; se —, se fournir,
mua, liệu đồ.

Monticule. Đồi, cồn, gò.

Montre, petite horloge. Đồng hồ quit ;
monter une —, vặn đồng hồ; faire —
de, phô trương, phô minh, khoe.

Montrer, faire voir. Tỏ ra, chì, trò ;
— le chemin, dẫn đường, chỉ lối ; —
du courage, tỏ minh bạo ; — la tête
en dehors, thò ra; se —, tỏ minh
ra.

Montueux. Có nhiều núi ; chemin —,
dàng trèo.

Monture. Giồng vật cõi được.

Monument, tombeau, Mồ, mả, lăng ;
— en souvenir des morts, mộ chiêu
hồn ; —, témoignage, tích, sử ký,
bia, mo mộc ; — d'architecture, đèn
đài ; un — religieux, nhà thờ, đèn
thờ, chùa, miếu.

Monumental, grand, To lớn,

Moquer (se). Chê cười, khinh dể, chè
nhạo, nhao háng ; — des malheureux,
nói lẩn nhẩn vuội kè khôn khó.

Moquerie. Lời nhạo háng, sự chê cười,
sự làm xỉ nhục.

Moral. Thúc về cách ăn nết ờ ; nói
về tính nết ; théologie morale, phần
lý đoán luận những sự lành phải làm
và những sự dữ phải lánh (để mà
sửa các tính nết và giữ đạo cho
nên).

Morale. Cách ăn nết ờ, tính nết.

Moraliser, réprimander. Mắng ; —,
prêcher la morale, nói về tính nết ;
làm cho có nết na.

Moraliste. Kẻ chép sách về cách
ăn nết ờ.

Moralité, sens moral. Câu kết ở cuối
truyện. V. *Morale*.

Morbide. Độc, sinh bệnh.

Morceau, partie. Tầm, miếng, mảnh ;
manger de bons morceaux, ăn của
ngon, ăn của miệng chín ; —, oeuvre
d'art, việc làm, sách chép.

Morcelet. Phân rẽ, phân chia.

Mordant. Hay cắn, hay đốt ; —, amer,
có mùi the, cay cỏ, chát ; —, mé-
chant, kẻ nói chi chiết, hay nói đòn,
nói băm bồ ; paroles mordantes, lời
châm, lời băm bồ.

Mordicus. Cách khăng khăng, cách
chặt nhặt, bắt khăng.

Mordiller. Cắn, nhai.

Mordre. Cắn, đòn đau ; le poisson
mord à l'hameçon, cá bắt, cá cắn ; —
fig., nói chi chiết, châm chọc, nói băm,
nói túc ách, xúc háng.

Morelle. Con họ bèo ; * thiên phao tú,
thiên giá tú.

Morfondre (se). Chực lâu, lày làm
chán.

Moribond. Người đang hấp hối, sắp
chết ; — à l'agonie, kẻ gần miệng lở.

Morigéner. Quờ mảng, rèn cặp.

Morne. Buồn phiền, rầu rĩ, sầu não.

Morose. Bần tính, xẳng tính, nhặt
nhiệm, khó ăn khó ờ, cú mâu, mắt
mồ.

Morphine. Thuốc bồi sức a phiện mà
ra (làm cho ngủ mê).

Mors. Hám thiêt, khớp ; prendre le —
aux dents, chạy điện cuồng.

Morsure. Sự cắn, đầu cắn, noi cắn.

Mort (la). Sự chết, cái chết, sự qua
đời, mệnh chung ; se donner la —,
tự vẫn ; près de la —, gần mồ.

Mort (un). Người đã chết, xác chết, thây.	Motiver. TỎ LẼ RA, CHỨNG LỄ.
Mortaise. Lỗ <i>ou</i> noi lóm vào.	Motte. Hòn đất, vũng đất.
Mortalité. Sự chết, sự lâm chung ; sự hay chết.	Mou, doux. Mềm, êm, bầy ; —, sans énergie, non not, dễ động.
Mortel, qui doit mourir. Kẻ phải chết ; không khỏi chết được ; —, qui cause la mort, hay làm cho chết, độc ; péché —, tội nặng, tội trọng.	Mouchard. Kẻ mách, kẻ trấn tö, kẻ giặc, kẻ chi.
Mortellement. Cách làm cho chết ; être atteint —, phải (bệnh, đâu) nặng đên nỗi chết.	Mouche. Con ruồi ; les mouches se posent, ruồi đậu.
Mortier, vase à piler. Cối ; — à piler le riz, cối dâm gạo ; — à décortiquer le riz, cối xay lúa ; —, mélange de sable et de chaux, vôi pha vuôi cát ; faire du —, nhào vôi vuôi cát ; —, obusier, súng bắn trái phá.	Moucheron. Con bọ mặt, muỗi mòng ; petit — (dont la piqûre est très douloreuse), con rắn.
Mortifiant. Khó lòng, rầy rà, làm phiền, eo óc.	Moucher (se). Chùi mũi, hít mũi ; — avec les doigts, giày mũi ; — sur sa manche, chùi mũi vào tay áo ; — une lampe, ngắt, khêu đèn.
Mortification. Sự hám tính xác thịt.	Moucheté. Có vết, có vệt, lỗ đỗ, vẫn vện, có vân.
Mortifier (se). Hám mình, hám xác thịt mình ; — quelqu'un, làm (nói) cho ai xấu hổ.	Mouchettes. Cái cắp nèn.
Mort-né. Trẻ chết trong bụng mẹ trước khi sinh.	Mouchoir. Khăn tay ; —, fitchu, khăn quấn cổ người nữ.
Mortuaire. Thuộc về kẻ chết, riêng kẻ chết ; chambre —, buồng để xác chết.	Moudre. Xay bột, dâm ra mạt.
Morue, poisson. Cá thu.	Moue (faire la). Bêu bạo.
Morve. Dãi, mũi dãi.	Mouette. * Thuỷ kê.
Morveux. Có dãi, có mũi dãi, có mủ gieo giéo, giéo như nhựa.	Moufle, poulie. Nhiều rọc rọc lắp vuông nhau mà kéo đỗ nặng.
Mosaïque (faire une). Lát bằng tarmac vuông gián sắc.	Mouflon. Con sơn dương..
Mosquéé. Chùa,	Mouillage, port. Cửa, bèn tàu.
Mot. Tiếng, tiếng nói, lời ; le — d'ordre, khẩu hiệu ; traduire — à —, dịch ra từng tiếng một ; en un —, nói tất một lời, nứa lời ; un bon —, lời nói choi, lời trêu người.	Mouillé. Uớt, ướt mướt ; tout —, ướt xuót mướt, ướt cả mình.
Moteur. Kẻ đánh động, kẻ đứng đầu, kẻ rung.	Mouiller, humecter. Làm cho ướt át, xập nước, thâm, trói, ngâm nước.
Motif. Lẽ, lẽ giục, lẽ làm cho động lòng.	Moulage. Sự làm mẫu bằng đất ; la science du —, nghề gốm.
	Moule, forme. Khuôn, mẫu.
	Moule, poisson. Trai.
	Moulin. Nhà xay bột, nơi dâm gạo ; — à eau, máy xay bột nước quay ; — à vent, máy xay bột gió quay ; — à décortiquer, cối xay lúa ; — à vanner, hòn rẽ lúa, hòn quạt lúa ; — à café, cối xay cà phê.
	Moulinet (faire le). Xoay, quay gậy.
	Moulu (avoir le corps). Tan xương nát thịt ; nhọc mệt quá sức.

Moulure. Đang xoi dưới chân cột.

Mourant (un). Người sắp chết, ngườiрин chêt, kẽ rinh sinh thì.

Mourir. Chết, qua đời, sinh thì, trút linh hồn, làm chung, ta thê, mêt, vê; — à la fleur de l'âge, chết non, chết sớm; — subitement, chết tưối; — de maladie, chết bệnh; — de vieillesse, chết bệnh già; — dans une bataille, tử trận; le roi meurt, vua băng hà, án giá.

Mouron. * Toàn phú hoa.

Mousquet. Súng hiệp (hỏa mai).

Mousqueton. Súng hiệp binh kị.

Mousse, jeune matelot. Trẻ tập nghề tàu bè.

Mousse, sorte de gazon. Rêu, rong rêu, * thanh thai et thai tiêu; —, écume, bọt.

Mousseline. Vải bóng.

Mousser. Có bọt, sinh bọt, sủu bọt, nỗi bọt.

Mousseron, champignon. Nấm.

Mousseux, qui est couvert de mousse, Có nhiều rêu; —, écumeux, có nhiều bọt.

Moustache. Râu mép.

Moustiquaire. M่าน muỗi.

Moustique. Con muỗi.

Mout. Rượu mới chưa懂事, rượu ngọt.

Moutarde. Rau cải; cao hạt cải.

Moutardier. Lợ cao cải.

Mouton. Con chiên, con cừu. (Cừu est le nom du mouton d'Europe, chiên le nom du mouton d'Asie).

Moutonner. Nồi bọt, sôi lén.

Mouture. Bọt, cùa giã xay bọt.

Mouvement. Sự động, sự lay động; se donner du —, múa nhảy, xóc xác; le — d'une montre, linh hồn đồng hồ; — interne de l'âme, sự mè, lòng động; — trouble, sự hỗn hào, sự dậy loạn, sự đổi khuôn phép

trong nhà nước; de son propre —, tư ý mình, tình nguyện.

Mouvoir, remuer. Làm cho động, lung lay, lúc lắc, xê dịch, chuyên di; —, émouvoir, làm cho động lòng; se —, di, động, cựa.

Moyen (subst.). Thể, thê cách; inventer un — habile, lập phương thể khôn khéo.

Moyen, ordinaire. Bình thường, vừa trung bình; prix —, giá trung.

Moyennant (prép.). Bởi vì ou vì.

Moyeu. Tum xe.

Mozette. Áo vai (riêng chức nào trong thánh Igħerġiega).

Mucosité. Đờm, dãi.

Mucilagineux. Giẻo, giẻo như nhựa,

Mue. Sự rụng, sự ngã (lóng).

Muer. Rụng (lóng, da); — de la voix, đổi tiếng

Muet. Câm, chẳng nói được, chẳng ra tiếng.

Mufle. Mõm, mồ, miêng.

Mugir. Rồng; le bœuf mugit, bò rồng; les flots mugissent, sóng kêu rầm.

Mugissement. Tiếng rồng, tiếng kêu rầm, tiếng lớn.

Mulâtre. Người bồi một người hắc nhân và một người bạch nhân mà ra.

Mulet, quadrupède. Con lừa, con la.

Mulet, poisson. Cá đói.

Muletier. Kẻ coi sóc con la; kẻ dẫn xe lừa.

Mulot, rat. Chuột.

Multiple. Có nhiều, nhiều lần, nhiều nếp.

Multiplicande. Số thật ou số bị thừa.

Multiplicateur. Số pháp ou nguyên thừa.

Multiplication. Phép nhân thừa.

Multiplyer, faire là multiplication.

Làm phép nhân thừa; —, augmenter, gấp lại nhiều lần, thêm hơn, sinh sản ra nhiều.

Multitude. Đông, đông người ; — innombrable, đông nhâm dâts; la —, dân, dân ngu, dân phàm hèn.

Municipal. Thuộc về xã, thuộc về thành; conseil —, hội các quan viên.

Municipalité. Hội các quan viên.

Munificence. Sự ban của rộng rãi, tính rộng rãi.

Munir, fortifier. Xây thành, đắp lũy, sắm sửa cho chắc, che chở.

Munition, provision. Các đồ cẩn.

Muqueux. Hay sinh dom; có dom; giẻo như nhựa.

Mur (subst.). Tường, vách; un — en briques, tường gạch; un — en torchis, vách đất, vách trâu, vách vôi.

Mûr (adj.). Chín; juste —, chín tới; trop —, chín nẫu, chín quá, chín mõm, chín nhũn; âge —, đã khì già, tuổi đứng bóng

Muraille. Tường, vách, thành lũy; la grande — (de Chine), * vạn lý trường thành.

Mûre, fruit du mûrier. Quả giâu; —, fruit de la ronce, quả mâm xôi.

Mûrement. Cách ý tú, khôn ngoan, cẩn thận, cho chín chắn.

Mûrène, poisson. * Đóng ngư, cá kim.

Murer. Xây tường chung quanh.

Mûrier. Cây giâu; — de Chine, cây giâu tàu; — à papier, cây dướng, * cầu bì thụ.

Mûrir, rendre mûr. Làm cho ra chín; —, devenir mûr, ra chín, nên chín.

Murmure. Sự lầm bầm, lời lùng bùng; léger — de l'eau courante, nước chảy diu diu.

Murmurer, se plaindre à voix basse. Lầm bầm, lùng bùng; — à l'orcille, nói nhỏ tiêng, rỉ vào tai; —, faire entendre un bruit sourd, kêu ám ám, kêu ào ào, kêu ô ô.

Murraya, plante. Cây cứt dê.

Musc, animal. Con xạ hương; sentir le —, có mùi xạ.

Muscadier. * Nhục đậu khấu.

Muscat (vin). Rượu có mùi thơm.

Muscle. Gân, cơ nhục.

Musclé, muscleux. Khoè gân, có nhiều nhục cân; có thịt chắc nịch, có thịt bắp.

Musculaire. Thuộc về gân, có thịt chắc nịch thịt.

Muse, déesse de la poésie. But nữ thánh sự văn chương.

Museau. Mõm, mõ, mõm, miệng.

Musée. Nhà tích sách hay là tranh vẽ, v. v.

Museler. Đóng khớp, giàm.

Muselière. Giảm, khớp.

Musical. Thuộc về ca nhạc, thuộc về bát âm.

Musicien. Kê tài bát âm, kê từng nghề dàn hát; un — dans l'armée, lính thuộc về nhạc binh.

Musique. Nghề dàn hát, nghề bát âm, nghề ca nhạc; la — du régiment, nhạc binh.

Musquer. Pha mùi xạ, bôi xạ.

Mussœnda, arbre. Cây bướm.

Mutation. Sự thay đổi, sự đổi.

Mutiler. Chặt, cắt, bót, cắt bớt.

Mutin. Cứng cổ, khó bảo, bất trị.

Mutiner (se). Dậy loạn, làm xôn xao, làm nguy.

Mutinerie, révolte. Sự dậy loạn, sự bậy bạ, sự xôn xao; — de soldats, lính cưỡng phép.

Mutisme. Sự ở lặng yên, sự không muôn nói.

Mutuel. Cùng nhau, buộc cả hai bên; se porter un — secours, giúp đỡ nhau.

Mygale, grosse araignée. Con rền lớn.

Myope. Cận thị; áp nhãn.

Myosotis. * Sơn miêu nhĩ nhãn.

Myriade. Vạn vạn ; vô vàn vô số, kể chẳng xiết.

Myriamètre. Một vạn thước (tây).

Myrrhe. Một dược.

Myrte. Giống cây sim, tiêm như.

Mystère. Điều mầu nhiệm ; les mystères de la religion, điều mầu nhiệm trong đạo ; —, secret, điều kín nhiệm.

Mystérieux, incompréhensible. Mâu nhiệm ; —, caché, kín, kín nhiệm.

Mystifier. Đánh lừa, nhạo, khí khâm, lừa lọc, lường gạt.

Mystique. Mâu nhiệm, kín nhiệm.

Mythé, fable. Điều truyền dối trá ; truyền bày đặt chơi ; điều chẳng thật.

Mythologie. Truyền các huyền thoại xưa.

N

Nabab. Vua (trong nước Thiên Trúc).

Nabot. Người lát chắt, người nâm lùn, người lùn.

Nacelle. Thuyền, ghe, tàu nhỏ.

Nacre. Ôc xà cừ.

Nadir. Địa hạ thiên đình.

Nage (être en). Ra mồ hôi ; être tout en —, ra mồ hôi ướt cả mình, vã mồ hôi ; passer un fleuve à la —, hơi qua sông, ngoi qua sông.

Nageoire. Vây cá ; — de crabe, ngoe.

Nager. Lội, lội bơi, ngoi, nổi trên mặt nước, trôi ; fig., — dans l'abondance, có của cải dư dật, sung túc.

Nageur. Kẻ ngoi, kẻ lội, kẻ bơi.

Naguère (adv.). Chưa bao lâu, bây giờ, xưa nay.

Naïades. Những huyền nữ giữ các sông và các mạch nước.

Naïf Thật thà, cỗ nhẫn, đơn sơ, chân thật, có tính chất phác.

Nain. Choat người, người nhỏ choat.

Naissance. Sự sinh ra ; jour anniversaire de —, ngày sinh nhật.

Naissant. Đang sinh ra, mới chịu sinh, mới có ; la lune naissante, sóc nhật.

Naître. Sinh ra, ra đời, mới có ; — de, sinh ra bời ; fig., cội rẽ tai, có tai.

Naïveté. Sự thật thà, lòng ngay thật.

Naja, serpent. Rắn mang hoa.

Nantissement. Của cỏ, của đợt.

Naphte. Thạch não ru.

Nappe. Khăn bàn ; — d'autel, khăn bàn thờ ; une — d'eau, nước chảy lù lù, vụng nước, noi lội.

Narcisse (fleur). Hoa thuỷ tiên.

Narcotique. Làm cho tê mê, hay sinh buồn ngủ.

Nard, plante. Cây cam tòng, thuộc cam tòng.

Narguer. Báng bồ, nói chọc, xo xoe, quậy.

Narguilé ou Narghileh, pipe à eau. Điều nước.

Narine. Lỗ mũi ; respirer à pleines narines, hóng ngực.

Narquois. Hay nhạo, què quái, tinh ma, tinh anh.

Narrateur. Kẻ kể truyện, kẻ ché truyện.

Narration. Bài kể truyện, tích truyện truyện kể lại.

Narrer. Kể, kể truyện, kể lại, diễn lại ; tout —, kể mọi sự trước sau.

Nasal. Thuộc về mũi ; les fosses nasales, lỗ mũi.

Naseau. Mũi, lỗ mũi.

Nasillard (son). Cung gi mũi.

Nasiller. Nói cung gi mũi.

Nasse. Lò, đồ, dặng, chà, trúm, nò, nöm, dög, bò ; pécher à la —, đom lò, chằn dặng, cầm dặng ; lancer la —, thả lò ; retirer la —, cất lò.

Natal. Thuộc về nhà quê ; pays —, noi nhà quê ; jour —, ngày sinh nhật, ngày vía ; fêter son jour —, mừng ngày vía, ăn tiệc vía, làm tiệc khánh dấn.

Natation. Sự lội, phép ngoi, sự ngoi, sự bơi ; école de — tràng tập bơi, nhà tập ngoi.

Natif, originaire de. Đã sinh ra (nơi nào) ; —, naturel, có tinh, vốn có, tự nhiên.

Nation. Dân một nước, dân, nước.

National. Thuộc về dân cả nước, chung.

Nationalité. Dòng dõi, nước, loài, dân.

Nativité. Sự sinh ra ; — de la St^e Vierge, ngày sinh nhật Đức Bà.

Natte. Chiếc chiếu ; — bordée, chiếu cạp, chiếu kè, chiếu miện ; — à dessin, chiếu hoa ; — petite, chiếu lila ; — grande, chiếu liên ; — très grande et belle, chiếu đại phuông tịch ; — grande et belle, chiếu đậu ; étendre une —, giải chiếu ; — de bambous, cót ; — cheveux, tóc gióc,

Natter, couvrir de nattes. Giải chiếu ; —, tresser, gióc tóc, đan.

Naturaliser. Biên tên (ai) vào sổ người nhà nước.

Naturaliste. Kẻ chép sách hay là vẽ tranh cứ bản tính mọi sự.

Nature, essence des choses. Bản tính, tính tự nhiên ; la — humaine, tính thiên hạ, loài người ta.

Naturel (adj.). Tự nhiên, bởi sự tự nhiên mà ra ; loi naturelle, luật tự nhiên ; mort —, sự chết bệnh, lâm chung.

Naturel, caractère. Tính ; d'un — facile, tính ngay lành, dễ ; d'un — difficile, người rất khó tính.

Naturellement. Vẫn tự nhiên, cứ tính tự nhiên, cứ luật tự nhiên.

Naturels d'un pays (les). Người bản cuộc, kẻ bản cư.

Naufrage. Sự đắm tàu ; faire —, đắm tàu, đắm thuyền, chìm lìm, chìm tàu, vỡ tàu.

Naufragé (un). Kẻ đắm tàu ; un vaisseau —, tàu (đã) đắm.

Nauséabond. Sinh lợm, làm cho muôn mửa, sinh nôn lòng, töm.

Nausée. Lợm, chứng lợm, sự muôn thồ ; avoir des nausées, lợm, muôn thồ, thồ khan, buồn nôn, bọn dạ ; fig., lây làm chán, lây lám gómc, chê.

Nautique. Thuộc về tàu ; la science —, nghề vượt biển.

Nautonier. Quản buồm lát, bạn tàu.

Naval. Thuộc về nghề thủy, thuộc về biển ; combat —, trận thủy.

Navet. Cải củ, la hổ.

Navette à tisser. Cái thoi (dệt cùi) ; — à encens, tàu hương.

Navigable. (Sông) tàu bè di dược.

Navigateur. Kẻ hay vượt biển.

Navigation. Nghề vượt biển, nghề vượt tàu ; avoir une heureuse —, vượt xuôi gió thuận buồm.

Naviguer. Vượt biển, di tàu, qua biển, trầy di biển.

Navire. Tàu ; — marchand, tàu buôn ; — à voiles, tàu buồm ; — à vapeur, tàu lửa ; — de guerre, tàu chiến ; monter sur un —, xuống tàu ; descendre d'un —, lên đất.

Navrant. Đáng thương khóc, sinh đau trong lòng, đau đớn, khôn nன.

Navrer. Làm cho buồn bã, làm cho cực lòng.

Ne. (Pour la traduction de cette négation, voyez Gramm. n° 446 et suiv.).

Né. Đã sinh ra, đã ra đời ; premier —, con đầu lòng, đích tử, con cả, trưởng nam ; nouveau — trẻ mới sinh.

Néanmoins. Dù thê mặc lòng, nhưng mà, song.

Néant. Không, hư không ; toutes les choses du monde sont sorties du —, bởi hư không có mọi sự thê gian.

Nébuleux. Có mây, mù, có nhiều sương mù.

Nécessaire. Cần, phải, phải có.

Nécessairement (adv.). Àu là, cần phải có, chẳng thoát được.

Nécessité, indigence. Sự thiêu thân ; —, chose nécessaire, những sự cần ; —, obligation, sự cần phải ; dans une si grande —, đang con hiềm nghèo dường ấy ; faire ses nécessités, di giải, di rủa, di việc cần.

Nécessiter. Làm cho ra cần kíp.

Nécessiteux. Kè thiêu thân, kè nghèo đói.

Nécrologie. Số những người chết (trong một năm, v. v.).

Nécromancie. Phép triệu hồn kè chết.

Nécropole, cimetière. Vườn thánh, nơi tha ma (dưới hang đất).

Nectar. Của gi ngon ngọt ; ce vin est un —, rượu này ngọt giọng.

Nef, navire. Thuyền, tàu ; — d'une église, lòng ; — centrale, trung tâm.

Néfaste. Chỉ điểm dữ, dữ, độc xấu.

Néfle. Quả cầu khôi.

Néflier. Cây cầu khôi, cây củ khôi.

Négation. Sự chối, lời chối, tiếng nói không.

Négativement. Cách chối ; répondre —, chối, thưa không.

Négligé (subst.). Bộ quần áo chỉ mặc ở nhà.

Négligé, sans soin. Lôi thôi, trễ nải, nhênh nhác, chẳng đọn đồ cho tiêm tát.

Négligemment. Cách trễ nải, cách lôi thôi, chẳng xem sao.

Négligence. Sự bô việc, sự trễ nải, sự chẳng lo kĩ, sự chẳng xem sao.

Négligent. Trễ nải, kè chẳng lo.

Négliger. Bỏ, không lo đèn, chẳng liệu, chẳng coi sóc ; — un ordre, bỏ chẳng giữ lời truyền ; —, mépriser, chẳng xem sao, chẳng sá chi.

Négoce. Sự mua bán ; faire le —, buôn, hành thương phản mại.

Négociant (un). Lái buôn, người buôn bán.

Négocier. Buôn bán, mà cả ; — une affaire, bàn bạc việc gì.

Négre (un). Người đen, hắc nhân.

Négrier. Thắng buôn bán người hắc nhân như giông vật vậy.

Neige. Tuyết ; blanc comme —, trắng như tuyết ; fig., vô tội.

Neiger. Tuyết sa, nó sa tuyết.

Neigeux. Đầu tuyết, có nhiều tuyết ; có hình như tuyết.

Néombo, lotus. Hoa sen.

Nénuphar. Hoa súng, * liên hoa ; la plante s'appelle * liên ; les fleurs * hà hoa ou liên hoa ; les grains * liên tử ; la racine * ngẫu ; la féculle tirée de la racine * ngẫu phần.

Néologisme. Phép lập tiếng mới, tiếng mới lạ.

Néophyte. Bồn đạo mới, kè mới nhập giáo.

Néphrélique. Thuộc về trái cật ; collique —, bệnh trái cật.

Népotisme. Sự thiên tư kè thuộc về mình ; lòng thương cách riêng.

Nerf. Gân, nhục cân ; fig., l'argent est le — de la guerre, tiền bạc lá giồng rất cần mà đánh giặc.

Nerveux. Có nhiều gân ; kè chuyền gân.

Nervure. Chỉ.

Net, clair. Sạch, rõ, minh bạch.

Netteté, propreté. Sự sạch sẽ ; —, clarity, cách nói cho minh bạch.

Nettoyer. Làm (dánh) cho sạch.

Neuf (adj. num.) Chín ; cừu (ch.).

Neuf, nouveau. Mới ; remettre à —, sửa lại như khi mới vậy, chữa lại.

Neutraliser, rendre nul. Làm cho vô ích ; — un poison, giải độc.

Neutralité. Sự ở yên, sự chẳng bệnh d่าง nào.

Neutre, indifférent. Không bệnh d่าง nào ; —, ni masculin ni féminin, giông giở.

Neuvaine (de prières). Tuần cầu xin chín ngày.

Neveu. Cháu trai, diệt.

Névralgie. Bệnh gân, sự chuyển gân.

Neuvième. Thứ chín ; đệ cửu (ch.).

Neuvièmement. Thứ chín, chín là.

Nez. Mũi ; saigner du —, đồ máu cam, sắc máu ; —, siège de l'odorat, sự ngửi các mùi được ; —, finesse, sự khôn khéo, sự biêt xét ; n'avoir point de —, chẳng thính mũi ; fig., người nột trí, độn trí ; avoir du —, fig., người rất quí quyết, người thâm thiềm.

Ni (conj.). Không ; ni... ni, dầu... dầu.

Niais, sot. Dại, phi lý, nột trí.

Niaiserie. Truyền nhảm, điêu tiêu tật, lời xăng xít ; dire des niaiseries, nói ròm truyện.

Niche pour statue. Toà tượng ; — à chien, cùi chó.

Nichée. Lứa.

Nicher, faire un nid. Làm tổ, làm ồ.

Nicotine. Nhựa thuốc lá ; * nhân thảo.

Nid. Ồ, tổ ; — de poule, ồ gà ; — d'un oiseau, tổ chim.

Nièce. Cháu gái.

Nieller. Giận tam khí.

Niellures (des). Những đồ đâ giận tam khí.

Nier. Chồi, nói không, chẳng xung.

Nigaud. Nột trí, dại dột.

Nimbe. Đoá hào quang.

Nippes. Quần áo.

Nitre. Diêm tiêu, * hoả tiêu.

Nitreux. Có nhiều diêm, đầy diêm, có mùi diêm.

Niveau, instrument. Ông thăng bằng, thước thăng bằng ; prendre le —, xem cao bằng thế nào.

Niveler. San cho thăng bằng, đặt cho bằng bằn.

Nivellement. Sự san cho thăng bằng.

Nobiliaire (catalogue). Sổ những nhà sang trọng.

Noble, qui appartient à la noblesse.

Sang trọng, người dòng dõi sang trọng, có tông tộc sang trọng ; —, grand, vinh hiển, quý, cả thế.

Noblement. Cách cao sang, xứng người sang trọng.

Noblesse. Dòng dõi sang trọng ; sự sang trọng.

Noblesse. — Au-dessous du roi il n'y a pas d'aristocratie proprement dite ; l'égalité entre les citoyens est absolue, l'accession aux charges est ouverte à tout le monde : il n'y a d'autres distinctions sociales que celles que donnent les fonctions, le mérite, la fortune. Cependant il y a bien en Chine et en Annam une sorte de noblesse, mais il faut se garder d'entendre cette expression au sens européen du mot, c'est-à-dire au sens de classe aristocratique ayant une part d'influence dans le Gouvernement.

En effet, nous trouvons dans les deux pays un ordre de noblesse divisé en cinq degrés ; CÔNG, HÀU, BÁ, TÙ, NAM.

On obtient l'un de ces degrés soit à la suite d'actions d'éclat, soit en récompense de services civils distingués. Ces degrés de noblesse n'ont aucun rapport avec les degrés du mandarinat. Il en résulte que tel qui peut n'être qu'un très petit mandarin obtiendra par ses actions le plus haut degré de la noblesse (công), tandis que tel haut fonctionnaire pourra n'être gratifié que du 5e (nam).

On traduit quelquefois ces degrés de noblesse par les titres de duc, comte, vicomte, baron et chevalier. Cette traduction nous paraît assez juste, car elle a l'avantage de rappeler un ordre de faits qui a existé en Chine comme en France. Aujourd'hui ces titres ne donnent droit à aucune fonction politique ou administrative ; ils ne sont qu'une simple distinction sociale, accompagnée de certains droits de préséance dans les cérémonies et de quelques immunités d'impôt.

La noblesse se transmet héréditairement, mais en diminuant d'un degré à chaque génération. Ainsi le fils d'un công est tâp àm, héritier de la faveur du père, mais il n'a plus que le rang de hâu. Son cinquième successeur n'a donc plus de titre mais par courtoisie, on lui accorde l'épithète *dо* nhiêu àm, bénéficiaire de la protection, et on lui maintient l'exemption d'impôt qui s'y rattache, mais après lui tout privilège cesse.

Noblesse de Gia Long. — Pour récompenser les mandarins qui lui avaient été fidèles dans l'adversité et l'avaient aidé à reconquérir son royaume, Gia Long institua un autre ordre de noblesse comprenant sept degrés.

Cet ordre prit le nom de MINH NGHĨA CÔNG THÂN, c'est-à-dire : ordre des sujets de mérite et de fidélité constante.

Du 1er au 5e degré, la noblesse était héréditaire et diminuait d'un degré à chaque génération : mais le titulaire du 5e degré transmettait héréditairement son titre, de mâle en mâle, par ordre de primogéniture jusqu'à la fin de la dynastie des NGUYỄN. C'était dans ce principe d'hérédité attaché au 5e degré qu'était l'innovation contraire aux traditions du pays. Quant aux titulaires

des 6e et 7e degrés, leurs fils étaient simplement n'hieu àm.

Minh Mênh, successeur de Gia Long, supprima l'ordre de Minh Nghĩa công thân et ainsi finit cette institution qui aurait pu, à la longue, former une classe aristocratique héréditaire.

La noblesse se réduit ainsi à de simples distinctions temporaires accordées aux sujets méritants, s'affaiblissant rapidement à chaque génération, simples marques d'honneur ne comportant l'idée d'aucune prérogative politique, ne conférant aux titulaires aucun rôle dans l'Etat.

Noblesse des princes du sang. — Les princes du sang, TÔN TƯỚC, sont rangés dans l'ordre de dignité suivant :

1° Les thàn vương, qui portent un nom de province, tỉnh.

2° Les quận vương, les thàn công, les cuộc công et les quận công qui portent un nom de préfecture, phủ. On dit par exemple : NGHĨA HƯNG QUẬN CÔNG, duc de Nghĩa Hưng : (littéralement : công, duc, quận, DE LA PRÉFECTURE, Nghĩa Hưng, DE NGHĨA HƯNG).

3° Les huyện công, qui portent un nom de sous-préfecture, huyện.

4° Les hương công, qui portent un nom de village, hương.

Ces titres ne sont donnés en général qu'aux princes qui ont une parenté proche avec l'empereur, comme les fils, les petits-fils, les frères, ou les oncles de l'empereur, hoàng tử tôn, hoàng bá thúc.

Ce n'est que rarement et à cause de mérites extraordinaires que des parents éloignés de l'empereur obtiennent ces dignités. Tous ces titres ne sont plus qu'honorifiques bien qu'au principe ceux qui les avaient fussent de véritables *princes feudataires*, vivant des

revenus des terres dont ils portaient les noms.

Ordinairement les princes de parenté éloignée, appellés TÔNT THÀT, sont décorés des titres suivants, mais sans aucun nom de terre : kì nội hậu, kì ngoại hậu, đình hậu ; trọ cuộc khanh, tá cuộc khanh, phụng cuộc khanh ; trọ cuộc uý, tá cuộc uý, phụng cuộc uý ; trọ cuộc lang, tá cuộc lang, phụng cuộc lang.

Noce. Lễ cưới ; aller à la —, đi ăn cưới ; cadeaux de —, cua mừng cưới ; habit de —, áo nhật bình.

Noceur. Kê hay choi hời.

Noctambule. Kê vừa ngủ vừa di ban đêm.

Nocturne. Ban đêm, xay ra ban đêm ; oiseau —, chim cú, chim mèo.

Noël. Ngày lễ sinh nhật Đức Chúa Jésu.

Noeud. Nút, dây buộc ; — d'un arbre, mát cây, bướu cây ; — difficulté, sự rỗi rit, sự khó giải, điều khuẩn khúc.

Noir. Đen, thâm, có sắc đen ; hắc (ch.) ; nuit noire, đêm tối đặc.

Noirâtre. Đen den, xám.

Noi cir. Làm cho ra mùi den : — diffamer, nói xỉ nhục, nói xâu, chàm chọc cách dộc dja.

Noise (chercher — à). Cái cọ vuồi (ai) ; cái lẫy, mảng, nói hực hặc, nói khực khặc.

Noisetier. * Hoàn lật mẽ, viễn lật thụ, phì mộc.

Noisette. * Trân phì tử.

Noix. Quả hạch dào ; — vomique, * khô cốc ou mã tàn tử ; — de galle, * môt thực tử.

Nom. Tên, danh, hiệu ; — de baptême, tên thánh ; — de famille, tên họ ; — propre, tên tục, tên gọi ; — choisi par un mourant ou ses héritiers sous lequel il doit être honoré après sa

mort (païen), tên hèm ; donner un —, đặt tên ; prendre un —, dội tên ; mon — est, tên tôi là ; changer de —, cải tên ; enfant qui n'a point encore de nom, thằng hèm ; signer son —, ký tên ; au — de, nhàn danh ; au — de (à la place de), thay vì.

Noms. — Les Annamites, hommes et femmes, ont tous trois noms :

(a) En premier lieu le nom de famille ou plutôt de tribu. Ces noms, d'origine chinoise, ne dépassent guère le chiffre de 450 en Chine, et nous pensons qu'on n'en trouverait guère plus de 50 en Annam ; on ne peut les changer sans l'autorisation des mandarins.

(b) Un petit nom qu'on appelle chū lót ou chū dêm, ce qui veut dire : caractère ajouté. Les femmes n'en ont qu'un qui est Thị ; pour les hommes les plus communs sont . Vǎn, Ngọc, Đức, Trần, Hữu, Công, Bình, Việt, Bá, Sĩ, Hoàng, Huy, Bao, Thiều, Khắc, Cao, Quang, Duy, Tiễn, Cựu, Vi, Cuộc, Đắc, Tất, Định, Thé.

(c) Le nom propre de l'individu, lequel est variable à volonté.

Les chrétiens ont en plus leurs noms de baptême qu'ils placent avant le nom de famille.

Les inscrits des villages ont un nom officiel, tên bô, qui est le plus souvent différent de leurs noms ordinaires. D'aucuns se contentent de traduire en chinois leurs noms propres et d'en faire leurs noms officiels.

Les enfants n'ont point de noms propres ; on les appelle souvent dò, rouge, ou bien on les désigne par des numéros selon le rang dans lequel ils sont nés. Le dernier-né s'appelle út. Les païens se plaisent à employer les mots les plus grossiers de la langue pour appeler leurs enfants. Ce n'est que lors-

que les enfants ont grandi qu'on leur choisit un véritable nom.

Il n'est pas rare que les parents changent de nom pour prendre celui de leur fils ainé ou de leur fille; ni que les grands-parents prennent les noms de leurs petits-enfants. La femme est le plus souvent désignée par le nom de son mari.

Nomade, errant. *Đi dông dài, đi khắp thê gian; peuple —, dân nay dày mai đó; dân tạm cư.*

Nombre. Sô; la science des nombres, phép tính toán; — pair, sô chẵn; — impair, sô lẻ.

Nombrer. Đếm, tính toán, xiết, kê.

NOMBREUX. Dông dân, nhiều.

Nombril. Ròn.

Nomenclature. Sô các tên, sô hó.

NOMINAL. Thuộc về tên; faire l'appel —, gọi từng người một.

Nomination à un emploi. Sự đặt chức, sự bầu lên.

Nommément. Đích danh; chính tên.

Nommer, citer un nom. Gọi tên, xướng tên, gọi đích danh; —, donner un nom, đặt tên; se —, đổi tên, có tên, tên là; —, décliner son nom, xưng tên.

* **Non**. Không; — pas certes, hẳn không; — plus, cũng không; — que, chẳng phải là.

Nonagénaire. Kè được chín mươi tuổi.

Nonce. Khảm mạng toà thánh.

Nonchalant. Ông hờ, tre nài, & nhung, biêng nhác.

Nonobstant. Dù thê nào mặc lòng; trái.

Nonne, religieuse. Bà mụ.

Non-réussite. Sự không được việc.

Non-sens. Sự phi lý, sự nghịch nghĩa.

Non-valeur. Sự vô ích, vô dụng; sự chẳng sinh lộc gì.

Nord, Bắc, bên bắc, phuong bắc, hướng bắc.

Nord-est (vent du). Gió đông bắc, gió đông ghé bắc.

Nord-ouest (vent du). Gió may.

Noria. Cái máy tát nước.

Normal. Cứ mực, vừa mực, phải méo, nhằm luật.

Nostalgie. Chúng nhớ quê.

Notables (les). Quan viên, các đầu mục, các chức, hương dịch.

Notables. — Les Notables administrent la commune; on les appelle du terme général de hương dịch et các chức ou quan viên en langue vulgaire: mais ils se distinguent en Notables majeurs, các chức lớn, et en Notables mineurs, các chức nhỏ. Les Notables sont élus ou choisis par les Notables existant déjà; d'après la coutume, on les prend parmi les gens ayant des terres dans la commune, ou y possédant leur habitation et des richesses, ou habitant simplement le village, mais jouissant d'une grande réputation d'habileté et du respect de tous.

Pour pouvoir se mêler des affaires du village, il faut figurer sur les rôles d'impôt foncier ou de contribution personnelle. Les gens à gage, les hommes non inscrits, quelque soit le temps de leur résidence, n'auront donc jamais part aux affaires.

La coutume qui régit la formation du conseil des Notables et le nombre de ces Notables est variable dans ses détails. Le nombre de charges de Notables dépend de l'importance des villages, de la condition des personnes qui y résident et des précédents ou des usages locaux.

Les notables majeurs sont: 1° Le maire, xã trưởng ou lý trưởng (v. le mot Maire); 2° le hương thân; 3° le hương hoa (ces notables doivent être assez instruits pour pouvoir aider le maire en tout ce qui regarde les impôts);

4° le hương chủ ; 5° le thủ chi ; 6° le hương chánh ; 7° le hương lě ; 8° le hương văn ; 9° le thám trưởng ; 10° le thủ bón, le cai thôn et ses aides ; 11° le thủ bộ ; 12° le cai đình plus le thủ khoán et le câu duong.

Le rang de présidence de ces notables ne dépend pas toujours de leur charge, mais bien de leur âge, de leur distinction et de leur position.

Les petits notables sont : 1° l'adjoint, appelé phó lý ou phó xū ; 2° le bién lai ; 3° le bién dinh ; 4° le cai binh (rare) ; 5° le tri lě (à défaut du hương lě) ; 6° le tri văn (à défaut du hương văn) ; 7° le tri khách ; 8° le trùm việc, qui communique les ordres du maire ; 9° le àp trưởng, chef d'un quartier de village ; 10° le cai tuân, ou chef de la police ; 11° le cai thi, surveillant des marchés ; 12° les trưởng : ce sont les habitants spécialement désignés pour aider le maire dans celles de ses fonctions exécutives qui demandent qu'on lui prête main-forte.

Dans certains endroits l'on trouve au-dessous des notables mais pourtant au-dessus des gai, une catégorie plus ou moins nombreuse d'individus appelés chạ ; ils doivent faire dans l'année courante toutes les corvées à l'intérieur du village ; à la fin de l'année ils prennent rang après les autres notables et sont remplacés par d'autres jeunes gens désirant à leur tour devenir notables.

Toutes les affaires touchant la commune ou l'intéressant à un titre quelconque, se discutent en assemblée générale des notables, convoqués par celui d'entre eux qui est chargé spécialement des affaires à traiter ; les petits notables y assistent, mais ils n'ont pas voix délibérative. Ces réunions ont lieu

au đình, sorte de grand hangar qui sert aussi souvent de pagode. En résumé les grands notables, y compris le maire, décident ; les petits notables exécutent sous la direction du maire ou du grand notable de qui dépend spécialement la chose dont il s'agit.

Notable (adj.). Phi thường, cao trọng, chàng khá ché.

Notaire. Tho ký.

Notamment. Nhát là, riêng.

Note, marque. Dâu, dâu diêm ; — , remarque, dâu, dâu viêt tát, tờ ; tiều chú ; — de musique, dâu hát, chũ hát.

ADAPTATION DES NOMS DES NOTES DE MUSIQUE EN FRANÇAIS AVEC LEURS CORRESPONDANTS EN ANNAMITE.

NOMS anciens	NOMS modernes	TONS correspondants
Giác.	Ý.	La.
Thương.	Ú.	Sol.
Cung.	Liêu.	Fâ.
Biên cung.	Phàn.	Mi.
Vũ.	Công.	Ré.
Trung.	Xê.	Ut.
Biên trung.	Xang.	Si.
Giác.	Ý.	La.
Thương.	Sĩ.	Sol.
Cung.	Hò.	Fa.
Biên cung.	Phàn.	Mi.
Vũ.	Công.	Ré.
Trung.	Xê.	Ut.
Biên trung.	Xang.	Si.

Noter, remarquer. Xem kí, suy, xét ; — , marquer, đánh dấu, viết, viet tát, bién, chép ; — en soi-même, in ou ghi vào lòng.

Notice. Bài viết (về sự gì, về ai).

Notifier. Tỏ ra, nhán, tỏ ý mình.

Notion. Sự biết, sự hiểu.

Notoire Đã rõ, ai ai cũng biết; trải qua.

Notoriété. Tiếng đồn khắp mọi nơi; tiếng trải qua.

Notre, le nôtre. (V. Gramm., nos 143 et 190).

Notus, vent du midi. Gió nam.

Nouer. Buộc, buộc nút; — ses cheveux, búi tóc; le serpent noue ses anneaux, con rắn cuộn khúc; fig., nói tiếp, hợp làm một.

Nouveux. Có nhiều mắt, có nhiều nút; arbre —, cây vặn thịt, giăng瑟.

Nougat. Kẹo; — aux arachides, kẹo lạc.

Nourrice. Vú nuôi, mẹ nuôi.

Nourricier (père). Kẻ nuôi, bố nuôi, bò nuôi; mère nourricière, vú nuôi, mẹ nuôi.

Nourrir. Nuôi, dưỡng nuôi; liêu của ăn; — des vers à soie, chăn tằm; se —, nuôi mình.

Nourrissant. Hay bồ sức, có sức nuôi.

Nourrisson. Con nuôi.

Nourriture. Đồ ăn, của nuôi; la — des animaux, cỗ, của nuôi loài vật; là — de l'âme, của nuôi linh hồn; facile pour la —, chẳng khinh ăn, ba ăn.

Nous. (V. Gramm., no 169 et suiv.).

Nouveau. Mới; — inexpérimenté, chưa tập; de —, lại, một lần nữa; quoi de — ? có tin gì mới lạ chẳng;

Nouveauté. Sự gì chẳng quen, sự gì mới lạ, sự gì mới lập.

Nouvelle. Tin, tin tức.

Novateur. Kẻ tu tác lại, kẻ tái tạo; kẻ lập sự gì mới lạ.

Novembre. Tháng mười một tây.

Novice, inexpérimenté. Mới, mới lạ, chưa quen, chưa từng; —, qui fait son noviciat, người mới vào nhà dòng.

Noyau. Hạt quả, hạt cứng.

Noyer, arbre. * Cây hạch dào; — des Moluques, cây lý, cây lai.

Noyer (verbe). Gim (ai, cái gì) xuông nước; se —, trãm mình; mourir noyé, chết đuối.

Nu, sans vêtement. Trần truồng, bared, loã lõ; aller tête nue, đi đầu không; aller pieds nus, đi chân không.

Nuage. Mây, đám mây, mây móc, áng mây, vân.

Nuageux. Có nhiều mây, râm, u ám; ciel —, trời u tù, trời u ám, râm lời; front —, châu mây, mặt châu chan; style —, (cách nói) khurong khíu, quéo, khó hiểu, không rõ ý.

Nuance. Nét vời.

Nuancer. Vốn, đặc sô, vẫn vậy.

Nubile. Có dù tuổi mà kêt bạn.

Nudité. Sự bared trần truồng, sự loã lõ.

Nue, nuage. Đám mây.

Nuée, nuage. Đám mây; —, multitude, sự đông lâm, sự nhiều lâm.

Nuire. Làm hại, làm cự, làm thiệt tàn hại.

Nuisible. Làm hại, làm thiệt; độc nghịch.

Nuit. Đêm; à la —, chập tối, về chiều tối, khi lén đèn; de —, ban đêm, aux approches de la —, chập tối, gần tối; deux fois la —, một đêm hai lần; toute la —, thâu đêm; jour et nuit —, ngày đêm liên, cả ngày cả đêm; là — avancée, đêm khuya; passer la — à lire, thức cả đêm (thâu đêm) mà xem sách.

Nul. Chẳng người nào; chẳng sự gì.

Numéraire, argent. Đồng vàng, đồng bạc, đồng tiền.

Numérateur (arith.). Sô đếm lây mày phân.

Numération. Sự tính sô, phép tính.

Numérique. Thuộc về các sô.

Numéro. Sô.

Numéroter. Đánh số.

Numismatique. Phép dạy soạn các
ảnh vày dời cổ.

Nuptial. Thuộc về phép hôn nhân,
thuộc về sự ăn cưới.

Nuque. Gáy.

Nutritif. Có sức nuôi, hay bồi sức, hay
nuôi xác.

Nutrition. Sự nuôi, của ăn, lương
thực.

Nymphe, divinité. Bụt nữ giữ mạch
nước, v. v.

O

Oasis. Nơi mát mẻ ở giữa rừng.

Obéir. Vàng, vàng cù, vàng lời, chịu
lụy, suy phục ; — à ses mauvais
instincts, theo tính mê.

Obéissance. Sự vàng lời, sự phục,
dức chịu lụy.

Obéissant. Hay vàng lời, hay chịu lụy,
dễ bảo, mềm mại.

Obélisque. Cột đá thương thu hạ
thách.

Obéré (de dettes). Kẻ mắc nợ, lâm công
nợ.

Obèse. Bụng báng, béo đầy ; très —,
sở bụng quá phép.

Objecter. Cãi trả, chống cãi, bác lẽ.

Objection. Lẽ cãi, lẽ bác.

Objectivement Có thật, có trước mặt.

Objet, sujet. Ý, ý nghĩa ; —, but, cùng ;
—, qui tombe sous les sens, sự gì
ở trước mặt.

Objurgation. Lời quở trách, sự bát lỗi.

Oblat. Kẻ đã dang minh vào nhà dòng.

Obligation. Sự buộc, điều buộc, sự
giả phải làm.

Obligatoire. Buộc phải làm, có sức
buộc.

Obligeance. Sự ở sẵn lòng giúp, lòng
chung, tính hay giúp.

Obligeant. Sẵn lòng giúp, hay giúp,
cố lòng chung.

Obliger, forcer. Buộc, ép, buộc phải làm
(sự gi) ; —, rendre service, làm ơn
cho ai ; s' — à, (có ý) buộc mình.

Oblique. Giại, chêch lệch, chéo, xéo.

Obliquer. Đặt vay vò, đặt xéo, trẽ,
tránh.

Oblitérer. Xoá chữ viết, làm cho quên.

Oblong. Có bề dọc dài hơn bề ngang.

Obole. Đồng tiền nhỏ.

Obreptice. (Điều gì) gian lận, dã man
trá bẽ trên.

Obscene. Hoa tình, tục tĩu, do dày,
trăng hoa, mù khú ; dire des paroles
obscènes, nói tục, mách tục, nói
lời hoa tình, nói lời u ám.

Obscur. Tối tăm, mù mịt, lờ mờ ; ciel
—, râm giời ; endroit —, chỗ đẹp ;
homme de condition —, người hèn
hạ ; texte —, bài khó hiểu, trắc tréo,
bất minh.

Obscurcir. Che sáng, che tối, làm cho
mắt sáng, làm cho ra tối tăm ; l'intelligence,
sinh tốt trí, làm cho trí
khôn ra tối tăm ; s' —, ra tối, ra
tối tăm.

Obscurité. Sự tối tăm, sự mù mịt.

Obséder. Cảnh giữ, ở một nơi liền
mái.

Obsèques. Đám ma, sự cát xác, sự
đưa xác. (V. le mot Funérailles).

Obséquieux. Hay chiều lòng, lịch sự
quá, hay kính nể.

Observance. Sự giữ luật, sự vàng cù,
sự giữ cần thận ; —, loi, phép, thói,
lệ.

Observateur. Kẻ giữ, kẻ lo giữ, kẻ
vàng giữ ; —, réfléchi, kẻ co ý xem,
kẻ xem xét.

Observation, accomplissement. Sự giũ, sự làm, sự khéo giũ; —, attention, sự xem xét, sự nhìn xem.

Observatoire. Nhà cao (tháp, gác) đứng mà trông xa, chòi, nhà để xét các tinh tú xấy vẫn. —

Observer, accomplir. Giữ, giũ cản thận, vắng cử; — un traité, giữ lời hoà ước; — une loi, vắng giũ luật; —, remarquer, có ý xem, nhìn xem, rinh xem, rò rinh; s'—, giữ mình, giờ mình.

Obsession diabolique. Churóc quí cảm dỗ, sự phải quí ám.

Obstacle. Ngăn trở, sự gì ngăn chận.

Obstination. Sự chấp nhất, sự cứng cỏi, sự kháng khääng một mục.

Obstiné. Cứng cỏi, uong ách, cỏi, cháp nhất, vững chí khääng khääng, đầu bờ.

Obstinément. Cách cỏi cháp, cách cứ trực, cách khääng khääng.

Obstiner (s'). Cỏi tính, ở cứng lòng, cháp nhất.

Obstruction (maladie). Chứng nghẽn, chửng ngác ngứ; souffrir d'une — des intestins, hành chưóng.

Obstruer. Đặt ngăn trở, che lấp, bung lại, đóng lại, dứt.

Obtempérer. Vàng, vàng theo, vàng chịu, vàng lời, chịu lụy, suy phục.

Obtenir. Được, dác ý, cảm lấy được; — le trône, trị yì, làm vua.

Obturateur. Nút đút, nùi đút.

Obtus, émussé. Cùn; esprit —, cùn trí; angle —, góc rộng hơn thước thọ.

Obus. Trái phá.

Obusier. Súng bắn trái phá.

Obvier. Lo liệu trước, ngừa dón, phòng.

Occasion. Dịp, thi tiễn; à l'—, nhàn dip, khi nào tiễn dip; profiter de l'—, nhò dip, thừa cơ, lừa dip; perdre l'—, mất dip tiễn; chercher

l'—, rinh dip; voici une bonne — de, rây có dip tốt mà làm.

Occasionnel. (Sự gì) làm dip, mồ dip.

Occasionner. Sinh cơ, mồ dip.

Occident. Tây, phương tây, hướng tây, bên tây.

Occidental. Thuộc về bên tây, tây.

Occiput. Gáy cổ, dâng sau.

Occulte. Kín, kín nhiệm, mầu nhiệm.

Occupation, ouvrage. Việc làm; — d'une ville, sự chiêm lây, sự bắt lây (thành).

Occupé. Mắc việc, giòi việc, dang làm việc; très —, vất vả, tát tưởi, hận rộn, giặng việc, giặng git nhiều việc.

Occupier, remplir un espace. Chiêm lây; —, prendre, chiêm đoạt, bắt lây, chiêm; —, faire travailler, dùng, cho làm việc; s'—, travailler, làm việc; s'—, se distraire, giải trí.

Occurrence, conjoncture. Thê, dip, phương thê, có.

Océan. Biển cả, đại tây dương.

Ocelot. Mèo rừng, mèo đòn.

Ocre. Đất gõm (có mùi đòn)

Octave, huit jours. Một tuần tám ngày; une — (en musique), lớp tám đầu liên.

Octobre. Tháng mười tay.

Octogénaire. Kẻ được tám mươi tuổi.

Octogone. Bát giác, có tám góc.

Octroi. Thuorong chính.

Octroyer, concéder. Nhường, cho.

Oculaire, qui a rapport aux yeux.

Thuộc về con mắt; témoin —, người chứng kiến; chính mắt đã xem thày.

Oculiste (médecin). Thày thuốc chuyên chứng mắt mà thôi.

Ode. Ca, ca vịnh, ca hát.

Odeur. Mùi, hơi; bonne —, mùi thơm; mauvaise —, mùi thối, mùi hôi; — du lait, hơi mùi sữa.

O lieux. Đáng ghét ; cet homme m'est —, tôi ghét nó.

Odontalgie. Đau răng, sự rúc răng.

Odorant. Thom tho, có mùi thơm, thơm lựng.

Odorat. Lỗ mũi, sự ngửi, sự biết mùi được, sự nghe mùi.

Odoriférant. Thom, hay sinh mùi thơm, nực mùi thơm.

Œcuménique (concile). Công đồng chung cả và thánh Ighérégia.

Œdème. Bệnh sưng, bệnh don.

Œil. Con mắt ; mục, nhän (chin.) ; la flamme des yeux, sự sắc con mắt ; — vif, con mắt sắc sảo ; détourner les yeux, trờ mắt đi ; tourner les yeux vers, trông xem, nhìn dèn ; lire des yeux, đọc chạy ; cela saute aux yeux, nhän tiên ; les yeux de la queue d'un paon, mặt nguyệt đuôi công.

Œillade. Sự liếc qua.

Œillère, petit verre. Cốc tắm con mắt.

Œillet, fleur. Càm truồng ; — d'Inde, * cúc vạn thọ.

Œsophage. Họng, cuồng họng, cổ họng.

Œuf. Trứng ; le blanc de l'—, lòng trắng trứng ; le jaune de l'—, lòng đỏ trứng ; œufs sur le plat, trứng tam tinh ; — à la coque, trứng bán sinh bán thực ; — durs, trứng luộc chín ; — pochés, tam tinh nước ; — au miroir, trứng tam tinh ; la coquille de l'—, vỏ trứng.

Œuvre. Việc ; — d'un auteur, sách đã chép ; bonnes œuvres, việc tốt, việc lành phúc đức.

Offensant. Làm xâu hổ, làm xỉ nhục, phạm dèn.

Offense. Sự mệt lòng (ai), sự nghịch cùng, lời nói phạm, lời dièc ; grave —, sự trách nặng lời.

Offenser. Làm mệt lòng, làm xỉ nhục, làm phiền lòng ; — Dieu, phạm tội,

làm ô danh Đức Chúa Lời ; s'—, lày làm khó lòng, không chịu.

Offensive (prendre l'). Tra tay, ra đánh trước.

Offertoire (à la messe). Kinh thày cả đọc khi sắp dâng bánh và rượu.

Office, devoir. Việc bậc mình, quyền ; —, bréviaire, sách nguyện ; — grieved, nhà kho.

Officiel. Đã rao cho cả dân ; chung, dã nên chính phép.

Officier (verbe) ; — à la messe. Làm lễ ; — au salut, làm chính sự (giờ chầu).

Officier (subst.). Quan, quan võ ; sous- —, ông đội ; — d'Académie, túrc hàn lâm ; — de l'Instruction publique, túrc học sĩ bên hàn làm.

Officieux, serviable. Sẵn lòng giúp, hay giúp.

Officine, laboratoire. Lõ, nhà thợ, nhà dọn thuốc.

Offrande, chose offerte. Đô lối ; —, action d'offrir, sự dâng.

Offrir. Dâng, đưa cho ; — à un supérieur, biếu ; — aux dieux, cúng, tiên ; s'—, dâng mình, xin giúp ; s'— à la mort, liều mình chết.

Offusquer, déplaire. Nghịch cùng, không ưng.

Ogival. Có hình cửa thò vỏ (vò vò).

Ogive. Hình cửa thò vỏ (vò vò).

Ogre. Ông ba bị, ác lai.

Oie. Con ngỗng ; — domestique, ngỗng nhà ; — sauvage, ngỗng giời.

Oignon ou ognon. Củ hành ; * thông túc.

Oindre. Xúc, bôi, xoa, dỗ.

Oing, graisse. Mỡ.

Oiseau. Chim, con chim ; * diều ; les oiseaux, loài chim ; loc. : à vol d'—, thẳng dảng.

Oiseler. Đì đánh chim.

Oiseleur. Kẻ đánh chim.

Oiseux, inutile. Vô ích, hèn.

- Oisif.** Ông nhung, đồng lưỡng, xong tay.
- Oisiveté.** Sự ở nhung ; l' — est la mère de tous les vices, sự ở nhung giục làm nhiều sự trái.
- Oison.** Ngỗng con.
- Oléagineux.** Có dầu, giảo như dầu.
- Olfactif.** Thuộc về mũi.
- Oligarchie.** Thủ sự nhà nước có một ít người cầm quyền cai trị.
- Olivâtre.** Có sắc như trái oliva, xanh lá den den.
- Olive,** fruit. Quả oliva ; couleur —, xanh lá den den ; huile d' —, dầu oliva.
- Olivier.** Cây oliva ; — odorant, cây mộc.
- Olographe** (testament). Chúc thư chính tay viết từ đầu đến cuối.
- Olympiade.** Quãng bốn năm tròn.
- Ombilic,** nombril. Ròn.
- Ombrage.** Bóng.
- Ombragé** (lieu). Chỗ dợp, nơi bêng mát.
- Ombrageux,** peureux. Rát.
- Ombre.** Bóng ; à l' —, dưới bóng, ở nơi bóng, nơi dợp ; l' — croit par le déclin du soleil, bóng vông lên ; fig., à l' — d'un protecteur, nhò bóng người phù hộ, nấp bóng ai.
- Ombrelle.** Ô nhỏ, ô che nắng.
- Ombrellino.** Cái tàn.
- Oembrer** (un tableau). Vòm bóng.
- Omeiette.** Trứng trắng ; — aux herbes, trứng trắng pha rau ; — au lard, trứng trắng pha thịt mỡ.
- Omettre.** Bỏ qua, bỏ quên, bỏ sót, chẳng làm.
- Omission.** Sự bỏ sót, sự bỏ qua.
- Omnibus,** grande voiture. Xe lớn chở người ta.
- Omnipotence.** Quyền phép vô cùng, quyền cả.
- Omniscience.** Trí thông biết mọi sự.
- Omoplate.** Xương bà vai.
- On.** Người ta (V. Gramm., pron. indéf.) — dit que, người ta nói rằng ; — rapporte que, đồn tiếng rằng, văn thanh rằng.
- Onagre.** Con lừa rừng.
- Once.** Lạng.
- Oncle.** Bác, cậu, chú, giượng.
- Ces termes ne s'emploient pas indifféremment l'un pour l'autre : bác désigne le frère ainé du père, chú, le frère cadet du père, cậu le frère (ainé ou cadet) de la mère et giuong un oncle par alliance.
- Onction,** action d'oindre, Sự xức, sự xoa thuốc ; l'Extrême —, phép xức dầu thánh cho kẻ liệt ; fig., avoir de l' — en parlant, giảng cách sót sảng.
- Onctueux,** huileux. Đã xức thuốc thơm ; —, plein d'onction, sót sảng.
- Onde.** Nước, sóng.
- Ondé.** Có vân như guột mày, có lằn ; dợp như sóng.
- Ondée.** Con mưa.
- Ondoyant.** Có dợp như sóng, cuốn lướt gió ; —, variable, hay đổi, nản trí khôn.
- Ondoyer.** Chảy dòng dòng, có dợp sóng ; —, baptiser, rửa tội đơn.
- Onéreux.** Nặng, nặng nề ; phí tổn nhiều.
- Ongle.** Móng tay, móng chân ; déchirer avec les ongles (ou les griffes), bâu, cậu xé ; se couper les ongles, cắt móng ; fig., s'en mordre les ongles, phàn nàn, túc minh.
- Onguent.** Thuốc cao, mồ mè bài.
- Onomatopée.** Tiếng kêu như giọng nó chỉ.
- Onyx.** * Bích ngọc.
- Onze.** Mười một.
- Onzième.** Thứ mười một.
- Onzièmement.** Thứ mười một là.
- Opaque.** Tối tăm, dày đặc, có bóng dợp.

Opera (mus.). Viết (bài hát) kẽ thuộc phép bát âm đã làm.

Opération, ouvrage. Việc, việc làm ; — militaire, sự di đánh giặc.

Opérer, agir. Làm, lo việc.

Ophidiens, reptiles. Loài rắn rết.

Ophtalmie. Bệnh gì mắt ; tật nhọen mắt ; đau mắt.

Opiacé. Đã pha thuốc a phiện ; có sức làm cho ngủ mê.

Opiner. Nghĩ, tưởng, bàn, luận, đoán, thiệt nghĩ.

Opiniâtre. Uống, ương ách, cứng cỏi, cang cứng, hắt khẳng, chỉ cứ một ý, đầu bò.

Opiniâtrer (s'). Cô tình, bỉ cứng lòng.

Opiniâtreté. Sự ương ách, sự cứng cỏi, sự cô tình, sự chấp nhất.

Opinion. Sự nghĩ tưởng, ý nghĩ, điều đoán phỏng.

Opium. Thuốc (câu) nha phiên, thuốc a phiện ; fumer l'—, hút thuốc a phiện ; fumeur d'—invétéré, nghiện a phiện.

Opportun. Phải thì, tiện, vừa, profitier du moment—, thừa cơ, lừa dịp, nhờ dịp tốt.

Opportunité. Thị tiễn, sự phải thì, dịp tốt, dịp vừa.

Opposer, placer devant. Đặt trước ; — des raisons, dối lại, nói bác ; — son autorité, lấy trích minh mà can ; s'—, chống trả, cãi lẽ, dối lại, chẳng ưng.

Opposition. Sự chống trả, sự nghịch ý, sự xung khắc.

Oppressé. Đoán hơi, khó thở.

Oppresser, pressurer (v. g. le peuple). Hà hiếp (dân) ; —, suffoquer, buộc chật cổ, làm cho nghẹn.

Oppresseur. Kẻ hà hiếp, kẻ ăn hiếp, kẻ gian hiếp.

Opprimé. Kẻ chịu hà hiếp, kẻ chịu nhiều sự khôn khổ.

Opprimer. Hiếp, ăn hiếp, hà hiếp.

Opprobre. Sự nhuộc nha, sự xâu hổ ; couvrir d'opprobres, nói xì nhục, nói lời dièc bách, làm ô danh.

Opter. Chọn, kén chọn.

Opticien. Thợ làm mục kính, kẽ làm óng đóm.

Optimiste Kẽ có lòng chiêu về sự tốt quá ; kẽ cậy quá lẽ.

Optique, science. Phép *ou* luật, mẹo về sự sáng và sự xem xa gần ; adj. nerf —, gân con mắt.

Opulent. Giàu có, phú quý, phong nảm.

Opuscule. Quyển nhỏ, sách nhỏ.

Or. Vàng, * hoàng kim, kim ; — en feuilles, * kim bạ ; — en poudre, * thuỷ kim.

Or (conj.). Vậy.

Oracle, prophétie. Lời tiên tri ; —, choses vraies, câu luận, lời khôn ngoan.

Orage. Con tấp, bão tấp, con giòng.

Orageux. Giòi có con, có con múa.

Oraison, prière. Kinh, lời cầu nguyện ; — dominicale, kính thiên Chúa ; — funèbre, văn mổ, văn lè ; bài tặng lên.

Oral, oralement. Bằng miệng ; composition orale, xuất khẩu thành chưong ; tradition orale, lời truyền khẩu, lè thổi lưu truyền.

Orange. Quả cam ; — (espèces) : cam đường, cam chanh, cam sành : cam giầy, cam bột, v. v.; — confite, mật cam.

Orangé (couleur). Sắc hung hung.

Oranger. Cây cam.

Orang-outang. (Giồng) khỉ.

Orateur, prédicateur. Kẻ giảng bài ; — célèbre, thầy giảng cho khéo, người có tài nói nở như cợm vàng ; —, celui qui parle au nom des autres, sứ *ou* khâm sai mà thưa việc.

Oratoire, chapelle. Nhà nguyện, nơi cầu nguyện.

Oratoire (adj.). Thuộc về phép văn chương ; l'art —, phép văn chương, phép dạy kiều giảng cho khéo.

Orbulaire. Có hình tròn.

Orbite. Vòng ; de la lune, vòng mặt trăng, vầng nguyệt ; l' — de l'œil, vòng con mắt.

Orchestre. Nơi riêng trong đình áng để múa nhảy, dà nhạc.

Ordinaire. Thường, thường lệ, cứ lệ, thường dùng ; un homme —, người bình thường, ; plus qu' —, khác thường, chẳng vừa ; à l' —, như thói quen, như thường, cứ lối cứ lệ ; contre l' —, trái thói, nghịch lối.

Ordinairement. Thường lệ, cách thường.

Ordination. Sự phong chức, lễ truyền chức ; recevoir l' —, chịu chức.

Ordonnance (de médecin). Bài ; —, disposition, sự xếp đặt cho có thứ tự, sự sắp ; —, édit, sắc, chỉ lệnh.

Ordonner, commander. Khiên, sai, bảo ; — donner le sacrement de l'ordre, làm phép truyền chức ; —, mettre de l'ordre, sắp lớp, dọn dẹp cho có thứ tự.

Ordre, disposition. Thứ tự, phép tắc ; —, classe, hàng, hạng, bậc, phẩm ; —, commandement, lời khen, diều răn ; le mot d' —, khẩu hiệu ; —, sacrement, phép truyền chức.

Ordres (les Saints). Chức thánh ; conférer les —, truyền chức ; recevoir les —, chịu chức.

Ordure. Phản bón, sự ô uế, sự ô gi, ghét gú, dầu vết.

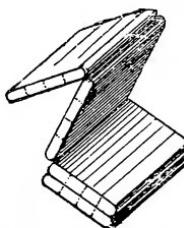
Ordurier, obscene. Hoa tình tục tĩu, trăng hoa, mù khú, dơ dáy, xâu xa.

Oreillard, chauve-souris. Con dơi.

Oreille. Tai, lỗ tai ; dire à l' —, nói rỉ tai ; le trou de l' —, lỗ tai ; le lobe de l' —, lì tai ; percer les —, xò tai ; fig., bát tai, nói方言, làm cho

ngẩy tai ; flatter l' —, (nói) cho êm tai ; tirer les oreilles vặt tai ; avoir bonne —, sáng tai ; avoir mauvaise —, nặng tai, nghẽnh ngang ; dormir sur les deux oreilles, đắp tai cài tròng (vô lỵ) ; dresser l' —, láng tai, lóng tai ; des boucles d' —, hoa tai.

Oreiller. Gối đầu, gối mày (fig.);

gối dựa (fig.) ; une taie d' —, bao gối ; s'appuyer sur l' —, dựa gối.

Orfèvre. Thợ bạc, thợ phó vàng, thợ nát vàng, kẽ bán đồ vàng.

Orfèvrerie. Nhà hàng bán đồ vàng, nghề thiếp (xuy, tẩm, mạ) vàng.

Organe, partie du corps humain. Phần gì trong mình người ; l' — de la voix, họng, tiếng hát, tiếng nói ; avoir un bel —, có tiếng êm tai dễ nghe.

Organique. Thuộc về ngũ quan.

Organisation. Phép tắc thứ tự, sự xếp đặt, sự lập thứ tự.

Organiser, mettre en ordre. Lập thứ tự, sửa sang, xếp dặt, sắp hàng, soạn, bày hàng.

Organiste. Kê đánh dàn.

Orge. * Mạch nha.

Orgies. Đám hội nhau mà uống thái quá.

Orgues. Đàn, dàn phím ; jouer des — đánh dàn ; accompagner sur les —, đánh dàn hầu.

Orgueil. Tinh kiêu ngạo, tội kiêu ngạo ; abattre l' — de quelqu'un, dẹp tinh ai kiêu ngạo xuống.

Orgueilleux. Kiêu ngạo, kiêu căng, kiêu hãnh, kê làm cao, khoảnh khoái.

Orient. Đông, phương đông, hướng đông, bên đông.

Orientation. Hướng.

Orienter. Đặt hướng (gi.).	<i>Un froc.</i> Áo thày dòng.
Orifice. Cửa, miệng, lỗ,窟 (ch.).	<i>Un manipule.</i> Dây manipulô.
Oriflamme. Lá cờ.	<i>Une mitre.</i> Mũ giám mục.
Originaire. Sinh ra bời, có dòng dõi, có nhà quê.	<i>Un rochet.</i> Áo dòng chẽn tay, áo rôkêtô.
Original (subst.). Chính bản, bản chính.	<i>Une soutane.</i> Áo thâm dài.
Original (adj.), bizarre. Lạ lùng, khác thường.	<i>Un surplis.</i> Áo dòng.
Originalité. Sự khác thường, tính lạ lùng.	<i>Une tiare.</i> Mũ Đức thánh Phapha.
Origine, principe. Cội rễ, căn nguyên, gốc tích, căn bản; — d'une maladie, căn bệnh; —, extraction, dòng dõi, tông tộc; homme de basse —, người phàm dân; —, patrie, nhà quê.	<i>Un tricorne.</i> Nón tam giác.
Originel. Thuộc về dòng, thuộc về căn bản; péché —, tội tổ tông truyền.	<i>Une tunique.</i> Áo chúc thày già năm.
Oripeaux. Giông gi có hình súng láng bê ngoài.	<i>Les vêtements pontificaux.</i> Áo lê Đức Giám mục.
Orléans (étoffe). Võ tử.	VÊTEMENTS ET ORNEMENTS PAÏENS.
Orme. Cây du du.	<i>Barrette bouddhiste.</i> Mũ nhà sư.
Orne. Cây hoè rừng, * da thi.	<i>Bonnet de lettré.</i> Mũ tú tài.
Ornement, qui sert à orner. Đồ tờ, đồ tết chỉnh, đồ quý vật; ornements d'église, đồ lê.	<i>Bottes.</i> Ủng.
ORNEMENTS SACERDOTAUX ET MONASTIQUES	<i>Calotte des bonzes.</i> Mũ ni.
<i>Un amict.</i> Khăn vai; khăn amictô.	<i>Chapeau des bonzes.</i> Nón sãi, nón thày tu, nón tu lò.
<i>Une aube.</i> Áo trắng dài; áo alba.	<i>Chapelet bouddhist.</i> Tràng hạt.
<i>Une barrette.</i> Mũ, mũ lê, mũ vuông.	<i>Crosse bouddhiste.</i> Gậy xích trượng.
<i>Une calotte.</i> Mũ so.	<i>Habit de cérémonie.</i> Áo tê, áo thụng.
<i>Un camail.</i> Áo vai, áo lá sen.	<i>Pantalon-jupe antique.</i> Xiêm.
<i>Un camail</i> (d'évêque). Áo chăn chiên.	<i>Vêtement des bonzes.</i> Áo nhà sư.
<i>Un capuchon.</i> Mũ áo thày dòng.	<i>Leur vêtement de cérémonie.</i> Áo cà sa.
<i>Une ceinture, un cordon.</i> Dây thắt lưng, dai.	<i>Vêtement des porte-insignes.</i> Áo nâu; — à manches. Áo (nâu) vân kiên.
<i>Une chape.</i> Áo cappa.	<i>— sans manches.</i> Áo (nâu) tê kiên.
<i>Un chapeau.</i> Nón.	Ornementation. Cách sửa sang; các đồ dọn dẹp cho tết.
<i>Une chasuble.</i> Áo lê.	Orner. Sửa sang cho tê chỉnh, dọn dẹp từ tê, lo liệu cho nó đẹp; — des images, kê ảnh, miện ảnh.
<i>Une crosse.</i> Gậy chăn chiên.	Ornière. Lối bánh xe; fig., lối thói lệ.
<i>Une dalmatique.</i> Áo chúc thày già sáu.	Ornithologie. Phép dạy các thú loài chim.
<i>Une étole.</i> Dây stola.	Oronge, champignon rouge. Nấm dỗ, * mục nhĩ.

Orthodoxe. Hợp đạo thật, theo đạo chính.

Orthographe. Phép viết cứ meo, cách viết thật tiềng, sửa tiềng.

Ortie. Gai, cỏ nàng hai, cây gai sòng ; * hoả ma, trữ ma, thô ma.

Ortolan. * Hoà hoa trước.

Os. Xương, xương hóc ; ronger des —, gãm xương.

Osciller. Vồng lên, vồng vập, cân nhắc, Osé, hardi. Có gan, cà gan.

Oseille. Rau chua me, toan ba thái.

Oser. Dám, cà dám, có lòng dám.

Osier. Lác, roi nhô.

Oscillatoire (mouvement). Hay vồng lên, cách leo du.

Ossature. Hài cốt.

Osselets. Xương nhô ; jouer aux —, đánh thò lò.

Osseux, qui a des os. Có xương, hàng xương ; —, maigre, gầy gò, xương người ; —, dur, cứng như xương.

Ossuaire. Chôn đè xương kè chét.

Ostensible. Đề trống, tố tường, trống trái, nom thầy được.

Ostensoir. Mật nhật.

Ostentation. Sự khoe khoang, sự phô trương, sự phong phanh.

Ostracisme. Án (biên vào ốc mà) dày người nào dù mười năm.

Otage. Kẻ chịu chân giam, kẻ làm cẳng ; se livrer en —, cõi mình.

Otalgie. Đau tai, bệnh tai.

Oter. Cắt, cắt di, đem di.

Ou (conj.). Hay, hay là ; — bien..., — bien, hoặc..., hoặc.

Où (adv.). Đầu, ở đâu ; — allez-vous ? ông đi đâu ? d' — venez-vous ? ông ở đâu đến ? bồi đâu mà ra ?

Ouailles. Con chiên.

Ouate. Bông.

Oubli. Sự quên, sự bỏ quên.

Oublier. Quên, bỏ quên, vong, nhãng ; — un bienfait, vong ơn, vỗ ơn ; —

une injure, quên bằng sự xỉ nhục ; s' —, chẳng kính ai, ở vô phép.

Oublieux. Hay quên, lú lẫn, hay nhãng, nhãng việc, hay khoả lắp.

Ouest. Tây, phương tây, hướng tây, bên tây.

Oui (adv.). (V. Gram., no 437 et suiv.)

Oui-dire. Tiếng đồn ; apprendre par —, nghe đồn, nghe văn thanh.

Ouie. Lỗ tai, sự nghe ; avoir bonne —, thính tai, sáng tai.

Ouies, branchies des poissons. Mang cá, vi cá, vây cá.

Ouir. Nghe, nghe thảy.

Ouragan. Bão, bão táp, trận phong ba, gió tö.

Ourdir (un complot). Toan, bày kế, toan chước.

Ourler. Niên, kè ; — un habit, khâu gầu áo.

Ourlet d'habit. Gầu áo, đàng viền.

Ours. Con gấu, gấu đực.

Ourse, constellation. Hai đồng sao ở gần bắc cực ; la grande —, bắc đầu, gấu lớn, dao quang, sao bánh lái ; la petite —, tiểu đầu, gấu nhỏ, khôi tinh.

Ourson. Gấu con.

Outarde. Chim chân cao.

Outil. Đồ gì dùng mà làm việc.

Outrage. (Lời ou việc) làm xỉ nhục, sự quở, sự chửi.

Outrageant. Phạm đèn, làm xỉ nhục, làm xấu danh ; paroles outrageantes, lời chèch lèch, chênh lèch.

Outrance (à). Quá lẽ, quá chừng, quá mức.

Outre, sac en peau. Bầu da dê đựng nước, rượu, v. v.

Outre (passer). Đì buột.

Outré, exagéré. Quá phép, quá lẽ ; — indigné, tức minh, giận.

Outrecuidance. Sự cậy minh quá, lòng kiêu hành.

Outrepasser, aller au-delà. Qua khôi, đi xa hon.

Ouvert. Đã mở; porte ouverte, cửa ngõ, cửa mở.

Ouverture, action d'ouvrir. Sự mở, sự mở cửa; —, fenêtre, cửa, cửa sổ.

Ouvrable (jour). Ngày thường.

Ouvrage. Việc, việc làm.

Ouvrée. (Bộ) một sào.

Ouvrier. Thợ, phó, thợ làm.

Ouvrir. Mở, mở ra, khai; — une porte au grand large, mở banh ra; — une école, khai tràng học; — la bouche, giropic miệng, há miệng; — le bec, há mồm; — les yeux, banh

ra; — beaucoup les yeux, vành; — de grands yeux, bành mắt; — certains fruits, comme la noix de coco, etc., bồ, bùa.

Ouvreoir. Nhà may.

Ovale. Có hình trứng gà.

Ovation. Sự rước mừng kè thắng trận.

Ovule. Hạt, trứng con.

Oxyde de mercure. Đan sa; — de plomb (blanc), duyên phàn; — rouge, hồng đan, duyên đan, yêu nữ.

Oxygène. Dương khí.

Oxymel. Nước (biển) pha mật ong cùng giấm.

P

Pacificateur. Kè giàn hoà; avoir une mission de —, di sứ mà làm hoà.

Pacifier. Làm cho bằng yên, dàn hoà, giao hoà, làm hoà; —, réduire, dẹp, trị, bắt phục.

Pacifique. Hiền hoà, thuận hoà; yên, lành, hiền lành.

Pacotille. Nhũng đồ kém.

Pacte. Lời giao, hoà ước, lời buông minh; faire un — ensemble, giao ước vuối nhau.

Pactiser. Giao, hứa, định (cùng nhau).

Pagae. Giảm bớt.

Paganisme. Đạo bụt thần.

Page, domestique. Đầu tớ.

Page d'un livre. Trang, tờ.

Paginer. Xếp chữ vào trang; biên số tờ.

Pagne. Khô.

Pagode. Chùa, miếu, đền; — des âmes abandonnées, âm hồn; prêtre des pagodes, thày chùa; gardien de —, sãi chùa, tự chùa.

Paien (subs.). Kè không có đạo, kè ngoại đạo; —, bouddhiste, kè thờ bụt; kè hên thích.

Paien (adj.). Thuộc về kè ngoại đạo; thuộc về bên thích.

Pailasse. Đệm rom; un —, thẳng hề.

Paillasson. Trúc tịch, cái chìu chǎn; — pour les chiens, nún rom.

Paille. Rom, rá; retourner la paille pour la faire sécher, gập rá.

Paillette (d'or). Vàng cõm.

Pain. Bánh; — de riz gluant, bánh chưng; un morceau de —, khúc bánh; une bouchée de —, miêng bánh; du — de munition, bánh khô; couper du —, cắt bánh; — à ca-cheter, bánh dán thư; un — de sucre, miệt khói đường măng.

Pair, égal. Kè bằng nhau, bằng trạc.

Pair, nombre pair. Chẵn; jouer à — impair, đánh chẵn lẻ.

Paire. Đôi; une —, một đôi, một cặp, một bộ; une — d'amis, hai bạn hữu.

Paierie. Chức phẩm những người cao trọng (gọi là kè bằng).

Paisible. Yên, bằng yên, hiền, có tính hiền lành.

Paisseau, échalas. Cột chỏng, choái cây chỏng, giàn ; attacher la vigne au —, buộc cây nho vào choái.

Paître (v. act.). Chăn, dem chăn ; mener — un buffle, di trâu ; — (v. neutre), ăn cỏ, ở ngoài đồng.

Paix. An (yên), sự bằng yên, sự thái bình ; vivre en —, ăn ở cho hoà thuận ; faire la — avec quelqu'un, làm lành với ai ; demander la —, cầu hoà ; — sur la terre aux hommes de bonne volonté, bằng yên cho mọi người hiền lành dưới đất.

Paix ! (interj.). Im ! Yên ! Nín lặng !

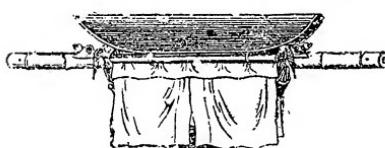
Pal. Cọc, cột, nọc, choái.

Palais, maison. Đền, đài, lầu, các, dinh, điện ; — du Gouverneur général, đền quan nguyên súy ; — du Gouverneur d'une province, dinh quan thượng, dinh quan tuân ; — du préfet fiscal, dinh quan bộ ; — du préfet criminel, dinh quan án.

Palais de la bouche. Cửa ; — délicat, sự biết xét mùi ngon ; il est sans —, nó chẳng biết ngon ; bon au —, vừa miệng.

Palan. Rọc rọc, ròng rọc.

Palanquin. Võng, võng rá, cáng (fig.) ;

— découvert, võng trần ; — à quatre porteurs, võng tư ; les porteurs de —, đám võng, phu võng ; toile de —, mềm võng ; monter en —, lên võng ; descendre de —, xuống võng.

Pâle. Xam xám ; teint —, mặt mũi vỏ vàng, tái mét, tái mặt ; couleur —, mũi nhạt, mũi phai.

Palefrenier. Quản cỗ ngựa, dứa coi sóc ngựa.

Paléographie. Tài xem (dịch ra) chữ cổ nhân.

Paléontologie. Phép dạy về các giống cũ đã bắc xác.

Palet. Hòn quắn.

Paletot. Áo rộng.

Palette (de peintre). Ván thuộc vẽ.

Pâleur. Sự tái mét, sự xanh xao, sự xám mặt.

Palier. Chặng thang.

Palimpseste. Da chiên người ta đã viết cùng dã cao dã mà viết lại.

Palinodie, rétractation. Sự chữa diều đã nói trước.

Pâlir. Nhợt mùi, tái mét đi ; — sur les livres, mài học quá nên xanh xao.

Palissade. Lũy ; entourer le camp d'une —, dập lũy quanh dinh cát.

Palissader. Đáp lũy, đóng chông chà.

Palissandre, arbre. Cây den tím (cứng như gỗ lim).

Palladium, sauvegarde. Sự gì che chở bệnh vặt.

Palliatif, adoucissant. Èm, làm cho dễ chịu, làm cho bớt đau ; fig., lời yên ủi, làm cho khuây.

Pallier, excuser. Giảu, giả hình, lây nê, lây lê chữa mình.

Pallium. Áo dài khoác.

Palme, feuille du palmier. Lá dừa, tàu chà là ; —, signe de récompense, tàu kè ; sự trỗi hon ; — de la main, bàn tay, tay, gạn bàn tay ; —, longueur de la main ouverte, gang.

Palmé. Có hình bàn tay in vào.

Palmier, arbre. Cây kè, cây búng báng, cây chà là, * thát lan thụ ; — caryota, cây móc.

Palmipède. (Vật gì) có chân như rể quạt, liến ngón chân như vịt.

Palourde, espèce d'huître. Xích khâu, con vạm.

Palpable. Đá đèn được, sờ mó được ; fig., evident, minh bạch, rõ ràng.

- Palper.** Sờ, sờ sẫm, mó, rờ rẫm, mơn ; — comme un moribond, quao.
- Palpitation.** Sự giật giọn, sự động ; — de cœur, bệnh lái tim động nhúc nhích.
- Palpiter.** Động lòng, máy động ; fig., thốn thức động lòng.
- Paludéen.** Thuộc về đồng lầy, bồi đồng lầy mà ra; fièvre paludéenne, bệnh ngã nước.
- Palustre (plante).** Cỏ lầy, giồng giò mọc ra trong đồng lầy.
- Pâmer (se).** Phải gió, chêt ngắt.
- Pamphlet.** Bài băm bồ.
- Pamplemousse, arbre.** Cây bưởi.
- Pamplemousse, fruit.** Quả bưởi ; — rouge, bưởi đào.
- Pampre.** Ngành nho mới mọc trong năm, cây nho.
- Panacée (remède).** (Thuốc) có ích mọi bê, thuốc bách bệnh.
- Panache.** Mào mũ chiên.
- Panade.** Cháo, cháo bánh ; — de riz, cháo hoa.
- Panaïs, plante.** Củ cải trắng.
- Panaris.** Ưng độc nơi móng tay, cái đầu giun.
- Pancarte.** Thè, bài, yết thị.
- Pancrace, les cinq luttes.** Năm cách đua là : vật, nhảy, chạy, đâm, đánh quắn.
- Panégyrique.** Văn mổ, bài khen, bài tặng.
- Panégyriste.** Kẻ giảng bài tặng.
- Paner.** Rắc mịn bánh (trên thịt).
- Panetier.** Quan làm bánh chầu.
- Panetièr.** Bao ou bị đựng bánh.
- Pangolin.** Con tê tê ; l'écailler du —, xuyên sơn giáp.
- Panier.** Rổ, thúng, rổ rá, giàn, sọt, giỗ ; —, petite barque, thuyền nan, thuyền thúng, thuyền câu, thúng câu.
- Panique.** Sự sực khiếp.
- Panneau.** Phần lóm vào (trong đồ gỗ đóng hay là xây.)
- Panoplie, trophée d'armes.** Bộ các thứ thiết khí.
- Panse.** Bụng, bụng bang.
- Pansement.** Sợi rit thuốc, sợi buộc dây.
- Panser soigner.** Rit thuốc, chữa, buộc dây ; — un cheval, bóp ngựa, coi sóc ngựa.
- Pansu.** To bụng, sở bụng.
- Pantalon.** Quần ; la ceinture du —, cạp quần ; le fond du —, đũng quần ; une jambe de —, đòn quần.
- Pantelante (chair).** Thịt cưa quay, thịt giấy.
- Panthéisme.** Đạo những kẻ thù các giống các loài như Thiên Chúa v.v.
- Panthéon, temple.** Chùa chung các bụt thần.
- Panthère.** Hùm gầm.
- Pantomime.** Sự múa chân tay.
- Pantoufle.** Giày hở gót.
- Paon.** Con công, con công sông ; les yeux de la queue d'un —, mặt nguyệt đuôi công.
- Papa.** Cha, thày.
- Papal.** Thuộc về Đức thánh Phapha.
- Papauté.** Quyền chức Đức thánh Phapha.
- Papaye, fruit.** Quả dứa dứa.
- Papayer, arbre.** Cây dứa dứa.
- Pape.** Đức thánh Phapha, Đức giáo hoàng, Đức giáo tông.
- Paperasses.** Những giày bỏ bậy, sách cũ đã ra nát.
- Papeterie.** Nhà làm giày.
- Papetier.** Thợ làm giày, kẻ bán giày.
- Papier.** Giấy ; une feuille de —, tờ giấy ; — annamite (plusieurs sortes) : 1re qualité : giày thi, giày nhât ; bonne qualité ordinaire : giày thi, giày lệnh ; qualité médiocre : giày bẩn, giày sỗ ; qualité inférieure : giày moi, giày

bồi, giấy kép, giấy súc, giấy bồi ; — buvard, giấy thâm mực ; — à let-tres, giấy viết thư ; fabrique de —, lò giấy ; — de verre, giấy ráp ; — monnaie, giấy bạc : monnaie en pa-pier (que les paëns offrent dans les pagodes), giấy tiền, giấy vàng bạc ; arbre à —, wickstrœmia viridiflora, cây miệt; cây rô.

Papille ou papule. Nhọt (röt) con.

Papillon. Con bướm bướm, con bìm bìm ; grand — de nuit, con nắc nè ; — comestible, cà cuồng.

Papillote. Bao giấy đựng kẹo.

Papilloter (se dit des yeux). Chớp mắt ; mắt cáp kem.

Papyrus, plante. Cây rô (dùng làm giấy).

Paquebot. Tàu, tàu đón.

Pâquerette, marguerite. Hoa cúc.

Pâques. Lễ phục sinh, lễ mừng Đức Chúa Jésu sống lại ; la Pâque des Hébreux, lễ giết con chiên, lễ pascha ; faire la pâque, ăn mừng lễ pascha ; faire ses —, chịu lễ trong mùa phục sinh.

Paquet. Gói, bao ; préparer des méde-cines par —, bóc thuốc ; un — de 40.000 bouchées d'arèques, chiếu cau.

Paqueter. Chia từng bao, gói.

Pâquis, pâturage. Đống cỏ chăn trâu bò.

Par (prép.) *a.* Indiquant le moyen, se traduit par bồi, vì, bồi vì, ou par des idiotismes.

Ex. : Par ses prières, tại người cầu nguyện, bồi sự cầu nguyện.

Il travaille par crainte, nó làm việc vì sợ.

Par la grâce de Dieu, ơn Đức Chúa Lời thương.

Cet animal ne va que par sauts et par bonds, con vật này chỉ nhảy đi nhảy lại luôn.

b. Marquant le lieu, se rend par qua. Ex. : Passer par Paris, đi qua thành Paris.

Parabole. Thí dụ, lời nói bóng.

Parachever. Làm lọn, làm hoàn thành, liệu cho xong.

Paraclet. Đáng yên hỉ ; Đức Chúa Phirito Sangtô.

Parade, ostentation. Sự phô trương, sự phong phanh ; faire —, khoe khoang.

Paradigme. Lời ví dụ, thí dụ.

Paradis. Thiên đường ; nơi Đức Chúa Lời ngự ; nơi các天堂 thánh hưởng phúc đời đời ; — terrestre, vườn địa đàng.

Paradoxe. Ý lạ lùng, lý đoán nghịch ý thiên hạ.

Parafe. Đầu chữ ký.

Parage, endroit. Nơi, miền, phương.

Paragoge. Sự thêm một vần ở cuối tiếng.

Paragraphé. Một điều trong một đoạn sách, chúa trong một đoạn.

Paraître, apparaître. Tỏ mặt ra, ra mặt ; —, se rendre visible, hiện ra ; —, sembler, xem ra ; il me paraît ainsi, tôi nghĩ thế ; si la chose vous paraît bonne, nêu anh có lây làm phải ; la cruauté paraît sur son visage, mặt mũi nó tỏ ra lòng dữ.

Parallèlement. Ngay nhau và xa gần điều nhau.

Parallèles (lignes). (Chì) giằng cân nhau.

Parallélipipède. Hình gì có nhiều phía ngay nhau.

Parallélisme. Sự hai hàng ou hai mặt ngay nhau và xa gần điều nhau.

Parallélogramme. Hình bốn mặt ngay nhau tùng dỏi.

Paralysé. Kè có chứng bất toại ; avoir les jambes paralysées (engour-dies), cuồng chân, té chân.

Paralyser, neutraliser. Làm cho ra vô ích, đặt ngang.

Paralysie. Chứng bât toại, tật bại ; avoir une attaque de —, ngã bât toại, phải gió.

Paralytique. Người bât toại, bại.

Paranymphé. Kẻ dưa dâu về nhà chồng.

Parapet. Bao lơn câu.

Paraphernaux (biens). Của riêng người vợ.

Paraphrase. Lời giải nghĩa cho rộng hơn và rõ hơn.

Parapluie. Ô, ô tây.

Parasite. Kẻ ăn chực, kẻ làm nghề ăn rình ; plante —, cây leo.

Parasol. Lọng, ô ; — de soie jaune consacré aux génies (superst.), lọng định ; incliner le — (par respect), ghi lọng ; —, arbre, cây bàng.

Paratonnerre. Cột thu lôi.

Paravent. Bình phong, bức chắn phong.

Parc. Muros có tường bao.

Parcelle. Phần, phần nhỏ, mìn, vụn, hạt.

Parceller. Chia phần nhỏ.

Parce que (conj.). Vì, bởi vì, vì chung.

Parchemin. Giấy bằng da, da rât mỏng dùng mà viết.

Parcheminé. (Sù sì, vàng) như da dùng làm giấy.

Parcimonieux. Sèn so, bòn sèn, chát hóp, keo tay ; trop —, hè tiện.

Parcourir. Bi qua, kinh lược ; — des yeux, xem qua quít.

Pardessus. Áo mặc ngoài hết, áo khoác.

Pardon. Sự tha ; demander —, xin tha.

Pardonnable. Có lẽ mà tha, đáng được tha, đáng tha, nên tha.

Pardonner. Tha, tha thứ, dung thứ.

Paré. Kẻ ăn mặc lịch sự, kẻ ăn mặc là lợt, kẻ ăn mặc diêm.

Pareil, semblable. Cũng như, như, bằng ; — de figure, giống mặt, giống dạng, giống hệt ; —, égal, bằng nhau, đồng nhau, như nhau, đôi nhau.

Pareillement (adv.). Cũng như, như, giống như, bằng nhau.

Parement de manches. Cái bắc tay, cái lót tay.

Parenchyme. Giống thịt chẵng có thớ, (như phổi, thận, lá lách, etc.).

Parents, proches. Họ hàng, người họ hàng, thân thích, bà con ; — en ligne directe, ông bà cha mẹ ; —, père et mère, cha mẹ ; — adoptifs, cha mẹ nuôi ; être un peu — par les femmes avec..., có hơi anh em bê ngoài vuôi ; un parent éloigné vaut encore mieux qu'un étranger, cháu tám đời còn hơn người dưng.

Parenté. Họ hàng anh em bà con ; — du côté de la mère, họ ngoại ; — du côté du père, họ nội.

Parenthèse. Đầu ngoặc đi ngoặc lại ; điêu đặt trong ngoặc.

Parer. Sửa sang cho tề chỉnh, dọn dẹp từ tề ; se —, ăn mặc cho gọn, trang điểm, trang điểm như dàn bà.

Paresse. Sự ờnh nhung, sự lười lính, tính biếng nhác.

Paresseux (subst.), animal. Con cu ly.

Paresseux (adj. ou subst.). Lười lính, biếng nhác, chậm chạp, trễ tràng, dãi noạ ; reprendre un —, trách mắng kẻ biếng trễ.

Parfaire. Làm lọn, làm cho hoàn thành, làm cho xong.

Parfait, achevé. Đã xong, đã hoàn thành ; —, sans faute, lọn, lọn vẹn, lọn lành, tuyệt hảo, tốt quá.

Parfois. Một hai khi, thỉnh thoảng ; —,... —,... khi thì..., khi thì

Parfum. Thuốc thơm, mùi thơm.

Parfumer (act.). Xông mùi thơm vào, làm cho ám mùi.

Parfumerie. Nhà hàng bán thuốc thơm.

Parfumeur. Kẻ bán hàng thuốc thơm.

Par hasard (adv.). Tinh cờ; hoa lá.

Parhélie ou parélie. Hình mặt trời chiếu minh trong đám mây.

Pari. Cuộc; faire un —, đánh cuộc; gagner un —, được cuộc; perdre un —, mất cuộc.

Parier. Đánh cuộc.

Pariétaire, plante. Mạc kỉ thảo.

Parité. Sự giống nhau, sự bằng nhau, sự đồng nhau.

Parjure. Sự thề gian, lời thề gian.

Parjure (adj.). Kẻ thề gian, kẻ gian dối; kẻ không giữ lời hứa.

Parjurer (se), faire un faux. Thề gian, hư thề, thề dối; —, ne pas tenir sa promesse, không giữ lời hứa.

Parlement. Hội các quan triều (dân bầu).

Parlementaire. Môi manh, kẻ dàn hoà.

Parlementer. Bàn, bàn bạc, dàn hoà.

Parler (v.). Nói, phán, dạy; — fort, quát; — à voix basse, thì thào, nói thầm thĩ; — à l'oreille, nói rì tai, nói khô cùng; — sans cesse et sans réflexion, mồm miệng lách bách; — pour rire, nói chơi, nói bõn; — en l'air, nói bõng lõng bang lang.

Parler (subs.). Kiêu nói, tiếng.

Parleur. Kẻ bêp xép, kẻ hay nói, rậm lời; beau —, khéo nói (như rồng).

Parloir. Nhà khách.

Parmi, entre. Trong, giữa.

Parodie. (Bài) nhạo dòi lại (bài khác); sự dòi cách nói oai nghiêm mà nói pha trò.

Parodier. Bắt chước mà nhạo; dòi lời sách cho ra ý khác mà nhạo cười.

Paroi. Vách, tường.

Paroisse. Xứ; địa hạt một thày cả; chef-lieu de —, trị sở; sous-chef-lieu de —, nhà xέp.

Paroissiale (église). Nhà thờ trị sở.

Paroissien, chrétien d'une paroisse. Con chiên, bôn đạo thuộc về xứ nào; —, livre de prières, sách kinh.

Parole. Lời, lời nói, sự nói; paroles sincères, lời mộc mạc, thật thà; dire des paroles mielleuses, nói ton ngọt; demander la —, xin phép nói; couper la — à quelqu'un, nói hớt.

Paronomase. Sự nói dừa lời hai ý.

Paroxysme. Cơn ngặt, cơn bệnh dữ.

Parquer. Giữ trong nơi vây chung quanh.

Parquet. Sàn; éllever un — (à cause de l'inondation), thượng sàn; abaisser le —, hạ sàn.

Parquerter. Bác sàn.

Parrain. Người cầm đầu (trẻ chịu phép rửa tội), bố bầu chủ.

Parricide, celui qui tue son père ou sa mère. Kẻ giết cha hay là mẹ; —, meurtre du père ou de la mère, tội giết cha mẹ.

Parsemer. Gieo ra, rải ra, rắc ra, pha phôi, bò dâu dây.

Part. Phần, phần lẻ; avoir une — de, ăn phần vuông; donner une —, cáp; offrir aux supérieurs une part (portion) de.., biếu; loc. div.: autre —, ở nơi khác, nơi khác; d'autre —, bởi nơi khác, dâng kia; de quelque — que ce soit, dù bởi nơi nào mặc lòng, bởi đâu mặc lòng; nulle —, chẳng đâu, chẳng có (ở) nơi nào; de — et d'autre, cả hai bên, bên nọ bên kia; de toutes parts, mọi bê, chung quanh tư bê; percer de — en —, đâm thâu qua; à —, riêng, cách biệt; mettre à —, để riêng, để dành; plaisanterie à —, chǎng chơi đâu.

Partage. Sự phân phát, sự phân chia, sự chia phần.

Partager. Chia phần, chia ra, phân chia, phân phát, cặp ; — en deux, chiết hán ; — le danger, chia phần cheo leo ; se — entre soi, chia vuôi nhau.

Partant, par conséquent. Cho nên, vì vậy, nhân vi sự ấy.

Partenaire. Bạn chơi.

Parterre. Vườn cảnh, vườn hoa.

Parti (subst.). Bè, bè đảng, phe, bên ; suivre un —, theo bè ; prendre un —, nhất định.

Partial. Thiên tư, thiên tây.

Partialité. Sự thiên tư, sự theo lòng thương yêu ai hơn là theo chính lý.

Participation. Sự thông công, sự ăn phần ; — au mal, sự đồng tình.

Participer. Ăn phần, được phần, thông công.

Particulariser. Diễn lại, kể thuỷ chung, kể lại từng điều riêng.

Particularité, circonstance. Điều tùy, điều ngoài.

Particule, petit mot. Tiêng vật, tiêng dêm.

Particulier. Riêng, tư, tây ; pleurer en son —, khóc thầm ; prier en son —, đọc kinh thầm thỉ.

Partie, part. Phần, phần lẻ ; —, division d'un tout, phen, phiên, phần ; en —, một phần, phần thi..; en plus grande —, phần nhiều hơn.

Partie de jeu. Ván ; jouer une —, đánh một ván ; gagner une —, được một ván ; perdre une —, thua ván ; — et revanche, ván di ván lại.

Partiel. Từng phần, có phần.

Partiellement. Phần, từng phần, phần thi...

Partir. Trày di, trày chung ; —, quitter un lieu, rời khỏi nơi này mà

sang nơi khác ; à — de, từ rầy mà đi, từ này về sau.

Partisan. Kẻ vào bè, kẻ theo bè đảng.

Partition (mus.). Bộ chung (hát).

Partout (adv.). Khắp mọi nơi, mọi nơi, đâu đâu, đâu đây.

Parure. Đồ tể chỉnh, đồ tót.

Parvenir. Tới, tới đèn, đèn tận ; — au port, tới đèn cửa ; — aux oreilles, nghe, tò lò ; — aux honneurs, được chức quyền.

Parvenu (un). Kẻ sắm của cải được mà nên giàu có, kẻ làm cao, kẻ kiêu hánh.

Parvis, vestibule. Gian nhà ngoài, tiền đàng, cửa, chái nơi cửa (đền thờ), nhà cầu đèn thờ ; —, place, sân ngoài cửa.

Pas (un). Một bước ; — de porte, ngưỡng cửa ; faire les cent —, đì bách bộ.

Pas. Không ; — encore (adv.), chưa ; non — que, chẳng phải vì.

Pascal. Về mùa phục sinh.

Passable, mediocre. Vừa vôi, cũng khá.

Passage, chemin. Lối đi, hèm, kẽm, đàng di qua ; frayer un —, mở lối đi ; —, action de passer, sự di qua, sự ở tạm ; —, endroit d'un livre, nơi, chỗ (trong sách).

Passager, de peu de durée. Chóng qua, tạm vây.

Passager (un). Người xuống tàu, kẻ quá giang.

Passant (un). Kẻ di qua, kẻ di đàng, khách bộ hành.

Passavant. Tờ thông hành.

Passé. Đã qua ; — dix jours, khỏi mười ngày ; la nuit passée, đêm vừa rồi ; — (temps des verbes), thì chỉ việc đã qua.

Passe-droit. Ông tư, phép nhiêu.

Passe-fleur, anémone. (Thú) hoa muồng.

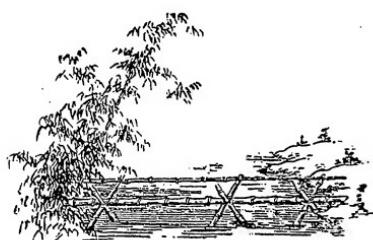
Passementerie. Nghề dệt, nghề cùi.
Passe-partout, clé. Chìa khoá chung.

Passeport (pour les personnes). Phái thông hành ; (pour les bateaux, etc.), tờ thông hành.

Passer. Đi qua, sang, — d'un endroit à l'autre, rời đi nơi khác ; — d'un autre côté, sang bên kia ; — un fleuve, sang qua sông ; — un examen, thi ; — la main dans la barbe, vuốt râu ; — la garde, giao canh ; cela est passé dans les moeurs, điều ấy đã thành thói rồi ; — sous silence, chẳng nói dẽn ; se —, s'abstenir, chẳng dùng, kiêng.

Passereau. Chim sẻ. * ma thưóc.

Passerelle, Petit pont. Cầu tre (fig.).

Passe-rose, rose trémier. Cây mẫn linh hồng.

Passe-temps. Sự gì làm cho vui chơi ; s'occuper à des —, chơi ma giải trí.

Passeur. Sái dò, kè dura dò, kè chờ dò.

Possible. Dáng chịu phạt.

Passif, dettes. Công nợ.

Passif (adj.). Kẻ hay chịu ; un verbe —, verbô passivô.

Passiflore. Hoa chịu nạn.

Passion, mouvement de l'âme. Tình mê đắm, sự lòng động về đảng nào ; —, souffrances, hình khổ, các sự đau đớn, sự chịu khó ; la — de N. S., sự Đức Chúa Jêsu chịu nạn chịu chết.

Passionnée. Mê.

Passionnel. Thuộc về tình mê (dàng nào), có thể giục động lòng.

Passionner (se). Ra mê về...

Passoire. Cái lọc.

Pastel (le). Phép vẽ bằng bút chì ngũ sắc ; un —, tranh vẽ bằng bút chì ngũ sắc.

Pastèque. Quả dưa hấu.

Pasteur. Người chẩn chiên, kẻ chẩn giữ ; — des âmes, đảng coi sóc linh hồn, đảng chẩn chiêu, linh mục.

Pastiche, imitation. Tranh dã bát churóc ; bài cóp nhiều điều lặt dâu dây.

Pastille. Viên bột ngọt và thơm.

Pastoral. Thuộc về kẻ chăn.

Patate. Khoai lang, khoai sọ.

Pataud, grossier. Quê mùa, ngu si.

Patauger. Lội bùn ; fig., rồi rit, mặc vướng.

Patchouli (pagostemon). * Hắc hương.

Pâte. Bột thầu.

Pâté (du). Thịt mọc, giò.

Pâtée. Bột trộn (mà bón gà vịt).

Patène. Đĩa bạc ; đĩa giang ; đĩa che chén calixê.

Patent, évident. Rõ, tỏ tường, minh bạch ; trông trải ; ai ai cũng tường biệt ; le crime est —, tội đã tỏ đã chắc.

Patente. Thuê riêng kẻ buôn bán.

Pater, prière. Kinh thiên Chúa.

Patère. Cái móc, móc màn.

Paternel. Thuộc về cha, có tính cha ; xứng đáng bờ.

Paternité. Sự làm cha, tình cha, lòng cha (yêu con).

Pâteux. Gièo gai, quánh lại, có nhựa.

Pathétique. Hay làm cho động lòng, sót sảng.

Pathologie. Phần sách thuộc nói về các giòng bệnh.

Pathos, enflure du style. Cách nói dài ; kiều nói nỗi men.

Patiement. Cách hay nhịn, cách nhục, cho bằng lòng, vũng lòng.
Patience. Đức nhịn nhục, sự vũng lòng chịu.
Patience! (interj.). Thong thả ! mǎn mǎn ! vội chi !
Patient. Kẻ biêt nhịn, kẻ có đức nhịn nhục ; —, qui sait attendre, kẻ vũng tròng cậy ; kẻ biêt chực cửa.
Patienter. Nhịn, chịu, nhịn nhục ; —, attendre, đợi, chực, chờ.
Patin. Giấy sắt đi tron nước dòng lại.
Patiner. Dùng giấy sắt mà chạy tron nước dòng lại.
Pâtit. Chịu.
Pâtis. Đất hoang vu mà chăn loài vật.
Pâtisserie. Bánh trà, bánh ngọt.
Pâtissier. Kẻ làm bánh trà.
Patois. Giọng ; parler — nói ngọng, nói ngược, nói tiếng nhà quê.
Pâtre. Kẻ chăn trâu bò, mục đồng.
Patriarcat. Quyền chức ou toà Đức Patriacha.
Patriarche, archevêque. Đức Vitvô (ngôi toà các thánh tông đồ).
Patriciat. Bậc kẻ sang trọng.
Patricien. Kẻ sang trọng nhất trong nhà nước ; les patriciens, dòng dõi các quan thương nghị Rôma đầu hêt.
Patrie. Quê, thô sản, đất tổ, quê quán, quê hương, bản quán, đất nước.
Patrimoine. Có nghiệp (cha mẹ để cho con), gia bản, gia tài.
Patrimonial. (Của) thuộc về gia nghiệp.
Patriote, dévoué à son pays. Kẻ có lòng sôt sắng giúp nhà nước.
Patriotisme. Lòng sôt sắng giúp nhà nước.
Patron, protecteur. Quan thày, báu mện, kẻ bênh vực ; —, maître d'un navire, lái thuyền, chủ tàu nhỏ ; —, modèle, khuôn mẫu.

Patronner. Làm quan thày, bênh, báu chúa, phù hộ.
Patronymique (nom). Tên họ.
Patrouille. Tuần kiểm ; les gens de —, quân tuần, kẻ canh.
Patte. Chân, giò.
Patte-d'oeie, carrefour. Ngã tư.
Pâturage. Ruộng cỏ để chăn trâu bò.
Pâture. Cửa nuôi loài vật.
Paume, le dedans de la main. Bàn tay, gan bàn tay ; —, jouet, hòn lăn, trái cầu ; jouer à la —, đánh trái cầu.
Paumelle d'une fenêtre, etc. Bàn lề.
Paupière. Con ngươi, mí mắt.
Pause. Cử, lúc nghỉ ; une — (en musique), quãng giữa hai đầu hát.
Pauvre. Nghèo, khó khăn, kẻ thiều thòn, kẻ có ít của ; très —, kẻ chẳng có một đồng một chữ nào (n'avoir ni sou ni maille) ; giập vặt vá vai (déchirer le pan de l'habit pour raccommoder l'épaule) ; faire l'aumône aux pauvres, làm phúc cho kẻ khó ; une famille —, nhà nghèo.
Pauvreté. Sự nghèo, sự khó khăn, sự bần cùng, sự đói khát, sự thiều thòn.
Pavaner (se). Đi cách kiêu căng ; ăn ở cách trọng thể quá bậc mình.
Pavé. Đá lát, đường lát đá.
Paver. Lát đá, lát đằng đá.
Pavillon, drapeau. Cờ, lá cờ ; fig. baisser —, chịu phép ; — chinois, đình dang, pavois.
Pavois. Thuần, mộc ; fig., éllever sur le —, mừng cách trọng thể ; đặt lên làm vua.
Pavoiser. Nồi cờ lén, kéo cờ, sửa sang, dọn dẹp cho lịch sự.
Pavot. Cây a phiên, cây nha phiên ; ngọc mĩ nhân hoa ; vạn thỏ quả.
Payable. Giá, mài (bao nhiêu, thi được) ; — à vue (hết đưa tờ đổi bạc), thi có tiền ngay ; — à deux mois, cách hai tháng mới đưa tiền.

Paye. Lương tiền; bỗng lộc; jour de —, ngày phát lương tiền.

Payer. Giả tiền, giao tiền; — une dette, đèn, trả nợ; — comptant, giả tiền tươi; retarder de —, cờ lười, cờ xỉn, cờ xin.

Pays, région. Nước, miền, phương; —, patrie, quê hương, quê quán.

Paysage, vue. Phong cảnh, cảnh đồng vui vẻ dễ coi; —, tranh vẽ phong cảnh.

Paysagiste. Người hay vẽ tranh phong cảnh.

Paysan, qui est de la campagne.

Người nhà quê, người nông phu; —, grossier, quê mùa, nhà quê, thô tục, quê kệch.

Péage. Tiền qua đò, tiền qua cầu.

Péager. Kẻ thu tiền người ta qua đò hay là qua cầu; kẻ ngồi tuần.

Peau. Da; — d'anguille, etc., lót; arracher la — des os, róc xương ra dàng xương thịt ra dàng thịt, róc da; en —, băng da; —, écorce, vỏ.

Peaussier. Thợ thuộc và dọn da lót áo.

Peccadille. Tội nhẹ vây.

Pêche, fruit. Quả đào.

Pêche, action de pêcher. Sự bắt cá, sự đánh chài lưới; la —, nghề đánh cá.

Péché. Tội, tội lỗi, sự lỗi luật, việc dữ; éviter le —, lánh các tội lỗi; — originel, tội tổ tông truyền; — actuel, tội mình làm; — mortel, tội nặng; — véniel, tội nhẹ; confesser ses péchés, xưng tội; recevoir l'absolution de ses péchés, chịu phép giải tội.

Pécher. Phạm tội, phạm đèn luật; lỗi lè luật Đức Chúa Lời.

Pêcher, arbre. Cây đào; — à longues feuilles, cây đào thắt thòn.

Pêcher (verb.). Bắt cá; — à la ligne, câu cá, buông câu, thả câu, ném

câu; — au filet, đánh lưới, đánh chài, vãi chài, văng chài, quăng chài.

Pêcherie. Nhà bè, nhà vó bè.

Pêcheur. Kẻ có tội, kẻ phạm tội, kẻ tội lỗi.

Pêcheur. Kẻ có nghề đánh cá, * thùy cơ, ngư nhân, người câu kéo; — à la ligne, người câu cá.

Pectoral. Thuộc về ngực.

Pécule. Của tư, của riêng tích trữ dân dã, cơ nghiệp.

Pécuniaire. Thuộc về tiền bạc; peine —, vụ tiền.

Pédagogie. Phép dạy dỗ trẻ con.

Pédagogue. Kẻ dạy, thầy dạy học trẻ con, thầy dỗ.

Pédales. Bàn đạp.

Pédant. Kẻ bay nhảy, kẻ làm kiêu căng.

Pédestrement. Cách di bộ, di vã.

Pédiculaire (maladie). Chứng chày hay là rận sinh trong da.

Pédicule, queue des fruits. Nụm quả, nõ quả.

Pédicure, médecin. Thầy thuốc có tài chữa chín giận, v. v., ở nơi chân.

Pédoncule (d'une fleur). Cuồng hoa.

Peigne. Lược; — fin, lược bí, lược mau (fig.); — à chignon, lược cài đầu; — d'ivoire, lược ngà; — d'écaille, lược dổi mồi.

Peigner (se). Gõ đầu, chải tóc, chải đầu; peigner la laine, bặt lông chiên.

Peignoir. Áo khoác.

Peindre. Vẽ, vẽ thuộc, vẽ ảnh, vẽ hình, họa đồ hình; —, dépeindre, bày vẽ, kẻ lại cách khôn khéo, diễn lại.

Peine, fatigue, douleur. Sự khó lòng, sự khó nhọc; hình khổ, đau, đau đớn; —, châtiment, phân phạt, hình phạt, vụ. (V. le mot *Supplices*).

Peiner, se donner du mal. Chịu khổ ; gắng sức ; —, causer de la peine, làm phiền lòng cho ai.

Peintre. Thợ vẽ thuốc, phó vẽ.

Peinture. Phép vẽ thuốc ; une —, ảnh (tranh) vẽ.

Pelade. Chứng rụng tóc.

Pelage. Sắc lông (mao, v. v.).

Pêle-mêle. Cách lộn lạc, cách hập hẹ, tạp rạp, chung.

Peler, enlever la peau. Lột da ; — (un fruit, etc.), bóc vỏ (quả v. v.) ; —, enlever le poil, nhổ (rồ) lông, nhổ tóc, làm cho ra lỗ da.

Pélerin. Kẻ đi thăm viêng nơi thánh, mồ thánh, v. v. ; —, étranger, lữ nhân, khách đi dâng, bộ hành. kẻ đi dâng xa.

Pélerinage (aller en). Đi thăm viêng nơi trọng nơi thánh.

Pélerine, mantelet. Áo khoác ván.

Pélican. Con bồ nông, lèn đênh, đùòng nga.

Pelisse. Áo bằng da, áo lót da.

Pelle. Cái mai, cái thuồng, cái móng, cái thêu ; — à main, bàn xúc bếp.

Pellée, pellerée, pelletée. Một cái mai.

Pelleterie. Nghề dọn da làm áo lót.

Pellicule. Da non, da nhô, da mòng, màng.

Pelote. Trái cầu nhô, quả cầm kim.

Peloter. Cuộn, cuộn lại.

Peloton, pelote. Lọn, búp, trái ; un — de fil, lọn chỉ ; un — de soie, tò kén.

Pelotonner. Cuộn lọn ; de la laine, làm lọn chỉ lòng chiên ; se —, cuộn lọn, ném búp tròn.

Pelouse. Sàn cỏ.

Pelu. Rậm lông, có nhiều lông.

Pelure (d'un fruit). Vỏ.

Pénal. Thuộc về hình phạt ; code —, luật chung về ngũ hình.

Pénalités. Những hình, ngũ hình phạt.

Pénates, dieux domestiques. Những bùt thần giữ nhà, thô chủ ; —, demeure, nhà, gia cư, chỗ ở.

Penaud. Bõ ngõ, ngắn trí khôn.

Penchant, déclivité. Sự dốc, dâng dốc ; —, pente (d'une montagne), sườn núi ; —, inclination, tính chiêu vể, sự chiêu theo ; avoir du — pour quelqu'un, có lòng yêu mến ai.

Pencher, être incliné. Léch, xiêu, nghiêng ; — la tête, cúi đầu ; — (quelque chose), vin xuồng, lá xuồng, trờ bên, xé.

Pendable. Quái gở ; đáng phạt, nặng.

Pendaïson. Sự thất cỗ (mình hay là người khác).

Pendant (d'oreille.) Hoa tai, vành khuyên.

Pendant que (conj.). Đang khi.

Pendarid. Đứa gian, đứa bợm bãi, thẳng trộm cướp.

Pendeloque. Vành khuyên, hoa tai.

Pendre, suspendre. Treo lên ; — quelqu'un, thắt cổ ai ; se —, thắt cổ mình, tự ái ; se — à un arbre, thắt cổ mình treo trên cây.

Pendule, horloge. Đồng hồ ; le balancier de la —, linh hồn treo.

Pène. Con cá.

Pénétrable. Thủ qua được, thông suốt được.

Pénétrant (esprit). Tinh tắn, qui quyết, minh mẫn, khôn khéo.

Pénétration. Sự thủ qua, sự thông suốt, sự vào trong ; —, sagacité, sự tinh tường, trí hiếu.

Pénétré, touché. Động lòng ; — de joie, vui mừng lắm ; — de douleur, đau đớn quá sức ; — de reconnaissance, có lòng biết ơn.

Pénétrer, entrer. Vào, bước chân vào ; —, percer, vào, thâu vào, nhập vào, lọt vào, xông vào ; fig., — la pensée de quelqu'un, hiếu ý sâu nhiệm ai.

Pénible. Khó chịu, khó lòng, công trình, công phu ; temps —, giờ khó chịu.

Péniblement. Cách khó nhọc.

Péninsule. Doi, gò cồn liền dắt một mặt.

Pénitence. Sự hối hận, việc đền tội, sự ăn năn tội, sự đền tội ; faire —, hối hận ; faire sa —, làm việc đền tội.

Pénitent. Kẻ ăn năn, lo buồn (vì tội mình), phản nàn ; kẻ làm việc khó nhọc mà đền vì tội mình hay là tội kẻ khác.

Pénitencier, prêtre. Thày cả Đức Giám mục ban quyền mà giải các tội cầm.

Pénombre. Bóng ; être dans la —, sáng đỡ ; (sự gi) bóng khuất lấp ; không sáng.

Pensée. Ý, ý nghĩ, sự tư tưởng, điều đoán phỏng.

Pensée, fleur. * Thụy thảo hoa.

Penser, réfléchir. Nghĩ, suy nghĩ, suy ngẫm ; —, avoir des idées, tư tưởng, nghĩ, đoán, luận nghĩa ; — en soi-même, nghĩ trong bụng, nghĩ thẩm, bụng bảo dạ ; à quoi pensez-vous ? anh có ý gì ? anh nghĩ làm sao ? — à mal, toan làm hại.

Penseur. Kẻ suy xét trong bụng.

Pensif. Hay nghĩ, lo.

Pension, somme. Tiền ; —, maison d'éducation, nhà tràng.

Pensionnat. Nhà tràng.

Pensionner (quelqu'un). Trả tiền hàng năm ; dưỡng nuôi (ai).

Pensum. Việc đã bồi cho ; faire un —, làm việc đã chỉ cho mình.

Pentacorde. Đàn có năm dây.

Pentagone. (Hình) ngũ giác.

Pentapole. Nơi có năm thành.

Pentateuque. Năm quyền đầu Kinh thánh.

Pente, déclivité. Giác ; — d'une montagne, sườn núi ; être en —, giắc, xé.

Pentecôte. Ngày lễ Đức chúa Phiritô Sangtô hiện xuâng ; lễ hiện xuâng.

Penture. Bản lề.

Pénultième (syllabe). Vần liên trước vần rót hết ; gần rót hết.

Pénurie. Sự thiếu thốn, sự đói khát, sự nghèo ngặt.

Pépie, maladie. Chứng bệnh loài chim noi lưỡi.

Pépier. Chiêp chiêp ; le moineau pépie, chim sẻ chiêp chiêp.

Pépin. Hạt ; — de raisin, hạt quả nho.

Pépière. Vườn ương hạt, nơi ương cây, nơi giâm giống.

Pépite (d'or). Khỏi vàng.

Pepsine. Thuốc giúp tiêu của ăn.

Percale, étoffe. Vải (bông).

Perçant. Regard —, mắt sắc sảo ; esprit —, trí biến báo, trí nhanh nhẹn ; voix perçante, tiếng kêu chóp lói.

Perce (mettre un tonneau en). Khoan thủng ; — -neige, fl., tràng xuân, * yên chi hoa.

Percepteur. Khán thủ, kẻ thu thuế.

Perceptible. Ngũ quan thày được ; fig., hiểu được.

Percer. Khoan lỗ, khoét, thau qua, dầm thủng.

Percevoir, entendre. Nghe ; — les impôts, thu thuế, thau thuế.

Perche, bâton grand et mince. Con sào, cây nêu ; —, poisson, * kim ti lạp ; on en compte 14 espèces.

Percher. Đầu.

Perchoir. Cái cầu (chim).

Perclus. Không dùng chàm tay được ; có chàm tay nặng nề, cùt chàm.

Perçoir. Cái khoan.

Percussion. Sự đánh.

Perdition. Sự hư di mất ; être sur le chemin de la —, ăn ở buồng tuồng liều mình mất linh hồn.

Perdre. Mất, đánh mất, chẳng còn giữ ; — la vie, chết ; — l'occasion, mất dịp tiện ; — sa peine, uổng công ; — son âme (se damner), mất linh hồn mình ; — son patrimoine, phung phá nghiệp cha ; — au jeu, thua khi đánh cờ bạc ; — le temps, mất thi giờ ; —, corrompre, làm hư ; — un enfant, làm hư tính nết người còn trẻ ; se — s'égarter, lạc dàn ; se —, se damner, mất linh hồn, sa xuồng địa ngục.

Perdrix. Con da da, con dêt dêt da da ; œil de —, espèce de cor, chiên giận.

Père. Cha, bô, thày, ông thân sinh, cha ruột ; beau — (père du mari), bô chồng ; (père de la femme), bô vợ ; (second mari d'une mère veuve) cha ghê, giuong ghê ; tel père, tel fils, cha nào con ấy ; le fils hérite de son —, cha truyền con nối ; —, titre honorifique des prêtres indigènes, cụ, cha ; — titre des missionnaires, cô, cha.

Péregrination. Sự di dời xa ; sự di viêng noi trọng nào.

Péremptoire, décisif. (Lẽ gì) quyết đoán, làm cho xong cho dứt việc.

Perfectible, Có thể sửa nên hoàn thành ; l'homme est un être —, người ta nên lợn lành được.

Perfection physique. Sự làm (nên) hoàn thành ; sự làm cho lợn ; — morale, sự lợn, sự lợn lành ; là — chrétienne, nhân đức lợn lành.

Perfectionner. Làm cho lợn, làm xong, làm hoàn thành ; — un ouvrage, làm chuốt việc ; se —, sửa tính nết mình mà di dời nhân đức.

Perfide. Gian tà, bất trung, nội công.

Perfidie. Sự bất trung, sự gian tà.

Perforer. Khoan lỗ, khoét, thâu qua, đâm chọc.

Pergularia odoratissima. *Cây thiên lý.

Péricarde. Thủ màng phủ lái tim.

Péricardite. Bệnh màng phủ lái tim.

Péricarpe. (Thứ) vỏ bọc quả, hạt, v. v.

Péricliter. Ở nơi cheo leo, ở liêu ; sa xuồng dần dần.

Périgée. Độ tinh tú ở gần đất hơn cả ou hon các thi khác.

Péribélie. Độ tinh tú ở gần mặt lòi hơn.

Péril. Sự cheo leo, sự hiểm nghèo.

Périlleux. Cheo leo, hiểm nghèo.

Périmer. Phá, làm hư ; le temps est périmé, đã qua ngày hẹn.

Périmètre. Chu, dàn chung quanh.

Période (temps). Kỳ, giáp ; —, intervale, cữ, quãng, tuần.

Périodique. Tuỳ cữ, xảy ra cứ tuần cứ độ.

Périoste. (Thứ) da mỏng phủ xương.

Périostose. Bệnh da mỏng phủ xương sưng lên.

Péripétie. Sự sô phận ra khác bát thỉnh linh.

Pérophérie. Chu, vòng.

Périphrase. Lời quanh, cách nói quanh, sự dùng nhiều tiếng mà chỉ thay vì chính tên người hay là chính tên sự gì.

Périr. Chết, hư di, mất di ; — de faim, chết đói ; faire —, làm cho chết, giết, cắt lây sự sống.

Périsable, caduc. Chóng qua chóng hết, hay qua, tạm gửi, phủ ván.

Péristyle. Cột hiên chái nhà ; hàng cột quanh sân.

Péritoine. Màng bao ruột.

Péritonite. Bệnh trong màng bao ruột.

Perle. Ngọc, hạt trai, trân châu.

Perlé, rendu propre. Đã bóc vỏ và rửa cho sạch.

Permanent. Ké ở lại lâu, cứ trực, bền dỗ.

Perméable. (Nước) thâu qua được.

Permettre. Tha phép, ban phép, cho phép ; — à quelqu'un de partir, cho phép ai đi.

Permission. Phép ; avoir la —, được phép ; donner la —, tha (cho) phép.

Permuter. Thay, thay đổi.

Pernicieux. Độc, hiểm, làm hại.

Péroné. Xương thép dương chân.

Péroraison. Câu kết (bài giảng).

Pérorer. Giảng lôi thôi, nói dài.

Perpendiculaire. (Hai hàng) có hình thước thỷ ; giống gì ngay thẳng giống khác như thước thỷ.

Perpétuel. Liên lì, hằng có, chẳng khi dừng, chuyêñ tri ; chẳng có cùng bao giờ.

Perpétuer. Làm cho ra bền đời đời ; —, propager (l'espèce), sinh sản.

Perpétuité. Sự hằng có liên ; à —, cho bền đời đời.

Perplexe. Rồi rảm, lưỡng lự, lùng lo ; être — pour juger des questions difficiles, mắc phải những điều khó xử.

Perquisitionner. Tầm nã, tìm kĩ, khám, lục xét.

Perron. Cái kê, thềm.

Perroquet et perruche. Chim vẹt, con vẹt ; chim ác mó.

Perruque. Tóc mượn.

Perruquier. Thợ ngồi.

Persécuter, importuner. Bắt bớ, làm khổ ; — la religion, bắt đạo.

Perséiteur. Kẻ bắt bớ, kẻ cầm dạo.

Persécution. Sự bắt bớ, sự làm khổn

— des chrétiens, sự bắt bớ kẻ có đạo ; pendant la —, trong kỳ cầm dạo ; lorsque la — était encore assez bénigne, khi bắt đạo hãy còn thư

Persévérance. Sự cứ một mục, sự vững lòng, sự bền dỗ, kiên tâm.

Persévérant. Vững vàng, cứ vững, vững lòng, hay cứ một mục, kiên tâm.

Persévérer. Ở vững vàng, cứ vững, ở bền dỗ, cứ khăng khăng một mục ; — dans son opinion, cứ một ý chẳng đổi.

Persicaire. Rau răm, * câu vĩ tử.

Persienne. Chuyên song, mành mành, cánh cửa song ngang.

Persifler. Nhạo cười.

Persifleur. Kẻ có tình hay nhạo cười.

Persil. Rau khóm.

Persistant. Vững bền ; — dans sa résolution, vững giữ sự đã nhất định.

Persistir dans son opinion. Ở vững giữ một ý, vững giữ sự đã nhất định.

Personnage. Người, dâng ; jouer un — (un rôle), làm trò ; giả hình.

Personnalité. Ngôi, vị, mình.

Personne (une). Người ; faire acceptation de —, thiên tư ai ; il y a trois personnes en Dieu, Đức Chúa Lời có ba ngôi ; — (pronom), không ai, không có ai ; je ne connais —, tôi không biết (quen) ai.

Personnel, propre. Riêng, thuộc về mình ; parler en son nom —, nói tự ý mình, tố ý riêng mình ra.

Personnellement. Cách tư chí về người, cách riêng.

Personnifier. Đặt tính loài người cho những giống vật không có hồn.

Perspective. Sự xem cách xa.

Perspicace. Sắc trí, sâu sắc, tinh tường, minh mẫn, thông minh.

Perspicacité. Sự sắc trí, sự thông minh, sự tinh tường, sự minh mẫn, trí sắc.

Persuader. Khuyên bảo, khuyên được, dỗ được, xui giục ; se —, croire, nghĩ ou in trí.

Persuasif. Có sức dỗ, có lẽ mà tin, có sức khuyên được.

Persuasion. Sự làm cho tin, sự dỗ được ; avoir la — de, tưởng là thật.

Perte. Sự mất, sự phai thiêt, sự mất của ; subir des pertes, chịu thiêt hại, mất của ; la — de la main droite, sự mất tay mặt ; la — de la vue, sự ra mù mắt ; la — d'une bataille, sự thua trận ; en pure —, cách luồng công, hỏng cả.

Pertinemment. Cách xứng, vừa ; parler —, nói rành, nói rõ ràng.

Pertuis. Nơi hẹp, lối hẹp.

Pertuisane. Giáo, mác, giáo dòng.

Perturbateur. Kẻ làm hỗn hào, kẻ nhiễu loạn.

Perturbation, trouble. Sự hỗn hào, sự lộn bậy, sự làm loạn (trong nhà nước).

Pervenche. Hoa giữa cạn, tràng xuân, hoa hải đường.

Pervers. Độc dữ, gian tà, xâu nết, hư hốt, ác dữ.

Perversion. Sự minh ăn ở ngang trái ; sự cám dỗ người ta về đảng trái.

Perversité. Thói nết ngang trái.

Pervertir. Dỗ về đảng trái, làm hư ; se —, ăn ở ngang trái, mêt nết, ném hư nết.

Pesant. Nặng, nặng nề ; — (au moral), khó lòng, rầy rà, khó chịu ; —, du poids de, cân nổi nhiều, cân nặng bao nhiêu ; esprit —, lourd, trí chậm, tội đặc.

Pesanteur, lourdeur. Sự nặng nề, sự dày ; — d'esprit, sự chậm trí, tội dạ.

Peser. Cân, cân nhắc ; — une chose, cân đồ gì ; —, être lourd, nặng ; fig., — ses paroles, chọn tiếng nói cho vừa ý mình ; — le pour et le contre, suy di nghĩ lại.

Peson. Cân (chẳng có dĩa).

Peste. Ôn, dịch, ôn dịch, thán khí.

Peste ! (interj.). Quái gở, gớm, khôn nạn !

Pester, se dépiter. Lắm bẳn, lày làm khó chịu.

Pestiféré. Kẻ phai dịch.

Pestilence, peste. Ôn dịch, khí độc, tật lây ; fig., doctrine dangereuse, lời độc địa.

Pestilentiel. Hay sinh ôn dịch, độc.

Pet. Địt.

Pétale. Cánh hoa.

Pétard. Pháo ; un paquet de —, một bánh pháo, một tràng pháo, phong pháo ; faire partir des —, dót pháo.

Pétase. Mũ, nón.

Péter. Đánh địt.

Pétiller. Kêu rau ráu, nổ, nổ lẹp bẹt ; fig., — d'esprit, có trí rất sâu sắc, rất khôn khéo.

Pétiole (d'une feuille). Cuồng (lá).

Petit (subs.). Con mọn, con non, trẻ tuổi ; ce —, thằng bé này.

Petit (adj.). Nhỏ, tiểu (ch.) ; — de taille, thấp ; le — doigt, ngón út ; quelque — que ce soit, dù nhỏ thế nào mặc lòng, dù ít lầm mặc lòng ; — à —, dần dần, dần dà.

Petitesse. Sự nhỏ, sự bé ; — d'esprit, sự nhẹ dạ.

Petit-fils. Cháu.

Pétition. Sự xin, lời xin, đơn từ, bản tàu.

Pétitionnaire. Kẻ xin, kẻ qui đơn.

Pétitionner. Làm đơn xin, cầu (chức).

Petit-lait. Nước bôi sữa mà ra.

Pétrifier (se). Ra cứng như hòn đá.

Pétrin. Cái cồi thau bột.

Pétrir (le pain). Thau bột.

Pétrole. Dầu tẩy, dầu mỏ ; huile de —, * thạch não du.

Petto (in-). Trong bụng ; cách kín.

Pétulant. Ngỗ nghịch, xác láo, tro trèn ; —, sans pudeur, mặt dày mà dạn.

Peu (adv.). Ít ; — à —, dần dần, dần dà, từng bước ; depuis —, mới ; sous —, một ít nữa.

Peuplade. Dân mường.

Peuple (un). Dân, dân một nước ; le —, la foule, dân sự, dân ngu, dân den.

Peuplé. Đông, nhiều người ; ville peuplée, thành được nhiều nóc nhà.

Peupler. Làm cho sinh sôi, làm cho ra nhiều ; — un étang de poissons, làm cho ao được lâm cá ; se —, (nơi nào) người ta đén cho đông, người ta tuôn đèn.

Peuplier. * Cây bạch dương, bạch dương thụ.

Peur. Sự sợ, sự sợ hãi ; avoir —, sợ, khiếp ; avoir grand —, uý cụ, khủng cụ ; faire —, làm cho sợ hãi, bắt nạt ; sans —, chẳng sợ gì sót ; de — que, kéo, kéo mà.

Peureux. Rát, rát sợ, rát gan, cả sợ, rụt rè, lo lắng.

Peut-être (adv.). Có khi..., hoặc có... chăng ; — que (conj.), hoặc là.

Phalange. Đốt ngón tay ; une —, un corps de troupes, đạo binh, toán binh.

Phalène. Con nắc nè.

Phare. Tháp đèn (dưới bờ) ; đèn treo đầu tháp trên bãi mà soi tàu ban đêm.

Pharisien, hypocrite. Kẻ giả hình người nhân đức.

Pharmaceutique (subs.). Phần sách thuốc dạy về các vị thuốc.

Pharmacie. Nghề thực dược ; nhà thuốc bán các vị thuốc.

Pharmacien. Kẻ thực dược ; kẻ dọn và bán vị thuốc.

Pharmacopée. Sách dạy kiều dọn vị thuốc.

Pharyngite. Bệnh trong họng trên.

Pharynx. Phản họng trên.

Phase, époque. Kỳ ; — de la lune, hình mặt trăng (tùy ngày), nguyệt huyền.

Phénoménal. Lạ lùng, lạ quái, quá thè lám, phi thường.

Phénomène, prodige. Sự gì lạ lùng, phép lạ ; việc gì quá phép thường.

Phénix, oiseau fabuleux. * Tràng sinh diệu.

Philanthrope. Kẻ hay thương người.

Philanthropie. Nhân ái ; sự thương người.

Philharmonique. Kẻ thích (mê) nghệ bát âm.

Philosophe, celui qui a étudié la philosophie. Kẻ thông phép cách vật ; —, sage, quân tử, kẻ mồ đức khôn ngoan.

Philosophie. Phép cách vật ; étudier la —, học phép cách vật.

Philtre. Bùa bả, bùa yêu, thuốc yêu.

Philologie. Sự mồ chữ nghĩa ; adon-né à la —, kẻ mồ chữ thông chữ.

Phlébite. Huyết mạch, mạch máu ; bệnh đơn.

Phœnix dactylifera, arbre. Cây chà là.

Phonétique (écriture). Sự viết chữ như tai nghe.

Phoque. * Lão hổ ngư.

Phosphore * Tự lai hoả.

Phosphorescent. Sáng chói nơi tối.

Photographe. Kẻ làm nghề truyền thần ; kẻ chụp hình.

Photographie. Nghề chụp ảnh ; nghề làm truyền thần.

Photographier. Làm truyền thần, chụp ảnh.

Phrase. Câu, câu nói.

Phraséologie. Kiểu đặt chữ trong câu.

Phraseur. Kẻ nói cách chằng đơn, lép bẹp.

Phréologie. Phép xem định óc mà đoán tài trí tự nhiên người ta.

Phtiriasis. Tật hay sinh lầm chày lầm rận ; bệnh nghề nơi mí mắt.

Phtisie. Bệnh lao, bệnh ho lao.

Phtisque. Kẻ phài bệnh lao.

Phylloxera. Sâu ăn rễ cây nho.

Physicien. Kẻ thông bản tính các vật.

Physionomie. Tướng diện, ráng, dạng, mặt mũi, hình dạng.

Physique, science. Phép dạy bản tính các loài có hình thể ; — (adj.), naturel, tự nhiên, thuộc về bản tính ; au — et au moral, bề trong và bề ngoài.

Piaffer. Giảm chán.

Pianiste. Kẻ đánh đàn phím.

Piano. Đàn phím dây.

Piastre. Đồng bạc, đồng hoa viền ; — de commerce, bà lão.

Pic, pioche. Cái vòi, cái bào ; —, montagne, núi.

Picotement. Sự cẩn, sự ngúra.

Picoter(v. neut.). Cẩn, ngúra ; — par des paroles, nói châm chọc, chọc mọc.

Pie. Chim ác là, chim khách ; — grièche, con chàng làng, con tu hú ; — (couleur), sắc vá.

Pièce, partie. Phần ; une — d'étoffe, một tấm, một súc, một cây ; — de bois, súc, cây ; — d'artillerie, khẩu súng trụ ; — d'un jeu d'échecs, etc., quân cờ ; — loc. div. : mettre en pièces (brisier), đánh vỡ, bể, đánh gãy ; (déchirer), xé, xé ra, câu xé ; tout d'une —, chàng có chịu phân chia ; une —, un morceau, một tấm, mảnh, đoạn ; —, chambre, buồng ở ; pièces justificatives, tờ làm chứng. ied. Chân ; — de cochon, giò lợn ; — de lit, chân giường ; aller à — đi vã ; aller pieds nus, đi chân không ; aller à cloche —, đi nhắc cò cò ; lâcher —, lui lại ; le — d'un arbre, chân cây, gốc cây ; le — d'une montagne, chân núi ; le — d'une digue, chân đê, đê cùroc ; loc. div. : de — ferme, chàng động lòng, vững vàng ; — à —, từng bước, từng độ. dần dà ; mettre — à terre, xuồng (ngựa) ; un — (mesure de longueur), thước do.

Piédestal. Đè tượng ; — triangulaire, mặt tràng tam bạn.

Piège. Cái bẫy ; — à tigre, rọ hùm ; — à rat, cạm ; tendre un —, đánh bẫy, giương cạm, mắc bẫy lên ; prendre au —, đánh bẫy được ; être pris au —, mắc bẫy, giàn bẫy ; fig., muru kê, chước mộc.

Pierre. Đá, thạch, hòn đá ; — sacrée, đá thánh ; — tombale, bia mộ ; — ponce, đá bọt, đá nồi ; — de touche, đá thử vàng ; — précieuse, ngọc, đá ngọc ; — à fusil, đá lửa ; — à aiguiseur, đá mài ; tailleur de pierres, thợ đánh đá, thợ đá.

Pierre, maladie. Bệnh kén, hòn kén.

Pierreries. Ngọc, các đồ bằng ngọc, châu báu.

Pierreux. Có nhiều đá, dát có sỏi.

Pierrier. Súng trụ.

Piétré. Sự sỏi sáng, lòng dao ; être d'une — ordinaire, về sự nhân đức thì vào bậc trung ; — filiale, lòng thảo kính cha mẹ, lòng trung hiếu.

Piétiner. Giày đạp, cài đạp.

Piéton. Kẻ đi vã, kẻ đi bộ ; —, soldat fantassin, lính bộ.

Piètre. Hòn, chàng quí gì, dáng chê.

Pieu. Cọc, nọc, choái, kè ; planter des pieux, đóng cọc.

Pieusement. Cách sỏi sáng, cách khâm sùng, cách đạo đức.

Pieuvre. Minh phúc ngư.

Pieux. Sỏi sáng, ngoan đạo, có lòng đạo, kè có lòng kính mến Đức Chúa Lời, kè sỏi mến Đức Chúa Lời.

Pigeon. Chim bồ câu ; — ramier, chim gù ghì, con gầm ghì.

Pigeonneau. Chim bồ câu con.

Pigeonnier. Chuồng bồ câu.

Pignon. Chái nhà, bit đắc.

Pilastre. Cột vuông, cột đá.

Pile, pilier (v. g. d'un pont). Cột cầu ; —, tas, đồng ; —, revers d'une

- pièce de monnaie, sập; jouer à face ou —, đánh sỏi, sỏi mồ.
- Piler.** Đâm, nghiên tán.
- Pilier.** Cột.
- Pillard.** Thủ tướng, kèn trống.
- Piller,** voler. Trộm cướp, cát lây; —, đe dọa, phá hủy, phá hại.
- Pilon,** espèce de marteau. Cái chày, chày đứng; —, mortier, cối.
- Pilori.** Cột; attacher au —, trói vào cột.
- Pilote,** Ông lái; phó giảng.
- Piloter,** conduire un navire. Đưa tàu; — servir de guide, dẫn.
- Pilotis.** Cọc; maison sur —, nhà gác; enfoncer des —, đóng cọc.
- Pilule.** Viên; faire des pilules, vo, vỏ viên, viên thuốc; pilules fortifiantes, tể thuốc.
- Piment.** Ớt, * hải tiêu; — enragé, ớt phong.
- Pimpant.** Là lượt.
- Pin.** Cây thông, cây tòng.
- Pinacle.** Nóc nhà, mái nhà; sur le — du temple, trên nóc đền thờ; fig., bậc cao nhât, chúc cao quyền cao.
- Pince.** Cái kéo, cái kim; — à chapelet, kim bắt tràng hạt; — épilatoire, cái ríp (nhíp), —, instrument de supplice, kim.
- Pinceau.** Bút, bút lông, bút viết, bút vẽ.
- Pincée (une).** Một chét.
- Pince-nez,** lunettes. Mục kính.
- Pincer.** Béo, véo, cầu véo; — d'un instrument à cordes, gảy đàn; être pincé par les tenailles, phải kim, phải khảo kim; le froid pince, giá ngắt, rét khan.
- Pincettes.** Cái gấp than; prendre avec des —, gấp.
- Pingouin,** oiseau. (Giồng) vịt giờ.
- Pingre,** avare. Chặt chẽ, bòn sén, bòn dãi, hà tiện.
- Pinson.** * Kim ti thước.
- Pioche,** Cái cuốc, bàn cuốc (fig.).
- Piocher.** Cuốc.
- Pion,** pièce du jeu d'échecs ou de dames. Quân cờ, hòn đảo.
- Pionnier.** Lính đào đất đụn đất.
- Pipe.** Điếu; — à eau, điếu nước (fig.); bourrer une —, nấp điếu.
- Pipée.** Sứ đánh nhựa (bát chim).
- Piquant** (au goût). Cay, cay đắng; froid —, rét ngọt; mot —, lời hăm hở, lời đót, lời châm.
- Pique.** Cái dòng, cái giáo mác.
- Pique-nique.** Bữa rượu.
- Piquer** Châm; —, faire un travail d'aiguille, thêu thùa; fig., se —, lây làm gắt, giận, tức mình.
- Piquet,** pieu. Cọc.
- Piquette.** Rượu kém, rượu lat, rượu hắc hời.
- Piqueur.** Kẻ dồn ngựa, kẻ dắt lừa, kẻ dẩn chó săn; fig., — d'assiette, kẻ chục ăn, kẻ ăn bùa.
- Piqûre.** Sứ châm, sự đót, vết châm kim; — (médecine), sự tiêm.
- Pirate.** Quân tàu ô, kè cướp bóc, quân tàu cướp, giặc.
- Pirater.** Làm nghề ăn cướp bóc.
- Piraterie.** Nghề ăn cướp bóc.
- Pire,** pis (adv.). Xấu hơn; tant pis, chẳng hay.
- Pirogue.** Thuyền lườn, ghe lườn.
- Pirouetter.** Quay chóng chòng; faire — un cheval, bắt ngựa chạy điểu.
- Pis (subs.).** Vú, vú sữa.
- Pis (tant).** Chẳng hay; cela va de mal en —, bệnh một ngày một nặng hơn.
- Pisciculture.** Nghề nuôi cá.

Piscine, étang à poissons. Ao chuôm, ao nuôi cá ; —, baignoire, noi mà tắm rùa, thùng tắm ; — d'église, nơi đồ nước dùng giặt đồ thánh.

Pissenlit. * Khô mã thái ou bồ công anh. Pisser, uriner. Tiêu tiện, dái.

Pissoir, pissotière. Nơi tiêu tiện.

Pistache. Đậu lắc.

Piste. Lót chân, dâu chân ; suivre la —, theo lối ; prendre la —, (chó) đánh hơi ; être sur la —, (chó) bắt hơi, bắt lôi ; perdre la —, mất hơi, lạc lôi, mất lôi.

Pistol (d'une fleur). Cái bông.

Pistolet. Súng tay ; — d'arçon, súng đoán mã.

Piston. Cái nút lén xuống được trong ống ; — d'instrument de musique, cái phím ; —, instrument de musique, ống phím.

Pittance. Lương, đồ ăn.

Piteux. Đáng thảm thương ; khôn nạn ; ton —, cung thảm.

Pitié. Lòng thương xót, sự thương ; raisonner à faire —, nói phi lý, chẳng lý sự ; prendre en —, thâm tình ; avoir —, thương xót, thương xem, doái dêu, có lòng thương xót ; j'ai — de votre malheur, anh khôn nạn thè ây, thì tôi lây làm thương.

Piton. Đanh co.

Pitoyable, digne de pitié. Đáng thương ; —, méprisable, chẳng ra gì ; —, qui a pitié, động lòng thương, có lòng nhân từ, lân mẫn.

Pittoresque. Vui mắt, vui lòng ; phi thường, lạ ; endroit —, phong cảnh vui vẻ để coi.

Pituite. Đòm đặc, mũi dài.

Pivert, oiseau. * Trác (thị) mộc diều.

Pivoine, plante. * Hoa thực dược, xích thực.

Pivot. Chốt, trụ.

Pivoter. Xoay trụ ; — sur ses talons, quay lại.

Placage. Tâm vuông gián sắc mà lát.

Placard, meuble. Tủ xếp bát đĩa ; lỗ trong tường ; —, affiche, yết thị, biển, bảng.

Place, cour. Sản ; —, marché, chợ ; —, carrefour, ngã tư ; —, endroit, nơi, chỗ, sở, chòn ; changer (quelqu'un) de place, đổi dì nơi khác ; céder sa — à quelqu'un, nhường nơi cho ai ; lui lại ; — forte, thành ; prendre une — forte, hạ thành ; loc. div. : à la — de son père, thay vì cha ; être à la première —, vào bậc cao nhất, được nước trên.

Placement d'argent. Sự đặt nợ ; — de domestiques, sự liệu nơi ở cho kẻ làm đầy tó.

Placenta (cuisine). Bánh ngọt.

Placer. Đặt dể, xếp ; — à intérêts, đặt nợ ăn lãi ; — sa fille (la marier), gả con.

Placet. Đơn, đơn kiện, tờ cáo.

Placide. Hiền lành, kẻ có tính hiền lành, nhu mi.

Plafond. Trần nhà, lá mái ; — doré, lá mái thiếp vàng.

Plafonner. Đặt lá mái.

Plage, rivage. Bãi bờ ; —, contrée, phuong.

Plagiaire. Kẻ mót trộm trong sách người ta.

Plagier. Mót trộm trong sách người ta ; học lỏm.

Plaider, faire un procès. Kiện cáo, di kiện, tranh tụng ; —, défendre une cause, giảng bênh kẻ phải kiện cáo.

Plaideur. Kẻ hay kiện, kẻ hay cãi.

Plaidoyer. Bài giảng bênh kẻ phải kiện cáo.

Plaie. Dâu, dâu bị tích, dâu thôi ; — annamite, sâu quang ; les bords d'une —, miệng dâu ; bander une

—, buộc đau, rịt đau; verser des médecines sur une —, nhồi thuốc vào đau; causer une —, đánh cho phải đau; — causée par la morsure d'un chien, đau chó cắn; son corps n'est plus qu'une —, sätt (surt) sở cả và mình.

Plaignant. Rè kiện cáo, kêu kêu trách.

Plain. Bằng, có mặt bằng.

Plain-chant. Cung hát đơn.

Plaindre. Thương; — le sort de quelqu'un, thương xót số phận ai; se —, kêu, kêu khóc, lạy làm khổ chịu; plus à — qu'à blâmer, đáng thương hơn đáng trách; —, gémir, rên, kêu van, than thở; se — de quelqu'un, kêu trách ai.

Plaine. Cảnh đồng, đồng bằng, nơi đất bằng.

Plainte. lamentation. Lời than, lời kêu van; —, mécontentement, lời kêu trách, lời năn nỉ; —, accusation, điều cáo, lē cáo; porter —, di kiện cáo.

Plaintif. Nặng năn nỉ, kêu tiếng nỉ non; ton —, cung thảm thương.

Plaire. Đẹp, đẹp lòng, đẹp ý, ưa; se —, ưa, thích; si cela vous plaît, nếuanh có bằng lòng; comme il vous plaira, mặc ý ông; cela me plait, m'est agréable, tôi ưa sự ấy.

Plaisamment. Cách vui chơi, cách vui miêng.

Plaisance (maison de). Nhà chơi.

Plaisant. Vui, hay, vừa ý, vui chơi.

Plaisanter. Làm ou nói vui chơi, nói dưa, nói vui miêng; — quelqu'un, nhạo cười ai; — avec quelqu'un, nói chơi vuông ai; — sur une chose gravé, nói dưa về sự rất hệ trọng, giễu cợt trong việc trọng.

Plaisanterie. Lời pha trộn, sự trêu ghẹo; par manière de —, cách chơi; — à part, chẳng chơi, quá thi quá thật.

Plaisir. Sự vui, vui lòng, sự gì dưỡng nhàn, sự vui sướng; faire —, đẹp lòng; adonné aux plaisirs, giâm già trong các sự vui sướng xác thịt; être transporté de —, nhảy mừng, thoả lòng, khoái lạc.

Plan, dessin. Bản đồ; — d'une maison, mẫu nhà (có ý xây); —, projet, ý định, ý toán; dresser un —, bàn bạc và định (vuối nhau).

Planche. Ván, tấm ván; rejondre des — ensemble, ghép ván vào; — garnie de pointes de fer, bàn chông; —, division d'un jardin, luồng; faire la —(en nageant), boingtra, bơi nằm.

Planchéier. Bóng phản, đóng sân.

Plancher. Cái sàn nhà, bục, sập, phản.

Planchette. Ván nhỏ, ván mòng; — d'exécution, thê xử.

Plane. Cái bào.

Planer (se dit des oiseaux). Liệng.

Planètes. Sao thât tinh; les thât tinh ou sept planètes sont: nhật, *le soleil*; nguyệt, *la lune*; kim, *Vénus*; mộc, *Jupiter*; thủy, *Mercure*; hoả, *Mars* et thổ, *Saturne*.

Planisphère. Bản đồ (bằng, chàng tròn).

Plant. Giồng gì trồng được; — de riz, mạ, mạ mừng, mạ muối; arracher les plants de riz, rồ mạ, chiệc mạ; faire des — de fleurs, d'arbustes (pour les transplanter lorsqu'ils auront des racines), giâm, bằng cây, bằng bầu.

Plantain. Rau mã đê.

Plantation (une). Vườn giồng cây.

Plante. Thảo mộc, sảng cỏ; jardin des plantes, vườn hoa.

Plante du pied. Bàn chân, gan bàn chân, giặng chân.

Planter. Giồng (trồng), cây; — le riz, cây lúa; —, enfoncer en terre, cắm vào, đóng vào.

Planteur, colon. Người làm ruộng, người điền dã.

Plantoir. Cái giám, cái chét, cái chép.

Planton. Linh canh, lính gác, lính đứng cửa các quan.

Plaque. Dát (giát) thanh, lá ; — d'or, lá vàng.

Plaqueminier. Cây hồng, cây thị.

Plaquer, appliquer une chose sur une autre. Dán giát ; — d'or, phủ vàng.

Plastique (art). Nghệ gốm, sự làm mẫu bằng bát.

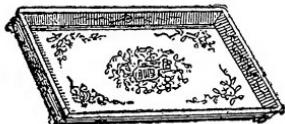
Plastron. Áo mǎ giáp, ướm, yếm.

Plat (subt.), grande assiette. Đĩa lớn; un —, một thứ đồ ăn, một đĩa đồ ăn.

Plat, uni. Bằng phẳng, bằng bẩn, có mặt bằng ; —, rampant, hèn hạ ; le — de la main, gan bàn tay.

Platane. Cây bá tiêu, * bạch dương thụ ; — d'Orient, cây gạo.

Plateau. Mâm, khay ; — incrusté, khay xà cừ (fig.) ; d'une balance,

đĩa cân ; —, endroit élevé et plat, dát bằng cao.

Plate-bande. Luông, luồng cày, vồng rau ; faire des —, đánh vồng.

Plate-forme. Sân dắt bằng trên mái nhà.

Platitudes. Lời ròm, lời lè nhè, lời nhì nhăng ; dire des —, nói nhảm, (kẽ) róm truyện.

Plâtras. Đồ cũ nhà hư, đồ vụn nhà cũ.

Plâtre. Thạch cao, quan thạch thô phàn, phàn diệp.

Plâtrer. Gio (rắc) thạch cao, rắc phàn diệp.

Plâtrier. Kẽ tô phàn diệp.

Plâtrière. Mồ thạch cao ; nhà nâu thạch cao.

Plausible. Ung được, nhận được.

Plète. Dân, dân hèn, dân đen, dân ngu, dân sự.

Plébéien. Thuộc về dân, về dân hèn.

Plébiscite. Điều dân truyền, luật dân lập.

Pléiades, étoiles. Mang chung ; (bầy sào).

Plein. Đầu, đầy đầy, đầy đủ, no ; — à déborder, đầy ặng ác ; avoir la bouche pleine de nourriture, bàm bàm miệng ; — de vin, say rượu ; crier à pleine voix, kêu cả tiếng ; distribuer des aumônes à pleines mains, chằn bắn cách rộng rãi.

Pleinement. Hẳn thật, tận, tuyệt.

Plénière (indulgence). Indu đầy, sự tha hết và tội lỗi.

Plénitude. Sự đầy đầy, sự đầy đủ ; fig., sự mãn túc.

Plénipotentiaire. Quan toàn quyền.

Pléonasme. Tiêng dư thừa thêm vào câu cho ra mạnh nghĩa hơn, cách nói dư tiêng.

Pléthore. Sự đầy quá, sự có dư.

Pleur. Nước mắt, hạt châu, tiêng kêu khóc.

Pleurant. Hay chảy nước mắt, kẽ khóc lóc.

Pleurer. Khóc, chảy nước mắt ra, sa nước mắt dòng châu, châu roi ; — beaucoup, khóc như mưa ; — quelqu'un, thương tiếc ai, thương khóc ai.

Pleurleur. Kẽ hay kêu khóc ; pleureuse, qui pleure aux enterrements, đàn bà khóc mướn ; saule —, cây liễu.

Pleurésie. Chứng nói màng bao phổi,

Pleurnicher. Khóc xì xụt, xụt xoát, chảy nước mắt dòng dòng.

Pleutre, sans courage. Rất gan, rụt rè, có tính đàn bà trễ con.

Pleuvoir. Mưa ; — à verse, mưa rào.

Plèvre. Màng bao phổi cùng lót ngực bẽ trong.

Pli d'un vêtement. Nếp áo ; — de la figure, giàn ; un —, une lettre, thư, tờ, chép giấy ; —, habitude, thói.

Pliable. Dễ uốn, chịu xếp được ; —, docile, dễ bảo.

Pliant, chaise. Ghế, ghê vải.

Plie, poisson. * Tả khâu.

Plier. Gập, xếp, chép, gấp lại, xếp lại ; — les genoux, quì gối xuống ; se —, chịu phép, chịu lụy ; — bagage, xếp đồ mà trầy đi.

Plinthe. Phần vuông nơi chân cột.

Plioir, sorte de couteau de bois. Dao (rọc).

Plisser. Nhăn, giàn ; — un surpris, áo dòng gấp lá cầu.

Plomb. Chì, * duyên ; — noir, * hắc duyên ; oxyde blanc de —, duyên phản ; oxyde rouge de —, duyên dan, hồng đan ; — de chasse, đạn ghém ; sac à —, bao đạn ; fil à —, hòn chì (dùng mà đo sự ngay thẳng).

Plombé (teint). Xám, xam xám, xam mét, xanh xao.

Plomber. Đúc chì vào, bôi nước chì vào ; — une dent, đúc chì vào lỗ sâu răng.

Plombier. Thợ thiếc, thợ chì.

Plongée. Thêm.

Plongeon, oiseau. Chim cộc.

Plonger, enfoncer quelque chose dans l'eau. Gim xuồng, giúng, ngâm nước ; —, s'enfoncer sous l'eau, lặn, lặn xuồng, lặn dưới nước ; fig., se — dans les plaisirs, theo tính mê đắm ; être plongé dans la douleur, buồn bã sâu nỗi.

Plongeur. Kẻ lặn dưới nước, kẻ lặn xuồng nước.

Ployer, plier. Gập, xếp, chép ; — sous le poids, gánh không nỗi.

Pluie. Mưa ; forte —, mưa rào ; petite

— fine, mưa bụi, mưa lùn phún ; le temps est à la —, giờ mưa muôn mưa ; la — a cessé, tạnh mưa rồi.

Plumage. Lông chim, sác lông.

Plumasseau. Chồi nhỏ bằng lông.

Plumassier. Kẻ làm đồ lông chim, thợ thêu.

Plume d'oiseau. Lông, lông chim ; — métallique, bút, ngòi bút sắt, bút sắt ; — d'oeie, bút lông ; porte —, quản bút ; homme de —, người hay viết, kẻ chép sách.

Plumeau. Chồi bằng lông, phát triển.

Plumer. Vặt lông ; fig., — quelqu'un, phỉnh phờ ai cho được ăn tiền.

Plumet. Nấm lông ; fig., avoir son —, say rượu bê bét, ngà ngà rượu.

Plupart (la). Phần nhiều hơn, hầu hết ; la — du temps, nhiều khi, thường thường.

Pluriel, opposé à singulier. Phần nhiều.

Pluralité. Sự nhiều, phần nhiều.

Plus (adv.). Hơn ; —, —, càng, càng ; de — en —, một... một thêm ; de —, lại, mà lại ; — de la moitié de la nuit, già(một)nửa đêm ; — ou moins, hơn kém, xuýt xoát ; pas —, bất quá, chẳng qua là.

Plusieurs. Nhiều, mày.

Plutôt... que. Thà... chặng thà ; hon là.

Pluvial, chape. Áo cappa.

Pluvieux. Hay mưa, muôn mưa ; đầy mây mưa ; très —, những mưa mãi.

Pluviomètre. Ông đo mưa.

Pneumatique (machine). Ông thuật.

Pneumonie. Bệnh phổi.

Poche. Túi, túi áo ; —, jabot des oiseaux, mề, họng.

Podagre. (Kẻ) có bệnh cột khí nơi chân.

Poêle, fourneau. Lò đúcng.

Poêle ou poile, ustensile de cuisine.
Chảo dài chuôi.

Poelon. Nồi hông dài chuôi.

Poème. Văn, vè văn, văn thơ.

Poésie (la). Phép làm văn thơ; une —, thơ; recueil de —, quyển thơ; les règles de la —, niêm luật; contraire aux règles de la —, thắt niêm.

Poète. Kẻ làm văn thơ, thày văn thi, thi nhân.

Poétique. Thuộc về thơ, thuộc về kẻ làm thơ; l'art —, niêm luật, mèo làm thơ.

Poids, pesanteur. Sự nặng, sự nhẹ; —, ce qui indique la pesanteur, trái cân, quả cân; les — d'une horloge, bầu đồng hồ; fig., sự can hệ, chức quyền cao trọng; homme de —, người có quyền phép, thê trich.

Poignant. Khô sò, khó lòng, cực lòng, rát rúa.

Poignard. Dao găm, dao bảy, dao chủy thủ.

Poignarder. Dùng dao găm mà đâm chêt.

Poignée (une). Một nắm; một lè; une — de riz, nắm gạo, cáp gạo; — manche, chuôi.

Poignet. Cổ tay.

Poil. Lông, tóc, mao; — sollet, lông sồi.

Poilu. Có nhiều lông, rậm lông.

Poinciane, plante. * Cây kim phượng.

Poinçon pour percer. Tiêm; —, marque, dấu chạm nổi.

Poindre, pousser. Mọc, mọc ra; le jour commence à —, vừa hơi rạng đông, mới tảng rạng, mới sáng ngày.

Poing. Nắm tay; donner des coups de —, đâm, thui; forcer à ouvrir le —, bẻ tay ra.

Poinsettia, plante. Cây phàm hồng.

Point, piqure. Vết châm kim; le — du jour, khi mới rạng đông; un — de côté, đau bên hông, đau bàng; — dans un discours, lẽ, phần; les quatre points cardinaux, bốn phương, bốn hướng; en être au — de, đèn nối; être sur le — de; sắp; à —, vừa, tiện; de — en —, chẳng sai lời bảo tí nào sót, cẩn thận.

Point, signe grammatical. Châm; — et virgule, châm và phẩy; deux points, châm kép, hai châm; plusieurs —, rặng châm; — d'interrogation, châm đầu hỏi; — d'exclamation, châm đầu lày làm lạ; ne... —, không, chẳng.

Pointe, clou. Đanh; —, chose pointue, mũi nhọn, ngọn, sự gì thon; la — d'une épée, mũi girom; émousser la —, giọt lại; se dresser sur la — des pieds, rên chân.

Pointer, diriger vers. Nhầm, đem đến.

Pointeur. Kẻ nhầm súng lớn.

Pointilleux. Quả quái, khéo nói, kẻ nói vặt, mưu trí, tinh ma.

Pointu. Nhọn; fig., sắc sảo, khôn khéo, quí quyết.

Poire, fruit. Quả lê; — à poudre, bao thuốc (súng).

Poireau ou porreau. Củ kiệu.

Poirier, arbre. Cây lê.

Pois, légume. Đậu; — blanc, đậu trắng; — rouge, đậu đỏ; — rond, đậu hoa lan; — soja, đậu tương; — lablad, đậu ván.

Poison. Thuốc độc; — à la minute, thuốc độc làm cho chêt tức thì; faire prendre du —, cho uống thuốc độc (mà chêt); fig., le — de l'envie, lời độc kề ghen nói.

Poisson. Con cá, * ngư; — de mer, cá bể; — de rivière, cá sông; — d'étang, cá đồng, cá ao; — doré, * kim ngư; — volant, cá chuồn, cá bay, * phi ngư.

Poissonnerie, radeau de pêche. Thuyền chài, nhà vó bè, tàu bắt cá ; —, lieu où l'on vend le poisson, hàng cá, chợ cá.

Poissonneux. Có nhiều cá.

Poissons (les), (signe du zodiaque). Hợi cung.

Poissonnier. Kẻ bán cá.

Poissonnière, ustensile de cuisine. Chảo nâu cá.

Poitrail. Ngực ; un fort —, to ngực.

Poitrinaire. Kẻ phải chứng lao, kẻ có bệnh ho lao.

Poitrine. Ngực ; mal à la —, đau tức.

Poivrade. Vị có hổ tiêu.

Poivre. * Hổ tiêu, hạt tiêu ; arbre à —, * hổ tiêu thụ.

Poivrer. Rắc (pha) hổ tiêu.

Poivrière. Bình hổ tiêu.

Poix. Nhựa thông.

Polaire. Thuộc về cực ; étoile —, sao, bắc cầu.

Pôle. Địa cực, chính cực ; — nord, bắc cực ; — sud, nam cực.

Polémique, discussion. Sự cãi lê, điêu cãi vuông nhau.

Polémiste. Kẻ hay cãi hay bác lê.

Polenta. Bột miến dã sậy,

Poli. Lịch sự, lịch lâm, tử tế, phải phép, hẳn hoi, kẽ biệt ô ; —, lisse, dã đánh nhẵn, bóng lọng, trọn, dã bào, dã chuốt nhẵn.

Police. Tuần ; chef de la — urbaine, quan thành ; soldat de la — urbaine, lính tuần thành thủ ý ou thành thủ húy ; chargé de la — du village, làm tuần diêm ; salle de —, nhà diêm, nhà giam tạm, nha giam phạt.

Policer (une nation). Sứa trị dân, lập pháp tự trị trong nhà nước.

Polichinelle. Thắng hề.

Poliment. Cách lịch sự ; cách kinh lịch.

Polir, rendre uni. Đánh bóng, đánh tròn, đánh nhẵn, nhẵn, lau ; —, ren-

dre brillant, chuốt, chà chuốt, lau chuốt ; fig., — un ouvrage, chuốt việc, làm việc tiêm tít.

Polissage. Sự đánh bóng, sự đánh nhẵn, sự đánh tròn.

Polisseur. Kẻ đánh bóng, kẻ đánh nhẵn.

Polissoir. Côn mà đánh bóng.

Polisson. Thằng nghịch, thằng xâu nét, thằng lốm, thằng hồn.

Polissonnerie. Việc xâu lăm, việc thằng nghịch làm.

Politesse. Sự lịch sự, phép, phép tắc.

Politique (subst.). Phép trị dân.

Pollen. Phân nhị hoa.

Polluer, souiller. Làm dơ, làm ô, vây vẩn.

Poltron. Rát đầm.

Poltronnerie. Tính rát ; việc xứng người rát đầm.

Polychrome. Có nhiều sắc, dòm.

Polygame. Người nam có nhiều vợ một trật.

Polygamie. Sự người nam có nhiều vợ một trật.

Polygamie. — La polygamie en Annam est autorisée par la loi ; mais elle est rare ; elle a surtout lieu quand la femme légitime, vợ chính, ne peut donner d'enfants mâles à son mari ; ce n'est pas que les Annamites regardent ainsi que les Chinois la naissance d'une fille comme un malheur : tous, filles et garçons, sont également bienvenus des parents. Pourtant, il est vrai qu'un garçon est préféré, parce qu'il faut un fils pour offrir les sacrifices aux Ancêtres. Les filles sont absolument inaptes à rendre ce culte officiellement : d'ailleurs, en se mariant elles passent dans d'autres familles : dès lors plus de culte rendu aux Ancêtres ; les terres consacrées à ce culte passent à la branche voisine ou rentrent dans la communauté.

Le besoin d'avoir une postérité male fait chercher des femmes de second rang, vợ lè ou vợ bé, ou vợ thiếp, qui doivent être agréées par la femme légitime. Il peut arriver que le premier-né dans ce cas soit le fils d'une vợ lè : c'est lui qui sera chargé de perpétuer la famille, et c'est à lui que seront dévolues les terres attribuées au culte, à moins que la première femme n'ait plus tard un garçon, car alors c'est le dernier venu qui, par une fiction légale, est considéré comme l'ainé.

Polyglotte. Kẻ nói nhiều tiếng; livre —, sách nhiều tiếng.

Polygone. Có nhiều góc.

Polype, poisson. Minh phục ngư; —, excroissance, cục thịt mọc trong lỗ mũi.

Polysyllabe. Có nhiều vần.

Polythéisme. Đạo-kết thúc nhiều bụt thần ma quỷ giống vật, v. v.

Pommade à cheveux. Thuốc thơm bôi tóc; —, onguent, thuốc cao mõ bôi đầu.

Pommader. Lây thuốc thơm mà bôi tóc.

Pomme, fruit. Quả táo; — rose, quả roi; — cannelle, quả na; — de terre, khoai, khoai tây.

Pommeau. Cúc, trái cầu.

Pommelé, gris-blanc. (Sắc) xám, sắc tro, lem nhem.

Pommeraie. Vườn giống cà tím.

Pommette de la joue. Lưỡng quyến.

Pommier. Cây táo quả; — rose, cây roi.

Pompe, décor. Các sự trọng thể, sự rước xách trọng thể, sự linh đình; renoncer au démon et à ses pompes, bỏ ma quỷ cùng các sự sang trọng nó bày đặt.

Pompe à incendie. Ông thuật, ông tắt lửa tắt nước.

Pomper de l'eau. Tắt nước.

Pompeux. Trọng thể, sang trọng.

Pompier. Người lính tắt nước mà tắt lửa dót nhả.

Pompon. Tua; — de lance, etc., ngù. **Ponce (pierre).** Đá ráp, đá nồi, đá bột, đá có lỗ.

Poncer. Dùng đá nồi mà đánh bóng; fig., — un ouvrage, mài giũa việc gì.

Ponction. Sự châm chích; faire une —, châm chích.

Ponctuation. Phép châm câu.

Ponctuel. Cẩn thận, sắm sán, cẩn mẫn.

Pondérable. Chứ cân được.

Pondération. Sự cân nhắc; sự ở chung vừa phải.

Pondérer, peser. Cân nhắc, xem xét, suy lượng.

Pondre. Đẻ (trứng).

Pont. Cầu; — de pierre, cầu đá; — en fer, cầu sắt; — en bois, cầu gỗ; — levis, cầu rút; — flottant (de bateaux), cầu phao; — tournant, cầu quay; le — đ'un navire, sân tàu.

Pontife. Đức giám mục (và các đẳng có quyền cao hơn nữa); le Souverain —, Đức Giáo Hoàng, Đức Thánh Phapha.

Pontificat. Chức ou bậc Đức giám mục trở lên.

Ponton. Cầu phao.

Pontonnier. (Lính) bác cầu.

Populace. Dân hèn.

Populaire. Thuộc về dân; —, aimé du peuple, dã lây lòng dân, dã mua lòng dân, dỗ dân, vừa ý dân; ouvrage —, việc làm ích cho dân.

Populariser. Tỏ ra, tỏ cho thiên hạ biết.

Popularité. Sự yêu dân, sự lây lòng dân.

Population. Đông dân bao nhiêu; la —, dân sự, nhân dịnh.

Populeux. Đa dinh, dòng người.

Porc. Con lợn, con heo, tru ; le ventre d'un —, naye lợn ; marché aux porcs, chợ bán lợn.

Porcelaine. Sứ ; assiettes en —, đĩa (băng) sứ.

Porc-épic. Con nhím (rim).

Porche. Cổng, cửa.

Porcher. Kè chăn lợn, kè giữ heo, kè buôn lợn.

Porcherie. Chuồng lợn.

Pore. Lỗ nhỏ như sợi tóc.

Poreux. Có nhiều lỗ như sợi tóc, hay thâm nước.

Porphyre, marbre. (Thú) *cẩm thạch.

Porrigo, teigne. Gàu, tật đóng danh.

Port de mer. Cửa, cửa bể, cửa sông ; entrer au —, vào cửa ; sortir du —, ra cửa ; fig., échouer au —, hỏng việc khi đã lầy làm chắc rồi.

Port, maintien. Ráng, tướng.

Portable. Người ta gánh (dem di) được ; habit —, áo còn dùng được.

Portail. Cổng lớn, cầu lơn.

Portant (bien). Mạnh khoẻ, khoẻ trong mình, có sức khoẻ.

Portatif. Người ta lây làm dễ dàng.

Porte. Cửa, cửa nhà ; môn (ch.) ; — cochère, cổng ngắn ; — vitrée, cửa thủy tinh ; — à deux battants, cửa hai cánh ; — d'une citadelle, cửa thành ; — des remparts extérieurs d'une ville, cửa ô ; ouvrir la —, mở cửa ra ; fermer la —, đóng cửa vào ; fermer la — à clé, khoá cửa ; laisser la porte entrebâillée, để ngỏ cửa, để hở cửa ; mettre à la —, duôi ra khỏi cửa ; de — en —, tùng nhà.

Porte-allumettes. Bao dóm.

Porte-cigares. Xe cuộn thuốc.

Porte-crayon. Quần bút chì.

Porte-drapeau. Quan cầm cờ.

Porté vers. Hướng chiếu về, có lòng

chiều vé ; les hommes sont plus portés au mal qu'au bien, loài người hướng chiếu về dâng trái hơn dâng lành ; — au vol, chiếu vé sự ăn trộm.

Portée de la voix, etc. Tâm tiếng, v.v. ; à une — de flèche, vừa tầm tên bắn ; au-delà de la — (des yeux), quá tầm mắt ; fig., grande — (importance), có hệ trọng ; être à — de (à même), có dù diều mà... ; sẵn cho được.

Portée de petits. Lúra, lúra dè.

Portefaitx. Phu, phu phen, phu đều.

Portefeuille. Bao dè tờ bối, bao dè đồ quý vật.

Portemanteau. Miêng khánh, bướm áo, khánh mặc áo, rặng danh mặc áo.

Porte-monnaie. Túi bạc.

Porte-plumes. Quần bút.

Porter. Dem dura, mang ; — une nouvelle, dura tin ; — une loi, ra lệ luật ; — une sentence, khép án ; — témoignage, làm chứng ; la terre porte ses fruits, đất sinh hoa quả ; — secours, đèn giúp ; — un toast, uồng chúc ; — le deuil, dè tang ; — un candidat, bầu lên, cử lên ; — envie, phen bị, ghen ; se bien —, khoẻ mạnh ; se — garant, bầu linh, bầu chử.

Note. — Les mots dem, dura et mang traduisent le mot porter d'une façon vague et générale ; mais en annamite chaque manière de porter se rend par un mot spécial ; il est absolument nécessaire d'employer ce mot juste si l'on veut être compris. Les principales expressions qu'il faut connaître sont :

ĐÔI: dont le sens est : porter sur la tête;

GÁNH : porter sur l'épaule à l'aide d'un bâton aux extrémités duquel sont suspendues deux charges ;

QUÀY : porter au bout d'un bâton placé sur l'épaule ;

KHIÈNG : porter un fardeau en se mettant au moins à deux ;

VÁC : porter directement sur l'épaule ;

BƯNG : porter devant soi des deux mains ;

XÁCH : porter suspendu à la main ;

CÔNG : porter sur le dos ;

BÊ : porter dans ses bras (p. e. un enfant) ;

MANG : porter en appuyant sur le côté ;

CẤP NÁCH ou CUNG : porter sous les aisselles ;

ĐEO : porter des chaînes, des bracelets et tout ornement rond ;

CHỞ : porter ou transporter en barque ou en bateau ;

XE : porter ou transporter sur un char ;

CHỦA : (se dit des femelles des animaux qui portent) ;

BỒNG ẨM : porter sur son sein ;

GIANG : porter sur un brancard ;

CÁNG : porter en palanquin.

Porteur. Phu, phu dài, kè gánh ; — de brancard, kè giang ; — de palanquin, phu vông, phu cáng ; — de nouvelles, kè dem tin.

Porte-voix. Ông loa, ông gọi (fig.) ; emboucher le —, bắc loa, thổi loa.

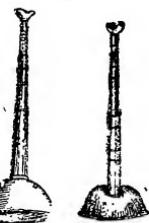
Portier. Người canh cổng, bô cổng.

Portière, rideau. Màn ; —, fenêtre, cửa sổ (xe).

Portion. Phản ; avoir une toute petite — (ou part), tẹo lây, ăn tẹo ; faire les portions, chia phản ; offrir une — (à des supérieurs que l'on veut honorer), biếu.

Portique. Tiền dường, hàng hiên ; nhà chàng có vách.

Portrait. Tranh truyền thần, ảnh truyền thần, hình.

Pose, tenue. Ráng, mặt bê ngoài ; cách bê.

Posé, grave. Nghiêm trang, oai nghi.

Poser, déposer. Đặt, đê, đặt xuống, bô di ; — auprès, đê giáp, áp ; — dessus, đê trên, chồng ; les mouches se posent, ruồi đậu ; —, établir, xây lập, dựng, xếp đặt ; se — pour, xung minh là, phô minh là.

Position, direction. Hướng, mặt ; —, condition, bậc, sò phận ; tourner une —, đi giàn đạo.

Positivement. Cách hẳn, thật.

Possédé du diable. (Người) phải quỷ ám.

Posséder, avoir à soi. Được, làm, chúa, có ; —, jouir, dùng, hưởng ; —, connaître à fond, thông biết, lầu thông, từng trải ; se —, tinh tri khôn, giữ minh ; ne pas se — de joie, mừng rõ khoái chí.

Possesseur. Kẻ làm chúa (chủ), kẻ được (của gì).

Possession, acte de posséder. Sự được của, sự làm chúa của ; —, propriétés, của cải, gia nghiệp, di sản, ruộng nương ; — diabolique, sự phải quỷ ám.

Possible. Được, làm được, có lẽ cho được ; c'est bien — (probable), dễ thật ; faire tout son —, trấn lực, rán sức, xuất công, làm hết sức mình, có sức, gắng sức ; autant que —, hết sức, tuy sức.

Postdate. Tháng tháng.

Poste de soldats. Đồn ; installer un —, lập đồn ; — aux lettres, trạm ; relais de —, xe trạm, trạm thương mã ; chevaux de —, ngựa trạm ; —, emploi, bận nghiệp, việc bận mình, quyền chức.

Poste. — Autrefois le service de la poste ne fonctionnait pas pour les particuliers ; mais il y avait des relais (trạm) pour la poste officielle. Les villages où se

trouvaient ces relais fournissaient les courriers nécessaires divisés en deux bans, chaque ban ayant un mois de service. Ces hommes étaient inscrits dans les miens sai hàng et étaient exempts des corvées. Un ban de 30 courriers touchait par mois 12 ligatures et 8 phuong de riz ; c'était le quan án qui était spécialement chargé de surveiller les courriers. Maintenant encore c'est à ce même mandarin qu'incombe le soin de faire parvenir les lettres, même privées, dans les endroits où ne vont pas les courriers ordinaires.

Poster. Đặt, dè, sắp, lập ; se —, prendre une position, chiêm lây, bắt lây (nói nào) ; se — pour espionner, riinh.

Postérieur, qui vient après. (Việc gì) xảy ra sau ; (kè) ở sau.

Postériorité. Sự xảy ra sau, sự có sau.

Postérité. Các kè hậu lai ; la —, les descendants directs, con cháu, cháu chắt.

Posthume (enfant). Con sinh ra sau khi cha đã chết rồi ; ouvrage —, sách in sau khi kè chép đã chết đoạn.

Postiche, emprunté. Mượn ; —, faux, dời, chẳng thật.

Postillon. Mã dội, quàn dịch kị.

Post-scriptum. Lời viết thêm (sau chữ ký).

Postulant. Kè xin, kè xin nài.

Postuler. Xin, xin nài, cầu xin.

Posture. Cách đứng, ngồi, v. v.; hình dạng.

Pot. Bình, vò ; — à eau, bình nước, âm nước ; — au lait, bình sữa; l'anse d'un —, cái tóm ; le bec d'un —, cái vòi ; petit —, bình nhỏ, lọ.

Potable. Ngon, uống được.

Potage. Nước bung ; — au riz, nước bung gạo.

Potager (jardin). Vườn rau.

Potasse. * Giảm sa ; — nitrée, tiêu thạch.

Poteau. Cột, choái.

Potelé. Béo, giày mỡ.

Potence. Gác thát cỗ tù, cột hình (xử kè có tội) ; attacher à la —, buộc vào cột hình.

Potentat. Vua, chúa.

Poterie, art. Nghề gốm ; des poteries, đồ sành.

Poterne. Cửa mạch, cửa đàng sau.

Potier. Thợ gốm.

Potion. Thang thuốc, chén thuốc ; prendre une —, uống chén thuốc.

Potiron. * Nam qua.

Pou de tête. Con chày, con chí ; — d'habit, con rận ; — de bois, con mọt ; — des animaux, con bọ.

Pouce. Ngón tay cái ; fig., mettre les pouces, chịu phép, phải thua ; se mordre les pouces, phản nàn (vì việc gì đã làm).

Pouce, mesure de longueur. Tắc (environ 0 m 04).

Poudre, poussière. Bụi tro, bụi băm, mat ; — à fusil, thuốc súng ; — pour sécher l'encre, cát thảm mực.

Poudrer (se). Giỏi phần.

Poudreux. Đầu bụi, giây bụi, ô bụi.

Poudrier. Ông cát thảm mực.

Poudrière. Kho thuốc (đạn).

Pouilleux, misérable. Rách rưới, nghèo mọi dàng ; —, qui a des poux, có nhiều rận chày, có nhiều bọ.

Poulailleur. Chuồng gà ; —, panier pour renfermer les poules, bu gà.

Poulain. Ngựa con.

Poularde. Gà mái thiêng.

Poule. Con gà, gà mái ; jeune — presque arrivée à sa taille, gà mái ghẹ ; — d'eau, con cuộc ; — sultane, con sit ; la — couve, gà áp ; la — chante, gà cục tác ; fig., — mouillée, kè rátt đầm; avoir la chair de — , run, run sợ.

Poulet. Con gà sòng ; du —, de la viande de —, thịt gà.

Poulie. Cái ròng rọc, cái rọc rọc.

Poulpe. mollusque. * Minh phúc ngữ.

Pouls. Mạch ; tâter le —, chấn mạch, ám mạch, bắt mạch, coi mạch, xem mạch ; — accéléré, mạch sác ; — ralenti, mạch trì ; — profond, mạch trầm ; — superficiel, mạch phù ; — normal, mạch bình ; fig., se tâter le —, thử sức mình.

Poumon. Phổi, con phê.

Poupe. Đằng lúi tàu, sau lái.

Poupée. Thằng phỗng, con phỗng, hình nôm (cho trẻ chơi).

Poupon. Con đồ, con trai non nớt.

Pour (prép.) : 1° signifiant à cause de se traduit par vì : — vous, vì ông ;

2° Marquant la fin, le but, se rend par cho ou cho được et quelquefois peut se supprimer : parler — rire, nói chơi ; travailler — le bien public, làm việc cho được làm ích cho dân ;

3° Signifiant à la place de s'exprime par thay ou thay vì : — son père, thay cha ;

4° Selon le sens dù contexte peut se traduire par tùy, về phần, trước mặt, etc.

Pourboire. Tiền công thêm nhở mọn.

Pourceau, porc. Con lợn ; —, immoral, người xấu xa, xấu nết.

Pourchasser. Theo đuổi, noi theo, theo lối, tìm nã.

Pourfendre, tuer. (Dùng gurom) mà đánh chết.

Pourparler. Sự nói vuông, sự bàn cùng ; entrer en —, giáp mặt mà bàn vuông nhau.

Pourpier. Rau sam.

Pourpre (couleur). Sắc diêu cháy (bởi hải dinh mà ra), đồ tía ; habit de —,

áo diêu cháy ; la — royale, quan quyền chúa vua.

Pourquoi (adv.). Làm sao ? nhân sao ? vì lẽ nào ? vì làm sao ? có sao ? c'est —, voilà —, nhân vì sự ấy, bởi đây cho nên.

Pourri. Thôi, mục, hư, nát, hôi ; habit pourri, áo bọt, mộc thêch.

Pourrir. Ra hư, thôi.

Pourriture. Sự mục, sự mọt, sự thôi, sự hư ; mùi ôi.

Poursuite. Sự đuổi theo, sự theo lối ; exercer des poursuites, kiện cáo (ai) ; làm đơn kiện.

Poursuivre. Theo, theo cho đến cùng, theo đuổi ; — l'ennemi, theo đuổi giặc ; — un débiteur, kiện kè có nợ vuông mình ; — une entreprise, gắng sức cho đến cùng, cho xong việc.

Pourtant,ependant. Song, song le, nhưng mà ; à moins que —, đừng kè hoặc là.

Pourtour. Vòng chung quanh, dâng vòng, dâng quanh.

Pourvoi. Sự nại đèn toà khác.

Pourvoir. Liệu, săm ; se —, en appeler, nại đèn toà khác.

Pourvoyeur. Kẻ săm đồ ăn, kẻ vận lương thực.

Pourvu que (adv.). Miễn là.

Pousse d'arbre. Sự mọc măng, chồi, mầm, mụt, mồng, mộng.

Pousse-pousse. Xe, xe tay, nhân lực xe ; un tireur de —, thằng kéo xe.

Pousser quelqu'un. Giúp giày, dun ; — moralement, gióng giã, giục ; — quelque chose, dun, dày ; fig., — quelqu'un à bout, bắt bó, làm khổ cho ai quá chừng ; — à la roue, giúp đỡ ; — des cris de joie, kêu tiếng reo mừng ; — des cris injurieux, kêu tiếng xỉ vả, đực lác ; — des soupirs, thở dài, than thở ; — (v. neut.), croître, mọc ra, nảy mộng.

Poussière. Bụi, mạt, tro.

Poussif. Thô hồn hèn, ho hèn, kẻ phải suyễn, dế mắt hoi, duỗi hoi.

Poussin. Gà con.

Poutre. Xà, xà dọc, xà ngang, súc gỗ.

Pouvoir (verb.). Được, có thể, có sức, có tài, có phép, có quyền ; je ne puis pas ne pas parler, tôi chẳng nói chẳng dược ; il se peut que je me trompe, có khi tôi lầm chẳng ; je n'en puis plus, tôi hết sức, tôi nhọc mệt quá ; puissions-nous... ! chó gì ta... ! (V. Gramm., nos 423-424).

Pouvoir, puissance. Quyền phép ; parvenir au —, được chức quyền ; avoir du —, có thân thê, có giá ; avoir — de vie et de mort, có quyền sinh sát ai ; être au pouvoir de quelqu'un, thuộc về quyền ai.

Pouzzolane. Tam hợp.

Prairie. Ruộng cỏ.

Praline. Hạt quả bôi đường.

Praticable (chemin). (Đàng) dễ đi, di được ; —, faisable, cách thê dùng được, có thể làm được.

Praticien, médecin. Thày thuốc, thày lang.

Pratique. Cách làm, cách ăn ở ; les pratiques, thói quen, lề.

Pratiquer, exercer. Tập, mài, nắn làm ; — sa mémoire, tập trí nhớ ; — quelqu'un, nắn đi lại vuôi ai ; — la médecine, làm nghề thuốc ; — la vertu, tập di dảng nhân đức ; — (ouvrir) un chemin, mở lối.

Pré. Ruộng cỏ ; faucher un —, cắt đồng cỏ.

Préalable. Trước, trước hết.

Préau. Sân.

Prébende. Bồng lộc cấp cho thày Canonicô.

Précaire. Chẳng bền, chẳng chắc, tạm, tạm gửi ; pouvoir —, sự cai trị tạm vậy.

Précaution. Sự giữ cẩn thận, sự phòng ; prendre ses précautions d'avance, lo phòng, liệu sóm.

Précautionné, avisé. Khôn ngoan ; hay biết lo phòng.

Précautionner (se). Liệu trước, lo xa trước, quan phòng ; sắm sẵn.

Précédemment. Trước, khi trước, trên.

Précédent. Trước, kè di trước, đã có trước ; un —, việc đã xảy ra trước.

Précéder, marcher devant. Đi trước, mở lối, dẫn lối ; —, exister avant, ở trước, đèn trước ; sa renommée le précédaît, tiếng người đã đồn trước khi người chưa đèn.

Précepte. Điều răn, lời bảo, luật pháp, lệnh truyền.

Précepteur. Thày giáo, thày đồ ; — du prince héritier, thái sư.

Préceptorat. Việc kè dạy đồ ; nghề thày giáo.

Préche, sermon. Bài giảng.

Précher. Giảng, giảng giải ; — d'exemple, làm gương tốt cho người ta bắt chước ; — dans le désert, uồng công, mêt công.

Précieux. Quí, quý giá, quý báu, cao giá, đắt đỏ, trọng ; fig., faire le —, làm ráng ; ăn mặc là lượt, lịch sự quá ; style —, cách nói giống cầu cao.

Précipice. Vực, noi hầm, noi đòn ; être sur le bord du —, đứng nơi đòn liêu minh ngã ; jeter dans un —, bò xuống vực.

Précipitamment. Cách vội quá, cách mau quá, cách lăng quăng ; cách xồi.

Précipitation. Sự mau mắn, sự vội quá, sự sôi ruột làm ; parler avec —, nói lúu lúu, nói nhanh quá.

Précipité, fait à la hâte. Vội vàng quá, vội da, sôi ruột, hắp tắp, nóng tính quá, đã làm xồi.

Précipiter. Giày xuồng, bồ xuồng, giáng xuồng, gạt xuồng ; -- quelqu'un dans le fleuve, bồ ai xuồng sông ; se —, se jeter, gieo minh xuồng ; —, courir, chầy mạnh ; se —, faire irruption, a vào ; se — pêle-mêle, xô (xuồng) ; le fleuve se précipite du haut de la montagne, sông ở trên núi cao chầy xuồng.

Préciput. Phần riêng.

Précis, net. Rõ ràng, tỏ tường ; —, formel, đã chắc, buộc hẳn, le jour —, ngày đã hẹn, ngày đã định.

Précis, abrégé. Sách tóm lại.

Préciser. Nói rõ, không nói quanh, không nói bóng.

Précision, concision. Cách nói lời cần cho nó vừa ý.

Précoce. Sớm, sớm quá ; fruit —, quả chín sớm ; enfant —, trẻ có trí khôn sáng sủa quá.

Préconçue (idée). Ý nào tự nhiên sinh ra trong trí khôn.

Préconiser, louer avec excès. Nói tăng bốc ai.

Précursor. Kẻ đi trước, kẻ dọn đường ; signe —, dấu chỉ trước ; — du Sauveur, tiên hó Chúa cứu thế.

Prédécesseur. Kẻ đã ở trước, kẻ tiên tri ; nos prédecesseurs, các tiên nhân, tổ tiên, ông bà ông vải.

Prédestination. Sự Đức Chúa Lời đã chọn những người nào sẽ hưởng phúc thiên đàng.

Prédestiné. Kẻ đã chịu chọn trước ; — par Dieu, kẻ Đức Chúa Lời đã chọn.

Prédestiner. Định trước, chọn trước (cho được hưởng phúc thiên đàng.)

Prédestination. Sự Đức Chúa Lời quyết định trước.

Prédicateur, celui qui prêche. Thầy cả giảng kẻ giảng đạo.

Prédication. Sự giảng (đạo).

Prédiction. Sự nói trước, lời tiên tri

Prédilection. Sự yêu dấu cách riêng ; sự thương yêu (trên các người khác.)

Prédire. Nói trước, nói tiên tri, bảo trước.

Prédisposer. Đã sẵn trước, dọn trước.

Prédisposition. Sự tự nhiên chiêu về, tài tự nhiên.

Prédominant. Mạnh, trỗi, mạnh hơn, mạnh thê lắm.

Prédominer. Có sức hơn, thắng được, trỗi hơn, có mạnh thê hơn ; có quyền phép trên.

Prééminence. Bậc trên, bậc cao trọng, sự cao sang.

Prééminent. Nổi hơn, cao hơn ; esprit —, thương trí hơn mọi người, vượt trí hơn kề khác.

Préétablir. Lập trước, mở trước, lập tạm.

Préexister. Ở trước.

Préface. Tựa, đầu bài giảng.

Préfectoral. Thuộc về quyền quan phủ ; bồi phủ mà ra.

Préfecture. Phủ ; sous —, huyện. (Autrefois on traduisait par préfecture la TỈNH ou province annamite ; un PHỦ n'était qu'une sous-préfecture ; un HUYỆN, un bailliage et le TỔNG était le canton. Aujourd'hui on entend mieux par tỉnh, la province, par phủ, la préfecture, par huyện la sous-préfecture et le canton est le tổng comme auparavant).

Préférable. Hơn, tốt hơn, trọng hơn, người ta phải lấy làm phải hơn ; le bonheur est — à la gloire, danh lợi bất như nhàn.

Préférence. Sự thiên tư, sự thương yêu cách riêng.

Préféré. Kẻ người ta thương yêu cách riêng ; (diều gì) lấy làm phải hơn.

Préférer. Chọn, lấy làm đáng chọn hơn, chuộng hơn,

Préfet (annamite). Phủ, quan phủ ; — (français), quan đốc tỉnh ; — fiscal, quan bộ, bộ chính ; — criminel, quan án, án sát ; sous —, quan huyện, quan tri huyện ; — militaire, quan đế đốc ; — maritime, quan đốc đoàn tàu.

Préfinir. Định ngày hẹn, hẹn ngày, định trước.

Préfix (jour). Ngày (đã) hẹn.

Préhension. Sự bắt, sự nắm lây, sự cầm lây.

Préhistorique. Không thuộc về sử kí, khi sách sử kí chưa chắc.

Préjudice. Sự thiệt, sự hại ; souffrir —, phải thiệt, phải tàn hại ; porter —, làm hại, làm thiệt hại.

Préjudiciable. Hay sinh hại, độc, hay sinh thiệt hại.

Préjudicier. Làm (thiệt) hại.

Préjugé. Sự đoán xét tạm, điêu dả in trước ; ý đoán khi chưa xét.

Préjuger, conjecturer. Đoán xét tạm, đoán tạm : —, juger sans examen, đoán hẵn khi chưa xét dù lẽ, đoán vội.

Prélasser (se) Di (ou ô) xênh xang, di thủng thỉnh.

Prélat. Đẳng có chức quyền trọng trong thánh Ighérégia.

Prélature. Quyền chức cao (trong thánh Ighérégia).

Prèle, pl. * Mộc tắc.

Prélever. Cáp lây, bắt lây (một phần).

Préliminaire. Trước hết ; les préliminaires d'un livre, đầu sách, những lẽ cái, những mèo tập, lời đầu ; — de la paix, sự giao đàm ; sự giáp mặt mà đàm hoà.

Prélude. Đầu, sự bắt đầu, sự thử.

Préluder. Bắt đầu, tập, thử tập.

Prématuré. Sớm quá, chín sớm lăm, vội vàng ; regarder comme —, nghĩ rằng sớm quá.

Préméditation. Sự suy nghĩ trước ; commettre un crime avec —, cộ phạm.

Préméditer. Suy nghĩ trước, dọn mình, xem xét trước.

Prémices. Của đầu, của đầu hết, của mói sinh, của đầu đoàn, của đầu mùa ; lúa mói gặt.

Premier. Thứ nhất, trước hết ; — -né, con cả, trưởng nam, con đầu lòng ; les premiers de la ville, các kẻ đầu anh trong thành ; le — venu, dù ai mặc lòng ; au — jour, nay mai ; chẳng khỏi bao lâm.

Premièrement (adv.). Nhât là, một là, trước hết, đầu hết ; —, aussitôt, thoát khí.

Prémunir (se). Lo liệu trước, dọn trước ; —, sauvegarder, che đàng trước, đặt trước mà che.

Prenable. Chịu bắt được, chịu đánh được, phá được.

Prendre, saisir. Lây, cầm lây, bắt, bắt lây ; —, voler, ăn trộm ăn cướp ; — une maladie, lây tật ; — avec des bâtonnets ou des pincettes, gấp ; —, sa nourriture, ăn (com) ; — avec une cuiller, xúc, xúc lây ; — d'en haut, chụp lây ou chộp lây ; — avec la main, tay cầm ; — la garde, lính canh ; — une place d'assaut, hạ thành, xông vào bắt thành ; — un voleur, bắt kẻ trộm ; bắt kẻ cướp ; loc : — fin, có cùng, đèn cùng, xong ; — les ordres de quelqu'un, lính lệnh ai ; — quelqu'un en faute, bắt tội ; — quelqu'un par de douces paroles, nói lời ngọt đồ dành ai ; —, choisir, chọn ; — quelqu'un comme gendre, chọn ai làm rể ; — pour juge, chọn (ai) phân xử ; — racine, dây rễ ; mọc lên ; — le pouvoir, cầm lây quyền ; être pris en flagrant délit de vol, phải bắt chính lúc khi ăn

trộm ; — au mot, bắt lây nghĩa đen ; — en mauvaise part, cắt nghĩa về dâng trái ; *se* — par la main, bắt tay nhau.

Preneur. Kẻ chịu lây, kẻ nhận ; — d'oiseau, kẻ đi đánh chim.

Prénom. Tên thánh, tên riêng.

Prénomé. Đã đặt (xướng) tên trước rồi.

Préoccupation. Sự trí khôn chia sẻ dâng khác ; diêu gì làm khó lòng.

Préoccupé (esprit). Chia trí dâng nào.

Préoccuper, occuper avant. Chiêm lây, ở trước, tới dèn trước ; *se* —, đem trí suy tưởng dèn (sự gì) ; bày vê trong trí khôn.

Préparateur. Kẻ dọn, kẻ đi trước mà dọn.

Préparatifs. Đồ đã sắm trước, đồ đã sắm sẵn ; faire des — de guerre, sắm sửa đánh giặc.

Préparation. Sự dọn, sự sắp, cách sắm sửa.

Préparatoire. (Cái gì) mờ lôi, dâu cả.

Préparer. Dọn, sắm sửa, sắm sẵn, sửa sang, sắp ; — un repas, dọn tiệc ; — le bétel, tém giàu ; *se* —, dọn mình ; *se* — à partir, sắp trây.

Prépondérant. Mạnh thê lâm, chuộng hon, nặng hơn, có giá cao.

Préposé, chargé d'une chose. Kẻ áp việc ; người gánh việc.

Préposer. Đặt làm đầu, uỷ sứ, cho quyền làm, ban quyền cai quản, phó việc cho.

Préposition (Gramm.). Môi prœpositio.

Prépuce. Da bao đầu tông côn.

Prérogative. Ông tư, on rộng, phép riêng ; (diêu gì) được lây trước hết.

Près (adv.). Gần, áp ; — de (prép.), signifiant *proche*, se traduit par gần ; — de la citadelle, gần thành ; — de moi, gần tôi ; signifiant *sur le point de*, se rend par sắp, hầu ; — de

mourir, hảu chêt ; — de partir, sắp đi ; — d'arriver, sắp đến ; plus —, gần hơn ; approcher plus —, lại gần hơn ; très — gần lắm ; à cela —, trừ diêu ây, diêu ây không kể ; à beaucoup —, khác xa.

Présage. Điềm, dâu chỉ ; bon —, điềm tốt, điềm lành, trinh tượng, cát triều ; mauvais —, điềm xấu, điềm dữ, hung triều.

Présager. Tưởng trước, đoán trước, nói tiên tri.

Presbyte. Viễn thị, loà.

Presbytéral. Thuộc về thày cả.

Presbytère. Nhà xứ.

Prescience. Sự biết trước, sự tiên tri.

Prescription, précepte. Lời truyền, lệnh, luật, diêu răn ; —, ordonnance médicale, bài, đơn ; —, moyen d'acquérir, sự nên chủ của gì bồi đã cầm lâm đã lâu.

Prescrire, ordonner. Khiên dạy, răn bảo, truyền ; — un terme, hẹn.

Préséance. Hạng nhất, bậc nhất ; avoir la —, ở bậc nhất ; céder la —, nhường nơi trên (cho ai).

Présence. Sự có mặt (ở đâu) ; en ma —, trước mặt tôi ; garder sa — d'esprit, có sức giữ mình, không bôi rối chút nào.

Présent, (être). Có mặt, ở đây, ở đây ; loc. adv.: à —, bây giờ, thì này ; jusqu'à — cho đến rầy.

Présent, cadeau. Của ban, on, quà, của lẽ, của thường ; faire un — à quelqu'un, ban cho ai của gì.

Présentable. Xíng dáng, sạch sẽ, ra mặt được.

Présentation. Sự đưa, sự đem vào ; sự dẫn lời cho người ta giáp mặt mà quen nhau.

Présentement. Rầy, bây giờ.

Présenter, offrir. Dâng, giao, cho, giòi ; — quelqu'un, đưa ai vào vuôi

(ai); — une supplique, qui don; se —, ra mặt vuôi; une difficulté se présente, mồi có ngăn trở.

Préservatif (remède). Thuốc chiết.

Préservation. Sự giữ, sự gìn giữ.

Préserver, garantir. Che chở, giữ; — du soleil, che nắng.

Présidence. Sự được ngôi nhât, sự áp việc, sự được cai trị.

Président. Kẻ ngôi nhât, quan trân, kẻ áp việc, kẻ làm đầu toà nào; — de la République, ông trưởng cuộc; — d'exécution, quan giám sát.

Présidentiel. Thuộc về kẻ được phân nhât.

Présider, être à la tête. Áp việc, làm đầu; —, être le premier, ngôi nhât (nơi nào); —, diriger, cai trị, trấn thủ.

Présomptif (héritier). Người sẽ được gia nghiệp, kẻ nòi quyền sau, tông tụ; l'héritier —, thái tử.

Présomption, trop grande confiance en soi-même. Sự cậy minh quá, sự cậy sú: riêng minh; — conjecture, sự đoán phỏng, sự đoán chừng.

Présomptueux. Kẻ cậy minh quá, cả quyết, dại dâm, bạo dạn.

Presque (conj.). Hầu, hầu gần như; âgé de — cinquante ans, ngót năm mươi tuổi; — trois mois, dỏi ba tháng; — deux coudées, dỏi hai thước; il nie presque tous les articles de la religion, nó chối hầu hết các điều trong đạo.

Presqu'ile. Gò có giải dắt nôi vuôi dắt liên, gò con liền dắt một mặt.

Pressant. Vội, cần lâm, tôt, tôt cập.

Presse, foule. Đông người, sự đông người lô nhô, lũ, đoàn; —, hâte, sự vội vã; — d'imprimerie, bàn in.

Pressé, qui a hâte. Vội vàng, sót ruột; très —, vội lầm, tôi khẩn; — par la faim, lâ đói; —, serré, đặc, chặt.

Pressentiment. Sự nghĩ trước, sự tưởng trước, sự nghi.

Pressentir. Tưởng trước, đặc chừng, đoán trước; je pressens que, tôi nghĩ rằng, tôi phỏng rằng.

Presser, serrer. Ép, dập, đè, bóp, chẹn; — le cou à quelqu'un, chẹn (bóp) cổ; — (poursuivre de près) les voleurs, theo bắt, theo lót chân kẽ trộm; —, exciter, thúc giục; — un cheval, thúc ngựa; — (hâter) un ouvrage, giục làm việc cho mau; rien ne presse, chẳng vội gì; le danger presse, sự cheo leo dâ hòng dên; —, écraser, giập xuồng; — de questions, hỏi dọc, hỏi vắn; se —, se serrer, chẹn chọc; se —, se hâter, làm vãng đi, hỏi hâ, xun xǎn.

Presse-papiers. Hòn đè giấy.

Pression, compression. Sự ép; — de l'air, sự khí giờ nặng nề là bao nhiêu; fig., influence, quyền thê.

Pressoir. Cây ép, cây dầu; — à huile, bông dầu, che dập dầu; — pour canne à sucre, cây mật, che dập mía.

Pressurer, presser. Đắn, ép, đè; fig., — le peuple, hà hiếp dân.

Prestance. Ráng, tướng.

Prestation. Thuê, công sự.

Preste. Lanh chai, nhẹ chán, mau kíp, có tài.

Prestesse. Sự lanh chai, sự mau mắn, sự nhẹ nhàng.

Prestidigitateur. Kẻ múa chén, kẻ làm trò khéo, kẻ làm trò huỷ thuật.

Prestidigitation. Phép múa chén; tài làm trò huỷ thuật.

Prestige, fascination. Churóc thuật, churóc dôi; —, artifice, trò khéo, phép múa chén.

Présumer, conjecturer. Uớc chừng, phỏng, đoán mộng, nghĩ phỏng; — à tort, đoán sai; — de ses forces, cậy sức mình quá.

Présupposer. Đoán là, kẽ như, xem như.

Présupposition. Sự đặt như, sự đoán là, sự giả như.

Présure. Thuộc làm cho sửa đông lại.

Prêt. Sự cho vay, sự cho mượn ; argent prêté, bạc đã cho vay, tiền vay ; — à usure, sự đặt nợ ăn lãi

Prêt (adj.). Sẵn, sẵn lòng ; — à tout souffrir, sẵn mà chịu mọi sự ; tout est —, sẵn cả rồi.

Prétendant (au trône). Kẻ tham chức vua thượng vị.

Prétendre, soutenir. Quả quyết ; —, avoir intention, chủ ý ; —, aspirer à, tham lam, chạy cho được (cái gì cao trọng).

Prétendu, faux. Chẳng thật, đã bấy đặt.

Prête-nom. Tên mượn.

Prétentieux. Kẻ ước quá mục, chẳng đơn sơ ; dài quã, kẻ làm cách, cầu cao ; discours —, bài giảng giống cầu cao.

Prêter. Cho vay, cho mượn ; — à usure, cho nợ lãi ; — sur gages, lây cõ lây cầm, cho vay cầm đợt (v. le mot Emprunter) ; fig., — l'oreille, lắng tai nghe ; — aide, giúp đỡ ; — serment, thề ; se — à, chịu ưng.

Prêteur romain. Quan đoán kiện.

Prétexte. Cớ, lẽ, né, duyên do ; avoir un —, được né ; adj., robe prétexte, áo dài trắng viền đỏ diều.

Prétexter. Lày né, lày lẽ (chữa mình), cãi.

Prétoire. Khám dường, trường hình.

Prétoriens (soldats). Linh hồn quan lớn (thành Roma).

Prêtre. Thày cả, linh mục ; — indigène, cụ ; le grand — (chez les Hébreux), thày cả thượng phâm.

Prétrise. Chức thày cả.

Prouve. Chứng có, dầu, lẽ giục ; faire ses preuves, tỏ mình có tài thề nào.

Preux, brave. Đại dâm, can dâm, mạnh bạo.

Prévaloir. Nỗi, thắng được, có sức hơn ; se —, lèy minh làm trọng, cậy sức minh, khoe minh ; se — de l'autorité de... ý quyền thề ai ; nương nhờ ai phù trợ.

Prévaricateur (magistrat). Kẻ ăn dùt mà bỏ việc bậc mình ; kẻ gian lận.

Prévariquer. Phạm, phạm luật, lỗi phép.

Prévenance. Sự kính nể, sự tò ra lòng sẵn giúp.

Prévenant. Hay chiêu lòng, lich sự, hay dûp đỡ, hay kính nể ; sa figure n'est pas prévenante, mặt mũi nó coi chẳng ra.

Prévenir, informer. Trình, báo trước, nhắn tin ; — une maladie, dón bệnh ; — le signal, cướp hiệu ; — en sa faveur, lày lòng (ai) ; être prévenu contre quelqu'un, đã in trí ; đã nghe điều nói hạnh bồ vạ vê ai.

Préventif (remède). Thuộc chiết, thuốc dón bệnh.

Prévention. Ý đoán khi chưa xét, sự in trí.

Prévenu, accusé. Kẻ bị cáo, kẻ bị dòn.

Prévoir, préparer d'avance. Lo trước, lo xa trước, nghĩ trước, dũ phòng, quan phòng ; — ce qui arrivera, đặc chừng việc sẽ xảy ra vê sau ; tout a été prévu, mọi sự đã sám sẵn ; — un danger pour l'éviter, ngừa dón mưu gian.

Prévôt, magistrat. Quan đệ nhất, quan áp việc.

Prévoyant. Dũ phòng, hay lo trước, khôn ngoan ; — pour l'avenir, lo phòng vê sau.

Prie-Dieu. Ghê quì.

Prier, faire sa prière. Cầu nguyện, đọc kinh; — Dieu, cầu cùng Đức Chúa Lời; —, faire une demande, cầu xin, kêu xin, xin; — (intercéder) pour quelqu'un, cầu cù cho ai; je vous en prie, tôi xin.

Prière. Kinh, sự đọc kinh, sự cầu nguyện; — du matin, kinh sáng; — du soir, kinh tối; faire sa —, đọc kinh; —, demande, lời cầu xin; à ma —, bồi tôi cầu xin.

Prieur, prieure. Bé trên nhà dòng.

Primaire. Đầu trước hết; instruction —, những điều cần ai ai cũng phải học đầu hết.

Primat. Đức Giám mục có quyền trên archivitvô.

Primaute. Bậc nhất.

Prime. Của thường, phần thường, giàu.

Prime-abord (de). Trước hết, đầu hết, vẫn tự nhiên.

Primer. Được bậc nhất, được nước trên; nổi hon.

Prime-sautier. Kẻ hay theo tính tự nhiên.

Primeur. Quả đầu mùa, của đầu hèt.

Primavère. * Liên kinh hoa.

Primitif. Thuộc về căn bản, thuộc về đời cổ.

Primitivement. Khi đầu hết, trước tiên.

Primo. Thứ nhất, một là.

Primogéniture. Sự sinh ra trước hết; droits de —, những phép riêng thường nam.

Primordial. Trước hết, thuộc về đời trước.

Prince. Ông công; — du sang, ông hoàng; — de la famille royale, tôn trước, tôn thất; — héritier, thái tử. (V. le mot Noblesse); les princes des prêtres (chez les Hébreux), các thày cả đầu họ; —, roi, vua, hoàng đế.

Princesse (du sang). Bà công chúa, bà chúa.

Princier. Xứng đáng ông công; —, somptueux, phì phú, phì tồn, phì phan quá lè.

Principal, qui tient le premier rang. Chính, nhất, trước hết; les principaux du village, các quan viên, đầu mục.

Principal, somme. Vòn.

Principal (d'un collège). Kẻ làm bê trên, kẻ cai tràng, thầy giám trường.

Principalement. Nhất là, riêng.

Principe, origine. Đầu, gốc, cội rễ, căn bản; —, règle, phép, luật, lệ, lề; un — général, điều dạy chung; —, maxime, điều luận, câu luận.

Printanier. Về mùa xuân; trong mùa xuân mới có; —, hâtif, sớm.

Printemps. Mùa xuân; le — de la vie, tuổi xuân xanh.

Priori (à). Vẫn, cứ theo ý tự nhiên, khi chưa xét đoán.

Priorité. Quyền phép nhất, sự được ngồi bậc nhất.

Pris. Bã phải bắt; — de vin, có hơi say rượu; bien —, (proportionné), gọn.

Prisable, estimable. Đáng chuộng, đáng trọng.

Prise (V. Prendre). Sự bắt; — de guerre, của đã bắt được khi đánh giặc; lâcher —,撒手; être aux prises avec l'ennemi, đang giao chiến cùng quân giặc; fig., avoir une — de bec, cãi nhau về sự gì.

Priser, estimer. Lây làm quí, lây làm trọng, chuộng; — du tabac, hit thuốc.

Priseur (Commissaire). Kẻ rao giá khi bán tranh mại.

Prison. Ngục, ngục thát, ngục giam, tù; — préventive, trại là; — peu sévère, giam lỏng; jeter en —, tống vào ngục; délivrer de —, dem ra

khỏi ngục, tháo ra khỏi ngục; s'échapper de —, trèo ngục.

Prison. — Il y a deux sortes de prisons en Annam : la prison préventive (trại lá, maison de feuilles, ou trại ngói, maison de briques), lieu de réclusion situé près des palais des mandarins, mais en dehors des murs de la prison proprement dite ; cette dernière s'appelle ngục, ou ngục thất ; elle se compose ordinairement de deux pièces :

a) D'un rez-de-chaussée plus ou moins éclairé, appelé ngục sáng ;

b) D'un étage supérieur, ngục tối, qui est obscur.

Prisonnier. Kẻ tù, kẻ phải giam; quân tù ; — de guerre, kẻ đã phải bắt khi đánh giặc ; racheter des — chuộc kẻ làm tội ; révolte des —, sự tù phả ngục.

Privation. Sự mất, sự không có ; — de la vue, sự ra mù mắt.

Privauté, Sự quen biết, sự thân thiết.

Privé. Đã mất, thiêu, đã cắt lây ; — de ses enfants, đã mất con cái ; — de la vue, đã ra mù ; —, particulier, riêng, tư, thuộc về một người ; vie privée, cách ở tư gia ; —, apprisoisié, hiền lành, đã thuần thực, nuôi ở nhà.

Priver, ôter. Cắt lây, rút lại ; se —, s'abstenir, kiêng, hâm minh, không dùng (sự gì).

Privilège. Phép riêng, ơn tư, phép riêng ; — personnel, ơn tư theo thân ; — local, ơn tư theo noi.

Privilégié. Kẻ được ơn hay là phép riêng.

Privilégier. Lập phép riêng (cho ai) ; đặt ơn riêng, thiên tư ai.

Prix, valeur. Giá ; — fort, giá thượng ; — moyen, giá trung ; — faible, giá hạ ; fixer le —, đánh giá ; baisser un —, hạ giá, gạn ; augmenter un —,

thượng giá ; fixer d'avance le — d'un travail, đặt bàn ; mettre à — la tête de quelqu'un, ra thưởng cho kẻ giết ai ; giá thủ ; attacher du —, lây làm quí, lây làm trọng.

Prix, récompense. Giải ; gagner un —, được giải.

Probable. Có lẽ mà tin được, dẽ thật, dẽ có ; opinion —, ý luận có lẽ mà thật.

Probat. Chứng, tờ chứng, làm cho minh bạch.

Probation, temps d'épreuve. Sự thử, sự xét.

Probe. Lương thiện, đức hạnh, kẻ ăn ngay ở lành.

Probité. Sự lương thiện, cách ở phải phép, cách ở hồn hoà.

Problématique. Không chắc, hổ đồ.

Problème. Điều đó, điều phải giải ; điều gì chưa rõ.

Procédé, manière de faire. Cách làm, cách ăn nét ở.

Procéder, provenir. Sinh ra ; bồi... mà ra ; — par ordre, làm cứ thứ tự, làm cách nào ; — avec douceur, liệu cách nhân từ.

Procédure judiciaire. Sự hỏi tra sự gì.

Procès. Sự kiện cáo, món kiện, sự tranh tụng, tích kiện ; celui qui intente un —, nguyên đơn, tiền cáo ; celui à qui on intente un —, bên bị, kẻ phải kiện cáo ; avoir un —, mắc kiện ; perdre un —, thua kiện ; gagner un —, được kiện ; dirimer un —, xử kiện.

Processif. Hay kiện cáo.

Procession. Sự di kiệu ; aller en —, đi kiệu ; — solennelle avec fanfare, éventails, étendards, etc..., di kiệu có cờ quạt trống phách bát âm.

Procès-verbal, relation écrite. Các tờ bối về món kiện.

Prochain (le). Loài người ta, người ta, anh em ; l'année prochaine, sang năm ; la prochaine fois, lần khác.

Proche, prochain. Gần, sắp đến ; —, environnant, lân cận ; les proches (parents), kẻ có họ rất gần, ông bà cha mẹ, bà con, kẻ thân thích.

Proclamation. Tờ rao, sự lục tông.

Proclamer. Rao, nói cả tiếng.

Proconsul. Quan trấn xứ thay mặt quan consulê (Rôma).

Procréation. Sự sinh sản, sự nòi dòng.

Procréer. Sinh, sinh đẻ, sinh sản, nòi dòng, dựng nên.

Procuration, délégation. Sự sai cử, sự giao cho ; tờ đặt thê vị mình.

Procurer. Liệu, làm cho được ; — la gloire de Dieu, làm sáng danh Đức Chúa Lời.

Procureur. Người giữ việc, kẻ cai, kẻ áp việc.

Prodigalité. Sự xa xỉ, sự phi phan, sự phung phí.

Prodige. Phép lạ, sự gì lạ lùng.

Prodigue. Lạ, lạ lùng, gở lạ, lạ chua.

Prodigue. Kẻ phung phí, kẻ xa xỉ, khuynh tài ; —, très généreux, rộng rãi, hay làm phúc.

Prodiguer, perdre. Xa xỉ, phung phí, hao phí, phí phan.

Prodrome, introduction. Tựa (sách), đầu sách.

Productif. (Ai, sự gì) sinh lợi lãi, có ích.

Produire, engendrer. Sinh đẻ, dựng nên ; —, apporter du profit, sinh lợi ; —, montrer, дем ra, cho xem ; — des raisons pour sa défense, lấy lẽ gi chúa mình ; se —, ra mặt.

Produit, revenu. Bồng lộc, ích lợi ; les produits de la terre, lúa thóc, màu mớ.

Proéminent. Nổi hơn, cao hơn, lồi ra ; front —, trán lồi ra, trán nở nang ; yeux proéminents, mắt lồi trô trô ; dents proéminentes, răng vồ.

Profanation. Sự phạm, sự làm hư, sự làm cho do.

Profane, irrespectueux. Phạm đèn sự thánh, bất kính, vô phép ; un —, kẻ chẳng thuộc về đạo, kẻ chẳng được biết điều kín nhiệm trong đạo nào.

Profaner. Làm hư, phạm đèn sự thánh ; —, ne pas observer, phạm, lôi, chẳng giữ.

Proférer. Nói, nói ra, quát lên, tiêu xung.

Profès. Kẻ đã khâm trong nhà dòng.

Professer, enseigner. Dạy học ; — les lettres, dạy chữ nghĩa ; — (avouer) une opinion, nói tỏ tường, tỏ ý mình.

Professeur. Thày đồ, thày giáo, thày dạy học.

Profession. Nghề, nghề nghiệp, bành phận, thú ; les professions libérales, các nghề văn học ; un joueur de —, kẻ mè đánh cờ ; — religieuse, sự khâm trong nhà dòng.

Professionnel. Thuộc về nghề nghiệp nào ; école professionnelle, tràng dạy các nghề.

Profil. Mặt ngang.

Profit. Lợi, ích lợi, lợi lãi, lợi lộc.

Profitable, utile. Ích, có ích, có lợi lãi ; non —, hè ích chi hữu tai.

Profitant, économique. (Sự gì) bớt phí tổn ; hay sinh ích lợi.

Profiter, faire un gain. Ăn lãi, được ích ; —, donner un gain, sinh ích lợi, sinh lãi lãi, có ích ; — d'une occasion, nhờ dịp, lụa dịp tiện ; —, faire des progress, tân tối, thêm một ngày một hơn.

Profond. Sâu ; fig., kín nhiệm, sâu nhiệm, thâm, cao sâu ; endroit (de

Lưu Khoa

rivière) peu profond, chỗ nông ; un sommeil —, sự ngủ mệt ; jeter de profondes racines, dâm rễ sâu ; esprit —, thượng tri ; érudition profonde, sự thông thái lâm, sự biêt chũ nghĩa cách lợ.

Profondeur. Sự cao sâu.

Profusion. Sự phung phí, sự xa xỉ, sự phi phan.

Progéniture. Con cái.

Prognostique. (Dầu) chì diêm.

Programme. Tờ yết thi, bảng treo, bảng nhinan.

Progrès. Sự thêm, sự tân tối.

Progresser, faire des progrès. Tân tối, một ngày một hon ; —, grandir, lớn lên ; — dans la vertu, thêm nhân đức ; — dans l'étude, học tân tối.

Progressif. Hay thêm dần, bước dần dần.

Progression. Sự bước tối, sự gia thêm dần dần.

Progressivement. Dần dần, từng bước, từng đợt.

Prohibé, défendu. (Sự gì) đã cấm.

Prohiber. Cấm, cấm chảng được, can gián, ngăn trở ; — la religion, cấm đạo.

Prohibition. Sự cấm, sự can gián, điều cấm, ngăn trở.

Prohibitive (loi). Luật cấm.

Proie, butin. Của ăn cướp, của bát được khi di săn bắn hay là đánh cá ; fig., être en —, phải (cái gì khó chịu), dang phải con.

Projectile. Giống gì quăng hay là phóng hay là bắn.

Projection, action de lancer. Sự ném, sự bắn, sự quăng, sự phóng,

Projet, dessein. Ý toan, việc đã định, việc đã quyết làm.

Projeter, méditer. Toan, dọn, có ý.

Prolégomènes. Bài đầu (sách), tựa sách.

Prolétaire. Người dân sự, người bắc hèn.

Prolétariat. Loài én tước, dân sự, dân đen, dân hèn.

Prolifique. Hay sinh con cái.

Prolixe. Dài, rộng.

Prologue, Tựa sách, tiểu dẫn.

Prolongation. Sự làm cho dài hơn — de temps, sự giãn ngày hẹn.

Prolonge, chariot. Xe lừa.

Prolonger. Làm cho ra dài hơn, nối tiếp ; — une ligne, kéo chì dài ; — bien avant dans la nuit, đêm khuya, cứ đèn nửa đêm ; se — longtemps, ở lâu lăm.

Promenade. Sự di chơi ; — à pied, sự di bách bộ ; —, endroit de délassement, phô có giồng cây hai bên.

Promener. Đem di chơi ; se —, di chơi, di bách bộ.

Promenoir. Nơi di bách bộ, hiên, hè, dàn có hàng cây hai bên.

Promesse. Lời hứa, điều hứa ; faire une —, hứa ; tenir sa —, giữ lời hứa ; ne pas tenir sa —, thất tín.

Promettre. Hứa, giao hứa, khấn ; — à, hứa cùng ; — quelque chose à quelqu'un, hứa sự gì cùng ai ; — sa fille en mariage, gả con ; se —, buộc mình ; se — en mariage, hứa mình sẽ lấy nhau.

Promis. Sự gi người ta đã hứa ; la terre promise, la terre de promission, đất Palæstina (Đức Chúa Lời hứa cho dân Judêu).

Promiscuité. Sự chung nhau, sự những người nam nữ lấn lộn.

Promontoire. Mỏm đất, mũi đất thô ra biển.

Promoteur. Kê đứng đầu, kê làm đầu, kê giục.

Promotion. Sự thăng chức, sự tiến chức, sự phong chức.

Promouvoir, éllever. Phong chức, tôn lên, dắt lên chức, hăng chức, đem lên chức.

Prompt, rapide. Lanh chai, mau kíp, vội, nhẹ chán.

Promptitude, diligence. Sự mau kíp, tài cần mẫn.

Promu. Đã được thăng chức.

Promulgation. Sự rao, sự lục tông.

Promulguer. Rao, rao truyền, ra, lục tông ; — un édit, ra lệnh.

Prône, sermon. Bài giảng.

Prôner, vanter. Phao danh tô lô, khen, tô hõe.

Pronom. Tiêng dùng thay vì chính tên.

Prononcé (le) d'un arrêt. Án, lý đoán quan khép.

Prononcer. Đọc, nói ; — clairement, đọc sôi sàng ; mal —, đọc ngọng, nói trai, đọc đòn đợt.

Pronunciation. Cách đọc, cách giảng.

Pronostic, conjecture. Sự đoán chừng, —, indication, dấu chỉ.

Pronostiquer. Nói tiên tri, bói.

Propagation. Sự làm cho ra nhiều, sự thêm, sự mở cho rộng ; la — de la foi, sự mở đạo thật.

Propager. Mở cho rộng, thêm ; — la religion, mở đạo, giảng đạo cho kẻ ngoại

Propension. Sự chiêu về, tính chiêu về, sự thích.

Prophète. Đáng tiên tri ; il est écrit dans les prophètes, có lời tiên tri chép rằng.

Prophétesse (païenne). Bà bói, bà bồng.

Prophétie. Lời tiên tri.

Prophétique (langage). Lời tiên tri : lời xứng đáng đáng tiên tri ; thuộc về đáng tiên tri.

Prophétiser. Nói tiên tri nói trước, phán dạy sự kin.

Propice, favorable. Xuôi ; —, miséricordieux, hay dobré thương, hay thứ, khoan dong.

Propitiation, sacrifice. Sự tế lễ mà xin Thiên Chúa tha và phù hộ.

Propitiatoire (sacrifice). Chủ tế lễ.

Proportion. Sự xứng nhau ; — de toutes les parties, sự các phần xứng chè độ cả ; en —, tùy như, cứ như, mặc dù ; règle de —, phép chia sai phần.

Proportionné. Đã lựa, vừa, xứng hợp ; — à ses forces, tùy sức.

Proportionnel. Xứng, đồi, vừa cân.

Proportionner. Đặt cho xứng nhau, cho vừa ; đặt cho dễ coi ; — ses dépenses à ses recettes, lựa số tiền tiêu vừa số tiền được ; — ses discours à l'intelligence de ses auditeurs, nói cho vừa tri khôn mọi người hiểu được.

Propos, discours. Lời, lời nói, bài ; —, dessein, ý, sự gì đã định, việc gì đã toan ; ferme —, sự độc lòng (chùa) ; loc.: à —, bien à —, tiện, vừa, may lắn ; mal à —, chẳng may trái ; à — de, nhân dịp ; il est à —, có ích ; nên làm.

Proposer. Tỏ ra, cho xem ; se —, tâm chủ ; se — de, có ý.

Proposition, offre. Sự dâng, ý định ; —, phrase, ý chung bài giảng, câu (sách).

Propre, particulier. Riêng, tư, thuộc về, là của ; mot —, thật tiêng ; —, net, sach, sach sê ; — à..., có sức, có tài ; có thể mà ; c'est le — de, tính riêng, đều riêng.

Propret. Bóng dáng, dáng dày, ăn mặc lịch sự, là lượt ; quelque chose de — (cái gì) gọn, sạch.

Propreté. Sự sạch sẽ, sự tề chỉnh, cách ăn mặc tử tế.

Propriétaire. Chủ nhà, chúa chà ; — de champs, dien hộ.

Propriété (convenance) des termes.

Kiểu nói tron tru, cách nói v.v vang;

—, qualité particulière, tính riêng.

Propriétés. Cửa nhà, ruộng nương, diền sản, cửa cái.

Prorata (au). Tùy như, cứ như, mặc dời.

Proroger, remettre à plus tard. Giãn ra, dùi giảng, giãn ngày hẹn; —, prolonger, giãn ra, kéo dài, cứ việc.

Prosaïque. Đơn, thường, bình thường.

Frosateur. Kẻ viết cách thường, cách đơn; kẻ chép bằng tiếng thường.

Proscription. Sự dày ai cùng tịch ký gia tài.

Proscrire. Đày, quái niêm.

Prose. Cách nói thường chẳng có văn thơ; cách chép chữ liền.

Prosélyte, nouveau converti. Bỗn đạo mới, kẻ mới nhập giáo; —, sectateur, kẻ theo bè, môn đệ.

Prosodie. Sách dạy làm thơ ou phép đọc tiếng cứ vần binh trắc.

Prosopopée. Cách nói về những loài vô linh tính như thế là loài có trí khôn; ou sự nói vuông kẻ vắng mặt hay là kẻ chêt như thế có mặt đây ou phép giả như kẻ vắng hay là vật vô linh tính nói lời nó lời kia.

Prospectus. Cấp (biên) giá các đồ người ta muôn bán,

Prospère. Có phúc, may mắn, thịnh vượng hoa; santé —, sự minh khoẻ mạnh lắm.

Prospérer. Được việc, xảy ra đắc ý, xuôi việc, đắc vận, thịnh sự.

Frospérité. Sự thịnh, sự có phúc, sự may mắn, sự được xuôi việc.

Prosternation, prosternement. Sự sập mình xuống; sự vật xuống ai.

Prosterner (se). Sập mình xuống, sập mặt xuống, hạ mình xuống, lạy.

Prosthète. Sự thêm một chữ đầu tiêng.

Prostituée (une). Con bợm, con chơi, đĩ, kẻ làm nghề bợm bãi.

Prostituer, avilir. Làm hư; se —, làm nghề hoa nương, làm nghề bợm bãi.

Prostration. Sự kiệt sức, sự rãnhuộc.

Protase. Tiểu dẫn tuồng tập.

Prote (d'imprimerie). Kẻ đốc việc in.

Protecteur. Kẻ bênh vực, kẻ bảo hộ, quan thầy.

Protection. Sự che chở, sự bênh vực.

Protectorat. (Nước) bảo hộ.

Protéger, défendre quelqu'un. Bênh vực, che chở, lèi lèi chữa, bầu chữa, giữ; — quelque chose, che, che kín. che dày, dắp diêm, dùm bọc.

Protestant. Kẻ vào bè rồi đạo.

Protestation. Sự phản vua, lời phản phò.

Protester, réclamer. Phản phò, phản vua, cãi.

Protocole. Lễ, khuôn phép, mèo mục.

Protonotaire. Ký lục nhất; (chức trong thánh Ighérégia).

Prototype. Bản chính, mẫu nhất.

Protubérance. Bướu, nơi sưng, cục, tịt.

Proue. Mũi tàu, mũi thuyền.

Prouesse. Việc hiềm hóé phải có lòng bạo dạn mọi làm được.

Prouver. Làm cho tin, chứng lèi, lèi lèi làm chứng.

Provenance, origine. Bởi noi nào mà ra, cội rẽ, chính noi.

Provenir. Bởi... mà ra, sinh ra (noi nào).

Proverbe. Câu ví, tục ngữ, lời ví; comme dit le —, như tục ngữ rằng; đã thành câu ví rằng.

Proverbial. Đã thành tục ngữ; như tục ngữ rằng.

Proverbialment. Cách nói ví, cứ lời tục ngữ.

Provvidence. Phép Bâng xem sóc mọi sự, Đức Chúa Lời.

Providentiel. Bồi ý Đức Chúa Lời định.

Provigner, faire des provins. Đôn ngành nho, trồng ngành nho, trồng hàng cây nho.

Provin. Ngành nho dòn.

Province. Xứ, tỉnh.

Province. — Chaque province (tỉnh) a pour chef-lieu une ville dont le nom s'étend généralement à toute la province. Elle se subdivise en préfectures (phủ), les préfectures en sous-préfectorates (huyện); celles-ci renferment un certain nombre de cantons (tổng) dont dépendent les communes. Beaucoup de communes sont formées de la réunion de plusieurs hameaux (thôn); ceux-ci sont souvent subdivisés en quartiers (xóm ou giáp).

Les provinces importantes s'appellent tỉnh chính ou primaires; leurs gouverneurs exerçaient autrefois leur autorité sur une ou deux autres provinces voisines, plus petites, que l'on nommait tỉnh xép ou sur des provinces de 3e ordre, appelées dạo. Aujourd'hui les gouverneurs des provinces de second ordre sont indépendants de leurs collègues des provinces primaires; mais tous, tổng đốc, tuân phủ et quản dạo n'exercent leur autorité que sous la surveillance des Résidents français.

A. Avant le règne de Minh Mệnh (1820-1841), le Tonkin était divisé en six grandes régions qui portaient le nom de xứ. Il est bon de les connaître et de savoir à quelles grandes provinces actuelles elles correspondent:

XỨ NGHỆ correspond à Nghệ An, Hà Tĩnh et sous-préfecture de Bồ Chính, jusqu'au fleuve Gianh, limite du Tonkin et de l'Annam proprement dit;

XỨ THANH a formé Thanh Hoá (autrefois Thanh Nội) et Ninh Bình (autrefois Thanh Ngoại);

XỨ NAM comprenait les provinces actuelles de Hà Nội (autrefois Nam ThủURRENT) avec Mỹ Đức; et Nam Định (autrefois Nam Hạt) avec Hưng Yên;

XỨ Đoài correspond à Sơn Tây, Hưng Hoá et Tuyên Quang;

XỨ ĐÔNG a formé Hải Dương et Quảng Yên;

XỨ BẮC correspond à Bắc Ninh, Thái Nguyên, Lạng Sơn et Cao Bằng.

B. Depuis la conquête française, les anciennes provinces du Tonkin ont été divisées et de nouvelles ont été formées; d'autres subdivisions ont été créées sous le nom de centres administratifs. Les listes suivantes ont donc un intérêt pratique:

PROVINCES DE 1re CLASSE (AUTREFOIS)

Hà Nội.	河內
Nam Định.	南定
Hải Dương	海陽
Sơn Tây	山西
Bắc Ninh	北寧

PROVINCES DE 2e CLASSE (AUTREFOIS)

Ninh Bình.	寧平
Quảng Yên	廣安
Hưng Yên.	興安
Tuyên Quang.	宣光
Thái Nguyên.	太原
Cao Bằng.	高平
Lạng Sơn.	諒山

PROVINCES NOUVELLES

Hải Phòng.	海防
ou Phu Lién	敷連

Hài Ninh
 Sơn La
 Bắc Giang
 Hà Nam ou Phù Lý
 Thái Bình
 Hoà Bình (Chợ Bờ)
 Bảo Thắng (Laokay)
 Lục Nam
 Cầu Đơ (Hà Nội province)
 Đông Triều
 Bãi Sậy (Địch lâm)

海寧
羅山
江北
河南
平太
和保
勝陸
南棟
多東
朝樞

CENTRES ADMINISTRATIFS
(de création récente)

Phù Lỗ (prov. de Bắc Ninh).
 Đức Thắng (pr. Bắc Giang).
 Hương Sơn (pr. Thái Nguyên).
 Phượng Đô (pr. Thái Nguyên).
 Yên Lưu (pr. Hải Dương)...
 Ninh Giang (pr. Hải Dương).
 Ngã ba Thá (pr. Hà Nội).
 Bản yên Nhân (pr. Hưng Yên)貧安仁儒關
 Nho Quan (pr. Ninh Bình)...
 (en projet)

扶魯
德勝
香山
由安
寧江
他仁
儒關

Lai Châu (cerc. de Van Bü).
 Tú Kỳ (prov. Hải Dương)..
 Kè Sặt (pr. Hải Dương)....
 Chi Nê (pr. Hoà Bình)....
 Phú Xuyên (pr. Hà Nội)....
 Phát Diệm (pr. Ninh Bình)...
 Lạc Quán (pr. Nam Định)...
 Vĩnh Yên (pr. Sơn Tây)....
 Đông Quan (pr. Thái Bình)...
 Đô Ký (pr. Thái Bình)....
 Bình Lục (pr. Hà Nam)....

萊珠
四岐
缺泥
芝富
川發
樂水
安東
關都
祇平
陸

C. Les provinces actuelles de l'Annam sont d'après les divisions nouvelles :

Thanh Hoá
 Nghệ An
 Hà Tĩnh
 Quảng Bình
 Quảng Trị
 Quảng Đức

ou Đinh Cát ou Phù Thủa Thiên (autrefois Phù Xuân).

Quảng Nam (autrefois Chăm).
 Quảng Ngãi
 Bình Định (Qui Nhơn).
 Phú Yên
 Khánh Hòa ou Nha Trang.
 Bình Thuận

D. Enfin les six provinces (Gia Định lục tỉnh) qui ont formé notre colonie de Cochinchine étaient :

Gia Định
 Định Tường
 Biên Hòa
 Vĩnh Long
 An Giang
 Hà Tiên

E. Pays avoisinant la Chine :

La Manchourie.	Mǎn Chau.	滿州
La Mongolie.	Mōng Cǎo.	蒙古
Le Turkestan.	Y Lê.	伊犁
Le Thibet .	Tây Tàng.	西藏
La Corée.	Cao Ly .	高麗
Formose .	Dài Loan.	臺灣
Hainam .	Hải Nam.	海南

清化
乂安
靜河
廣治
平廣
德

廣南
義定
平富
慶和
順和

嘉定
定祥
邊永
安江
河仙

F. Terminons par le tableau des 18 provinces chinoises :

EN CHINOIS	PRONONCIATION ANNAMITE	PRONONCIATION FRANÇAISE	PRONONCIATION ANGLAISE
直隸	Truc Lê	Péchili	Chih Li
山東	Son Đông	Chantoung	Shan Tung
山西	Sơn Tây	Chansi	Shan Si
河南	Hà Nam	Honân	Ho nan
江蘇	Giang Tò	Kiangsou	Kiang Su
安徽	An vi	Ngan Hœi	Ngang Hwui
江西	Giang Tày	Kiangsi	Kiang Si
浙江	Tích Giang	Tche Kiang	Cheh Kiang
福建	Phúôr Kiên	Fokien	Fukien
湖北	Hồ Bắc	Houpé	Hupeli
湖南	Hồ Nam	Hounàn	Hunan
廣東	Quảng Đòng	Kouang Tong (Canton)	Kwan Tung
廣西	Quảng Tày	Kouangsi	Kwan Si
雲南	Vân Nam	Yunnan	Yun Nan
貴州	Quí Châu	Kouy Tcheou	Kwi Cheu
四川	Tứ Xuyên	Su Tchuen	Sz' Chuen
陝西	Hiệp Tày	Chensi	Tchensi
甘肅	Cam Túc	Kan Sou	Can Suh

Provincial. Thuộc về hằng tỉnh ; —, grossier, người nhà quê, quê mèra.

Proviseur d'un collège. Đàng bê trên, kê cai tràng.

Provision. Đồ dã sám sẵn.

Provisoire. Tạm, tạm gửi, tạm dùng ; demeure —; nhà tạm.

Provocateur. Kê thách thúc, kê trêu chọc.

Provocation. Sự thách, sự trêu chọc.

Provoquer. Trêu chọc, giục giã, ghẹo,

xui, gài, thúc, gióng giã ; — quelqu'un, chòng.

Proximité (à). Gần, liên theo.

Prudence. Sự khôn, sự biết lo, đức khôn ngoan.

Prudent. Khôn, khôn khéo, khôn ngoan, biết lo, hay lo trước, từng trải, có ý tứ.

Prune. Quả mận, * dại táo.

Pruneau. Mận khô ; — de Chine, quả táo.

Prunelle (fruit). Quả cây mận rừng ; — de l'œil, con ngươi.

Prunier. Cây mận.

Prurigo. Bệnh ngứa, sự xót.

Prurit. Sự ngứa, sự xót lâm, sự xót ruột.

Prytane, juge. Quan án sát.

Prytanée. Toà những quan án sát (bên Athénê).

Psalmodie. Phép hát psalmô.

Psalmodier. Hát, hát psalmô, hát ca vịnh.

Psaume. Kinh psalmô, kinh ca vịnh.

Psautier. Sách chép một tr Kami năm mươi kinh psalmô (vua Davit).

Pseudonyme. Danh giả, tên mượn.

Psyché. Giá gưong.

Psychique Thuộc về tính loài vật, thuộc về linh hồn.

Psychologie. Phản phép cách vật dạy về tính linh hồn.

Puant. Thòi tha, hôi hám, tanh hôi, hэм khэм, có mùi khỉnh khỉnh ; haleine puante, sự hôi miệng.

Puanteur. Sự thòi tha, sự hôi hám, mùi hôi, mùi gây gắt.

Pubère. Kẻ đèn tuổi người, kẻ mới lên tuổi xuân xanh.

Puberté. Tuổi trưởng, đầu tuổi, xuân xanh, tuổi đang thi.

Pubescent. Có lông.

Pubis, os du bassin. Xương giâm.

Public, général. Chung, là của chung, thuộc về nhà nước, công ; travaux publics, việc vua quan ; —, connu de tous, trồng, ai này biết ; la rumeur publique, tiếng đồn trong dân.

Publicain. Quan thu thuế ; fig., kẻ gian tà.

Publication d'un ouvrage. Sự in sách (đã ai ai được xem).

Publiciste. Kẻ chép nhật trình, kẻ viết vào nhật trình.

Publicité. Sự rao (cho cả dân biệt).

Publier. Rao, dồn tiếng, cho thiên hạ biết.

Publiquement. Cách trồng trại, tò tròng.

Puce. Con bọ chét.

Puceron. Cái rệp (cây.)

Pudeur. Sự thanh tịnh, sự nết na, sự bẽn lẽn ; sans —, tro tráo, mỉm chép.

Pudibond. Kẻ biết xấu hổ, biết hổ người, có nết na, bẽn lẽn.

Pudicité. Đức sạch sẽ, đức trinh khiết, sự đồng trinh.

Pudique. Thanh tịnh, vụn sạch, biết hổ người, có đức trinh khiết.

Puer. Thủi, hăm khэм, có mùi hôi, có mùi gây, gây gắt.

Puéril. Vé tính trẻ con, dáng trẻ con ; jamais rien de —, chẳng có ăn nói như trẻ con bao giờ.

Puérité. Cách thói trẻ con ; tính nết trẻ con.

Puerpérale (fièvre). Bệnh dàn bà dang sinh.

Pugilat. Nghề đánh quần thảo, sự đánh đấm.

Puis (adv.). Rồi, đoạn, sau ; — ensuite, lại, vả lại, sau nữa.

Puisard, godet à puiser de l'eau. Gáo, gầu, ống thụt (nước).

Puisatier (ouvrier). Kẻ đào giềng.

Puiser. Múc, kín, xúc, lầy ra ; — à une source, kín noi mạch nước ; fig., — dans sa bourse, lầy trong kho tiền.

Puisque (conj.). Vì chưng, bởi vì.

Puissance, pouvoir. Quyền phép, quyền cai trị ; avoir une grande —, có phép trọng ; —, autorité, thẩm thê, trich.

Puissant. Có phép, có sức, có thể, có quyền ; esprit —, (superst.) thiêng, tinh linh.

Puits. Giềng ; creuser un — đào giềng.

Pulegium, arbre. Cây bạc hà (ou hè) ; cet arbre donne l'huile aromatique appelée : dầu bạc hà.

- Pulluler**, se multiplier. Hoá ra nhiều, lán ra, thêm.
- Pulmonaire**, plante. * Thạch hoa thai ou lão thanh hoa.
- Pulmonie**. Bệnh lao, phổi hư.
- Pulpe**. Thịt quả, ruột quả.
- Pulpeux**. (Quả) có nhiều thịt, có nhiều lôm.
- Pulsion**. Tia máu động; nombreuses pulsations, động mạnh.
- Pulvérisateur**. Ông phún (nước, v. v.)
- Pulvériser**. Đâm ra bụi; (sens plus large); dàm nát, đập giập, làm cho mòn nát; fig., phá huỷ.
- Punais**, insect. Thoi lấm; œuf —, trứng ưng.
- Punaise**. Cái rệp, con bọ xít.
- Punch**. Rượu mạnh dót.
- Punir**. Phạt, sửa phạt, trùng trị; (au pass.) chịu phạt, phải phạt; se —, phạt mình.
- Punissable**. Đáng chịu phạt, đáng phạt.
- Punition**. Hình phạt, vạ, phản phạt.
- Pupille** (un, une). Trẻ mồ côi; con trai (gái) nhõ nhò người báu chủ.
- Pupille de l'œil**. Con ngươi; đồng tử.
- Pupitre**. Yêu sách, giá sách, yên viết, ván để sách.
- Pur**, net. Sạch, sạch sẽ, vụn sạch, trong sạch; —, sans faute, sạch tội, thanh tịnh, thanh liêm; — sans mélange, nguyên, chẳng pha gì; fig., parler le — langage, nói tron tiếng xuôi mèo.
- Purée**. Cháo.
- Purement**, proprement. Cách sạch sẽ; —, simplement, cách đơn không, ngay không; écrire —, chép xuôi mèo xuôi tiếng; raconter — (claim-rement), tưởng bị.
- Pureté**, chasteté. Sự sạch sẽ, sự vụn sạch; — de la vie, нет thanh tịnh, cách ăn ở thanh tịnh; —, propreté,
- sự trong sạch; — de l'eau, sự nước trong; — du langage, cách nói xuôi tiếng; — d'intention, lòng ngay.
- Purgatif**, purgation. Thuốc tẩy.
- Purgatoire**. Nơi lừa giải tội, lừa luyện tội.
- Purger**, rendre propre. Rửa, chùi, làm cho sạch; se —, prendre un purgatif, uống thuốc tẩy; se — (se dis-culper) d'une faute, gỡ mình cho khỏi tội, chữa mình.
- Purification** (Fête de la). Lễ nén.
- Purificatoire**. Khăn chùi (chén Calixê).
- Purifier**. Làm cho sạch; fig., làm lẽ phép cho sạch tội; se —, nên sạch, rửa mình.
- Purin**. Nước phân, nước dài dã thôi.
- Puriste**. Kẽ nói cách chẳng đơn; kẽ nói văn hoa quá.
- Purpurin**. Đã nhuộm diều, có màu rum, có màu tím, có màu đỏ tía.
- Purulent**. Đầu mủ, ra mủ; blessure purulente, đầu vết lở lói.
- Pus**. Mủ, mủ máu; plein de —, đầy mủ.
- Pusillanime**. Nhát (rát) gan, rát sợ, tiêu đầm.
- Pustule**. Mụn, phồng da, bọng; — maligne de la lèvre, đinh râu; — de la fièvre typhoïde, ban; il sort des pustules, nó phát mụn, nó sinh mụn, nó lén mụn.
- Putatif**. Người ta ngò (tưởng sai); chẳng thật.
- Putois**. * Tào th(___).
- Putréfaction**. Sự thối ra, sự mục hư, mùi tanh hôi.
- Putréfier** (se), pourrir. Thối ra, mục ra, ra hư, ra hôi.
- Putrescibilité**. Sự mục nát được; tính dễ thối tha.
- Putride**. Thối, mục, hư, nát, hôi, ưng.
- Pylône**. Cổng xây bờn mặt.
- Pylôre**. Lỗ dưới mõ ác.

Pyramidal. Có hình cột thượng thu hạ tháp và có nhiều phía.

Pyramide. Cột xây thượng thu hạ tháp và có nhiều phía.

Pygmée (un). Người be bé, bê tháp, tháp lùn chún ; les pygmées, thứ người lát nhất.

Pyrite. Hàn thủy thạch.

Pyromètre. Ông khí (chỉ những sự nóng lầm).

Pyroscaphe. Tàu lửa.

Pyrotechnie. Nghề phép dùng lửa.

Python, serpent. Rắn (to lầm).

Pythonisse. Bà cõt, bóng cõt, bà bóng ; le chant des pythonisses, bóng rí, tụng rí.

Q

Quadragénaire. Kẽ dã lên bồn mươi tuổi.

Quadragesime, carême. Mùa chay cả ; dimanche de la —, lễ cả bồn mươi.

Quadrangulaire. Vuông, có bốn góc.

Quadrant solaire. Đồng hồ bóng, trắc ánh.

Quadrature. Hình vuông.

Quadrifide. (Giông gi) dã chia sá tư.

Quadrige. Xe bốn vật (bốn ngựa, v. v.) gióng nhau kéo.

Quadrilatère. (Hình) có bốn mặt.

Quadrillé. Kẽ (ngang và dọc).

Quadrume. (Vật gì) có bốn tay.

Quadrupède. Muông thú, (vật) có bốn chân.

Quadruple. Bằng bốn, gấp bốn.

Quadrupler. Gấp bốn lần, nhân vuôi bốn, bội tứ ; — sa fortune, bội công nghiệp bốn lần.

Quai. Bên, bên đá, đường ria sông.

Qualificatif. (Tiếng) chỉ thể thức mọi sự.

Qualifier. Đặt tiếng, đặt tên.

Qualité. Bản tính, tính, cách ở, thể thức ; en — de, như, đường bằng, như thể là.

Quand (adv.). Bao giờ. (V. Gramm., n° 457) ; — (conj.), khi, khi nào.

Quant à (conj.). Về phần.

Quantième. Ngày mây, mồng mây.

Quantité. Sự bao nhiêu.

Quarantaine. Độ bốn mươi (tuổi, v. v.)

Quarante. Bốn mươi.

Quarantième. Thứ bốn mươi.

Quart. Một phần trong bốn ; un — d'heure, một khắc giờ đồng hồ ; environ un — d'heure, chín nồi cơm (c'est-à-dire le temps de faire cuire une marmite moyenne de riz pour trois ou quatre personnes).

Quartaut, tonnelet. Thùng nhô.

Quarte (fièvre). Bệnh sốt rét ba ngày một cơn.

Quarteron. Hai mươi lăm.

Quartier, partie. Phấn ; — de village, xóm ; chef de — (à Hanoi), hộ trưởng, thiên hộ ; premier — de la lune, thượng huyền ; dernier — de la lune, hạ huyền.

Quartier-maitre. Ông đội, ký lục.

Quartz. Đá lửa, đá sáng.

Quasi, presque. Gần như vậy ; — frère, như người anh em vậy.

Quatorze. Mười bốn.

Quatorzième. Thứ mười bốn.

Quatrains. Văn thơ tứ tuyệt.

Quatre. Bốn, tư ; tứ (ch.).

Quatre-temps. Bốn mùa.

Quatre-vingts. Tám mươi.

Quatrième. Thứ bốn, thứ tư.

Que (conj.). Rằng ; il n'a dit que..., nó đã nói vuối tôi rằng..., — (adv.), là đường nào (à la fin de la phrase) ;

que je suis content ! tôi vui lòng là
dường nào ! (cf. Gramm.).

Quel. Ai ? sự gì.

Quelque... que (conj.). Dù thế nào ;
dù thế nào... mặc lòng.

Quelquefois (adv.). Một hai khi.

Quelqu'un. Ai, có kè ; y a-t-il — ? có
ai đây ? y a-t-il — d'aussi malheu-
reux ? nào có ai khôn nạn cho bằng
ru ? (V. Gramm., no 209).

Quenouille. Cần kéo vài, cần kéo sợi,
con quay.

Querelle. Sự cãi cọ, sự dứt mảng.

Querelleur. Hắc, hung hách, hục hặc,
hay cãi ; deux vieilles querelleuses,
hai bà lão ngoa nguỵa quá phép.

Quererelle (se). Cãi lèy vuội ai, cãi cọ,
diệc bách, mảng.

Quérir. Tim ; envoyer — , đòi, bảo di
gọi.

Questeur. Quan giữ kho bạc.

Question. Điều hỏi, lời hỏi, sự tra
hỏi ; infliger la — , tra khảo, khảo
kép ; celui qui inflige la — , kèp khảo
hình.

Questionnaire. Cặp gồm những điều
hỏi.

Questionner. Hỏi, hỏi han.

Questionneur. Kẻ hỏi han, kẻ hỏi tò
mò, kẻ hỏi thọc mạch.

Questure. Chức quan giữ kho bạc.

Quête, recherche. Sự tìm tòi, sự suy
xét ; — , action de quêter, sự ăn xin ;
faire la — , di khuyên giáo.

Quêteur, rechercher. Tim ; le chien
quête, chó tìm lôi ; — , faire la
quête, ăn xin, lèy tiền, di khuyên
giáo.

Quêteur. Kẻ xin, kẻ di khuyên giao.

Queue. Đầu ; remuer la — (se dit d'un
chien, etc.), ngoây đuôi ; la — d'un
fruit, cuồng quả, ném ; — d'une
comète, đuôi sao ; — de billard, cần
đánh lăn : — de rat (pour éclairer),

cái nóng ; robe à — , áo cổ đuôi dài ;
à la — leu-leu, nón đuôi.

Qui (V. Gramm., no 200 et s.).

Quiconque. Ai ai, ai ai... mặc lòng
(V. Gramm., no 208).

Quiétude. Sự yên lòng, sự yên ổn, sự
yên hàn.

Quille, jeu. Thẳng phỗng ; — d'un
bateau, lườn tàu.

Quiller. Bắt cái, bắt thăm.

Quincaillerie. Những đồ bằng sắt hay
là bằng đồng.

Quincaillier. Kẻ bán đồ sắt hay là đồ
đồng.

Quinconce. Hàng sấp chéo.

Quinine. Thuốc sốt.

Quinquagénaire. (Kẻ) được năm
mươi tuổi.

Quinquagesime. Lê năm mươi.

Quinquennal. (Sự gi) xảy ra năm năm
một lần ; dù năm năm.

Quinquina. Thuốc kỵ na.

Quintal (métrique). Một trăm cân
(tỷ).

Quinte, caprice. Ý lạ ; fièvre — , bệnh
rét bốn ngày một con ; — de toux,
cơn ho.

Quintessence. Khí tốt nhất.

Quinteux, capricieux. Xẳng tính, gát
góng, khó ăn khó ở, có tính thắt
thường, kè có bệnh theo cũ: trắng.

Quintupler. Gấp năm, bội năm.

Quinzaine. Độ mươi lăm ; dans la — ,
trong vòng mươi lăm ngày.

Quinze. Mười lăm.

Quinzième. Thứ mươi lăm.

Quipropro, méprise. Sự lầm, sự lẩn,
sự lầm lạc.

Quittance. Tờ biên lai.

Quitte. Khỏi, đã được tha.

Quitter. Bỏ, từ bỏ, lia bỏ, mất ; — un
lieu, bỏ nơi nào, rời đi nơi khác ;
— l'armée (déserte), đào binh ; —
une dette, tha nợ ; — ses habits,

cởi áo ra ; la fièvre lè quitte, bệnh sốt đã dệu.

Quoi. Gi, dí gì; sao, diêu gì ? (V. Gramm., no^o 12).

Quoique (conj.). Dù mà... mặc lòng, (V. Gram., synt.), tuy, tuy rằng ; dù gi... mặc lòng.

Quolibet, plaisanterie. Lời nhạo cười.

Quotidien. Hàng ngày, thường, hàng ngày hàng có ; thuộc về mỗi ngày ; fièvre quotidienne, bệnh sốt một ngày một cơn.

Quotient. Tích phân.

R

Rabâcher. Nói đi nói lại mãi ; kè lại vô cùng.

Rabais. Hời giá ; vendre au —, bán hời giá.

Rabaïsser. Hạ xuống ; — un prix, gạn ; fig., — l'orgueil de quelqu'un, dẹp tính ai kiêu ngạo xuống ; se —, làm việc chẳng xứng.

Rabat. Cái nẹp (trắng hay là thâm).

Rabattre. Hạ xuống, bỏ xuống ; — du prix d'une chose, hạ giá, bớt giá ; — son habit, trật áo xuống.

Rabatteur. Kè dưới vật rùng vào lưỡi.

Rabbin. Thày cà đạo Judêu.

Rable. Bàn trang.

Rabétir. Làm cho nén dần dộn, ngày muội ; se — ra tội da, nén ngu mông, thiền trú.

Rabot. Cái bào (fig.).

Raboter. Bào.

Raboteux. Su si,

sù sì, gò ghẽ, gấp ghẽn ; chemin —, đàng gò ghẽ khó di.

Rabougri. Khô héo, nhăn níu, gầy, yếu sức.

Rabougrir (se). Ra khô héo.

Racaille. Dân hèn ; la — des villes, những đứa phàm hèn nhất trong thành.

Raccommoder (un habit). Vá lại, sửa lại ; fig., — des amis, làm cho hai

người lại được hoà cùng nhau ; se — avec, làm lành cùng.

Raccord. Nơi nào nối hai sự khác nhau.

Raccourci. Đã chịu co lại, đã ra vắn tắt ; en —, en abrégé, vắn tắt ; à bras raccourcis, hết sức minh.

Raccourc'r. Rứt lại, co lại.

Racrocher. Treo ; se —, vén lây, mắc, cầm lây.

Race, famille. Họ hàng, dòng dõi, tông tộc ; de noble —, về nhà sang trọng, có dòng dõi sang trọng ; — vile, loài hèn ; — blanche, bạch nhân ; — noire, hắc nhân ; — jaune, hoàng nhân ; — rouge, xích nhân.

Rachat. Sự chuộc ; giá chuộc.

Racheter. Chuộc, cứu chuộc, mua lại ; — des coups de rotin, thực roi ; — un crime (en faisant une action d'éclat), dái tội lập công ; hiếu lực thực tội ; se — à prix d'argent (v. g. les soldats), nộp liêm.

Rachis, épine dorsale. Xương sống.

Rachitique. (Mình vóc) xâu xa ; kè có bệnh xương sống.

Rachitisme. Bệnh xương sống.

Racine. Rễ, cội rễ ; — principale, rễ bảm ; les racines qui s'étendent en terre, bảm rễ ; prendre —, bén rễ ; la — d'un mot, cội rễ tiếng ; fig., l'envie pousse de profondes racines dans le cœur, sự ghen ghét thâm vào lòng sâu lâm.

Racler. Cạo, cào, gọt, nạo, xói; —, enlever la peau, rôc; — d'un instrument, gảy dàn (cách khó nghe).

Racloir. Cái nạo; cái bàn trang.

Raclure. Mùn cạo.

Racontard. Truyền báy đặt.

Raconter. Kể lại, kể truyện, nói, nói vè; tout —, kể mọi sự trước sau; — une histoire, rõ tích; on raconte que, người ta đồn, có truyền rằng; se — ensemble, nói kháo láo.

Racornir (se). Nên cứng, nên rắn; co lại; se — à cause de la chaleur, teo lại.

Rade. Bên thuyền, nơi tàu đậu, cửa, vũng; être en —, ở cửa.

Radeau. Cái bè, mảng, bè bô; préparer un —, đóng bè, côn bè; faire commerce de radeaux de bois, buôn bè.

Rader. Gạt.

Radiation (d'un mot). Sự gác chữ; — d'un nom sur les registres, sự số tên đì; sự cung tên; — rayonnement, sự ánh sáng giại tua, sự sáng giời.

Radical (d'un mot). Cội rẽ tiếng.

Radicalement. Tuyệt, hẳn dứt, cách lợn; guéri —, đã lành, đã thật, đã thuyền bệnh, đã khỏi bệnh.

Radicelle. Rễ con.

Radié. Có ánh sáng, sáng chói, sáng loè.

Radier, rayonner. Giại ánh sáng, giập giời; —, effacer, gác (chữ), sô, cung (tên); — un caractère, gõ chữ.

Radieux, très joyeux. Vui vè; visage —, mặt mũi vui vè, mỉm cười.

Radis. Củ cải dò.

Radoter. Nói sảng, nói lú lẫn; nói bát tinh.

Radoteur. Kẻ nói lú lẫn, kẻ nói sảng.

Radouber. Chữa lại, sửa lại.

Radoucir quelqu'un. Làm cho người lòng, yên ổn; — quelque chose, làm cho ra mềm; se —, hoá nén hiền lành, người lòng giận, thìn tính, ra thuần thực; le temps se radoucit, giờ dễ chịu hơn; le vent se radoucit, ngót gió; avoir le visage radouci, nhuần mặt lại.

Rafale. Cơn giông, cơn táp.

Raffermir. Làm cho vững, thêm sức; — les courages, nói khuyên người ta ở cho vững, giục kẻ cả sợ.

Raffinage. Sự lọc đường, sự cầm đường.

Raffinement du langage. Sự nói văn hoa quá; — de supplices, những hình khổ gớm; — dans la nourriture, của ăn mĩ vị.

Raffiner. Lọc, nâu; — le sucre, cầm đường, lọc đường.

Raffinerie. Nhà cầm đường, nhà lọc đường.

Raffoler. Thích quá, mê; — de quelqu'un, yêu ai quá lẽ.

Rafraîchir. Làm cho mát; fig., — là mémoire, nhắc lại (sự gì cho ai); se —, boire, uống; se — à l'air, hóng mát; se —, avoir froid, rét trong mình, bớt sự nóng, ra lạnh lẽo.

Rafraîchissant. Mát, hay làm cho mát, mát ruột.

Rafraîchissement. Đồぬóc; prendre un —, ăn bữa rượu.

Rage. Bệnh dại; un chien qui a la —, chó dại; fig., sự giận hoảng, sự giận, sự thịnh nộ, sự mê cuồng.

Ragoût. Thịt nấu vuốt rau.

Ragoûtant. (Đồ gì) làm cho thèm ăn.

Raide. Cứng, thẳng; montagne —, núi sòn; caractère —, tính nhiệm nhặt.

Raideur. Sự cứng, sự thẳng; fig., tính thẳng.

Raidir. Nên cứng, cứng lại; fig., se —, cưỡng lại, bắt kháng.

Raie, ligne. Dòng, chì; tracer une —, kéo chì, kè hàng; —, poisson, cá đuối, * trí ngư.

Raifort, radis noir.. Củ cải đen.

Rail. Đèn bánh xe lùa di.

Railler. Nhạo, nhạo cười, nói choi nói cợt, nói ghẹo, giễu cợt, nói vui miệng.

Raillerie. Lời pha trò, lời nhạo cười; par —, cách choi.

Railleur. Hay giễu cợt, kè nói ghẹo.

Railway. Xe lùa.

Rainette, grenouille. Con nhái, con éch, con chau chuộc; prendre des rainettes, chộp éch.

Rainure. Chì.

Raisin. Quả nho, chùm nho; cueillir un —, lầy quả nho, hái quả nho.

Raison. Trí luận, trí đoán, lý, lẽ, chính lý; avoir l'âge de —, đèn tuổi khôn; j'accepte cette —, tôi lây lẽ này làm tôt, tôi phục lẽ này; suivre la —, cứ lý; trouver ou chercher des raisons, bày biện.

Raisonnabile. (Người) có trí khôn, kè có lý, hay cứ lý; (chose) —, phải lẽ.

Raisonnement. Phải lẽ, cứ lý, cách lý sự.

Raisonnement. Lê luận, lê đoán, cách luận lẽ.

Raisonneur. Luận lẽ, bàn luận, nói cứ lý; —, discuter, cãi lẽ.

Rajeunir (un objet). Sửa lại, khỉ sự lại; se —, khoẻ lại.

Rajuster. Nói lại, tiếp, vá lại; sửa lại, dọn lại.

Râle ou râlement. Sự vừa rên vừa tắt hơi.

Ralentir. Cầm lại, làm cho chậm lại; se —, chậm hon, giãn, thông thả hon.

Râler. Và rèn và tắt hơi.

Ralliement. Sự thu; sonner le —, đánh trống thu.

Rallier. Thu, gộp, hợp; — des troupes, chiêu binh; se — hội hợp; fig., hợp ý, hợp một ý; hợp cùng.

Rallonger. Làm cho dài hơn.

Rallumer. Đốt lại; fig., — la discorde, gieo lửa đốt thuận lợi; la révolte se ralluma, dâng ngụy lại dậy lên.

Ramage. Tiêng chim ríu rít, tiêng chim kêu, sự chim kêu yêng ôi; faire —, kêu ríu ra ríu rít, hót.

Ramas, tas. Đóng, trồ.

Ramassé, trapu. To vai.

Ramasser (par terre). Lặt lày, cát lày; — des grains épars, bốc bài; —, mettre en tas, thu tích, chồng chất.

Ramassis, groupe. Lũ; un — de brigands, gian đằng; un — de toutes les nations, những người hèn mạt bồi các nơi dến.

Rame. Cái chèo; à force de rames, rán mà chèo, gắng chèo; fig., mau kíp hết sức; — de papier, một xép giấy.

Rameau. Ngành cây, cành, chánh; dimanche des rameaux, ngày lễ lá.

Ramée. Đồng ngành cây đã chặt; sous la —, dưới bóng lá cây.

Ramener. Dưa vê, dưa lại; — les jambes sous les cuisses, co chân lại; fig., — l'abondance, liệu mọi sự dư dật, mới được thịnh sự lại.

Ramer. Chèo; — avec vigueur, chèo mạnh, rán mà chèo.

Rameur. Chân sào, người chèo.

Rameux. Có nhiều ngành, rậm rạp.

Ramie. Gai.

Ramier (pigeon). Chim gù ghì, gầm ghì.

Ramification. Ngành cây, rẽ cây xoà.

Ramifier (se). Ra nhiều ngành; (cây) bà xoà ou loà xoà.

Ramollir. Làm cho mềm, nhau; se —, ra mềm; fig., ra yếu điệu, nén yếu.

Ramon, balai. Chổi.

Ramoner une cheminée. Nạo ống khói.

Ramoneur. Thợ nạo ống khói.

Rampant (animal). (Giồng vật) hay bò man, bò lan ra ; plante rampante, cày bò, cây leo.

Rampe, balustrade. Cầu lon, tay vịn ; —, plan incliné, đàng trèo, đàng dốc, dèo.

Ramper. Bò, bò man ; lan ra, xoè ra, di lết bệt ; —, se faufiler, lèn vào, xen vào, mua lòng.

Ramure. Sừng hươu, chạc nai, gạc nai.

Rance. Có mùi mộc, khen khét.

Rancir. Lây mùi hôi nghỉ, có mùi hôi nghỉ, có mùi khen khét, lây mùi mộc.

Rançon. Tiền chuộc.

Rançonner. Đòi tiền.

Rancune. Sự hờn giận, sự hằn giận, sự tích oán.

Rancunier ou rancuneux. Hồi giận, kẻ tích oán, kẻ có lòng chẳng tha sự phạm đền minh.

Rang, ordre. Thứ tự ; —, classe, bậc, đàng bậc, chức, lớp ; du premier —, thượng phẩm ; — de montagnes, răng núi.

Rangé. Đỗ xếp cứ thứ tự ; en bataille rangée, quân đã bày trận, đã bố trận.

Ranger. Xếp cho thứ tự, sắp lớp, sưa sang, soạn ; — une armée en bataille, sắp quân, bài binh.

Ranimer, refaire les forces. Bồ súc, thêm súc, chừa lại ; fig., thêm lòng, làm cho ai vũng lòng, yên ổn, làm thoả ; se —, lấy sức lại ; —, revenir à soi, hoàn hồn.

Rapace. Ham của, hay trộm cướp, có tính trộm cắp.

Rapacité. Sự ham của.

Rapatrier. Đem (chở) về nhà quê.

Râpe. Cái bàn xát.

Rápê (habit). Áo cũ, áo hư thắt.

Râper. Xát.

Rapetasser. Vá lại, sửa lại.

Rapetisser. Giảm bớt, cắt bớt, chém ; se —, co lại.

Rapide (adj.). Chạy mạnh, mau kíp ; un courant —, nước chảy cuộn ; —, vif, lanh chai, chóng.

Rapide, chute ou cataracte. Thác, nơi chảy nước mạnh.

Rapidement. Cách mau kíp.

Rapidité. Sự mau kíp, sự chạy mạnh.

Rapiécer. Vá lại, mang.

Rapière, épée. Giảo búp da.

Rapine. Của trộm cướp, sự ăn cướp ; exercer la —, di ăn cướp.

Rapiner. Cướp, ăn cắp, trộm cướp.

Rappel. Sự gọi lại, sự kêu lại ; battre le —, đánh tròn thu.

Rappeler. Gọi về, đòi lại, bắt về ; fig., — ses esprits, tĩnh lại, hoàn hồn, đứng vững gan ; se —, nhớ, nhắc lại.

Rapport, revenu. Ích lợi, bồng lộc ; — d'une terre, phần lúa mình gặt ; avoir des rapports avec..., năng di lại vuối ; —, dénonciation, sự thưa, sự cáo, sự tố giác ; —, compte-rendu, sự biên đầu duỗi việc gì, sự tra hỏi ; —, convenience, sự xứng hợp, sự vừa ; loc.: par — à, về sự : sous tous rapports, tư bê, mọi đàng.

Rapporter, remettre en place. Đem về, đem lại, đưa về ; —, faire un rapport, kể mọi sự (về việc gì), thưa lại, trình ; —, dénoncer, cáo, tố, mách lèo ; —, donner des revenus, sinh lợi ; — une loi, bãi luật ; —, raconter, kể lại, nói, diễn lại, chép ; on rapporte que, người ta nói rằng, dồn tiếng, văn thanh rằng ; se — à, về, thuộc về.

Rapporteur, dénonciateur. Tháng cáo, tháng tố, tháng mách.

Rapprocher, réconcilier, giàn hoà, làm cho hoà thuận ; se —, s'appro-

cher, đèn gần, tối đèn; fig., se ré-concilier, làm lành.

Rapsodie. Sách cóp lặt tho.

Rapt. Sự cướp (người nữ).

Raquette. Bàn đá cầu.

Rare, peu commun. Hoạ hoắn, hoạ mới thây, phi thường, chẳng mày khi, có ít, chẳng nhiều; —, peu serré, thura, loāng, chẳng đặc; —, excellent, lạ, quý hoá.

Raréfaction de l'air. Sự ra nhẹ khí hơn.

Raréfier. Làm cho ra thưa; —, dépaissir (des légumes), tẩa ra.

Rarement. Chẳng mày khi.

Rareté. Sự ít, sự chẳng mày khi.

Ras, tondu. Đã chịu cạo; loc.: à — du bord d'un verre, dây giàn; l'eau arrive à — du bord de la barque, nước sát cạp thuyền; en rase campagne, noi rất quẳng khoát.

Rasade. Một cốc đầy, một chén.

Raser. Cạo, gọt; se —, cạo râu; se — la tête, cạo đầu.

Rasoir. Dao cạo; cuir à —, da mài dao cạo.

Rassasier. Làm cho no, cho ăn khói dồi, làm cho chán; se —, ăn no; être rassasié, no, no bụng, no âm.

Rassemblement. Sự hội; un —, đông, lũ, hội, bọn.

Rassembler. Thu, thu làm một (đóng, lũ); hợp, thu hợp, hội hợp; — des choses dispersées, thu, thu xếp, thu góp, tích lầy, lặt lupy (những sự bỗn đâm dây); — des soldats, tụ binh, hội binh.

Rassérénier. Làm cho bằng yên, cho yên hàn, cho bình tĩnh; le temps se rassérène, trôi thanh lại.

Rassis, calme. Yên; du pain —, bánh khô.

Rassortir. Dọn lại (xếp) dù bộ.

Rassurer quelqu'un. Làm cho vững

lòng, yên ủi, làm cho ai khỏi lo sợ; se —, bớt sợ, khỏi lo sợ, lại được lòng vững.

Rat. Con chuột, chuột đàn; — d'égoût, chuột công; gros — (qui creuse la terre), chuột đất; — musqué, chuột chù, chuột xạ ou chuột hôi; petit —, chuột nhắt.

Ratatiné. Khô héo, nhăn nhíu, còi kinh.

Rate, partie du corps. Lá lách, thăn; fig., ne pas se fouler la —, lười lính, biêng nhác, trễ tràng, dãi nọa.

Râteau. Cái bừa cào.

Râteler. Cào, cào cỏ.

Râtelier. Máng cỏ.

Rater, manquer. Hỗn.

Ratière. Cám, bẩy chuột.

Ratification. Sự ưng, sự lầy làm phải.

Ratifier. Ưng, lậy làm phải, khen, y nghị.

Ration. Lương; toucher la —, chịu lương, lĩnh lương; qui distribue les rations, kẻ phát lương.

Rationnel. Phải lẽ, hợp cùng trí tự nhiên người ta.

Rationner. Chia lương; phát lương cứ lệ đã định.

Ratisser. Nạo cỏ.

Ratissoire. Cái nạo, cái a.

Rattacher. Buộc lại, trói lại, nồi lại, kèt; se —, être proche, ở liền.

Rattraper. Theo bắt, theo kịp; — un fugitif, đuổi bắt kẻ trộn lùi.

Raturer. Xoá, sờ, gạc, gõ chử, bôi chử.

Rauque (voix). Khan tiếng.

Ravage. Sự phá phách, sự làm tối tàn, sự phá hủy.

Ravager. Phá phách, phá nát, phá hủy.

Ravaler, abaisser. Chè, hạ xuống, làm xỉ nhục; se —, làm việc không xứng đáng.

- Ravauder.** Chứa bít tất.
- Ravaudeuse.** Đàn bà chứa bít tất.
- Rave.** Củ cải.
- Ravi de joie.** Mừng rõ, nhảy mừng; êtrê — en esprit, người ngắt trí đi.
- Ravier.** Đĩa cón (dễ đỗ nước).
- Ravin.** Đàng hở, hang hở, đàng nè tại nước lũ chảy mạnh.
- Ravine.** Nước lũ, nước chảy ra.
- Raviner.** Sinh vũng, có lỗ hở.
- Ravir.** Ăn cướp, ăn cắp, bắt lây, chiêm lây; — (charmer) les oreilles, nghe êm tai; loc.: à —, tót lầm, đáo đẽ, cách lợ lùng.
- Raviser (se).** Đòi ý, trả lòng, đem ý về đàng khác.
- Ravissant,** charmant. Vui, hay lầm; chant —, bài hát hay lầm; campagne ravissante, cánh đồng dễ coi.
- Ravissement, extase.** Sự ngắt trí đi.
- Ravisseur.** Kẻ cướp người nữ; kẻ kêu lôi.
- Ravitaillement.** Lương thực, các đồ trữ dưỡng; empêcher le — de l'ennemi, hâm lương quân giặc.
- Ravitailler.** Liệu lương thực.
- Raviver le feu.** Đốt lửa; — la colère, trêu giận; — les pleurs, làm cho chảy nước mắt ra.
- Rayé,** marqué de raies. Đã kè; —, effacé, đã gác.
- Rayer,** marquer de raies. Kẻ, vạch hàng, kéo chỉ; —, effacer, xoá, gạc, sô, cung; — un nom des registres, cung tên, sô tên.
- Rayon,** tiroir. Ô; — d'une roue, cám xe; — de lumière, ánh sáng; — du soleil, ánh sáng mặt trời; exposer quelqu'un aux rayons du soleil, già hiếu; un — de cercle, bán kính; un — de miel, tầng ong, tầng mật ong.
- Rayonnement.** Sự ánh sáng giại tua, sự sáng giới.
- Rayonner,** lancer des rayons. Sáng chói, giáp giới, giại ánh sáng; — de joie, mừng rõ, có mặt vui mừng.
- Razzia.** Sự cướp (hết các đồ và các giống vật).
- Réaccoutumer (se).** Tập lại, làm cho quen một lần nữa.
- Réaction.** Sự chống trả; —, changement, sự ra khác, sự đổi ý.
- Réadmettre.** Nhận lại, cho vào một lần khác.
- Réadmission.** Sự nhận một lần nữa.
- Réagir.** Chống trả, chống lại, giữ mình cho khỏi; trả lòng, đổi ý.
- Réalgar.** * Thủ et hung hoàng.
- Réaliser.** Có thật; — une chose, làm cho thành việc; se —, hoá ra, xây dênh, nên thành việc.
- Réaliste.** Kẻ vẽ (ou kè) như thật sự.
- Réalité.** Sự có, sự thật; en —, thật như vậy, thật sự.
- Rébarbatif (visage).** Mặt de, mặt mũi dữ tợn, khó coi.
- Rebâtir.** Xây lại, lập lại, làm lại; — une maison, xây nhà lại.
- Rebattu, répété.** Đã nói đi nói lại cho ngấy tai.
- Rebec,** violon à trois cordes. Tam huyền.
- Rebelle.** Giặc, kẻ nghịch, phản ngụy, bội nghịch, bội bạn; loài cây cao, binh sói.
- Rebeller (se).** Làm ngụy, làm giặc, phản tác, hưng loạn.
- Rebellion.** Sự khởi ngụy, sự làm loạn sự phản ngụy; la — surgit, dậy lên loạn.
- Reblanchir.** Làm cho trắng, giặt lại; — une maison, quét vôi lại.
- Rebondi (visage).** Mặt mũi béo đầy.
- Rebondir.** Nảy lên, vot lại, bật lại, chẳng chịu.
- Rebord.** Lợi; — d'une barque, xà lỳ.

Reboucher. Bít lại, lắp lại, dút nút lại, bung lại.

Rebours (à). Trái, ngược, cách lện thứ tự, trái phép, trái thói.

Rebouteur. Người có tài chữa sái cánh, v. v.

Rebrousser chemin. Lui lại, trở về, à rebrousse-poil, ngược, trái.

Rebuffade (recevoir une). Chẳng được như lời xin.

Rebut. Nhũng đồ vật đã bỏ đi ; mettre au —, bỏ đi, vứt đi, chê.

Rebutant. Khó chịu, khó làm, khó lòng.

Rebuter, chasser quelqu'un. Đuối ra ; — décourager, nói gặng ra, khuyên dừng, làm cho đổi ý ; se —, ngã lòng, sòn lòng.

Récalcitrant. Bất trị, khó bảo, cương lại.

Récapituler. Soát lại, khảo lại, tóm lại.

Recéder. Trả lại, nhường.

Recéler. Giấu, chừa, cho ăn nhò, giũ kín ; — des voleurs, trùm dưới kẽ trộm cướp.

Recéleur. Ông già, oa trù, kè chừa, kè trùm dưới.

Récemment(adv.). Mới, khi nay, chưa bao lâu, vừa rồi.

Recensement. Sự điểm, sự lên số ; faire le — du peuple, lên số nhân danh.

Recenser. Làm số, lên số, điểm.

Récent. Mới, mới có, mới xảy ra.

Récépissé. Chữ nhận, tờ nhận, tờ biên lai.

Réceptacle. Nơi chứa chôn mà ăn nau.

Réception. Sự chịu trọ ; sự đón rước.

Recette. Tiền thâu ; — en argent, tiền góp.

Recevable (raison). Lẽ lày làm phải ; excuse —, lời nói chữa minh cũng có lý mà chịu được.

Receveur. Kê thu góp, kê thu lại ; — des impôts, kê thu thuế.

Recevoir. Được, chịu, chịu lây, nhận lây ; — des hôtes, chịu khách, tiệc, dòn rước, cho trú nhà mình ; — des présents, chịu lây của lễ ; — des coups de rotin, phải dòn, chịu roi ; — une blessure, bị dâu, phải dâu ; — des louanges, được lời người ta khong khen ; — (quelque chose de bas en haut), hứng ; — quelqu'un dans une chute, đỡ ai ngã ; — les ordres sacrés, chịu chức ; — le baptême, chịu phép rửa tội ; —, contenir, đựng được.

Rechange (habits de). Áo thay.

Recharger une arme à feu. Nạp súng lại.

Réchaud. Hoả lò ; grille de —, rè hoả lò ; — à encens, lư hương.

Réchauffer. Hâm, làm cho ấm lại, áp lại ; — les courages, thêm lòng, bồi sức lại ; se — (v. n.), ra hâm, lại nóng ấm.

Rechausser. (v. g. un arbre). Nâng cây, vun đất vào gốc cây.

Rêche, rude au toucher. Sù sì, su si.

Recherche. Sự tìm tòi, sự tra hỏi, sự suy xét ; vétu avec —, kè ăn mặc từ tè lầm ; — dans le langage, kiều nói văn hoa quá.

Rechercher. Tìm, tìm kĩ, tìm nã ; — avec soin, quàng hành tâm nã ; — des voleurs, đuổi kè trộm ; — en interrogeant, hỏi han, tra xét, suy xét ; — des honneurs, tham chức quyền.

Rechigné (air). Mắt mũi khó coi, câu mày, mặt nhặt nhiệm.

Rechute. Sự ngã lại, lại mắc phải ; faire une — (maladie), lại ngã phải bệnh.

Récidive. Sự phạm tội một lần nữa, sự ngã phạm tội luân.

- Récif.** Hòn đá, hòn sạn.
- Réciipient.** Bình, bình đựng.
- Réciprocité.** Sự cùng nhau.
- Réciproque.** Thuộc về nhau, cùng nhau, cho nhau, dồi nhau.
- Récit.** Bài kể truyện.
- Récitatif.** Cung đọc tron.
- Récitation.** Sự đọc lớn tiếng, cách đọc.
- Réciter.** Đọc, đọc ôn, đọc thuộc lòng ; — son chapelet, lẵn hạt ; — des prières, đọc kinh.
- Réclamation.** Tiếng kêu trách, sự dồi xin.
- Réclame.** Sự rao dở bán, bài khen (thường chép vào nhật trình).
- Réclamer** quelque chose. Đòi xin, kêu ; — (demander) un secours, cầu cứu ; se — de, nhờ.
- Reclus,** solitaire. Tu hành, bờ vàng v.v.
- Réclusion,** prison. Tù rạc, ngục ; —, solitude, nơi làm tu hành.
- Recoin.** Xó, góc.
- Recoller.** Dán lại (dỗ gi dã bặt), gắn lại.
- Récolte.** Vụ, lúa gặt, sự gặt lúa ; la — dù 5e mois, vụ tháng năm, vụ chiêm, vụ hạ ; la — dù 10e mois, vụ tháng mười, vụ mùa, vụ đông.
- Récolter** le riz, le blé. Gặt lúa ; — des fruits, lấy quả, trảy quả ; — la canne à sucre, chém mía ; — des arachides, des patates, bối lạc, dào khoai ; — des légumes, hái rau ; — des haricots, hái đậu, lấy đậu ; — le maïs, bẻ ngò.
- Recommandation.** Lời khen bênh.
- Recommander** quelqu'un. Nói khen, nói bênh, khong khen, khen bênh ; — de faire quelque chose, khuyên bảo, xui giục làm việc gì.
- Recommencer.** Bắt đầu lại.
- Récompense.** Phần thưởng, giải, phần thưởng ; recevoir une —, được thưởng ; distribuer des récompenses, phát giải, phát phần thưởng.
- Récompenser.** Thu thưởng, thưởng cho ; — chacun selon ses mérites, trả công cho người nọ, phạt cho xứng người kia.
- Recomposer.** Làm lại, đặt một lần khác.
- Recompter.** Soan lại, đếm lại, tính lại.
- Réconciliation.** Sự làm hoà lại, sự làm lành.
- Réconcilier.** Giàn hoà, làm cho hoà thuận ; làm cho lại được nghĩa ; se —, làm lành.
- Reconduire.** Đưa lại, đưa chán ; — des hôtes, tiễn.
- Réconfort,** consolation. (Sự gì) yèn ủi, điều gì dứt đỡ.
- Réconforter.** Bổ sức, thèm sức ; —, consoler, yên ủi.
- Reconnaisable.** Nhận được, dễ nhận.
- Reconnaissance,** gratitude. Sự biết ơn ; une —, tờ nhận ; aller en —, di nhận dắt, di do thám, di do mật.
- Reconnaisant.** Biết ơn, báo ơn, trung hiếu ; se montrer — tỏ ra lòng biết ơn ai.
- Reconnaitre.** Nhận biết (mặt ai) ; —, avouer, chịu (tội), thú, xưng, chàng chối ; — un biensait, biết ơn ; — une dette, nhận nợ ; — une erreur, xưng mình đã lầm lõ ; se —, revenir à soi, tình lại, hoàn hồn, hồi lại.
- Reconquérir.** Lấy lại, được lại ; — la faveur, lại được nghĩa (on) cùng ai.
- Reconstituer.** Lập lại, dựng lại, tu tác lại.
- Reconstruire.** Xây lại.
- Recopier.** Biên lại, sao tă, viết lại ; — mot-à-mot, sao từng tiếng một.
- Recoquiller.** Cuộn như ốc.
- Recoudre.** Vá, khâu lại, câu lại.
- Recourbé.** Cong, dã uốn cong lại, co quắp.

Recourber. Uôn cong lại, vít, co, co quắp.

Recourir à... Nhờ (quyền); chạy đến cùng ai, xin lòng nhân từ ai.

Recours, refuge. Sự chạy đến nhờ (ai); avoir — contre quelqu'un, có thể kiện ai.

Recouvrer. Được lại; — des forces, lấy sức lại; — (des impôts, etc.), thu (thuê), thu góp.

Recouvrir, cacher. Giấu, che; — une maison, lợp lại.

Récréatif. Vui, hay giải trí, hay giải phiền.

Récréation. Giò nghỉ, sự di chơi.

Récréer (se). Choi, giải trí, dường nhàn.

Recrépir. Quét vôi lại.

Recreuser. Đào lại, đào sâu hơn.

Récrier (se). Chóng cãi, phản phô.

Récrimination (en justice). Sự phản toạ.

Récrire. Viết lại, viết thư lại.

Recroqueviller (se). Co lại, co quắp.

Recrudescence. Sự ra mạnh hơn; — de la maladie, bệnh hoàn nguyên.

Recrue. Linh mới.

Recruter (des soldats). Mộ binh, tuyển binh, tụ binh, chiêu binh.

Recruteur (officier). Quan tụ binh; kè chiêu binh.

Rectangulaire. Có hình vuông, có hình trực diện.

Recteur, chef. Kè cai, kè áp, kè làm đầu.

Rectification. Sự sửa lại, lời chừa.

Rectifier. Sửa lại, chừa, tu tác lại.

Rectitude. Sự ngay, sự công chính; — d'esprit, trí đoán chắc chắn.

Recto tono. Cung bằng, cung dọc.

Reçu (un). Tờ biên nhận, tờ biên lai.

Recueil. Sách cóp điếu gì đã lặt l่าย.

Recueillement (de l'âme). Sự suy ngẫm.

Recueillir, récolter. Được, chịu lây, hái, lầy; — de l'eau d'en haut, hứng lây nước; fig., — des raisons, thu lây nhiều lể; se —, suy nghĩ trong minh, mảng lo (sự gi).

Recuire. Nâu lại.

Recul (d'un fusil). Súng giật lại.

Reculade. Sự lui, sự trốn, sự phải thua.

Reculé, éloigné. Xa xôi, xa lăm.

Reculer. Lui, lui lại, lui chân lại; forcer à —, bắt lui lại; —, differer, giàn, lấn lứa.

Reculons (à). Cách ngược, trái.

Récusable (témoin). (Chứng) chịu chối được.

Récuser. Chẳng ưng, chẳng chịu, chối, kiêu; se —, lày lê gì mà kiêu, kiêu.

Rédacteur (d'un journal). Kè chép nhật trình.

Rédaction. Sự chép, sự kè (truyện gì).

Redan. Mang cá.

Reddition. Sự nộp, sự thủ; — de comptes, sự trình số.

Redemander. Đòi lại, xin lại.

Rédempteur. Chúa cứu thế, đảng chuộc tội thiên hạ.

Rédemption. Sự chuộc, sự cứu chuộc; la — du monde, sự Đức Chúa Jésu chuộc tội cho thiên hạ.

Redescendre. Lại xuống; — quelque chose, lại bồ cái gì xuống.

Redeuable. Kè mắc nợ, kè đỗ chịu ơn.

Redevance. Nợ, công nợ, nợ nần.

Redevenir. Lại nên; — fort, khoẻ lại như trước; — riche, lại nên giàu có phú quý.

Rédhibitoire (vice). Vết kín (chứng kín) làm cho việc mua bán chẳng nên thành.

Rédiger. Viết, chép, biên.

Rédimer (se). Chuộc mình, chữa mình.

Redingote. Áo bịt ván.

Redire, répéter. Nói lại ; —, rapporter, kê lại ; trouver à —, chê, trách.

Redite, répétition. Sự nói đi nói lại.

Redondance. Tiếng dư dật.

Redonner. Ban lại, cho một lần nữa.

Redorer. Thiếp lại, xuy vàng lại, mạ vàng lại.

Redoubler. Gặp hai, xếp đôi ; — un mot, đặt chữ trùng.

Redoutable. Đáng người ta sợ hãi.

Redoute. Đồn lũy, thành lũy.

Redouter. Sợ, sợ hãi, sợ khiếp, e sợ ; — la mort, sợ khiếp sự chết.

Redresser. Uốn lại, uốn thẳng lại ; se —, revenir à un premier état, bật lại ; se — contre les difficultés, cõi tình phá bì.

Réduire, diminuer. Bớt, giảm bớt ; —, dompter, trị ; —, contraindre, ép, ép uồng, bắt.

Réduit, retraite. Nơi vắng vẻ, nơi kín ; —, mauvaise maison, nhà lêu, gác.

Réédifier. Xây lại, lập lại.

Rééditer. In lại, in lần thứ hai, v. v.

Réel. Có thật, thật sự, chẳng giả.

Réellement. Thật, thật như vậy, hẳn thật, cách chẳng giả.

Refaire. Làm lại ; —, réparer, sửa lại ; se —, khoẻ lại.

Réfection. Bữa, bữa nước.

Réfectoire. Nhà com, nhà chè.

Référence. Tờ khen.

Référer. Kê lại, trình việc ; se —, s'en rapporter, nhường cùng chiều theo ý người khác.

Refermer. Đóng lại.

Referrer. Bịt sát lại ; — un cheval, bịt móng ngựa lại.

Réfléchi, circonspect. Có ý tứ, cẩn thận, khôn ngần, sâu sắc, nghiêm, biệt nghĩ.

Réfléchir. Suy nghĩ, nghĩ lại.

Reflet. (Sự ánh sáng) giại lại.

Refléter. Giại, giại lại, chói lại.

Refleurir. Nở hoa lại, nở nang lại ; fig., thịnh vượng lại.

Réflexe. Đôi lại.

Réflexion, méditation. Sự suy nghĩ, sự nghĩ lại ; faire des réflexions; suy, nghĩ, tưởng.

Refluer. Chảy lên, chảy ngược.

Reflux. Nước dòng, chiều nước xuông.

Refondre. Đúc lại ; sửa lại cả, làm lại từ đầu đến cuối.

Réformateur. Kê sửa lại, kê sửa day, kê tu tác lại, kê lập phép sửa nết.

Réformation. Sự sửa lại, sự tu tác lại.

Réformé. Kê (người ta) không nhận.

Reformer. Sửa lại, làm lại như nguyên cựu ; tu tác lại.

Réformer. Giảm bớt, không nhận ; se —, sửa mình lại.

Refouler. Ép lại, giày dập lại ; — l'en-nemi, theo đuổi giặc.

Réfractaire. Cứng cỗi, bất khẳng.

Réfracter. Bé ánh sáng, chiều ánh sáng lại.

Réfraction de la lumière. Sự ánh sáng chiều lại.

Refrain. Câu chung.

Refréner. Tra khớp ; — ses passions, hâm, dẹp tính xác thịt.

Réfrigérant. Mát, hay làm cho mát.

Réfringent. (Sự gì) bế ánh sáng.

Refroidir. Làm cho ra nguội, làm cho mát ; se —, nguội ra, bớt nóng ; ra lạnh lẽo.

Refroidissement. Sự mát mẻ, sự rét ; fig., sự bớt lòng sốt sắng về sự gì.

Refuge. Nơi ẩn minh, nơi chắc mà ẩn nhở ; un —, nơi bầu chúa (nhà thờ) luật cấm bắt kê vào dày.

Réfugié, exilé. Kê tròn, kê chạy tìm nơi chắc chắn.

Refugier (se). Tròn đèn, tròn đèn nơi bầu chúa, chạy đèn.

Refus. Sự chối, sự chẳng chịu ; es-suyer un —, chẳng được như lời xin.

Refuser. Chối cãi, chẳng ưng, chẳng cho, chẳng chịu ; — par un signe de tête, lắc đầu.

Réfuter. Bác lẽ, bắt lỗi bác lỗi, chống cãi, cãi trả.

Regagner. Được lại ; lấy lại ; — sa maison, lại về nhà ; — les bonnes grâces de quelqu'un, lại được nghĩa cùng ai ; — des forces, lấy sức lại.

Régal. Tiệc, bữa ăn, bữa ăn ngon ; jour de —, ngày ăn tiệc.

Régaler. Đón tiệc ; se —, ăn no.

Regard, vue. Con mắt ; un —, trông một cái ; — terrible, mắt trừng trộ ; attirer les regards, làm cho người ta trông đèn minh ; loc. adv. : en — de, ngang bèn kia.

Regardant, avare. Bón sén, chát dạ, chát b López ; très —, hè tiện.

Regarder. Xem, trông, nom, nhìn ; — à la dérobée, liếc ; — par un trou, ròm ; — à travers une fente, rò qua ; — en fermant un œil, nheo ; — fixe le soleil, nhìn trừng trừng mặt lỗi ; — devant soi, trông trước mặt, trông xa ; — derrière soi, trông lại dang sau, trông quái lại, doái lại ; — en haut, trông lên, ngửa mặt lên ; — de haut en bas, trông xuống ; — de tous côtés, trông chung quanh, coi từ bể ; — (être tourné vers) l'orient, về hướng đông ; —, concer-ner, thuộc về ; cela vous regarde, đây là chính việc ông ; cela ne vous regarde pas, việc ấy không thuộc về anh ; chẳng can gì đèn anh ; — comme, lày làm, kể là như.

Régates. Đá m đua thuyền, sự đánh trận thủy chơi.

Régénérer. Làm sống lại ; sửa lại, tu tác lại.

Régent. Quan phủ chính (chánh).

Régenter. Trị.

Régicide. Tội giết vua.

Régie. Sự coi sóc, sự cai, sự áp việc gì cho người khác.

Regimber. Co iại, cưỡng lại, kháng cự, bắt kháng.

Régime, manière de vivre. Mực riêng ăn uống ; — de bananes, de coco, d'arèques, etc., buồng chuối, dừa, cau, v.v.

Régiment. Cơ, cơ binh, vệ binh.

Région. Miền, phuong ; xứ, đất, quang đồng ; une — très fertile, xứ giàu lâm.

Régional. Thuộc về phuong, thuộc về xứ ; từng miền, từng phuong ; concile —, công đồng các giám mục một xứ.

Régir. Trị, cai trị, cai quản.

Régisseur. Kê coi việc, kê áp việc gì (thay chúa).

Registre. Sổ, sổ sách ; inscrire au —, biên vào sổ ; effacer un nom des registres, cung tên, sổ tên.

Règle, règlement. Luật phép, khuôn phép, méo mực ; observer la —, giữ phép ; les règles (de la grammaire), méo.

Règle à tracer des traits. Cái thước, thước kẻ ; remarquer les irrégularités d'un plan à l'aide d'une règle, dùng thước mà xem những nơi vay vò ; — de trois simple, phép tam số đơn ; — de trois composée, phép tam số kép ; — d'intérêt, méo tinh lâi ; — de société, méo sai phòn.

Réglé (homme). Người có tính nét, có mực, hay giữ phép.

Règlement. Phép, khuôn phép, lề luật.

Réglementaire (subs.). Người giữ hiệu, kê giữ giờ ; (adj.), điều gì đã định phép buộc.

Régler. tirer des lignes. Kè, kè giày, vạch hàng, kéo chỉ; —, poser un règlement, định, lập phép; — sa vie, sira nét ăn ở cho phải lẽ tự nhiên; — ses désirs, hâm minh; — salangue, giữ lưỡi; — ses dépenses, định số phi tốn; — un différend, xù việc, phàn xù, xù kiện; — un compte, hòn số cho xong, biên công cã; — une horloge, bát đồng hồ theo mực; se — sur les bons exemples de son père, ăn nói có nét na nghiêm trang như cha mình.

Réglette. Thước con.

Réglisse. Cam thảo.

Règne. Đời vua; sous le — de Tự Đức; đời vua Tự Đức, đang khi vua Tự Đức trị nước.

Régnier. Cai trị, trị nước, làm vua.

Regorger. Chảy tràn ra; — de richesses, giàu có lắm, có của dư dật vô số.

Regret. Sự tiếc, sự phàn nàn; à —, cách ép uồng, trái ý mình, khổ lòng.

Regrettable. Đáng tiếc, đáng phàn nàn.

Regretter. Tiếc, thương tiếc, phàn nàn; — une faute, ăn năn tội.

Régulariser. Ra mực, lập phép; bắt theo phép.

Régularité, ordre. Thứ tự; sans —, bậy bạ, lỗ mổ.

Régule, antimoine.* Ông trách *ou* được tài.

Régulier, conforme à la règle. Cứ phép, cứ lệ; —, diligent, hay cứ mực.

Régulièvement. Thường, cứ phép chung.

Réhabiliter. Liệu cho ai lại được tiếng thơm như trước.

Rehausser. Nâng lên, nhắc lên; — l'éclat, làm cho sang trọng hơn.

Réimposer. Lại bỏ thuế, đánh thuế nặng hơn.

Réimprimer. In lại.

Reine. Bà hoàng hậu, nữ vương; — mère, bà cuộc mẫu; bà hoàng thái hậu; — grand'mère, bà thái hoàng thái hậu; — (au jeu d'échecs), hoàng hậu.

Reine-marguerite, fl. * Cúc hoa.

Reins. Con thận, nội thận; mal aux —, đau lưng; poursuivre quelqu'un l'épée dans les —, đuổi theo ai, đuổi bắt ai.

Réinstaller. Lắp lại, sửa lại.

Réintégrer. Liệu cho ai được làm việc như trước.

Réitérer. Làm lại, nói lại; — un ordre, dạy bảo một lần nữa.

Rejaillir. Nảy lên, vọt lên.

Rejet, exclusion. Sự từ chối, sự chàng nhận.

Rejeter, jeter de nouveau. Ném lại, bắn lại, phóng lại; — le pan de sa robe sur l'épaule, khoác vạt áo; —, chasser, đuổi ra, bỏ ra; —, refuser, chối, từ bỏ, chàng nhận, chàng nghe; —, des prières, khinh dè (không nghe) lời cầu xin; —, vomir, thò ra, giở ra; — (renvoyer) à un autre jour, giãn dèn ngày khác; — le sang par la bouche, giò huyết, thò huyết.

Rejeton, jet. Mâm cà ; —, descendant, con cái, con cháu.

Rejoindre, joindre de nouveau. Nối lại; —, atteindre, theo kịp, gặp.

Réjouir. Làm cho vui, vùa ý, vùa thích; se —, vui mừng, lây làm vui, thích sự gì.

Réjouissance. Sự vui chơi; jour de —, ngày lễ, ngày mừng.

Réjouissant. Hay làm cho vui chơi.

Relâche, repos Sự nghỉ, sự giải trí, sự hoàn việc; travailler sans —, di

như mắc cùi; un point de — (un port), cửa, nơi tàu đậu.

Relâché. Đã nói, đã chịu buông lỏng; homme de mœurs relâchées, dĩa hoang dảng buông tuồng; morale relâchée, lý doán rộng quá.

Relâcher. Nói, buông, dong, mở; — son esprit, buông trí, giải trí; — un arc, rủi dây cung, hạ dây cung.

Relais de chevaux. Nơi thay ngựa; — de poste, trạm; chevaux de — ngựa mới.

Relancer. Giục đi giục lại; — un cerf, theo bắt con nai.

Relaps. Kẻ lại ngã phạm tội.

Relater. Biên, viết; chép vào sử kí; il est relaté dans l'histoire, trong sử kí đã chép rằng.

Relatif, qui a rapport à. Thuộc về, tùy tòng, hợp cùng; —, proportionnel, hợp cùng, vừa.

Relation, liaison. Sự thông công, sự dì lại, sự quen thuộc; —, récit, truyện, tích truyện.

Relativement. Tùy, mặc dù, cách hợp thế nào.

Relayer. Thay ngựa; se — (se remplacer), thay nhau.

Relégation (peine de la). Án lưu đày, sự phải đày nơi nào.

Reléguer, éloigner. Bỏ đi, từ bỏ; —, exiler, đày, lưu đày.

Relent. Mùi khen khét, mùi hôi.

Relevailles. Sự làm phép cho đàn bà mới sinh đẻ.

Relevée. Chiếu hôm, buổi chiếu.

Relèvement. Sự xây lại, sự lập lại, sự dựng lại; — moral, sự sửa nett mình.

Relever, mettre debout. Đặt lên, nhắc lên; — un mur, xây tường lại; — une statue, dựng tường lại; — la tête, ngửa mặt lại; — quelqu'un étendu à terre, nâng rắc kè nằm;

fig., — les courages, làm cho vũng lõng; — la gardé, sỉ nhau mà canh, lĩnh canh; — d'un serment, tha sự gì đã khấn; ne — de personne, chẳng chịu phép ai; ăn ở mặn ý thong dong minh; se —, đứng dày lại, chối dày.

Relief (en). Nỗi.

Relier, lier de nouveau. Buộc lại, nồi lại; — des livres, đóng sách.

Relieur. Thợ đóng sách.

Religieux (subst.). Thầy dòng; se faire —, vào nhà dòng.

Religieux (adj.). Có lòng ngoan đạo, sùng phong, chín đạo; — observateur de, kè ở hết lòng mà vâng lời mà giữ luật; objet —, đồ gì dùng trong nhà thờ.

Religieuse (subst.). Bà dòng, bà mụ, người chị em.

Religion. Đạo, giáo; la — du Maître du ciel, Thiên Chúa thánh giáo, đạo Đức Chúa Lời.

Reliquaire. Hộp đầu thánh.

Reliques (des Saints). Đầu thánh, xương thánh.

Relire. Đọc lại, xem lại.

Reliure. Nghề (sự) đóng sách.

Reluire. Sáng chói, sáng ra, sáng soi, giải ánh sáng, nháy nháy.

Remâcher. Nhai lại; fig., suy di ngâm lại, nói di bão lại.

Remanier. Đổi, thay, sửa, sửa lại, sửa sang.

Remarier. Cải giá, tái giá.

Remarquable. Đáng người ta coi, qui trọng, sang trọng.

Remarque, observation. Lời dạy bảo, lời quở trách; —, note, đầu.

Remarquer, observer. Suy xét, thầy, có ý tú mà xem, xem; —, faire une remontrance, trách, dạy bảo, quở; —, prendre note, đánh dấu.

Rembarquer. Đem xuống tàu (thuyền)

một lần khác ; **se** —, xuồng tàu một lần nữa.

Rembarrer quelqu'un. Nói chặn ra, bung miệng lại.

Remblayer. Đắp, dập đất.

Remboiter. Nắn, bóp nắn, rút.

Rembourrer. Dồi bông (hay là giòng khác).

Rembourser. Giả (trả) nợ, giả bạc, đèn.

Rembrunir (**se**) Mắt buồn ; le temps se rembrunit, dở giời.

Remède. Thuốc, vị ; — chinois, thuốc bắc ; — annamite, thuốc nam ; — fortifiant, thuốc bổ ; — efficace, thuốc linh nghiệm, thuốc hay ; prendre un —, uống thuốc.

Remédier. Chữa, lây thuốc mà chữa.

Remémorer. Nhắc lên ; **se** —, nhớ.

Remercier. Lời tạ ơn, lời đội ơn, lời cảm ơn, sự giả ơn.

Remercier. Giả ơn, tạ ơn, cảm ơn, đội ơn ; cadeau pour —, sêu, sêu tête.

Réméré (vendre à). Bán đợt.

Remettre. Đặt, xếp lại ; — une dette, giảm nợ, tha nợ chước nợ ; — de la main à la main, trao trong tay, chuyên tay ; — au lendemain, lần lữa, tri hoãn, bây giờ ; **se** — (d'une maladie), khỏi bệnh, dang bớt bệnh ; **se** —, se souvenir, nhớ, mới nhớ ; s'en — au jugement de quelqu'un, phó mặc ý ai xử.

Réminiscence. Sự nhớ lại, trí nhớ.

Remis, remboité. Đã nắn rồi ; —, rétabli en santé, đã khỏi bệnh ; —, rassuré, lại được yên lòng ; —, pardonné, đã (được) tha.

Remise, hangar. Xưởng để xe, xưởng để đồ ; — d'argent, hời giá, sự chước nợ, tha nợ.

Remiser. Để trong xưởng, vào xưởng.

Rémissible (faute). (Tội gì) có thể tha được.

Rémission. Sự tha, on tha, xịt tha tội, sự giải tội, sự dung thư.

Rémittente (fièvre). Bệnh sốt có cơn.

Remonter. Lại lên ; — un courant, đi ngược ; — une montre, vặn đồng hồ quí ; — une horloge, vặn dây, kéo dây ; fig. — le courage de quelqu'un, làm cho ai lai được vững lòng.

Remontoir. Chia khoá liền (vặn đồng hồ quí).

Remontrance. Lời bảo, lời khuyên.

Remontrer. Cho xem lại ; —, donner des avis, dạy bảo, quở trách ; **se** —, suy trong trí khôn.

Remords. Sự lương tâm trách kẽ có tội ; éprouver des —, lương tâm cắn rứt.

Remorquer. Dòng tàu, kéo dây tàu.

Remorqueur. Tàu dắt, tàu dòng tàu khác.

Rémouleur. Kẽ làm nghề mài (dao. v. v.) ; thợ mài.

Remous (des eaux de la mer). Biển lồng gió cả sóng.

Rempailler. Đan (rom, rạ, lá, v. v.).

Rempart. Đồn, lũy, thành.

Remplaçant. Kẽ đã đặt mình thè kẽ khác.

Remplacer, mettre à la place. Đặt thè, thay vì ; — quelqu'un, thè vị, thay ; —, succéder à, thè vị, nỗi quyên, theo sau.

Rempli. Đầy, đầy đầy.

Remplier. Gặp hai, giàu lại.

Remplir. Làm cho đầy, cho lọn ; дол cho đầy ; — complètement, дол cho đầy vực, fig., — son devoir, làm việc bậc minh cho lọn, — une promesse, giữ lời hứa.

Remplissage, inutilités. Tiềng dệm, tiềng dư.

Remporter. Đem về, cất về.

Remplumer (sè). Lại mọc lông ; fig., lây sức lại ; thay những sự đã mất.

Remuant, sans repos. Chẳng yên được, mò máy.

Remue-ménage. Sự hỗn hào, sự xôn xao.

Remuer. Đánh động, lắc lắc, lung lay ; — les cœurs, làm cho động lòng ; — les lèvres, nhóp nhép miệng ; être remué, động lòng ; se —, se rouler, trăn trọc.

Rémunérateur (travail). (Việc gì) hay sinh lợi.

Rémunerer. Thuêng, trả bạc, trả công, lõi của lại.

Renâcler. Kịt mũi.

Renaître. Chịu sinh lại, sống lại ; — par le baptême, sinh lại bởi phép rửa tội.

Renard. Con cáo, con cầy.

Renchérir. Giá đắt hơn.

Rencontre. Sự gặp, sự giáp mặt ; aller à la — de quelqu'un, đi dón ai ; —, bataille, trận, sự chiến trận.

Rencontrer. Gặp, dón, rước ; — l'en-nemi, giáp địch, giao tranh, giáp trận.

Rendement de la terre. Lúa thóc, màu mő ; — de l'argent, phần lãi.

Rendez-vous. Hội, nơi đã chỉ mà gặp nhau ; donner un —, chỉ nơi mà giáp mặt nhau.

Rendormir (se). Ngủ lại, ngủ mệt, lùi lùi buồn ngủ.

Rendre. Trả, trả lại, nộp ; — à chacun ce qui lui est dû, trả công cho ai này cho công bằng ; fig., tôn kính ai này cho xứng đáng ; — témoignage, làm chứng ; — quelqu'un meilleur, làm cho ai sủa tinh nết ; — l'âme, chêt, chêt bệnh, sinh thì, qua đời ; se —, aller à, đi, sang, bước đi ; se —, se livrer, nộp mình ; se — au sentiment de quelqu'un, họp một ý cùng người nào ; se — aux avis de quelqu'un, nghe lời nhủ bảo.

Renégat. Kẻ bỏ đạo.

Rênes. Dây cương ; lâcher les —, phóng cương.

Renfermé (sentir le). Có mùi mộc, có mùi khen khét.

Renfermer, enfermer. Đặt trong, tra vào, bô vào, giam, rót vào ; —, contenir, đựng, kiêm ; fig., — beaucoup de choses en peu de mots, tóm nhiều sự trong mấy lời văn tắt.

Renflement. (Cái gì, nơi gì), sưng lên, sự nỗi ; nơi cao.

Renfler. Sưng lên, nỗi, chương lên, phồng ra.

Renforcer. Bô sức lại, thêm sức, làm cho vững.

Rengager (se). Đặt tên một lần khác (mà làm linh dù mây năm).

Renfrogner (se). Cau mặt lại.

Fengainer. Xô gươm vào vò.

Rengorger (se). Đì kiêu kì, lây minh làm trọng.

Renier. Chồi, chồi chằng muôn nhện ; — son père, từ cha ; — sa religion, bô đạo, chồi đạo.

Renifler. Hít.

Renne. Loài con nai giẹp sừng.

Renom, renommée. Danh, tiếng, danh tiếng ; bon — danh thom ; mauvais —, tiếng xấu.

Renommé. Có tiếng, có danh tiếng, thi danh, công danh ; (en mauvaise part), có tiếng xấu, xấu danh.

Renommer, réélir. Bầu lại, chọn lại.

Renoncer, se désister. Từ, từ bỏ, lia bô ; — à la gloire, chê chằng xem sao danh tiếng ; — au démon, bô ma quỉ ; — à une dette, bô nợ, tha nợ.

Renonciation. Sự bô, sự nhường, sự từ, sự để lại.

Renoncule, fl. * Bà địa hoa.

Renouée, pl. * Ô thê ca.

Renouer. Buộc lại, thắt nút lại, nôi ; fig., — amitié, làm lành, kết nghĩa lại.

Renouveau. Xuân mới.

Renouveler. Sửa lại, làm mới lại, khử lại, tu tác lại.

Rénovation. Sự tu tác lại, sự làm mới lại, sự tái tạo, sự lập lại.

Renseignement. Chứng tích; donner un — (*ou*)

Renseigner. Tỏ ra, tỏ cáo, chỉ dẫn, chỉ, đem chứng tỏ.

Rente, revenu annuel. Lãi hàng niên; — viagère, thuê chịu cho ai cho đến khi người ấy chết; — perpétuelle, thuê chịu vạn代.

Rentier. Kẻ ăn vào của mình; kẻ bờ nhung.

Rentrée. Sự trở về, sự lại vào.

Rentrer. Trở về, lại vào, lại dèn; — chez soi, trở về nhà; — en possession, lại được của gì; — en soi-même, cảm trí lại; — en grâce, lại được nghĩa cung.

Renverse (*à la*). Chồng, ngã; tomber —, ngã xuống, ngã ngửa.

Renverser, détruire. Rối, đỗ xuống, đánh đổ; — une maison, phá nhà; — mettre les pieds en l'air, chổng, trả ngược, sắp xuống, úp lại; se — (parlant d'un liquide), đổ chảy ra, chảy tràn ra; fig., — l'ordre, lộn thứ tự.

Renvoyer. Tha đi, đuổi ra, thả, trả; — des présents, trả (lại) đồ lỗi; — (différer) à plus tard, giãn, trì hoãn; — au lendemain, giãn đến mai.

Réorganiser. Lập lại, sửa sang.

Repaire. Hang, lỗ, hầm.

Repaitre (se). Ăn no; fig., — ses yeux, gầm xem; lây (sự gì) làm thoả, làm phì dạ.

Répandre. Túra, đỗ ra; se —, chảy; le bruit se répand, phao tiếng, đồn tiếng.

Répandu. Đã đỗ ra, đã chảy ra.

Réparable Hãy còn chữa được, có thể sửa lại được.

Reparaître. Lại hiện ra; lại ra mặt.

Réparateur (adj.). Hay bồ sức lại.

Réparation. Sự sửa lại, sự tàn tập lại; — d'une faute, sự đền vì tội.

Réparer, raccommoder. Sửa lại, chữa; —, rebâtir, xây lại, sửa; — le toit d'une maison, thay những ngôi vòi; — une faute par une action d'éclat, lập công đá tội.

Répartie. Lời thưa lại.

Repartir, répliquer. Thưa, bác lời.

Repartir, distribuer. Phát, phân ra phân chia.

Répartition. Sự phân phát, sự phân chia; cách chia.

Repas. Bữa; — de midi, bữa trưa; — du soir, bữa tối; prendre son —, ăn cơm; prendre trois — par jour, ăn (cơm) một ngày ba bữa.

Repasser, affiler. Mài, rũa; — un cou-teau, gai dao; — un habit, là áo; fig., — dans son esprit, suy đùi nghĩ lại, nghĩ thường.

Repêcher. Vớt lên.

Repentant. Kẻ phàn nàn, kẻ lo buồn, kẻ ăn năn tội.

Repentir (subst.). Lòng ăn năn tội, sự phàn nàn, sự đau đớn trong lòng vì tội.

Repentir (se). Ăn năn (tội), phàn nàn, buồn tiếc (sự gì), tiếc.

Répercuter. Giội tiếng lại, chói lại, giại lại, ran, vang.

Repère ou repaire. Hang, lỗ, hầm; un point de —, đầu chỉ, cọc.

Répertoire. Mục lục, sô bô.

Répéter. Nói đi nói lại, nói bắp, ôn lại.

Répétiteur (maître). Thày giáo phó.

Répétition. Sự tập tành; — (fig. rhét.), sự nói đi nói lại cũng một tiếng để cho ý thêm mạnh và nỗi hơn.

Repeupler. Làm cho nó lại được đông người; — un étang, làm cho ao được lấp cá.

Répiquer (le riz). Cây (lúa).

Répit. Sự khoan giãn, lúc nghỉ.

Replacer. Đặt lại, xếp lại, dê ở nơi trước.

Replanter. Trồng lại, gieo lại.

Replet. Béo, béo tót, béo đẫy.

Repli de terrain. Nơi hôm, nơi lóm vào.

Replier. Xép, gấp, gập lại, luồn lại ; — les jambes, co, co lại ; se —, se retirer, lui lại, lui về ; fig. se — sur soi-même, suy nghĩ, suy ngẫm.

Réplique. Lời thưa, sự trả lời, sự đòi lời, sự đáp lại.

Répliquer. Thưa, bác lời, thưa ngang ngược, cãi trả.

Répondant. Kẻ báu chủ nợ ; se faire — de quelqu'un, báu chủ nợ cho ai.

Répondre. Thưa, thưa lại, trả lời, đòi lời ; — à un appel, thưa khi ai gọi ; — à une citation de justice, vâng theo phái đòi ; — à un salut, chào lại ; — à la place d'un autre, thưa hứng ; — à une lettre, viết thư lại ; —, être caution, báu chủ, lính chịu ; —, correspondre, xứng, hợp, vừa.

Réponse. Lời thưa lại, sự thưa về những điều hỏi ; une — (à une lettre) thư viết lại.

Reporter. Đem về, đem lại, trả lại, fig., se —, suy nghĩ đến sự đã có trước, nhắc lại.

Repos. Sự nghỉ chơi, sự xong tay, sự phong lưu, sự ở nhung ; jouir d'un profond —, ngao du, nhàn hạ ; prendre son —, ngủ, nghỉ.

Reposer, remettre une chose en place, Đỗ lại, đặt lại ; —, dormir, nghỉ.

Reposer (se). Nghỉ, nghỉ ngồi, giải mệt, đã nhọc ; se — en s'étendant sur le dos, ngả lưng, nghỉ xác ; fig., se — sur quelqu'un, nhờ ai.

Reposoir. Bàn thờ tạm.

Repoussant. Khó xem, nghe thì giòn tóc.

Repousser, renvoyer. Buổi di, đánh bat, loại ra ; — (le danger), chống trả, giữ mình cho khỏi (sự gì cheo leo) ; — les prières de quelqu'un, chẳng nghe lời ai xin ; —, germer de nouveau, mọc lại.

Répréhensible. Đáng quở trách, đáng chê.

Reprendre. Lây lại, được lại ; — son habit, mặc áo lại ; — des forces, lấy sức lại ; khoẻ lại ; — ses études, học hành lại ; — les armes, cầm khí giới mà đánh lại ; —, blâmer, trách, bắt lỗi ; la maladie l'a repris, người lại phải bệnh ; se —, se rétracter, rút lời đã nói trước, chừa lời trước.

Représailles. Sự đánh mà báo thù ; user de — (giết ai) mà bõ lòng thù.

Représentation. Sự tỏ ra, sự bày giải ; —, image, ảnh, bản đồ, sự vẽ hình.

Représenter, montrer. Tỏ ra, dâng ; —, dépeindre, vẽ hình ; —, raconter, kể bài, rõ tích truyện cách hay ; se —, paraître de nouveau, lại ra mặt ; se — dans son esprit, bày trong trí khôn.

Répression. Sự dẹp, sự cầm lại.

Réprimande. Sự quở trách, sự bắt lỗi, lời mắng.

Réprimander. Mắng, bắt tội, quở trách, trách nặng điều.

Réprimer. Cầm lại, ngăn, dẹp.

Repriser, racommoder. Mäng, vá lại.

Réprobation. Sự nói lời chê bai, sự từ bỏ, sự chê.

Reproche. Lời trách, lời diếc dóc, sự quở.

Reprocher. Quở, trách, diếc dóc, bắt tội, rủa ráy.

Reproduction, imitation. Sự vẽ hình, ảnh ; —, procréation, sự sinh sản, sự sinh con cái.

Reproduire, représenter. Vẽ hình, bày trước mặt, tỏ ra hình ; — l'image de son père, giông mặt cha mình ; —, procréer, sinh đẻ, sinh sản ; — les exemples de quelqu'un, bắt chước, theo gương ai.

Réprouver, rejeter. Chẳng ưng, phi, chê trách, từ bỏ.

Réprouvés. (les). Kẻ phải phạt dưới địa ngục.

Reptiles. Loài rắn rết, các giông vật bò dưới đất.

Repu. No, no bụng, no nê, no chán, no say.

République. Nước (đồng dân tri), nhà nước.

Répudier. Rẫy bỏ, từ bỏ, đuổi ra ; — sa femme, rẫy vợ, phỏng vợ.

Répugnance. Sự chẳng ưa, sự nghịch ý ; avec —, bắt đắc đĩ, cách ép tình, trái ý.

Répugnant. Trái, gớm, gờ lợ.

Répugner, éprouver de la répugnance. Gớm, chẳng hợp cùng, nghịch cùng ; —, être opposé, xung khắc, kị nhau.

Répulsif. Có súc xua đuổi.

Répulsion, dégoût. Sự chán, sự gớm ; — pour la nourriture, sự ngán của ăn, sự khinh ăn ; —, rejet, sự xua đuổi.

Réputation. Danh tiếng, tiếng ; bonne —, tốt tiếng, danh thom, thi danh ; rechercher une —, cầu danh ; garder sa —, lo giữ tiếng tốt minh ; mauvaise —, xâu tiếng ; perdu de —, đã mất tiếng tốt, người xâu danh.

Réputé, célèbre. Có tiếng ; — pour, kẻ người ta lấy làm...

Réputer, tenir pour. Lậy làm...

Requérir, prier. Cầu, cầu xin ; —, exiger, buộc, bắt ; comme le requiert notre amitié, cho phải dạo bằng nghĩa ta vuối nhau.

Requête. Đơn thư, điều xin, đơn kiện ; maître aux requêtes, quan nhận bắn tàu.

Requin. Cá nhám, cá mập, * sa ngư, lê đầu.

Requis. (Ai, sự gì) buộc, đòi.

Réquisition. Lương thực, những đồ cần các quan dùng phép minh mà bắt.

Réquisitionner. Bắt việc quan, bắt lương thực, tim đồ trữ đường.

Réquisitoire. Bài quan cáo trách kẻ bị kiện.

Rescinder, annuler. Bãi, phá, làm cho ra không.

Rescrit. Tờ viết lại, thư lại, tờ thura lại ; chỉ, sắc.

Réseau. Lưới mai mỉt, lưới nhò ; vẹt.

Réséda. * Hoa phàn.

Réserve. Sự đe riêng, của đe dành ; — de troupes, binh hậu tiệp ; à la — de, trữ, không kẽ ; louer avec —, khen vừa vừa mà thôi.

Réservé. Có nét na, hay giữ phép.

Réserver. Đề dành, thu xếp, tích trữ.

Réserviste. Linh hậu tiệp.

Réervoir. Bè cạn, ao.

Résidence, demeure. Nơi ở ; une — (au Tonkin), tòa quan công sứ ; — générale, tòa quan toàn quyền ; — supérieure, tòa quan thống sứ.

Résident (au Tonkin). Quan công sứ ; — général, quan toàn quyền khâm sứ đại thần, đại sứ ; — supérieur, quan thống sứ ; vice—, phó công sứ, quan công sứ bậc nhì ; —maire, quan công sứ thành phố, ông đặc lý.

Résider. Ở, ở nhà, ở nơi, trú ; — à tel endroit, vẫn ở nơi nào.

Résidu. Bã.

Résignation, abandon de ses droits.

Sự từ, sự bỏ, sự đe ; —, soumission, sự chịu bằng lòng, sự vui lòng chịu.

Résigné. Đành lòng, bàng lòng chịu.
Résigner, céder. Từ, từ bỏ, nhường ;

se —, chịu vui lòng, chiêu lòng, bàng lòng chịu, đành lòng ; se — à la mort, đành lòng chịu chết.

Résiliation. Sự phi, sự bãi, sự phá.

Résilier. Bãi, đình bãi, phi, phá, làm cho ra không.

Résine. Nhựa thông, trám.

Résineux. Có nhựa, giồng như nhựa.

Résipiscence. Sự chừa cài, sự bỏ nết xấu ; venir à —, chừa cài, cài tà qui chính.

Résistance. Sự chống trả, sự kháng cự ; sans —, chẳng có ai làm ngăn trở.

Résistant, dur. Cứng, chavenport nhất ; —, fort, mạnh khoẻ ; — contre la douleur, vững lòng chịu đau.

Résister. Chống trả, cương lại, cự địch ; — à ses passions, chống trả tình mê đắm ; — en paroles, cãi lời ; — aux prières, chẳng nghe lời xin ; — à l'ennemi, ngửi giặc.

Résolu, déterminé. Đã nhất định, quyết chí, vững lòng vững chí.

Résoluble. Hoá dong được.

Résolutif, résolvant. (Vi) hay nhuần tí vị.

Résolution, dessein. Sự gì đã nhất định, đã quyết hẳn ; —, solution, sự tháo ra ; sự hoá dong ; sự giải diệu gì khó hiểu.

Résolument. Cách cả gan, cách bạo ; cách tung hoành lỗ lược.

Résonnance. Sự vang, sự ran, tiếng vọng.

Résonner. Chồi tiếng lại, dội tiếng, ran, vang lừng.

Résoudre, expliquer. Cắt nghĩa ; —, dissoudre, tháo ra ; se —, être dissous, tan ra ; se —, prendre une résolution, nhất định.

Respect. Sự tháo kính, lòng kính ; parler sans —, nói chướng.

Respectable. Đáng kính, đáng thảo kính.

Respecter, honorer. Có lòng kính, thảo kính ; —, épargner, khong dám dá dén, kiêng ; se —, ăn ở xứng đáng bậc mình.

Respectif. Có sánh vuông nhau, riêng.

Respectueux. Dái sợ, tôn kính.

Respirable (air). Khí mùi chịu được, dễ thở ra hút vào.

Respiration. Sự thở hơi, sự thở ra hút vào ; — difficile, sự thở ành ach.

Respirer. Thở hơi, hít vào thở ra ; — avec difficulté, thở ành ạch, hoi hóp ; — à pleines narines, hóng ngửi ; — fortement (se dit des animaux en colère), xi.

Resplendir. Sáng, giáp giới, ra sáng trưng.

Resplendissant. Sáng trưng, sáng rực, sáng chói.

Responsable. Kẻ gánh tội, kẻ gánh việc.

Ressaisir, reprendre. Lây lại, được lại.

Ressemlance. Hình giồng như, sự giồng như.

Ressemlant. Giồng như, giồng mặt, giồng dạng, giồng tính, cũng như ; être très —, giồng hệt, tựa nhau.

Resembler. Ở cũng như, có mặt như, có tính như.

Ressemeler. Lót thêm một miếng da vào (giấy).

Ressentiment. Sự buồn (ai), sự hờn giận, lòng buồn giận.

Ressentir, éprouver. Được, biết, thây, chịu ; — la faim, thây đói ; — la douleur, có đau, phải đau đớn ; — du plaisir, hưởng, vui sướng, vui mừng.

Resserré. Thẳng, chặt, chặt chẽ, đã chịu riết lại ; —, avare, bón sèn, chặt chẽ.

Resserrer. Buộc cho chặt hơn, trói lại cho vững hơn.

Ressort, machine. Then máy, dây; — de montre, dây đồng hồ; fig., force, sức, sức mạnh.

Ressort, jurisdiction. Quyền cai; địa hạt; être du —, về quyền, thuộc về địa hạt.

Ressortir, dépendre. Thuộc về, về quyền.

Ressouder. Gắn, gắn lại, hàn.

Ressources, richesses. Của cải.

Ressouvenir (se). Nhớ, nhớ lại, chạnh nhớ; se — des années de la jeunesse, nhớ lại tuổi xuân xanh.

Ressusciter. Sống lại; phục sinh; — une loi, lại ra luật, bắt giữ luật cũ; — une coutume, lập thói lại.

Restant, ce qui reste. Phần dư, phần thừa, phần còn.

Restaurant, auberge. Hàng com.

Restaurateur. Kẻ bán hàng com; —, réformateur, kẻ sửa lại, kẻ tu tác lại.

Restauration. Sự sửa lại, sự tu tác lại, sự lập lại, như nguyên cựu.

Restaurer, rétablir. Sửa lại, xây lại, chữa lại; se —, manger, ăn, ăn cho nó khoẻ.

Reste (subst.). Phần dư, phần còn; tout le —, mọi sự khác; quant au —, còn về điều kia; les restes (d'une personne morte), xác chết, hài cốt, xương người chết.

Rester, être de reste. Dư, còn, thừa; il me reste à dire, còn một điều này là; —, continuer d'être, cứ; —, demeurer, ở, ở tại.

Restituer, rendre. Lã (giả), đền, bồi thường; —, rétablir, lập lại, đặt lại, xây lại, dựng lại.

Restitution, action de rendre. Sự đền; sự trả lại, sự bồi thường.

Restreindre, diminuer. Bớt; — sés dépenses, bớt phí tồn minh.

Restrictif. Đã trừ; clause restrictive, điều trừ.

Restriction, réticence. Sự nói chẳng hết lời (song đã đủ cho người ta hiểu hết ý); —, exception, điều trừ.

Restringent. (Thuốc) cầm lại.

Résultat. Việc gì đã thành; sans —, chẳng nên việc gì; arriver au —, được việc.

Résulter. Ra, điều này bởi điều kia mà ra; il résulte que..., bởi đây hoá ra.

Résumé. Điều tóm, câu tóm, sự đại khái; en —, cách tóm tắt, nói hết một lời, nói chót.

Résumer. Tóm lại, nói tắt; kể những lẽ đại khái mà thôi.

Résurrection. Sự sống lại; la fête de la — de N. S., ngày lễ phục sinh, ngày lễ Đức Chúa Jêsus sống lại.

Rétablissement, restaurer. Đặt lại, xây lại, lập lại, dựng lại; — comme avant, lập lại như nguyên cựu; se — guérir, khỏi bệnh, khoẻ lại.

Rétamer. Bôi thiếc, tắm thiếc.

Rétameur. Thợ thiếc.

Retaper. Sửa lại.

Retard. Sự trì hoãn, sự chậm chạp; sans —, lập tức bây giờ.

Retarder, différer, empêcher. Khoan gián, trì hoãn, trì trệ, cầm lại, dâm trây; làm ngăn trở vì mình chậm quá.

Retenir, empêcher d'avancer. Giữ, bắt ở, cầm lại, ngăn cản; — quelqu'un en prison, giam cầm lại; — sa colère, cầm đep con giận; ne pas — sa joie, mừng ngọt lên; — ses larmes, cầm nước mắt; — de mémoire, nhớ liên; se —, giữ minh; être retenu par les affaires, mắc trở lo nhiều việc.

Rétention. Sự cầm lại, phép được cầm của gi; souffrir d'une — d'urine, có bệnh lâm bê.

Retentir. Ran, dội tiếng lại, chòi tiếng lại, vang ; faire —, làm cho vang lừng ; kêu cả tiếng ; faire — l'air de pieux cantiques, hát những ca vịnh sôt sảng.

Retenu, sage. Có phép tắc nết na.

Retenue, modestie. Phép tắc ; qui a de la —, người có phép tắc nết na ; sans —, chẳng có nết na gì.

Réticence. Sự nói chẳng hết lời.

Rétif. Bất trị, khô bão.

Rétine. Thủ màng bao con mắt.

Retiré. Đã rút, đã cất đi ; —, solitaire, ở một mình, ở riêng, ở tu hành ; endroit —, nơi vắng vẻ.

Retirer. Rút lại, kéo lại dây sau ; — son habit, cởi áo ra ; — la main, rút tay, giật tay ; — bénéfice, được lợi, được phần thưởng ; — de la gloire, nỗi danh tiếng ; — (recueillir) intérêt, ăn lãi ; le chat retire ses ongles, mèo quặp móng vào ; se — à cause de la sécheresse, teo lại ; se —, lui lại ; se — chez soi, về nhà.

Retomber. Ngã lại, lại mắc phải ; — dans une maladie plus grave, dốc chứng nặng hơn ; faire — sur un autre le crime dont on est accusé, cáo ai cũng một tội người ta cáo mình, dỗ lời cáo cho ai.

Retordre. Vặn lại, quắn, uốn, vặn, giặc, un lại.

Retorquer. Bác lời.

Retors. Quanh quoé.

Retoucher. Mó dì mó lại ; —, corriger, chuốt lại, sửa lại, chữa.

Retour. Sự về, sự di về, sự trở về ; jusqu'à mon —, cho đến khi tôi về ; être de —, đã về rồi ; fig., faire un — sur soi-même, cảm trí suy nghĩ, xét mình ; payer de —, trả nghĩa.

Retourner. Bi về, trở về ; — la tête, ngánh mặt lại, ghé mắt xem, quái cổ lại ; se —, trông lại dây sau.

Retracer, raconter. Kể truyện lại, kể lại ; se — quelque chose, nhớ lại sự gì, suy trong trí khôn.

Rétractation. Sự rút lời đã nói, sự chừa lời trước.

Rétracter. Rút lời trước, chừa lời trước.

Rétractile. (Cái gì) quặp được.

Retraite. Nơi vắng vẻ ; — des bêtes sauvages, hang, lỗ, hầm ; battre en —, lui lại, lui về ; faire une —, cầm phòng ; —, pension, lương ; sonner la —, đánh thu không.

Retraité. Kẻ ăn lương nhà nước.

Retranchement. Lũy, hàng, chông chà, bờ rào ; éllever un —, đắp lũy.

Retrancher. Cắt, cắt bớt ; — quelque chose d'une somme, rút phần nào về số cộng tiền ; se —, se défendre, lo liệu cả mà che chở binh vực.

Rétraci. Đã co lại, đã ra vẫn hon.

Rétrécir (se). Co lại, ra vẫn hon.

Retremper. Thảm (nước) lại, ngâm lại ; — une épée, rèn gươm lại.

Rétribuer. Trả công nợ, trả tiền công.

Rétribution, salaire. Công, tiền công, bằng lộc, của thưởng.

Rétroactif. Về trước ; une loi n'a point d'effet —, lề luật mới lập không có sức về trước.

Rétrocéder. Nhường lại cho kẻ đã nhường cho mình.

Rétrograde. Hay lui ; marche —, cách đi lùi chân lại.

Rétrograder. Lùi chân lại, lui về ; di ngược ; — quelqu'un d'une dignité, giáng cấp, truật xuồng.

Rétrospectif. Chỉ về khi trước.

Retroussé. Đã xắn.

Retrousser. Xắn ; — son pantalon, xắn quần.

Retrouver. Tìm thấy, tìm được ; — des choses perdues, lại được của mất.

Rets. Lưới, lưới săn, lưới bắt cá, bẫy.

Réunion. Hội, đám, hội đồng; fixer le jour d'une —, định ngày hội; tenir une —, hội công đồng; se rendre à une —, vào đám, vào công đồng.

Réunir, rejoindre. Nối lại, buộc làm một, tiếp; — par une couture, câu (vải, áo); — le sénat, hội triều đình; — des troupes, tụ binh; se —, hội, hiệp, họp nhau, túm vào, túm lại, xum họp.

Réussir. Được, được như ý, xảy ra đắc ý, thắng; — à un examen, đỗ.

Réussite, succès. Sự được, sự xuôi việc, việc xảy ra đắc ý.

Revalider. Đặt như trước; buộc lại.

Revanche (au jeu). Sự đánh một ván nữa; partie et —, ván đi ván lại.

Révasser. Nói sảng, nói mơ.

Révasseur. Kẻ hay chia trí dang nợ dâng kia.

Rêve. Sự mơ, sự chiêm bao; en —, dang khi ngủ, đang khi chiêm bao; interpréter un rêve, bàn chiêm bao.

Revêche. Bất tri, cứng cỏi, chẳng chịu tri được, xẳng tính.

Réveil. Sự tỉnh ngủ; à mon —, khi tôi mới thức dậy; sonner le —, đánh hiệu dậy.

Réveille-matin. Đồng hồ đánh thức.

Réveiller. Bánh thức; — la douleur, làm cho đau ra mạnh hơn, nặng hơn; se —, thức dậy.

Réveillon. Bữa rượu (trong đêm lễ sinh nhật Đức Chúa Jêsu).

Révélateur. Kẻ tờ ra, kẻ nói điều kín; signe —, dấu chỉ, dấu chứng tờ.

Révélation. Sự tờ diều kín, diều kín đã tờ.

Révéler. Tỏ sự kín, cho biết, tờ cáo, tờ giác.

Revenant. Ma, ma mộc, ma xó.

Revendeur. Kẻ buôn đồ cũ, kẻ rời.

Revendiquer. Đòi, đòi lây, đòi lại.

Revendre. Bán lại.

Revenir. Trở về, trở lại, lui về, về; — à soi, hoàn hôn, tĩnh lại; — à la santé, khoẻ lại; les forces reviennent, lại nên mạnh sức; tout cela revient au même, các sự ấy cũng là một, cũng thề, cũng như nhau; l'héritage me revient, cơ nghiệp thuộc về tôi; — à son sujet, lại nói đến việc; — à son naturel, lại theo tinh minh.

Revenu, rapport. Lãi, lãi hàng niêm; le — de la terre, hoa quả; vụ, mùa màng, hoa màu; le — d'une année, hoa màu một năm.

Rêver, faire des rêves. Mơ, chiêm bao; —, pensar, nghĩ, lo tưởng, có ý (nào).

Réverbération. Sự chói lại, sự (ánh sáng) giại lại, sự chiêu lại.

Réverbère. Đèn soi hàng phô.

Réverbérer. Chiêu lại, giại lại, chói lại.

Reverdir. Ra xanh tươi lại.

Révérence, salut. Chào; —, respect, sự tôn kính, sự cung kính.

Révérencieux. Tôn kính, cung kính.

Révérend. Ðáng kính.

Révérer. Tôn kính, kính dài, lạy làm trọng; — quelqu'un, tỏ ra lòng kính ai; — ses parents, thảo kính cha mẹ.

Réverie, chimère. Ðiều phi lý bày đặt trong trí khôn.

Revers, infortune. Sự khốn khó, khổ sở; essuyer de grands —, mắc phải tai ách cả thề; —, envers, mặt trái; — de la main, mu bàn tay.

Réversible. Có thể trở về (ai).

Revêtement. Sự quét (vôi, v. v.).

Revêtir. Mặc, che, phủ; se —, mặc áo.

Rêveur. Kẻ hay suy nghĩ (nhiều điều phi lý).

Revient (prix de). Chính giá (mua hay là đón đồ gì).

Revirement des choses. Mọi sự cứ lượt, mọi sự hay thay đổi.

Réviser. Soạn lại, khảo lại ; xem lại, soát lại.

Révision. Sự diễm linh mới ; — d'une pièce, sự soát lại, sự khảo lại.

Revivre. Sống lại, chịu sinh lại, tinh lại ; khoẻ lại.

Révocable. Kẻ đổi được.

Révocation. Sự cát chức, sự rút phép ai.

Revoir. Xem lại, xem đi xem lại ; soạn lại, khảo lại.

Revoir (au), adieu ! Hãy ở bằng yên, nghỉ lại, hãy mạnh khoẻ.

Révoltant, indigne. Gờ lìa, góm ghiếc.

Révolte. Sự khởi nguy, sự làm loạn, sự phản tác.

Révolté. Kẻ làm nghịch đảng, phản nguy.

Révolter, indignier. Làm tức giận ; se —, làm nguy, làm loạn.

Révolution, trouble. Sự hỗn hào, sự loạn ; — des astres, vòng, sự xây vẫn, sự vẫn chuyển.

Révolutionnaire. Kẻ làm nguy nghịch ; tenir un discours —, nói lời xui loạn.

Révolutionner. Xui loạn ; se —, dây lên làm hỗn hào trong nhà nước.

Revolver. Súng nhiều lồng ; — à six coups, lục liên, súng sáu lồng.

Révoquer. Cắt (chức cho ai), rút (phép), loại ra.

Revue (passer la). Ra binh, diễm binh, soát khám.

Révulsif. Thuốc dùng mà đuổi bệnh.

Rez-de-chaussée. Tầng dưới, tầng thứ nhất.

Rhéteur. Thày dạy phép văn chương.

Rhétoricien. Học trò tràng nhất.

Rhétorique, partie de la littérature.

Phép dạy kiêu ra lẽ, phép dẫn mèo làm bài ; —, classe, tràng nhất.

Rhinocéros. Con tê, con tê giác ; * tê ngưu.

Rhubarbe. * Đại hoàng.

Rhum. Rượu mía.

Rhumatisé. Kẻ phải chứng thấp, kẻ có đau trong xương.

Rhumatisme. Chứng thấp, chứng đơn, chứng đau trong xương.

Rhume. Bệnh ho ; — de cerveau, bệnh sổ mũi, bệnh ngạt mũi.

Rhythme. Bộ vận, hạn vận, dip dáng, cung.

Riant, agréable. Hay, vui, dễ coi.

Ribote (être en). Say rượu.

Ricaner. Cười cợt, giễu cợt ; cười rặc, cười khanh khách.

Richard, riche. Giàu có, có nhiều của ; phong nảm ; riche, précieux, quý giá ; devenir riche, hoá nên giàu có.

Richesses. Của cải, vàng bạc ; avoir de grandes —, có dù của cải sung sướng.

Richissime. Giàu ú của, phong nảm.

Ricin. Cây thầu dầu ; — violet, cây thầu dầu tía ; huile de —, dầu thầu dầu.

Ricochet, petit bond. Sự nhảy nhẹ vậy ; faire des ricochets sur l'eau, đánh thia lia.

Rictus des lèvres. Lỗ miệng, cười há hốc, cười nhạo.

Ride. Nhăn, sự giãn giù ; avoir des rides au front, mặt chau chan, ra nhăn mặt.

Ridé. Đầy nhăn, có nhăn, giàu lại.

Rideau. Màn, màn gió ; — de fenêtre, màn cửa sổ.

Rider. Giǎn (nhăn) ; se —, nhăn, giãn, nhăn nhúi ; le front se ride, cau trán, cau mặt lại.

Ridicule. Đáng cười, đáng chê, trêu tật ; être tourné en —, chịu người ta chê cười mình.

Ridiculiser. Nhạo, nhạo cười, chê cười ; *se —*, làm việc gì đáng người ta chê cười.

Rien. Không, chẳng sự gì sót ; il n'y a — à craindre, chẳng có việc gì mà sợ ; je n'ai — à voir avec lui, tôi chẳng có việc gì vuông nó ; vous ne faites —, anh chẳng làm gi ; cela ne fait —, chẳng can gi.

Rieur. Kẻ hay cười, kẻ hay nhạo cười, kẻ hay trêu chọc.

Rigide. Thẳng, cứng, cứng chắc.

Rigole, petit fossé. Rãnh, hào, rãch.

Rigoriste. Thẳng quá phép.

Rigoureux, sévère. Nghiêm phép, thẳng nhặt, thẳng phép ; froid —, rét ngắt,

Rigueur, sévérité. Sự thẳng phép, sự thẳng nhặt ; la — de la discipline militaire, luật phép binh thẳng nhặt ; la — du froid, sự rét ngắt.

Rimailleur. Làm thơ.

Rimer, avoir le même son. Kêu cùng nhau, ra một tiếng ; —, écrire en vers, làm thơ.

Rincer. Tráng, rửa ; — des verres, tráng cốc ; *se —* la bouche, súc miệng.

Rincure. Nước đã dùng mà rửa, câu, bùn.

Ripaille (faire). Uông quá chén ; an uống quá mực.

Riposte. Sự bác lời, lời thưa ngay.

Riposter, répondre. Đòi lời, bác lời ; —, se défendre, đánh trả.

Rire. Cười, vui cười, mỉm cười ; avoir envie de —, buồn cười ; — en soi-même, cười thầm ; — à gorge déployée, cười hoa ; éclater de —, bật cười, cười hả hê ; — de quelqu'un, nhạo cười ai ; — et pleurer en même temps, và cười và khóc ; —, plaisir, nói vui miệng ; en riant, cách chơi ; sans —, chẳng cười, cách thật ; *se —* de, che, chê cười.

Ris (un) de veau. Hạch cổ bò con.

Risée. Sự cười ; être la — de tous, chịu ai ai chê cười.

Risible. Đáng cười, hay sinh túc cười, trêu tật.

Risque, danger. Sự gi cheo leo, nhát may nhất rủi ; s'exposer au —, liều minh.

aisquer. Liều, liều phải sự cheo leo ; *se —*, liều minh.

Rissoler. Quay thịt, rán, rang.

Rite. Phép, lễ phép, meo mực.

Rituel (livre). Sách các phép.

Rivage. Bãi bờ, bãi biển ; près du —, áp bờ bãi ; être jeté au —, phài giạt vào bờ.

Rival. Kẻ đối địch cùng, kẻ kinh địch, kẻ dua tranh.

Rivaliser. Gång mà theo, đua tranh, nô nức ; — avec quelqu'un, tranh cùng ai, ngang súc cùng ai.

Rivalité. Sự đua tranh, sự tranh (chúc, quyền), sự phen bì.

Rive. Bờ sông, bãi.

River. (Giọt lại) làm cho ra cùn.

Rivet. Đanh quặp, đanh dã giọt lại.

Rivière. Sông, sông con, khe suối ; le lit d'une —, lòng sông.

Rixe. Sự cãi cọ nhau, tích cãi nhau, sự cự địch ; avoir une — entre soi, cãi nhau.

Riz. Lúa, — ordinaire, lúa tẻ ; — gluant, lúa nếp ; — cuit adhérant à la marmite, hàng cháy ; — grillé et pilé, thính ; odeur de — brûlé, com khê.

Le riz porte en annamite plusieurs noms selon les différents états sous les lesquels on le trouve. Il est absolument nécessaire d'employer le mot propre pour être compris.

Le riz décortiqué se dit gạo.

Le riz cuit, cơm ;

Le riz de semence, lúa giồng.

Le plant de riz, mạ ;
Le riz en grains, lúa thóc.

Rizièrè. Đồng, đồng lúa, dién.

Rizièrè. — En général le mot dién, qui signifie à proprement parler champs, est employé avec la signification du mot rizièrè. Il y a deux sortes de rizièrè.

1º Les Thảo dién, mot-à-mot terrains herbeux ; ce nom indique les rizièrè facilement arrosées où l'herbe croît abondamment. Ces terrains sont les meilleurs pour la culture du riz ;

2º Les Sơn dién, rizièrè de montagne ; c'est l'expression consacrée pour désigner les rizièrè même très peu élevées, mais peu faciles à inonder et à cause de cela d'une qualité très inférieure aux précédents. (V. le mot *Terrain*.)

Robe. Áo dài (dàn bà) ; — de chambre, áo dài mặc trong phòng ; —, (couleur du poil des animaux), sắc (lòng, mao).

Robinet, cannelle. Khoá, giăm ; — d'un tonneau, chia khoá giăm thùng.

Robuste. Mạnh mẽ, vững vàng, xuong đồng da sát.

Roc, rocher. Hòn đá,

Rocailleux. Có nhiều đá.

Roche, rocher. Núi đá.

Rochet. Áo dòng chẽn tay : roue à —, bánh có răng.

Rocouyer, arbre. Cây xiêm phù, cây vang.

Rôder. Di dạo chung quanh, rẽo quanh, rò, rinh, di di lại lại, di rong rã ; — de maison en maison, rẽo quanh tùng nhà.

Rodet. Cái cọc.

Rodomont, vantard. Hay khoe minh, phô trương.

Rogations. Lễ cầu cho được mùa.

Rogaton. Những miêng thịt hư, phần thừa.

Rogne, gale. Bệnh ghè, ghè cáng, ghè ruồi.

Rognier. Cắt, cắt bót, phát, xén, cao ; — tout autour, xén chung quanh, xén ; — par devant, cắt bót (dàng trước) ; — un discours, trù ra khỏi bài giảng ; se — les ongles, cắt móng.

Rognon, reins. Con thận, bàng duc, bộ duc, luồng thận.

Rognure. Giẽ, mảnh cắt, đồ vụn.

Rogue. Kẻ làm cao, kẻ nói kiêu căng.

Roi. Vua, vương, hoàng đế, đế vương ; thiên tử ; — légitime, chính thống ; en —, cách xưng đáng vua ; le —, (au jeu d'échecs), tướngh.

Note. — Le roi d'Annam (vua) est à la fois monarque absolu et juge suprême : car il n'y a ici ni constitution ni classe aristocratique ni parlements pour contrôler les actes du monarque ou s'y opposer : c'est donc la monarchie pure.

La succession au trône se fait par ordre de primogénéiture ; par l'aîné il faut entendre non pas le premier enfant né des femmes de second ordre du roi, mais le premier enfant mâle de la Reine, c'est-à-dire de la femme légitime. Cette question, très simple et admise par tout le monde en théorie, ne laisse pas que de susciter de nombreuses compétitions lorsque le trône vient à vacquer. Chaque nouveau roi doit réagir contre ces ambitions, et si son premier acte est de libérer les prisonniers de droit commun, son second est souvent de remplir les cachots des membres de sa famille après avoir livré à la mort ou envoyé en exil les plus dangereux d'entre eux.

Comme juge suprême le Roi est assisté par un Conseil Aulique (Nội các) qui revoit toutes les affaires soumises à la

décision royale. L'autorité des mandarins qui composent cette cour n'est que morale et leurs sentiments ne sont pas nécessairement agréés par le Roi.

Les actes des ministres sont également soumis à son *visa* ; et même les ministres de la justice chargés de réviser tous les jugements graves, ne portent point de sentence ; ils se contentent de faire un rapport au Souverain qui approuve ou modifie les jugements des mandarins provinciaux. Ces derniers sont chargés de l'exécution.

Les condamnations à mort sont soumises à l'examen d'une cour suprême ; lorsqu'elle juge bon de confirmer une sentence capitale, elle la présente trois fois au Roi et l'exécution n'a lieu qu'après la triple approbation ou plutôt le triple refus de grâce.

Pour le militaire le Roi est assisté par le grand maréchal du centre, TRUNG QUÂN ĐÔ THÔNG PHỦ THÔNG CHUỐNG PHỦ SỰ, lequel a comme collaborateurs les quatre autres maréchaux ; TIỀN QUÂN, TÂ QUÂN, HỮU QUÂN et HẬU QUÂN.

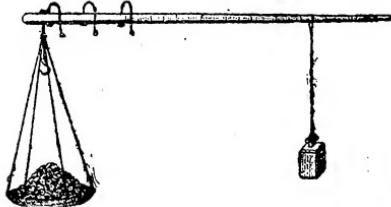
Roide, sévère. Thẳng, thẳng phép.

Roidir (se.) Ra cứng, nên cứng thẳng.

Roitelet, oiseau. Chim chích.

Rôle, liste. Sổ ; —, place, thay mặt.

Romaine, balance. Cân (fig.).

Romance. Ca, ca hát.

Romancier. Người bày đặt truyện.

Romanesque. Đã chịu bày đặt, dối trả, chẳng thật.

Romarin. Ai lương thụ ; cây hương.

Rompre. Bẻ, đánh vỡ, đánh gãy, phá, dứt, đứt ; — ses liens, bẻ gãy lối tôi : — le silence, nói ra ; — le sommeil, làm梦 giặc ; đánh thức ; fig., — la tête, bát tai ; — un mariage, phá hôn nhân.

Rompu, fatigué. Đã nhọc mệt ; kiệt sức, lao lực ; —, habitué, đã tập thành, đã quen lâm.

Ronce. Gai, bụi gai, cây mân xôi.

Rond. Tròn, có hình tròn, viên.

Rondelet, un peu gras. Béo, to người.

Ronde (faire la). Tuần soát ; à la —, chung quanh ; boire à la —, uống cứ lần lượt.

Rondement, vite. Mau chán, mau lén ; —, franchement, thật thà, cách nói liền.

Rondeur, rotundité. Hình tròn, sự tròn ; —, franchise, sự thật thà, cách nói rõ ràng.

Rond-point. Ngã ba, ngã tư.

Ronflement. Sự ngáy, tiếng ngáy.

Ronfler. Ngáy, ra tiếng ngáy ; — avec force, ngáy pho pho, ngáy ô ô ; — doucement, ngáy khè khè.

Ronfleur. Kẻ hay ngáy, kẻ ngáy pho pho.

Ronger. Gặm, cắn, rúc, khói, cắn rúc ; la rouille ronge le fer, già ăn sét ; les eaux rongent le rivage, nước sông ăn xói bờ ; fig., être rongé d'inquiétudes, đau lòng, cực lòng, chịu đau đớn trong mình, phải lo lắng áy nấy.

Rongeur. (Vật gì) hay gặm, hay ăn mòn ; loài mói răng.

Ronronner. Khù khù ; le chat ronrone, mèo khù khù.

Roof. Mái thuyền.

Roquet. Chó con.

Rosace. Cửa mặt láng.

Rosaire. Tràng hạt trăm rươi.

Roshif. Thịt bò quay.

Rose. Hoa mân côi, hoa què, hoa hồng; — d'Alexandrie, tang vi; — rouge, lộc xuân hoa; — trêmière, cây mân linh nồng.

Rosé. Cỏ sặc mân côi.

Roseau, plante. Cây sây, cây lau, lác, cói, bối.

Rosée. Sương; exposer à la —, giâm sương, giâm gỳa.

Roseraie. Vườn mân côi, vườn hoa hồng.

Rosette, noeud de rubans. Hoa tết; la — de la Légion d'honneur, đầu những kè thuộc về bội tinh.

Rosier. Cây mân côi; jardin de rosiers, vườn mân côi, vườn hoa hồng.

Rossignol, oiseau. Họa mi.

Rostre, éperon de navire. Mũi nhọn chiếc tàu.

Rotation. Sự quay, sự xây ván.

Rotatoire (mouvement). Hay xây ván, xoay.

Roter. Q'.

Rôti, rôt. Thịt quay; un — de bœuf, thịt bò quay.

Rotin, plante. Cây mây, cây song; — à frapper, roi; — de supplice, roi tàn; donner le —, đánh roi, tàn; recevoir le —, phải đòn; recevoir quelques petits coups de —, phải đánh phát lạc.

Rotin. — Le rotin est le mode ordinaire de questionner les accusés. Les satellites du mandarin s'exercent continuellement à manier cet instrument de torture, qui en soi n'aurait rien de très cruel, mais qui, dans une main habile, devient quelque chose de terrible. Il en est qui ont une adresse diabolique pour faire voler les chairs en lambeaux dès les premiers coups, et triompher des caractères les plus

fermes. Plus d'une fois on a vu des chrétiens expirer sous les coups, au milieu du prétoire, ou quelques jours après, à la suite de l'inflammation qui se développe dans les plaies, que personne ne songe à soigner. Un ancien missionnaire, qui en parlait par expérience, disait que le plus horrible, c'est, comme il arrive souvent, quand la question se renouvelle tous les deux ou trois jours. Alors le rotin ne tombant plus que sur des plaies vives, fait l'effet d'une verge rougie au feu; et il faut un courage surhumain pour ne pas céder.

Mais ce terrible rotin n'est pas toujours employé comme instrument de torture: c'est un mode de châtiment qui ne diffère pas de la fameuse verge, dont l'usage, n'en déplaît à la sensibilité des papas et mamans modernes, est si fortement recommandé dans de nombreux passages de la Sainte Ecriture. Il est bien rare que la main paternelle, toujours guidée par le cœur, excède dans le châtiment. L'enfant, après s'être prosterné de tout son long, pour recevoir la punition, se relève et fait le LÂY, en remerciant ses parents de la peine qu'ils ont prise de le corriger, ce qu'il ne doit jamais oublier. Je ne me suis pas encore aperçu que ce châtiment développât de mauvais sentiments, la haine ou la rancune, dans le cœur de celui qui l'a subi. L'enfant qui a fait une faute, sait qu'il a mérité une punition, et serait surpris qu'on ne la lui infligeât pas. Si le châtiment a été appliqué avec justice et modération, il se relève content d'en être quitte, et ne pense plus à sa faute qui, une fois expiée, ne peut plus lui être reprochée.

Tout cela peut paraître singulièrem-

ment exagéré à la mollesse des parents de nos jours, et à notre sans-façon démocratique. Mais au fond, cette forte et respectueuse éducation était celle de la famille chrétienne, chez nous, avant que la Révolution ne fût venue jeter le désordre au foyer domestique, comme elle a fait dans l'Etat. Avons-nous gagné au change et l'affection compense-t-elle au moins ce qu'a perdu chez nous le respect ? Poser la question c'est la résoudre, pour quiconque a vu de près la famille moderne, telle que la font le laisser-aller et la faiblesse des parents, au moins en France.

Rôtir. Rang, nướng, quay thịt.

Rôtisserie. Chợ bán thịt chín.

Rôtissoire. Lò quay.

Rotonde. Nóc nhà tròn như chén úp ; lòng mái xây như nhíp cầu ; nhà nào có hình tròn.

Rotondité. Hình tròn, sự tròn.

Rotule. Xương bánh chè.

Roture. Dân hèn, bậc kẽ thứ dân, dân ngu.

Roturier. Kẽ thuộc về thứ dân, phàm dân, hèn hạ.

Rouage. Bộ bánh xe.

Roucouler. Gù ; le pigeon roucoule, chim bồ câu gù.

Roue. Bánh xe ; la — (supplice), thú bánh xe đỗ hình ; faire la roue (se dit des dindons), múa đuôi.

Roué, rusé. Qui quái, dué ; —, homme sans mœurs, dứa gian, tên phạm.

Rouelle. (Cái gì) có hình bánh chè ; — de veau, miêng thịt đùi bò con cắt ngang.

Rouer de coups. Đánh (ai) nát cả và mình.

Rouerie, ruse. Mưu kế, mưu chước.

Rouet. Cái xa, xa kéo.

Rouge. Đỏ, đỏ tía, hồng, diều, xích ; — comme le feu, có mùi đỏ rờ rờ ;

la Mer —, biển đỏ ; devenir — đỏ lèn ; se mettre du —, (se farder), giỏi phàn, giạm mặt.

Rougeâtre. Đỏ đỏ, đỏ ít vậy, đỏ hung hung, đỏ lò lò.

Rougeaud. Đỏ mặt, đỏ hồng.

Rouge-gorge. * Trứng tư thưóc.

Rougeole. Bệnh sởi ; avoir la —, lèn sởi.

Rouget, poisson. Cá hồng.

Rougeur. Sắc đỏ, mùi đỏ ; — de la pudeur, sự đỏ mặt lèn, sự hổ then.

Rougir. Ra đỏ, đỏ lèn ; —, avoir honte, xâu hổ, hổ then ; then mặt ; — de quelque chose, lây sự gì làm then ; je rougis d'avoir dit cela, tôi then vì đã nói điều ấy ; — de pudeur, etc., ra đỏ, đỏ lèn, mặt hồng hồng, bừng bừng mặt lèn ; — de honte, hổ mặt, xâu hổ, bẽ mặt.

Rouille. Gi, sự gi ghét ; la — ronge le fer, gi ăn sắt.

Rouiller. Gi, gi ra, hay sinh gi ghét ; fig., se —, đã bỏ thói quen, quên đi.

Rouir (le bois). Ngâm tre, ngâm gỗ cho nó ra chín.

Rouleau, gros cylindre en fer ou en pierre. Cái trục.

Roulement (de tambour). Hồi.

Rouler. Cuồn, lăn, quắn, làm cho xoay ; se —, lăn mình ; se — dans la boue, dẫm bùn ; se — aux pieds de quelqu'un, sấp mình xuống dưới chân ai ; se — de douleur, cựa mình ; se — de plaisir ou de douleur, bò gò bò gording.

Roulette. Bánh xe con, bánh nhỏ.

Roulis. Sự tàu tròng tránh ; éprouver le —, tròng tránh.

Roupie. Đồng bạc ; (giá là nửa đồng bạc).

Roussâtre. Vàng hồng hồng.

Rousseur. Mẫu da, mùi sống ; taches de —, đốm noi mặt.

Roussi (sentir le). Hơi khét, mùi khé.

Roussir. Làm cho ra sắc dà ; ra sắc

dà.

Route. Đàng, đường, lối, nẻo ; une grand'—, đàng cái ; la — royale, đàng cái, đàng thiên lý, đàng quan báo ; se mettre en —, trầy đi, xuất hành ; se tromper de —, lạc đàng ; en —, dọc đàng.

Routier. Kẻ đi đàng, khách bộ hành ; —, rusé, quỉ quái, dã quen lầm.

Routine. Thói tục, thói cũ.

Routinier. Kẻ mê những thói cũ.

Rouvrir. Mở lại ra, mở lại, lại mở ; la blessure s'est rouverte, đâu tích lại nứt.

Roux. Mùi hung hung, mùi dà, mùi sống.

Royal. Thuộc về vua, xứng đáng vua, trọng thể như vua.

Royaliste. Kẻ theo bè vua.

Royaume. Nước có vua trị.

Royaute. Chức vua, sự làm vua ; obtenir la —, làm vua.

Ruade (donner une). Đá, cát.

Ruban. Dây lan cau, ren, giải gi, dây lụa ; noeud de —, hoa tết.

Rubannerie. Nghề làm các thứ ren, nhà bán dây, ren, v. v.

Rubéfier. Làm cho ra đỏ.

Rubescent. Ra đỏ, đỏ vây, đỏ vàng.

Rubicond. Hồng hồng, hung hung, đỏ, đỏ chon chót, đỏ thắm.

Rubis. Đá ngọc, * thạch lưu châu, dạ minh châu, hồng ngọc.

Rubrique. Lễ phép, phép, chữ đỏ (dẫn lễ phép).

Ruche. Bộng ong, bọng ong, tổ ong.

Rucher. Nơi để các bộng ong.

Rude, raboteux. Su si, gõ ghẽ, chằng tron ; voix —, khản tiếng, sự tiếng chằng được êm ; —, fâcheux, khó, khó lòng ; —, sévère, nhặt phép, dữ tợn.

Rudesse, grossièreté. Sự quê mùa ; — de la voix, tiếng chằng được êm.

Rudiment. Bài đầu, các diều đại khái (về phép gì) ; apprendre les rudiments, mới tập (nghề gì), mới học.

Rudimentaire. Thuộc về đầu, trướchết.

Rudoyer. Quở mắng, đập đánh.

Rue. Phô, đường ; — du Coton, phô hàng bông ; chef de —, phò trương ; se promener dans la —, đi bách bộ ngoài phô.

Ruelle. Phố hèm, ngõ hèm, nẻo hẹp.

Ruer. Đá, cát ; se —, xông vào, đi xăm xăm, sần sò.

Rugir. Thét, gầm, rồng ; le tigre rugit, con hùm thét, hùm gầm.

Rugosité. Sự giăn giú ; plein de rugosités, dày nhăn.

Rugueux. Su si, giăn giú, nham, lỗ cỗ.

Ruine (maison en). Đô cũ nhà hư ; — de la fortune, sự mất gia tài lâu lâu ; — de la réputation, sự mất tiếng tốt ; sauvez-nous de la —, hãy cứu vớt ta là kẻ khôn nạn.

Ruiner, renverser. Đỗ xuồng ; —, détruire, phá hoang, tàn phá, phá hủy ; se —, mất cửa, sa cơ, sa sút, sêu, xiêu hư di.

Ruineux. Hay sinh thiệt hại, dễ mất của cải, sa cơ.

Ruisseau. Khe, rãnh, suối, dòng nước, ngòi. *the suối : torrent*

Ruisselet de sueur. Muót mồ hôi, uốt mồ hôi cả mình.

Ruisselet. Chảy ào ào, chảy tràn ra ; — de tous côtés, chảy tư bê ; — de sueur, muót mồ hôi.

Rumeur. Tiếng đồn, rộn rực, rộn rã, tin tức ; n'entendre que des rumeurs confuses, chỉ nghe những tiếng móng mánh vậy.

Ruminant. Hay nhai lại, nhá ; les ruminants, loài vật có bón biu mà nhai lại.

Ruminer. remâcher. Nhá, nhai lại ; — réfléchir, suy đi nghĩ lại, suy đi xét lại ; — une affaire, toan việc gì.

Rupture. Sụt bể, sụt phá, sụt nứt ; — des intestins, ruột đã nứt ra ; — d'un membre, sụt đánh gãy phần mình ; — des digues, sụt vỡ đê ; — d'un traité, sụt phá lời giao ; — d'une amitié, sụt bắt hoà, sụt bắt thuận.

Rural. Thuộc về ruộng nương, thuộc về nhà quê.

Ruse. Tinh quí quái, tinh gian dối ; —, mưu kẽ, mưu chước ; jouer de —, lập mưu bày kế

Rusé. Qui quái, giỏi, khôn khéo, quí quyết.

Ruser. Lập mưu kẽ.

Russelia, fleur. * Hoa quát tường.

Rusticité. Phong tục kẽ quê ; dáng phết kẽ quê.

Rustique, champêtre. Thuộc về đồng dien ; —, simple, đơn sơ ; —, grossier, quê mùa, quê kệch ; ngu muội.

Rustre. Người nhà quê, quê mùa, người nông phu, thô.

Rutabaga. Củ cải vàng.

Rutilant. Sáng giời như vàng.

Rythme (V. Rhythme).

S

Sabbat, samedi. Ngày thứ bảy ; — jour de fête chez les Juifs, ngày lễ Judêu, ngày Judêu nghỉ việc.

Sabbatique (année). Năm thứ bảy (trong lị dân Judêu).

Sable. Cát; blanc de —, cồn sỏi, bãi cát ; semer sur le — (prêcher dans le désert), tra hạt giống vào cát uổng công.

Sableux, sablonneux. Có cát ; terrain —, đất cát.

Sablier. Đóng hố cát.

Sablière, sablonnière. Mỏ cát.

Sabord. Cửa sổ (dưới tàu.)

Sabot. Guốc (fig.) ; — de cheval, etc., vỏ ngựa, v. v. ; —, tourpie, chong chóng ; faire tourner un —, đánh chong chóng, chơi vụ.

Sabotier. Thợ dẽo guốc.

Sabre. Giòm ; giòm có lưỡi cong ; donner un coup de —, dùng giòm mà đâm, v. v.

Sabrer. Chém.

Sac. Cái bao, cái túi ; — de voyage, bao da, hòm hành lý ; petit —, dây, bao nhô, bị ; loc. : mettre une ville à —, cướp cửa trong thành.

Saccade. Sụt động, sụt chuyển.

Saccadé. Hay động, hay lung.

Saccager. Phá phách, phá hủy, phá tan, phá hoảng ; cướp cả.

Sacerdoce. Chức thày cả, bậc thầy chính tè.

Sacerdotal. Thuộc về thày cả, xứng thày chính tè ; la dignité sacerdotale, chức thày cả.

Sachée (une). Một bao.

Sachet. Túi, dây.

Sacoche. Túi, bao, bị.

Sacramental. Thuộc về phép thánh (là phép bí tích).

Sacre d'Evêque. Lễ truyền chức Ðàng Giám mục ; — de roi, lễ xức dầu cho vua.

Sacré. Thánh, đã chịu phép thánh ; đã chịu dâng cho Đức Chúa Lời ; rendre quelque chose —, làm phép cho cửa gì nên của thánh.

Sacrement. Phép, phép thánh, phép sacramentô ; le saint Sacrement, phép Minh thánh; Đức Chúa Jésu ; le nécessaire aux —, tráp các phép ; les sept Sacrements sont :

Le Baptême, Phép rửa tội ;

La Confirmation, Phép thêm sức cho mạnh đạo ;

L'Eucharistie, Phép Minh Thánh Đức Chúa Jésu ;

La Pénitence, Phép giải tội ;

L'Extrême-Onction. Phép xức dầu thánh cho kẻ liệt ;

L'Ordre, Phép truyền chức ;

Le Mariage, Phép nhât phu nhât phu.

Sacer. consacré. Làm phép thánh mà dâng cho Đức Chúa Lời.

Sacrificateur. Thày tế lễ, chúa tè.

Sacrificatoire. (Việc) tế lễ.

Sacrifice. Việc tế lễ, lễ tế, của tế lễ ; offrir un —, làm lễ ; le saint Sacrifice, lễ misa ; offrir le St —, làm lễ.

Sacrifices païens. — En dehors des fêtes (tête) énumérées pages 141 et 142, les Annamites non convertis célèbrent encore un grand nombre de cérémonies où l'on offre des sacrifices. Il y a rarement des sacrifices humains : ces immolations se font d'ailleurs en grand secret dans les pagodes et n'ont rien d'officiel, c'est-à-dire que les mandarins sont censés les ignorer.

Les victimes le plus souvent offertes sont : un buffle, une chèvre et un porc ; les offrandes de second ordre sont les poulets, du riz gluant, du vin de riz, du bétel, des fleurs et des fruits.

Les principales cérémonies païennes, appelées tête, c'est-à-dire sacrifices, sont :

1° TÈ NAM GIAO, ou Sacrifice de l'autel du sud en l'honneur du ciel et de la terre ;

2° TÈ VĂN MIỀU : sacrifice fait sur

l'autel du temple de la Littérature en l'honneur de Confucius ;

3° TÈ VŨ MIỀU : sacrifice en l'honneur des Génies de la guerre ;

4° TÈ Y MIỀU : sacrifice en l'honneur de Thần nông, qui inventa la médecine et perfectionna l'agriculture ;

5° TÈ XÃ TẮC : sacrifice en l'honneur du prince Tắc, promoteur de la culture des céréales ;

6° TÈ LỊCH ĐẠI ĐỀ VƯƠNG : sacrifice en l'honneur des rois des dynasties antérieures ;

7° TÈ SƠN XUYÊN : sacrifice en l'honneur des Génies des montagnes et des fleuves ;

8° TÈ HỘI ĐỒNG : sacrifices en l'honneur de tous les Génies et en particulier des douze thiên thần ou Génies du ciel, et des Génies domestiques ;

9° TÈ CÔNG THẦN : sacrifice en l'honneur des grands hommes qui ont bien mérité de la nation ;

10° TÈ TRUNG THẦN : sacrifice en l'honneur des loyaux serviteurs ;

11° TÈ LIỆT NỮ : sacrifice aux femmes héroïques ;

12° TÈ NGHỆNH XUÂN : sacrifice en l'honneur du renouveau ;

13° TÈ TỊCH ĐIỀN : fête du labourage ou de l'agriculture.

Nous donnons ici à titre de curiosité le compte rendu de cette dernière cérémonie telle quelle a été pratiquée en 1893 par le roi d'Annam et dont fut témoin le rédacteur de la *Revue Indo-Chinoise Illustrée* :

C'est au centre d'un vaste quadrilatère de 300 mètres de côté que la cour d'Annam a procédé à cette cérémonie de l'agriculture, abandonnée depuis les invasions des Bay-sau en Annam. Depuis ce temps, négligeant de cultiver le riz spécial nécessaire pour cette

cérémonie, et dont l'Empereur d'Annam doit jeter la semence en terre, on employait le riz ordinaire pour les sacrifices du Ciel, et le peuple attribuait à ce fait le grand nombre de récoltes médiocres ou mauvaises.

Pour se rendre au champ qui doit recevoir cette année la semence de riz destiné aux sacrifices, il faut traverser la citadelle derrière les jardins du roi ; on franchit ensuite le Ruisseau des Nénuphars ; le cortège défile devant plusieurs portiques en partie détruits par nos canons en 1885, et débouche dans une vaste avenue qui conduit directement à l'enceinte réservée.

Un magnifique portique en indique l'entrée ; les murs d'entourage n'existent plus ; on peut donc y pénétrer de tous les côtés ; mais la cour d'Annam si traditionnelle, ne comprendrait pas qu'on pût accéder à l'autel autrement que par l'ancienne porte. Ce terrain carré et plat est divisé en deux par un chemin qui le traverse. Des deux côtés, au centre, s'élève une plate-forme carrée haute de quatre ou cinq mètres. On y monte par les escaliers ménagés sur chaque face. Ces deux plate-formes, de même que le terrain où elles sont construites, sont orientées de telle sorte que leur quatre angles visent les quatre points cardinaux.

Mais le canon vient de tonner. Sa Majesté s'avance, suivie des hauts mandarins, avec le déploiement de luxe que l'on prodigue à la cour d'Annam pour chaque cérémonie importante. L'Empereur entré dans l'enceinte réservée avant le point du jour et va s'installer dans un pavillon en bambous édifié sur une des plate-formes. A leurs MM. les reines-mères est réservé un pavillon derrière celui du roi. Sur la deuxième plate-forme se trouvent des

tables où brûlent des parfums, sous des parasols jaune impérial.

Dès que Sa Majesté est installée, les choristes des rites se mettent à chanter. Une troupe de quatre-vingts paysans en blouse bleue, pantalon rouge, bottes de cérémonie et bonnet carré, se réunissent six par six en douze groupes représentant les douze provinces ; des charrues avec leurs attelages sont placées derrière eux pendant que les dignitaires saluent le roi et que huit paysans présentent à l'Empereur la charrue laquée en rouge et or qu'il dirigera le lendemain. Le bœuf har-naché en jaune est aussi présenté. Sa Majesté, alors, allume des parfums que l'on transporte sur la plate-forme voisine, et se retire. Les paysans se mettent à diviser le terrain en treize parcelles ; chacune est partagée en huit sillons ; de ces parcelles, celle qui se trouve au centre, en face de la plate-forme de Sa Majesté, sera labourée par l'Empereur et les six autres de chaque côté seront chacune travaillées par les mandarins. Les bœufs et les charrues mis en place, on fait un exercice préparatoire, une répétition générale de la cérémonie, car tout doit se passer sans à-coup, ni faute, ni incident imprévu. Si le contraire avait lieu, les astrologues et devins de la cour auraient le devoir de trouver la cause des variantes involontairement apportées à la cérémonie, conjurer le mauvais sort et apaiser le Ciel. Tout le monde se retire ensuite et va bivouaquer dans les paillettes, aux environs ; les gardes de Sa Majesté autour de sa demeure et les quatre régents, Colonnes de l'Empire, logent à chaque coin du terrain, mais en dehors et dans de misérables cabanes improvisées.

Le lendemain dès quatre heures du matin sonnait le réveil et chacun venait prendre le posté qui lui avait été assigné la veille. A une extrémité de chaque parcelle de terrain, une plaque de bois laqué portait l'indication d'une province. Une charrue laquée rouge, attelée d'un bœuf, attendait près de chaque parcelle de terre, surveillée par un dignitaire en robe jaune orange brodée de fils d'or, en ceinture rouge et chaussé des bottes de cérémonie. La coiffure était le casque ordinaire des hauts mandarins, avec ornements en or. L'Empereur était en grand costume de cour ; deux mandarins tenaient le bœuf pour la charrue de Sa Majesté, d'autres devaient maintenir la charrue dans la bonne direction, et deux servants étaient là pour empêcher les excréments du bœuf de tomber sur le sol ; le semeur venait ensuite suivi du porteur de semence. Les douze dignitaires qui devaient labourer avaient de même une suite, mais composée de paysans et non de mandarins.

Dès que le soleil parut, l'Empereur descendit de la plate-forme où se trouvait son logement, s'approcha de la charrue et laboura son lot, au centre, escorté par les choristes des rites et tous les mandarins invités à l'accompagner. Le champ labouré et ensemençé, Sa Majesté remonta sur la plate-forme et reçut les lay des mandarins. Les douze autres charrues s'ébranlèrent à leur tour, et les douze parcelles furent labourées et ensemençées, tous les mouvements étant exécutés avec un ensemble parfait. Le travail achevé et dès que les astrologues eurent constaté que la cérémonie s'était accomplie à l'heure et dans le laps de temps indiqués, tous

les mandarins changèrent de costume et vinrent de nouveau faire des lay à leur Souverain qui, ensuite, partit en grande pompe ; il se rendait au temple dédié aux mânes de son père pour y procéder à une cérémonie en vue d'obtenir pour sa dynastie les faveurs particulières du Génie des récoltes et de ses ancêtres. Cette cérémonie était très imposante et c'est par milliers qu'on aurait pu compter les assistants.

Sacrifier, offrir un sacrifice. Tê lê, cúng tê, dâng của lê ; —, préférer, chuộng hơn ; se —, liêu minh chêt, giết mình.

Sacrilège. Tội làm hư các phép ; tội ăn trộm của thánh ; tội phạm sự thánh.

Sacripant. Thẳng, thẳng phạm, người rât xâu xa.

Sacristain. Người dọn nhà thờ ; kẻ giữ các đồ nhà thờ.

Sacristie. Phòng để các đồ nhà thờ, nhà mặc áo.

Sacrosaint. Rất thánh, chẳng nên phạm đền.

Sacrum, os. Xương cùng.

Safran. Nghê, * kim châm ; couleur —, sắc nghệ.

Sagace. Sâu sắc, mau trí, khôn khéo.

Sagacité. Sự tinh tường, sự khôn khéo, sự quả quyết.

Sage, prudent. Khôn ngoan ; — conseil, lời bàn khôn ngoan ; —, dévot, sôt sắng ; un —, quân tử ; les sept sages de la Grèce, bảy quân tử nước Grécô.

Sage-femme. Bà tắm, bà sinh, bà dê.

Sagement. Cách khôn ngoan, cách khôn khéo, cách phái lê.

Sagesse, prudence. Sự khôn ngoan, nhân đức khôn ngoan ; la — infinie, Đức Chúa Lời khôn ngoan vô cùng.

Sagittaire (signe du zodiaque). Dần cung, nhân mã cung.

Sagouier, sagus lœvis. Cây bung báng ; bột báng.

Saignant. Chảy máu, lâm máu, dầm máu.

Saié. Áo lính, áo chiên.

Saignée, opération chirurgicale. Phép chích máu ra ; faire une —, chích mạch máu.

Saignement. Sự chảy máu ; — du nez, sự đỗ máu cam.

Saigner, perdre du sang. Đỗ máu ra, chảy máu ; — du nez, đỗ máu cam ; —, pratiquer une saignée, chích máu.

Saillant. Nồi, lồi ra, giô, lòi ; poitrine saillante, ngực giô lên ; —, remarquable, lạ, khác thường.

Saillie. Sự giô ra, sự lồi ra; endroit en —, nơi cao hơn, nơi nồi cao ; — d'esprit, lòi ý vị, lòi khôn khéo, lòi vui chơi.

Saillir, jaillir. Nhảy, nhảy nhót, vọt lên ; —, sortir en dehors, lồi ra, giô ra, nồi hơn.

Sain. Lành, khoẻ ; — de corps, mình vóc khoẻ khoắn ; — et-sauf, chẳng phải nao, vô sự ; — d'esprit, khôn, khôn ngoan ; qui n'a pas l'esprit —, dở người.

Saindoux. Mỡ nước.

Sainfoin, * Long đàm thảo, * mộc tiết thảo.

Saint, parfait. Thánh, có nhân đức. sôt sắng, đạo đức, thanh sạch, dáng người ta kính chuộng ; un —, ông thánh ; une sainte, bà thánh ; — Pierre, ông thánh Phêrô ; le — Père, Đức thánh Phapha ; —, consacré, đã chịu dáng cho Đức Chúa Lời.

Sainte-Barbe. Khoang dẽ thuộc súng.

Saintement. Cách sôt sắng, cách phải phép, cách xứng người đạo đức.

Saint-Esprit (le). Đức Chúa Phiritô sangtô, Đức Thánh Thần.

Sainteté. Nhân đức, đức thanh sạch ; Sa —, Đức Thánh Phapha.

Saint-Père (le). Đức Thánh Phapha.

Saint-Siège. (Toà) Đức Thánh Phapha, Rôma.

Saisie. Sự tịch ký, sự tịch phong gia tài.

Saisir, prendre. Bắt, cầm lấy, cầm bắt, vồ, nắm ; — quelqu'un, tra tay bắt ai ; — quelqu'un par la barbe, nắm lấy râu ai ; — par les cheveux, túm tóc ; — son fusil, cầm súng ; —, avec le bec ou les griffes, dớp ; —, opérer une saisie, tịch ký ; être saisi de frayeur, sợ khiếp ; être saisi par un serpent, phải rắn quắn ; être saisi de froid, ón rét.

Saisissable. Bắt lấy được.

Saisissant. Hay sinh động lòng.

Saisissement, terreur. Sự ngũ quan ra bắt tinh, sự sững trí, sự trí khôn ra như cùn.

Saison. Mùa ; les quatre saisons, bốn mùa ou từ qui et từ thi, sont ;

Mùa xuân, le printemps ;

Mùa hè, l'été ;

Mùa thu, l'automne ;

Mùa đông, l'hiver.

Salade. Rau, rau riệp, etc. ; — à manger, rau trộn ; — de pommes de terre, khoai tây trộn dầu giấm ; faire la —, trộn rau.

Saladier. Chậu trộn rau.

Salaire. Tiền công.

Salaison. Sự pha muối, thịt (cá) muối.

Salamandre. (Giồng) thằn lằn, * hoả mô xà.

Salamalec. Tiếng chào, sự lạy.

Salants (marais). Nơi n้ำ muối, nơi nại muối.

Salarié. Kẻ đi làm thuê làm mướn ; kẻ đã chịu thuê ; ouvrier —, thợ thuê.

Salarier. Thuê, thuê mướn ; đặt công (cho ai làm việc gì).

Sale. Xâu, xâu xa, bắn, lâm ; visage —, nhọ mặt, mặt mũi xâu xa.

Salé. Mặn, dã chịu rắc muối ; fig., mot —, lời mặn, lời chua, lời ý vị.

Salement. Cách bắn thủ, cách đor dây.

Saler. Rắc muối vào.

Saleté, chose sale. Sự đor nhóp, sự xâu xa, sự bắn thủ ; —, action basse, việc xâu xa (bởi lòng hư hốt mà ra).

Salière. Bình muối, bình đựng muối đặt trên mâm.

Salin. Mặn, có muối.

Saline. Khuông làm muối, ruộng làm muối, mỗ muối, nại muối.

Salir. Làm chò ra ô uê, làm đor nhóp, vây vá ; —, flétrir, làm ô danh, làm cho mắt tiêng tót, bỏ vạ cho ai.

Salissant, qui salit. Có ồ gi, vây vá, lâm láp ; —, qui se salit vite, dể bắn, dể lây vết xâu.

Salivaire. Thuộc về nước miệng ; glande —, mụn mọc dưới lưỡi.

Salivation. Sự chảy nước miệng ; sự úta hột miệng ; activer la —, làm cho chảy hột dài, làm cho thắc lèm.

Salive. Nước hột, nước miệng, hột miệng ; — de bétel, quết trầu.

Salle. Phòng, buồng ; — de billard, phòng dể bàn lăn ; — de bal, nhà hội múa ; — à manger, nhà cơm, nhà chè ; — d'audience, công đường ; — de police, nhà phạt.

Salmigondis. Đĩa có nhiều đồ ăn lắn lộn ; fig., bài văn lộn.

Salmis. Thịt rán nâu rurgery.

Saloire. Bình (thùng) đọn thịt muối.

Salon. Nhà khách, nhà bóng, phòng mà hội.

Salpêtre. Diêm, * hoả tiêu.

Salse-pareille. * Kim cương dặng.

Salsifis. * Thiên văn đồng ; — sauvage, * ngưu bàng tử.

Saltimbanque. Kẻ leo dây.

Salubre. Lành ; air —, lành khí, thanh khí ; eau — nước lành, nước tốt.

Salubrité de l'air. Sự lành khí, sự thanh khí.

Saluer. Chào ; — profondément, khóm nóm ; — le front par terre, lạy.

Salure. Mùi mặn.

Salut, paroles de respect. Lời chào, lời kính, lời lạy ; faire son —, rỗi linh hồn mình ; chercher son — dans la fuite, trốn chạy cứu lấy thân ; — da Sứ Sacrement, sự chầu Minh Thánh ; salut ! (forme de la salutation), được, ừ. (V. Gram., no 438).

Le Lạy est le grand salut annamite ; il est dû aux parents, aux supérieurs, et généralement à tous ceux que l'on veut honorer ou de qui on implore une faveur ; voici comment il se fait : on joint d'abord les mains devant la poitrine, puis on les élève jusqu'au front, et on les laisse retomber, en se prosternant sur les genoux, les deux mains jointes et renversées à terre pour y appliquer le front ; on recommence jusqu'à trois ou quatre fois de suite ce salut qui est très solennel et qui cause tout d'abord aux étrangers une singulière impression, surtout s'il est exécuté par un grand nombre de personnes produisant en même temps les mêmes mouvements.

Salitaire, profitable. Có ích, sinh ích, lành, chẳng độc.

Salutation. Sự chào, sự lạy, sự kính, sự bái.

Salutation angélique, prière. Kinh Avê.

Salve, applaudissement. Sự vỗ tay mừng, sự khen ; une — d'artillerie, sự bắn súng kính mừng.

Salve regina, prière. Kinh Thân Mẫu phúc.

Samedi. Ngày thứ bảy.

Sampan, barque. Thuyền, tam bǎn.

Sanctifiant. Hay giúp cho nên thánh ; la grâce sanctifiante, on Đức Chúa Lời.

Sanctification. Sự thanh sạch, sự thánh, sự nhân đức ; travailler à sa —, chịu khó giữ mình cho sạch tội cho được rỗi linh hồn.

Sanctifier. Làm cho nên thánh ; se —, chịu khó cho được nên thánh ; — le dimanche, giữ ngày lễ lạy.

Sanction. Điều gì luật buộc, và luật định.

Sanctionner. Ra luật mà định, răn dạy, cấm.

Sanctuaire. Nơi Cô rô ; nơi thánh.

Sandal, bois. * Đàm hương mộc.

Sandale. Dép ; — à semelles simples, dép da một ; — en cuir noir, dép da đen ; — à brides transversales, dép quai ngang (fig.).

Sandaraque. Hùng hoàng, hoàng đơn.

Sang. Máu, huyết; le — monte à la tête, bốc hoả; vomir du —, trá máu ra; cracher le —, thò huyết; être couvert de —, giây máu; du — d'animal (cru), tiết chín; être de — (race) royal, thuộc về nhà vua, về dòng dõi vua.

Sang-froid (de). Yên, nguội, chẳng động lòng, chẳng hay sợ; garder son — au milieu du danger, giữ lòng vững vàng yên giữa sự cheo leo.

Sanglant, taché de sang. Ô máu, lâm máu, dỗ máu, có sắc máu; —, outragoux, nặng nề, dộc dữ.

Sangle. Dây, dây da.

Sangler. Buộc dây.

Sanglier. Con lợn lòi, con lợn rừng.

Sanglot. Tiếng nắc.

Sangloter. Nắc nở, tâm tức; — ensemble, khóc như gi.

Sanguin. Có máu, có sắc máu, dỗ như máu; —, fort, khoẻ mạnh.

Sanguinaire, cruel. Dữ tợn, độc dữ; instinct —, tính mèo sự dỗ máu.

Sanguinolent. Giọt máu, dầm máu, lâm máu.

Sangsue. Con dỉa; — des bois, con vật.

Sanie. Mù, máu hư.

Sanitaire. Hay làm khoẻ; cordon —, noi cầm (kéo mà tật lây lan ra).

Sans (prép.). 1º Devant un substantif : a) Sans se rend par vô :

Ex : Sans nombre, vô số; sans fin, vô cùng;

b) Sans se traduit par divers idiotismes comme dans les exemples suivants : sans argent, không có tiền; sans doute, không có hổ nghi được, không có lẽ ou không có thề mà hổ nghi được;

2º Avec un verbe :

a) S'il y a une simple idée de négation, on le rend par la négation không : sans rire, không cười;

b) Si l'on exprime une défense, on le traduit par đừng, đừng có, chớ. Ex.: Fais cela sans différer, hãy làm việc này mà đừng giàn.

— que (conj.), khi chẳng, mà chẳng.

Sans-cœur. Vô tâm, bất hiếu.

Sansonnet. * Hát địch.

Santé. Sự khoẻ trong mình; bonne —, sự khoẻ mạnh; mauvaise —, sự yếu đuối; soigner sa —, dưỡng xác.

Santonine. Thuốc giun.

Sapèque. Tiền; — en zinc, tiền kẽm; — en cuivre, tiền đồng; — en papier (superst.), tờ tiền; moule à compter les sapèques, bì tiền; jeter des — en l'air (pour les enfants), tung tiền; soixante sapèques, một đồng, một chày; quatre-vingt-dix sapèques, chày gẩy.

Saper. Đào dưới (dắt, núi); bói, khoét, khoan ; — un mur, đào dưới chân tường cho lò xuông ; fig., làm cho kém đi, làm cho suy sút, muôn phá.

Sapeur, soldat. Lính mang búa đập, lính đập lũy đào hào, lính đào lối ngầm dưới đất.

Saphir. * Thanh ngọc, bích ngọc.

Sapide. Ngon, ngon mùi, hùi.

Sapientiaux (livres). Phản) sách sâm truyền cũ.

Sapin. Cây thông ; cây sam ; * lữ tòng sam mộc, sa thụ.

Sapinière. Rừng cây sam, vườn cây thông.

Saponaire. Giồng cây dùng mà giặt quần áo.

Saponifier. Làm thuốc (giặt quần áo rửa mặt).

Sarbacane. Ông xi đồng.

Sarcasme. Tiêng ôm thả, lời châm chọc chua lám, tiêng dứt lác.

Sarcastique (ton). Cung châm chọc, lời chua lám, lời chì bắc.

Sarcelle. Mồng, két, * tiêu thủy áp ; — dorée, vịt nấu.

Sarcier. Làm cỏ, nạo cỏ.

Sarcloir. (Đồ dùng mà làm cỏ) : cái giöm, cái lém, cái nạo.

Sarcocèle. Tật tràng hạ nang.

Sarcophage. Quan tài, mồ, lăng.

Sardine. Cá lâm, cá trích ; * thanh ngư.

Sardoine, pierre précieuse. Mã não.

Sardonique (rire). Sự cười gằn.

Sarment. Ngành cây nho.

Sarmenteux. Mọc như ngành nho.

Sarrau. Áo dài bằng vải to.

Sarrazin, blé noir. * Tam giác mạch, kiều mạch tử.

Sarrette. Rau thơm.

Sas, tamis. Cái sàng, cái rây, cái giần, cái sào.

Sasse. Gầu (tát nước).

Sasser. Sàng, giần, rây.

Sasseoir. Ngồi.

Satan. Ma quỉ, tróng quỉ ; arrière ! satan ! ó thằng quỉ, hãy xổ ra.

Satanique. Đáng quỉ, dữ như quỉ.

Satellite, suivant. Kẻ di hâu, đầy tớ ; — des mandarins (soldat), lính lè, quân hâu ; —, astre, tinh tú nhỏ xẩy vẫn chung quanh tinh tú lớn.

Satiété (à). Chán, chán chéo, cho đèn khi no chán.

Satin. Lĩnh, láng.

Satinade. (Giồng) lụa lĩnh.

Satiner du papier, etc. Dọn giầy, v. v. cho nó mềm (như lụa).

Satineur. Thợ dọn giầy cho mềm.

Satire, écrit mordant. Bài châm chọc, văn thơ băm bỗ.

Satirique, mordant. (Lời) băm bỗ ; esprit —, tính kè hay băm bỗ châm chọc ; écrivain —, kè hay chép bài băm bỗ.

Satisfaction, contentement. Sự bǎng lòng, sự vui lòng ; —, réparation, sự đền, sự trả nợ.

Satisfactoire (œuvre). (Việc gì) làm cho đền, có sức đền được.

Satisfaire, plaire. Đẹp lòng, làm dù, làm cho bǎng lòng ; — réparer, trả nợ, đền ; loc. : — sa faim, ăn no ; — un précepte, vâng lời bảo, giữ điều răn dạy ; — la nature, làm việc cần ; — sa haine, làm cho thoả lòng ghен ghét.

Satisfaisant, suffisant. Vừa, vừa phải.

Satisfait, content. Vui lòng, bǎng lòng, lấy làm dù ; — de sa fortune, lấy của mình làm dù.

Saturer. Làm cho no đầy, làm cho chán ; pha giồng gì vào nước cho đục.

Sauce. Nước, nước canh, nước thịt, nước xáo, nước trắng.

Saucière. Bình nước canh, bình nước thịt.

Saucisse. Giò ; des saucisses, dồi thịt lợn (nhỗ).

Saucisson. Dồi thịt lợn (to).

Sauf (prép.). Trừ ; sain et —, chẳng phải nao, vô sự.

Sauf-conduit. Tờ thông hành.

Sauge. Cây đại bi, cây từ bi ; * thủy bạc hà.

Saugrenou. Đại, lè nhè, lạt leo, nhì nhăng, ngôc nghêch.

Saule. Cây và nước ; — pleureur, cây liễu.

Saumâtre (eau). Nước lò lò, nước mặn một it.

Saumon. * Mâ hưu ngư *et* cầu thô ngư.

Saumure de poisson. Mắm, nước mắm.

Saunaison. Sư nâu muối ; mùa nâu muối.

Saunerie. Nại muối, nơi nâu muối.

Saunier. Kẻ nâu muối, kẻ bán muối.

Saunière. Hòn (giữ) muối.

Saupoudrer. Rắc (v. g. muối, bột).

Saure (hareng). * Hoàng hoa ngư dã ướp khói.

Sauriens, reptiles. Loài rắn rết.

Saussaie ou saulaie. Nơi trồng nhiều cây liễu.

Saut. Sư nhảy, cái nhảy.

Sauter. Nhảy, nhảy xuống, múa nhảy ; — du haut de la maison, ở trên mái ; nhà nhảy xuống ; — un fossé, nhảy qua rãnh ; — (omettre) des classes, nhảy tràng ; faire —, détruire, phá đỗ, triệt hạ.

Sauterelle. Con châu châu, con cào cào.

Sauteur. Kẻ leo dây ; fig., người nhẹ dạ.

Sautiller. Nhảy đi nhảy lại.

Sautoir (en). Cách treo, như chữ X.

Sauvage, non civilisé. Ở trên rừng, dở mọi, mường ; —, non apprivoisé, chẳng thuần thực ; —, cruel, dữ tợn, dữ ; pays —, nơi rừng (không có ai ở).

Sauvageon. Cây nhỏ tự nhiên mới mọc ra.

Sauvagerie. Thói rợ mọi, tính mường ; phong hoá dữ tợn.

Sauvegarde. Sư gìn giữ, sư che giũ, sư che chở.

Sauvegarder. Giữ, che, che chở coi sóc, bình vục.

Sauver. Cứu, cứu chữa, giữ khôi ; — les apparences, giữ phép tắc bẽ ngoài ; — sa réputation, giữ giá ; — quelqu'un du danger, cứu ai cho khôi sự cheo leo ; se —, (— son âme), rỗi linh hồn ; se —, s'échapper de, trốn đi, lánh cho khôi.

Sauvetage. Sự vớt lên người ta cho khôi chết đuối.

Sauveur (du monde). Chúa cứu thế.

Savane. Rừng.

Savant. Thông, thông thái.

Savate. Giấy hờ gót ; — en paille, giấy rom.

Savetier. Thợ chữa giấy, thợ giấy.

Saveur. Mùi, vị, vị ; sans —, chẳng có mùi gì, lạt leo.

Savoir. Biết, dã tường, thông biết ; — par cœur, thuộc lòng ; — l'annamite, nói tiếng an nam ; — jouer de la flûte, biết thổi笛 ; — certainement, biết chắc ; je ne sais pas s'il viendra, hoặc nó có đèn thì tôi không biết ; — par oui-dire, dã nghe thày, dã nghe dồn tiếng ; faire —, cho biết, cho được hay, nhẫn tin ; je ne saurus le faire, tôi không dám làm.

Savoir (à). Nghĩa là, là.

Savoir-faire. Tài, tài trí ; qui a du —, khéo léo, khôn khéo.

Savoir-vivre. Sự có phép, sự lịch sự.

Savon. Thuốc giặt.

Savonner. Dùng thuốc mà giặt.

Savonnette. Thuốc rửa mặt.

Savonneux Có bọt như thuốc giặt.

Savourer. Lấy lầm ngon, hưởng.

Savoureux. Ngon miệng.

Sayon, casaque. Áo chiên, áo lính.

Sbire. Quân lính ; thằng phạm.

Scabreux, raboteux. Sù sì, nhám ; —, dangereux, cheo leo, hiềm nghèo ; —, immoral, hư nết.

Scalène (triangle). Hình tam giác.

Scalpel. Dao chích.

Scalper. Chích, thich.

Scander. Đèm vân cát thư.

Scaphandre. Áo măc cho người ta lặn dưới nước.

Scandale. Gương xấu, sự gì làm cho người ta vấp phạm ; objet de —, dịp cho người ta vấp phạm.

Scandaleux. Gốc là, gồm ghiếc ; exemple —, gương mù, gương xấu làm cho người ta vấp phạm.

Scandaliser. Làm gương xấu, làm cho người ta vấp phạm ; se —, s'offenser, lầy làm khó chịu, buồn lòng.

Scammonée. Cây dùng mà làm thuốc tây.

Scapulaire. Áo Đức Bà ; porter un —, mặc áo Đức Bà ; imposer le —, làm phép áo Đức Bà.

Scarabée. Con bọ hung.

Scarlatine. (Thứ) bệnh sối, chứng mùa lào.

Scarole, salade. Rau riệp to lá.

Sceau. Ân, dấu, con chàm, mộc truyền ; — royal, ân ngọc ; mettre le —, đóng dấu, đóng ân, đánh ân.

Sceau. — Les chefs de canton et les maires ont un sceau qu'on appelle mộc TRUYỀN OU MỘC TRIỆN, parce qu'il est en bois ; il est gravé par les soins de l'administration provinciale et délivré par elle ; le cachet se donne avec l'encre noire ordinaire.

Le Sceau des grands mandarins est le ÂN (d'où les expressions : hép ân, serrer les sceaux, c'est-à-dire fermer les bureaux, et khai ân, rouvrir les bu-

reaux). Le ân est en bronze ; il est fondu à la capitale par les soins du ministère des Travaux publics ; avec le ân on se sert de vermillon. Le ân ou cachet remplace la signature dans les pièces officielles. Les grands mandarins ont deux cachets : le grand, ÂN KIỀM OU ĐẠI KIỀM, qui reste au mandarinat, et le petit, DÂU KIỀM OU TIỀU KIỀM, qu'ils emportent en voyage pour expédier les affaires. Ce dâu kiêm sert encore, en temps ordinaire, à souligner les caractères importants d'une pièce, noms, dates, nombres, etc...

Scélérat. Kẻ măc tội, ác nghịch, độc dữ, dũ quá, gian tà, gian ác.

Scélératesse. Sự gian tà, việc gian ác.

Scellés (mettre les). Niêm phong, tịch ký, tịch phong.

Sceller, apposer un cachet. Bóng ân, đóng dấu ; — une lettre, phong thư ; — avec du plomb, gắn, hàn.

Scène, tableau. Nơi, nơi trông trại ; la — au théâtre, nơi hát bài, nơi tuồng tập.

Scénique. Thuộc về tuồng tập, thuộc về áng hát bài.

Septicisme. Tinh kẽ hay hồ nghi mọi sự.

Sceptique. Kẽ hay hồ nghi mọi sự.

Sceptre. Gậy chỉ quyền vua, quyền chúc vua ; tenir le —, trị vị ; usurper le —, thoán vị, thiện vị.

Schismatique. Kẽ vào bè rỗi đạo, kẽ vào bè đảng.

Schisme. Bè bài, bè đảng, bè rỗi đạo.

Schiste, roche. Đá như thạch cao màu vàng nhạt.

Sciaticque. Bệnh cột khí nơi hàng.

Scie. Cái cưa (fig.) ; —, poisson, *giảo ngư.

Science. Sự biết, sự thông thái ; avoir de la —, có chữ nghĩa, có thông.

Scientifiquement. Cách thông biết, cách thông thái, cách khéo.

Scier. Cưa ; — avec un autre instrument qu'une scie, cưa.

Scierie. Nhà náo lâm cưa.

Scieur. Thợ cưa ; — de long, thợ xẻ.

Scinder, diviser. Phân ra, chia ra ; se — en deux fractions, chia ra làm hai bê.

Scintiller, briller. Nhập nhoáng, sáng chói ; —, lancer des étincelles, (lửa) bắn, nổ.

Scission. Sự lia nhau, sự bất thuận.

Sciure. Mát cưa, mát giữa ; —, limeille de fer, mát sắt.

Scolaire. Thuộc về tràng học, thuộc về sự học.

Scolastique. Thuộc về phép học.

Scolopendre, mille-pieds. Cái giờ, ngô công trùng ; —, plante, cây rắng lá, * kim tinh thảo.

Scorbut. Trĩ lợI.

Scorie (du fer). Cứt sắt.

Scorpion. Con bọ cạp, * hạt tử, yết tử ; — (signe du zodiaque), meo cung.

Scorsonère,* Thiên môn đông, thiên vân đông, mạch môn.

Scribe. Ký lục, thợ lại, thợ kí, đẽ lại, lại mục, thông lại.

Scribe. — Les đẽ lại ou lại mục sont les chefs des scribes des phủ et huyễn ; les autres scribes s'appellent thông lại.

Les chefs de bureau des mandarins, chefs des provinces, sont le Thông phán et le Kinh lịch.

Les chefs de bureau du Kinh lược portent les titres de Thương tá, Tham tá, Viên ngoại et Chủ sự.

Scrofules. Bệnh tràng nhạc, tật ván khấn.

Scrofuleux. Ké phải bệnh tràng nhạc.

Scrupule. Đa nghi, diều vật sinh bôi rồi ; chasser un —, khôi da nghi ; faire naître un —, làm cho ai sinh da nghi.

Scrupuleux. Bôi rồi, bôi rồi diều vật vĩnh, cả nghi, đa nghi ; — observateur de, kẻ vâng giữ kí, kẻ giữ luật hêt sức.

Scrutateur, qui scrute. Ké lục xét, kẻ dò dẫm.

Scruter. Lục, khám, soát, hỏi dò.

Scrutin. Phép bỏ tên ai vào bình mà bầu lên ; la salle du —, nơi hội mà bầu ; la boite du —, bình bỏ thê trach bầu ; dépouiller le —, đêm thê bầu.

Sculpteur. Chạm trồ, thích, gọt, đúc, khắc.

Sculpteur. Thợ chạm trồ, thợ khắc.

Sculpture. Nghê chạm trồ.

Se. Minh, nhau (V. Gramm., n° 194).

Séance, assemblée. Hội, toà công đồng ; les mandarins tiennent —, các quan hiệp nghị, các quan hội hàm ; —, session, hội.

Séant, décent. Xứng, xứng đáng.

Seau. Thùng kín nước, gáo.

Sébile. Bát, chậu sành.

Sec. Khô, ráo ; manger du pain —, ăn bánh không ; étang à —, ao nhõn, bể cạn ; avoir le gosier —, khát lầm, khô miệng khát nước.

Sécante. Chỉ cắt kính cách chéo.

Sécateur. Kéo sưa cành, kéo cắt ngành.

Sèche ou seiche, poisson. Cá mực.

Sécher. Phoi ; — au feu, hờ ; sây ; — des arèques, sây cau ; — au soleil, phoi nắng, phoi nở ; —, se dessécher, nên khô ráo, ra khô cạn ; — ses larmes, lột nước mắt.

Sèchement. Khô, (nói) khô ; répondre —, thưa cứng, thưa xẳng.

Sécheresse. Sự khô, sự khô ráo, sự khô cạn ; souffrir d'une grande —,

phái dại han ; — d'un discours, kiều giảng khò lạt.

Séchoir. Nơi phơi quần áo.

Second. Thứ hai; đệ nhì (ch.) ; être au — rang, ở bậc nhì; en —, tùy, tòng, phó.

Secondaire. Ông hàng nhì, tùy tòng.

Seconde (une). Một giây; attends une —, thong thả một chút.

Secondement. Thứ hai.

Seconder, aider. Giúp, đỡ, cùu giúp, ra công giúp (ai).

Secouer. Vặt lên vặt xuồng, bắt lên bắt xuồng, xóc ; — la poussière avec la main, phùi bụi; l'oiseau secoue ses ailes, chim giũ cánh; — le joug, giũ ách; — le sommeil, đánh thức, thức dậy, thôi ngủ; se —, prendre de l'exercice, xốc xác.

Secourable. Hay phù hộ, có lòng thương.

Secourir. Cứu giúp, bình lây, giúp đỡ, cùu viện.

Secours. Sự giúp, ơn giúp; avec le secours de Dieu, ơn Cha cả phù hộ; porter —, giúp đỡ (ai); cùu giúp (ai); demander —, cầu cùu, xin giúp.

Secousse. Sự động, sự chuyển động.

Secret (adj.). Kín, kín đáo, kín nhiệm, thầm, cẩn mật; un endroit —, retiré, nơi vắng vẻ quật nèo; se réjouir en —, mừng thầm.

Secret (subs.). Sự kín, sự mâu nhiệm, điều mật.

Secrétaire, scribe. Thư ký, ký lục; — général du gouvernement, thông lý, hiệp lý.

Secrétaire, meuble. Tủ viết, tủ xếp các tờ bài.

Secrétariat. Nghề ký lục; phòng thõi lại.

Secrète. Kinh thầm.

Secrètement. Cách kín nhiệm, cách trộm, cách mật.

Sécréter. Ra mủ.

Sécrétion. Mủ ; — des arbres, mủ cây.

Sectaire. Kè theo bè bối; kè mợ, kè sùng.

Sectateur. Kè theo (bè), môn đệ.

Secte. Bè bối, bè đảng, mòn, bọn; une —, những môn đệ.

Section, partie. Phần, phe, lớp.

Sectionner. Chia (phân, lớp).

Séculaire. Đã lâu đời.

Séculariser. Bắt lây cho khỏi quyền phép thánh Ighérégia.

Séculier (prêtre). Thày cả chẳng khẩn trong dòng; —, laique, thuộc về đời, thuộc về thế gian.

Sécurité Sự yên, sự bằng yên vô sự; la — des routes, sự di dẳng bằng yên vô sự.

Sédatif. Hay đỡ, làm cho bớt đau.

Sédentaire. Hay ngồi, hay ở nhà.

Sédiment. Cát, cặn.

Séditieux. Kè làm loạn, kè làm nguy; tenir des discours —, nói lời xui loạn.

Sédition. Sự khởi nguy, sự loạn lạc, sự phản tặc.

Séducteur, qui corrompt à prix d'argent. Kè dút lót; —, corrupteur, kè cám dỗ, dừa dâm tà; khéo dỗ; —, agreable, vui, hay lắm, tốt.

Séduction. Sự dỗ dành (về dâng trái). —, charme, sự gì tốt lành dỗ lòng.

Séduire, entraîner. Dỗ dành, dỗ được; dỗi trả, —, tromper, lừa; —, charmer, phỉnh phờ, làm cho đẹp lòng, vừa ý.

Séduisant. Hay dỗ, vui, hay, tốt, vừa ý; —, trompeur, dỗi trả, chẳng thật.

Segment. Phần đã cắt trong vòng; chỉ cắt vòng.

Ségrégation. Sự phân biệt, sự rẽ ra.

Séide. Tên phạm thuế.

Seigle. Tiêu mạch.

Seigneur. Chúa, chù ; le — du ciel, Thiên Chúa, Đức Chúa Lời ; Chúa cả ; Notre —, Đức Chúa Jésu.

Seigneurie. Chức quyền chúa.

Sein. Vú, ngực; lòng ; réchauffer sur son —, ôm (con trè) vào lòng, áp (con) trong lòng ; porter un enfant sur son —, ấm hè con trè ; enfoscer un poignard dans le —, đâm (gurom giáo, dao găm) thâu qua lòng ai ; donner le —, cho bú ; loc. div. : le — de la terre, lòng đất, các vục sâu dưới đất ; vivre au — des plaisirs, gyâm gya trong các sự vui sướng xác thịt.

Seing. Ân, đầu ; apposerson —, đóng àn.

Seize. Mười sáu.

Seizième. Thứ mười sáu.

Seizièmement. Mười sáu là.

Séjourner. Ở, ở tại, ở lại.

Sel. Muỗi ; espèce de gros —, muỗi rùm ; — marin, bạch diêm ; — gemme, muỗi mò ; — ammoniaque, cang sa ; — de nitre, diêm tiêu ; fig., lời mặn, lời ý vị, lời giễu hay.

Sélection. Sự chọn, sự kén chọn.

Selle (d'un cheval). Yên ngựa ; — d'un éléphant, lầu voi, bành voi.

Seller (un cheval). Đóng đồ ngựa.

Sellerie. Nghề dọn hay là bán yên ngựa.

Sellette Ghê, ghê dầu ; fig., être sur la —, phải kiện cáo, phải bị cáo.

Sellier. Thợ đóng yên ngựa.

Selon. Cứ, tuy, theo, mặc ý, mặc dời ; — la coutume, cứ thói quen ; — votre gré, mặc ý anh.

Semailles. Ma, giồng mà gieo, hạt giồng ; époque des —, mùa gieo mạ ; faire les —, gieo mạ, gieo giồng.

Semaine. Tuần, tuần lễ ; une — chrétienne, tuần lễ bảy ngày ; une — d'année, tuần bảy năm.

Chaque mois annamite se divise en trois décades ou semaines de dix jours, appelées : la première : thượng tuần (semaine supérieure ou du commencement) ; la seconde : trung tuần (semaine du milieu) ; et la troisième hạ tuần (semaine basse ou de la fin) ; cette dernière n'a que neuf jours dans les mois incomplets. Pour énoncer les jours de la première décade, on les fait précédé du mot mồng ; ainsi : le 3, mồng ba ; le 10, mồng mười ; mais ce mot disparaît dans les autres décades et l'on dit, par exemple : le 11, ngày mười một, le 20, ngày hai mươi. Par exception, le 15 de la lune se dit ngày rằm, au lieu de mười lăm. (La nouvelle lune est appelée sóc ou mồng et la pleine lune rằm ou vọng ; le premier quartier est désigné sous le nom de thượng huyền et le dernier sous celui de hạ huyền).

Semainier. Ké làm việc trong tuần bảy ngày.

Sémaphore. Tháp cao.

Semblable. Giống như, cũng như ; — de visage, hệt mặt ; très —, giồng như hệt ; aimer ses semblables, có lòng thương mến anh em.

Semblant (faire). Giả hình, lây hình, giả cách ; faire — d'être malade, giả bệnh ; ne faire — de rien, giấu ý mình, xem ra như không lo tên.

Sembler. Xem ra, ra như, có hình như ; il semble raisonnable, xem ra phải lẽ ; il me semble que, tôi nghĩ rằng, ý tôi là, tôi in trí rằng.

Semelle. Da (giày, v. v.).

Semence. Hạt giồng ; hạt ; fig. ; — de maux, cội rễ, căn, gốc muôn vàn sự khổ sở).

Semen-contra. Thuốc giun.

Semer. Gieo, gieo giồng, gieo vãi, rắc ; — à la volée, gieo ; — en dé-

posant les grains dans un trou, tra, ương hạt ; fig., — la révolte dans le peuple, gieo loạn trong dân, giục dân dậy loạn ; — des soupçons, phao ra những sự hổ nghi ; — de fleurs, tung hoa.

Semestre. Quãng sáu tháng, dù sáu tháng, sáu tháng.

Semestriel. Xảy ra sáu tháng một lần.

Semeur. Kẻ gieo ; fig., — de nouvelles, kẻ phao tin tức ra ; — de discordes, kẻ giục sự bất thuận.

Sémillant, vif. Giỏi, tro trẽn.

Séminaire. Nhà tràng ; grand —, nhà tràng lý đoán ; petit —, nhà tràng latin.

Séminariste. Học trò, chú.

Semis. Giồng gieo ; — de riz, mạ.

Semoir. Bao dê giồng hạt.

Semonce. Lời trách, sự quở, sự rèn cắp.

Semoncer. Trách, mắng, rèn cắp.

Semoule. Bột miến cúc.

Sempiternel. Hằng có, chẳng hay cùng, bền đỗ đời đời.

Sénat. Toà các quan triều thượng ; hội quan thương nghị.

Sénateur. Quan triều thượng, quan thương nghị.

Sénatus-consulte. Chiếu chỉ các quan thương nghị.

Séné. * Hoè hoa thụ.

Sénéçon, pl. * Nê hô thái.

Sénestre. Mắt trái, tay tả.

Senevé. * Giòi thái.

Sénile. Thuộc về kẻ già cả.

Sens, signification. Nghĩa ; — propre, nghĩa đen ; —, idée, ý nghĩ ; le bon —, trí khôn ; qui n'a pas le — commun, dại, chẳng có trí khôn ; les cinq —, ngũ quan.

Les cinq sens en annamite sont :

La vue ou les yeux. Con mắt ;

L'ouïe ou les oreilles, Lỗ tai ;

L'odorat ou les narines. Lỗ mũi ;
Le goût ou la bouche et la langue.

Miệng lưỡi ;

Le toucher ou les pieds et les mains.

Chân tay.

Sensation. Sự chịu (cái gì) sự biết ; les sensations, những sự vừa tâm ngũ quan.

Sensé. Có lý, khôn.

Sensibilité. Tính, tính hay động lòng thương.

Sensible, émotionnable. Hay động lòng thương ; —, qu'on peut toucher, dá đến được, mó được ; —, qui tombe sous les sens, ngũ quan thây được, có hình thể ; son —, tiếng (nói) tai nghe được ; —, qui ressent la douleur, hay thây đau ; un — plaisir, vui sướng thật.

Sensiblement. Tô tường, cách để xem.

Sensitive. fl. Mắt cő, * bá thủ thảo, cù nội thảo.

Sensualité. Sự ngũ quan vui sướng ; sự mê theo xác thịt.

Sensuel. Mê theo vui xác thịt.

Sentence, décision. Án, lý đoán ; —, maxime, câu luận, điều luận,

Sententieux. Hay luận đoán, hay nói câu luận.

Senteur Mùi, hơi, mùi thơm.

Sentier. Lối, nẻo.

Sentiment, sens. Quan, ngũ quan ; —, affection, tình lý, động lòng ; dépouillé de tout —, vô tâm, bất hiếu ; —, avis, ý, ý tưởng, ý nghĩ ; changer de —, đổi ý, tel est le — communal, ai ai điều nghĩ thể ày ; se rendre au — de quelqu'un, theo ý ai ; être d'un — différent, chẳng hợp ý cùng.

Sentimental. Chẳng đơn sơ, có dâu ái mộ.

Sentine. Lòng vét, trì tàu, khoan nước (dưới tàu).

Sentinelle. Linh canh, quan canh.

Sentir, aspirer. Ngửi, ngửi mùi ; —, avoir une odeur, hoi, có mùi ; —, comprendre, hiểu ; —, savoir, biết, thảy ; — le brûlé, khét ; — le riz brûlé, khê ; — la faim, đói, thèm đói.

Seoir, il sied. Phải phép, xứng đáng.

Sépales. Cánh dài hoa.

Séparable. Chịu phân li được.

Séparation. Sự phân ra, sự phân biệt ; —, désunion, sự bất thuận ; —, intervalle, khoảng.

Séparer. Đem biệt ra, phân li, phân rẽ ra, ngăn cách ; — le vrai du faux, phân ta chính, phân biệt sự thật sự chăng ; — des choses qui adhèrent ensemble, bóc ; se —, lia nhau ; se —, divorcer, lợn chồng rã vỡ.

Sept. Bảy, thất (ch) ; — par —, từng bảy.

Septante. Bảy mươi.

Septembre. Tháng chín tây.

Septennal. Đầu bảy năm, xảy ra bảy năm một lần.

Septentrion. Bắc, phương bắc, hướng bắc.

Septentrional. Về bên bắc.

Septième. Thứ bảy.

Septièmement. Bảy lần.

Septuagénaire. Có bảy mươi tuổi.

Septuagésime. Ngày lễ bảy mươi.

Septuple. Đã gấp bảy lần.

Septupler. Gây bảy.

Sépulcre. Mồ, mồ mả, huyệt, lăng.

Sépulture. Sự chôn, sự mai táng ; choisir le lieu d'une —, diễm huyệt mả.

Séquelle. Đằng, những kẻ theo sau, bè, bạn, lũ.

Séquestre. Sự tịch ký, sự cầm của.

Séquestrer, confisquer. Tịch ký ; cho quyền trữ ; —, mettre à part, đặt riêng, để riêng, giao cha cho ai quyền trữ ; se —, ở riêng, ở nhà luôn, làm tu hành.

Séail. Đèn (vua Turcô.).

Séaphin. Đàng Xéraphinh.

Séraphique. Thuộc về các đàng thiên thần Xéraphinh.

Serein (subst.), vapeur humide du soir. Sương chiều hôm.

Serein (temps). Thanh giờ, giờ quang minh ; visage —, mặt bằng phẳng, mặt tươi tắn.

Sérénade, concert. Hội hát ban đêm.

Sérénité de l'air. Sự thanh giờ, giờ quang minh ; — de l'esprit, sự yên hàn trong trí khôn.

Séreux. Cố nróc.

Serf. Tôi tá, tôi đói, hề nò.

Serge. Nhung xô.

Sergent. Ông cai, ông đội ; — major, ông đội bốn ; — fourrier, ông đội thư lại ; — de ville, linh trân phủ.

Sériciculture. Nghề chăn tằm.

Série. Hàng, thứ tự, lần lượt ; une —, những sự tuy tiếp nhau.

Sérieusement. Cách chẳng chơi, cách thật.

Sérieux. Nghiêm, nghiêm trang, chẳng chơi ; reprendre son —, nuanh mặt lại ; affaire sérieuse, việc có hệ ; un mal —, sự khôn thật, sự đau thật.

Serin. * Bạch yến.

Seringue. Ông thông khoan ; se ser-. vir de la —, thông khoan (cho mình hay là cho kẻ khác).

Serment. Sự thề, lời thề ; prêter —, thề ; obliger au —, bắt thề ; faux —, sự thề gian, sự thề dối ; s'engager par un — réciproque, ăn thề uồng máu.

Sermon. Bài giảng ; — remarquable, bài giảng hoa mĩ.

Sermonnaire. Cập gồm nhiều bài giảng.

Sermonner, faire des remontrances. Rèn cắp, quở trách.

Sérosité. Nước trong sữa hay là máu.

Serpe. Dao quỷ.

Serpent. Con rắn, * xà; — minute, rắn giun; — boa, mang xà; le — siffle, rắn phun.

Serpenteau. Rắn con, rắn nhỏ.

Serpenter. Bi cách vẹo vò như con rắn.

Serpentin. Ông còng queo.

Serpette. Dao quỷ nhỏ lưỡi.

Serpolet. * Kê minh thảo, cỏ già gáy.

Serre, hangar. Nhà thủy tinh để giồng cây.

Serre ou serres. Móng.

Serré, pressé. Đặc, dã ép; avoir le cœur — de douleur, cực lòng, bối rối áy náy; argument —, lẽ mạnh và vững vàng.

Serrer, comprimer: Ép, bóp, đè chặt, chật, nén; les lèvres, nimb môi; — dans ses bras, ấm lây, ôm lây; —, mettre en réserve, tích trữ, đè dành, đè nơi kín; — les rangs, xếp hàng liên tiếp.

Serrure. Khoá, Khoá trong; le trou de la —, cửa khoá.

Serrurerie. Nghề thợ rèn.

Serrurier. Thợ làm khoá, thợ rèn.

Sertir. Chuốt.

Sertisseur. Máy chuốt (đạn).

Serum. Nước bôi sữa hay là máu mà ra

Servage. Phận tôi tá.

Servant. Đầy tớ; servante, con dòi, đầy tớ gái, a đầu; — de messe, kẻ giúp lễ.

Serviable. Có lòng chung, hay giúp, người sẵn lòng giúp.

Service, travail. Việc làm, việc hẫu hạ; être au — de, làm đầy tớ tôi tá; être au — ou faire son — militaire, di lính, làm lính; rendre —, giúp đỡ; ne pas ménager ses services, chẳng tiếc công.

Service, vaisselle. Bộ đĩa bát; — à thé, cỗ đồ chè, bàn chè; un —, một lớp đồ ăn.

Serviette. Khăn com, khăn lau mặt.

Servil. Thuộc về tôi tá, phàm hèn; œuvre servile, việc phản xác; — s'abstenir des œuvres serviles, kiêng việc phản xác.

Servilité, bassesse. Sự chiêu lòng, sự vị nể quá; — d'esprit, tiểu tâm, trí hèn.

Servir. Làm tôi, làm đầy tớ, giúp; — la table, dọn bàn tiệc; — la soupe, bưng nước bưng; — l'Etat, giúp nhà nước, làm ích cho nhà nước; — la messe, giúp lễ; — de, dùng thay; — à un usage, dùng mà làm việc gì; fig., — de jouet, kẻ người ta nhạo cười; se — de, dùng.

Serviteur. Đầy tớ; se faire le — de, ở hết lòng cùng (ai).

Servitude. Sự làm tôi; bức tôi tá, phận tôi tá; réduire en —, bắt làm tôi; secouer la —, phản ngụy chưởng muôn làm tôi nữa.

Sésame. Vừng, mè; * chi ma.

Session. Hội, phen hội.

Setier. Chai, lọ.

Séton. Nòng rút mủ.

Seuil. Ngưỡng cửa, ngạch; franchir le —, bước vào nhà; au — de la vie, khi mới sinh ra.

Seul. Một mình; pas un —, dù một người cũng không.

Seulement. Mà thôi; non —..., mais encore, chẳng những là..., mà lại.

Sève. Mủ (cây).

Sévere. Thủ pháp, nghiêm nhặt; figure — d'un homme mécontent, mặt chau nhán, mặt hẫu hậu; homme peu —, người thư thư; être dans une prison peu —, phải giam lồng.

Sévérité. Sự nghiêm nhặt, tính cương trực

Sévinces. Sự bắt bó, sự thắc phép, sự độc dữ trong việc làm.

Sévir. Xử thắc phép, phạt ; — contre les méchants, trừng trị kẻ gian ác.

Sevré. (Trẻ) đèn tuổi tôi.

Sevrer. Tôi tôi con.

Sexagénaire. Kẻ được sáu mươi tuổi ; lão nhiêu.

Sexagésime. Ngày lễ sáu mươi.

Sexe. Giống, loài ; — féminin, thân phận gái, giống cái ; — masculin, thân phận gai, giống đực ; le beau —, ou le — faible, phận đàn bà.

Sextuple. Đã gấp sáu.

Sextupler. Gấp sáu.

Sexuel. Thuộc về giống, thuộc về loài.

Shako. Mũ lính.

Si (conj.). Nếu, nếu mà, ví bằng, giả như, nhược bằng, bằng, bằng như ; — ce n'est que, chỉ có, đừng kể ; s'il en est ainsi, nếu vậy ; si... que, cho đến nỗi.

Sialagogue. (Thuốc, bệnh) làm cho chảy bọt dãi ; hay làm cho thắc lèm.

Sibylle. Bà bói, đồng bóng.

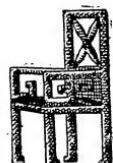
Sicaire. Thắc giết người.

Siccatif. (Thuốc) có sức làm cho khô.

Siccité. Sự khô ráo, sự khô khao.

Sidéral. Thuộc về ngôi sao, thuộc về vì sao.

Siècle (un). Một đời, một trăm năm, nhất đại ; le xixe —, đời thứ mười chín ; le —, le monde, thế gian.

Siège. Ghế (fig.) ; tràng kỷ, toà ; faire le — d'une ville, vòng vây thành ; lever le —, giải vây.

Siéger pour juger. Ngồi toà.

Sieste. Sự nghỉ trưa ; faire la —, nghỉ trưa.

Sifflement. Sự hút gió, tiếng sáo miệng ; le — du serpent, sự con rắn phun phè phè.

Siffler. Hút gió, chún môi ; tordre la bouche pour —, gium môi ; — (les oiseaux), hót ; —(les serpents), phun, phun phè phè ; — quelqu'un (se moquer), thổi (sáo) miệng mà hao hay là chê ai ; le vent siffler, gió thổi ; la balle siffler, tiêng đạn kêu vào kèo.

Sifflet. Cái sáo, dịch thổi.

Signal. Hiệu ; donner le —, đánh hiệu ; donner le — avec le tambour, gióng trống.

Signalé, remarquable. Có dang tiêng phi thường, qui, lạ hùng, kì dị.

Signalement. Mát mũi ; donner un —, chỉ mặt mũi thè nào, kẻ tình kinh.

Signaler, montrer. Chỉ trỏ, cho xem, cho biết ; —, annoncer, chỉ trước, báo trước ; se —, nói, làm việc gì phi thường.

Signature. Sự ký tên, chữ ký.

Signe,марque. Đầu ; un — de tête, sự gật đầu, sự gục đầu ; faire un — avec les doigts, lay ngón ; parler par signes, nói bằng đầu.

Signer. Ký, ký tên, ký dưới, ký vào, tra chữ ký ; — par les articulations de la main, diềm chỉ.

Note. — Les ignorants qui ne savent pas signer leur nom, ne tracent pas une croix comme en France, mais signent de cette façon : on marque sur la feuille à signer, à partir du bord inférieur l'extrémité de l'index (les femmes présentent la main droite, les hommes la main gauche), la naissance de l'ongle, la jointure de la première phalange et les deux plis intérieurs de la jointure de la seconde. Cela s'appelle diềm chỉ.

Signer (se). Làm dấu câu rứt.

Signet. Dây, dây (giải).

Significatif. Rõ, rõ ý.

Signification. Nghĩa, ý ; ce mot a

plusieurs —, tiếng này hiểu được hai ba ý khác nhau.

Signifier, avoir le sens de. Có nghĩa, nghĩa là ; —, commander, khiên, sai, bảo ; —, faire connaître, chỉ, là dầu chỉ, là điểm chỉ.

Silence. Sự lặng yên, sự nín ; garder le —, ngâm miêng, ngâm câm lại ; faire observer le —, bắt nín đi, truyền ở lặng yên ; passer sous —, bỏ qua chẳng nói dèn (sự gì) ; souffrir en —, nhin sự gì mà chẳng kêu, chịu thầm.

Silence ! Yên, nín lặng.

Silencieux. Không hay nói, lặng yên ; endroit —, nơi thanh vắng, yên ắng, nơi tĩnh mạc, tịch mạc.

Silex. Đá lửa.

Silhouette. Bóng, ảnh bóng.

Sillage. Đằng tàu chạy.

Sillon. Đằng cày, sá cày, luồng cày ; partie concave du —, rãnh cày ; creuser un —, cày một sá sâu ; creuser un — profond, rạch cày.

Sillonner (la mer). Vượt biển.

Silo. Rãnh.

Silure, poisson. * Kiệm ngủ.

Simagrée. Việc ou cách ở chẳng đơn sơ, hình giả.

Simarouba. Thuốc tả, thuốc bệnh lị.

Similaire. Giống nhau, có một tính như nhau.

Similitude. Sự giống nhau.

Simoniaque. Vé tội bán của thánh.

Simonie. Tội bán của thánh.

Simoun. Gió nam (bên Africa).

Simple, non composé. Đơn sơ, mộc mạc, thường ; —, franc, thật thà, ngay, chân thật ; —, crédule, cỗ nhân, chât phác ; —, facile, dễ.

Simplement. Cách thường vậy, cách đơn sơ, cách mộc mạc.

Simplicité. Sự đơn sơ ; —, franchise, lòng thật thà ; exposer une chose

avec —, kể việc cách đơn sơ, cách thật thà.

Simplifier. Làm cho ra đơn.

Simulacre, ressemblance. Hình giòng, hình bê ngoài ; — de combat, trận giả, trận choi.

Simulation. Sự giả hình, sự giả dò.

Simuler, feindre. Giả cách, giả hình, giả lảng ; —, imiter, bắt chước, làm giòng nhur.

Simultané. Làm một, một trật, cùng một phút, cùng nhau.

Simultanément. Một trật, cùng một phút.

Sinapisme. Hạt cải đậm mà làm thuốc rit.

Sinciput. Đầu, óc, đỉnh đầu.

Sincère. Ngay thật, thật lòng, chân tinh, chính trực, chân ngôn ; cœur —, lòng ngay thật.

Sincérité. Lòng ngay thật, sự thật lòng, sự trung trinh.

Sinécure. Sở phận được công dù mà không có việc làm.

Singe. Con khỉ ; grand —, khỉ độc.

Singer. Bắt chước, giả.

Singerie. Những việc đáng khỉ ; việc bắt chước cách phi lý như khỉ.

Singulariser (se). Chẳng làm như mọi người ; ăn ở cách lạ lùng.

Singularité, signe particulier. Dâu riêng ; —, originalité, việc kỳ cục, tính lạ.

Singulier, particulier. Riêng ; —, remarquable, kì dị, lạ lùng, phi thường, quí ; —, bizarre, lạ.

Singulier, opposé à pluriel. Phản it.

Sinistre, funeste. Dữ, xâu, ác, độc, khôn nạn, hay làm hại.

Sinon. Nêu chẳng, bằng không, nêu chẳng vậy ; — que peut-être, dùng kẽ hoặc là.

Sinovie ou synovie. Mù tụ nơi kháp xương kẽ có bệnh cốt khí.

Sinueux. Có khúc, vẹo vò, quặt quẹo, uốn khúc, có vòng quanh.

Sinuosité. Khúc vòng, sự uốn khúc.

Siphon. Ông queo.

Sire, seigneur. Chúa, vua ; sire ! Tâu vua, tâu bệ hạ ; un triste —, tên phạm, thằng vô danh.

Sirène, être fabuleux. Giông quái bắn nữ nhân bán nguy ; fig., kẻ hát lèo lá.

Siroco. Gió nồm (độc lâm bên nam nước Phalangsa).

Sirop. Nước đường.

Siroter. Hôp, uống từng ngụm.

Sirupeux. Giẻo như nước đường, như mật ong.

Sis, situé. Ở, ở tại.

Site, paysage. Miền đất, phượng ; un beau —, cảnh đồng vui vẻ dẽ coi.

Situation, fortune. Nghẽ ; avoir une belle —, được nước trên ; —, position, nơi ở, hướng.

Situé. Ở, ở tại, hệ tại (noi nào).

Six. Sáu, lục (ch.).

Sixième. Thứ sáu.

Sixièmement. Sáu là.

Sizain ou sixain. Văn thơ lục tuyệt.

Sobre. Ở từng tiệm, kẻ ăn uống vừa phải, người ăn uống tiết kiệm ; — dans le boire, kẻ dùng rượu cách tiết kiệm.

Sobriété. Sự ăn uống vừa phải, sự ăn uống tiết kiệm

Sobriquet. Tên đặt mà nhạo cười.

Soc (de charrue). Lưỡi cày.

Sociable, qui peut vivre en société. Có thể hợp ở làm một ; —, aimable, dễ dàng, lịch sự, biết ăn nói.

Social. Có tính giao hiều.

Sociétaire. Kẻ đặt tên vào phường ; kẻ có bạc trong ông phường.

Société, réunion. Hội, phường ; — commerciale, hội buôn bán, hàng hiệu, phường, phường ông ; fonder

une —, lập hội, lập hiệu, lập phường ; entrer dans une —, vào hội, vào phường ; la — des hommes, sự mọi người ta ở vuối nhau.

Sociologie. Phép dạy những điều thuộc về các dân.

Socle, piédestal. Đè tượng, bàn toạ.

Socque. Hài, hán hài, hài dép.

Sœur ainée. Chị ; — cadette, em gái ; belle- — (femme du frère ainé), chị dâu ; (femme du frère cadet), em dâu.

Sofa. Chỗng, ghê dài lót đệm

Soie. Lụa, linh, đũi, lượn, sói, là ; đồ to ; un fil de —, tơ.

Soieries. Đồ lụa linh.

Soif. Sự khát ; avoir —, khát, khát nước ; fig., désir ardent, sự khát khao, sự ham hố, sự mong mỏi, sự ước ao lầm.

Soigner. Coi sóc ; — un malade, coi sóc kẻ liệt, bóp kẻ liệt, cho kẻ liệt uống thuốc ; bien — des amis, thết đãi những người bạn hữu ; se —, nuôi xác, dưỡng xác, nuông xác thịt.

Soigneux. Ân cần, cần mẫn, siêng năng, chăm chút, nồng nàn, cẩn thận, săn sóc.

Soin. Sự chăm chút, sự coi sóc, sự giữ, sự siêng năng ; faire une chose avec —, làm chu chu chăm chắm ; mettre tous ses soins à faire une chose, tận tâm làm sự gì, làm hết sức mình.

Soir. Ban chiều, tối ; sur le — chập tối, chập choạng tối.

Soirée. Buổi chiều, hôm ; le milieu de la —, nửa hôm ; dans la —, khi mặt trời xé tây ; ngày đã xé chiều.

Soit ! Bã dành ; — que (conj.), dù mà ; — que — que, hoặc có... hoặc có ; hoặc bồi vì... hay là bồi vì.

Soixantaine. Độ sáu mươi.

Soixante. Sáu mươi ; —dix, bảy mươi.

Soixantième. Thứ sáu mươi.

Sol, terre. Đất, ruộng, nén; le — natal, bần thồ, quê hương.

Solaire. Thuộc về mặt trời; cadran —, đồng hồ bóng, trắc ánh.

Solanées. Các thứ khoai.

Soldat. Linh, linh tráng, binh sĩ, quân cuộc; lever des soldats, mợ binh, tuyển binh, cát binh; être —, dang di lính; exercer les soldats, tập binh, luyện binh; selon leurs différentes armes ou leurs fonctions, les soldats portent les noms suivants :

Un arbalétrier. Linh bắn ná.

Un carabinier. Linh kị bắn súng hiệp.

Un cavalier. Linh kị mã.

Un clairon. Linh thổi kèn.

Un conscrit. Linh tân giàn.

Un cuirassier. Linh kị mặc mǎ giáp.

Un dragon. Linh kị mang gurom.

Un fître. Linh thổi quyền vât.

Un fusilier. Linh bắn súng hiệp.

Un garde du corps. Linh thị vệ.

Un garde national. Linh hương dung.

Un grenadier. Linh kén ném trái phá tay.

Un hallebardier. Linh cầm siêu dao, lính cầm mác.

Un homme d'armes. Linh, linh tráng.

Un hussard. Linh kị (nước Hungaria).

Un infirmier. Linh coi sóc kề liệt.

Un intendant militaire. Quan điền ti.

Un lancier. Linh cầm giáo.

Un milicien. Linh mợ.

Un mineur. Linh đào hầm địa lôi phục.

Un musicien. Nhạc binh.

Un pionnier. Linh đào đất đọn dàng.

Un pontonnier. Linh bắc cầu.

Une recrue. Linh mới.

Un sapeur. Linh mang búa đọn dàng.

Un soldat. Linh, linh tráng, quân lính.

Un soldat du génie. Linh phòng bị.

Un tambour. Linh đánh trống.

Un tirailleur. Linh bắn rải rách.

Un tirailleur tonkinois, annamite.

Linh tập, lính mợ.

Un trompette. Linh thổi kèn.

Recrutement de l'armée annamite (autrefois): — En principe chaque village devait fournir au roi un contingent de soldats réguliers (linh vê en Annam, lính coi au Tonkin), sauf le cas où il devait fournir des courriers de poste ou des hommes de garde, dits lính lệ pour les quan phủ et les quan huyện. La classe des tráng hạng (V. le mot *Inscrits*) est la seule qui fournissait ces soldats, courriers ou miliciens.

Sous Gia Long le nombre des soldats devait être d'un homme sur huit inscrits. Sous Minh Mệnh le contingent fut porté à un homme sur cinq et sous Tự Đức on abaissa ce chiffre à un homme sur sept inscrits.

La durée du service était de dix ans; les hommes rentraient ensuite au village et payaient demi-impôt personnel; si un soldat avait volontairement prolongé son service jusqu'à vingt ans, il était exempt de tout impôt.

Au service les soldats touchaient une ligature et un phuong de riz par mois; en temps de guerre tout le contingent était mis sous les armes; mais en temps de paix il était divisé en deux ou trois bans, faisant le service par mois et par ban, à tour de rôle. Les Đội trưởng (sergents) et le sngū trưởng (caporaux) jouissaient des mêmes facilités que les soldats; les suát đội (capitaines), commandant les compagnies, étaient seuls constamment de service.

Il n'y avait pas de règle pour désigner ceux qui devaient être militaires. Les gens du village et ceux qui acceptaient de partir, s'entendaient entre eux. Dans la coutume les villages choisissaient parmi les inscrits suffisamment

riches et dont les familles comprenaient plusieurs membres capables de fournir à leur subsistance. En outre le village achetait le consentement des partants et de leur famille par une rente faite au soldat et par des concessions temporaires d'usufruits de biens communaux accordées à la famille. Les plus riches villages donnaient jusqu'à 100 et 110 ligatures, les plus pauvres seulement 80 et même 50 par an.

DES LÍNH TRẠM et **des LÍNH LỆ**. — Tout village sur le territoire duquel était établi un phủ ou un huyễn, devait à celui-ci un certain nombre d'inscrits pour sa garde et ses courriers (40 hommes pour un phủ, 30 pour un huyễn). Ces hommes étaient divisés en deux bans ; ils devaient le service et étaient payés un mois sur deux ; leur solde était la moitié de celle d'un soldat ; 5 tiền et un vuông de paddy par mois ; cette garde était commandée par un chef, lè mục, inscrit soit aux chúc sắc soit aux miến sai. Les lính lè ne payaient qu'un demi-impôt personnel et étaient inscrits aux miến giao ; leur village était exempt de fournir des soldats réguliers.

Solde. Lương tiền lính ; payer la —, phát lương tiền cho lính ; — des mandarins, bồng lộc, bồng lèn.

Solder. Giả nợ, giả hết nợ, giả nót.

Sole, poisson. Cá lòn bon.

Sole, dessous du pied. Vò ngựa.

Soléaire. Gân dùi.

Solécisme. Tiêng sai mèo, têng dùng trái mèo.

Soleil. Mặt lòi (giời), * nhật ; exposer au —, phơi nắng ; giả hiệu ; au lever dù —, khi mặt giờ mới mọc lên ; au coucher du —, khi mặt lòi lặn ; se chauffer au —, sưởi nắng ; une éclipse de —, nhật thực.

Soleil, fleur. Hoa nhật quí.

Solen, coquillage. * Sa loa.

Solennel. Trọng thề ; messe solennelle, lễ trọng ; faire un enterrement —, làm đám cát xác trọng thề.

Solenniser. Mừng cách trọng.

Solennité, cérémonie Lễ trọng ; avec —, cách trọng thề.

Solfier. Hát đầu.

Solidaire. Kẻ doan cử ; kẻ gánh việc vuối.

Solidariser (se). Hợp nhau mà gánh một việc.

Solidarité. Sự gánh việc chung cả.

Solide (un). Giống gì cứng.

Solide (adj.). Vững bền, chắc.

Solidifier. Làm cho ra cứng ; se —, nên cứng, nên đặc.

Solidité. Sự liên nhau cho vững, sự cứng.

Soliloque. Lời nói khó một mình.

Solipède. (Vật gì) chẳng xoạc móng chân (như ngựa).

Solistre. Kẻ hát một mình.

Solitaire, qui vit seul. Ở một mình, tu hành ; —, écarté, vắng vẻ ; lieu —, nơi tĩnh mạc ; đồng không móng quanh ; ver —, con sán.

Solitude. Nơi vắng vẻ, nơi thanh vắng, nơi tĩnh mạc ; sự đi tu hành, sự ăn đât ; aimer la —, mộ b một mình.

Solive. Xà, xà dọc, xà ngang.

Soliveau. Rầm.

Soliciter, pousser. Giục, xui, thôi thúc ; — au mal, ghẹo, cảm dỗ ; —, briguer, tham lam, mong mỏi, ham hố, xin nài, làm hết phép cho được.

Soliciteur. Kẻ xin nài, kẻ cầu xin.

Sollicitude, souci. Sự lo lắng, sự phiền lòng ; avoir de la — pour quelqu'un, lo cho ai.

Solo. Cầu một người hát mà thôi.

Solstice d'été. Hạ chí ; — d'hiver, đông chí.

Soluble. Dễ chảy, dễ ra lỏng, hoá đóng được.

Solution, dénouement. Sự giải lỏng ; câu kêt, cung ; donner une —, cắt nghĩa.

Solvable. Kẻ giả nó được, kẻ có đủ tiền mà nộp.

Sombre, obscur (temps). Tối giòi, mù, sáng mờ mờ ; —, triste, buồn, khổ mặt, rầu rỉ.

Sombrer. Gim xuồng, dầm.

Sommaire, abrégé. Điều tóm, câu tóm, sự đại khái.

Sommairement. Cách tóm tắt, cách dón.

Sommation. Lệnh truyền ; — respec-tueuse, lời bảo (cha mẹ) ; — en justice, đơn kiện, phái đòi.

Somme, total. Công, lót cả ; faire la —, tính công lại ; une — d'argent, vốn, gốc tiền, tiền ; loc. : en —, tóm lại, sau hết, nói tắt ; une bête de —, loài vật hay chồ.

Somme (un). Một giấc ; dormir un —, ngủ một giấc.

Sommeil. Sự ngủ ; accablé par le —, bức rú buồn ngủ ; pendant le —, đang khi ngủ.

Sommelier. Kẻ giữ đồ ăn uống.

Sommeiller. Buồn ngủ, ngủ gật.

Sommer. Truyện, khiên, sai, bắt, răn dạy, sức, bảo.

Sommet. Ngọn, đỉnh, nóc, chóp, mũi nhọn ; le — d'une montagne, đỉnh núi ; le — d'un arbre, ngọn cây.

Sommier. Đêm.

Sommités. Kẻ cả trọng, kẻ sang trọng.

Somnambule. Kẻ vừa ngủ vừa đi ban đêm.

Somnambulisme. Sự chỗi dậy đang khi ngủ.

Somnifère. Làm cho buồn ngủ.

Somnolence. Sự mê ngủ. sự buồn ngủ.

Somptuaire. Thuộc về sở tồn.

Somptueux, splendide. Sáng trưng, sang trọng, trọng thể, hay phí nhiêu của ; dépenses somptueuses, sự phi tốn nhiều.

Son, bruit. Tiêng, cung, tiêng vang ; le — d'une voix, giọng tiêng ; un — de voix très aigu, tiêng lanh lói.

Son, ce qui reste de la farine. Cám.

Son, sa, ses. (V. Gramm., n° 143 et suiv.).

Sondage. Sự dò nước ; —, opération chirurgicale, sự dò trong mình người ta mà dò.

Sonde. Hòn dò ; —, instrument de chirurgie, dò (đòn) thày chích dùng mà dò ; — pour oreilles, dò (rip, gẩy) lấy dây tai.

Sonder. Dò nước.

Songe. Sự chiêm bao ; expliquer les songes, chiêm mộng, bàn chiêm bao ; —, chimère, điều phi lý, vô căn nguyên.

Songer, avoir un songe. Chiêm bao ; —, réfléchir, tưởng, nghĩ ; — à soi, lo thân mình ; — à sa réputation, lo giữ tiêng mình ; — à mal, toan làm hại.

Sonnant. Hay ra tiêng, kêu ra tiêng ; à huit heures sonnantes, khi vừa nghe đánh giờ thứ tám ; espèces sonnantes, thật tiễn, thật đồng bạc.

Sonné, révolu. Đã qua rồi.

Sonner, résonner. Kêu, ra tiêng ; — une cloche, đánh chuông, kéo chuông.

Sonnérie. Sự đánh chuông, một bộ chuông.

Sonnet. Văn thơ thập tứ tuyệt.

Sonnette. Chuông con, chuông nhỏ.

Sonneur. Kẻ đánh chuông, kẻ kéo chuông.

Sonore. Có tiêng vang lừng, trong tiêng, âm tiêng, có tiêng son.

Sonorité. Sự tiêng vang lừng, tiêng son.

Sophisme. Lẽ có hình sự thật, lẽ dối trá; dire des sophismes, luận lẽ dối trá có hình lẽ thật.

Sophiste. Kẻ luận lẽ giả trá.

Sophistiqué, frelaté. Giả, dối trá.

Soporifique. Làm cho buồn ngủ ; fig. làm cho trí khôn ra mê.

Soprano. Có tiếng sắc (như trẻ con).

Sorbier. Cây cù d่าง.

Sorcellerie. Phép phù thủy, *pháp môn.

Sorcier. Thầy phù thủy.

Sorgho, espèce de millet. * Cao lương, diêm thuỷ tử.

Sorite, argument. Lẽ có ba bốn câu liên tiếp nhau.

Sornette. Biếu phi lý, lời hèn vặt.

Sort, destin. Kiếp, căn kiếp, số phận ; chacun doit suivre son —, ai di kiếp nào phải di kiếp ấy ; —, hasard, sự bất thắc ; tirer au —, bát thắc ; —, condition, bậc, bản phận, phản riêng ; heureux —, tốt vận, số đỏ ; — malheureux, xâu số ; plaindre son —, tủi thân ; content de son —, ở bậc nào, thì bằng lòng bậc ấy ; tirer le — de quelqu'un, chiêm bóc.

Sortable. Vừa phải, xứng, dồi nhau.

Sorte, espèce. Loài giống thứ ; il y a une — de gens, có thứ người ; —, manière, cách thế, phuông thế ; de toutes sortes, trăm nghìn cách ; loc. : en — que, đê mà, cách nào cho được ; de quelque — que, dù thế nào mặc lòng ; faire en —, liệu cho được.

Sortie. Sự đi, sự trảy đi, sự ra ; —, porte, cửa, lối ra ; faire une — à travers le camp ennemi, săn ra qua giữa dinh quân giặc ; faire une — contre quelqu'un, mắng nặng lời, bắn mù lén ; —, fin, cùng, xong.

Sortilège. Bùa, sự êm chú, phù phép.

Sortir. Ra, di khỏi ; — en mer, di khỏi, ra bể ; la flotte sort, đoàn tàu

ra bể ; faire —, conduire dehors, dem ra, dura ra, đuổi ra ; — l'épée du fourreau, tuột gươm ra ; le chat sort ses griffes, con mèo giũi móng ra ; la tête sort de l'eau, đầu vượt (nổi) trên mặt nước ; faire — le suc de, ép nước ; loc. : au — de, vừa rồi.

Sot. Dại dột, ngu dại, nột trí, mặt nạc.

Sottement. Cách vụng, cách dại dột, phi lý.

Sottise, injure. Lời chửi, dire des sottises, des riens, nói ròm truyện, nói nhảm, nói lời xằng xịt.

Sou. Tiền đồng ; on appelle một tiền ou một chày un sou de 60 sapèques ; la réunion de 90 sapèques s'appelle chày gẩy ; on entend par xu le son de la piastre.

Soubassement. Nền.

Soubresaut. Sự nhảy nhẹ vậy ; faire un —, giùng mình ; par —, cách nhảy nhót.

Souche d'arbre. Góc, góc cây ; .., famille, dòng dõi, tông tộc ; fig., c'est une vraie —, nó là súc gỗ, thằng dần lở dở.

Souci, inquiétude. Sự lo lắng.

Souci, fl. * Đãc cúc hoa, *kim tiên hoa ; — aquatique, * hoàng hoa.

Soucier (se). Hay lo, lo, lo lắng.

Soucieux. Lo, lo lắng, hay lo ; être tout —, phải lo lắng áy này..

Soucoupe. Đĩa đựng bát ; — à thé, đĩa bàn, đĩa giâm.

Soudain. Bất thình linh, bỗng chớp, tĩnh cờ, sự xẩy.

Soudainement. Bỗng chớp, sự chớp, bất thình linh.

Soude. * Thanh diêm.

Souder. Hàn, dán, gắn.

Soudoyer. Thuê, thuê mướn.

Soudure. Sự hàn ; nơi hàn ; việc hàn.

Soufflage du verre. Sự thổi thuỷ tinh.

Souffle. Hơi, hơi thở ; — de vent, hơi gió, gió ; fig., le — de la fortune, sự thịnh sự, sự được thuận buồm xuôi gió.

Souffler, respirer. Thở, thở ra, thở dài : —, respirer difficilement, thở dài, thở hồn hồn ; — le feu, thổi lửa ; — la lampe, tắt đèn ; le vent souffle, gió thổi ; — (dire) à l'oreille, nói nhô, nói rỉ tai ; — le verre, thổi thuỷ tinh.

Soufflet, instrument pour souffler. Bé, ống bê, bê thợ rào ; —, gisifle, sú và mặt, một cái dầm.

Souffleter. Vả mặt, dầm (ai).

Souffleur, poisson. Cá voi, cá he.

Souffrance. Đau ; — d'esprit, sự khôn cực, sự co cực, sự cực lòng, sự lo buồn đau đớn.

Souffrant. (Kẻ) chịu đau ; être — (malade), đang phải bệnh.

Souffre-douleur. Kẻ phải chịu người ta nhạo mãi ; kẻ chịu người ta cười.

Souffreteux. Khó khăn, đáng thương.

Souffrir. Chịu, chịu khó, có đau ; — la faim, đói khát, nhịn đói ; — du froid, chịu rét ; — mille maux, chịu trăm nghìn hình khổ ; — de la tête, rúc đầu ; —, éprouver de la peine, đau đớn trong lòng, lày làm khó chịu ; — volontiers, chịu bỗng lòng, vui lòng chịu ; — injustement, chịu oan ; —, tolérer, làm thinh ; loc.: la chose ne souffre point de retards, việc chẳng gián ra được.

Soufre. Sinh, lưu hoàng ; fleur de —, lưu hoàng phàn ; odeur de —, mùi sinh.

Soufrer. Châm sinh ; làm cho ám mùi sinh.

Souhait. Lời chúc ; —, désir, sự ước ao ; voir ses souhaits accomplis, được sự minh đã trác ; tout arrive à —, mọi sự xảy đến ý mọi đảng.

Souhaitable. Đáng người ta ước ao, quý trọng.

Souhaiter, faire des souhaits. Chúc ; —, désirer, ước ao, muôn lâm, trông ước ; — vivement, mơ ước, chúc ước, chúc mong, khát khao.

Souiller. Làm cho dơ, vầy vá, làm ô.

Souillure. Sự ô gi, dâu vét, lang ; — (morale), tội, vết tội, nết xấu, điều gì làm ô danh.

Soul, repu. No, no bụng ; manger tout son —, ăn no ; —, ivre, say, say rượu ; tout-à-fait —, say be bét.

Soulagement. Sự đỡ, sự bớt, sự yên ủi.

Soulager. Đỡ, giúp đỡ, cất gánh, bớt cho nhẹ hơn ; —, consoler, yên ủi, đỡ buồn.

Soulèvement, sédition. Sự khởi nguy, sự loạn lạc, sự phản tặc ; — du cœur, nausée, sự lợm, sự muôn thở, sự gólm ; — des flots, nước cồn lén cồn xuồng, dọn sóng nồi lên.

Soulever, éllever. Nâng lên, nhắc lên, xốc lên, bê xộc ; — un malade, dựng kè liệt lên, bê xộc kè liệt ; — quelque chose à l'aide d'un instrument, bẩy, bẩy lên ; — avec effort, cạy, cạy cục ; —, pousser à la révolte, thúc giục, xui dậy loạn, xui xiếm ; — le cœur, sinh lợm, sinh nôn lòng, làm cho muôn mửa ; se —, se lever un peu, đỡ mình ; se —, se révolter, làm loạn, làm nguy.

Soulier. Giầy ; des — ferrés, giày danh ; une paire de —, một đôi giày ; un —, một chiếc giầy ; mettre ses —, xỏ giầy ; cirer des —, đánh giày.

Souligner. Kéo chỉ dưới (chữ nào).

Soumettre, réduire. Bắt phục, bắt chịu phép, thắng ; — (subordonner) au jugement d'un autre, xin ai luận đoán cho ; se —, hàng đầu, qui phục ; se —, obéir, vâng phục ; se — aux lois, vâng phục lề luật.

Soumis (*être*). Phục, phụng.

Soumission. Sự chịu lụy, sự nhún minh, sự chịu phép (ai).

Soumissionnaire. Kẻ chịu việc gì đặt khoán trắng.

Soumissionner. Làm thuê khoán, chịu việc đặt khoán.

Soupape. Cửa, cửa nhỏ.

Soupçon. Sự nghi nan, sự ngờ vực; à l'abri de tout —, khỏi người ta hổ nghi.

Soupçonner. Hỗn nghi, ngờ vực: — quelqu'un, ngờ vực cho ai; il y a lieu de —, có lẽ mà nghi.

Soupçonneux. Hay nghi, hay ngờ vực.

Soupe. Nước bưng, cháo, cháo bánh miên; — au lait, nước bưng sữa; — à l'oignon, nước bưng hành: une — au vin, bánh miên ngâm rượu.

Soupente, réduit. Gác.

Souper, le repas du soir. Bữa tối, bữa cơm tối.

Souper, prendre son repas du soir. Ăn bữa tối, ăn cơm tối.

Soupeser. Cân, cân nhắc.

Soupière. Bình xúp, chén đựng nước bưng; — annamite (de formes spéciales), âu, ang.

Soupir. Tiếng thở dài.

Soupirail. Lỗ, chỗ hở.

Soupirer. Thở, thở dài; —, gémir, rên, than thở; fig., —, désirer fortement, ước ao lắm, ham hố.

Souple, flexible. Mềm mại, dẻ uốn; fig., —, docile, dể bảo, hay chịu lụy; —, qui sait se plier aux circonstances, quí quyết, kẻ biết chiều lòng người ta.

Soupleesse du corps. Sự mau mắn, sự nhẹ nhàng; — d'esprit, sự chiều lòng; tình quí quyết.

Source. Mạch, mạch nước; une — d'eau douce, mạch nước ngọt; fig.,

gốc tích, cội rẽ, duyên do, căn nguyên, đầu; savoir de bonne —, có chứng chắc, lày làm chắc.

Sourcier. Kẻ khoe mình tìm mạch nước được.

Sourcil. Lông mày; froncer le —, cau mày.

Sourciller, avoir peur. Rát, rát sợ; sans —, có mặt mũi yên hàn bằng phẳng.

Sourd. Điếc, điếc tai; à moitié —, có nặng tai, nghênh ngãng; fig., —, không muôn nghe; crier à l'oreille d'un —, nói vuông kẻ điếc, nói mắt công; faire la sourde oreille, bưng tai chẳng muôn nghe (lời xin).

Sourdaine (à la). Trộm, cách trộm, cách kín, cách nhiệm.

Sourd-muet. Vừa câm vừa điếc.

Sourdre, jaillir. Chảy vot, rì lên, bập bùng,

Souriant. Vui, mỉm cười, vui vẻ; visage —, mặt mũi vui vẻ mỉm cười.

Souricière. Bầy chuột, cạm.

Sourire (subst.). Sự mỉm cười.

Sourire (v.). Cười, nực cười, mỉm cười; — en soi-même, cười thầm; — à quelqu'un, mỉm cười vuông ai; cette chose me sourit, tôi ưa sự ấy.

Souris. Chuột nhắt.

Sournois. Kín dạ, kẻ giả hình, chẳng thật thà, kẻ bờm thô.

Sous (prép.). 1º Opposé à *sur* se traduit par dưới: sous le lit, dưới giường; 2º Indiquant le temps où une chose s'est faite, se rend par la conjonction dang khi avec un verbe: sous Tự Đức, dang khi vua Tự Đức trị nước. Loc.: — terre, ở trong đất (par apposition à: ở dưới đất, qui veut dire sur terre); — les yeux, trước mặt; — la condition que, song buộc điều này là; être — les armes, dang làm lính.

Beaucoup de mots comme **sous-aide**, **sous-chef**, etc.; sont composés en français avec cette préposition; on les traduit en annamite en ajoutant le mot phó (aider) ou l'expression bậc nhì (du second rang) au mot simple.

Souscripteur. Kè nôp phân tiên, kè góp môt phân.

Souscription. Sự đặt tên vào; gộp tiên,

Souscrire, approuver. Tra chữ vào, ký dưới; —, s'engager, đặt chữ mà gộp tiên.

Sous-cutané. Ở trong da, ở dưới da.

Sous-diacre. Thày già năm.

Sous-entendre. Nói ngầm, hiểu ngầm.

Sous-lieutenant. Quan môt (khoanh).

Sous-louer. (v. act.). Cho thuê (nhà, đất, v. v.) mình đã thuê trước.

Sous-main. Giày bìa đế đỡ tay.

Sous-officier. Quan phó (ông đội, ông cai).

Sous-ordre (en). Tuý, tòng, ở hàng nhì; kè ở bậc nhì, kè làm phó.

Sous-préfecture (annamite). Huyện; — (française), phủ.

Sous-préfet (annamite). Quan huyện; — (français), quan phủ.

Sous-seing. Tờ riêng, tờ kè viết ký mà thôi.

Soussigné. Kè đã ký tên.

Sous-sol. Phần sâu trong đất; hang دون dưới nhà Ở.

Soustraction, vol. Sự cướp lấy, sự ăn trộm; —, opération d'arithmétique, phép giảm trừ.

Soustraire, enlever. Cắt lấy, cắt bỏ, rút; —, voler, ăn trộm, lấy trộm, ăn cắp; —, faire échapper, cắt khỏi, che giũ, cứu chúa; se —, s'échapper, lánh khỏi, cứu lấy mình; —, faire une soustraction, giảm trừ.

Sous-ventrière. Đai, dây thắt dài.

Soutache. Ren, khoanh.

Soutane. Áo thảm dài.

Soute. Khoang trữ.

Soutenable (opinion). Ý đoán chưa được; có thể bệnh ý nào.

Souteneur. Kè cùu giúp, kè bầu chữa, kè bệnh vực

Soutenir, supporter. Đỡ, nâng đỡ; — sur ses épaules, vác; — avec les mains, bợ, bợ lây; — avec la main, gio tay đỡ; — le choc de l'ennemi, kháng cư cùng quân giặc; —, résister, chống lại; —, avoir la force, có sức, có gan; —, défendre, binh vực, phù hộ, giúp; — ses amis de toutes façons, lây của lây thè mà giúp bạn hữu; se —, être fort, đứng, khỏe; se — (se tenir à quelque chose), vịn lây cái gì; se — avec un bâton, chông gậy; l'oiseau se soutient avec ses ailes, chim dùng cánh nâng đỡ mình.

Soutenu, égal (discours). Bài giảng nhẫn nhại diêu dô; d'un pas —, bước diêu mải; caractère —, tính kháng khảng một mục.

Souterrain. Hang hốc dưới đất.

Soutien. Sự giù chống đỡ, cột đỡ; fig., (ai où sự gi) làm cho vững lòng.

Soutirer. Thảo rượu ra, ra rượu; — au clair, lọc rượu, gạn cần rượu, rót sang, đổ sang.

Souvenir (le), la mémoire. Trí nhớ; garder le —, nhớ.

Souvenir (se). Nhớ; se — vaguement. nhớ mập mờ; se — subitement, sực nhớ, số nhớ, mạy nhớ, chợt nhớ; je me souviens avoir vu, tôi nhớ tôi đã thấy.

Souvent. Nặng, nhiều lần; peu —, chẳng mấy khi; très —, nặng lắm, nhiều lần lắm; on dit —, người ta quen nói rằng.

Souverain, roi. Vua, hoàng đế.

Souverain, suprême. Trên hết; le —

Juge. Đèng phán xét thiên hạ ; remède —, thuốc hiệu.
Soyeux. Lân, êm, mềm, nhẵn nhụi.
Spacieux. Rộng, rộng rãi.
Spadassin. Kẻ mang gươm, kẻ hay dùng gươm.
Sparadrapp. Vải dã dán thuốc cao sắn :
Spasme. Tật gân co lại, bệnh kinh phong.
Spatule, oiseau. Cò thia ; —, instrument, thia.
Spécial. Riêng.
Spécialement. Cách riêng, riêng.
Spécialiser. Chỉ riêng, đặt riêng.
Spécialiste. Thầy thuốc chuyên chung riêng.
Spécialité. Tài riêng, ý riêng.
Spécieux. Giả trá, bô bác.
Spécifier. Chỉ rõ.
Spécifique. (Thuộc) riêng mà chưa bệnh gì.
Spécimen, échantillon. Đồ mẫu.
Spectacle, représentation théâtrale. Trò, tuồng, đám hát bội, đám chơi trò tuồng ; aller au —, đi xem trò, đi nghe hát tuồng ; —, tableau, sự gì trước mặt người ta.
Spectateur. Kẻ xem, kẻ trông, kẻ nhìn xem, kẻ có mặt đây.
Spectre. Ma, hồn khuây khuất.
Spéculateur. Kẻ lừa mưu kế hay là lừa dịp tiện mà buôn bán.
Spéculation, commerce. Sự buôn bán, mưu kế để buôn bán.
Spéculer. Suy, xét, lừa dịp, tham ích lợi.
Sphère. Hòn tròn, bầu tròn ; — terrestre, bầu đất ; — céleste, bầu giờ.
Sphéricité. Sự tròn, hình tròn như bầu.
Sphérique. Có hình tròn, tròn.
Sphéroïde. Có hình bầu tròn.
Sphincter. Gân chum miệng hậu môn.
Sphinx. Kỳ lân.

Spiral. Dày tóc (dã quấn như tròn ốc).
Spirale. Đèng khoan như tròn ốc, sự giù quấn như tròn ốc.
Spirée, pl. * Tỏi ngọc hoa.
Spiritualité. Tính thiêng liêng.
Spirituel, qui a de l'esprit. Khôn, sáng dạ ; —, sin, giỏi ; — (opposé à corporel), thiêng liêng, thuộc về tính thiêng liêng.
Spirituellement. Cách tài, cách khôn khéo, cách thiêng liêng.
Spiriteux. Rượu mạnh.
Spleen. Chứng buồn bã.
Splendeur. Sự sáng chóp, sự sáng loè sự trọng thể, sự tột quá sức.
Splendide. Sáng loè, trọng thể, tột quá sức.
Spoliation. Sự bóc lột, sự ăn cướp.
Spolier. Trộm cướp, lây cua.
Spongieux. Hay thâm nước, giồng như tỗ dìa bể.
Spontané. Tự minh, tự ý minh, tính nguyễn, băng lòng.
Spontanément. Tự minh, cách tinh nguyễn.
Sport. Đám đua ngựa, đua thuyền, v.v.
Squale, poisson. Cá mập, cá nhám.
Squameux. Có vảy che.
Squamifère. Giồng có vảy, loài cá.
Square. Sân (hay là) vườn chung.
Squelette (humain). Một bộ xương người (V. fig. page 169).
Squine, smilax (phucus tuberosus). * Thủ phục linh ; kim cương định.
Squirre. Bệnh hòn, hòn báng.
Stabilité. Sự vững, sự bền ; fig. sự vững vàng.
Stable. Vững, bền dỗ ; — dans ses opinions, có lòng vững một bế ; ami —, bạn hữu trung nghĩa.
Stade, mesure de 185^m environ. Dặm ; —, carrière (ou les Grecs s'exerçaient à la course), tràng đua chạy, diễn trường.

- Stage.** Nơi ở tạm, việc làm tạm.
Stagiaire. Kẻ làm tạm, làm phó.
Stagnante (eau). Nước tù.
Stalactite, stalagmite. Những giọt nước dâng lên cứng như đá.
Stalle. Ghê, ghê ngồi trong nhà thờ.
Stance, strophe. Cầu thơ, vè thơ.
Statère, ancienne monnaie. Đồng tiền cũ (giá trị một quan năm).
Station, lieu d'arrêt. Chỗ dừng lại, nơi ở, nhà, tò, chỗ ở; une — de barques, vạn thuyền; une — de bateaux, nơi tàu đậu; une — de chemin de fer, nhà (nơi) xe lửa đậu.
Stationnaire. Hay dừng lại, chằng hay động.
Stationner. Đậu, dừng lại.
Statistique. Số.
Statuaire, sculpteur. Thợ làm tượng; la —, art de faire les statues, phép làm tượng.
Statue. Tượng, hình tượng; — équestre, tượng có người cưỡi ngựa; éléver une — à quelqu'un, dựng tượng kính ai.
Statuer. Lập, định, chỉ định.
Stature. Tâm minh mày, tâm người.
Statut. Phép, điều định, luật pháp (riêng) nhà nào.
Steamer. Tàu lửa.
Stéarine. Mô.
Stèle. Cột.
Sténographie. Phép biên kíp lời kẻ nói.
Stercoraire, insecte. Sâu bọ vẫn ở trong phân.
Stère. Hộc tây.
Stéréométrie. Phép đo các giòng đồng đặc.
Stérile. Chươn, son sè; champ —, bạc điện; année —, năm mất mùa.
Stérilité. Sự son sè, sự chằng sinh di gì.
- Steriliser.** Làm cho son sè, làm cho ra không.
Sternum. Xương mồ ác.
Sternutation. Sự hắt hơi.
Stigmate. Dầu, dầu chám vào da, dầu thánh; —, marque (au front), chám trán; les stigmates de N.S., các dầu, thánh Đức Chúa Jêsus.
Stigmatiser, cicatriser. Chám (băng sát nung đỏ); —, flétrir, làm ô danh, luận điệu gì làm ô danh.
Stimulant. Sự gì thúc giục; la gloire est le — des grands coeurs, sự nổi danh tiếng là lẽ giục người quảng tâm.
Stimuler. Giục, thúc, xui, thúc giục.
Stipendiaire. Đã chịu thuê; troupes stipendiaires, những lính ăn lương tiền vua.
Stipendier. Giả tiên, thuê.
Stipulation, clause. Điều gì xen vào lời giao.
Stipuler. Xen điều gì vào lời giao, giao hứa, giao ước cùng nhau.
Stock. Các đồ đạc sắm trong nhà hàng.
Stoïque. Vững vàng, chằng chuyền.
Stomacal. Thuốc về mồ ác, riêng vị.
Stomachique. (Thuốc) chữa bệnh mồ ác.
Stopper. (Tàu) đậu, đứng; thời việc.
Storax. (Thứ) tó hợp.
Store. Mành mành; abaisser le —, bỏ mành mành xuống; relever le —, cuồn mành mành lên.
Strabisme. Bệnh hiềng mắt.
Stramonium (datura). Cà độc dược.
Strangulation. Sự thắt cổ, sự cắn eo, sự xử giảo.
Strangurie. Sự bí tiểu tiện; sự lâm bê, a huyết.
Strapontin. Ghê con.
Stratagème. Mưu, muu kẽ (về việc đánh giặc).

Stratégie. Phép thảo binh.

Strict. Vừa, thẳng, nhặt, ngặt phép.

Strictement, sévèrement. Cách thẳng mực, cách nhặt.

Strident (cri). (Tiêng) lảnh lói, tiêng chói tai.

Strike de colonne. Rọc giữa hai dảng xoi nơi cột, dảng xoi ; faire des stries, xoi.

Striéee (colonne). Chân cột đã xoi trỗ.

Strobile. Trái cây tòng.

Strophe. Câu thơ, vè thơ.

Structure, bátisse. Sự xây, sự lập ; —, combinaison, thứ tự, cách xếp đặt ; la — d'une phrase, cách đặt các tiếng trong câu.

Strychnine. (Thú) dang vu ; le hoang nan est une espèce de strychnos.

Studieux. Siêng học, chăm học.

Stupéfait. Ra bô ngõ, ngắn trí, sững trí ra, đứng thượt ra, thượt mặt ra.

Stupéfiant. Hay làm cho bô ngõ.

Stupéfier. Làm cho ra bô ngõ, làm cho sững trí ra.

Stupeur. Sự thượt mặt, sự bô ngõ, sự tê mê, sự ngắn ra.

Stupide. U mê, ngây dại, dần đôn, ngôc nghêch.

Stupidité. Sự ngây dại, sự u mê.

Style. Cách làm bài, kiều nói.

Styler, former. Day dỗ.

Stylet. Mũi sát (xưa dùng mà) việt vào sáp ; —, petit couteau, dao con.

Su (au vu et). Cách trông trại, cách tò lò, mọi người xem được.

Suaire. Khăn bọc xác người chết.

Suave. Èm ngọt, èm tai ; odeur —, mùi thơm tho ; fleur à l'odeur —, hoa thơm tho.

Subalterne. Kẻ bê dưới, kẻ ở bậc dưới.

Subdélégation. Tờ gửi thay.

Sudéléguer. Gửi thay, sai thay.

Subdiviser. Chia từng phần nhỏ hơn nữa

Subdivision. Phân dã chia (bằng phân khác).

Subir. Chiju ; — une peine, chịu hình phạt, phục tội.

Subit. Tinh cờ, chẳng ngờ, bất ưng, mourir de mort subite, chết tưối.

Subjectif. Về mình người.

Subitement. Bỗng chốc, bất thình linh ; chose arrivée —, việc đã xảy ra bất ưng.

Subjuguer. Thắng, bắt phục, bắt chịu phép.

Sublime. Cao lớn, cao trọng, cao nghiêm, đại thể ; esprit —, người thượng trí ; style —, kiều nói đại thể.

Sublimé de mercure. * Kinh phẫn.

Sublunaire. (Sự gì) giữa đất và mặt lăng.

Submerger. Giảm xuống, làm cho chìm lìm.

Submersible. Có thể đánh đắm, giảm xuống được.

Submersion. Sự giảm xuống.

Subordination. Sự suy phục, sự chịu phép (ai) ; sự làm đầy tớ.

Subordonné, qui dépend de. Tùy, tòng ; kè làm đầy tớ, kè làm tội.

Subordonner, mettre de l'ordre. Đón cho có thứ tự, đặt ở dưới ; — quelqu'un à un autre, bắt phục, bắt chịu phép.

Suborner. Đút lót, dỗ, hối lò, dành, ton ngót ; — un témoin, dỗ kè dòi chứng thưa thế này thế khác ; se laisser — à prix d'argent, ăn dứt, ăn của hối lò.

Suborneur. Kẻ đút lót, kẻ dỗ dành.

Subreptice. Đã làm trộm.

Subroger. Thé lại, đặt thế cho.

Subséquemment. Bởi dày hoá ra.

Subséquent. Sau, dồn sau, liên tiếp.

Subside. Cửa dùng, cửa để dành, phuong thế.

Subsidiaire. Hay giúp, kê giúp.

Subsistance. Đồ ăn uống, lương.

Subsister. Ở, ở lại, sống, còn.

Substance, matière. Sự thật có, sự tự mình mà có ; là — des choses, chính tính, bản tính (mọi sự).

Substantiel, qui regarde la substance.

Thuộc về chính tính ; —, nutritif, có sức nuôi, bồi sức.

Substantif. Môi substantivô ; giống gi tự mình mà có.

Substituer, mettre quelque chose à la place d'une autre. Đặt thay ; — quelqu'un, đặt thê cho, thê lại.

Substitut. Kê làm việc thay.

Substitution. Sự đặt giống nọ thay vì giống kia, sự thay, sự đổi.

Substraction. Nén nhà, châm tường xây dưới đất.

Subterfuge. Lẽ quanh, lẽ chữa minh, lèi quanh queo, né.

Subtil, ingénieux. Quí quái, gian dòi, sắc sảo, khôn khéo.

Subtiliser, dérober. Ăn cắp.

Subtilité. Tính quí quái, tính gian dòi.

Suburbain. Ở gần thành thị, ở nơi chung quanh thành thị.

Subvenir, venir à l'aide. Cứu chữa, đỡ, bình vực ; — aux dépenses, chịu các phi tốn (ai việc gì).

Subventionner. Cho chả đỡ.

Subversif. Có sức phá lợn thứ tự, có đủ mà trả lồng dân.

Subvertir, renverser l'ordre. Phá thứ tự, trả lồng dân làm ngụy.

Suc, humeur. Mùi, nước, nước bời cà mà ra ; —, goût, sự ngon, mùi ngon.

Succédané. (Thuộc) thê vị, dùng thay vi.

Succéder. Thê vị, nôi quyền ; — à un mort, được của kê chêt ; — dans les fonctions, nôi quyền ; — sur le trône, thê vị, tức vị ; les heures se succèdent, các giờ tiếp nhau liên.

Succès (avoir du). Được, dỗ, mọi sự xảy ra đắc ý.

Successeur. Kê được của kê chêt, kê nôi vị thê quyền.

Successif. Nỗi dòng, hay kê tiếp nhau.

Succession. Sự kê hậu, sự thê vị ; con nghiệp, của lôi ; obtenir la — de son père, lĩnh lìa cơ nghiệp cha ; les droits de —, luật định về của lôi.

Successivement. Cách sỉ lượt, cứ lần lượt, cách kê hậu.

Succin. * Hỗ phách, lạp phách.

Succinct. Tóm tắt, vắn.

Succion. Sự bú, sự hút.

Succomber. Ngã, ngã xuống, ngã thua ; — sous le poids, gánh không nỗi ; — dans une bataille, bị trận.

Succulent. Ngon, mĩ vi.

Succursale. Xép, nhà xép, xú xép.

Sucer. Bú, hút.

Sucré. Đường ; — de canne, đường mía ; — candi, đường phèn ; un pain de —, một khối đường mảng, une pierre de —, miếng đường.

Sucré. Ngọt, có đường.

Sucrer. Pha đường vào, thêm đường.

Sucrerie, mets sucrés. Bánh ngọt, mứt.

Sucrier. Bình đường.

Sud-est (vent du). Gió nồm.

Sud. Nam, phương nam, hướng nam.

Sudorifique. Hay làm cho ra mồ hôi.

Sud-ouest. Tây nam.

Suer. Ra mồ hôi, dỗ mồ hôi, ướt mồ hôi ; —, se donner de la peine, chịu khó nhọc.

Sueur. Mồ hôi ; être en —, mướt mồ hôi ; exciter la —, làm cho ra mồ hôi ; être tout en —, ướt mồ hôi cả và mình ; habit plein de —, áo ướt mồ hôi ; gagner son pain à la — de son front, phải dỗ mồ hôi mới được bánh ăn.

Suffire. Đủ, đủ mà, có sức mà; bien! cela suffit, đã đủ, thôi.

Suffisant (avoir le — pour vivre).

Hàng ngày dùng đủ, được lán hối; regarder comme —, lày sự gì làm đủ.

Suffisant, présomptueux. Hay khoe mình, kiêu căng, khoảnh khái.

Suffocation. Sự làm cho ngạt, sự ngạt.

Suffoquer, étouffer. Bóp cổ cho chết, làm cho chết ngạt; —, mourir, ngạt.

Suffragant (évêque). Giám mục ở dưới phép Giám mục nhất trong một xứ đạo.

Suffrage. Sự bầu, sự bầu cử; rechercher les suffrages, dỗ kè bầu mình; kè có tính kiêu ngạo muôn cho người ta khen mình.

Suggérer. Khuyên nhủ, dỗ dành, bảo.

Suggestion. Sự xui giục, sự dỗ dành, sự khuyên nhủ.

Suicide. Tội giết mình.

Suicidé. Kẻ đã giết mình.

Suicider (se). Giết mình, tự vẫn (ch).

Suie. Mỏ hóng, nhọ bèp, nhọ, lợ; noir comme la —, có sắc mỏ hóng, đen như muội.

Suif. Mỡ, mỡ loài vật đã rán.

Suinter. Rỉ; l'eau suinte, nước rò rỉ.

Suisse, gardien d'église. Người canh trong nhà thờ.

Suite, ordre. Thứ tự; —, série, hàng sự liên tiếp nhau; —, qui vient après, diều tùy tòng; —; une — de personnes, kè theo hẫu, kè theo sau, kè hẫu hạ; loc. adv.: tout de —, tức thì; de —, cách liên tiếp; par —, cho nên, hoá ra; dans la —, rồi sau; từ rày mà đi, từ này về sau.

Suivant (un). Kẻ đi hân, kè theo, kè giúp; une suivante, con dòi, đầy tớ gái.

Suivant (adj.). Có sau; le jour —, ngày sau, hôm sau, ngày mai; l'année suivante, năm sau.

Suivant (prép.). Tuỳ; — que, tuy nhur, cứ, mặc dòi; — que la chose le demandera, mặc dòi việc.

Suivre. Theo, theo chân, cứ việc; — les traces de quelqu'un, theo lối, theo guồng; — des yeux, nom dối (ai); — la carrière militaire, theo nghề vũ; —, poursuivre, theo bắt, đuổi theo; — le sens mot-à-mot, cứ nghĩa den.

Sujet, serviteur. Kẻ làm tội, tuỳ tòng; les sujet, le peuple, dân, dân hèn.

Sujet à, exposé à. Hay mắc phải.

Sujet, motif. Căn nguyên, ý đầu hết, ý cùng; sans —, trái lẽ, cách oan; non sans —, chẳng trái lẽ, thậm phái.

Sujétion, dépendance. Sự chịu lụy, sự nhún mình.

Sulfate de fer. * Đạo tố.

— de cuivre. * Đäm phàn.

— de soude. * Diên minh phàn.

— de chaux. * Thạch cao.

— vert de fer. * Lục phàn.

Sulfureux. Có sinh, đã châm sinh, có mùi sinh.

Sulfurique (acide). Nước khi sinh.

Sultan. Hoàng đế nước Turcô.

Superbe, orgueilleux. Kiêu ngạo, kiêu hãnh, cậy mình, khoe mình; —, très beau, tòt lắm, quý trọng, trọng thè.

Supercherie, fraude. Sự gian tà, chước dòi.

Superfétation. Sự dư dật, sự nhiều quá.

Superficie, extérieur. Mặt, mặt trên, mặt ngoài; —, surface, sự rộng là bao nhiêu.

Superficiel, extérieur. Bè ngoài; —, léger, nhẹ tinh, nhẹ dạ

Superflu. Dư thừa, dư dật, chẳng cần ; avoir du —, có phần dư, có của thừa.

Supérieur (subst.). Thầy bê trên, dâng bê trên, kè có quyền cai ; une supérieure de couvent, bà mụ ; une sous —, chị á.

Supérieur (adj.). Cao hơn, ở trên ; (fig.), trọng hơn, mạnh hơn, trỗi hơn.

Supériorité. Chức quyền kè làm bê trên ; —, excellence, sự nỗi hơn, sự vượt trội.

Superlatif. Bậc chỉ sự rát mực.

Superposer. Chống trên.

Superstitieux. Kè tin rồi, kè thờ rồi.

Superstition. Đạo dông dài, lễ phép dòi trả, sự tin nỗi, sự thờ rồi.

Supplanter. Bắt lây, cướp quyền, cướp lây thay vì (ai).

Suppléant. Kè ở thay vì, kè làm phó, giúp, tuỳ.

Suppléer. Bù, bù lại, thêm cho dù.

Supplément. Đoạn thêm, của bù ; un — de travail, phần việc thêm.

Supplémentaire. (Phần gi) làm cho dù.

Supplétif. Làm cho đầy.

Suppliant. (Ai) qui mà xin, kè cầu xin ; prendre un ton —. lây cung tiếng khóc thương.

Supplication. Lời cầu xin, lời xin nài, sự cầu xin.

Supplice. Hình, hình phạt, hình khổ ; ngũ hình.

Supplices. — Le code annamite fixe le nombre de cinq supplices, ngũ hình, par imitation des peines autrefois en usage qui étaient ; la marque au visage, l'ablation du nez, l'amputation du pied, la castration et le grand châtiment ou la mort. Nous ne les rappelons que pour mémoire, car elles sont remplacées dans le code Gia Long par les

cinq suivantes avec leur subdivisions :

1° Le rotin (roi), qui a cinq degrés ; 10, 20, 30, 40, 50 coups ;

2° Le bâton (trượng), qui a aussi cinq degrés, 60, 70, 80, 90 et 100 coups.

Ces coups de bâton se rachètent à prix d'argent, mais les coups de rotin ne peuvent légalement se racheter et doivent se subir ;

3° Le travail pénible ou les travaux forcés ; il y a cinq degrés : condamnation à 1 an, 1 an et demi, 2 ans, 2 ans et demi et 3 ans ; dans tous les cas l'on a à racheter 100 coups de trượng ;

4° L'exil qui a trois degrés : l'exil à 2000 lý, l'exil à 2500 et l'exil à 3000 lý. Cent coups de trượng à racheter accompagnent chaque condamnation ;

5° La mort, qui est donnée par strangulation, xút giảo, ou par décapitation, trảm quyết. Autrefois, dans certain cas graves, les éléphants étaient chargés de remplir l'office de bourreaux (voir *dáp ou voi giỷ*). La mort peut être précédée de divers supplices : les ténailles froides, kim sông, ou rougies au feu, kìm chín, le supplice des cent plaies, há dao (mot à mot cent couteaux), le supplice lent, lăng trì ou suivi de l'exposition de la tête, trảm khiêu, (bêu đầu lênh), laquelle est jetée ensuite au fleuve, khí vu giang, (bồ sông).

Supplicié. Kè đã phải hình xứt tử.

Supplicier. Xứt, phạt.

Supplier. Xin nài, qui mà cầu xin, van lợn.

Supplique. Đơn, đơn từ ; présenter une —, qui đơn ; accueillir une —, chấp đơn.

Support (de palanquin). Châu vồng.

Supportable. Chịu được, làm thịnh được, có thể nhìn được.

Supporter. Chịu, gánh, nhịn ; ne pouvoir plus —, chán, lây làm chán ;

không chịu được ; — toutes les dépenses, chịu các phí tổn.

Supposé que (conj.). Giả như.

Supposer. Giả như, bày đặt, kể như.

Supposition. Sự giả, điều giả như, điều bày đặt.

Suppot. Kẻ theo phe, kẻ giúp ; —, fauteur de crimes, bạn tội, dâng, thẳng phạm.

Suppression. Sự phá di, sự phi di, sự cắt di.

Supprimer. Phá di, xoá, đánh bãi ; —, diminuer, bớt, cắt bớt, bắt thôi.

Suppuratif. Hay làm cho ra mủ.

Suppuration. Sự ra mủ, mủ ; activer la —, nặn cho ra mủ.

Suppurer. Ra mủ, ra máu mủ.

Supputer. Tính, tính toán.

Suprématie. Bậc nhất, quyền phép cao nhất.

Suprême. Cao nhất, ở trên hết, cao cả, cao trọng, có quyền trên hết ; —, dernier, cuối hết, sau hết ; l'heure —, giờ sau hết.

Sûr, certain. Chắc, chắc hẳn, chắc chắn ; un homme —, người chín, người chín chắn : remède —, thuốc hay, thuốc linh nghiệm.

Surabondance. Sự đầy đầy, sự dư dật, sự tràn trề.

Surabonder. Có đầy quá, có dư, quá thừa.

Surajouter. Lại thêm nữa.

Suranné. Đã ra cũ, chẳng còn quen, hư, dơ.

Surcharge. Gánh nặng quá, gánh thêm.

Surcharger. Đặt thêm gánh nặng quá ; être surchargé, gánh nặng quá, gánh không nổi.

Surcroit. Sự thêm, phần thêm vào.

Surdité. Sự điếc tai.

Sureau. Cây ngô du, * hiệu đồng thụ.

Surélever. Làm cho cao hơn.

Sûrement (adv.). Chắc, hẳn thật ; mà chờ (à la fin de la phrase).

Sûrement. Nối trên hết, có quyền phép cao trọng nhất.

Surencréer. Bán tranh mại, mua tranh mại, dâng giá (của gi).

Sûrerogation (œuvres de). Việc lành làm ngoài phép buộc minh.

Sûreté, tranquillité. Sự yên trí, sự chẳng lo sợ ; —, assurance, sự gi chắc chắn.

Sûrexcitation. Sự gi hay giục hay thúc.

Sûrexciter, stimuler. Giục, xui, thúc, gọi ; être surexcité, túc giận trong mình, sôt ruột quá.

Surface. Mặt trên, sự rộng rãi là bao nhiêu ; la — de l'eau, mặt nước.

Surfaire (un·prix). Thách.

Surgeon. Mụt, chồi mầm ; il pousse des surgeons, đâm chồi.

Surgir, se lever. Dậy, chồi dậy, đứng dậy ; —, commencer, mọc lên, lớn lên, bắt đầu.

Surhausser. Nâng cao lên, lại kéo lên.

Surhumain. Quá sức, quá trí người ta.

Surintendant. Quản áp việc, quản hành.

Sur-le-champ. Ngay lập tức, ngay bây giờ, túc thi.

Surlendemain. Ngày hôm kia, khôi hai ngày.

Surmener (se). Vật vã, chịu khó, quá sức, gắng sức, làm đèn nổi kiệt sức đi.

Surmonter, vaincre. Thắng, thắng trận ; — ses passions, dẹp tính mê xác thịt.

Surmulet, poisson. Cá đồi, cá buồ.

Surnager. Nối trên mặt nước, vượt, trôi, lênh đênh.

Surnaturel. Quá tính tự nhiên, quá sức loài người ta ; don —, ơn Đức Chúa Lời.

Surnaturellement. Bởi ơn Đức Chúa Lời ; bởi phép trên trời.

Surnom, sobriquet. Tên gọi chói, tên gọi nhạo ; —, nom d'emprunt, hiệu.

Surnommer. Đặt tên là, đặt tên chói, đặt hiệu.

Surnuméraire. Đã chịu thêm vào, nhuận, không vào chính số.

Suros. Mắt già (ở nơi ông chân ngựa).

Surpasser. Nổi trên, được nước trên ; — en science, thông thái hơn ; — les forces, quá sức người ta ; les dépenses surpassent les recettes, số tiêu lối (quá) số được.

Surplis. Áo dòng, áo các phép.

Surplomber. Lóm vào, lối ra.

Surplus (en). Phần dư, phần thừa ; au —, lại, sau nữa.

Surprenant. Lạ lùng, kì dị, phi thường ; bất thình linh, chẳng dự trước.

Surprendre. Bắt khi chẳng ngờ, bắt quả tang ; —, étonner, ai ai lây làm lạ lùng.

Surprise, piège. Chước mộc, mưu kế ; —, étonnement, sự lây làm lạ ; par —, bất thình linh, hờ cơ, vô tình.

Sursaut (en). Bỗng chốc.

Surseoir. Hẹn thêm ngày, giãn, trì hoãn, giáng giáng.

Sursis, délai. Sự giãn ra, sự khát, sự trễ kỳ.

Surtaxe. Sự đòi tiền bồ thêm.

Surtout, vêtement. Áo mặc ngoài hết.

Surtout (prép.). Nhất là, trước hết, cách riêng.

Surveillance. Sự coi, sự khám.

Surveillant. Kẻ canh, người giữ.

Surveille. Ngày hôm kia.

Surveiller. Canh, lo giữ, giữ cho cẩn thận.

Surveyer. Lại xảy đèn, mới thấy.

Survivant. Còn lại, còn sống, sống

sót ; les survivants d'une bataille, các kẻ sống sót chẳng chết trận.

Survivre. Hãy còn, còn sống, sống sót ; vous me survivrez, tôi chết rồi, thì anh còn sống.

Sus (courir). Xông bắt, xông đánh ; en —, sau nữa, hơn nữa.

Susceptibilité. Tính hay gắt, lòng dễ giận, sự hay chập.

Susceptible, qui peut recevoir. Đang được, chưa được ; —, irritable, hay giận, hay gắt, cộc cùm, hay chập.

Susciter, faire naître. Sinh ; — des affaires, sinh sự, gây việc, bới việc.

Suscription. Chữ phong thư, chữ đê thư.

Susdit, susmentionné, susnommé. Người) đã nói tên trước, đã xướng tên rồi.

Suspect. Có ai ngờ vực, chẳng chắc, chẳng đáng tin.

Suspecter. Nghỉ, ngờ vực ; — quelqu'un, nghĩ ai.

Suspendre. Treo, treo lên ; — la tête (d'un supplicié), bêu đầu lên ; l'enfant se suspend au cou de sa mère, trẻ con bám vào cổ mẹ ; — un ouvrage, giãn việc gì ; tout le peuple était suspendu à ses lèvres, cả và dân lắng tai nghe người.

Suspendu. Đã chịu treo lên ; être — de ses fonctions, thi không được làm việc bậc minh.

Suspens (en), hésitant. Lơ lửng, quắn queo, do dự hai đảng, du dự, ngắn ngủ : tenir en —, làm cho (ai) mong mỏi.

Suspense ecclésiastique. Vụ thánh Yghérégia (cầm kề thuộc về mình không được làm việc bậc minh).

Suspension. Sự chịu treo ; une —, dò gi có hình cửa vò vò mà treo (quần áo, v. v.) ; — d'armes, sự giao hoan chiến.

- Suspensoir.** Khô.
- Suspicion.** Sự ngờ vực, sự nghi.
- Sustenter.** Nuôi nồng, giúp.
- Susurrement.** Tiêng gió hay hầy ; tiêng nước chảy ; tiêng chim ríu rít ; lời nói thì thào.
- Suture.** Sự nhíp miệng vết ; dâng chỉ, dâng kim.
- Suzerain.** Chúa, kè làm chúa.
- Suzeraineté.** Quyền phép chúa.
- Svelte.** Lanh chai, không khảnh.
- Sybarite.** Người mê đâm dục, yêu diệu.
- Sycomore.** Cây sung, * phung thụ ; faux —, ou melia azedarach, cây xoan.
- Syllabaire.** Sách a. b. c., sách tập cách đánh vần.
- Syllabe.** Vần, âm vận.
- Syllabus.** Mục lục.
- Syllogisme.** Phép luận lẽ có ba câu : câu mở, câu luận, và câu kết.
- Sylvestre.** Ở trên rừng ; dợ mợi ; dã nhân.
- Symbolé,** image. Đầu, đầu nhó ; — des Apôtres, kính tin kính.
- Symbolique.** Bóng bầy, mẫu nhiệm.
- Symboliser.** Chỉ đầu, nói bóng bầy, nói thí dụ.
- Symétrie.** Sự xứng hợp, sự đối nhau.
- Symétrique.** Có chè độ, đối nhau.
- Sympathie.** Sự hợp tính, sự ưa, tình nghĩa cùng nhau.
- Sympathique.** Hợp tính nhau, ưa, xứng hợp.
- Sympathiser.** Hợp ý, hợp lòng, đồng tâm.
- Symphonie.** Bát âm, tiếng hát díp dàng, sự hát điệu ; sự gảy đàn điệu hoà.
- Symphonique.** Èm tai.
- Sympôtome.** Dấu chỉ.
- Synagogue.** Nhà thờ đạo Judêu.
- Synallagmatique (contrat).** Lời giao buộc cả hai bên.
- Synchronique (tableau).** Tranh biến các việc đã xay ra một thi (trong một đời).
- Syncope.** Sự chết dieng, sự mất vía ; tomber en —, mất vía, phai gió.
- Syncope (gramm.).** Sự bớt một chữ hay là một vần.
- Synecdoque.** Cách nói lót cả thay vì phần ou cách nói phần thay vì lót eá.
- Synode.** Công đồng.
- Synonyme.** Tiêng trùng nghĩa vuông nhau.
- Synoptique.** (Bản), tóm, sách tóm.
- Synovie.** Mùi tụ nơi khớp xương kê có bệnh cốt khí.
- Syntaxe.** Phép dọn hay là cách đặt tiêng cho có thứ tự.
- Synthèse.** Sự lặp lại các phần vuông nhau.
- Syphillis,** maladie. Tiêu la.
- Système.** Cách thề, mèo mực ; un — de (philosophie, etc.), cách kê tiếp lẽ vuông nhau cho thành một môn một giáo.

T

Tabac, plante. Cây thuốc lá, thuốc ; — à fumer, thuốc lá ; — à chiquer, thuốc sòng, thuốc ghém ; — à priser, thuốc hít ; — pour pipe à eau, thuốc lào, thuốc chín.

Tabatière. Ông thuốc hít.

Tabellion. Thơ ký.

Tabernacle. Đền thờ, nhà chầu (cố Minh Thánh).

Table. Bàn, án thư (fig.) ; — de salle à manger, bàn ăn ; préparer la —, dọn bàn, bưng

mâm ; se mettre à —, ngồi ăn ; desservir la —, cát mâm ; — de nuit, ghê đê vịt tiều ; — placée devant l'autel des pagodes, hương án ; — de Pythagore, cửu chương ; — d'un livre, mục lục sách ; les tables de la loi, bia dá.

Tableau. Tranh, tranh vẽ, ảnh vẽ, tờ dán, bảng.

Tablette, petite table. Ván nhô, ghê viêt con ; — du génie (superst.), thần vị ; — des ancêtres, mộc vị, mộc chủ, linh bài, bài vị, thần chủ.

Tablier. Khăn deo trước bụng.

Tabouret. Ghế đầu.

Tache. Dâu vết, tích xâu ; fig., vie sans —, nết ăn ở rât thanh tịnh.

Tâche. Việc, việc đã bỏ cho ; faire un ouvrage à la —, lĩnh thuê việc gì.

Taché. Có dâu vết, có ô gỉ, có tí tích.

Tacher. Làm ô gỉ, vây vá, làm tí ô, làm tí tích, làm cho có vết.

Tâcher. Chịu khó, ra sức, gắng sức.

Tacheté. Lỗ đỗ, lỗ đẽm, lem nhem, rắn rực, vẫn vện, có vẻ ; tigre —, hùm (da) vẫn.

Tacheter. Vây vá, làm cho vẫn vện ; — de sang, làm cho giây máu.

Tacite. Thầm, chẳng ai nói dèn ; approbation —, sự ưng thầm ; cause —, lẽ chẳng nói ra.

Tacitement. Cách nín lặng, cách thầm thi, trong lòng.

Taciture. Buồn, có mặt buồn, lặng như bụt, buồn dạ.

Tact, toucher. Chân tay, sự chân tay biệt ; avoir du —, có trí khôn khéo.

Tacticien. Quan hay bày trận.

Tactile. (Giồng gỉ) dá dèn được, dồ gì mó được.

Tactique. Phép bày trận.

Tael. Đinh bạc.

Tenia ou ténia. Con sán.

Taffetas. (Giồng) lụa mỏng.

Tafia. Rượu mạnh, rượu mía.

Taie, peau sur l'œil. Mắt kéo màng ; — d'oreiller, bao gối.

Taillader. Băm.

Taillanderie, métier. Nghề (thợ) rèn ; —, ouvrage de taillandier, đồ sắt.

Taillandier. Thợ rèn, thợ rào, kẻ bán đồ sắt.

Taillant. Mũi nhọn, lưỡi sắc.

Taille, hauteur. Tầm người ; de haute —, cao lớn người ; de moyenne —, người tầm thường ; de petite —, người thấp ; de — mince, mảnh khảnh ; la — (de la vigne, etc.), sự phát, sự cắt cành (cây nho, v. v.) ; —, impôt, thuê, tiền thuê ; payer la —, nộp thuê.

Tailler. Cắt ; — dans la pierre, khoét vào đá ; — une plume, un crayon, cắt lông, cắt bút chì, — des arbres, phát cây ; — la vigne, phát cành cây nho ; — un habit, cắt thân áo ; — les cheveux, xén tóc ; fig., — une armée en pièces, phá tan đoàn quân giặc ; — dans le vif, cắt thịt sống.

Tailleur d'habits. Thợ may, thợ khâu ; — de pierres, thợ đá.

Taillis. Mubbo cây mới chặt ; rừng cây cõi người ta chặt một khi mệt phản.

Tain. Thiệp.

Taire. Không nói dèn ; se —, lặng, áng lặng, nín lặng, bùm dì ; fig., giàu, giữ kín ; qui ne sait pas se —, kẻ ngứa miêng, kẻ máy mép ; les vents se taisent, gió dã tắt đi rồi.

Talent, aptitude. Tài, tài năng, sức ; avoir le — de la parole, có tài nói, tài hoạt khẩu ; — naturel, tài tự nhiên.

Talent, argent ou or. (Thú) nén bạc, vàng.

Taler, meurtrir en frappant. Bánh cho nén dầu tim ; — un fruit, b López quả cho nấu.

Talion. Hình phạt bằng tội đã phạm.

Talisman. Bùa, bùa chủ.

Taloche. Một cái vả mặt; donner une —, và mặt.

Talon. Gót, gót chân; donner des coups de —, dá.

Talonner. Buổi theo, theo bắt.

Talus. (Đang ou dát) dốc.

Taluter. Lảm cho dắc.

Tamarinier. Cây me; ô mai; gousse de —, quả chua me.

Tamaris, arbisseau. * Tam xuyên lựu.

Tambour. Trống; — de basque, trống mảnh; — à poignée, trống tiêu cỗ, trống khâu; — plat; trống bàn; — militaire, trống trận; — major, ông đội dốc lính đánh trống; baguettes de —, giùi trống.

Tambourin. Trống con, trống com (fig.).

Tambouriner. Đánh trống.

Taminier. Cây leo.

Tamis. Rây, sàng, giần.

Tamiser. Kẻ dan hay là kẻ bán rây, sàng, v. v.

Tampon. Cái nút, nùi nút.

Tamponner. Đút nút, bit lại, lắp; — tous les trous, lắp cát lỗ nè.

Tam-tam. Chiêng, thanh la.

Tan. Võ (cây sồi, cây dẻ bôp).

Tancer. Mảng, quở, trách, rèn cắp.

Tanche. Thủ cá rô; * hỗn thảo ngur.

Tandis que. Đang khi, song le.

Tangage. Sự (tàu) lộn di lộn lại.

Tangente. Chỉ giáp kính.

Tangible. Đá dền được, mó được.

Tanguer. Lộn di lộn lại.

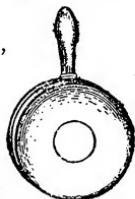
Tanière. Hang.

Tanin. Thuộc mà thuộc da (bởi vỏ cây sồi, v. v. mà ra).

Tanner. Thuộc da.

Tannerie. Nhà thuộc da.

Tanneur. Thợ thuộc da.

Tant (adv.). Bao nhiêu; — mieux, càng hay; — pis, chẳng hay, mặc; — la vertu l'emporte, nhân đức trọng hơn đường ày.

Tant que...tant (quantité). Bao nhiêu... bấy nhiêu; (temps), bao lâu...bấy lâu.

Tant s'en faut que...que. Chẳng những là...lại; — soit peu, một ít, một chút vậy, hoi.

Tantale (oiseau). Rang sen.

Tante. Cô (la sœur du père); dì (la sœur de la mère); bác gái (la femme du frère aîné du père); thím (la femme du frère cadet du père); mợ (la femme du frère de la mère).

Tantinet. (Sự gì) nhò mọn.

Tantôt... tantôt. Khi thì...khi thì; — l'un, — l'autre, cách si lượt.

Taon. Con mòng.

Tapage. Sự dức lác, sự xôn xao; faire du —, làm hồn hào, làm xôn xao, dức lác.

Tapageur. Lao xao, xôn xao.

Tape. Cái vả, sự vả mặt.

Taper, frapper. Đánh (bằng tay).

Tapette. Búa gỗ.

Tapinois (en). Trộm, cách trộm; entrer en —, vào trộm, lén vào.

Tapioca. Bột sắn.

Tapir (se). Lên, bò, ăn nau.

Tapis. thảm, đệm chiên, mền.

Tapisser. Giải thảm, dán (đó gì) vào vách.

Tapisserie. Giấy hoa, ou thảm dán vách.

Tapisser. Kẻ bán hàng thảm.

Taquet. Hèm.

Taquin. Hay ghẹo, hay cãi.

Taquinier. Ghẹo, cãi.

Taquinerie. Việc ghẹo Choi, lời cãi Choi.

Tarare. Hòn rê lúa, hòn quạt lúa.

Taraud. Ốc khoan.

Tarauder. Khoan ốc.

Tard (adv.) ; trop —. Muộn ; tôt ou —, chày kíp ; il se fait —, đã chiềuтели, đã chápтели, tôi đã đèn.

Tarder. Chậm chạp, lẩn lùa, khoan giản ; sans —, chẳng khỏi bao lâu, một ít nữa mà thôi.

Tardif. Chậm, chậm chân, muộn ; une peine tardive, chày ngày cung phạt.

Tardigrades. (Vật gì) di chậm.

Tardivement. Chậm chạp, muộn, chày.

Tare, déchet. Sứ bớt, sứ kém, sứ sút ; —, default, dầu vết.

Taré, vicié. (Người) hư nết.

Tarentule. (Thú) con rện độc.

Targette. Then ; pousser la —, gài then.

Targuer (se). Khoe mình, cậy mình kiêu ngạo, lèo mình làm trọng đèn nổi.

Tarière. Cái khoan.

Tarif. Yết thị giá.

Tarifer. Định quan giá.

Tarir. Vét, tát nước cho cạn (p. e. giêng, etc.) ; — un canal, làm cho chày nước sông đào cho cạn ; se —, cạn, nén cạn ; fig. hết đi, chẳng còn.

Taro. Khoai sọ.

Tartare, enfer. Âm phủ, diêm la, dia ngục ; le maître du —, diêm vương, long vương ; les dix gardiens du —, thập diện.

Tarte. Bánh mứt.

Tartine. Bánh dã quét sữa.

Tartre du vin. Cà ri rượu ; — des dents, gỉ răng.

Tartufe, hypocrite. Thăng giả hình.

Tas. Đong ; ramasser en —, xếp đong, chồng lên.

Tasse. Bát, chén ; — à mang-
ger le riz, bát sè (fig.) ; — à thé, chén uống
chè ; — à verser le thé, chén tông ;
préparer des tasses de médecine,
hột chén thuốc.

Tassement des terres. Sụt lún đất, sự giẽ đất xuống.

Tasser. Nén ; la terre se tasse, đất lún xuống.

Tâter. Sờ, mó ; — le pouls, chẩn mạch, án mạch.

Tâtonner. Mò mẫm, sờ sẫm, thử, lẩn, rờ rệt, gioi tay trước mà mó.

Tâttons (à). (Đi) mò, gioi tay trước mà mó.

Tatouer. Chính da mà vẽ thuộc.

Taudis. Nhà lụp thụp, nhà lều, nhà hèn.

Taupe. * Lê thử (giống chuột đất nhỏ mắt lấm).

Taupin. Con gật gù.

Taupinière. Đòng đất chuột đào lén.

Taureau. Con bò đực, bò hoa ; — sauvage, bò tốt ; —, (signe du zodiaque), đậu cung.

Tauromachie. Đá con bò đua nhau.

Taux, intérêt. Lãi ; —, prix courant, giá, yết thị giá.

Taverne. Hàng rượu, quán rượu, quán xá.

Taxe. Thuê, sự đánh giá.

Taxer, fixer un prix. Đánh giá, luận giá.

Technique. Thuộc về nghề nào ; (mẹo) riêng phép gì.

Teck, arbre. * Điều nam ; giá tị.

Te Deum. Kinh cảm ơn.

Teigne, insecte. Con sùng, thú sâu ăn áo nhung ; —, maladie, gàu, gạch trên đầu.

Teigneux. Có nhiều gàu, có bệnh đồng danh.

Teindre. Nhuộm, (ruộm) ; se — les cheveux, nhuộm tóc.

Teint, teinture. Mùi, sắc ; —, coloris du visage, màu da, sắc mặt mũi ; avoir le — blanc, có mặt mũi trắng tréo.

Teinte. Sắc, mùi, màu.

Teinter. Bôi thuốc (mùi nào).

Teinture, art de teindre. Nghé nhuộm; —, couleur, thuốc nhuộm; fig., avoir une — des lettres, biêt nǎm ba chữ.

Teinturier. Thợ nhuộm.

Tel, pareil. Thế ấy, thế này, giông như; — — —, thế nào, thế ấy; — père, — fils, cha thế nào, con thế ấy, cha nào con ấy; telles sont les choses que j'avais à vous dire, ấy là bây nhiêu lời; — quel, bình thường, vừa vây.

Télégramme. Thư dây thép.

Télégraphe. Dây thép.

Télégraphie. Phép đánh dây thép.

Télégraphier. Đánh dây thép.

Téléphone. Phép nói chuyên dây.

Télescope. Thiên lý kính, ống dòm.

Tellement, tellement que. Đến nỗi.

Téméraire. Hay liều mình, liều, vội quyết gan liều, càn giő; non hardi mais —, chẳng gan một càn giő mà thôi; ce n'est point — de, chẳng phải tinh cờ đâu.

Témérairement. Vô ý vô tú, càn giő, cách chẳng suy; agir —, ưa là làm; parler —, bá miệng.

Témérité. Tính liều, sự làm liều, sự càn giő, tính vội quá.

Témoignage. Chứng, tờ làm chứng, chứng có; porter —, làm chứng; porter — contre quelqu'un, đòi chứng cáo ai; porter — pour quelqu'un, làm chứng cho ai.

Témoigner. Làm chứng.

Témoin. Kẻ làm chứng; faire comparaître des témoins, viễn kẽ làm chứng; — unique, — nul, nhát chứng phi chứng; être — oculaire d'une chose, người chứng kiến, chính mắt đã xem thấy; — auriculaire, kẻ chứng những sự đã nghe người ta nói.

Tempe. Thái dương.

Tempérament, caractère. Tính khí, tính; —, juste mesure, sự vừa, mực vừa phải; agir avec —, giữ mực vừa phải.

Tempérance. Đức tiết kiệm, sự thận trọng, sự biết giữ mực vừa phải.

Tempérant. Tiết kiệm, kẻ giữ mực vừa phải.

Température. Sự giờ nóng lạnh; — du corps, khí tượng.

Tempéré, modéré. Vừa, điều hoà; — (en parlant du temps), chẳng rét quá, chẳng nóng quá, giờ dễ chịu.

Tempérer, modérer. Bớt; — la colère, nén cơn giận.

Tempête. Bão táp, bão bùng, động tố, phong ba, sóng gió; la — ébranle les maisons, gió bão giật chuyền các nhà.

Tempêter. Quát lén, giận dữ, dứt lác, om thòm.

Temple, église. Nhà thờ, đền thờ; — païen, chùa, miếu; — des ancêtres, nhà thờ tổ; — de la littérature, văn miếu; — de la guerre, võ (vũ) miếu; — de la médecine, y miếu.

Temporaire. Tạm, tạm giri, chẳng bền;

Temporel, passager. Tạm, hay qua, hay thay đổi.

Temporiser. Giảm ra, lẩn lùa, trì hoãn, trì trung, lườn khướn, đâm bậy, chyện chap.

Temporiseur. Kẻ khòan giǎn, kẻ lẩn lùa, kẻ trì trung.

Temps, durée. Thời giờ, ngày giờ, perdre son —, mất ngày giờ; demander du —, xin khắt (mày giờ, mày ngày); employer son —, dùng ngày giờ; en ce — là, khi ấy; tuer le —, giải trí giải phiền; prendre son —, làm thong thả; profiter du —, nhò díp tiền; prendre du bon —, chơi luộn; avoir fait son —, đã mán khoá; à —, kịp; à contre

—, trái thì, trái mùa; ne pas arriver à —, dèn không kịp; n'avoit pas le — d'arriver, không kịp dèn; de tout —, thường thường, luôn mãi; en même —, cũng một trật; de en —, thỉnh thoảng; la plupart du —, thường thường nhiều khi.

Temps, ciel, température. Giòi, khí giỏi; beau —, thanh giòi, thanh khí, giòi lành, khí lành; — doux, giòi âm ám, giòi dịu; — frais, giòi mát mẻ; mauvais —, giòi mura giòi; — nébuleux, giòi đèn; — chaud, giòi nóng, giòi ngực; — humide, giòi ẩm ướt; — sec, giòi heo; — pluvieux, giòi hay mưa; — orageux, giòi có con; — sombre, tối giòi; — couvert, giòi đèn; — malsain, giòi nặng khí, khí độc.

Temps (les quatre). Bốn mùa; jeûner aux quatre —, ăn chay bốn mùa.

Tenable (endroit). Nơi có thể ở được.

Tenace. Cứng cỗi, chập nhất, khăng khăng một mục.

Ténacité. Sự cứng cỗi, sự cõi chập.

Tenaille. Cái kìm; subir le supplice des tenailles froides, phải kìm sòng, des tenailles rougies au feu, phải kìm chín.

Tenailleur. Khảo kìm.

Tenante (séance). Trong chính hội bảy giờ; đang hội.

Tendance. Sự chiêu vể, tính chiêu vể.

Tendon. Gân, mồi gân.

Tendre, non dur. Non, non nót; —, sensible, có lòng hay yêu dấu, dễ động lòng; du pain —, bánh xộp; depuis les plus tendres années, từ thuở còn bé, trong tuổi non nót.

Tendre (verb.), tirer. Kéo, kéo thẳng; — un arc, giuong cung; —, porter en avant, giăng, gio, chia; — la main, giờ tay, chia tay; — (dresser)

des embuches, bày mưu; — aux honneurs, tham chức quyền.

Tendresse. Lòng thương, động lòng, lòng mến.

Tendu. Đã giuong, đã kéo thẳng; fig., avoir l'esprit —, sự cầm trí, sự dem lòng dem trí về sự gì.

Ténèbres. Sự tối tăm, sự mù mịt, đêm.

Ténébreux. Tối tăm, u ám, tối mù; fig., kín, mầu nhiệm.

Ténesme. Tật kiết, sự đi kiết.

Teneur. Chính lời, chính bản.

Tenia. Con sán.

Tenir, posséder. Có, được, hưởng; —, avoir en main, cầm, cầm lây; —, le pouvoir, cầm quyền cai trị; —, école, mở tràng dạy học; —, contenir, đựng, kiêm; —, maintenir, tri; — le peuple par ses paroles, lây lời giảng mà cầm dân lại; — une promesse, giữ lời hứa; — à l'argent, tham của, bòn sén; — pour certain, lây làm chắc; — bon, crông lại, chông trả; — (entendre de), nghe ai nói; — à un ouvrage, cứ việc đã bắt đầu làm; cela me tient à cœur, tối muôn lầm, tối lo lắng về; se —, dính bén, mắc cùng, ở liên tiếp; le monde se tient si bien que, thè gian kết hợp thè ày cho nén: se — embrassés, ôm nhau cho chặt; ces deux villages se tiennent, hai làng ày liền nhau.

Tenon. Hèm; đường hèm, chốt.

Ténor. Có tiếng trung.

Tension. Sự kéo thẳng, sự giuong; fig., — d'esprit, sự cầm trí đàng nào.

Tentacule. Chân.

Tentant. Hay dỗ dành, làm cho xiêu lòng.

Tentateur. Kẻ dỗ dành, kẻ cám dỗ; le —, ma quỉ.

Tentation. Chước cám dỗ, sự dỗ dành.

Tentative. Sự thử, sự试验 thử, sự dò, điều thử.

Tente. Nhà rạp, đình cờ ; planter les tentes, đóng đình cờ.

Tenter, éprouver. Thử, thử xem ; — quelqu'un, thử ai, dò lòng ai ; —, exciter au mal, cám dỗ, ghẹo.

Tenture. Thảm, màn đình, màn gian.

Tenu, fin. Mỏng, mỏng manh ; les fils ténus d'une toile d'araignée, màng rẽn mỏng.

Tenue, maintien. Ráng, hình, cách thế.

Tercet. Ván thơ tam tuyệt.

Térébinthe. (Thú) cây thông.

Térébenthine. Dầu thông.

Tergiverser. Kìu rắng, nàn ná, làm quanh quéo, tìm lẽ mà chối.

Terme, fin. Cùng, tận, chung, cuối ; —, jour fixe, ngày hẹn ; fixer un —, hẹn ngày, hẹn.

Terminaison. Cùng, tận.

Terminer, mettre fin. Làm cho rót, làm cho cùng ; se —, có cùng, ở cùng, có tận, hết.

Terminologie. Tiếng riêng về nghề nào.

Termite, fourmi blanche. Mồi.

Terne. Đã phai mùi, đã mất sắc ; oeil —, mắt không trong ; style —, kiểu nói đơn sơ quá.

Ternir. Làm cho ra mù mù ; fig., — une réputation, làm ô danh, làm hư tiếng.

Terrain. Đất, ruộng nương.

Terrain. — Après le dién, champ ou riziére (V. ce mot), vient sur les rôles annamites le thô ou terre, c'est-à-dire que l'on désigne par ce mot tout ce qui n'est pas riziére. On distingue plusieurs sortes de thô :

1º Les VIÊN LANG THÔ, terrains plantés d'aréquier, de cocotiers, etc. ;

2º Les THÔ TRẠCH, terrains d'habitation, sur lesquels on construit des mai-

sons entourées de jardins ou champs de terrain sec où l'on cultive le tabac, le coton, l'indigo, etc. ;

3º Les VU ĐÂU THÔ, terrains à légumes (haricots, citrouilles, etc.) ;

4º Les DÂN CỦ THÔ, terrains de maisons qui ont peu ou point de jardins ;

5º Les CAM GIÁ THÔ, terrains de cannes à sucre ;

6º Les TANG CĂN THÔ, terrains de mûriers ;

7º Les DA DIỆP THÔ, terre à feuilles de palmiers, c'est-à-dire terre cultivée en palmiers d'eau dont la feuille sert à couvrir les paillettes ;

8º VIÊN TIÊU THÔ, terrains à poivrières ;

9º VIÊN PHÙ, jardins de bétel.

Terrasse. Sân dấp.

Terrassement. Sân, nền ; faire un —, dấp, dấp đất, dấp cát cho cao bằng.

Terrasser, consolider. Dấp, chống đồng ; fig., —, jeter par terre, vật xuồng ; — l'armée ennemie, phá tan quân giặc.

Terrassier. Kẻ đào hào, kẻ gánh đất cát mà dấp.

Terre, sol. Đất ; la —, le monde ; thê gian ; toute la —, các nơi dưới thê gian này ; sur — et sur mer, trên đất dưới biển ; s'en aller dans une — lontaine, trầy đi phuông xa ; la barque accoste à —, thuyền ghé vào đất ; armée de —, binh bộ liền kí.

Terreau. Đất mùn, phân phuóng.

Terrer. Vun đất (chung quanh gốc cây, v. v.).

Terrestre. Thuộc về lái đất, thuộc về thê gian, ở trên đất ; globe —, bầu tròn đất.

Terreur. Sự sợ hãi, sự kinh khiếp. ; tout le monde est saisi de —, mọi người khiếp.

- Terreux.** Có dàt pha vào ; visage —, mắt xanh.
- Terrible.** Khiếp, kinh khiếp, góm, dáng sợ hãi, quái gở.
- Terriblement.** Cách dáng sợ hãi, cách góm ghiếc, cách quái gở.
- Terrier.** Hang, lỗ, nơi hông.
- Terrifier.** Làm cho sợ khiếp, gioạ.
- Terrine.** Chậu sành.
- Territoire.** Địa hạt ; le — d'un village, đồng dien dân nào.
- Territorial.** Thuộc về địa phận ; thuộc về đồng dien dân nào.
- Terroir.** Đồng dien, đất.
- Terroriser.** Làm cho sợ khiếp, nạt nộ.
- Tertre.** Đồi nhỏ, đồng dàt, nơi cao ; —, tombeau, mồ ma, mồ nằm.
- Tesson.** Mảnh sứ.
- Testament,** les livres saints. Sách thánh ; l'ancien —, sách sầm truyền cũ ; le nouveau —, sách sầm truyền mới.
- Testament, acte.** Chúc thư, lời lời, cõng nôn ; ouvrir un —, mở chúc thư ; annihilier un —, phi chúc thư.
- Testament.* Il y a en Annam trois sortes de testaments.
- 1º Les testaments olographes écrits en entier et signés de la main du testateur ;
- 2º Les testaments authentiques, faits en convoquant le maire et les notables qui dans ce cas se transportent chez le testateur. Ces testaments sont écrits soit par le testateur lui-même, soit par une personne de sa famille, soit par un lettré quelconque ; ils sont signés du testateur, de l'écrivain, du maire et des notables qui l'assistent ;
- 3º Les testaments privés, signés du testateur, d'une partie de ses héritiers, de représentants âgés de la famille ou de son chef. On les fait souvent en plusieurs expéditions qui sont remises à ce dernier ou à des personnes dignes de confiance.
- Testamentaire.** Thuộc về chúc thư, thuộc về cõ ngôn.
- Testateur.** Kẻ làm chúc thư, kẻ làm cõ ngôn.
- Tester,** faire son testament. Làm chúc thư ; —, porter témoignage, làm chứng.
- Testicules.** Ngoại thận.
- Testimonial.** Thuộc về chứng có, chứng ; lettres testimoniales, bằng có, văn bằng.
- Tétanos,** maladie. Tật làm cho gân rút lại và vóc mình cứng ra ; tật co gân.
- Tétard.** Cá nòng nóc.
- Tête.** Đầu ; thủ (ch.) ; — de cochon tué, sô lợn ; — de veau tué, sô bò con ; — d'ail, củ tỏi ; la — du lit, đầu giường, tròn giường ; se découvrir la —, cát nón ; autant de têtes, autant d'avis, bá nhân bá khẫu.
- Tête-à-tête (un).** Sự nói khô cùng nhau ; sự giáp mặt mà nói.
- Tête-bêche.** Đầu đuôi ; attacher —, trói giảo đầu đuôi.
- Têter.** Bú, bú sữa.
- Tétracorde.** Đàn bốn dây.
- Tétragone.** (Đồ gù) có bốn góc.
- Tétrarchie.** Một phần nước đã chia tách.
- Tétu.** Cứng cỗi, cứng dầu ; cứng cỗi, ương ách, bát khắng.
- Texte,** original. Chính bản.
- Textile.** Đồ dệt được.
- Textuel.** Thật lời.
- Textuellement.** Thật lời, chính lời.
- Thaler.** (Đô) một đồng bạc.
- Thapsia.** Thuộc dán cho da phồng lên.
- Thaumaturge.** Kẻ làm việc lạ lùng ; người có quyền làm phép lạ.
- Thé, arbre.** Cây chè ; —, boisson, nước chè ; — de Chine, chè tầu ; — vert,

chè troi ; — du Yun-nan, chè mạn hảo ; — du Dragon Noir, chè ô long ; —, Cœur de Lotus, chè Liên tâm ; — de Huê, chè Huê ; faire le —, quạt nước *ou* chuyên nước ; hâm nước, hâm chè.

Théâtral. Thuộc về áng bội bè ; giả trá, gian.

Théâtre. Trò, nhà trò, áng bội bè.

Théière. Bình chè, bình tích, âm chuyên.

Thème. Bài tiếng dịch ra tiếng khác, bài thema.

Thémis. But nữ áp sự công bằng ; phép công bằng.

Théodicée. Phép dạy về Đức Chúa Lời công bằng vô cùng.

Théogonie. Tông tích các bụt thần.

Théologal (adj.). Thuộc về Đức Chúa Lời, thuộc về phép lý đoán.

Théologie. Phép dạy về Đức Chúa Lời, lý đoán ; —, livre, sách lý đoán.

Théologien, qui étudie la théologie.

Kẻ học lý đoán, thày già ; —, qui enseigne la théologie, thày dạy phép lý đoán ; —, docteur en théologie, thày lý đoán.

Théorème. Biểu cái, lẽ cái (người ta có thể làm chứng được).

Théorie. Sự ngắm xét luật mèo về phép nào mà thôi ; la —, luật mèo.

Théorique. Cứ luật phép.

Thérapeutique (la). Phép dạy cách chữa bệnh.

Thermales (eaux). Mạch nước nóng.

Thermes, bains chauds. Nhà tắm nước nóng.

Thermomètre. Ông khí, hàn thử châm, hàn thử biếu.

Thésauriser. Tích trữ của cải, thu nhiều bạc.

Thèse. Điều toan giải, lẽ chua giải.

Théurgie. Phép êm chủ vuồi thần lành.

Thon. * Giác ngư.

Thorax. Ngực ; úc.

Thuriféraire. Kẻ cầm bình hương ; fig., kẻ dưa nịnh mà mua lòng kẻ có quyền.

Thuya. Cây trắc ; * hương nam mộc.

Thym. Kê minh thảo, cỏ gà gáy.

Tiare. Mũ triều thiên Đức thánh Phapha (đôi).

Tibia. Xương ống chân.

Tic. Bệnh gân co lại ; thói riêng.

Ticket. Thẻ.

Tiède. Hâm hâm, ấm, chảng nóng và chảng lạnh ; fig., nguội lạnh, ướn ái.

Tiédeur. Sự ấm, sự còn nóng một ít ; fig., lòng nguội lạnh, lòng khô khan.

Tiédir. Nên hâm, ra ấm một ít ; fig., ra nguội lạnh, ra khô khan.

Tiers, 3me partie du tout. Một phần, một phần trong ba ; deux —, hai phần, hai phần trong ba.

Tige. Gốc ; — (de bottes), ống ; —, souche, dòng dõi, tông tộc.

Tigre. Con hùm, hùm hạm, béo cợp, ông ; il y a beaucoup de — à cette époque-ci, độ này rừng nham nháp lắm ; độ này rừng dữ.

Tigré. Sặc số như da hùm.

Tigresse. Hùm cái.

Tillac. Sân tàu.

Tiller. Bóc vỏ.

Tilleul. * Đoạn mộc *ou* bối đê.

Timbale, gobelet. Chén, bát.

Timbre, sceau. Dâu, con châm ; — poste, dâu tram ; — de la voix, cung.

Timbré. Đã đánh dâu, có dâu rồi ; du papier —, giấy tiền chỉ ; fig., un homme —, dở người.

Timbrer (une lettre). Dán dâu ; — sceller, đánh dâu.

Timide. Rát sợ ; — comme une jeune mariée, bẽn lẽn như gái mới về làm dâu ; très —, gan súra.

Timon (de voiture). Điều xe, tay xe ; —, barre du gouvernail, tay lái

Timonier. Ông lái, kè cầm lái.

Timoré. Rát gan, hay lo sợ, có lòng sợ (Đức Chúa Lời công bằng.)

Tinctoriale (plante). Cây người ta dùng mà nhuộm.

Tintamarre. Sư lao xao, sự rộn rực cả.

Tintement. Tiếng súng soáng ; tiếng sóng sảnh ; — d'oreille, sự ù tai.

Tinter. Giật chuông ; les oreilles me tintent, tôi ù tai.

Tique, insecte. Bọ, bọ chó.

Tir. Sự nhảm (bia), sự bắn ; champ de —, tràng bắn.

Tirade. Nhũng câu thơ liên tiếp nhau.

Tiraillement. Sự kéo di kéo lại ; fig. ; sự bắt thuận.

Tirailler. Kéo di kéo lại ; fig. ; giục di thúc lại.

Tirailleurs, soldats indigènes incorporés. Linh tập, lính khô dò ; dispercer les soldats en —, rải binh.

Tirant. Sự tàu (thuyền) gùm dưới nước bao nhiêu.

Tiré. Đã kéo ; visage —, mặt mũi nhọc, mặc xanh ; — à quatre épingle, ăn mặc là lượt quá.

Tire-bouchon. Cái ruột gà.

Tire d'aile (à). Cách bay mau.

Tire-ligne. Mũi (sắt, chì, v. v.) mà kè chì cho điêu.

Tirelire. Tráp, túi bạc.

Tire-pied. Dây da, dây da.

Tirer. Kéo ; — de tous côtés, cura di cura lại ; — de côté et d'autre en tordant, kéo co ; — un coup de fusil, bắn, bắn súng ; — une flèche, bắn tên ; — le glaive, tuốt gươm ra ; — la pipe, hút điêu ; — la langue, thè lưỡi ra ; — l'oreille, kéo tai (má nhú bảo)) ; — de l'eau, kín nước, múc nước ; — (quelqu'un ou quelque chose) de l'eau, vớt, vớt lên ; — quelque chose de l'eau à l'aide d'un croc ou d'un bâton, cởi ;

— quelqu'un de prison, đem ai ra khỏi ngục ; fig., — à soi, đòi lấy sự gì cho mình ; — les vers du nez, bát non, bắt qua ; — (de l'argent) sur, lấy tiền tại... ; se — (d'affaire), gõ mình ; ne pas se — d'affaire, cát cầu chằng nói.

Tiret (gramm.). Cắt ngang chì dài.

Tiroir. Ô kéo.

Tisane. Nước thuốc, thuốc sắc.

Tison. Que lửa, chì lửa.

Tisonner. Bun lửa, dùn que lửa.

Tisser. Dệt, đan ; grande aiguille à —, ghim đan.

Tisserand. Thợ dệt ; un métier de —, không cần.

Tisseur. Kẻ dệt (vải, v. v.).

Tissu, ouvrage tissu. Đồ vải, đồ dệt, đồ đan, nỉ, lụa ; fig., un — de calomnies, nhiều điều bô và một trật.

Titanique. Xứng đáng kè lớn tây hình ; (việc gì) tương đối lồ mót làm được.

Titre, inscription d'un ouvrage. Mào đầu, chữ đề, chữ thích ; mettre un —, đề mào đầu ; —, dignité, chức, phẩm ; donner un —, ban chữ thường công.

Titré. Có chữ gia ban.

Titrer. Đặt tên, đề mào đầu.

Tituber. Đì loquent quặng, di chênh chôáng, thát thểu ; — d'ivresse, say xoàng ba.

Titulaire. (Quan) thực tho.

Toast (porter un). Uống chúc, chúc cho.

Tocsin. Đánh (trống, chuông, mõ) hộ liên.

Toge. Áo dài, áo quan xét, áo quan vẫn.

Tohu-bohu. Sự hỗn hào, sự xôn xao cả.

Toile. Vải, vải gai ; grosse —, xô bô ; — cirée, vải sơn ; — d'emballage,

vái xô ; — à voiles, vái buồm, dù rồng khâu ; — d'araignée, màng rện.

Toilette. Đỗ ăn mặc lịch sự, chỉnh thân bản.

Toise, mesure. Thúrc (bằng năm thúrc nam).

Toiser, mesurer. Đo, do đán.

Toison. Lát chiên, lông chiên.

Toit (dans le sens de la longueur). Mái nhà ; — (aux bouts de la maison), chái ; entrer par le — pour voler, đánh lối giáng.

Toiture. Mái nhà, mui, cái gì che mura.

Tôle. Sắt tây, lá sắt ; maison couverte en —, nhà dã lợp sắt tây.

Tolérable. Chịu được, ngrời ta chịu được.

Tolérance. Sự chịu ngo, sự làm thính.

Tolérant. Hay làm thính, làm ngo, kè có lòng thương.

Tolérer. Chịu, làm thính, thương.

Tolerie. Nghé dát sắt, nhà bán lá sắt.

Tolet. Cọc chèo.

Tôlier. Thợ dát sắt.

Tomate. (Giỗng) khoai vàng, cà chua.

Tombale (pierre). Bia mộ.

Tombant. Hay rơi, hay rụng, để rụng ; à la nuit tombante, khi vừa tối, chập tối, gần tối ; les cheveux tombants, tóc sõ.

Tombe, tombeau. Mô, mô mà, mô, läng ; — (sans le corps), mô chiêu hồn ; creuser un tombeau, đào mộ ; changer une tombe, bốc xác, cất mà, cài mà, dời mà.

Tombeau. — Autant que possible, l'annamite tient à être enterré chez lui, sur sa propriété, mais cela n'est pas toujours praticable, parce que la *veine du dragon* s'y oppose. Le vulgaire croit à l'existence d'un grand dragon terrestre dont les veines suivent le cours des vallées. Il faut un astrologue pour choisir l'emplacement favorable du tombeau,

car selon qu'il sera bien ou mal orienté, la prospérité ou le malheur de la famille en dépend. Quelquefois le sorcier s'entend avec un compère pour désigner un emplacement en dehors des propriétés de la famille ; il faut alors l'acheter coûte que coûte, et les fripons font toujours payer cher leur complaisance. Cependant tout n'est pas fini. Une fois le mort enterré, si la famille éprouve quelques revers, c'est que l'on s'est trompé, et il faut se mettre à la recherche d'un nouvel emplacement plus favorable, ce qui fait que beaucoup de famille se ruinent en frais de sépultures et d'exhumations, qui sont toujours accompagnés de festins coûteux.

Les tombeaux sont plus ou moins riches selon la fortune des particuliers. Pour les pauvres, c'est un simple relevé en terre, qu'on entretient soigneusement, en faisant les herbes, deux fois chaque année, aux anniversaires, et à la veille du Têt. Pour les riches, ce sont des tombeaux en maçonnerie, enfermés le plus souvent dans une enceinte en forme de fer à cheval, et décorés de sculptures et de peintures, qui sont assez vite détériorées par les pluies torrentielles, et que chaque année il faut remettre à neuf.

La loi annamite protège le respect dû à la tombe ; y toucher serait un sacrilège épouvantable. Quand une famille est tombée dans la ruine et qu'elle est forcée de vendre ses terres, on excepte toujours l'emplacement des tombeaux. Même quand la race est éteinte, et qu'il n'y a plus personne pour en prendre soin, l'étranger, qui a des tombeaux dans son champ, n'oseraît y toucher ; il laisse faire le temps et la végétation puissante du pays qui les a bientôt nivelés et recouverts d'un manteau de

verdure. Alors seulement, quand il n'en reste plus trace à la surface du sol, il se croit permis d'y faire passer la charrue et de mettre cet emplacement en culture.

Tombée (à la) de la nuit. Khi vừa tối, chập tối, gần tối.

Tomber. Ngã, roi, trùt xuồng, trượt chân, sa, rụng; la maison tombe, nhà đổ xuồng; — dans un trou, sa xuồng hổ; laisser — quelque chose, bỏ roi (cái gì); la pluie tombe, có mưa, mưa sa; le vent est tombé, tắt gió; sa colère est tombée, đã ngót giận; les bras m'en tombent, rụng rời chân tay; — dans le péché, ngã phạm tội; — en défaillance, ngắt đi; — malade, ngã bệnh; — sous les sens, sự giã tö tưởng con mắt xem thày được; le sort tomba sur vous, đã bắt thầm thì phải ông; — de sommeil, ngủ đi mất.

Tombereau. Xe đổ.

Tome. Quyển, cuộn (sách).

Ton (musical). Cung; les huit tons des huit instruments, bát âm.

Tonalité. Cung.

Tondeur. Kẽ cắt hay là xén lông.

Tondre. Cắt lông, xén lông, got, cạo; — les moutons, xén lông chiên.

Tonique, fortifiant. Hay bồ súc; remède —, thuốc bồ.

Tonnage. Sự tàu dụng được bao nhiêu.

Tonneau, tonne. Thùng; —, poids ou mesure, lào lớn.

Tonnelier. Thủ đóng thùng rượu.

Tonnelle. Giàn nho giàn hoa, hoa đường.

Tonner, bruit du tonnerre. Sầm, có sầm, ran; fig., la lôi, quát lén.

Tonnerre. Sầm; coup de —, tiếng sầm san.

Tonsure. Phép cắt tóc; recevoir la —, chịu phép cắt tóc.

Tonsuré. (Thày già) đã chịu phép cắt tóc.

Tonsurer. Cắt tóc, làm phép cắt tóc.

Topaze. Đá hoảng ngọc; kim vân bão thạch.

Topinambour. (Thú) cà ghém.

Topique, médicament. Thuốc cao.

Topiques (litt.). Lê chung (về phép văn chương).

Topographie. Sự kê địa thê nơi nào.

Toque. Mũ.

Toqué, à moitié fou. Dở người.

Torche. Đóm đuốc.

Torcher. Lau, chùi, xoá; — proprement, lau cho sạch.

Torchère. Chân nén nhiều ngọn.

Torchis. Bùn trát.

Torchon. Khăn lau.

Tordre. Quay, vặn, bện vặt, co xe, uốn cong; — un habit, vắt áo; — des liens, nút lạt; un sabre qui se tord, gãy quẩn lại; — la bouche en parlant, nói bè nhè; se — de douleur, bò gò bò gượng, bò lăn bò lóc, cựa.

Torpeur. Sự tê, sự mê mẩn, sự công.

Torpille, poisson. Cá mộc thước bô; — de guerre, máy nổ đạn dược nổ.

Torpilleur. Tàu chở thủy lôi phục.

Torréfaction. Sự nướng, sự rang, sự sao, sự sấy.

Torréfier. Rang, nướng, sao, sấy.

Torrent. Nước chảy cuộn cuộn, suối réo, nước chảy mạnh, khe; verser un — de larmes, đổ nước mắt ra dòng dòng.

Torrentiel. Đi mạnh như suối; pluie torrentielle, mưa như lụt.

Torrentueux (fleuve). Sông săn cuộn cuộn.

Torride. Nóng lắm, nóng như lửa; climat —, khí giới nóng; zone —, nhiệt đao.

Torsade (en) Có hình tròn ôc.

Torse, buste. Tượng xác (không có đầu và chân tay).

Torsion. Sự vặn ; (đó gì) đã uốn cong.

Tort (faire). Làm thiệt hại ; avoir —, có tội ; à —, cách oan, trái lẽ ; à — et à travers, soái ý, cách hờ hững ; parler à — et à travers, bá miệng ; agir à — et à travers, tra là làm.

Torticulis. Sự gân cỗ vững.

Tortiller. Vặn, đánh, xe, núc, bện, quay ; le serpent se tortille, con rắn quắn khúc, rắn cuộn khúc.

Tortionnaire. Quân khảo đánh, thằng lý hình, kẻ làm khổ.

Tortue de terre. Con rùa ; — d'eau (petite), con ba ba ; (grande), con giải ; — carret, con đồi mồi ; (autre espèce), con trăng bông ; la carapace d'une —, mu rùa.

Tortueux, tors. Quanh co, vẹo ; chemin —, néo lồi vành lao ; fleuve —, sông quanh.

Torture. Hình khảo, sự gia hình ; mettre à la —, khảo cực hình.

Torturer. Khảo, khảo hình, làm khổ, khảo cực hình ; se — l'esprit, bôi rối trong lòng.

Torve (regarder d'un air). Trông trừng trỗ, trừng trao ; trông grùm grùm ; mắt dữ, có mặt đe nẹt.

Tôt, de bonne heure. Sớm ; —, vite, mau, mau kíp ; — ou tard, chầy kíp.

Total (subst.), somme. Cộng ; au —, cộng cả, lót cả ou hơn bù kém.

Totallement. Cách lọn, hết cả.

Totaliser. Tính cộng lại.

Totalité. Lót cả, sự chung, sự hết cả ; la — des hommes, cả và loài người ta.

Touchant, émouvant. Hay sinh động lòng, đáng thương.

Touchant, concernant. Thuộc về, yé.

Touche (de piano, etc.). Phím ; manquer de — (au billard), đánh hụt ; pierre de —, đá thử.

Toucher (verbe). Đá đèn, sờ mó, mó vào, mòn ; — du piano, đánh dàn ; deux villages qui se touchent, hai làng liền nhau ; le bateau touche, tàu sịt ; fig., — les cœurs, làm cho động lòng lâm.

Toucher (subst.), le sens du toucher. Chân tay ; doux au —, sờ êm ; rude au —, sù sì, chẳng trơn.

Touffe de cheveux. Món tóc ; — d'herbes, bụi cỏ.

Touffu. Đặc, đặc sệt, rậm rạp, sọm lá ; arbres —, cây rậm lá, cây xanh ròn ròn.

Toujours (adv.). Luôn mãi, liên, mãi, hằng, hoài, dài dài, chẳng khi dừng.

Toupet, touffe de cheveux (sur le haut du front). Thóp ; — (sur le milieu de la tête), chóp ; — (sur la nuque), gáy ; — (sur les deux côtés de la tête), quả đào ; fig., avoir du —, có gan.

Toupie. Cái chong chóng ; jouer à la —, đánh chong chóng, chơi vụ.

Tour (subst. fém.). Tháp ; bâtir une —, xây tháp.

Tour (subst. masc.), mouvement circulaire. Vòng ; un — de roue, một vòng bánh xe ; — à tourner, boutu tiện ; —, ruse, mưu chước, mưu khôn khéo ; à — de rôle, ou — à —, sỉ lợt, cù lán lợt, cù thử tự ; assigner le —, cắt phiên ; un — de force, việc quá sức, phép lạ ; un — d'adresse, phép khéo, việc trò khéo ; en un — de main, cách giỏi, mất một phút thì xong việc.

Tourbe. Than mò ; fig., đông người lò nhò, đám xôn xao.

Tourbière. Mồ than.

Tourbillon, vent. Con gió, con lốc ; fig., dans le — des plaisirs, trọng các sự vui sướng xác thịt.

Tourbillonner. Bay lộn giã gạo.

Tourelle. Tháp con.

Tourière. Chị em canh cổng trong nhà dòng.

Tourillon. Chỗt quay.

Touriste. Kẻ hay đi bách bộ.

Tourment. Hình khổ, hình phạt, hình; fig., đau đớn trong lòng, cực lòng.

Tourmente. tempête. Bão táp, bão, đại phong.

Tourmenter, faire souffrir. Làm khổ, gia hình, tông khổ; — fig., khuây khuất, sinh cực lòng.

Tournant (de chemins). Chỗ giẽ (trẽ).

Tourné vers. Hướng về, trở về đảng; fig., có lòng chiều vê.

Tournebroche. Trục quay thịt.

Tournéee. Sự di kinh lược, sự tuần vãng.

Tourner, mouvoir en rond. Quay, xoay; — la tête, quay mặt lại; — le dos, trở lưng, sắp cật, chạy tròn; — une position, di giàn đạo; le vent est tourné, trở gió rồi; fig., — à tous les vents, theo đổi luân; se — et se retourner, trở di trở lại; fig., suy di xét lại.

Tournesol, fleur. Hoa nhặt qui, hoa qui.

Tourneur. Thợ tiện; l'art du —, nghề thợ tiện.

Tournevis. Cái vặn danh ốc.

Tournoquet. Thập tự quay.

Tournoi. Đá múa chọi.

Tournoyer. Quay một vòng; fig., trở mình dàn nợ dàn kia; faire —, làm cho quay.

Tournure, extérieur. Ráng, hình, hình dạng; cách ăn mặc và hình dáng.

Tourte. Bánh ngọt.

Tourteau. Bã (quả, hạt đã ép nước hay là dầu).

Tourterelle (diff. espèces). Chim gáy, chim ngồi, chim đất, chim lửa, chim vế, chim vẩy; — verte, chim xanh.

Tous (adj.). Các, những, hết cả, cả và; mọi người; — absolument, ai này diều; — les ans, mỗi năm, hàng năm; il grandit — les jours, nó một ngày một lớn lên; partager entre —, chia từng người một, chia chung vuôi nhau. (V. Gramm. n° 85 et suiv.)

Toussaint (la). Lễ các thánh.

Tousser. Ho, ho hen; — sans cracher, ho khan; — et cracher, ho khạc, ho hắng; — avec fatigue, ho sù sụ, ho khoảng khoảng.

Tout (adv.). Hết cả (à la fin de la proposition); — à coup, tinh cờ, bỗng chóc; — d'un seul coup, cả một trật; — de suite, ngay, tức thì; — d'abord, trước hết, nhất là; malgré — ce que, dù... thê nào; de — cœur, hết lòng.

Toutefois. Song, song le, nhưng mà.

Toute-puissance. Quyền cả vô cùng.

Toux. Chứng ho, sự ho; une grosse —, ho khoảng khoảng; — de poitrine, ho lao; — dure, ho sòng sọc; — causée par l'air vif, ho gió.

Toxicologie. Phép dạy vẽ các thuốc độc.

Toxique. Thuốc độc.

Trac (avoir le). Rát, rất sợ.

Tracas (être dans le — des affaires). Bận, bận việc, bận rộn.

Tracasser (act.). Làm phiền lòng (ai); se —, lo, lầy làm lo.

Tracasserie. Sự bắt bó, sự cãi lẫy.

Tracassier. Kẻ hay bắt bó, kẻ hay cãi, kẻ hay ghẹo.

Trace, vestige. Lột chân, dâu chân, dâu; suivre les traces de quelqu'un, theo lối chân (ai); fig., marcher sur les traces de quelqu'un, bắt chước, theo gương (ai).

Tracer. Kẻ, vạch, vẽ đại khái; —, đe-peindre, kẻ lại, chép lại; — à chacun son devoir, chỉ cho ai này việc mình phải làm.

Trachée-artère. Yết hầu.

Traction. Sự kéo, sự lôi.

Tradition. Lời truyền khẩu, lệ thói lưu truyền, sự lưu truyền.

Traditionnel. Thuộc về sự lưu truyền.

Traducteur. Kẻ dịch (sách, v. v.).

Traduction. Sự dịch sách, sự đổi nghĩa ra tiếng khác.

Traduire (*d'une langue dans une autre*). Dịch ra.

Trafic. Sự mua bán, sự buôn bán, sự giao dịch.

Trafiguer. Buôn, buôn bán, mua bán.

Tragédie. Tuồng, khóc hí.

Tragi-comédie. Thúr trò múa nứa, vui nura sầu.

Tragique (adj.). Về tuồng; —, funeste, khôn nạn, dữ; un — (*auteur de tragédies*), kẻ đặt tuồng tập.

Tragiquement. Cách khôn nạn (như tuồng tập.)

Trahir. Cáo, mách, trấn tö.

Trahison. Sự bất trung, sự gian tà; sự nội công, sự nộp cho.

Train, allure. Bước, kiều đi; —, assemblage de chemin de fer, đoàn xe lửa; — de bois, bè.

Trainard et traîneur. Kẻ chậm chạp.

Trainneau. Xe cộ, cái cộ.

Trainée. Những sự bỗn roi từ tiếp nhau.

Trainer. Kéo, kéo lôi; — en prison, diêu vào ngục; — le siège en longueur, làm cho gai giằng việc vày thành; — jusqu'à terre, sô xuống đất; se —, ramper, bò.

Traire. Vắt sữa, nặn sữa.

Trait, arme. Tên, lao; à une partie de —, vừa tầm tên bắn; —, ligne, nét; —, linéament du visage, nét mặt; — d'union (gramm.), cắt nối hai tiếng; —, parole mordante, lời

gièm chê, lời băm bô; — d'esprit, lời ý vị, lời trí trá.

Traitable, doux. Dễ dàng, dịu dàng, tính dễ ăn ỏi.

Traite d'argent. Đơn đổi bạc; faire d'une — (*chemin*), đi một mạch, chạy một mạch.

Traité. Tờ giao, lời giao, điều giao; faire un —, giao kết vuông; observer un —, giữ lời giao; ne pas observer un —, lối ước; —, écrit, quyền sách véc.

Traiteur. Chân mề, chân ngựa, chân niềng.

Traitement d'une maladie. Sự dùng thuốc mà chữa bệnh; —, honoraires, khâu phân một năm, lương thực một năm, bỗng lộc, bỗng lành.

Traiter, parler de. Nói về; — quelqu'un de, gọi ai bằng; — avec quelqu'un, ăn ỏi vuông ai; — sévèrement, làm nghiệt; —, faire un marché, định, giao, hứa; bien — quelqu'un (*à un repas*), thết đãi; — une maladie, coi sóc kẻ liệt, liệu thuốc mà chữa bệnh; —, faire la paix, giao ước, định lời giao.

Traiteur (un), Kẻ bán hàng com.

Traître. Kẻ nộp, kẻ cáo, kẻ làm ngụy, gian thần; — à son roi et à sa patrie, bất trung cùng nhà nước và vua mình.

Traitureusement. Cách bất trung, cách gian tà.

Trajet, chemin. Đàng.

Trame d'un tissu. Canh tờ, sợi đang kéo, chỉ canh sợi; installer des fils sur la —, mắc vải sợi lên không cùi; —, intrigue, muru.

Tramer. Bày muru, lập muru kè, mông.

Tramontane, étoile. Sao bắc đầu; fig., perdre la —, ra bời rời trong trí khôn.

Tramway. Đàng xe; dát sắt cắm dưới. dát đẽ xe để đi.

Tranchant, affilé. Sắc ; —, qui décide hardiment, hay luận dứt.

Tranchant (subst.). Luối sắc, mũi nhọn ; hache à deux tranchants, rìu hai lưỡi.

Tranche de viande, etc. Mièng thịt, mièng thịt thái ; — d'orange, etc., mũi cam, v. v.; dorer sur — (un livre), bôi mép vàng.

Tranchée. Hào, hò ; creuser une —, đào hào ; avoir des tranchées (colonnes très douloureuses), quấn ruột, dau quấn, dau bão, cuộn ruột.

Trancher. Cắt, chặt ; — les cordages, cắt dây neo ; — la tête, chém đầu ; — un différend, phân xử việc, đoán xử ; — une difficulté, phá ngăn trở, phá bí ; —, décider, luận dứt ; —, être dissemblables, nghịch nhau.

Tranchet. Dao thợ giầy.

Tranquille. Yên lặng, phảng lặng ; très —, hiền như bụt.

Tranquillement. Cách yên hàn.

Tranquilliser. Làm cho ra yên lặng ; se —, lại yên lòng yên trí trong mình, chẳng lo sợ nữa.

Tranquillité. Sự yên lặng, sự yên lòng ; — de la mer, sự biển lặng lẽ.

Transaction. Sự giao cùng nhau, lời giao.

Transborder. Chở đồ (xuông tàu khác).

Transcendant. Trên hết; vào bậc nhất ; homme —, thượng trí hơn mọi người.

Transcendental. (Điều) khó hiểu nhất.

Transcrire. Viết lại, sao, sao tă ; — mot-à-mot, sao từng tiếng một.

Transe, frayeur. Sự lo lắng, sự tư lự.

Transept d'une église. Cánh cầu rút (nhà thờ).

Transférer, transporter. Chở, đem sang, dịch sang ; —, enlever, cắt.

Transfert. Sự dê cho, sự nhường, sự từ cho.

Transfiguration. Sự biến tướng, sự lây hình khác, sự đổi hình ; là — de N. S, ngày Đức Chúa Jésu tỏ sự sáng minh ra.

Transfigurer (se). Hoá nên hình khác.

Transfixion. Sự đâm thâu, sự chịu đâm thâu.

Transformer. Làm cho ra hình khác, đổi hình ; se —, ra khác, lây hình khác.

Transfuge. Kẻ trốn sang bên giặc ; kẻ bỏ bè mình.

Transfuser. Đỗ sang, rót sang.

Transfusion. Sự đổ hay là rót sang.

Transgressor. Phạm, lỗi ; — une loi, phạm luật.

Transi de froid. Cóng, ra té vì rét, lạnh công ; — de frayeur, sợ mét, dã kinh hồn.

Transiger, s'entendre. Giao hoà, giao ; — avec son devoir, bỏ việc bậc mình.

Transition, passage d'une idée à l'autre. Kiểu nòi lẽ sau vuồi lẽ trước ; —, moment, lúc, lúc tạm mà thôi.

Transitoire. Tạm, tạm gửi, chóng qua.

Translator. Dịch ra.

Translucide. Trong ngắn, sáng mờ mờ, sáng quắc.

Transmettre. Đem qua, giao cho, dịch cho.

Transmigrer. Dời sang nơi khác mà ở.

Transmission. Sự gửi hay là giao cho kẻ khác.

Transmutation. Sự thay đổi, sự làm cho khác.

Transparence. Sự trong suốt, sự trong như ngắn.

Transparent, diaphane. Trong, trong ngắn ; un —, phỏng, phỏng viêt.

Transpercer. Đâm thâu qua, thủng ; khoan suốt.

ranspiration. Mồ hôi, sự ra mồ hôi

Transpirer. Ra mồ hôi; le bruit transpire, dồn tiếng, ra tö lộ.

Transplanter. Giống (trồng) lại, bông cây, đánh cây; — avec la terre et les racines, hằng bâu.

Transport, bateau de l'État. Tàu chở lính.

Transportable. Có thể đem di noi khác.

Transporté (un). Tù lưu dài.

Transporter. Đem sang, đem qua, chở; se —, di qua, sang.

Transposer. Đổi thứ tự; — en music, đổi cung.

Transposition. Sự đổi thứ tự.

Transsubstantiation. Sự tính giồng giòi lòi,nên giồng khác.

Transsuder. (Nước) rỉ ra.

Transvaser. Đỗ sang, rót sang.

Transversal. Ngang, chéo.

Trapèze. Thê (diễn).

Trappe. Cửa sập.

Trappiste. Thày dòng (về dòng kín).

Trapu. Đậm đạp.

Traquenard. Bẫy, dây buộc chân; fig., mưu kế, chước mòc.

Traquer. Vây bọc, tìm tối, tầm nã.

Travail. Sự làm lụng, việc làm; — pénible, việc khó nhọc, sự tật tuỗi, sự rán súc; s'épuiser de —, hoa lực; se charger d'un —, nhận việc, gánh việc; les travaux forcés, việc khổ sai; les travaux d'Hercule, các công việc ông Herculé.

Travaillé. Đã làm kĩ, đã chải chuốt; đã làm khéo léo; — par la maladie, đang phải con bệnh.

Travailler. Làm, làm việc; — avec ardeur, mải, (mải học, mải chơi, etc.); ra công ra sức làm việc gì; ne pas —, ở nhưng, làm việc trễ nải, làm biếng; — la terre, làm ruộng; — à la journée, di làm thuê làm mướn; — (étudier) avec soin, chăm học.

Travailleur. Hay làm, hay chịu khó mà làm; très —, di như mắc cài, chẳng biết trưa chẳng biết töi ; louer des travailleurs, thuê người làm.

Travée. Gian, gian nhà.

Travers, largeur. Bề ngang; de —, ngang; à —, qua, giữa; à tort et à —, lát lơ; ưa là làm; bạ miệng; de —, cách ngang, cách xéo; regarder de —, liếc mắt, trông lườm lườm; esprit de —, tính riêng, tính lạ; entendre de —, nghe trái ý người; — (subst.), tính lạ.

Traverse (chemin de). Lối tắt, đường trē; une — de bois, xà, vỉ; fig., éprouver des traverses, phải tai nạn.

Traverser. Di qua, di qua khỏi, thâu qua, sang bên kia; — un fleuve, sang qua sông.

Traversin. Gối đầu.

Travestir, changer de forme. Đỗ hình, giả hình; se —, tang hình.

Travestissement. Đỗ mà tang hình.

Trébucher. Váp.

Trébuchet, balance. Cân hay động.

Tréfiler. Dát (sắt, v. v.).

Trèfle. * Vân thảo.

Treillage. Câu lon, chuyền song.

Treillager. Đóng chuyền song, đặt câu lon.

Treille. Giàn nho.

Treillis. Chuyền song, câulon, bức sáo.

Treize. Mười ba.

Treizième. Thứ mười ba.

Treizièmement. Mười ba là.

Tréma. Hai châm trên đầu chữ.

Tremblant. Run, động.

Tremble, arbre. * Bạch dương thụ.

Tremblement. Sự run, sự run sợ; — de terre, động đất, động địa.

Trembler. Run, run sợ; động, lung lay; — de tous ses membres, run cả và mình, run lẩy bẩy; je tremble

que, tôi sợ lâm kẽo mà ; faire —, đánh động ; faire — de peur, làm cho sợ.

Trembleur, peureux. Hay run, rát gan.

Tremblante (voix). Run tiêng.

Trémière (rose). Cây mân linh hồng.

Trémousser (se). Chạy lao xao, làm vội vàng ; se — de joie, mừng hún hởn, nhảy mừng.

Trempé. Uống, tout — comme des rats, uốt lướt mướt như chuột.

Tremper, mouiller. Xắp nước, thảm vào nước, ngâm nước, gián, làm cho ướt át ; — l'acier, tôi thép ; — le fer rouge dans l'eau, giúng sắt đỏ vào nồi nước.

Trentaine. Độ ba mươi ; qui a atteint la —, người lên ba mươi tuổi.

Trente. Ba mươi.

Trentième. Thứ ba mươi.

Trépan. Cái khoan thày thuốc.

Trépaner. Khoan (óc, v. v.).

Trépas. Sợ chết, mệnh chung.

Trépassé. Kẻ đã chết.

Trépasser, mourir. Sinh thì, qua đời, chết, mệnh một.

Trépidation. Sợ run, sợ lung lay.

Trépied. Kiêng, bêp kiêng.

Trépigner. Giậm chân mau lăm.

Très. Rất, lầm, cực ; (V. Gramm., art. superlat. n° 120 et suiv.).

Trésor, richesses. Vàng bạc, của cải, của tích trữ ; le — public, kho tiền bạc, kho bạc.

Trésorerie. Kho bạc ; chef de la —, quan thủ kho tiền.

Trésorier. Quan thủ kho tiền ; quan giám lâm.

Tressaillement. Sợ giận mình ; — de joie, sợ mừng rõ.

Tressaillir. Giật mình ; — de joie, mừng rõ lầm.

Tresse. Dây, dây rợ ; — de cheveux, mòn tóc gióc.

Tresser, faire une tresse. Gióc, ; — des nattes, des lamelles de bambous, etc., đan (chiều, v. v.) ; — des catottes de chapeaux đan khua nón.

Tréteau. Chân niềng, song giùòng, chái cột đỡ.

Treuil. Trục.

Trève, relâche. Sự khoan giãn, sự nghỉ tạm ; conclure une —, giao hoán chiên ; loc. : — de compliments, tha lời ton ngọt.

Tri, triage. Sự chọn, sự kén chọn, sự tuyển duyệt.

Triangle. Hình có ba góc, hình tam bạn.

Triangulaire. Có ba góc, tam bạn.

Triangulation. Cách đo.

Tribord. Bên bát, bát.

Tribu. Chi mường ; la — (chez les Romains), họ cả, dòng dõi.

Tribulation. Sự gian nan, sự khổn cực, sự cực lòng.

Tribun, magistrat. Quan có việc bênh đỡ dân ; — militaire, quan chánh co.

Tribunal. Toà (quan xét), công đồng, khám đường ; siéger au —, đang ngồi tòa ; en appeler à un autre —, phúc cáo.

Tribune. Toà giảng, gác.

Tribut. Thuê, thuê má, tiền thuê.

Tributaire. Kẻ phải nộp thuê ; pays —, nước tiền công.

Tricher (au jeu). Ăn gian, đánh gian.

Tricheur. Kẻ đánh gian, kẻ ăn gian.

Trichine. (Giông) sâu bọ.

Tricolore. Có ba sắc.

Tricorne. Nón tam giác.

Tricot. (Đồ gi) đan.

Tricoté, tricoter. Đan ; — des bas, đan bít tất ; des bas tricotés, bít tất đan.

Tricoteuse. Đàn bà đan (bít tất, v.v.).

Tricycle. Xe ba bánh.

Trident. Đinh ba ; cái chĩa ba.

- Triduum.** Quang ba ngay.
- Triennal.** Dù ba nam, xay ra ba nam mot lan.
- Trier,** choisir. Chon, kén chon.
- Trigonocéphale.** (Đau) có hình tam ban.
- Trigonometrie.** Phép do hình tam ban.
- Trille.** Sứ run dang khi hát.
- Trilogie.** Văn tho chia ba phần.
- Trimestre.** Ba tháng, dù ba tháng.
- Trimestriel.** Xay ra ba tháng mot lan, dù ba tháng.
- Tringle.** Thüróc (sắt, gỗ).
- Trinité.** Đức Chúa Lời ba ngôi.
- Trinquer.** Chạm chén, chúc uong.
- Triomphal.** Trọng thề.
- Triomphant.** Trọng thề, xứng kè thắng trận.
- Triomphateur.** Tướng khai hoàn rât trọng thề.
- Triomphe.** Sự thắng trận; avoir les honneurs du —, được trọng xứng kè thắng trận.
- Triompher,** être vainqueur. Bất phục, thắng trận; —, obtenir les honneurs du triomphe, (tróng) khai hoàn rât trọng thề; fig., — de ses passions, dẹp tính hư minh.
- Tripe.** Ruột.
- Triptongue.** Ba chữ âm vào một vần.
- Tripiere.** Kẻ bán ruột.
- Triple.** Bằng ba, đã gấp ba, có ba cách.
- Tripler.** Gấp ba.
- Tripot.** Nhà gá thò, nơi đánh bài đánh thò lò.
- Tripotage.** Sứ gian, mưu gian.
- Trirème.** (Thuyền) có ba hàng chèo.
- Trique.** Roi, gãy.
- Trisaïeul.** Ông cò; trisaïeule, bà cò.
- Triste.** Buồn, buồn bã, buồn rầu; — nouvelle, tin dữ; visage —, mặt mũi chiếu dẩm, xâu mặt, mặt chau chan, mặt âu sầu; la vertu n'est pas —, nhien đức dẽ dàng.
- Tristesse.** Sứ buồn, sứ buồn bã; — profonde, bắt rât, bứt rút; montrer de la —, deo sầu.
- Triturer.** Làm cho mòn, xát, đâm mạt, xay.
- Triumvirat.** Quyền chức quan vê toà ba quan.
- Trivial.** Thường, hèn, thô tháp.
- Trochée.** Một vần bình và một vần trắc.
- Troène,** arbre. * Xú lý thụ.
- Trogne,** tête. Quách.
- Trognon.** Nõ.
- Trois.** Ba, * tam.
- Troisième.** Thứ ba.
- Troisièmement.** Ba là.
- Trombe** (marine) Rồng nước.
- Trompe de l'éléphant.** Vòi voi; l'éléphant entoure le cou avec sa trompe, voi ngoặc lây cõ; —, bec ou gueule, mõm, mõm (lợn), ngòi (ong, ruồi, v. v.); —, trompette, tù và, kèn; sonner de la —, thổi kèn, bắc loa, rúc còi.
- Tromper,** mentir. Man, dỗi, nói man, nói dỗi, nói trớ; — quelqu'un, lừa, đánh lừa (ai); se —, lầm, lầm lỡ, sai; si je ne me trompe, nêu tôi chẳng lầm; — par ruse, phỉnh phờ; — les espérances de ses parents, chẳng ăn ở như cha mẹ đã trông; être trompé dans son espérance, không được nhu minh đã trông cậy; être trompé par les apparences, phải lừa hình bê ngoài.
- Tromperie.** Sứ lừa, sứ lừa dối.
- Trompette.** Loa, ống loa, lù và; un — (soldat), lính thổi kèn.
- Trompeur.** Gian, kẻ đánh lừa.
- Trono, tige.** Gõc; — humain, xác người đã chém đầu; — pour rece-

- voir les aumônes, hòm tiền người ta làm phúc.
- Tronçon.** Khúc, đoạn.
- Trône.** Toà, ngai, ghê cao; — royal, ngai vua, ngai vàng, toà, giá ngự; — du génie (superst.), ngai; — d'évêque, toà, ghê toà Đức Giám Mục.
- Trôner.** Ngồi ou đứng cao, được nước trên.
- Tronqué.** Đã chặt một đầu, đã chém; lettres tronquées, chữ đã mất nét.
- Tronquer.** Cắt bớt, chém, chặt một đầu.
- Trop.** Quá, nhiều quá, thái quá.
- Trophée.** Đầu tích làm chứng sự đã thắng trận.
- Tropical.** Thuộc về hoàng đạo.
- Tropicique.** Hoàng đạo; — du cancer, hoàng đạo bắc, bắc dai; — du caprice, hoàng đạo nam, nam dai.
- Troquer.** Thay đổi.
- Trotter.** Chạy nước kiệu; chạy mau chân; faire — un cheval, bắt ngựa đi nước tè.
- Trottiner,** marcher à petits pas. Đi chập chững; —, courir, chạy.
- Trottoir.** Đường cao đi hai bên phô.
- Trou.** Lỗ; — de l'oreille, lỗ tai; — de serpent, lỗ rắn; — de crabe, de rat, etc., mà cua, mà chuột, v. v.
- Troubadour.** Người đọc (hát) văn thơ (xưa).
- Trouble,** désordre. Sự xôn xao, sự hỗn hào, sự bậy bạ; —, révolte, sự loạn lạc, sự dậy loạn, sự khởi nguy.
- Trouble (adj.).** Đục, chẳng trong; des yeux troubles, mắt lờ mờ, bàng hoàng, quáng mắt; une lumière —, sáng mờ mờ.
- Troublé.** Xôn xao; esprit —, bối rối, rồi trí, vẫn trí khôn, nhộn nhai.
- Troubler.** Làm hỗn, phá thứ tự; se —, ra rồi trí; — l'eau, quây đục nước; le ciel se trouble, giờ u ám.
- Trouer.** Khoan, khoét, thâu qua.
- Troupe,** réunion. Đội người, lũ, đoàn; la —, l'armée, binh, đạo binh, quân cuốc.
- Troupeau.** Đàn, đoàn; — de buffles, bầy trâu; — de porcs, bầy lợn.
- Troupier.** Lính, quân lính.
- Trousse,** étui de chirurgien. Bao đựng dao chích; se mettre aux trousses de quelqu'un, theo lối chân ai.
- Trousseau.** Các quần áo.
- Trousser.** Xắn.
- Trouvaille.** Đồ gì đã gặp tình cờ.
- Trouvé.** Đã tìm được; enfant —, trẻ cha mẹ đã bỏ và người ta lấy mà nuôi.
- Trouver.** Tìm thấy; gấp; — la gloire, được danh vọng; lừng danh nổi tiếng; — son salut dans la fuite, trốn thoát được; se — bien, khoẻ trong mình; se — mal, phải gió bát tỉnh; ce mot se trouve dans Cicéron, Ông Cicero đã dùng tiếng ấy; je trouve que, tôi nghĩ rằng, ý tôi là.
- Trouvère.** Người đọc (hát) thơ.
- Truc.** Mưu kề, diều mói bày ra.
- Truchement,** interprète. Thông ngôn.
- Truelle.** Cái bay.
- Truffe.** Nấm đen.
- Truie.** Con lợn cái, con lợn sê.
- Truite.** * Thoan từ ngư.
- Trumeau.** Đầu bò đã chặt mà ăn.
- Tuant,** fatigant. Hay khuây khoả, rầy rà, sinh chán.
- Tube.** Ông; — à bâtonnets d'encens, ông hương.
- Tubercule.** Củ.
- Tuberculose.** Bệnh lao.
- Tubéreuse (fleur).** Hoa huệ.
- Tubéreux.** Có củ, có hướu.
- Tubulaire.** Đã xoi như ông; có uhiêu ông.
- Tubuleux.** (Giồng gi) đã xoi như ông.
- Tué.** Đã phải chết; — à l'ennemi, tử trận.

Tuer. Giết, giết lát, đánh chêt ; — un homme, giết người, sát nhân ; fig. — le temps, choi mà mắt ngày giờ ; se —, giết mình, tự vẫn.

Tuerie. Sự giết nhiều người.

Tue-tête (à). (Kêu) cả tiếng, quát lên.

Tueur. Kẻ giết người.

Tuile. Ngói ; couvrir (une maison) en tuiles, lợp ngói ; maison couverte en —, nhà ngói.

Tuilerie. Lò nung ngói, lò gạch, lò ngói.

Tuilier. Thợ ngói.

Tulipe. * Sơn từ cô, tân du.

Tulle. (Thứ) vải mỏng dệt thưa.

Tuméfaction. Sự sưng, sự chưong lên.

Tuméfier. Sưng lên, nỗi lên.

Tumescent. Đã sưng, đã chưong, đã phồng lên.

Tumeur. Bướu, nỗi sưng lên.

Tumulte. Sự hỗn hào, sự bậy bạ ; faire du —, làm hỗn hào, làm lao xao, dứt lác om thòm, rộn rã, nhộn nháo lên.

Tumultueux. Hỗn hào, xôn xao, bậy bạ ; réunion tumultueuse, hội xôn xao.

Tumulus. Mồ ma, mồ nấm, nơi cao.

Tunique, vêtement. Áo chít, áo trong (không có tay) ; —, ornement du sous-diacre, áo thầy già năm chức.

Tunnel. Lối hầm dưới đất.

Turban. Khăn chít đầu ; petit —, khăn ngang ; — en crêpe, khăn nhiều ; mettre son —, chít khăn, bit khăn ; mettre sou — les bouts pendants, chít khăn thủ riu.

Turbine. Bánh xe nước quay.

Turbot, poisson. * Phường xa ngư.

Turbulent. Xôn xao, nhúc nhắc, ngỗ nghịch.

Turpitude. Sự xâu xa, sự bẩn thỉu, sự tục tĩu ; — de la vie, cách ăn bùa luồng tuồng.

Turquoise. Đá ngọc xanh.

Tutelaire. Hay che chở, hay bầu chữa ; ange —, thiên thần bắn mệnh ; Dieu vous soit — ! xin Đức Chúa Lời phù hộ cho anh.

Tutelle. Sự coi sóc, việc eoi sóc trẻ mồ côi.

Tuteur. Kẻ coi sóc trẻ mồ côi ; bảo thủ gia tài ; remplir l'office de —, làm việc coi sóc trẻ mồ côi.

Tuteur. — La loi annamite ne parle pas de tutelle. Lorsqu'il y a des mineurs orphelins, le chef de la parenté, trưởng tộc, doit choisir parmi les parents les plus proches de ces orphelins quelqu'un qui s'occupe de l'administration de leurs biens. Si les mineurs ont encore leur mère, il ne fait qu'aider la mère dans certains cas. Si ces orphelins ont leur grand-père, celui-ci est leur tuteur et chef de famille, gia trưởng.

Tuteur, soutien (terme de jardinage). Choái, cột, que, v. v. cho được đỡ cây.

Tutoyer. Gọi ai bằng máy.

Tuyau. Ông, ống khói ; — de pipe, xe diều ; un — (tige) de blé, etc, cây lúa ; un — de plume, ống lông chim.

Tympan. Da trong lỗ tai.

Tympanite. Bệnh thủng trướng, bệnh cổ trướng.

Type, modèle. Khuôn, mẫu, kiểu.

Typhoïde (fièvre). Bệnh thương hàn ; les pustules de la — sortent, nó phát ban.

Typhon. Bão ; petit —, cơn gió, cơn giông ; éprouver de grandes pertes par le —, phải bão táp mưa đá tàn hại.

Typhus. Dịch, ôn dịch.

Typique, allégorique. Chỉ hình bóng, là bóng.

Typographe. Kẻ in.

Typographie. Nhà in.

Tyran. Vua, vua độc ác, kẻ dùng quyền cách độc ác; kẻ đã tiếm vị, kẻ cướp quyền.

Tyrannicide. Sự giết vua độc ác.

Tyrannie, oppression. Sự dùng quyền

cách độc ác, sự (vua) hà hiếp dân.

Tyrannique. Độc ác, trái phép, xứng vua độc ác.

Tyranniser. Hà hiếp dân, dùng quyền vua cách độc ác.

Tzar. Vua nước Galatru.

U

Ulcération. Sự lèn chóc lèch.

Ulcère. Dầu tích, sự sày da, chóc lèch.

Ulcérer. Làm cho bị dầu; fig., làm cực lòng.

Ultérieur, qui vient après. Ở sau, có sau; —, qui est au-delà, ở bên kia, xa hơn nữa.

Un. Một, nhất (ch.); tous, sans en excepter —, hết mọi người thay thảy, chẳng trừ ai; pas — seul, dù một người cũng không; l' — après l'autre, cứ lần lượt, kể trước người sau; l' — des deux, một người trong hai người; l' — et l'autre, cả hai; de deux jours l' —, hai ngày một, mỗi hai ugaye; ne faire qu' — avec, làm một vuô.

Unanime. Một lòng, đồng tình, đồng lòng, một ý một lòng.

Unanimement. Đồng ý, đồng tình, đồng lòng.

Unanimité. Sự đồng lòng, sự đồng tình, sự hợp ý, sự cùng nhau cả.

Uni, égal. Bằng phẳng; —, poli, tròn; lẵn; —, joint, đã kết bạn, đã nội.

Unifier. Đặt hợp làm một, bắt làm một.

Uniforme. Bằng, có một cách, thuộc về một hình.

Uniformément. Cứ một cách, cách điều dặn, cách bằng.

Uniformité. Kiểu chung, một cách, sự điều dặn.

Unilatéral (contrat). Lời giao buộc một bên mà thôi.

Union. Sự hoà thuận, sự hợp một lòng một ý.

Unique. Ở một, một; fils —, con một; —, sans égal, chẳng có ai ví cho bằng.

Uniquement. Mà thôi, trên hết, cách riêng.

Unir. Đặt hợp làm một, nồi, kêt.

Unisson. Điều cung, điệu tiếng; chanter à l' —, hát điệu.

Unité. Sê một, một.

Univers. Thiên hạ, mọi sự mọi vật; cả và loài người ta.

Universalité. Sự chung, sự hết thay thảy; l' — du genre humain, hết cả loài người ta.

Universel. Chung, cả và, hết cả, lót cả.

Université, ensemble. Sự chung, sự hết cả; —, école, họ các thày được phép dạy tràng trong nước nào, tràng chung.

Uranographie. Phép dạy về thiên thượng.

Urbanin. Thuộc về tỉnh thành.

Urbanité. Sự lịch sự, sự lịch lâm, kiều tĩnh thành; pleine d' —, lịch sự, kinh lịch, tử tế lâm.

Urgence. Sự cần kíp, sự vội.

Urgent. Cần lầm, vội lầm, cần kíp; le danger est —, sự cheo leo đã hòng đèn.

Urine. Nước tiểu, nước đái.

Uriner. Tiêu, đái ; — en marchant, đái đứng, tiểu rong ; — avec difficulté, lâm bê.

Urinoir. Nơi đi tiểu ; cái vịt.

Urne. Bình đê nước, vò, chĩnh, hũ ; — mortuaire, bình chứa hài cốt kê chêt.

Urticaire, maladie. Chứng ngứa.

Us, usage. Thói quen, lệ, lối ; les — etcoutumes, cách thói ; tel est l'usage, đã có thói quen thê, ày là lối quen.

Usé. Đã dùng ; un homme —, người đã kiệt sức.

User, se servir. Dùng ; — de sévérité avec, cú phép nghiêm nhặt vuôi.

Usine. Lò, nhà thô.

Usité. Quen dùng, đã thành thói.

Ustensile. Đồ, đồ dùng, các đồ dùng.

Ustion. Sự đốt, phép cứu.

Usuel. Đã dùng, đã quen, người ta quen, thường thây.

Usufruit. Sự được lợi lãi mà không được của, phép hưởng dùng của gi.

Usufruitier. Kẻ được lợi lãi không, kẻ được phép hưởng dùng của gi.

Usuraire (prêt). Tiền cho vay ăn lãi.

Usure, intérêt excessif. Sự đặt nợ ăn lãi ; faire l' —, cho vay tiền ăn lãi.

Usurier. Kẻ đặt nợ ăn lãi.

Usurpation. Sự chiếm lây, sự cướp ; — du pouvoir, sự tiêm vị, sự cướp quyền.

Usurper. Chiếm lây, cướp lây, cầm giữ ; — l'autorité, tiêm vị, cướp quyền, ám lệnh ; đoạt quyền.

Utérin. Động bào, bối một mẹ mà sinh ra.

Utile. Có ích, có lợi, dùng được.

Utillement. Cách có ích có lợi.

Utiliser. Dùng, làm cho ra ích ; — — son temps, dùng ngày giờ mà làm việc có ích.

Utilité. Ích, ích lợi, cách dùng.

Utopie. Điều gì bày đặt (song le không có thể làm được).

Utopiste. Kẻ bày đặt điều gì, kẻ bày đặt điều phi lý.

Utricule. Bầu du nhỏ.

V

Va (interj.). Bi, di cho rảnh, bước, xéo, cút.

Vacance. Mùa nghỉ, mùa chơi.

Vacarme. Sự hỗn hào, sự xôn xao.

Vacation. Sự tha việc gì.

Vaccin. Thuốc chủng đậu.

Vaccinateur. Thày thuốc (kẻ) chủng đậu.

Vaccine. Phép chủng đậu, phép khêu đậu.

Vacciner. Chủng đậu, khêu đậu, giồng đậu.

Vache. Con bò cái.

Vacher. Kẻ chăn bò cái.

Vacherie. Chuồng bò cái.

Vacillant. Hay lung lay, thắt thểu, chẳng vững ; avoir une foi vacillante, lòng trung ou (đức tin) phập phồng.

Vaciller. Thắt thểu, lung lay ; — en marchant, di choáng váng ; — pour avoir trop bu, đi khất khưởng vì đã uống rượu, đi khập khiểng.

Vagabond. Dông dài, chạy rẽo, cầu bo cầu bát.

Vagabonder. Bi dông dài, rẽo quanh, đi lẩn quẩn.

Vagir. (Trè con) khóc, khóc oe oe, kêu khóc.

Vagissement. Tiếng trẻ con khóc, tiếng khóc oe oe.

- Vagon.** Xe lửa.
- Vague,** eau agitée. Sóng, nước ; au milieu des vagues agitées, ở giữa sóng to.
- Vague,** indéfini. Chẳng rõ, chẳng chắc ; de vagues rumeurs, những tiếng đồn hổ dồ.
- Vaguemestre.** Kẻ phát thư.
- Vaguer.** Bi đồng dài, rẽo quanh, lẩn quẩn.
- Vaillance.** Sự mạnh bạo, dũng can đảm.
- Vaillant.** Mạnh bạo, bạo dạn, có gan.
- Vaillant** (n'avoir pas un sou). Chẳng có đồng chử nào sot.
- Vain,** inutile. Vô ích, rõ không ; —, frivole, chẳng thật, chẳng vững bền ; —, orgueilleux, kiêu, kiêu ngạo ; —, vantard, hay khoe mình.
- Vaincre.** Thắng, thắng trận, được trận, đánh được, bắt phục ; fig. se —, dẹp tinh hử minh.
- Vaincu.** Kẻ đã phải thua ; être — à la guerre, thua, bại trận ; être — par la douleur, (người) đau quá chịu chẳng được.
- Vainqueur.** Kẻ được trận, kẻ thắng trận ; — à la guerre, kẻ đã bình giặc.
- Vaisseau,** navire. Tàu, tàu lửa ; — à trois ponts, tàu ba tầng ; — de guerre, tàu chiến ; — cuirassé, tàu hạm thành sắt ; — amiral, tàu chở quan tống thông thủy đạo ; — marchand, tàu chở đồ ; construire un —, đóng tàu.
- Vaisselle.** Đĩa hát ; de la — plate, những đĩa bát bằng bạc.
- Val.** Thung lũng.
- Valable.** Có sức, nhận được ; raison non —, non lẽ.
- Valet,** serviteur. Đầu tó, tôi tá.
- Valetaille.** Lũ đầu tó tôi tá.
- Valétudinaire.** Ôm yếu, ôm nhom, căm rủi, lùi thử.
- Valeur,** prix, Giá ; diminuer de —, sút giá ; —, vaillance, lòng mạnh bạo.
- Valeurs** (des). Bạc giấy, tờ đổi bạc.
- Valeureux.** Mạnh bạo, bạo dạn, can đảm, rắn rỏi.
- Validation.** (Sợ gì) đã ưng chịu.
- Valide.** Mạnh khoẻ, chẳng có bệnh ; argument —, lẽ mạnh.
- Valider.** Ung chịu, đặt quyền phép.
- Validité.** Quyền phép ; la — d'un Sacrement, sự thành phép Sacramentô.
- Valise.** Bao, bì, bao đựng bạc.
- Vallée,** vallon. Thung lũng, thung, đồng.
- Valoir,** avoir un prix. Giá, dáng giá ; ne rien —, chẳng ra gì.
- Valser.** Múa nhảy.
- Value** (plus). Đáng giá cao, hon.
- Valve.** Ốc.
- Valvule.** Cánh cửa, cửa mạch huyết.
- Vampire.** Ma, giông gi hiên ra mà làm hại người ta.
- Van.** Nong, nong nia, nong vựa ; éten-dre un — pour sécher le riz, ngả nòng.
- Vandale.** Kẻ có tính phá tàn, kẻ phá hủy hoại.
- Vanille.** Đại hoàng, * lan tử.
- Vanillier** (vanilla aromatica). Hoa lan tía.
- Vanité,** vantardise. Sự khoe khoang, sự phình phờ ; —, orgueil, tính kêu ngạo ; tout n'est que — sinon, mọi sự giả trá đừng kề.
- Vaniteux.** Kiêu, kiêu căng, hay khoe mình, kẻ phô mình.
- Vanne.** Máy (*ou* tăm ván) ngăn nước lại.
- Vanner.** Rẽ, quạt ; moulin à —, hòn quạt lúa ; — le riz, rẽ, quạt, gắp gạo.
- Vanneur.** Kẻ quạt lúa, kẻ rẽ sậy.
- Vannier.** Thợ dan lát.
- Vantail.** Cánh cửa.

- Vantard.** Hay khoe mình, kê nói phét, — et peureux, miệng hùm gan súra.
- Vantardise.** Lời nói khoác, lời khoe mình.
- Vanter, louer.** Khen; se —, kheo mình, phô mình, nói khoác.
- Vanterie** Sự khoe mình, sự cậy mình quá.
- Vapeur.** Hơi, khí; bateau à —, tàu lửa.
- Vaporeux.** Có khí xông, xông khí.
- Vaporisation.** Sự hả hơi, sự xông khí.
- Vaquer, s'appliquer à.** Làm, làm việc, liệu; — à ses fonctions, làm việc bậc mình; —, cesser pour un temps, nghỉ việc.
- Varande.** Hè, hiên.
- Varech.** * Hải đại.
- Varenne.** Đất hoang vu.
- Vareuse.** (Thú) áo khâu.
- Variable.** Hay thay đổi, biến cài; — temps —, đổi giờ.
- Variante.** Điều khác nhau.
- Variation.** Sự thay đổi, cách thê khác.
- Variété.** Thú (khác nhau); sự khác sắc; — des fleurs, sự hoa có lám vè.
- Varice.** Mạch huyêt sưng lên (vì máu chằng chạy điệu.)
- Varicocèle.** Mạch huyêt sưng lên.
- Varier.** Đổi làm cho ra khác.
- Variole.** Bệnh hoa, chứng đậu; ma đậu *et* ma chàm; deux espèces de variole; contracter la —, lén hoa, lén đậu, lén tót, lén mùa, lén giồng; marque de —, nút rõ, chàm đậu; être marqué de la —, rõ, rõ chằng.
- Varioleux.** Ké lén đậu; ké rõ.
- Variqueux.** Có mạch huyêt (nói chàm).
- Varlope.** Cá bào.
- Vase, ustensile.** Bình; — à fleurs, bình hoa; — de nuit, cái vịt, bình tiêu tiệm đêm.
- Vase, bourbe.** Đất bùn, bùn nẩy, bùn.
- Vaseux.** Có bùn lâm, đồng lầy.
- Vasistas.** Cửa sổ nhò.
- Vasque.** Ao nòng, bể nòng.
- Vassal.** Thủ hạ, đầy tớ.
- Vassalité.** Bậc thủ hạ (phải nhận phép chúa).
- Vaste.** Rộng, rộng rãi, quang khoát.
- Vatican.** Đền Đức Thánh Phapha ở.
- Vau-l'eau (à).** Xuôi nước.
- Vaurien.** Thẳng, thẳng gian, thẳng bờm xóm.
- Vautour.** Chim kền kền.
- Vautrer (se).** Lẩn mình, dẫm mình; se — dans la boue, dẫm mình vào bùn; fig.; se — dans les plaisirs, ăn bù buông tuồng, giãm già trong các sự vui sướng xác thịt.
- Veau.** Con me, con bê, bò con; — marin (phoque), lão hổ ngư; du —, thịt bò con, thịt hè.
- Vedette.** Ké cối ngựa mà đi tuần do; en —, nồi, ở ngoài.
- Végétal (adj.).** Thuộc về thảo mộc.
- Végétation.** Sự cây cỏ mọc lên.
- Végétaux (les).** Thảo mộc, sảng cỏ; giồng gì mọc.
- Végéter, croître.** Mọc lên, mọc mầm; dépérir, yêu ớt.
- Véhémence.** Sự rất mạnh, sức mạnh.
- Véhément.** Mạnh, có sức, rất mực; lám, riết, cả thề.
- Véhicule.** Xe, cỗ xe.
- Veille (la).** Hôm trước.
- Veille (une).** Một canh; passer la —, giao canh; fin des veilles, tan canh.
- Veille.** — De sept heures du soir à cinq heures du matin à peu près, la nuit se partage en cinq veilles, appelées canh một, canh hai, canh ba, canh tư et canh năm, d'environ deux heures d'horloge chacune. Le commencement de chaque veille se dit đầu canh, le milieu, nửa canh et la fin cuối canh.
- Veillée.** Sự thức khuya, sự tĩnh thức; faire un ouvrage à la —, thức khuya mà làm việc gì.

Veiller, ne pas dormir. Thức, tỉnh thức, chẳng ngủ ; — jusqu'à une heure avancée, thức khuya ; — surveiller, coi, coi sóc, lo, canh ; — un malade, canh người liệt.

Veilleur. Người canh, quân canh ; choisir les veilleurs, cát phiến canh.

Veilleuse, lampe de nuit. Đèn chong.

Veine. Mạch máu, mạch huyết ; — d'or, tia vàng trong mỏ ; — du bois, vân gỗ ; — du marbre, vân đá cầm thạch,

Veineux (bois). Gỗ có nhiều vân.

Véler. (Con bò cái) đê.

Velin. Da bò con đã thuộc.

Velléité. Ý muôn vừa vãy.

Vélocipède. Máy xe đi nhanh chân.

Vélocité. Sự mau mắn, sự mau chân, sự chày kíp, sự chóng vánh.

Velours. Thung thúc.

Velouté. Mêm mại, êm ái.

Velu, poilu. Có nhiều lông, rậm lông.

Venaison. Thịt muông dữ, thịt săn bắn.

Vénal (quelqu'un). Kẻ ăn dứt lót, kẻ chịu của thụ lộ.

Vénalité. Sự ăn của thụ lộ.

Vendange. Sự hái quả nho ; l'époque de la —, mùa hái quả nho.

Vendanger. Hái quả nho.

Vendangeur. Kẻ hái quả nho.

Vendeur. Kẻ bán.

Vendre. Bán, bán chác, bán mại ; — par autorité publique, phát mại ; — à crédit, bán chịu ; — au comptant, bán tiền tươi, bán tiền thật mặt ; — en gros, bán cát ; — au détail, bán lẻ.

Vendredi. Ngày thứ sáu.

Vendu. Đồ đã bán ; fig., người đã ăn của thụ lộ.

Vénéfice. Thuộc đặc hùa.

Venelle (ensiler la). Chạy mau chân, tròn chạy.

Véneneux. Độc.

Vénérable. Đáng kính, đáng người, ta cung kính.

Vénération. Sự kính, sự cung kính, sự tôn kính

Vénérer. Kính, trọng kính, tôn kính, kính chuộng.

Vénérie. Nghề săn bắn.

Veneur. Kẻ săn, kẻ bắn.

Vengeance. Sự báo thù, sự oán trả, sự thù oán ; tuer quelqu'un par —, giết ai cho bõ lòng thù ; méditer une —, cưu oán,

Venger (se). Báo thù, oán phạt, bắt vạ.

Vengeur. Kẻ báo thù, kẻ thù oán ; — de crimes, kẻ oán phạt tội lỗi.

Veni sancte, prière. Kính Đức Chúa Phirítô Sangtô.

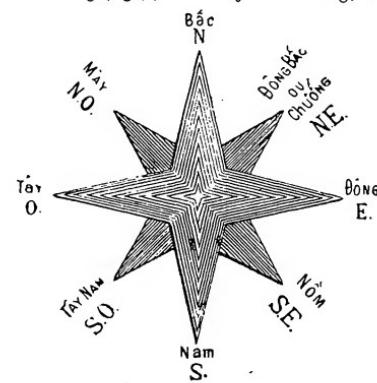
Vénien (péché). Tội nhẹ, tội nhỏ mọn.

Venimeux. Có nọc độc, có thuốc độc pha vào ; độc địa, độc dữ.

Venin. Nọc rắn, thuốc độc ; fig., lời độc, lời chua chát, lời gì làm hại.

Venir. Đến, về, tới, đi, di dèn, lại ; — au monde, sinh ra đời ; — trouver quelqu'un, đèn cùng ai ; — à l'esprit, trí khôn tưởng đèn ; en — aux mairs, giao chiên ; giảng xé ; en — au point de, đèn nối.

Vent. Gió ; la rose des vents, tám hướng (fig.) ; O. tây. E. đông, S

nam, N, hắc; N.-O, may; S.-E, nóm;

— favorable, gió xuôi ; — contraire, gió ngược ; agité par le —, phát, phát phor ; le — souffle, gió thổi.

Vente. Sự bán, sự bán chác ; — en gros, sự bán hàng cát ; — en détail, sự bán hàng vặt ; — aux enchères, sự bán tranh giá.

Venter. Gió thổi, có gió.

Venteux. Hay động gió, có gió to.

Ventilateur. Cái máy quạt.

Ventilation. Sự quạt gió cho mát.

Ventouse. Ông giắc ; appliquer une —, giắc máu.

Ventre. Bụng dạ, lòng, ruột ; avoir mal au —, có đau bụng ; — de cochon, nảy lợn ; le — d'une fiole, bụng lợ ; faire un —, phình ra, ra hình tròn.

Ventrée (une). Một lứa.

Ventricule, cavité du cœur. Phần lái tim.

Ventrière. Dây buộc bụng ; sous —, dây thắt dài.

Ventriloque. Kẻ nói bằng (trong) bụng, bởi bụng mà nói.

Ventru. To bụng, sồ bụng.

Venue, arrivée. Sự đèn, sự tối đèn, sự xảy ra ; —, accroissement, sự lớn lên.

Ver. Sâu, giòi ; — de terre, intestinal, con giun ; — solitaire, con sán ; — des fumiers, des cadavres, giòi tura, giòi bọ ; — luisant, con dóm dóm ; — à-soie, con tằm ; élever des vers-à-soie, chăn tằm.

Véritacité. Sự ngay thật, lời thật chấn chấn.

Vérande. Hè, hiên.

Verbal. Bằng lời, bằng miệng ; rédiger un procès —, kể mọi sự đã xảy ra, biên đầu đuôi các việc ; faire un procès —, kiện cáo ai bằng miệng.

Verbalement. Bằng miệng.

Verbaliser. Kiện cáo ai (bằng miệng).

Verbeux. Lắm điếu, lầm lòi, lép bép, ngoa ngoắt ; dài quá, dài rợ.

Verbiage ou verbosité. Sự nói chả chót, tính hay nói lầm.

Verdâtre. Xanh xanh, có hoa xanh.

Verdeur (d'un fruit). Sự quả chua.

Verdict. Án, lý doán.

Verdier (oiseau). * Thúy thưốc.

Verdir, devenir vert. Nên xanh ; —, peindre en vert, vẽ sắc xanh.

Verdoyant. Xanh tươi, tươi tốt, sơn so.

Verdure. Sự sắc tươi, sắc xanh.

Véreux. Có sâu, có giòi.

Verge pour frapper. Roi vọt, que, gậy ; — officielle (ornée), cái hèo ; couper une —, chiết cành ; fig., se servir de la —, dùng phép ngặt.

Verger. Vườn cây ăn quả.

Verglas. Mưa giáp dông lại.

Vergogne. Chẳng biết hổ thẹn, không có nết.

Vergue. Trục buồm.

Véridique. Thật, quả thị quả thật.

Vérification. Sự thử xem, sự soạn lại.

Vérifier, comparer. Làm cho biết thật, thử, soạn lại, sánh lại ; —, prouver, tờ ra, làm chứng ; la té-mérité du fils vérifia la parole du père, cách con ăn ở càn giờ đã tờ ra cha bàn khôn ngoan.

Véritable ou Véritablement. Thật, thật như vậy.

Vérité. Sự thật, sự thật thà, sự trung thành ; la — blesse, sự nói thật làm cho giận ghét ; en —, thật sự, cứ sự thật.

Verjus. Quả nho chưa chín, quả nho chua.

Vermeil. Bạc xuy vàng, (đô com) bằng bạc xuy vàng.

Vermeil (couleur). Màu điếu.

Vermicelle. Miền ; — annamite, bún.

Vermiculaire. Có tính con sâu.

Vermiforme. Có hình con sâu.

Vermifuge. (Thuốc) giun.

Vermillon. Son tàu, diều; * ngân châu
ou dan sa; dù —, du fard, phân
giỏi, son mà giỏi mặt.

Vermine. Cháy, chí, rận, bọ.

Vermisseau. Sâu, giòi.

Vermouler (se). Phải mọt phải sâu ăn.

Vermoulure. Sư sâu mọt ăn gỗ.

Vermout. Rượu trắng đã ngâm ngải
cửu.

Vernir. Bôi (thuốc), xoa, quang dầu,
son.

Vernis. Sơn.

Vernissage. Sư bôi sáp (hay là thuốc
cho nó bóng lên).

Vernisseur. Thợ sơn.

Vérole ou variole. Chứng đậu, sự
lên tôt; marqué de la —, rõ; —,
maladie honteuse, tiêm la.

Verrat. Lợn hoa, con lợn bột, lợn đực
chưa thiến.

Verre (du). Thủ tinh; une siole en —,
lọ thủy tinh; un — de lampé, kính
đèn.

Verre, vase à boire. Cốc, ly; — à bords
droits, cốc vại; — à liqueurs, cốc
nhô; — à bordeaux, cốc nhô.

Verrerie. Nhà nâu thủy tinh.

Verrier. Thợ làm đồ thủy tinh.

Verroterie. Đồ thủy tinh.

Verrou. Then, then cửa; pousser le
—, gài then cửa.

Verrouiller. Gài then cửa.

Verrue. Mụn com, mụn cóc.

Verrueux. Có nhiều mụn com.

Vers (prép.). 1º Indiquant le lieu,
vers se traduit par về, hướng về,
chung quanh, trờ về, gần, etc.; les
yeux tournés — la terre, con mắt
trông xuống đất; 2º Indiquant le
temps, vers se traduit par độ, etc.; —
le soir, khi chập tối.

Vers (poésie). Câu thơ, câu vè, cung hát.

Versant, côte. Dàng dốc.

Versatile. Hay đổi ý, lát lưỡng;
esprit —, trí biện bác, tính lát
lưỡng.

Verse (il pleut à). Mưa rào.

Verseau (signe du zodiaque). Tí cung.

Versement. Sứ nộp bạc.

Verser, répandre. Đổ; — goutte à
goutte, nhô, rồ; — à pleins bords,
đổ cho phì; — des larmes, túa nước
mắt ra; — le riz dans les tasses, sê
com.

Verset. Câu.

Versificateur. Kẻ đặt thơ, thày văn
tho.

Versification. Sư làm thơ, phép làm
tho.

Versifier. Làm thơ, đặt thơ, chắp
câu thơ.

Version. Bài tiếng khác dịch ra tiếng
mình.

Verso. Mặt trái (tờ gi).

Versoir, partie de la charrue. Môm
cày.

Vert. Xanh lá cam; le —, mùi xanh,
sắc xanh; — de Chine, *lục cao; —,
non mür, non, còn chua, chưa chín;
fig. un vieillard encore —, người
già còn tươi tắn.

Vert-de-gris. Thanh đồng, gỉ xanh,
*đồng lục.

Vertébral. Có khúc như xương sống,
thuộc về xương sống; la colonne
vertébrale, xương sống.

Vertèbre. Đốt xương sống, khớp
xương sống, khúc xương sống.

Vertébrés. Giống vật có xương sống.

Vertement. Cách thẳng, cách cứng,
chua.

Vertical. Thẳng, đứng ngay.

Vertige. Sư chóng mặt, sư váng vật;
pris de —, kẻ phải chóng mặt.

Vertigineux. Hay chóng mặt; hauteur
vertigineuse, nơi cao đến nỗi sinh
chóng mặt.

Vertu. Nhân đức, dũng, sự lợn lành ; la des plantes, sự thần hiệu các giống thảo.

Vertueux. Có nhân đức, đạo đức.

Verve. Sức riêng ; — poétique, on cướp trí mà làm văn thơ.

Verveine. * Cây mầm chiên, cỏ roi ngựa, * mầm chiên thảo.

Vesce, plante. Đậu tẩm, dã đậu.

Vésicant. Hay sinh mụn lén.

Vésicatoire. Cao phòng da ; poser un —, gián cao phòng da.

Vésicule. Mụn phồng.

Vesse. Địt ngầm.

Vessie. Bong bóng, bàng quang.

Veste. Áo, áo ngoài.

Vestiaire. Nhà để áo, nhà mặc áo, nhà đồ ; nhà khách ngoài để nón, gậy, v. v.

Vestibule. Tiền đường, nhà khách.

Vestige. Lót chân, dầu chân, lót chân, vét chân.

Veston. Áo khâu.

Vêtements. Quần áo, xòng áo, đồ mặc ; — de deuil, áo tang, áo chè ; — pontificaux, áo lễ Giám mục ; — de cérémonie (à manches longues et droites), áo thụng, áo voi voi.

Vétéran, vieux soldat. Lính cựu.

Vétérinaire. Thày thuốc chữa vật chở ; l'art du —, nghề chữa thuốc cho giống vật.

Vétille. Đieu vật.

Vêtir. Mặc, mặc áo, cho áo mặc ; se —, mặc áo ; se — sans recherche, ăn mặc đơn sơ ; vêtu avec goût, ăn mặc bí báng ; vêtu d'un cilice, ăn mặc nhặt mảnh.

Vêteure. Phép mặc áo trong nhà dòng.

Vétusté. Sự già cả, sự cũ, sự lâu dài.

Veuf. Người goá vợ ; veuve, bà goá, người goá chồng, cô quạnh.

Veuavage. Sự goá bùa, phận kẻ goá bùa.

Vexant, vexatoire. Hay sinh khổ sở, khó lòng, cực lòng.

Vexer. Chọc, quậy, bắt bớ, khuấy khoả, làm khổ sở.

Viable. Sông được..

Viaduc. Cầu.

Viager. Cho hết đời mình.

Viande. Thịt ; — sans graisse, nạc.

Viaticque (St). Minh thánh cho kẻ liệt mong sinh thi ; bữa ăn dàng.

Vibord. Xà lý.

Vibration. Sự rung, sự run.

Vibrer. Rung lay, lắc ; voix vibrante, tiếng lanh lỏi.

Vicaire. Phó, tùy, kẻ giúp ; — apostolique, Đức Giám mục (coi địa phận thay vì Đức Thánh Phapha).

Vicariat. Sự làm việc thay vì, sự làm giúp mà thôi ; — apostolique, địa phận (Đức Giám mục).

Les vicariats apostoliques du Tonkin sont au nombre de six :

1º Le TONKIN OCCIDENTAL (provinces de Hà Nội, Hà Nam ou Phù Lý, Ninh Bình, Thanh Hoá, partie de Nam Định et de Chợ Bờ, plus une partie du Laos) ; les principales résidences sont Hà Nội et Kẻ Sặt ;

2º Le HAUT-TONKIN (provinces de Sơn Tây, Hưng Hoá et Tuyên Quang, plus les tháp lục Châu et une partie du Laos). Résidence principale : Hưng Hoá ;

3º Le TONKIN SEPTENTRIONAL (provinces de Bắc Ninh, Thái Nguyên, Lạng Sơn et Cao Bằng). Résidences principales : Bắc Ninh et Kẻ Chợ ;

4º Le TONKIN CENTRAL (majeure partie de la province de Nam Định et provinces de Hưng Yên et de Thái Bình). Résidences principales : Bùi Chu et Phú Nhai ;

5º Le TONKIN ORIENTAL (provinces de Hải Phòng et de Quang Yên).

Résidences principales : Hải Phòng et Kê Sắt ;

9º Le TONKIN MÉRIDIONAL (provinces de Nghê An, Hà Tĩnh et sous-préfecture de Bô Chinh. Résidences principales : Xã Đoài et Vĩnh.

Vicariats apostoliques de l'Annam.

— Selon la division politique actuelle, la Mission tout entière du TONKIN MÉRIDIONAL et la province de Thanh Hoá au Tonkin occidental, font partie de l'Annam ; il faut y ajouter en allant du Nord au Sud :

1º La COCHINCHINE SEPTENTRIONALE.

Résidence principale : Hué ;

2º La COCHINCHINE ORIENTALE. Résidence principale : Qui Nhơn.

Enfin Saigon est le centre du Vicariat apostolique de la COCHINCHINE OCCIDENTALE qui renferme presque entièrement notre Colonie de Cochinchine ; et Phnom-pênh, capitale du Cambodge, est la Résidence du Vicaire apostolique du CAMBODGE.

Tous ces vicariats réunis comprennent de 700.000 à 800.000 chrétiens sur une population totale d'environ 25.000.000.

Vice, qui remplace. Phó ; kè thay, tuy.

Vice, défaut. Nét xâu, tính hư, thói xâu.

Vice-amiral. Thủ sỹ thông chè.

Vice-consul. Phó công sứ.

Vice-légat. Phó quan sứ.

Vice-président. Người áp việc thay, kè cầm quyền tuy.

Vice-roi (au Tonkin). Quan kinh lược.

Vicier, rendre nul. Làm hư ; —, gâter, làm cho ra xâu.

Vicieux. Hư, xâu nêt, chẳng cứ phép ; cheval —, ngựa bát kham.

Vicinal. Thuộc về làng mạc ; chemin —, lối đi qua làng.

Vicissitude, changement. Sự thay đổi, sự sỉ lượt.

Victime. Kẻ giết loài vật mà té té.

Victime. Của té lě ; giống vật nào giết mà té lě, hi sinh (ch.).

Victoire. Sự thắng trận ; remporter une —, thắng trận.

Victorieux. Kẻ được trận, kè thắng trận.

Victuaille. Của ăn, đồ ăn, của dùng hàng ngày.

Vidanges. Phân ; enlever les —, hót phân lỗ xí ra.

Vide. Rõng không, trống không, không ; aller à —, đi không.

Vider. Đò ra hết, làm cho ra rõng không ; — un étang, tát nước ao cho cạn ; — un animal, mổ ruột, chặt ruột, ken ruột ; fig., — un procès, xử việc, xử kiện.

Vie. Sư sống ; une — d'homme, một đời ; toute sa —, lọn đời người ; longue —, trường thọ ; —, manière de vivre, cách ăn ở, thói nết ; mener une — pauvre, ở bắc khó khăn ; avoir une sainte —, ăn ở nết na dào đức ; chercher sa —, kiêm ăn nuôi mình, cầu thực ; écrire la — de quelqu'un, chép truyện ai.

Vieillard. Ông lão, ông già.

Vieille (femme). Bà lão, bà già.

Vieilleries. Những đồ cũ.

Vieillesse. Tuổi già, tuổi kè già ; l'extrême —, tuổi già cả.

Vieillir. Ra già, nên già cả ; commencer à —(se dit des choses), giúc.

Vieillot. Người đã già.

Vielle. Thứ đàn cầm ; đàn quay.

Vierge. Người nữ đồng trinh, đồng thân, trinh nữ ; la Ste Vierge: Đức Bà Maria đồng trinh sạch sẽ ; — (signe du zodiaque), tị cung.

Vieux. Già, già cả, già lão, già nua, già yêu, tuổi tác ; — et infirme, mình già tuổi yêu ; très —, già dấu ; — (qui a plus de 50 ans), lão hạng, —

de plus de 60 ans, lão nhiêu ; — de plus de 70 ans, lão mạo ; (en parlant des choses), dã lâu.

Vif, agile. Lanh chai ; —, emporté, nóng tính, lắc xác ; esprit —, tri biện báu, tri nhanh nhọn ; froid —, rét ngắt, rét buốt lâm ; oeil —, mắt sắc sảo ; douleur vive, đau xót, rát rúa ; couleur d'un rouge —, sắc đỏ lấm, đỏ chót chót ; —, qui vit, sống, ở đời ; brûler —, đốt khi còn sống ; couper dans le —, cắt vào thịt sống.

Vif-argent. Thuỷ ngân.

Vigie. Linh canh trên vòm cột buồm.

Vigilance. Sự tỉnh, sự săn sóc ; sự lo cẩn thận, sự lo cẩn mẫn.

Vigilant. Tỉnh, kẻ săn sóc, lo cẩn thận.

Vigile, veille d'une fête. Ngày trước lễ trọng, ngày áp lễ.

Vigne, lieu planté de vignes. Vườn nho ; —, arbuste, cây nho ; — sauvage, nho dại, nho rừng.

Vigneron. Kẻ làm vườn nho.

Vignoble. Nơi trồng cây nho.

Vigoureux. Mạnh, mạnh mẽ, khoẻ mạnh.

Vigueur. Sức, sức lực, sự mạnh mẽ.

Vil, abject. Phàm hèn, hèn hạ ; —, de peu de valeur, kém giá ; vendre à — prix, bán rẻ lâm.

Vilain, déplaisant. Khó coi.

Vilebrequin. Cái khoan.

Vilenie. Phản bón, việc hèn, loli thô tục.

Vilipender. Chê, làm xỉ nhục.

Villa. Trại.

Village. Xã, lý áp

Villageois. Người nhà quê, người kề quê, người xứ quê, người nông phu.

Ville. Thành, tỉnh ; à la —, trên tinh ; en —, ngoài phô.

Villégiature. Sự nghỉ việc, sự đi giải trí trại nhà quê.

Vin. Rượu ; du — rouge, rượu đỏ ; du — blanc, rượu trắng ; du — de messe, rượu lễ ; du — de table, rượu cơm ; du — naturel, rượu nho ; du — falsifié, rượu giả ; du bon —, rượu ngon, rượu tẩm ; du — annamite, rượu annam ; du — annamite passé deux fois dans l'alambic, rượu bạch tuyêt ; pris de —, hơi say rượu ; tout-à-fait pris de —, say hết.

Vinaigre. Giảm ; du bon —, giảm chua ; du — très fort, giảm son ; du — de vin, giảm thanh ; du — faible, giảm lạt.

Vinaigrette. (Đồ ăn) dã pha giảm vào.

Vinaigrer, fiole à vinaigre. Lọ giảm ; —, plante, * toan mĩ thảo.

Vindicatif. Hay hận thù, hay giữ lòng thù oán.

Vindicte. Sự báo thù, sự oán phạt.

Vineux. Có mùi rượu.

Vingt. Hai mươi ; quatre-vingts, tám mươi.

Vingtaine. Bộ hai mươi.

Vingtième. Thứ hai mươi.

Vinicole. Thuộc về rượu.

Viol. Tội gian hiếp.

Violacé. Tím tím, thắm.

Violation, action d'enfreindre. Sự lỗi, sự phạm ; — de la foi jurée, lỗi thề dã lỗi, sự thắt tín,

Violement. Cách mạnh ; cách ép tình.

Violence. Sự hăm hiếp, sự dữ tợn ; faire —, bắt làm (việc gì).

Violent, impétueux. Mạnh, bạo, dữ, quá lẽ, dữ tợn ; un vent —, gió to, bão.

Violenter, faire violence. Hăm hiếp, hiếp, bắt làm, làm khổ.

Violer, enfreindre. Phạm đèn, lỗi, chẳng giữ ; — un traité, lỗi ước ; —, commettre un viol, gian hiếp, ức hiếp.

Violet. Tím, biếc, tía.

Violette. Rau mạ tía, * thụy thảo hoa, địa đinh thảo.
Violon. Tí bà nhô ; un — à deux cordes, nhị ; un — à trois cordes, tam.
Violoncelle. Tí bà lớn.
Viorne. * Sạn hồ thụ.
Vipère. Rắn độc, rắn lục.
Virement. Sự quay, sự trở, sự đổi.
Virer, tourner. Đi chung quanh ; —, faire tourner, vặn, quay, làm cho quay ; — de bord, quay mũi tàu.
Virginal. Thuộc về người đồng trinh, xứng người đồng trinh.
Virginité. Sự đồng trinh, sự trinh kiết.
Virgule. Nét châm.
Viril. Mạnh mẽ, xứng người.
Virilité. Tuổi trưởng, tuổi đứng đắn, tuổi thành nhân, sự sức lực.
Virtuelle (intention). Ý có sức bồi ý trước.
Virtuose. Có tài riêng về bát âm.
Virulence. Lời chua, lời sòng sít, sự quở nặng điệu.
Virulent. Chua, dữ, khó chịu.
Virus. Nọc độc, khí độc.
Vis. Đanh ốc.
Visa. Chữ ký.
Vis-à-vis. Ngang, trước mặt.
Visage. Mặt, mặt mũi, diện mạo (ch); un beau —, mặt mũi tốt đẹp ; le — est le miroir de l'âme, mặt là gương linh hồn ; d'un — serein, mặt mũi yên hàn băng phẳng.
Viscère. Ruột.
Viscosité. Sự dẻo quánh.
Visée, but. Ý cùng (kín nhiệm).
Viser. Nhắm ; —, aspirer à, ước ao, trông mong.
Visible. Có thể trông được, rõ, trông trái, sự gì mắt xem thấy được, có hình có tượng.
Visière. Mặt mũi chiến ; fig., rompre en —, ra bất thuận cùng nhau tỏ tường.

Vision, vue. Sự xem thấy ; —, apparition, giông giả hiện đèn, phép lạ ; — surnaturelle, sự gì Đức Chúa Lời tỏ cho ai.
Visionnaire. Hay thày chiêm bao, trí đại tin những sự mới lạ.
Visitation (fête de la). Lễ Đức Bà viêng bà thánh Isavé.
Visite. Sự di thăm viêng.
Visiter, faire visite. Thăm, viêng, thăm nom ; —, parcourir pour inspecter, khám, soát.
Visqueux. Gièo gai, quánh lại, có nhựa.
Visser. Vận danh ôc.
Visuel. Thuộc về con mắt, riêng về sự sáng con mắt.
Vital, nécessaire. Cần cho được sống ; esprit —, vía van.
Vitalité. Sức mạnh sống, sức via van.
Vite, vitement. Mau, mau kíp, chóng.
Vitesse. Sự mau mắn, sự nhẹ kíp.
Viticulteur. Ké làm vườn nho.
Vitraux. Tranh thủy tinh vẽ, đồ thủy tinh.
Vitre. Tấm thủy tinh.
Vitré. Thuộc về thủy tinh ; riêng con mắt.
Vitreux. Bằng thủy tinh, trong mờ mờ.
Vitrier. Thợ thủy tinh.
Vitrifier. Đun thủy tinh.
Vitrine. Cửa thủy tinh (để bày hàng).
Vitriol. Phèn đen ; * hắc phèn.
Vivace. Sống giai, hay sống lâu.
Vivacité, promptitude. Sự lanh chai ; — d'esprit, trí khôn mau mắn ; —, emportement, tính nóng, sự lắc xác.
Vivandière. Ké bán đồ ăn uống cho lính.
Vivant. Sống, còn sống ; moi vivant.., đang khi tôi còn sống ; les êtres vivants, các giống giác hôn.

Vivement, vite. Cách mau mắn, riết ; —, fortement, cách rát mực.

Viveur. Kẻ phung phá của, kẻ ăn ở buông tuồng.

Vivier. Chuôm, ao chuôm, chuôm thả cá.

Vivifier. Sinh ra, dựng nên, làm cho sống, giúp cho sống.

Vivipare. Vật gì đẻ con (chẳng đẻ trứng).

Vivisection. Phép mổ vật còn sống.

Vivre (verbe). Sống, ô ; — cent ans, sống một trăm năm ; — avec quelqu'un, ô một nhà cùng ai ; — (manière de vivre), ăn ô ; mal —, chẳng giũn nêt ; — de peu, ăn ô tùng tiệm vây ; — au jour le jour, lân hồi ; — de rapines, ăn trộm cáp mà nuôi mình ; — de poissons, ăn cá mà thôi.

Vivre, nourriture. Đồ ăn, đồ ăn uống ; priver de —, cầm cõc, hâm lương ; avoir le — et le couvert, có com nặng áo đầy.

Visible, mot. Tiêng ; —, patronage d'un saint, (ông thánh nào, bà thánh nào) làm quan thày; hiệu.

Vocabulaire. Tự vị nhô.

Vocal. Có tiêng, ra tiêng.

Vocaliser. Hát ám.

Vocation (surnaturelle). Sự Đức Chúa Lời gọi ai ở bậc nào.

Vociférer. La lôi, kêu la, dứa lác, quát, thét, tru trêu ; nói cà tiêng.

Vœu. Sự khấn, diêu khấn hứa ; faire un —, khấn ; accomplir un —, làm việc mình đã khấn hứa ; être au comble de ses vœux, đặc ý, những sự đã ước ao thì được lọn ; prononcer ses vœux, khấn, dàn minh (lọn đời).

Vogue, réputation. Tiêng, danh tiêng.

Voguer. Vượt biển, vượt tàu.

Voici (adv.). Đây là, ày là ; me —, này chính tôi.

Voie, route. Đàng (đường), đường sá, lối, nẻo ; préparer la —, dọn đường ; —, rue, phò ; —, sentier, nẻo, lối ; une — d'eau, nơi nè, nơi rì nước.

Voilà (adv.). Ày là ; le —, này nó đây.

Voile. Khăn che, khăn trùm ; fig., mettre sous un —, giấu giếm sự gì ; sous le — de, hình bế ngoài, lě bě ngoài.

Voile de bateau. Buồm, cánh buồm ; aller à la —, chạy buồm, xuôi buồm ; tendre les voiles, kéo buồm lên ; carguer les voiles, hạ buồm xuống. cuồn buồm.. :

Noms des voiles d'un bateau :

La grande voile. Buồm loan ;

Voile de cacatois. Buồm điêu ;

Voile d'artimon. Buồm cưu ;

Grandes voiles de perroquet. Buồm hoàng, buồm phุง ;

Voile du grand perroquet. Buồm hạc ;

Voile du petit perroquet. Buồm thước ;

Une brigantine. Buồm ưng ;

Un foc. Buồm cánh én.

Voilé. Đã che màn, đã giàu ; soleil —, có dám mày che mặt giờ ; giờ ra tội tắm ; nhật thực ; tête voilée, đầu trùm khăn ; voix —, khàn tiêng, khàn khàn tiêng.

Voiler, couvrir pour cacher quelque chose. Che, che màn ; fig., giàu giém ; se — la tête, lè khăn mà che đầu.

Violette. Khăn che mặt.

Voilier (bateau). Tàu buồm.

Voilure. Bộ các buồm tàu.

Voir. Xem, thày, coi, nom, trông, nhìn ; y bien —, sáng mắt lâm ; — de ses propres yeux, thật mắt trông thày ; — le jour (naitre), sinh ra ; —, essayer, thử ; se — (dans un miroir), soi mặt gương ; se —, se fréquenter, dì lại vuồi nhau ; loc. : on verra plus tard, rồi sẽ xem, sau sẽ hay, sẽ liệu.

Voirie. Sự coi đàng; jeter à la —, bỏ phơi thây.

Voisin (subst.). Láng diêng, lán hàng; les voisins, các người láng diêng, hàng xóm.

Voisin (adj.). Gần, giáp.

Voisinage. Sự láng diêng, các người láng diêng; dans le —, gần.

Voiture. Xe, cỗ xe; — à quatre chevaux, xe bốn ngựa; conduire une —, đưa xe; aller en —, đi xe; monter en —, lên xe; descendre de —, xuống xe; une — (la charge d'une —), ngàn đồ vừa một chuyến xe, đầy một xe.

Voiturier. Chỗ, chỗ xe.

Voiturier. Kê đưa xe.

Voix, son. Tiếng, tiếng nói, giọng; — claire, tiếng trong; — voilée, tiếng khàn khản; à — basse, rì rầm; préparer sa — (pour chanter, lire, etc.), gai tiếng; *it*, en crachant, giặng hăng; retenir sa —, rón tiếng; crier de toute sa —, kêu hết sức tiếng; éllever la voix pour défendre quelqu'un, nói bênh ai; couvrir la — de quelqu'un, át tiếng ai.

Vol (des oiseaux). Sự chim bay; à — d'oiseau, thẳng đứng.

Vol, larcin. Của ăn trộm.

Volage, léger. Hay lửng lơ, lát lưỡng, nhẹ dạ.

Volaille. Gà vịt; de la —, thịt gà nhà, vịt nhà, v. v.

Volant (un). Quả cầu, (trái cầu).

Volant, qui vole comme les oiseaux. Hay bay, dang bay; poisson —, cá bay, cá chuồn, * phi ngư.

Volatiles. Phi cầm, chim chóc; — et quaprupèdes, cầm thú.

Volatiliser. Làm cho hả hơi, bay hơi.

Volcan. Núi phun lửa; le cratère du —, miệng núi phun lửa.

Volcanique. Thuộc về lửa núi phun.

Volée d'oiseaux. Bầy chim, đàn chim; loc., donner une —, đánh một giao; arrêter à la volée, cầm đang khi bay.

Voler, prendre son vol. Bay, bay lên.

Voler, commettre des larcins. Ăn trộm, ăn cướp, lày trộm (của gi).

Vollet. Cánh cửa sổ.

Voleter. Bay nơi nọ nơi kia.

Voleur. Thằng cướp, kẻ ăn trộm.

Volière. Lồng rông nuôi nhiều thú chim.

Volontaire. Bằng lòng, tự ý, bởi ý mình, sẵn lòng.

Volontairement Bằng lòng, tự ý, tình nguyện.

Volonté. Ý, ý muôn, sự muôn; faire sa —, theo ý riêng; à —, mặc ý.

Volontiers. Bằng lòng, tự ý mình, cam lòng, cam tâm, cam bụng.

Volte-face(faire). Trò mặt, quay mặt lại.

Voltiger. Bay di bay lại nhẹ vây; —, faire de la voltige, leo dây.

Volubilis, plante grimpante. Cây leo.

Volubilité en parlant. Tài nói mau, sự nói liền lúu.

Volume, livre. Quyển sách, cuộn sách.

Volumineux. Rộng, lớn, quảng khoát.

Volupté. Sự dâm dục, tính mê, sự mê sắc dục, lòng dục; —, plaisir de l'âme, sự gì làm cho vui thoả.

Voluptueux. Mê dâm dục, mê sự vui sướng; sinh dâm dục.

Volute. Hình tròn ôc trạm trồ noi đầu cột.

Vomique (noix). * Khô cốt ou mả tàn tử.

Vomiquier, arbre. Cụ chi.

Vomir. Thổ, mửa; — le sang, tho huyết, úa máu ra.

Vomissement. Sự thò; — de sang bệnh thò huyết, sự sặc máu miệng ra.

Vomitif. Thuốc thò, thuốc mửa; (giống gì) giục mửa, dùng mà thò ra.

Vomitoire. Bình thò.

Vorace. Hau ăn, mê ăn, bẩm ăn.

trèo = monter sur, grimper sur un arbre, une montagne.
trèo đèo : gravir une montagne, au fig. Le domino
beaucoup de peine

- Voracité.** Sự háu ăn, sự bãm ăn.
- Vote.** Thẻ nôp (mà bầu ai lén); déposer les votes, dèm thẻ bầu.
- Voter.** Bầu, trạch bầu.
- Votif.** Đã chịu khấn hứa, thuộc về điều khấn.
- Votre, vôtre.** (V. Gramm., nos 143 et 190).
- Vouer,** consacrer. Khấn hứa, dâng; se —, se dévouer, liêu minh, dâng minh.
- Vouloir.** Muôn, có ý muôn; —, désirer, ước ao, khát khao, sẵn lòng; — du bien à quelqu'un, có lòng bênh ai, tim ích lợi cho ai; que voulez-vous, anh muôn gì?
- Voussure.** Hình cong, hình bán nguyệt.
- Vôute.** Sự gì đã xây như hình bán nguyệt, mái khum khum; la — céleste, giới trên, giới xanh, hình thê cả và trời.
- Vouté** (un homme). Khom người, gù lưng.
- Voyage.** Sự di dâng, sự đi dâng chơi.
- Voyager.** Đi dâng; faire des voyages longs et difficiles, trèo đèo, xuông thung, lội suối (m. à m. grimper sur les montagnes, s'enfoncer dans les vallées, traverser les torrents); partir en —, trảy di.
- Voyageur,** qui voyage. Kè di dâng; —, étranger, khách; l'arbre du —, chuỗi rẽ quạt.

- Voyant** (un). Kè thầy, dâng tiên tri.
- Voyante** (couleur). Chói lói, sáng láng.
- Voyelle.** Chữ âm.
- Voyer** (agent). Kè có việc coi dâng lôi.
- Vrai.** Thật, thật thà, thật như vậy.
- Vraiment.** Thật, thực, quả thị quả thật, thật như vậy.
- Vraisemblable.** Dễ tin, dễ thật, có chứng tin được, có khi thật.
- Vraisemblance.** Sự có 'ẽ mà tin, sự nghe được.
- Vrille.** Cái khoan.
- Vu,** eu égard à. Xét (sự gì), tùy; vu que, vì chung, bởi vì.
- Vue.** Sự xem, con mắt; bonne —, tốt mắt, sáng mắt; — courte, không trông xa được; loc., à sa —, khi thấy người; à première —, chợt thấy; garder un prisonnier à —, giam kè bị cáo.
- Vue, paysage.** Sự trông xa gần; avoir une belle — sur la ville, nơi dâng thầy thành; n'avoir pas une belle —, vướng mắt chẳng trông xa được.
- Vulgaire** (adj.). Thường, bình thường; le —, dân hèn, dân ngu, dân hèn mặt.
- Vulgariser.** Pha (diều gì) trong dân.
- Vulgarité.** Tính thường, tính đơn sơ xứng kè quê.
- Vulnérable.** Bị dâu tích được.
- Vulnétaire.** Có súc chữa dâu tích.

W X Y Z

- Wagon ou wagon.** Xe lăra, xe.
- Wampi,** arbre. Cây quất hồng bì
- Water-closet.** Nhà tiểu, nơi kín, nhà dinh.
- Wiski.** Xe ngựa nhỏ và cao lâm.

- Xérophagie.** Sự ăn đồ khô.
- Xiphias,** espadon. Cá nhà táng.
- Xyste.** Nơi che mưa nắng mà tập đua.
- Y** (adv.), là. Đầy; —, ici, dày.
- Yacht.** Tàu đi chơi.

Yack. (Giồng) trâu có đuôi ngựa.

Yard. Thước, thước hồng mao.

Yatagan. Gurom.

Yeuse, chêne vert. * Ba la thụ.

Yole. Tàu buồm đi chơi.

Youyou. Xuồng, xáng.

Zanthium, arbre. Cây ké.

Zèbre. Giồng ngựa có từng rọc, hùm vằn.

Zébré. Có da rọc, có da vằn vện.

Zébu. (Giồng) bò.

Zélateur. Kẻ ái mộ, kẻ có lòng sôt mênh, kẻ chăm chút ân cần (làm việc gì).

Zèle. Sự sôt mênh, sự sôt sáng, sự hâm hở.

Zélé. Kẻ có lòng sôt mênh, sôt sáng làm việc gì.

Zénith. Nơi trên trời ngay đỉnh đầu ta.

Zéphir. Gió hiu hiu, gió hay hảy, gió mát.

Zéro. Số không, số dê rô.

Zinc. Kẽm, * bạch duyên; fleur de —, * phù cao thạch; oxyde de —, bạch duyên dan; sulfate de —, bạch duyên phàn.

Zinguer. Lợp bằng kẽm.

Zinnia, fl. * Hoa bạch nhật tây.

Zizanie, ivraie. Cỏ lồng ngực, * nhện mạch thảo; — aquatique, cây miếng.

(L'expression tú dân, employée autrefois pour désigner injurieusement les chrétiens est traduite communé-

ment par l'ivraie du peuple ou la zizanie.)

Zodiaque. Vòng hoàng đạo, dâng hắc lô; les douze signes du zodiaque, mười hai cung giờ, sont:

1° *Le bétier.* Tuất cung ou bạch dương cung;

2° *Le taureau.* Dậu cung ou kim ngưu cung;

3° *Les gémeaux.* Thủ cung ou song nhĩ cung;

4° *Le cancer.* Mùi cung ou cự giải cung;

5° *Le lion.* Ngọ cung ou sứ tự cung;

6° *La vierge.* Tị cung ou thất nữ cung;

7° *La balance.* Thìn cung ou thiên bình cung;

8° *Le scorpion.* Mão cung ou thiên yết cung;

9° *Le sagittaire.* Dần cung ou nhân mã cung;

10° *Le capricorne.* Sư cung ou ma kiệt cung.

11° *Le verseau.* Tí cung ou thiên bình cung;

12° *Les poissons.* Hợi cung ou song ngư cung.

Zone. Đạo; — torride, nhiệt đao; — glaciale, hàn đao; — tempérée, ôn đao.

Zoophytes. Các giồng dò giác hồn dò sinh hồn (như minh phúc ngư, sú, tò dò bể, v. v.)

Zouave. Linh, (thú linh về binh bộ).

SUPPLÉMENT

POUR LES NOMS PROPRES ET LES NOMS GÉOGRAPHIQUES

Aaron.	Aaron.	Antilles.	Gò Antille.
Abdias.	Abdia.	Antioche.	Kinh đô Antiochia.
Abel.	Abilê.	Antoine.	Antong.
Abraham.	Abaraong.	Antoine de Padoue.	Antong dê Phadua.
Abyssinie.	A bắc tây ní a.	Apollon.	Bụt Apollo.
Acadie.	Xứ Acadia.	Aquilée.	Thành Aquilêia.
Achaïe	Xứ Achaia.	Arabie.	Nước A rập.
Achille.	Quan Akillê.	Arcadie.	Xứ Arcadia.
Adam.	Ông Adong, Adam.	Aréopage.	Toà đoán xét (bên Athénê).
Aden.	Thành Aden.	Aristote.	Aritôtêlê.
Adonis.	Bụt Adonis.	Arménie.	Xứ Armênia.
Adriatique (mer).	Biển Adriaticô.	Asie.	Phương đông ; phương Asia.
Afrique.	Phuong nam ; phuong Africa.	Asmodée.	Quỉ Asmodêô.
Agathe.	Agata.	Assyrie.	Nước Assyria.
Agnès.	Inê.	Athènes.	Thành Athénê.
Albert.	Albertô.	Atlantique (oceán).	Đại tây dang.
Alexandre.	Alexangrê.	Atlas.	Núi Atlas.
Alexandrie.	Thành Alexandria.	Auguste.	Augustô.
Alexu.	Alêxu.	Augustin.	Aocutinh.
Algérie.	A Lợi tư.	Australie.	Áo đai lợi a.
Allemagne.	Nước Alêmania.	Autriche.	Áo địa lợi a cuộc.
Alpes.	Núi Alpes.	Ava.	Thành Ava.
Alphonse.	Alêphonsô.	Babel.	Tháp Babê.
Amalécites.	Dân nước Amalec.	Babylone.	Kinh đô Bablyona.
Amazones,	fleuve. A mǎ tòn hà.	Bangkok.	Thành Băng cốc.
Ambroise.	Amlosiô.	Barnabé.	Banabê.
Amérique.	Thè gian mới ; phuong América ; — du Sud, Amêrica nam ; — du Nord, Amêrica bắc.	Barthélémy.	Batolamiên.
Ammonites.	Dân nước Ammon.	Basile.	Basiliô.
Anastase.	Anatasiô.	Bavière.	Nước Bavaria.
Anastasie.	Anatasia.	Behring (détrroit de).	Cửa hải hẹp Bêrin.
Anatole.	Anatola.	Belgique.	Bắc lợi thời cuộc.
Andes (les).	An địa tư sơn.	Belzébuth.	Tướng quỉ.
André.	An rê.	Bengale (golfe du).	Vụng Thiên trúc.
Angleterre.	Nước hồng mao ; In ghi li cuộc ; anh cát lợi cuộc.	Benoit.	Ventô.
Annam.	Nước Annam ; đại nam cuộc.	Berlin.	Bắc nhì Lâm.
Anne.	Anna.	Bernard.	Bênadô.
Anselme.	Anxêlimô.	Béthanie.	Thành Béthania.
		Bethléem.	Thành Bêlem.

Birmanie. Nước Xiêm mon.	Corée. Nước Cao Ly ; triều tiền ; la mer de —, đông hải.
Blanche (la mer). Biển trắng.	Cyrille. Kyrile.
Bohême. Nước Bohémia.	Copenague. Thành Hafnia.
Bolivie. Ba loi phi a.	
Bonaventure. Bonaventura.	
Bossuet. Bossuétô.	Damiens. Đamianô ; Đamêong.
Bouddha. Bụt, phật.	Danemarck. Liên cuôc ; Lê ni cuôc.
Brésil. Ba tây cuôc.	Daniel. Đaniélê..
Bretagne (la Grande). V. Angleterre.	David. Vua Davít.
Brigitte. Bigitta.	Denis. Đêni.
Bruno. Bôrônô.	Dominique. Duminhgô.
Caïn. Cainô.	Dupuis, explorateur. Ông đồ phủ Nghĩa.
Caïphe. Caiphas.	
Cajetan. Cagiétanô.	Ecosse. Tô cát lan.
Callixte. Calitô.	Egypte. Nước Ychitô.
Calvaire. Núi Calavariô.	Elisabeth. Isave.
Calvin. Thắng Calvinô.	Espagne. Nước Iphanhô ; Lã tông cuôc.
Cambodge. Nước Cao miên.	Etats-Unis (les). Nước hoa kỳ ; hợp chủng cuôc.
Canada. Xứ Canada.	Etienne. Têvọng..
Cap de Bonne-Espérance (le). Khắp.	Europe. Phuong Tây ; phuong Eu- ropa.
Capitole. Đồi Capitolô.	Eve. Bà Eva.
Carthage. Thành Cartagô.	
Caspienne (mer). Trung hải.	Fabien. Phabiong.
Catherine. Catarina.	Félix. Phélixi.
Cécile. Cêxilia.	
Célestes (monts). Thiên sơn.	
César. Quan Cesarê.	
Charlemagne. Vương Carôlu.	
Charles. Carôlu.	
Chili. Trí Lợi.	
Chine. Nước ngô ; nước Tàu ; nước Đại Minh ; nước Đại Thanh. (V. au mot Provinces, la liste des provinces de la Chine) ; la mer de —, nam hải ; biển ngô.	
Christania, ville. Thành Christiana.	
Clément. Kélémentê.	
Cochinchine. Đàm trong ; Nam kỳ.	
Cochinchine française. Lục tỉnh Gia Định.	
Colomb. Colombô.	
Confucius. Khổng phu tử.	
Constantin. Contantinô.	
	FLEUVES DU TONKIN
	Le grand fleuve. Sông cái, sông că.
	Le fleuve Rouge. Sông giang ; sông thao
	La rivière Noire. Hắc giang ; sông bờ.
	La rivière Claire. Thanh giang ; sông că.
	Le Day. Hát giang ; sông Đài.
	FLEUVES DE LA CHINE
	Le fleuve Bleu. Dương tư giang.
	Le fleuve Jaune. Hoàng hà.
	Le Peiho. Bắc hà.
	France. Nước Phalansa ; nước Phú lăng sa ; đại Pháp cuôc.

Francis Garnier. Ông An Nghiệp.	Jean-Chrysostome. Juong Kirisô-tômô.
François. Phanchicô.	Jeanne. Joanna.
François d'Assise. Phanchicô khô khän.	Jérémie. Jérêmia.
François-Xavier. Phanchicô. Xaviê.	Jérôme. Hiêronymô.
Françoise. Phanchica.	Jérusalem. Thành Jérusalem.
Gabriel. Gabiriê.	Jésus. Jêsú (Da Tô); Đức Chúa Jêsú.
Galilée (la). Xứ Galiléa.	Job. Jóp.
George. Giôgiô.	Joseph. Juse.
Gertrude. Geturudê.	Jourdain. Sông Toranô.
Getsémani. Vườn Giêtsimani.	Judée. Nước Judêu.
Gobi (désert). Hạn hải sa mạc.	Jupiter. Jovi.
Grèce. Hi lạp cuôc.	Laos. Nước Lào.
Grégoire. Ghêrigoriô.	Lapons. Quần chim chít.
Guillaume. Gùiliêlimô.	Laponie. Xứ Lapponia; nước chim chít; lập lan.
Guinée. Ky nê a; le golfe de —, ky nê a hải cồ.	Laurent. Laosensô.
Guyane. Khi a ná.	léon. Lêong.
Henri. Henricô.	Latran. Đền thờ Latêranô.
Hercule. Herculê.	Leao-Tong (golfe du). Vụng Liêu Đông.
Hérode. Edodê.	Lhassa. Lạp tát.
Hilaire. Hilari.	Liguori. Ông thánh Alêphonsô.
Himalayas (monts). Hì mǎ lạp sơn.	Lisbonne. Kinh đô Libona.
Hollande. Nước ô lon.	Londres. Thành Luân Đôn.
Hongrie. Nước Hungaria.	Loth. Lót.
Ignace. Inaxu.	Louis. Lui.
Inde. Nước Thiên Trúc.	Lourdes. Thành Luridê, thành Lô Đức.
Indo-Chine. Nước Annam.	Loyola. Ông thánh Inaxu.
Irlande. Ái như lan.	Luc. Luca.
Isaac. Isaac.	Lucie. Luxia.
Italie. Nước Italia.	Lucifer. Luxiphê.
Jacob. Jacóp.	Luther. Thắng Luthêrô.
Jacques-le-majeur. Jacobê tiền.	Lyon. Thành Lyong.
Jacques-le-mineur. Jacobê hậu.	Machabées. Macabêô.
Japon. Nước nhật bản.	Madagascar. Mã đặc gia tư cách.
Jaune (fleuve). Hoàng hà.	Madeleine. Madalêna.
Jaune (mer). Hoàng hải.	Madrid. Mã đặc; Matritum.
Java. Chà và.	Mahomet. Mahômét.
Jean. Juong.	Malacca. Thành Malaca.
Jean-Baptiste. Juong Baotixita.	Malaisie. Chà và đảo.
	Malte. Gò Mêlita.

Manille. Manila.	Oman (mer). Vịnh a Rập ; a lợi bá hải.
Marc. Mátcô.	Ourals (monts). Núi Uralô.
Marguerite. Magarita.	
Maroc. Ma lạc kha.	Palestine. Nước Judêu.
Marseille. Thành Masilia.	Panama (isthme de). Bã nã mã thồ yêu.
Martin. Mátthinho.	Paraguay. Ba Lắp khuê.
Matthias. Mátthia.	Paris. Thành Phari.
Matthieu. Mátthœu.	Pascal. Phacali.
Mecque (la). Thành Mêka.	Patagonie. Ba tha ga nia.
Méditerranée (mer). Biển trung.	Paul. Bão Lộc.
Mékong. Sông Không giang.	Peiho. Bắc hà.
Meynam. Sông Mi Nam.	Pékin. Bắc kinh.
Mélanésie. Hắc nhân đảo.	Pérou. Bí Lô.
Mexique. Mặc tây kha.	Perse. Ba tư cuộc.
Michel. Mighê.	Petchili (golfe). Phù hải.
Micronésie. Tiêu đảo.	Philastre. Quân Philatô.
Milan. Thành Milong.	Philippe. Philiphê.
Moise. Maisen.	Philippines (iles). Tiêu lữ tông.
Mongolie. Mông cỗ.	Philistins. Quân philítinô.
Monique. Monica.	Pie. Phiô.
Naples. Népoli.	Piémont. Xứ Phêdêmuntium.
Napoléon. Napolêô.	Pierre. Phérô.
Néron. Nérô.	Pilate. Philatô.
Niagara. Thác Niagara.	Pinang. Gò Phi năng.
Nicodème. Nicôsimô.	Plata (la). Lắp ba lắp tha.
Nicolas. Nicûlao.	Pologne. Ba Lan cuộc.
Nil. Sông Nilô.	Polycarpe. Policapô.
Ninive. Thành Ninivê.	Polynésie. Đa đảo.
Noire (mer). Biển đen.	Portugal. Nước Phutughê ; nước Hoa Lang ; Bồ đào nha cuộc.
Norbert. Nôbêritô.	Prusse. Nước Phô Lô.
Nord (mer du). Biển bắc.	Québec. Kêbéc.
Norvège. Nâ nhi hôi cuộc.	Raphaël. Raphaê.
Nubie. Nôbia.	Rhin. Sông Rhêno
Océan Atlantique. Đại tây dang.	Rhodes. Gò Rhodus.
Océan glacial Arctique. Biển bắc cực.	Rhône. Sông Rhodanô.
Océan glacial Antarctique. Biển nam cực.	Robert. Robertô.
Océan Indien. Biển Thiên Trúc.	Romains (Etats). Nước Đức Thánh Phapha.
Océan Pacifique. Đại đông dang ;	Rome. Rôma.
Thái bình dang.	Rose. Rosa.
Océanie. Phuong Oceania.	Rouge (mer). Biển đỏ.
Oliviers (mont des). Núi olivêtô.	

Russie. Nước Galatrū.	Taddhéé. Tadêu.
Sahara. Đại hạn hải Sahara.	Tartarie. Nước Hung nô.
Salomon. Vua Salumô.	Tertulien. Tiritulianô.
Samarie. Thành Samaria.	Thérèse. Têrêxa.
Samson. Sansong.	Thomas (l'apôtre). Tumê.
Sardaigne. Gò Sardinia.	Thomas. (d'Aquin). Tomasô.
Saul. Saulê.	Tibet. Nước tây tàng.
Saxe. Nước Saxonia.	Timothée. Timothêu.
Sébastien. Sibationg.	Tonkin. Đàng ngoài; Bắc kỵ.
Sem. Xem.	Tourane. Cùa hàn; Ba Nẵng.
Sénégalbie. Tây ni giáng bì a.	Trente (ville). Thành Tiridentinô.
Siam (roye). Nước Xiêm; Xiêm la ; le golfe de —, vung Xiêm.	Tripoli. Địch ba ly.
Sibérie. Tây bắc lợi a.	Tunisie. Đột ni tư.
Sicile. Tây tây lý.	Turquie. Nước Turquô; thô nhi kỵ cuôc.
Simon. Simong.	Tyr. Thành Tyrô.
Silvestre. Sylivêtê.	Tyrol. Xứ Tyrôlô.
Sodome. Sôdôma.	Urbain. Urbanô.
Soudan. Tô dan.	Uruguay. Ô lấp khuê.
Stanislas. Tanilao.	Valachie. Xứ Valakia.
Stockholm. Holmia.	Venant. Vênantô.
Suède. Tô dĩ thiên cuôc; thụy diên cuôc.	Véronique. Véronica.
Suisse. Thụy sĩ cuôc.	Vienne. Vị y nã.
Syrie. Xứ Syria.	Vincent. Vicentiô.
Syngapore. Phô mới ; châu mới.	Zabulon. Zabulo.

HANOI — IMP. F.-H. SCHNEIDER.